

JOHANNIS DOLÆI,

Med. Doctoris,

Potentissimi Hassiæ Principis Consiliarii ac Archiatri,
S. R. I. Curiosorum Collegæ,

ENCYCLOPÆDIA CHIRURGICA RATIONALIS,

TOMUS SECUNDUS.

In quo continentur libri quintus, sextus, & septimus, qui est ultimus.

VENETIIS. M DC XC

Apud Ioannem Iacobum Hertz.

SUPERIORUM PERMISSU, & PRIVILEGIO.

INDEX CAPITVM,

Quæ hoc ſecundo Volumine continentur.

LIBRI V.

De Morbis Artuum, ſeu variarum Corporis Partium, tum magnitudinem vitioſè augentibus, tum cutem deformantibus.

CAPVT

LIBRI VI.

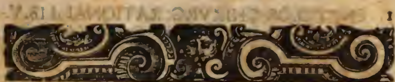
De Morbis Artuum, ſeu variarum Corporis partium, tum magnitudinem vitioſè imminuentibus, tum continuitatem diſſoluentibus.

CAPVT

LIBRI VII.

De Morbis Manuum, & Pedum in specie.

C A P V T

IOH. DOLÆI ENCYCLOPÆDIÆ CHIRURGICÆ RATIONALIS

LIBER V.

De Morbis Artuum, seu variarum Corporis Partium, tum magnitudinem vitiosè augentibus, tum cutem deformantibus.

CAPUT I.

De Corpulentia nimia.

§. I.

Næ nullum artificiosius fingi potest Automatum, nec ulla machina ita accurarè fabricata præ nostro corpore, cujus tot partium sunt particulę omnes ut sapientissimè exstructæ, ità mille affectibus obnoxiæ, ut mirum videatur, vel per horæ minutum integram illam ex toto, citra morbosum defectum subsistere posse. Nihil tamen æquè lædit easdem, ac pro conservatione illarum subministratum nutrimentum, vitiatum si fuerit, cujus primarius error est deficiens digestio, quæ ortum habet in ventriculo, reliquisque partibus digestioni dicatis, nihilominus tamen quibuslibet in assumtis, præter homogeneum nostri Corporis partibus assimilabile, & heterogenei haud parum deprehenditur, cujus sequestrationi maturè incumbendum, cùm minus noxium retentum, quàm ingestum vitiosum Oeconomiam turbet nostram. Huic negotio maximè inservit motus partium corporis organicus, cujus ope, dum vehementius agitantur contenta corporis fluida per totum corpus, eo ipso validiori impetu, & nisu subeunt tam intimiores recessus partium nutriendarum, quàm etiam tubuli minutissimi recrementis secernendis apti, per quos penetrant copiosius secernenda, & ita faciliùs ac ulteriùs separantur. Cùm verò assumtorum excessu, & excernendorum defectu machina nostra nimiis repleatur succis, & carne & pinguedine corpus nimis augeatur, Machinæ sæpè si non interitus, attamen maximum excitatur incommodum, mole

sua extraordinaria *Corpulentiæ* nomine insignita, de quo affectu paucis mentem nostram revelabimus.

Corpulentia nimia. Affectus dicitur *Corpulentia nimia*, vel *nutritio corporis aucta*, in quo vitio corpus non quidem in longitudine, sed saltem latitudine & profunditate, sed uno verbo, crassitie excedit, & tales obesi seu corpulenti Germanis dicuntur: dicte fette Menschen. Ejusmodi obesorum hominum exempla exstant hinc inde in monumentis Practicorum: hinc obesis his, quibus

Pinguis aqualiculus propenso sesquipede

annumerari potest ille Germanus, cujus Epitaphium sequens Durlachii inveniri, *Crusius in Annal. Svev. Par.* 3. *l.* 12. *c.* 11. mentionem facit sequentibus verbis: Anno 65. den 4. Nov. starb Frantz Erhard, der fromme, redliche und grosse Stadtschreiber, welches Corper gar nahe 6. Centner gewogen hat. Pistor quidam Hannoviensis K. 400. libras ponderabat civiles. *Sennertus* mulierem 36. annorum 480. ℔. & Virum 600. pendentes refert. Sic nuper Hagæ Comitis vir obesus mortuus est, qui 500. libras incirca ponderabat. Qui plura desiderat exempla, conferat *Ephem. Germ. Ann.* 2. *Obs.* 87. Differentiam plures faciunt inter Corpulentiam nimiam, & obesitatem: priorem dicunt *musculosarum partium auctionem*, & posteriorem *pinguedinem nimiam*.

Pars affecta. §. 2. Machina nostra ex ovo enata ab initio existit parva, successivè verò alimenti ope sustentatur, nutritur ac augmentatur, & corpus per totum vitæ curriculum conservatur tale, quale est; augmentatur verò per ætatem accrescentem, ut partes organicæ machinam nostram componentes, debitam magnitudinem acquirant, qua aptiores fiunt ad actiones debitas, quarum sunt instrumenta, perficiendas. Machina verò nostra constat ex partibus fluidis, & solidis, quæ posteriores sunt ejus fundamentalia stamina; partes autem fluidæ sunt sanguis, ac succi reliqui plures. Partibus solidis nil nisi canaliculi intelliguntur, adeò ut totus homo unus quidam continuus existat tubulus, instar arboris ex uno quodam trunco inferiori in summitate ramos multos, & varios projicientis; præcipuè hic notandi veniunt peculiares tubuli membranacei oleosas, & pingues particulas tantum recipientes, qui noviter detecti sunt. Stirps omnium vasorum statuitur Cor. Arteria ubi terminatur in Cerebro, abit in glandulam, ex glandula fit filamentum, ex filamentis nervi, hi verò per musculos, reliquasque machinæ nostræ distribuuntur partes. Tubulorum horum longitudo, & major, minorve extensilitas quarumvis partium longitudinis, & auctionis normam præscribit, cùm & ipsa ossa ex fibris firmiùs, & arctiùs tandem junctis & proximè appositis sui compagis rudimenta habeant. Uti ergò textura fibrarum secundùm extensilitatem in longum, partium longitudinis fundamentum existit, ita illarum major, vel minor numerus ferè latitudinis, ac profunditatis basin constituit, quam pro earum copia majori, vel minori simul necessario, vel amplioribus circumscribatur pars terminis, vel angustioribus coarctetur limitibus. Dein accedit ipsum partium nutrimentum, sui appositione quantitatem fibrarum, ac tubulorum, adeoque & magnitudinem partium, in specie ratione latitudinis, & profunditatis, vel augens sui copiosiore distributione, & retentione, vel imminuens sui defectu. Nutrimentum ergò nihil aliud est, quàm chylus firmius, & uberius circa fibras coagulatus. Sunt præterea, qui carneas partes nonnisi quasdam particulas rubicundas, ac rotundas sanguinis grumefactas, & inclusas membranæ subtili, tanquam tenui vasculo, adeoque mentiri tantùm carnosam substantiam, afferunt. Adipem

quo-

quoque uberiorem, & carnem copiosiorem nunc sociata *Corpulentiæ nimiæ*, Subiectum proximum statuenda esse, ex jam dictis constat.

Diagnosis. §. 3. *Signa Diagnostica* hic apponere superfluum esse existimamus, quia per se patula sunt. Facilè etiam discernitur hic affectus à Cachesia, Anasarca, ac Leucophlegmatia, quæ signa distinctiva alibi, & quidem suis capitibus peti possunt. Homines corpulenti ad motum tardiores sunt, ut plurimùm de difficili conqueruntur respiratione, & anhelosi sunt. Rarum est exemplum obesi hominis, qui non ità pridem, Anno nempe 1688. Hagæ Comitis defunctus est, in cujus cadavere pinguedo unum & dimidium pedem æquavit, referente mihi Celeb. Dn. Kursnero, Amico meo singulari. Plura alia hinc inde exstant exempla obesorum hominum, qui vix de loco se movere poterunt.

Causa corpulētia nimia secundùm Galenicos. §. 4. Juxta Veteres, & quidem Antesignanum eorum *Galenum*, ipsius *Corpulentiæ* hujus *nimiæ* continens *Causa* est sanguis propriè sic dictus, aut pinguior, & purior ejus pars: Antecedens est epatis musculorumque temperatura moderata, calida scilicet & humida. Externa autem sunt cibi boni succi quiesque nimia; quod etiam apparet ex *lib.* 14 *Galen. de morbis curandis*, ubi ità refert: Acuta exercitatio, & tenuans victus, & id genus medicamenta, & animi cogitatio, temperamentum non solùm calidius, sed etiam siccius, ac propterea corpus exilius reddunt, confirmatque cum juvene annorum quadraginta, qui oppidò obesus, ac corpulentus, per exercitationem multam, cursum velocem, victum exsiccantem, ac extenuantem, ejusque generis medicamenta fuit curatus.

Paracelsiā. §. 5. Ad mentem *Paracelsi* nihil uspiam creatum est, quod non indies suo alimento egeat, imò ipsas stellas ex suo elemento edere, & nutriri, hominem verò nutriri terra, de qua est, asserit, atque ex cibo sanguinem suum habere, & carnem. Ciborum multitudinem nutrimentum immodicum corpori inferre refert, quod deinde in immensum ità excrescere possit, ac si errorem virtutis digestivæ accusat, juxtaque Auctorem hunc faber, ac opifex in ventriculo habitat, qui carnem ex eo fingit humanam. Is autem duabus naturis instructus creditur, cùm coctio tamen saltem unica sit. Altera natura in eo est, ut si in viro operetur, carnem virilem gignat, si operetur in fœmina, fœmineam carnem generet, Quod enim alimentum concernit, id domat, ac subigit Archæus in ventriculo, ac ex eo fingit, formatque, quod opus est, siquidem omne, quod edit homo, ipsemet est; hoc est, caro & sanguis, nam illa sumus nos. Corpus enim, quod morbosum est, non augescit, sed minuitur. Ideòque in *Corpulentia nimia*, ac Obesitate corpus cibum laudabilem in majore quantitate pro alimento, quàm par est, suscipit, & faber Archeus in stomacho residens plus partibus dispensat, quàm pro excrementis. Ex succi propterea nutritii abundantia Corpulentiam originem ducere ait, tanquam ex boni superfluo, propter excessum in carnem, & pinguedinem post hujusmodi succi nutritii abundantis separationem ab Archeo factam translato.

§. 6. *Helmontius* demonstrat hinc inde, quod elementorum mystura conflatum creditur, fieri materialiter ex solo aquæ elemento, quod primordialiter in rebus constitutis cunctis se habet per modum laticis. Cibos ac potum in stomacho assumere materiam chyli asserit, cum retentione qualitatum vitæ mediæ ciborum. Destrui quidem, pergit, pristinam ciborum materiam, & approximari ad *Helmōtiā.*

 mate-

materiam latici, sive elemento aquæ viciniorem; satagente nimirum ad hoc fermento specifico stomachi, non secus atque fermentum hepatis chylum in cruorem transmutat, cujus comes, ac socius, non item pars, est latex. Fermentum stomachi in homine faciliùs cibos in chylum, quàm illorum pinguedines transmutare, eò quòd pinguedo remotior sit à latice, sive prima materia, quàm sit cibus. Quæ digestio transmutationis in succos aquosos, eò huc adducta est quò constet, laticem facilè concepto in nobis peregrino semine, membrorumque fermenta, transmutari in alienam prolem, atque ab abundantia hujus laticis homines obesos, & corpulentos fieri haud dubitat, nec arbitrari potuit unquam, renes suum habuisse munus transmutandi adipem sub pelle distentum in aquam: quin potiùs credidit, id illi concedendum facultati, quæ cruorem in adipem formavit, ut scilicet ejusdem sit facultatis læsæ, convertere adipem in laticem, cujus antea officium fuit, è cruore adipem conficere. Istam autem non esse asserit renum dignitatem, quòd nos pingues, aut macilentos faciant, dum non raro tabidis; ac calculosis renibus pinguescant plures. Sæpe namque (inquit) occurrit Capucinus longo jejunio gravatus, potuque pauco, & parvæ cerevisiæ saturatus, crasso tamen corporis habitu dotatus. Ex adverso autem, cernuntur edaces, lautoque mangonio educati insigniter macilenti: Ut utrúmq; casum ruminet, reperit Auctor fontalem stomachi digestionem gubernatricem cœterarum velut sibi subalternarum. At mirum ipsi videtur saltem, quo pacto resolutus adeps oleosus in pristinum aquosum laticem retromigret, imò in venas, ac tandem ad renes per classicam retrahatur.

VVillisium. §. 7. *VVillisii* ex fundamentis sequens *Corpulentiæ nimiæ* formari potest ætiologia. Statim à prima fœtus in Utero formatione contingit quædam in illo jactura ob motum particulis ejus fluidis communicatum, quas resarciri ab aliis de novo advenientibus necesse est. Sed quum partes debitam quoque magnitudinem assequi debeant, alias adhuc præter priores illas ipsis apponi opus est. Duo ista à nutritione nominatim pendere statuit Author noster, & utrique huic fini sanguinem satisfacere asserit. Cruor autem universas corporis partes pervagans singulis per arteriosos surculos materiam operi illi parem perficiendo largitur. Quum verò liquor iste pigrior, hebetiorque existat, quàm ut propria virtute munia sua peragat, alio quodam vegetiore particulisque valde activis donato indiget, quo actuetur, ac debitè disponatur. Talis est humor nervosus spirituum vehiculum, qui iisdem prægnans maxima donatur activitate. Generosior itaque succus iste facultate quadam, qua pollet, plastica, cum delectu quodam materiei nutritioni, & accretioni dicatæ particulas destinatis usibus disponit, fibrasque spirituum animalium imposterum hospitia futuras efformat. A dictorum autem succorum varia diathesi diversa exurgit animalium constitutio, & ab eadem causa dependet eorum salus, iique omnes, quibus affliguntur, affectus emergunt. Ab utroque enim ritè contemperato justa fit dispenditæ substantiæ reparatio, partesque debita proportione protrahuntur. Sed si sanguis mollioribus scateat particulis, uberiorque succus nervosus spiritibus turgidus in partes diffundatur, maxima facta ab eo liquoris alibilis in partium substantiam assimilatione, corpus improportionata mole accrescit, producitúrque iste affectus, Corpulentia nimia denominatus.

§. 8. Cùm clarissimus *Sylvius* *Sylvium.* sanguine nutriri corpus statuat, hinc omne nutritionis vitium sanguini vitioso adscribit. Nutritionem

nem ergò nimiam tum in carnosa musculorum excrescentia, tum in obesitate, fieri vult à sanguine multo, ac laudabili, concurrente corporis motu, exercitioque moderato, vita curis anxiis vacua, somno mediocri, vel protractiore, alimentorum multi succi, ac fermentationis facilis assumtione largiore. Sic etiam corpus æquè in habitu, & superficie, ac interioribus pinguius, & magis obesum deducit à sanguine pinguiore, ad cujus productionem juxta ipsum facit corporis constitutio sana quidem, concurrente tamen succo acido satis copioso, sed blando, temperatoque, bile autem parciore, minusque acri, motu corporis pauco, vita itidem sine curis rodentibus, somno placido, & longiore, alimentorum pinguium assumtione continua, ac multa. Existimat etiam Auctor hic, corpus rarius gravari carne multa vel nimia, frequentiùs verò pinguedine.

Cartesianos. §. 9. *Cartesiani* ab optima omnium partium nutritione *Corpulentiam nimiam* originem habere referunt, eamque ex redundantia chyli laudabilis emergere. Chylum verò laudabilem eum nominant, qui particulis constat oblongis, ramosis, & paucis leviusculè mucronatis, siue aquosis, oleosis, & parum salsis, optimèque, & ad minimùm per duplam fermentationem elaboratum, qui facilè ad corporis partes transfluere, & iisdem assimilari possit. Assimilationem hanc chyli in singulis partibus non ideò promoveri volunt, quòd homines ejusmodi variis vescantur cibis, qui omnis generis constent particulis partibus nutriendis accommodatis, propter homogeneitatem quandam, adeò, ut particulæ osseæ ossibus, musculosæ musculis, pinguiores, & adiposæ pinguedini associentur, eorumque augeant substantiam, sed quòd fermenta quædam in partibus existentia particulas chyli disponant, ut membris alendis adaptentur. Materiam chyli cum reliquis cibum admittunt, & potum non modò copia assumtum, sed in ventriculo quoque probè digestum, & in substantiam lacteam chylosam in intestinis transversum, ut sacculus chylosus, sive receptaculum penu quodam nutritivo assiduò abundet. Ut verò particulæ chyli allabentes membris firmiùs adhæreant, multum contribuere dicunt vitam desidem, animum curis vacuum, labores intermissos, & somnum diutiùs protractum, ut non opus sit liquori nervoso magnam præparare, aut ex chylo tribuere materiam, cùm laboribus & mentis & corporis non absumatur. Hac enim ratione facilè oriri posse asserunt, ut particulæ chylosæ membris per quietem firmiùs adhæreant, nec tam citò abluantur, quod cùm in singulis corporis membris æqualiter contingat, habitum ejusdem in crassitie, non modò quoad pinguedinem, sed ipsam etiam carnositatem per quàm pronunciant augeri.

§. 10. *Nos* antequam ad *causam Corpulentiæ nimiæ* explicandam accedamus, priùs opus nutritionis, & succi nutritii indolem explicemus. Veterum, & quorundam Recentiorum Medicorum sententia est, sanguinem corporis nostri uniuersale esse nutrimentum. Alii duplex corporis nutrimentum statuunt, sanguinem nempe pro nutritione partium carnosarum, & liquorem roscidum per nervos in partes derivatum, pro partibus membranosis, seu nervosis, & ita etiam pro pinguedine, ita ut causa obesitatis nimiæ futura sit abundantia talis succi per nervos influentis, cujus opinionis defensores sunt Angli plures. *Bilsius* verò rorem suum tanquam succum nutritium agnovit, sed & hujus viri opinio ab Anatomicis hujus sæculi ex exercitatissimis rejecta est, quia motus hujus succi rori planè contrarius est, quàm uti existimavit *Bilsius*, cum ipsius morte *Nostra sententia de causa corpulentia nimia.*

ergo & sententia ista sepulta est. Ut verò *Chylificationis* opus examine nostro aggrediamur, observamus eam alimentis solidis fluiditatem conciliare. Ex Physica didicimus, fluiditatem in divisione & vario motu particularum corporum fluidorum positum esse, itaq; oportet ut in hoc opere chylificationis partes alimentorum à se invicem secedant, & diverso motu agantur. Separatio ista, sive texturæ turbatio particularum alimentorum peragi nequit, nisi ab attritione, aut fermentatione. Nihil in Ventriculo novimus, quod par sit alimentis molendis ac terendis æquè ac necesse est, ut in chylum facescant; judicandum est ergò, eversionem istam structuræ partium alimentorum à *fermentatione* induci, sed fermentum constare debet ex principiis fermentationem creare valentibus, à quo solvantur sulphura alcalia & salia. Et cùm statuerimus sulphura ab alcalicis, alcalia ab acidis, & salia à phlegmatis dissolvi, necessariò colligere debemus, *fermentum Chylificationis ex acido alcalico & phlegmate* conflatum esse. Si fermentum Ventriculi tale fuerit à prima alimentorum cum ipso commixtione, ejus acida in illorum alcalia Vires suas exercebunt, & fermentatione, quam in illis excitabunt, totius massæ alimentorum dissolutionem exordientur. Alcalia fermenti sese deinceps insinuantia inter Sulphureas alimentorum partes, ipsas ab invicem sejunget, demum phlegmata dissolutis salibus locum obtinebunt inter cunctas alimentorum partes, quarum unio ab actione acidorum & alcalicorum periit. Quando ergo alimenta in ventriculum descendunt, pondere suo comprimunt minimas glandulas, quæ inter tunicam ejus internam, & mediam sunt conspersæ. Cùm enim eæ meræ sint exiguæ vesiculæ, ubi primùm comprimuntur, evacuantur, & in ventriculi cavitatem effundunt satis abundantem rorem fermenti, quod commiscetur illis, quæ jam in ventriculo continentur, ipsa fermentat & liquefacit, quod jam liquatum fuit, summum petit, & ventriculi motui peristaltico parens per pylorum elabitur. Dum perdurat fermentatio ista, exit aliquid indesinenter, & quando ea absoluta est, animal edere cogitur, vel fami exponitur, quæ oritur ex eò, quòd cùm fermentum purum, ac impermixtum in ventriculo comprehendatur, tunicam ejus interiorem vellicet. Fermentum alimentorum partes eorum integrè nunquam dissolvit, quin intemerata aliqua particula evadit, quapropter chylus sub stomachi exitum non percipitur, & quàm plurimis partibus inutilibus confunditur. Ea de causa fluit per oblongam intestinorum fistulam, in quibus miscetur variis in locis cum diversis liquoribus, qui inserviunt separandis iis, quę bona & utilia sunt, ab illis, quæ nocere possent conservationi corporis animati. Chylus à stomacho prodiens in ductum pyloro continuum devehitur, qui intestinorum nomine designatur, qui verò chylus magnæ non est liquiditatis à ventriculo erumpere paulisper æmulatur gluten ex farina cocta cum aqua confectum, subgryseum exhibet etiam, ut illud, colorem, & magnam obtinet visciditatem. Sed diutiùs non perseverat in tali statu. Præterlapso duodeno ipsi statim admiscetur liquor quidam croceus, summè amaricans, bilis nomine cognitus, qui constat ex multo alcalico fixo, paulo volatili, pauco sulphure, pauciori adhuc terra, & copioso phlegmate: unde concludere licet, bilem cum chylo permixtum alcalicis suis tum fixis, tum volatilibus, excipere partem quandam acidorum, quæ sulphura ejus colligata detinent, & hoc pacto visciditatem illam, quà in duodeno præditus est, fovent, ità ut deinceps sulphura

Chyli

Chyli majore patiantur libertate, & à se invicem longius sint semota; quare inter particulas suas minùs phlegmata suscipiunt, quæ integram massam diluunt, majoremque illi fluiditatem conciliant. Bilis à sanguine in Hepate separatur ad chylum in intestinis perficiendum, Sulphura illius alcalicis suis dissolvit, & ipsum phlegmatis suis diluit. Præter hanc bilem liquor adhuc alius tenuis, & limpidus aquæ instar in duodenum depluit, vocaturque *succus Pancreaticus*, qui ad lymphæ indolem ferè accedit, videlicet ex Sulphuribus phlegmatis: & alcalicis volatilibus est conflatus. Ubi primùm in intestina decidit, cum Chylo miscetur, si occurrat in Chylo acidis quibusdam, quæ sulphura ejus colligata teneant, alcali illius volatile ea absorbet, & hoc pacto Sulphurum reliquorum principiorum compedes solvuntur, sulphura hæc, quæ in succo pancreatico continentur, inter chyli particulas sese insinuant, & alcalicorum cum acidis fermentationem attemperant, prohibentque ne violentior evadat, tum enim damna plurima inferret, phlegmata viam sternunt alcalicis, ac sulphuribus. Ut eò meliùs cum omnibus chyli partibus commisceantur. Ex his luculenter satis subsequitur, succum Pancreaticum chylum perficere, illumque liquidiorem reddere, cujus acida alcalico suo obtundit, & eadem via sulphura dissolvit. Adeò necessarium est ad hominis conservationem, ut chylus àb acidis suis expurgetur, ut Summus rerum Opifex quàm multas minimarum glandularum congeries posuerit inter gracilium intestinorum tunicas, quę in loca ista liquorem succo Pancreatico similem effundunt, qui permixtione sua cum chylo id complet, quod bilis & succus pancreaticus ita prosperè susceperant. Parvi illi glandularum acervi variæ sunt crassitiei. Quidam ducentas, & amplius glandulas complectuntur, quidam verò ne triginta quidem continent. Omnes chyli partes aptæ natæ non sunt subeundis canaliculis, qui *venæ lacteæ* appellantur. Quædam sunt crassiores, & illæ crassa excrementa constituunt. Chylus abundat particulis venis lacteis subintrandis idoneis, quando à bile & succo pancreatico præparatus fuit, quapropter massa ejus tantoperè in intestino jejuno imminuitur; quoniam particulæ illius subtiliores ab ipso discedunt, & in venas lacteas propelluntur. Videmus etiam copiosiores venas lacteas à jejuno proficisci, quàm à reliquis omnibus intestinis. Sub jejuni terminos excrementa quædam cum multis particulis chylosis permixta reperiuntur. Succus glandulosus illis commiscetur, & dissolvit sulphura partium chylosarum, quæ iis insunt. Quod ita paratum fuit, venis lacteis adhuc excipitur. Deinde excrementa illa in Ileum protruduntur, ubi adhuc in plurimis locis succo glanduloso adsperguntur, qui eundem, quem anteà, edit effectum. Tandem postquam penitus partibus suis chylosis exuta fuere, in crassa intestina deturbantur. In venis lacteis reperitur lac, quod purus & putus chylus est, qui ab intestinorum cavitate in venas lacteas compulsus est, quod sequentibus probatur argumentis. 1. Lac, quod in venis lacteis comprehenditur, ab intestinis prodit. Ad oculum patet veritas illa, cum venæ lacteę digitis premuntur, lacte deplentur, & dein videtur illud ab intestinis venire venam vacuam repleturum. 2. Lac tantum in venis lacteis conspicitur aliquot horis post cibatum animal. 3. Jejunum ferè semper percipitur exinanitum, propter numerosas venas lacteas, quæ ab illo exoriuntur. Denique ex eo, quòd reperiantur excrementa pura in ileo, quæ crassiora adhuc fiunt illud intestinum percurrendo, quoniam plurimæ venæ lacteæ pluri-

bus dunatæ sunt valvulis sibi proximè adjacentibus, ità sunt comparatæ, ut chylo commeatum per venas lacteas in glandulas mesentericas non permittant, sed illius refluxui obstent. Copiosæ ab intestinis proficiscuntur, & plurimæ in unum coeunt, prout ulteriùs progrediuntur. Hoc pacto truncos paulò crassiores componunt, qui chylum effundunt in vesiculas glandularum mesentericarum. Chylus vesiculas harum glandularum subintrat, ut in iis suscipiat spiritus animales, quæ in illas confluunt per plurimos nervos à plexu mesenterico oriundos, spiritus isti chylum subtiliorem atque fluidiorem efficiunt alcalico suo volatili, & si qua adsit in illo acciditas, eam corrigunt, alcalicis suis ipsam excipiendo & in sal illam commutando. Chylus prætergressis glandularum mesentericarum vesiculis duos tresve canales ingreditur, ex inferiori earum parte exeuntes. Deinceps pertingunt ad succum quendam membranaceum in lumborum vertebris positum, *Receptaculum chyli* nominatum, quod idem est, ac lymphæ cisterna. Chylus enim in hoc cum abundanti lympha commiscetur, quà turgescit receptaculum. Ab ipsa diluitur & liquidior fit, ut faciliùs fluat. Denique à Chyli receptaculo proficiscitur canalis quidam, *Ductus Thoracicus* vocatus, qui aliquoties in furcam diducitur, & rami ejus denuò coalescunt, & sæpè etiam simplex observatur ad vertiturque Canalis hic implantatur venæ subclaviæ, & supra insertionem ejus adest valvula, ita ut sanguis, qui in vena subclavia fuit, super illa transeat, nullo chyli ingressui obice posito. Cum inflatur ductus Thoracicus; copiosæ conspiciuntur valvulæ in illius cavitate. Ex quibus concludendum, chylum ex receptaculo suo, in venam subclaviam sinistram deferri, ubi sanguini immiscetur. Cursum ejus insequitur & in venam cavam delabitur, quæ ipsum in dextram cordis auriculam advehit. Auricula illum impellit in dextrum ventriculum, & ut chylus tum temporis sanguinis partem constituit, cum ipso fluit, per totum corpus unà circulatur. Hisce præmissis facile perspectu est, ex omnibus succis corporis nostri *solum chylum* potissimum corpulentos ac succulentos reddere. Corpus enim nostrum ex meris canaliculis constat; quo quis ergò copiam succorum habet abundantiorem, eò major existit, si enim succi multi vasa transeant, ea sensim ac sensim dilatant, ut plus succi recipere possint; sic homo qui 280. ℔. ponderat, plus quàm centum libras succorum habet, estque ponderosior, quàm alius macris homo. Chylus autem ut genuina & vera lactis est materia, ità idem sanguini in axillari seu subclavia sinistra permistus & aliquoties circulatus, non illicò in sanguinem mutatur, sed sub lactis suavissimi forma aut sanguini infusus, aut sub gelatina albicantis forma à sero vel nutrimenti vehiculo solutus, mediantibus vasis sanguiferis in totum corpus distribuitur, omnes ejus latebras perreptat, quia totum corpus ex innumeris & solis tubulis conflatum est partes æque membranosas ac nervosas nutrit, & superfluus paulò à minutissimis membranaceis tubulis receptus per eas transit, & superficie earum hærens in pinguedinem succrescit, imprimis chylus ratione olei, quo abundat, & sic pro amplitudine ac laxitate & constitutione tubulorum pars quasi superfluè nutritur, hinc & solùm lac nutrit infantes tenellos, eosque impinguat, quod & sæpè videmus in emaciatis, qui sola lactis cura ad obesitatem ac corpulentiam restituuntur. Nam, ut dictum est, butyrosa, seu oleosa lactis, seu chyli substantia os humerosque similis est pinguedini corporis nostri. Massa ergò sanguinea copiosior, eaque minus sali-

na, acris & aspera, sed suaviter oleosis temperata existens, & simul blando dulci ac fluido chylo, eoque copioso pingui ac oleoso turgida, existentibus simul tubulis amplioribus & laxatis, & præcipuè circa extremas corporis partes, homines reddit nimis corpulentos; fluidum chylum hunc esse; ut per vasa minutissima fluere possit, necessarium, & aptitudo partium solidarum respondeat opus est, nempe tubulorum & spatiolorum amplitudo inter fibras partium molliores paulò, ac speciatim circa membranaceas partes & cutis glandulas, imprimis verò circa membranas externas intra panniculum carnosum & cutim fibrasque musculorum Trunci & abdominis. Num verò pinguedo hæc mediantibus glandulis in solum hunc usum destinatis, à sanguinea massa secernatur, & in peculiares tubulos seu vesiculas defluat, sub cute ejusmodi tubulos maxima in quantitate reperiri quis dubitat? Et membrana carnosa utplurimum ex ejusmodi tubulis & glandulis constat, quæ tantum recipit & separat oleosas particulas, &, si huic oleo plures acidæ & terrestres particulæ fuerint commistæ, fit *pinguedo*. Pingues enim istæ particulæ non manent in suis cellulis, sed per alios tubulos refluunt in massam sanguineam. Quorum ergò sanguis multo scatet acido & salso, isti homines haud sunt obesi, quia ab acido & salso absumitur oleum: sic & illi, qui laboribus dediti sunt raro obesi redduntur, quia oleosæ particulæ avolant, & sanguis ob continuam transpirationem suas perdit particulas subtilissimas. Sunt & alij, qui multum edunt, & tamen manent macri, quia oleum & sulphur in alimentis vix sufficiens est ad acidum, quod in suis succis habent, temperandum, cujus generis hominibus conducent pinguia & non acida. In Corpulentia nimia dum chylus massæ sanguineæ permistus ad partes dictas alluit, earum porulis minutissimis se insinuat, ipsæ membranæ musculorum aliarumque partium lacteo nutrimento implentur, cujus abundantia externè cutim versus irrigat, quia internè fibris musculorum sanguine vestitis adeo commodè adhærere nequit, ipsa verò cutis ex extremitatibus minutissimis arteriarum, venarum & nervorum reticulatim contexta, dum per glandularum minutarum ipsi intertextarum excretoria vasa, ut & si qui sint præterea, poros in specie sic dictos insensibilis transspirationis materiam vaporum forma transire permittit, crassiusculum lacteum nutrimentum cum sanguine allatum externorum pororum angustias cohibet, quod ità introrsum versus coercitum successivè in corporis peristoma adiposum densatur, ceu loquitur beatus *D. Ettmullerus Disp. de Corpulentia nimia*. Malè & irrito quodam ausu alii crescendi vim ex cerebro per medullam spinalem derivare conantur. Inter causas remotas referre possumus omnia ea, quę massam sanguineam lactescentem seu chylosam reddere possunt; huc facit multum optima chylosis & constitutio radicalis succorum & spirituum. Ordinariò quidam ad corpulentiam hanc dispositi sunt, & familiæ reperiuntur, in quibus sunt homines obesi, hoc, me judice, evenit, quia in his à nativitate fibræ ac tubuli extremorum sunt extensiles & ampliores, ob quam causam & fœminæ præ maribus possunt esse magis corpulentæ. Stupenda est ista obesitas pueri recens nati ex imaginatione matris, cujus mentio fit in *Ephem. German. Decur. Ann. 6. p. m.* 380.

Inter res vulgò nonnaturales ità dictas sunt, quæ symbolum suum addunt corpulentiæ nimiæ, Aer nempe temperatus, hinc in regione temperata, imprimis nonnihil Boreali, obesiores reperiuntur homines, qualis enim aer, talis

talis massa sanguinea, hinc Galli, & Itali non sunt ità corpulenti, ut nos Germani; sic & Boeti sunt pingues, juxta notissimum illud:

Boetium in crasso jurares aere natum.

Deinde & potus copiosior & temperatus ingestus, maximè si digestio simul ritè peragatur, necessariò homines corpulentiores reddere debet. Panis tanquam optimum nutrimentum, & *Helmontio* Theriaca alimentorum audit, multum facit ad corporis auctionem. *Ioel* passulas Corinthiacas pinguefacere dicit, ut & caricas, sic & ob oleositatem, quam habent amygdalæ dulces, pistaciæ, pingues ex eorum usu evadunt homines, quibus annumeranda sunt milium, hordeum, triticum, unde cerevisiæ triticeæ, & hordeaceæ maximè nutriunt. Lac quoque uti infantes pingues reddit, sic & adultos imprimis cum Thee paratum, nec non butyrum, quò pertinent omnia alimenta ac potulenta insipida ac crassiora, ut inter alimenta sunt pulli gallinacei, gelatinæ, ova recentia, aliæque carnes temperatæ, & mucilaginosæ, quæ omnia potentiùs nutriunt & corpulentiam augmentant. Potulenta etiam multum huc contribuunt liquida, aqua enim ceu testatur *Celeb. Malebranche in Explicat. f. ad lib. 3. p. 103.* humores nimis crassos resolvere & circulationem sanguinis per omnes corporis partem faciliorem reddere potest; huc pertinet cerevisia Brunsvvicensis, & nostrum Bryhanium. Ut verò lauta & splendida victus ratio incremento corporis multum contribuit, ita quoque otium & quies affectui huic producendo admodùm sunt idonea, tempore enim somni & quietis circulatio sanguinis, chyli, aliorumque succorum optimè peragitur, hinc somnus & quies homines impinguare possunt; uti vigiliæ & labores succum nutritium attenuant & nimis per sudorem eliminant, & acrimoniam accersunt. Quid enim somnus, & quies faciant, hoc videre est in Ursis, Taxis, Muribus, qui tempore hyemali in latebris quiescentes somno sepulti pinguiores evadunt. Hinc *Martialis*:

Dormitis nimium glires, vitulique marini,
Nil mirum, si vos crassa Minerva premit.

Rationem addit *Cl. D. Ettmullerus*, partim quòd intra omentum, aliaque viscera interna collecta pinguedo, de qua suprà successivè attenuata, sub nutritionis partium nervosarum munere, indeque & alia quoque in loca distribuatur, & ibidem sub torpore illo agglutinata aliqualem copiosioris pinguedinis speciem repræsentet, partim quod sanguis eorum ex voracitate prægressæ æstatis chylo crassiore abundans, hunc quantum ejus possibile sibi assimilatum, in nutrimentum partium sanguinearum impendat, crudiore & quasi pituitosiore ejus parte, partes solidas obsidente & sub habitu plus minùs leucophlegmatico, corporis peripheriam occupante, ac speciem corpulentioris habitus repræsentante; id quod facilè fieri potest, dum sub ista quiete, & rara respiratione tardior est motus sanguinis localis, remissior intestinus, unde tardissima sanguificatio, paucissima transpiratio, parcissima nutrimenti absumtio.

§. 11. *Nimia Obesitas*, vel *Corpulentia* non tantùm immaturam affert senectutem, cum fuerit pinguedo cumulata copiosissimè, & enormi quantitate per universum corpus sparsa, verùm etiam repentinæ sæpius mortis occasionem dat, unde *Hippocrates* Medicinæ Parens & accuratus omnium rerum medicarum Observator optimè inquit: *Qui à nativitate valdè sunt obesi, celeriùs moriuntur, quàm graciles*. Ceu nos ejusmodi plura, eheu! novimus exempla, & primò in Cive Hanoviensi K. 46. annos tantum attingente, & pinguedine suffocato; dein in Aulæ Magistro Schaumburgico *Prognosis.*

gico

gico *Naurath* dicto 47. anno suæ ætatis apoplexia subito defuncto; aliisque pluribus. Expositi enim sunt ejusmodi homines crassi catarrho suffocativo, paralysi, apoplexiæ, Hydropi, &c. Pingues enim non ad longinguos perveniunt annos, ast ut plurimùm brevioris sunt vitæ. Nam cùm illis paucus sit sanguis, & spiritus ipsis citò, vel minima de causa coagulatur & stagnat, unde mors, quæ nihil aliud est, quàm coagulatio, seu stagnatio omnium succorum circulantium. Exemplo sit Reverendus iste Minister *Iohannes Musinius* Polonus, cujus mentio fit *Ephem. Germ. Ann.* 2. *Obs.* 87. ubi post Chirurgicam apertionem, in abdomine supra musculosam carnem, satis amplam & robustam, adeps coloris ad citrinum vergentis, octo digitorum transversorum crassitiem superans conspiciebatur. Similem adipem observavi in cadavere *Kochendorferi*, Civis Hanoviensis à me exenterato. Hinc optimè *Plinius* inquit: *Pinguia corpora citius senescere*. Et certè Pinguedo musculis adnascens inter vasa quæcumque, cùm multa est, adeò arctè constringit Spirituum & sanguinis vasa, ut libera circulatio plurimùm impediatur, unde necessariò angustia & spirandi difficultas, & tandem mors oritur, quod & jamdiu agnovit *Galenus l.* 2. *aph. com.* 43. malus esse solet ad crassitudinem excessus, quod in iis angustæ sint cùm arteriæ tùm venæ; atque ob id, qui crassi sunt, paucum omninò sanguinem habent, atque spirituum adeò, ut quùm ætate processerint, citò ipsis, vel parvam ob causam vita destituatur.

Diæta. §. 12. Quantum tùm à morbis, tùm à morte præservationis virium sit in *Diætæ* regimine, quotidiana docet Experientia, & *Seneca* id inculcat sequentibus, dicens: *Non accepimus brevem vitam, sed fecimus, nec inopes ejus, sed prodigi sumus; sicut ampla opes, ubi ad malum Dominum pervenerunt, momento dissipantur, at verò licet modica, si bono custodi traditæ sunt, crescunt.* Quare & Nos de re in omni vita, maximè verò in cujusvis morbi curatione tam necessaria, de productione, & tractatione Corpulentiæ nimiæ solliciti, non quidem agemus in genere, sed in specie designabimus, qualem diætam Corpulentiæ nimiæ conditio postulet. Aer ergo ad imminuendam Corpulentiam nimiam debet esse subtilior, ac calidior & siccior, hujus enim ope succi magis attenuantur & resolvuntur, hinc plurimę reliquiæ ex chylo in auram avolant, & evacuantur, & pars reliqua non tam in copia apponi potest, quapropter obesi eligant calidiores, imprimis, quę Tropicis propinquiores sunt regiones; huc & referre licet aerem arte calefactum, ut balneum siccum, hypocaustum, &c. Ut etiam corpulenti, & pingues faciliùs macrescant, cibus & potus sit parcus, ac paucus, nam abstinentia plures certè curantur morbi, imprimis verò Corpulentia nimia. Nulla enim res minuit majori celeritate & securitate pinguedinē, quàm substractio fluidi, solidi ac humidi. Quoad qualitatem, cibus non sit temperatus, sed acris, salinus & acidus, ut incidat, attenuet, & resolvat; sic & ea, quæ vim diureticam habent, multùm juvant, ut & omnia asperiora & alcalica, quæ citò sanguinem percurrunt transeuntque, inter quæ sunt acida quæcumque, ut sunt acetum, succus citri, julepi, spiritus salis, spiritus vitrioli, sal nitr. sulphuris, &c. inter acriora aromatica excellunt zziber in India conditum, macis, caryophylli, piper, sinapi, cinamomum, eruca, nasturtium, raphanus, imprimis rusticanum. Et quoniam potus Thèe habet vim diureticam, eximiam & sudoriferam, contra Corpulentiam nimiam optimum erit remedium, instar ordinarii potus assumptus. Quidam commendant aquam chalybeatam aceto temperatam. Quod si acetum à salnitr. cohobetur, &

ita fortificetur, eò convenientiùs huic usui futurum esse asserit *B. D. Ettmuller*, quod ipsum obtineret pariter, si sal armoniaci modicum in nitro solvatur. De aceti simplicis, scyllitici, absynthiaci, rutacei viribus in Corpulentia nimia allegat nonnulla exempla modò allegatus Author. Sed me judice, aurea hic regula observanda est, *Ne quid nimis!* ex acidis enim intempestivè ac nimiùm usurpatis in alios facilè obesos conjicies affectus periculosos, nunquam ampliùs curabiles, quare cum cautione hæc sunt intelligenda. Si multum habuerint alcali in primis viis corpulenti, & acida bene ferre possint, tunc res in vado erit. Vigiliæ nimiæ & exercitia vehementiora pro corpore attenuando, & machina atterenda multùm faciunt, uti exemplo rusticorum ac artificum patet, qui rarissimè corpulenti observantur, sudor enim maximè emaciat.

Quod exercenda & retinenda concernit, viæ omnes, per quas digestionum excrementa emitti debent, sint patulæ, hinc diuretica, imprimis diaphoretica conducunt, quia per has vias sæpè eliminantur ea, quæ aliàs carni ac pinguedini impenduntur. Mensium in fœminis obesis, hæmorrhoidum verò in viris corpulentis semper promoveantur effluxus, hinc croeus, sabina, myrrha, &c. remedia optima sunt in sexu præsertim sequiore auxilia. Rarum est, quòd beatus *Ettmullerus* viderit mulierem delicatioris texturæ, cui croci, cùm mola parva attereretur, odor diuturnior ex fonticulo cruris sanguinem copiosum effluere fecit. Veneris quoque usus hic conducit, absumtis enim spiritibus animalibus, succi nutritii copia absumtorum locum sequi debet. Quod attinet animi passiones, ad corpulentiam nimiam imminuendam multùm faciunt mœror ac curæ, quæ incrassando succos homines graciles reddunt, quod & faciunt gaudium magnum & incandescentia concitatior, per hæc enim spiritus attenuantur, eorum fluxus concitatior fit, & reliqui succi acriores vel salsiores redduntur.

§. 13. Curatio *Pharmaceutico-Chirurgica* hujus affectus ut commodè instituatur, aliorum priùs de eadem percipiemus consilia. Suadent verò *Galenici* ut ad molem corpoream imminuendam frequentiores instituantur purgationes, venæsectiones, scarificationes, ac frictiones, nec non fatigationes per labores continuas, vigilias diutiùs protractas, balnea, victum tenuem, paucam &. exsiccantem laudant, remediaque exhibent amara, calida, sudorifera, diuretica & absumentia, qualia sunt absinthium, centaurium minus, rosmarinus, juli coryli, radices polypodii, gentianæ, aristolochiæ, myrrham, gummi sandaracham, tartarum crudum, nitrum, semen fraxini, petroselini, alumen, piper, zingiber, zedoariam, ex quibus vel decocta in vino, vel pilulas, vel pulveres parant, quibus adjungunt pulverem viperarum, & acetum aliquoties haurire jubent, potissimùm verò oxymel tum simplex, tum scylliticum unà cum speciebus diaspolitici magno habent in pretio. *Curatio Corpulentiæ nimiæ secundùm Galenicos.*

§. 14. *Paracelsus* curam in eo consistere ait, ut cibus detrahatur, ne in tanta copia succum ex eo confectum nutricium Archeus partibus carnosis & pinguibus transferat dispensetque, eaque propinat remedia, quæ portionem non parvam materiæ nutrimento partium destinatæ cito ad ostia excretionis deferant & humiditates absumant, ideòque sequentem pulverem assiduo habere vult in usu. *Paracelsum.*

℞. *Spec. diatt. Piper.* ℥ij.
Salis acetos.
Sal Nitri pp. aa. ℥ß.
M. F. Pulvis.

§. 15. *Helmontius* Pinguedinē sive Obesitatem observavit unico bimestri *Helmontium.*

mestri per potum diureticum, loco cerevisiæ sumtum, abactum fuisse. Pharmaca autem peregrina chinæ, zarzæ, Guajaci, &c. quòd laticem per sudores profunderent, ficto mentitoque titulo exsiccantium nomen acquisivisse statuit. Vidit enim Author ipse corpus, cujus pinguedo tota resoluta fuit in laticem, qui dein per lotium excretus fuit. Omnia proin diuretica in Corpulentia ac obesitate nimia summoperè commendat. Laudat quoque liquorem acidum Sulfuris, quotidie ad aliquot guttas absumtum, quòd facilè inferat gracilitatem.

VVillisium. §. 16. *VVillisius* ad *Corpulentiam nimiam* imminuendam nutrimenti partium detractionem admodùm ducit necessariam, quæ non tantum cibi potusque parciori instituitur usu, sed iis etiam remediis, quæ chylum fundunt, & particulis quibusdam salsis & acribus imbuunt, ne tam facilè membris assimiletur, nec substantiam eorum aut pinguedinem eadem ambientem augeant; proinde præter exercitia, labores continuos, jejunia, vigilias, curas & sollicitudines, sudorifera & diuretica frequentiùs adhibere jubet, potissimùm quæ parantur ex lignis aliisque exsiccantibus, nec non acidulas aliaque acida ex nitro, Vetriolo & alumine, spiritum fuliginis, salis, tincturam tartari, sal viperarum & aromatica quædam acriora ex pipere, zingibere, cinamomo cum sale absinthii, fraxini, tamarisci, fimi columbini, lapide prunellæ. Sal quoque viperarum in potu tenui sæpius adhibitum maximè laudat absque ullis aliis remediis. Alvi eductionem frequentiùs institutam etiam approbat per pilulas aloeticas vel tartareas, vel tincturam Jalappæ cum guttulis quibusdam paucis spiritus nitri; ut diuresis simul promoveatur. Fonticulos etiam commendat, ut cum latice simul succus nervosus & nutritius imminuantur; quod quo facilius succedat, una vice duos simul præcipit effodiendos, in brachio videlicet unius lateris & pede alterius, quæ remedia si studiosè urgeantur, nutritionem superfluam impediri posse confidit.

§. 17. *Sylvium* quod attinet, hic *Corpulentiam nimiam* ac augmentum carnis musculosæ curandum vult, 1. minuendo subinde sanguinem secta vena. 2. exercendo valde ac solito diutiùs corpus ad defatigationem satis notabilem. 3. occupando vexandoque animum curis ac solicitudinibus gravibus. 4. augendo vigilias, detrahendoque aliquid somno. 5. usurpando parciùs alimenta multi, optimique succi, horumque loco sumendo, quæ minùs nutriunt aut difficiliùs fermentantur. Corporis verò Obesitatem curat, 1. usurpando sæpius satisque abundanter condimenta quævis acria, tum acida, tum aromatica, hoc est, salsa, vel amara; quæ tàm liquores glandulosos præstent acidiores, quàm bilem magis amaram, & acrem; in quem finem commendat acetum, succum citri, Spiritum salis, &c. piper, caryophyllos, sinapi, raphanum quemvis, imprimis rusticanum. 2. Corpus movendo multùm. 3. Animum torquendo curis. 4. Somno indies aliquid detrahendo. 5. ab alimentis oleosis & pinguibus in totum abstinendo; sic enim paulatim non tantùm pinguedinem superfluam consumi, sed ejusdem augmentum novum impediri promittit. *Sylvium.*

§. 18. *Cartesiani* ad imminuendam *Corpulentiam nimiam*, primam adhibent curam, ut superfluum non modò, sed consuetum etiam partibus detrahatur nutrimentum. Hoc verò cùm chylus sic optimè elaboratus, & hic ex cibo & potu facilis concoctionis & probi succi perficiatur; abstinentiam & jejunia non parum facere ad nutrimenti imminutionem asserunt, siquidem in absumti locum paucum subministretur. *Cartesianos.*

ſtretur. Si verò detractio hæc alimentorum nondum ſufficiat pro liberatione machinæ humanæ vivæ ab onere tam gravi, agilitati membrorum ejus magno exiſtente obſtaculo, etiam pinguiores ſuccos partibus firmiùs adhærentes & craſſitiem augentes, abſumere tentant, attenuando videlicet eosdem, & à quiete ad motum reducendo, ut particulæ oblongulæ lubricitate ſua per tubulos & poros evadant, ramoſiores & molles indureſcant & frangantur, paxillares verò, acutæ & cuſpidatæ augeantur & in priores dominium adipiſcantur, quibus fermenta propria partium è benigno in ſtatum deducantur acriore & acidiorem, ſicque per arteriolas advectum liquorem chyloſum magis fundant, præcipitent, & potiſſimùm in glandulis lymphæ productionem adaugeant, qua poſtmodum faciliùs per poros cutaneos evaporetur, vel ad renes & ureteres delata copiosè eliminetur. Huic ſcopo maximè accommodatas eſſe credunt anxias curas & labores, quibus liquor nervoſus ſive ſpiritus abſumantur, quibus reſtaurandis dum major ſucci chyloſi pars maſſæ ſanguineæ ſit impendendus, ut ex eadem ſufficiens hauriri poſſit eorum penu, & circulatio liquorum valde ſic reddatur concitatior, materia nutrimentorum abſumitur, & elaboratio novi chyli non ità ob ſpirituum defectum peragitur, ſed à ſucco pancreatico non parum eidem communicatur acidi, ad nutritionem augendam ſatis inepti. Itinera quoque longiora per vectiones, & potiſſimùm navigia inſtituta imminutioni huic molis corporeæ admodùm credunt proficua, magis verò ſi cibo & potui conſueta ſimul detrahatur copia, ità enim per ſucceſſiones in rhedis aut curribus ſuccos corporis non modò agitari, fundi, & lymphæ fluxum ad ureteres promoveri, aut ratione vaporum ex aqua adſcendentium, & inſpiratione aſſumtorum, ſuccos acidos in corpore augeri putant, & portionem non paucam ſucci nutritii abſumi, ſed in abſumti locum parum reſtitui, ut particulæ pinguiores in partium nutrimentum facile abire debeant. Promtius verò id peragi putant, ſi medicamenta unà aſſumantur ramoſas particulas frangentia, & unà cum teretibus magna copia ad renes & ureteres pellentia, ut per urinam excernantur, & propterea hoc in caſu acidulas approbant, aliaque remedia particulis conſtantia acutis, aſſimilationem ſucci inhibentia, qualia ſunt nitroſa, vitriolacea, arcanum duplicatum, tartarus nitratus, vitriolum Martis, nitrum crudum, fixum, lapis prunellæ, quibus omnibus diureſis augetur, cujus gratia lixivioſa etiam copioſiùs propinant, quibus ſucci chyloſi & glutinoſiores inciduntur, reſolvuntur & attenuantur, ut in lympham citò faceſſant & per veſicam evacuentur. Non ſufficiente diureſi, etiam ſalivationem excitant, qua chylus reſolutus non minùs ſub ſpecie ſalivæ aquoſioris copiosè excernitur, eamque mercurialibus facilè excitant. Pro majori tandem reſolutione & attenuatione ſuccorum alibilium frequentiùs inſtituunt ſudationes, quibus ſimul pori cutanei aperiuntur, ut ſucci reſoluti viâ breviſſima evaporentur, ideoque decocta & eſſentias lignorum, quæ ſimul validè exſiccant, aſſiduo habent in uſu. Sed non priùs hujuſmodi ſudorifera volunt exhibenda, quàm poſt peractam diureſin, tùm aliàs ſucci glutinoſiores tam facilè nequeant reſolvi & attenuari, ut exhibito ſudorifero ſtatim eliminentur, & hinc corpulentiores difficulter ſudare aſſerunt, ſi abſque ulla reſolutione tam citò ad ſudorem cogantur. Reſolutis autem ſuccis & attenuatis, ſimulque poris cutaneis apertis, exhalationem eorum ſponte etiam ſubſequi, per inſenſibilem tranſpiratio-

tio-

tionem confidunt. Purgantia in hoc potiùs morbo, quàm in ullo alio, concedi posse annuunt, cùm glandulas intestinales fortiùs irritent, ut lympham contentam effundant, qua amissa, alia ex vicinioribus assiduò affluit, simulque succus chylosus in ipsis intestinis hærens à lympha hac glandulari acriori reddita cum scybalis durioribus eliminetur, antequam pervasa lactea ad commune devehatur receptaculum. Per amara quoque diutiùs usurpata pinguedinem simul absumi, & prohiberi credunt, ne nova tam facilè colligatur, quibus si salsa adjungantur, scopum hunc citiùs attingi referunt, quapropter, cum essentia absinthii, vel centaurii minoris, vel corticum aurantiorum, vel tinctura myrrhæ spiritum salis, vel clyssum mineralem commiscent, & quotidie ferinè ad scrupulum unum vel drachmam dimidiam propinant. In morbo demum contumaciori etiam millepedes & cantharides in usum ducere cum aliis consuescunt.

Nostra ratio curãdi Corpulentiã nimiam.

§. 19. Præmissis his curationem *nostram* aggredimur, initio facto, secundum triplicem methodi medendi indicationem: à *Curatoria* malum ipsum respiciente exordientes, & cùm contrariis contraria curentur, ut impedimentum & periculum sanitatis ac vitæ, quod sæpè ex Corpulentia nimia impendet, auferatur, eò incumbendum est, ne nimium generetur nutrimentum, vel genitum & superfluum per consuetas vias eliminetur; ut tubuli seu fibræ tanquam solidæ partes nimis laxæ & extensæ, aliquomodo constringantur, & quasi exsiccentur, ut ità contractiores fiant, & ob poros interceptos augustosque nutrimentum excludant. Alimenti copia ut impediatur necesse est, minuendo assumendorum quantitatem, & emendando eorum qualitatem, ne adeò sint temperata, alterando sub digestione chylum, ne adeò insigniter nutritivus, sed potius sudoriferus ac diureticus generetur, reddendo massam sanguineam ex dulcescente acrem, asperam & salinam, sic enim citiùs eliminari potest. Genitus enim succus nutritius seu assimilatus attenuatur, resolvitur sive liquescit sive evacuatur ex corpore, sive per alvum, sive urinam, sive sudorem, sive salivam, sive insensibilem transpirationem. Abundantia enim succorum seu copia uber, redundantia sine tumore vasorum & morte existere nequit, quare hanc expungere oportet, cùm ejusmodi tumor, & quæ inde consequeretur vasorum ruptio non appareat. Quid quod succorum indies consumtio tanta sit in transspiratione, sudore, alvi ac urinæ ejectione, ut nulla videatur fames, digestio nulla, nulla denique tam magna ingurgitatio cibi potusque incidere posse, quæ abundantiam vel minimam, taceo eam, quæ per dies aliquot aut menses totumque morbi cursum perseveraret, efficiendo induceret. Addemus ex pleniore victu aut crapula copiam humorum gigni, quamdiu erit? Sanè vix uno vel altero die, & levis inedia eam prorsus dissipabit. Quin imò si copia succorum peccaret, una venæsectione purgationeque, vel una quæ copiosè evacuat, morbus protinus tolleretur, cujus tamen rei nullum est inter observationes exemplum, nullum ab omni memoria repertum. Verùm opponunt adversarii, supprimi evacuationes, hinc colligi in vasis humores, sed quænam supprimuntur? an transspiratio? Sanè ea non potest sisti absque vitæ exstinctione; Jam Urina ubi sistitur? in in una Ischuria sæpe lethali. Alvus fateor, sæpe constringitur, verùm quæ hinc evacuantur, nullo numero sunt. At ne quis dubio locus sit, statera dirimit omnem litem, ad pondus enim librati qui in morbum incidunt

dunt, suntne ponderosiores, quàm erant dùm erant sani? Nequaquam, sed leviores reperiuntur, & hoc magis, quo diutiùs ægrotant. Itaque humores abundantes aut nullum habeant pondus, aut nulla sit abundantia, necessum sit. Certum ergò est nostra experientia, de 8. libris assumtorum tandem duas in nutritionem nostram converti, reliquas verò, & quidem potissimùm per insensibilem transspirationem ac reliquas vias externi: quia consumtio per cutem, renes & alvum non desinit, aut si alvi intermittit, raró lotium, nunquam verò transpiratio supprimitur. Quid quod si ad ea attenders, quæ agunt ægri, antequam conqueruntur, comperies ita plerumque eos se componere, ut plus consumant, quàm instaurent etsi quotidie bibant & vorent, uti deinde clarè conficiemus. Tandem pondus ad stateram dubitare nos nequaquam finit, quia ex victu pleniore vel crapula plurium dierum, imò mensium aut annorum nemo fit ponderosior, omnes verò plus minus leviores. Notum est lippis & tonsoribus, quod corpulentia maximè tollatur sub febribus ardentibus, item in Scorbutica salina atrophia, ubi omnes succi corporis sunt acres ac salini, à calore exedente præsertim febrili liquescere contenta quælibet, & attenuari magis, oleosę plus minus cum sint texturæ, non secus ac ipsa pinguedo nemo facilè inficias ibit. Ad Corpulentiam abigendam, ergò proficua erunt quæcumque acriora assumpta medicamentosa ut aromatica, salina, ac acida, acredo omnis est vel acida, vel salsa. Diuretica etiam optima sunt, per urinas enim quosdam omnem suam Corpulentiam exuisse, *Helmontius Tr-jus duumvirat.* §. 59. jam dudum agnovit, & id confirmat diabetes, qua correpti, emaciari solent: hinc ex pinguedinis aut roris chylosi liquefacti cum salibus urinariis misti mutua temperatura, & in dulcedinem vergente textura urinæ diabeticorum miram dulcedinem derivandam vult *B. Ettmullerus*.

Diaphoretica positiva sic dicta corpulentos emaciant, hinc illi, qui diæta lignorum sudorifera utuntur, extenuantur, ut & illi, qui vehementibus laboribus vel exercitiis corporis sudorem exulando crassiorem exuunt habitum, ut & ægrotantes, qui valdè sudant, macres fiunt. Purgantia vehementiora & acriora maximè corpora attenuant emaciantque, ceu videre est in illis, qui vel diarrhœa & dysenteria diutius laborant. Per ptyalissimum corpora etiam insigniter emaciari testatur lues Venerea, per Mercurialia crebra salivatione curata, præter summam enim Mercurii per quosvis poros meatusque penetrantiam, acerrimum ejus Sulfur externum penitus destruere potest & superare Sulfur animale coagulativum nutrimenti, seu ab ejusdem acrimonia adeò mutari concretum coagulati alimenti mollioris pinguedinis & carnis, & coaugulatore destructo concretum resolvatur in liquaminis viscosi consistentiam, hinc per convenientia cribra transcolandum & excernendum. Ad alterandam ergo Massam sanguineam, eamque attenuandam, ac resolvendam, laticem serosum, ejusque contentam gelatinam chylosam fundendam ac evacuandam, & sic Corpulentiam nimiam imminuendam, diximus convenire Purgantia, inter quæ tamen delectus instituendus, ne acriora exibendo magis lædamus, & pro attenuatione corporis mortem accelleremus obesis; hinc rejicimus helleborina, scammoniata, colocynthiaca, elateria, ac ejusmodi venena potius quàm medicamenta, quomodo verò hæc corpori nostro nocere possint, vide *Epistolam nostram secundam* ad *Celeberrimum Dn. VValdschmidium datam*.

datam. Blandiora tamen aloetica, quæ vim exsiccandi habent, ut sunt pilul. Francofurtens. aloephang. Classian. &c. in hunc finem concedi possunt cum myrrha mista, quæ uti alia amara, detersiva quasi sua amaritie succos attenuare & dissolvere simul, bilem acuere & sic acriorem & amariorem chylum reddere queunt, quo major enim bilis acrimonia, eò nutritio minor est, hinc biliosi rarò sunt corpulenti, & pilulæ aloeticæ quæcumque, item ex aloeticis parata Elixiria, Extracta, nec non ex Rhabarbaro, aloe & agarico parata insigne hic præstabunt commodum, unde nemo mirari debet, quòd pilulas ex amaris paratas ad ℈ß. singulis matutinis sumendas adeò suadeat *Platerus Prax. T. 3. p. 51.* quæ sequentes sunt.

℞. *Rad. aristoloch.*
gentian. aa. ʒj.
rub.
Sumit. cent. min. aa. ʒß.
O crud. ℈j. *c. succo*
Polypod. f. Massa.

Inter *Diuretica* aliis præferimus Tartarea & nitrosa, hinc conducit ℞a Nephritica *Moebii*, & nostra ad Calculum ex Tart. & nitro confecta, ut & arcanum duplicatum, quod sequenti modo parari potest.

℞. *Capit. mort. ex destill. Acq. styg.* q. pl. *cum Acq. extrahe Sal.*
Vel:
℞. Sal nitri part. iij. vel iv.
Vetrioli Hungar. p. j.
Funde in Crucibulo & iniice fl. sulf. ad depurat. tunc refrigeretur, Acq. solvatur, filtretur, & inspissetur.

Vel:
℞. *Vitrioli in Acq. solut.* q. p.
Sal Tart. v. l. Sal nitri fix. in Aqua resolut. q. s. ad punctum saturationis filtra & evapora.

Sic etiam contra Obesitatem sequens diureticum egregium est.

℞. *Sat volat. succini* part. ij.
Lapid. prunell. p. ij.
Salnit. fix p. ß.
M. dosis à gr. x. ad xx.
Vel:
℞. *Sal nit.* ℥ij. *fluant, add. sulf.* ʒß. *deflagret, adde Sal Armoniaci* ℈j. *deflagret.*

Acetum etiam siccum *Billichio* sic dictum commendatur à pluribus, nempe Tart. seu Sal istud enixum, ex acido vini & fœcibus ejus alcalinis oleosis solutis enatum, quod potenter absumit pinguedinem. Alii commendant instar panaceæ contra Corpulentiam nimiam pulverem ex Tart. depurat. & cymarum seu julorum Coryli verno tempore excrescentium aquali portione paratum, mane & vesperi sub introitum lecti, quantum cuspis cultri capit, aceto priùs irroratum assumendum. *Forestus* sequente pulvere aurifabrum se curasse narrat.

℞. *Tart.* ʒij.
Cinamom. ʒiij.
Zzib. ʒj.
Sacch. albiss. ℥iv.
M.

Terra foliata Tart. elegans est remedium, post quod vel primum locum sibi vendicant Vitriolata, sic oleum vetrioli super sulf. Antimonii effusum, indeque per retortam destillatum egregium est, cujus destillati guttæ 8. vel 9. in Acq. rosarum assumtæ & sæpiùs reiteratæ cujusdam viri obesitatem, qui 4. ulnarum circumferentia habuit, in tantùm diminuit, ut 5. ulnæ quadrantum macrior redditus fuerit, curatam notavit sæpius laudatus *Ettmullerus*. Acidulæ quoque Martiales, vitriolaceæ, nitrosæ maximè conducunt in obesis, quia per urinam & sudorem eliminant chyli portiunculas, ceu patet exemplo casus *primi l. 6. Dn. à Guldenklec.* Nec Thermæ exsiccantes potæ & pro balneo adhibitæ inutiles erunt, imprimis Embsenses & Carolinæ, quæ hodie magno in usu sunt, extrinsecus enim admotæ stringunt & corrugant plus solito relaxatas fibras, arctantque & angustant partium tubulos, quo

quo ipso copiosioris nutrimenti receptio necessariò impeditur. Ex regno vegetabili præ aliis commendamus potum Theæ, qui omnibus indicationibus satisfacit, alvum enim solicitat, urinam & sudorem movet; maximè enim est nitrosus, nostraque experientia constat, hoc potu, addito simul semine fraxini, quendam ad duas ulnas in circumferentia fuisse macilentiorem inde ad dimidiam ulnam redditum. Sic etiam succus betulæ, semen urticæ cum melle mixtum, item Terebinthina cum saccharo, gummi Juniperi, vel pilulæ ejus Mynsichti ceu insigniter diuretica & detersiva contra obesitatem maximè laudantur. 'Ram Diureticam sequentem tanquam experientia sæpius hoc in casu utilem repertam commendamus junioribus Medicis.

℞. *Milliped. ppt.*
Appum ppt.
Cicad. ppt. aa. Mß.
Cantharid. P. ij.
M. F. Pulvis, & 'Ra cum liquore Sal nitri fixi hinc cum Spir. Vin. extrahatur Detur à guttis x. ad xv.

Inter Sudorifera commendamus varia ex lignis parata, quæ attenuando Massam sanguineam, ejus circulationem rapidiorem reddunt, unde superfluum alimentum, seu succus nutritius sensim liquefactus, lymphæque denuò imbibitus, sensim per poros corporis excernitur: hinc præter decocta Delicatioribus sequentem præscribimus Essentiam lignorum ad xxx. guttas sæpius exhibendam:

℞. *Lign. sanct.* ℔ ß.
Cort. ejusd. ℥iij.
Saßafras ℥v.
Sarsaparill.
Ligni buxi & pini aa. ℥iß.
Santal. rubr. & citr. aa. ℥j.
Lign. rhod & nephrit. aa. ℥ß.
Bacc. Iuniper ℥vj.
affund. liq. Sal fixi q. s. f. 'Ra longiore digestione, quæ rursus Spir. Vin. rectif. extrahatur.

Spiritus verò sequens Catarrhalis noster egregias possidet vires in Corpulentia nimia abigenda.

℞. *Spir. C. C. volat. opt.* ℥vij.
Oliban.
Mastich.
Myrrh. aa. ℨiij.
post 24. horarum infusionem destil. Dosis est à guttis 20. ad 60.

Sequens pulvis *Ferdinandi* Imperatoris contra *Obesitatem* à pluribus magni æstimatur.

℞. *Pulv. Sarsaparill.* ℥j.
Coriandr.
Anis.
Cinamom.
Caryophyll. aa. ℨij.
Calam. arom. ℨj.
Tartar. ℥ß.
Sacchar. alb. q. s. f. Pulv.

Salia volatilia more recepto in mensa a cipi possunt, imprimis Sal C. C. volat. vel succin. quod est optimum sudoriferum & potens Diureticum. Ex Antimonialibus sequentia egregia sunt, cùm per sudorem & urinam opem ferant. 'Ra Antimonii Tartarisata optima est, hæc tamen juxta præparationes variat, omnes quidem continent Sulfur, sed magis vel minùs fixum hinc quoque 'Ra vel carthartica, vel diaphoretica, vel diuretica, & temperans paratur; sequens verò hic optimè conveniet 'Ra *Antimonij alcalina* dicta.

℞. *Antimonij crud. pulv. q. s.*
Liq. Salnitri fixi q. s. ad eminent. 8. digitorum transverjorum, diu digere. Ram decanta & elice cum Spir. Vin. rectificato.

Vel:

℞. *Antimonii crud.* q. v.
irrora Spir. Vr. vel Sale volatili liquido, & admoto Aqu. excrescet Sulfur., quod collige & extrahe cum Spir. Vin. rectificato.

Vel sequens 'Ra Antimonii Regulina.

℞. *Reg. Antimonii* part. j.
Sal nitri part. iv.
redigantur in pulverem, qui deto-

detonetur, hinc cum Spir. vin. rectif. f. 'Ra. *Sic etiam ex Antimonii crud. part.* j. *& Sal nitri part.* iv *pulverisat. & detonat. cum Spir. Vin. rectif. paratur* 'Ra *elegans*.

Pulveres viperini tam simplices quàm compositi non minùs conducent, hinc novimus Medicum quendam Empiricum illas pro universali remedio venditantem, & modo in forma Electuarii, modò in forma pulveris exhibentem, imprimis pro magno arcano æstimantem: Electuarium in omnibus morbis conducibile quod paratur ex confectione alkermes, paucis gurtis Spir. Vetrioli, Specif. Cephal. & pulvere viperino, sed ut audio fama ipsius cum pulvere expiravit, & in auram avolavit cum promissis suis magnis & audacibus.

Quod attinet reliquas Chirurgicas Operationes in Obesitate nimia, abdominis scilicet incisionem, pro imminuenda & tollenda, seu extrahenda pinguedine, cujus mentionem facit *Plinius l.* 11. *c.* 37. dum inquit. *L. Apronii Consularis viri filio detractos adipes, levatumque nec corpus immobile onere*: eam tanquam impossibilem & periculosissimam, nec unquam institutam, reiicimus: venæsectio verò ad imminuendum chylum, & sic emaciandum hominem per vices institui potest. Sic & fonticuli & setacea hoc in affectu haud proscribenda, sed potius in usum vocanda sunt; hæc enim promiscuè quicquid inveniunt humoris affluentis colliquescere faciunt, & ita etiam successivè succum nutritium in forma liquaminis purulenti exhauriunt. Fames verò & labores cum animi passionibus frequentibus, imprimis mœrore, terrore, &c. egregia remedia sunt ad obesos ac corpulentos reddendos macilentiores. Tabacus etiam facit ad imminuendum corpus. Omnia amara, Salia volatilia, Sal volat. viperar. Essent. absynth. C. pilulæ de sandaracha *Mynf.* aliis palmam præripiunt, ut & Zziber in India conditum, aliaque aromatica in India solennia, quæ ibidem inter potum Theæ maxima in quantitate assumuntur, hinc Indi sunt ferè omnes macris texturæ.

CAPUT II.

De Inflammatione, Abscessu & Sinu.

§. 1.

Succorum in corpore nostro existentium motus inordinatus, aut varia ejusdem tardatio, non tantùm visceribus gravia importat mala, sed externis etiam artubus. Quando enim contingit, ut hac vel illa in parte membrorum ob stagnationem sanguis cum reliquis liquoribus diutiùs, quàm par est, subsistant, in tantum diversarum in iisdem commorantium particularum motus intestinus augetur, in quantum progressivus imminuitur, non sine noxa partis illius, cui stagnatio ista obvenit insigni, quippe poris ità à particulis crassioribus obstructis, ut globulis cœlestibus transitus denegetur, igneæ particulæ subtilissimæ tanto pattes contentas cum continentibus percellunt furore, ut magnum aliquando suscitetur incendium, quod consueto nomine *Inflammationis* Medici indigitant.

Est autem *Inflammatio* partium externarum, affectus, qui quotidie in praxi occurrit, & Græco nomine *Phlegmone* exprimitur, interdum etiam *Phlegosis* nominatur, quando scilicet immoderatus accidit calor in partibus præsertim superioribus, & spetiatim in facie, sed saltem momentaneus, absque tumore, qualis scorbuticis frequens est, de quo affectu superiùs abunde egimus in *Inflammatio. Phlegmone Phlogosis.*

capite de Morbis Faciei; ſtrictè verò denotat tumorem in partibus utplurimùm carnoſis, cum rubore & dolore, à ſtagnatione ſanguinis & reliquorum ſuccorum in tubulis ſuis vel ex iis, vel extra eos in alienis evaſatorum, & ſic ordinem in motu turbantium productum. Aliter etiam deſcribi poteſt, quòd ſit partis cujusdam tumor extraordinarius, à ſanguine aliisque ſuccis in ea ſtagnantibus & ebullientibus obortus. Vel dici poteſt rubedo partis alicujus inordinata. Exacta definitione ad leges Logicæ non opus eſt Chirurgo ad curandum ægrum, cùm Scholaſticis iſtis tempus inutiliter tantùm teratur. Varia nomina ulteriùs & quidem pro ratione loci, in quo hæret, aliorumque accidentium impoſita fuere à veteribus. Voluere etenim Græculi poſteriores & illi, qui in ſcholarum pulvere conſenuerunt, quum rerum ſcientia veteres ſuperare non poſſent, magna verborum ſtrue, quibus umbraticam [illegible] oſtentabant, luxuriare, & per vocabulorum myriades ſæpius rem obſcurare, non enim res, ſed nomina ſæpiſſime absque neceſſitate multiplicarunt. Dividitur in partium internarum & externarum inflammationem, illa plerumque eſt eryſipelacea & malignis febribus aliisque communis. Veteres quoque diſtinxerunt in legitimam, quæ à ſanguine puro, copia tantùm peccante, oritur; & ſpuriam, quæ à ſanguine heterogeneo, vel bilioſo, vel ſeroſo crudo provenit, qua tamen diſtinctione non opus eſt, quia conſtat, ſanguinem non ſolum, ſed unà cum aliis humoribus, quibus permixtus eſt, evaſari.

Abſceſſus. Abactis per diuturniorem ſuccorum ſtagnationem particulis eorum ſubtilibus, ſpiritibus nempe & ſalibus volatilibus, craſſiores arctiùs junctæ miſcelam exhibent, quæ partem, in qua hæret, diſtendendo *Abſceſſum* producit, & quamvis vocabulum hoc ſatis generale ſit, omnem tumorem humoralem denotans, cujus cauſa in aliqua membri cavitate ab humore extraordinariè collecto parata, [illegible]ſervatur: Specialiùs tamen & [illegible] illud Abſceſſus genus hoc loco indigitat, cujus materia purulenta eſt. Dicitur & *Apoſtema*. *Abſceſſus* enim eſt à verbo abſcedere, unde partes anteà unitas abſcedere indicat, quæ in ſaniem abeunt. Deſcribi poteſt *Abſceſſus* quod ſit Tumor in quo pus vel aliud extraordinarium latet, & cum ſanie permixtum, ex abſcedentibus fibrillis, laceratiſque vaſis. Sicque *Abſceſſus* eſt purulentæ materiæ, ex humore ſtagnante, Tumorem excitante, in partis alicujus cavitate collectio.

Vocabulum *Abſceſſus* latiùs etiam ſumitur, & denotat continuitatis vel contiguitatis ſolutionem, quæ fieri ſolet in Criſi imperfecta ſic dicta à materia morbifica ad aliam partem vergente, collecta. *Abſceſſus* verò noſtro ſenſu denotat, ceu diximus. Tumorem, cujus materia collecta chyloſa ob acidum latens & ſtagnatione elicitum in pus aut in ſaniem abit. Diſtinctio inter Abſceſſus eſt, quod alii ſint *ſine*, alii *cum folliculo*; ſunt enim hujusmodi tumores in quodam folliculo & membrana incluſi, quorum materia, vel ſpeciem pultis, ut in *Atheromate*, vel mellis, ut in *Meliceride*, vel ſevi, ut in *Steatomate* præ ſe fert, de quibus particulari Capite inferiùs agemus. Nonnunquam etiam in Abſceſſibus reperiuntur pili, ceu exemplum Curioſis in *Eph. German.* communicavimus, item carbones, teſtæ, item plus centum lapilli excreti, oſſicula, amurcæ, lutum, lapides, chartæ, vermes, araneæ, lacertæ, ranæ, bufones, &c. de quibus omnibus videri poſſunt *Ephemerides noſtræ Curioſæ, & quidem ipſarum Annus 4. & 5. Obſ.* 189. Quin non tantùm ſuperiùs dicta, ſed inſignis variorum humo-

morum varietas in apertis abſceſſibus interdum obſervatur, quorum alius amurcam, alius vini feces, alius aliud quid refert cum deterrimo ſæpe fœtore. *Abſceſſus* etiam duriores inficit partes, hinc *Abſceſſum* oſſis obſervavit *Bartholinus Act. Haffn. Volum* 5. *Obſ.* 8.

Sinus. *Sinus* nihil aliud eſt Chirurgis, quàm *Abſceſſus exulceratus, inveteratus*, quando nimirum in medio carnoſarum partium tumor utplurimùm chyloſus cum ſanguinis effluxu ſtagnat, & acrimonia ſalina ſibi exitum quærit, & ſimul fibroſas partes in liquamen putridum abire facit. *Sinus* eſt ergò cavitas in carne, producta à pure in quadam parte diutiùs ſtagnante, cujus orificium ſtrictius eſt, interior verò illius cavitas amplior & latior exiſtit; & in quo cutis adjacens carni ſubjectæ non coaleſcit. Differt hic affectus à Fiſtula, partim flexuoſitate, partim calloſitate, quæ in *Sinu* haud occurrunt, hinc & aliis dicitur *Vlcus Sinuoſum*; & reverà nihil aliud eſt quàm Ulcus, & non opus fuiſſet diſtinctionem hanc, me judice, in forum Chirurgicum introducere. Inflammationis ſtatus eſt talis, in quo pori partium ſolidarum ita occluduntur, ut materiæ ſubtilis inſenſibiliter acceleretur transfluxus, cum dolore tenſivo, pungente vel ſcindente, rubore partium, aliquando cum aliquando ſine febri.

Pars affecta. § 2. Omnes ferè *Partes* hi affectus occupant, præprimis verò muſculoſas; Muſculi verò ex arteriis, venis, fibris tendinoſis & nervoſis conſtant. Primò tunicæ illorum externam ſuperficiem pervagantur, illumque pertundunt. Penetrata illa, ſtatim in ſubtiliſſimos ramos diſtribuuntur, qui fibris tendinoſis inoſculantur. Nervi aliquoties tendines ſubintrant, & interdum muſculoſum ventrem. Poſtquam in quamcumque ingreſſi fuerint partem, percipiuntur ſemper fines ramorum ipſorum fibras tendinoſas attingere. Hæ omnes fibræ tendinoſæ cavitatem habent, illas ſiphonis inſtar percurrentem. Muſculi omnes ſubtiliſſima obducuntur membrana, adeò ut tria partium genera compoſitionem Muſculorum ingrediantur. 1. Copioſæ venæ & arteriæ in iis apparent. 2. Nervi & 3. tandem fibrillæ, quæ nec ſunt arteriæ, nec venæ, nec nervi, ſed fila quædam oblonga, tenuiſſima & tamen robuſtiſſima. Modus, quo fibrillæ iſtæ in muſculis ſunt diſpoſitæ, quidpiam continet notatu digniſſimum. Statim enim in unum coactæ occurrunt, & tum temporis funiculum exhibent, deinde à ſe invicem deſciſcunt & inter ſe varias arteriarum & venarum ramos recipiunt: Denique in unum coaleſcunt, & funiculum rurſus conficiunt. Prior & poſterior funiculi tendines, ſive caput & cauda muſculorum vocatur. Pars illa quæ inter caput & caudam jacet, & in qua fibræ tendinum à ſe invicem disjunguntur, & ubi inter ſe arterias & venas admittunt, Venter Muſculi dicitur. Inter fibras has membranaceas & tendinoſas oriuntur utplurimùm *Inflammationes, Abſceſſus* & *Sinus*, quæ & ſæpe ipſas glandulas tum conglobatas, tum conglomeratas, imò nonnunquam interiora occupant viſcera quæcumque, de quibus tamen hic non tractabimus, cum in capitibus ſpecialioribus ſatis jam fuerint explicata; hic verò de affectibus externarum partium ſimus dicturi. Ubicunque his in partibus dantur interſtitia, in quibus ſanguini extra vaſa aliquid peregrini confundi poteſt, & ſic neceſſariò ſtagnat, ibi etiam *Inflammatio* locum habet; frequenter tamen eſt in partibus membranaceis. Hinc pro loci varietate Veteres peculiare nomen impoſuere, & propterea aliquot *Inflammationum* nomenclaturas recenſebimus. Ubi igitur Inflammatio adna-

adnatam oculorum tunicam defœdarat, *Ophthalmiam*, si palpebræ cilium, *Epiphoram*, si solum oculi interiorem versus nasi radicem angulum, *AEgilopa*, & hinc exortam excsionem, Sinum & *Rhyadem* nuncuparunt: in auribus ὀταλγίας, in glandulis pone aures, *Parotida*, in gingivis *Parulidem*, in faucibus *Anginam*, &c. Si in externa cute apparet retinens cum pulsatione dolorifica tumor, Inflammatio & Phlegmone ἁπλῶς vocatur; quæ si mitior, *Oedematodes* dicitur; cui si ardor jungitur, & dolor & rubor latè se extendat, *Erysipelas* est, cui si ardor est intensus & per vices, *Phlogosis* seu *ignis sacer* erit. Externarum & inflammationum nomina iterum subdividunt, & his ipsis nova condunt nomina, sæpiùs etiam barbara, quibus eas insigniunt, magna calliditate verborum strophis sibi eruditionis famam captantes; hinc in glandulis emergens Inflammatio *Phygethon* seu *Panus Phyma*, *Bubo*, *Anthrax* seu *Carbunculus* vocatur; subtus cutem Ecchymosis est, sub Unguibus *Paronychia* seu *Reduvia*: in Pede *Pernio*. Huc refer Furunculos, Epinyctides, Herpetes, Pustulas omnes, scabiem, ejusque species, Achores, Tineam & omne ulcerum ac Apostematum genus, Steatoma, Atheroma, Meliceridem, nec non Gangrænam & Sphacelum, quæ cuncta non tam reapse, quàm loco, gradu, nomine, colore & similibus accidentibus differunt, & nihil aliud sunt, quàm *Inflammatio* ejusque effecta. Si quis verò Nobis obiiciat. Nos ipsos methodum hanc tam strictè non esse secutos, is sciat, juniorum Medicorum captui nos accommodasse, ut de quacumque parte morbis occupata latiùs & accuratiùs differuerimus, & quòd medicamenta interdum pro loci varietate fuerint varianda, hac de causa placuit *Veterum* insistere ordini, ut à quolibet omnia ritè intelligantur.

§. 3. Ut in cognitionem morborum præsentium ritè perveniamus, ad *Signa Diagnostica* animum sedulò advertamus. Id quod Inflammationem dicimus, est accidens partis alicujus, in quà observatur tumor, calor & rubor, cum pulsatione & dolore. Tumor oritur, si in loco aliquo in tubulis angustioribus succus quidam stagnat, & inde canaliculi obstruuntur & liber succis denegatur transitus, unde quidam tubuli tamdiu distenduntur, donec rumpantur & sic succum intus contentum effundant, qui succus stagnans tumorem & tensionem efficit. Et quoniam ubivis, ceu sæpiùs dictum, arteriæ & venæ in partibus musculosis exstant, quæ tunc per evasatum succum in loco, ubi pars intumescit, copiosiùs expressum maximè comprimuntur, arteriarum inde oritur pulsatio, quæ aliàs arteriis existentibus liberis tam vehemens non percipitur: Similiter cùm sanguis quasi vi transeat & circuletur, hinc necessariò calor intensior oriri debet, qui non adesset, si sanguini ac reliquis succis liber concederetur transitus. Ad hæc à pressione ista sanguinis violenta per angustiores & exteriùs coarctatas arterias & venas, non tantùm oritur pulsatio & calor, sed etiam dolor, dum scilicet membranæ & fibrillæ tendinosæ violentia quasi premuntur, & tenduntur, imò sæpè planè dirumpuntur, hinc dolor diutiùs abesse nequit, particulæ enim acriores spiculis suis partes membranaceas vellicant, quę fibrillis nerveis impactæ eas vehementiùs vibrando concutiunt, quod dum ad nervorum principia usque continuatur, sensorium commune eo, utpote inconsueto, vehementiùs movetur, & cum aversatione tristem sensationem, ruptionis periculum tum minitantem, tum sæpiùs afferentem, anima recepit, quam perceptionem ad sensum relatam dolorem vulgò nuncupamus: qui pro ratione partis affe-

Diagnosis Inflammationis.

affectæ, modi afficiendi, sanguinis & particularum concurrentium pungens, rodens, lacerans, lancinans, contundens, gravans, comprimens, distendens, ardens, pulsans in illa parte esse creditur, ex qua vibratio, pressio, & concussio fibrillarum nervearum ad sensorium commune resultat. Magnam Inflammationem etiam febris comitatur, quòd liquores in parte inflammata alterati, per ductus venosos reliquæ massæ sanguineæ commixti heterogeneum quendam motum in ea suscitent, similique labe inficiant, ex qua miscela inordinatâ febres resultant, sæpè inflammatoriæ dictæ. *Inflammationis* ergò signa sunt, ut breviter comprehendam, calor, dolor, rubor, febris, renitentia & partis pulsatio.

Diagnosis Abscessus. *Abscessus* Signa Diagnostica quod spectat, alia fientem, alia factum designant. Fieri illum patet ex S. 2. aph. 47. *Hippocratis*, quòd nimirum calor, dolor atque pulsatio in parte augeatur: facti verò seu puris confecti plures circumstantiæ sunt, sc. primò, si jam dicta accidentia parùm remittant, imò tumor etiam aliquantum subsideat; dein si duobus digitis se haud contingentibus tumor contrectetur, ita ut unus illorum leviter premat, alter suspensus magis teneatur. Si materia intus contenta sufficienter maturata, seu ut loquuntur, cocta, ejus fluctuatio & motus quidam, per quem illa de loco in locum propellitur, sub altero & quiescente digito percipitur. Inflammatio etiam ut antè, non adeò est intensa, nec ad rubedinem inclinat, sed subalbet. Tandem in eminentiam fastigiatam & quasi mucronem tumor abit, cujus rei ratio dari potest, quòd cùm partes Apostematis laterales aliquomodo detumescant, & subsideant propter materiam illas hactenus distendentem, nunc verò ad Sinum Apostematis depositam, hæc illum tanquam sui receptaculum distendat, atque elevet ad illam quidem plagam, i. e. partem supernam atque exteriorem, ubi levius est obstaculum. Signa ergò Abscessus sunt vel ipsius fientis vel ejusdem facti. Inflammationem in Abscessum converti denotant dolor & palpitatio in parte cum febre: Ipsum verò factum designant calor imminutus, dolor sedatus, tumor in mucronem elevatus, mollescens & albescens, ac pus sub digito fluctuans, nisi pars sit crassa, vel materia pronfundè nimis lateat.

Abscessus sæpè latent circa partes absque calore, dolore ac rubore prægressis, sed cutis cum sana cute colore convenit, hinc plures Chirurgi sunt, qui vel pro fungoso, vel Emphysematico, vel alio agnoscunt tumore, & eos aperire non audent: hinc pus quod sensim ac sensim colligitur, plures tubulos, imò & sæpè ligamenta absumit, quare Chirurgos hic omnes moneo, ut ritè cognoscant priùs humorem, & si ex mollitie ejus pus suspicetur, id propediem facta incisione emittant, ne pars sincera à puris acrimonia lædatur, & tumor evadat incurabilis. Plura enim ejusmodi novimus exempla, hinc non sæpè valet regula illa Chirurgorum. *Quod nulla suppuratio fieri possit absque inflammatione, rubore ac dolore partis.*

Sinus facilè cognoscitur ex Abscessu scilicet exulcerato & inveterato, vel si nulla callositas observetur, ut in Fistula. Si verò latera fuerint callosa ac dura, tunc propriè *Fistula* appellatur, hoc enim solo differunt Fistula & Sinus. Sinus est vel rectus, vel obliquus, magnus vel parvus; cavus vel superficiarius, acclivis aut declivis. Acclivis est, cujus os vergit sursum, fundus deorsum, declivis contrà. Quoties in magnis Abscessibus pus diutiùs stagnat, sive quod *Diagnosis Sinus.*

tardius aperti, sive negligentiùs mundati fuerunt, morà longiore corrumpitur, vicinasque carnes ac fibras tendinosas exedit, inde ulcus efficitur Sinuosum. Si ulcus uniri non potest, & caro fit spongiosa seu fungusa, si ulcus saniem reddat nigram & oleosam, si linteamina, quæ sicca imponuntur, quoties removentur, graveolent, hinc Sinum adesse denotant.

Sinum ergò in parte quadam, Abscessu anteà afflicta residere dignoscimus, primò ex eo, quòd orificium, cujus consolidatio inducta fuit, brevi post aperiatur, & materiæ ichorosæ ab illo prodeant. 2. ex eo, quòd turunda, quæ statim in angustius orificium inducta fuit, deinde in amplam cavitatem impellatur.

Galenicorum opinio de causa Inflammationis. §. 4. *Causa* proxima *Inflammationis* existimatur *Galenicis* ipse sanguis, & quidem in exquisita bonus & purus, in spuria verò non ità bonus & purus, sed mixtus cum copia quadam humorum aliorum, unde contingat, quòd interdum lenior sit, interdum or, interdum tenuior, interdum crassior, nec moderatus uti in exquisita deprehendatur. Adeò quoque multus ab iis putatur sanguis hic, ut non solùm vasa magna, sed etiam parva distendant, & quæ priùs evidentia non erant, apertè in conspectum veniant, unde cùm nequeat ob copiam contineri, ex vasis roris modo effundatur, & à parvis foraminibus proximarum partium, maximè laxiorum, uti musculosarum & glandulosarum combibatur. Ad causas antecedentes referunt tum partem mittentem validiorem, tum partem recipientem imbecilliorem, quam imbecillitatem vel naturalem esse dicunt, vel adventitiam. Ad priorem referunt substantiæ laxitatem, canalium ad ipsam pertinentium amplitudinem, & situm in loco inferiori. Posteriori attribuunt, quando pars vel nimium dolet, vel nimium calet, unde debilitata ab aliis partibus sanguinem, quamvis non adeò redundantem, ad se alliciat. Dolere partem docent, quando vel vulneratur, contunditur, luxatur, frangitur, distenditur, vel vehementem sentit frigoris vel caloris appulsum; dolorem verò istum cùm natura illa, quam ferè in cunctis adorant, depellere conetur, eandem ab aliis partibus ad affectam unà cum sanguine & spiritibus deferri. Tumorem & calorem inflammationem sequi, ob sanguinis statuunt copiam in partem effusam, & in eadem retentam; dolorem ob partis distensionem à sanguinis illa multitudine illatam, pulsum molestum, ob calorem auctum, sanguinis enim copiam in loco angustiore facere, ut arteria partem verberet, & ab eadem reverberetur. Febrem interdum excitari putant, quando calor in parte adeò fit intensus, ut ipsum cor appetat, isque vel solus, unde febris diaria, vel cum putredine, unde febris emergat putrida, quæ putredo vel ob magnitudinem, vel viciniam partis affectæ ipsi cordi communicetur.

Abscessus. *Abscessus* in genere considerati causas accusant vel substantiam solidam, vel humorem unum vel alterum ex quatuor, aut omnes simul concretos, ob quæ partes, quæ se contingebant, ab invicem abscedant; in specie tamen hic ipsum pus accusant, quòd distendendo & rodendo majus sibi faciat spatium. Puris verò materiam constituunt sanguinem, efficientem causam ipsum calorem, uti dicunt, præternaturalem, unde frequentiùs sequatur inflammationem, quàm tumores alios, quoniam sanguis non modò humidus sit, sed calorem facilè contrahat, quæ duo ad pepasmum istum, sive concoctionem sanguinis in pus, maximè sint necessaria.

Sinus. *Sinum* fieri docent à pure acriore, quod nimium rodendo sinuet, & partes profundiùs à se invicem abscedere cogendo majus sibi spatium

spatium comparet, hacque ratione particulam ita excoriet, & continentia à subjectis separet, ut distantia inter se pristinum statum haud facilè queant recuperare.

Iuxta Paracelsum causa Inflammationis, sive Phlegmones. §. 5. *Paracelso* ipsa *Inflammatio*, sive *Phlegmone* est apostema, quod non tendit ad mortem, nec ad impotentiam membri, minùs ad aliquod aliud accidens. Producuntur autem apostemata ista præter corporis detrimentum orientia, juxta Auctorem hunc ex aluminibus liquefactis, & ab aliis apostematibus hoc solo differunt, quòd non sint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Abscessus, & Sinus. *Abscessus* ac *Sinus* cùm ex sale sanguinis, tùm ex utriusque humorum abundantia oriri statuit, tanquam ex boni superfluo propter excessum in apostema translato, post hujusmodi superabundantis separationem à natura factam, quòd cùm collectum est, in corruptionem transire cogitur, per locum, in quo situm habet, quia repletus est ultra suum diametrum.

Ubi jam in sanguine superfluitas orta est, ex qua generantur apostemata communia, si cutis eo loci naturale centri foret ejus emunctorium, transit in apostema, quod aliàs per nasum destillasset. Abscessus hujusmodi maximos dolores & putrefactiones præter infectionem excitat, eò quòd excessus in sua puritate minimè permanere possit; cùm superfluum quodvis putrefactionis fit exordium.

Helmontii cogitata de causa Inflammationis. §. 6. *Helmontius* spiritum, seu Archeum calefacere hominem naturaliter in sanitate existimat, eundemq; in febribus æstuare ait, affertque sequens exemplum: Spina querna digito infixa actu & potentialiter frigida mox in digito excitat calorem p. n. Non quidem, quòd calidi humores affluant, quasi per spinam eò convocati, expectassent spinæ vulnus, & qui aliàs suis sedibus temperari resedissent, siquidem cruor vulneri proximus, primus accurrit, aditumque venienti cruori præripit. Et ipse per se quoque non calet, sed ex gratia vitalis spiritus. Itaque audacter statuit Author, *Inflammationem*, & tumorem cum pulsu duro, dolore & calore à solo spiritu causaliter, ab infixa verò spina occasionaliter duntaxat ortum suum habere. Quamobrem calor p. n. auctus in parte quadam indicium est Inflammationis, non verò ipsa Inflammatio, nec illi ideò inter medendum magnopere insudandum esse arguit. Hinc ideò factum esse putat, quòd *Hippocrates* seriò monuerit, calorem & frigus non esse morbos, neque horum causas, sed causas (nimirum occasionales) morborum esse amarum, acre, salsum, ponticum, &c. spiritum verò esse eum, qui impetus omnes, adeòque & Inflammationem faciat. Materialem verò causam admittit cruoris, vel alimenti in partem aliquam evasationem.

Abscessus & *Sinus* causam dicit esse sextæ digestionis mucilaginem, quæ adhæret intra venas, & arterias, canalesque quoslibet sua primùm qualitate insontem, sed hospitii jus, quatenus indirectè advena est, violantem, unde mox dein ab Archeo parti insito concipiatur desiderium eam expellendi, cujus conceptus idea in exosam mucilaginem imprimatur. Membrum autem non valens subigere hospitem, sibi invito connexum, majore flagrante nisu, appetituque expellendi: qui tandem pertinaciùs connexus sæpe victor vitalem facultatem illius membri in sui clientelam subigat, mortificando nimirum, suoque contagio conformem partem, cui insidet, reddendo. Pars autem cùm sit lassationi, hujusque termino obnoxia; è contrà verò character, sive idea seminalis jam concepta, sit indefessa, necesse est, velut convocatis viribus Archei, morbus ille proscribatur per crisin, vel robore morbi sponte exantlato, orbetur vi agendi, fiantque oppilationes; vel loco victa pellatur, fiatque Abscessus. *Sinusque* *Abscessus, & Sinus.*

iti-

itidem & Abſceſſus deſperatos contingere ait ſolius ſæpe naturæ ductu, quos abſceſſus etiam per ipſa oſſa fieri notavit. Si in Phlegmone cruor, vel alimentum ſolidorum in pus degenerat, Abſceſſum inſtare arguit, & apoſtemata à vitio diſtributivo, at ſtabiles eorum dolores ex indignatione Archet eſſe pronunciat.

VVilliſii opinio de cauſa inflammationis. §. 7. Ex opinione *VVilliſii* ſanguinis motus vera eſt in eo accenſa flamma, quæ ab iiſdem prorſus cauſis ac in igne noſtro elementari in illo producitur ac fovetur. Sulphureæ ſiquidem particulæ jam motuā primo principio donatæ, exquiſita eventilatione foventes nitroſas ex ambiente aere perpetim, & abundanter emanantes apprehendunt, atque ab iis expanduntur, & accenduntur. Sanguinis autem incendium ſibi ſemper non eſt conſimile, nec in omnibus ſubjectis eandem ſervat normam. Aſt intenſior, remiſſiorve advertitur, pro ſanguinis principiorum proportione, & menſura, eorumque diſpoſitione. In iis enim vividior eſt flamma, in quibus ſpiritus, & ſulphur prævalent, ſpiracula debita libertate gaudent, nitroſumque pabulum copioſum advehitur. Secus autem accidit illis, quorum ſanguis ſalinus, aquoſus, ac terreſtris exiſtit, paucumque communicatur nitrum, & tenuis fit eventilatio. Si verò ſanguinis maſſa ſpiritibus turgeſcat, ſulphureoque ſcateat pabulo, copioſiuſq; nitrum ab aere mutuetur, intenditur ejus accenſio, & curſus, eoque concitatior, & rapidior venit cruor, ſiquidem efferveſcens ad anguſtiora adductus vaſa, eorumque tunicas plus nimio diſtendens, illiſque inhærens ob glutinoſitatem à ſale depreſſo acquiſitam, ab ipſis expelli nequit, ſed in eorum alveis retinetur. Vaſorum etiam pori à validiore illa diſtenſione, humoriſque viſcidi remora, & arctiores fiunt, & obturantur, quo fit, ut fuligines exitum ſibi parare nequeant, & denuò in ſanguinem concidant, qui fumo & vapore quaſi obrutus vehementius ebullit, & inflammatur, partique, in qua ſtagnat, labem ſuam communicat, & in ea *Inflammationem* inducit. Diſpoſitio autem iſta inflammatoria à quamplurimis cauſis cruoris maſſæ infertur, quæ cum à ſex illis rebus non naturalibus vulgo dictis repeti debeant, ab iis enumerandis hic ſuperſedemus.

Furibundus ille, atque inflammatorius ſanguinis motus ſenſim imminuitur, tandemque propemodum extinguitur. Spiritus ſiquidem indeſinenter avolant, parteſque ſulphureæ perpetua, quam patiuntur, colliſione atteruntur, earumque ſubtiliores evaporantur: difficiliori etiam facta, tum ob poros obſtructos, tum ob partis, in qua ſubſiſtit viſcidus ſanguis, & coagulatus, repletionem, materiæ extravaſatæ ventilatione, parcius illi commiſcetur pabulum nitroſum, à quo flamma ejus conſervetur. Tum temporis autem reſurgunt ſalinæ particulæ, quæ à craſſo, viſcidoque ſulphure exaltato irretiuntur, & diuturna concoctione in pus commutantur, quod ſummâ gaudet acrimonia ob ſalis evecti aculeos, à ſulphure exaltato actuatos. Putridus itaque ille humor fibras partis, in qua ceſpitat, & fluctuat, ſpiculis ſuis attingens, eas exedit ac corrodit, nidumque ſibi parat, quem morâ adauget atque ampliat, *Abſceſſumque* producit, è quo aperto prorumpit fœculentus fœtiduſque liquor, ingrato ut plurimùm odore nares afficiens, craſſioribus particulis ſulphureis, ſpirituum conſortio deſtitutis, turmatim impetuoſeque à reliqua maſſa ſecedentibus, odoratus organum moleſtè ferientibus. *Abſceſſus.*

Puris materia virtute mirè corroſiva prædita, ſi diutiùs in parte ſinatur, altiores ſemper agit cuniculos. Inteſtino enim quo illa *Sinus.*

agi-

agitur motu in partes circumjacentes perpetuò compellitur. Musculi humori isti circumpositi, continuo spirituum affluxu agitati liquorem premunt, & in laxiorem quandam adjacentem partem portionem ejus aliqualem protrudunt. Pus ergò partes carnosas & membranosas subiens illas exedit, & dilacerat, ipsarumque stragealveum sibi cudit. Sed quum tenuiores tantùm puris particulæ huc usque attingere potuerint, aliis ob molem, visciditatemque in fovea remanentibus, paucæ disperduntur fibræ. Carneæ verò solæ non destruuntur, sed nervearum quoque contingit jactura, è quibus exstillans succus nerveus portioni illi humoris alibilis partibus spermaticis enutriendis destinatæ associatus, fibras nerveas efformat, ambitumque cavitatis istius, *Sinus* nomine, à pure factæ, tunica quadam semicartilaginea succingit, quæ partes carnosas, & membranosas ipsi adpositas à liquoris corrodentis acrimonia vendicat.

Sylvii opinio de causa Inflammationis, Abscessus, & Sinus. §.8. *Sylvio* causa *Inflammationis* continens est sanguis vel in vasis suis subsistens & stagnans, vel extra eadem effusus, & corruptus, cujus corruptionis exemplum allegat in aqua communi, hęc enim licèt sit pura, modò stagnet, aut in vase diutiùs conservetur, putredinem subit; eodem modo illud etiam existimat fieri in corpore nostro, nam sanguis extra vasa sua effusus propter motum ipsi denegatum ibi hæret, subsistit, stagnatque, hinc fit, ut spiritus subtiles, ac volatiles tum acidas partes, tum salinas temperare soliti avolent, unde tunc acida ac salia in sanguine existentia evadant acriora, quæ acriùs in se agunt & paulatim ità corrumpunt, ut in pus mutetur, uti videre est in pręparatione lactis sulphuris, ibi enim sulphur in lixivio forti coctum, colorem rubicundum lixivio communicat, huic dum affunditur acetum destillatum, aut quicumqȝ spiritus acidus, color rubicundus mutatur in album; hinc *Abscessus* dicitur, quando scil. acidum materia defervescente incipit exsuperare, avolantibus subinde plùs minùs particulis volatilioribus, & accedentibus hinc inde heterogeneis, sanguis enim ità corrumpitur, ut in pus abeat, acidum verò in pure maximè accusat. Stagnat verò, juxta ipsum Auctorem, in vasis suis sanguis, quoties eadem sunt obstructa. Obstructio autem illa fit vel ab ipso sanguine propter aerem frigidiorem, ut & ipsa medicamenta acida & austera puta, coagulato, vel à materia aliqua viscida & pituitosa: existimat enim *Sylvius* pituitam à calore solutam unà cum sanguine deferri per totum corpus, imò etiam per vasa minima, & capillaria, quòd si tum pars aliqua à frigore externo afficiatur, aut aer, potusque liberaliori haustu assumatur, tum ab eo humor ille pituitosus ac viscidus anteà à calore motus & attenuatus, adeòque in illius partis vasa minima propulsus, ibi coagulatur, & eo faciliùs, quo vasa sunt minora, qui humor pituitosus à frigore coagulatus in vasis subsistit, & sic obstructionem facit, unde tunc à sanguine continuò accedente vasorum illorum distensio oritur, ubi autem ampliùs distendi nequeunt, tunc tandem rumpuntur, & per consequens sanguis ex vasis suis effunditur, qui tunc effusus corrumpitur, & inflammationem facit, nam sanguis juxta ipsum extra vasa sua effusus, in aliqua parte diu hærere nequit, quin acquirat acrimoniam propter spiritus obeuntes, iis autem absentibus, corrumpitur sanguis. Effunditur ex vasis suis sanguis propter eorum apertiones, aperiuntur autem vel per anastomosin, vel per diæresin, vel per diabrosin. Causa ergò obstructionis, & consequenter inflammationis antecedens est ipsa pituita, & præsertim viscida abundan-

dantiùs in corpore hærens, quæ ad vasorum sanguineorum ramusculos capillares delata, ibique viscidior reddita, aut coagulata, fit ejus causa continens, hinc negata sanguinis circulatione, motuve illius impedito, necesse est, sanguine vasa ita distendi, ut tandem rūpantur sanguisq; contentus effundatur, nunc in vicinæ partis substantiam, nunc in musculi alicujus interstitium, qui sanguis effusus partium suarum actione mutua corrumpitur, & juxta Auctorem hunc inflammationem parit, si verò jam sanguis corruptus fuerit, & in pus mutatus, tunc *Abscessus*, &, si sinuosos anfractus sibi paret, *Sinus* ipsi dicitur.

Cartesianorū sententia de causa Inflammationis

§. 9. *Cartesianorum* ex sententia *Inflammatio* oritur, quando humores arteriosi extra vasa in poros & tubulos partium solidarum effusa, partium istarum poros ità obstruunt, & tam exigua spatiola relinquunt, ut non nisi materia primi elementi per ea transire possit, quæ cùm ignita sit, parti inflammatæ ruborem inducit, cumque fulminis instar celerrimè moveatur, & cum impetu irruat in istos minimos porulos, lancinando fibrillas istarum partium, dolor iste inflammationem comitari solitus inducitur. Liquor etiam chylosus in diductis arteriolarum extremitatibus stagnans, viciniores ductus comprimit, & liquorem in iis contentorum transitum impedit, qui circa extremitates istas copiosiùs collecti, tumorem producunt, abs quo cùm arteriolæ comprimantur, & sanguis per ductus constrictiores fluere cogatur, pulsus quoque augetur. Ex succis istis ob stagnationem diuturniorem motu intestino celeriùs agitatis ipsa febricula quandoque suscitatur.

Abscessus

Abscessus oritur à copiosiore pure intra partem collecto, quod inde generatur, quòd materia primi elementi tanto cum impetu irruat in fibrillas partium solidarum, in quibus hærent inflammationes, ut illæ tandem ex continua expulsatione ista rumpantur, & à reliquis separentur, sicque cum reliquis humoribus ibi stagnantibus misceantur, adeòque fiat ibi quasi confusum chaos omnis generis particularum, quæ ibi quandam formant cavitatem, & hæc mixtura vocatur pus, quod cruentum fit, quando vascula sanguifera etiam per istas partes dispersa ab acredine istius puris eroduntur, ut sanguinem suum in eandem cavitatem effundant varium; coloratur pus, quando ipsi admiscentur particulæ biliosæ, aut flavæ sanguinis hactenus innominatæ, quale ulcus sordidum, & malignum vulgo nominatur.

Sinus.

Sinus oritur à majori fibrillarum à pure acriori devastatione, unde liquores contenti ex tubulis dilaceratis copiosè effunduntur, quorum particulæ volatiliores facilè absumuntur, crassiores verò remanentes lateribus fortiùs adhærentes, sibi invicem firmiùs sociantur ob quietem diuturniorem, inter quas spatium relinquitur magnum, & fistula quasi amplior elaboratur.

Nostra sententia de causa Inflammationis.

§. 10. Ut præmissæ aliorum de causis sententiæ faciliùs intelligantur, *nostrum* nunc submittemus judicium. Optimè verò *causæ Inflammationis* constituuntur internæ, & externæ. Posteriores referuntur vel ad læsiones externas, quales sunt contusiones, fracturæ, puncturę, &c. vel ad sex illas res vulgari nomine nonnaturales indigitatas, quæ inflammationem excitare valent, sanguinis particularum ordinis turbationi ansam præbendo, ipsiusque & aliorum succorum stagnationem inferendo. Quando enim pars aliqua contunditur, fibrillæ ipsius comprimuntur, & ad se propiùs accedere coguntur, sanguinis, & reliquorum succorum particulæ aliquales è tubulis suis exprimuntur, & in fibrillarum interstitia effunduntur. In valida illa

la sanguinis expressione, partium ejus situs & dispositio invertitur; alkalicarum enim pori, per quos antea materia æthera liberè perfluebat, immutantur, fiuntque vel obliqui, vel angustiores in medio, quàm in superficie, aut etiam ab aciculis acidarum, quæ compedibus suis solutæ fuerunt, occupantur. Materia æthera, quæ partes omnes perpetim præterfluit, viam sibi præclusam reperiens, & à nova à tergo insequenti impulsa, in alcalicarum poros impetu vehementissimo impingit, sed cùm obex sibi oppositus fortior sit, quàm ut primo molimine ipsum tollere possit, ab illo reflectitur, & in sanguinem repellitur, eundem velociori agitat motu; ac in tali perdurat opere, donec sibi liceat recto incedere tramite, seu alkalicis in minutiores particulas perfractis, seu exturbatis acidis ab illorum poris, pristinaque ipsis restituta rectitudine. At cùm sulphura alkalicis, à quibus antehac soluta, & à se invicem semota conservabantur, sint destituta, & à phlegmate, cui innatant, undique premantur, sibi invicem propius accedunt, eorumque rami inter se implicantur, & in grumos facessunt, qui tubulorum orificiis inhærentes illa occludunt, sanguinisque affluentis, & materiæ subtilis adventantis cursui obstant. Talis autem subsistit coagulatio, donec alkalica acidis liberata sulphuribus denuò commisceantur, ipsorumque ramos explicent, & illa ab invicem semoveant, in fracturis & puncturis, adest semper vel fibrillarum pressio, quare eadem ratione, qua in contusione Inflammationem contingere asserere possumus. Omnes ergò Inflammationes non nisi ab humoribus incrassatis exoriuntur, quæ pro diversa fibrarum, ac ductuum angustia, ac humorum crassitie, & tenuitate, etiam varia phænomena proveniunt. Hæc si paucis comprehendi debeant verbis, dicendum esset, Inflammationem à causa externa productam, aut ab aere, aut contusione, aut puncturis nervorum, ustione, vulneribus, aut fracturis; ab internâ verò à mala humorum, sive succorum dispositione ac miscela. Sic si corpora calefacta, vel à motu nimio, vel ab exercitio violento, subitò refrigerantur, Inflammationes facilè patiuntur; dum enim incalescimus, succi nostri celeriùs per corpus propelluntur, posteà verò refrigescente corpore ac sanguine, succi minus moventur, & magis incrassantur, prout toto die videmus in aqua à frigore in glaciem mutata. Exinde sequitur, motum in corpore vel in aliqua parte imminui ex eo, quòd influxus ætheris ei denegatur, intumescentia ergò diminuta, etiam vasa, ac pori detumescunt, ac præcluduntur. Hinc apparet, sanguinem priùs adeò agitatum ulterius posse fluere, quàm ante calefactionem, nam tempore calefactionis particulæ viscidæ, ac crassæ adeò fluidæ redduntur, ut vascula etiam illa minima penetrare possint, postmodum autem sanguine refrigescente, tenaces illi succi se ex canaliculis istis excutere nequeunt, adeò ut obstrui cogantur, nam denegato priori motu magis ad invicem à circumstante aere premuntur. Certum enim est, Inflammationem oriri ab exhalatis particulis potissimùm salinis rigidis, porosque obstruentibus paulò inferiùs clariùs explicandis. In Inflammatione tres circumstantiæ advertendæ sunt, obstructio nimirum in canaliculis, ac ductibus minimis, à minori ætheris motu facta, deinde mutationes, quas succi adsciscunt, qui in vasculis obstructi continentur; denique pulsionem, ac pressionem sanguinis, ac succorum. Omnium Phænomenon Inflammationis facilè causam reddere possimus; Calor enim oritur non duntaxat à motu particularum nimio Inflammationem facientium, ast potissimùm à materiæ subtilis influxu vehementiori: particulæ enim istæ hoc pacto disponuntur,

& ad invicem premuntur, ut interstitiis minimis remanentibus ætheri tantùm cœlesti aditus patescat, & globuli ætherei excludantur, cœlesti igitur igne primas tenente, particulæ pellentes ab eodem agitantur, unde calor oritur, omnis enim calor à motu particularum minimarum vario excitatur.

Sic quoque color iste sanguineus Inflammationibus solennis fit non duntaxat à motu ætheris celeriori partes in superficie ita disponente, ut radii ab iis reflectentes nobis repræsentent rubedinem, sed & oritur à sanguine adfluente, & præterfluente, obstructio enim ista, & stagnatio, seu incalescentia istius Inflammationis premit arterias circumcirca pertranseuntes, exinde angustantur, & per consequens sanguis allabens patentes vias non reperiens ibidem magis coacervatur, vascula & membranas extendit, hinc color sanguineus per cutim ipsam apparet; à calore quoque particulæ istæ sanguineæ accenduntur, & moventur impetuosius, hinc calor iste intenditur. Porrò ob angustationem arteriarum majore in copia colligitur sanguis, quàm per venas reduci potest, hinc oritur intumescentia, seu partis affectæ elevatio, stagnantem autem sanguinem Inflammationem inducere & partem in tumorem elevare quis nescit?

Ob dilatationem & nimiam partis inflammatæ expansionem fibræ nervosè ferè disrumpuntur, hinc *dolor*, qui ab Anima percipitur, nam dolor nihil aliud est, quàm tristis sensatio, fibræ enim, ceu dictum, ab incalescente materia, vel à sanguine stagnante expanduntur & dilacerantur. Dolor enim solet in principio esse *tensivus*, quia per celeriorem ætheris fluxum partes circumjectæ fortiùs expanduntur, si autem salinæ particulæ in partium poris hærentes, iis per celerrimum ætheris fluxum, vel per pressionem insequentem, vel aliam ob causam altiùs imprimantur, dolor ex *tensivo* abit in *scindentem*, vel *pungentem*, pro ratione Salium obstruentium, si enim dolor est *fixus*, *scindens*, potissimùm oritur ab acidis scindentibus, vel acido-pungentibus particulis, fibrillasque erodentibus; si verò dolor est vagus, pungens, igneus, signum est salis potissimùm pungentis alcalici.

Ob inflationem, & expansionem inflammatæ partis oritur *renitentia*, quæ sæpè non aliter digitis cedit & resultat, quàm vesica inflata propter angustationem arteriarum partem inflammatam transeuntium, sanguis non nisi majori vi permeare potest, & arteriarum latera interiora magis ab eodem afficiuntur, hinc *Pulsatio* oritur; quò & referri potest calor, & agitatio particularum acidarum arterias convellens, & convulsionem excitans, unde motus ac pulsus augetur, imprimis si simul coagulatio succorum aderit. In Inflammatione vehementiori cor majorem exprimit sanguinis copiam, quàm angustas arterias perfluere potest, & sanguis simul existit crassior, hinc à congrumato, crassioreque sanguine cor perlabente, id quasi convellitur, & *Pulsatio* multùm augetur. Febris autem hæc symptomatica potest oriri, dum hæ particulæ, porosobstruentes motum celerrimum ætheris peregrini in corpus introducunt, qui cum sanguine per arteriarum & venarum poros communicatus, motum ejus multum auget & perturbat, quæ tamen *febris* in omnibus Inflammationibus haud est sensibilis. Hinc haud difficulter percipere poterimus, quare in generatione puris, quam *Inflammatio* præcessit, *febris* fit intensior, doloresque acerbiores, quàm generato pure; cùm ante pus generatum particulæ obstruentes hærent in singulis tubulis, ibique ætheri transeunti viam præcludunt liberiorem, *Inflammatio* in suo vigore

re

re constat, tubulis autem per ætheris transeuntis motum saliumque celeri agitatione disruptis, liberior transitus æthere conceditur, ac proinde febris acuta, doloresque atroces & potior *Inflammationis* pars cessat, quę apprimè conveniunt cum illis, quæ *Hippocrates* S. 2. Aph. 47. prædixit, dicens: *Dum pus fit, dolores ac febres accidunt magis, quàm confecto.*

Ex hisce apparet, nec solum *sanguinem*, nec *bilem* causam esse Inflammationis, uti veteres existimarunt, sed potiùs omnem humorem ex canaliculis suis evasatum, ibidem stagnantem, & ob acidum suum cum alkali, vel salso effervescente, ruborem, calorem, dolorem, & tumorem introducentem. Certum enim est, quo plus humoris ex canaliculis suis effluit, eò tumor fit major, hinc & fibrę magis extenduntur, & dolor augetur. Omnis ergò Inflammatio supponit tumorem, omnisque tumor obstructionem, in omni enim Inflammatione respicimus ad partes obstructas, obstruentesque particulas, diversa enim est obstructio, & hinc Inflammatio, pro diversitate particularum, à quibus & partis, in qua producitur, prout enim materia vel est salina alcalica pungens, vel acida pungens, variant Inflammationum phęnomena. Ratione etiam loci, partisque affectæ etiam inter se differt, prout enim in diversis partibus obbservatur, diversis etiam nominibus insignitur: in cute enim *Inflammationis*, vel *Erysipelatis* nomine venit, si autem pleuram membranam occupavit, dicitur pleuritis, si verò cerebri ejusque meningum substantiam invasit, vocatur *phrenitis*, quæ nomine solùm variant, in essentia autem conveniunt, omnium enim eadem est ratio, causæ eædem esse possunt, sive enim obstructio fiat, & hinc acceleratus ætheris fluxus in hac, sive illa parte, erit tamen *Inflammatio*. Nulla igitur est differentia, quàm quæ diversitatem spectat salium, prout enim hi variant, sic *Inflammatio* differt. In Inflammatione ergò (ut Tyronibus omnia clarè, & perspicuè proponamus, eapropter quandoq; hæc repetere libet:) quæcunque diversitas partium observanda est, tubuli enim in una parte sunt firmioris, quàm in alia, hinc patet, quare Inflammatio oculorum sit pertinacior, quam si musculus inflammatus fuerit; 2. una pars plures habet nervos, hinc patet, quare Inflammatio tendinis sit valdè dolorifica. 3. Observanda diversitas humorum, quos tubuli vehunt. Alia lympha est in glandulis parotidibus, quæ videtur magis viscosa, quàm quę est in glandulis cutis (miliaribus dictis:) illarum lympha autem crassior multis particulis ramosis, chylosis conferta est in tubulis musculorum, hisce accedit amplitudo tubulorum, quibus positis, varia jam emergere debent symptomata. Omnes succi quo crassiores sunt, minus apti sunt ad inflammationem excitandam, hinc non credimus sanguinem solum extravasatum primariam causam Inflammationis esse, sed præter sanguinem alii etiam humores effunduntur, qui faciliùs obsequuntur motum ætheris, & *hinc Inflammatio*. Certò enim persuasi sumus, sanguinem extravasari posse sine subsequente Inflammatione. Sic videmus, quod Inflammatio tendinis sit omnium peracuta, ratio est, quia lympha est omnium tenuissima, est ipse succus nervorum, qui facillimè ab æthere agitari potest, non mirum proinde in tali Inflammatione gravissima suboriri symptomata. Et ut Tyrones Inflammationem clarè percipiant, ipsis dico, quòd Inflammatio ita fit, si sal aliquod adigitur in porum quendam, & interstitia quædam relinquantur soli atheri pervia, sal autem illud agitur in porum, quando à motu, vel exer-

citio

citio corporis humores vehementius agitantur, hinc partes lubricæ facilè sequi possunt, non autem rigidæ, quæ tunc hærent, & à tergo venientibus premuntur. Hoc idem sal figi potest, vel sisti in suo motu à frigore constringente poros, sal ibi hęrens, & agitatum tam à particulis à tergo, quàm æthere premente pungit, & disnectit tubulos, unde dolor, affluxus autem fit, quia dum sal pungit, fibræ contrahuntur, ac quasi convelluntur. Rubor, qui ibidem conspicitur, non est ad mentem veterum à sanguine, aliàs eo aperto sanguis exstillare deberet, quod tamen non observatur, prout omnes Chirurgi testari coguntur. Eas partes, quarum tubuli sunt firmioris texturæ, minoris diametri, variè intorti, multisque nervorum propaginibus colligati, si contigerit obturari, à particulis cujuscumque generis ratione molis, figuræ, & agitationis, angustiæ viæ ordinariò accommodatis, non crassissimis, (utpote quæ cum glutinosioribus à cæteris secedentes per venas ad cor pergunt) stagnantibus à causa vel interna, humidis, & spirituosis è corpore à nimio corporis motu, ac exercitio expulsis, & frigidis crassioribus salsis, imprimis acutis, ac acidis, in tubulos ampliatos fortiter adactis hærentibus &c. dicuntur Inflammatione corripi. 1. Si particulæ activę stagnantes à copiosà congestione compressæ, ab invicem secedentes, avolantibus lubricis, & spirituosis in motum turbulentum excitantur ab æthere, per poros constrictos, (ut in fœno non debitè congesto, floribus sambuci, aliarumque herbarum recentibus compressis,) inæqualiùs ruente, quo acutæ scindentes, ac pungentes acidæ particulæ viscosarum ramos auferendo, caput exserunt, stagnantem materiam resolvunt, staminaque tubulorum disnectendo, eos erodunt, quod non contingit sine dolore, & hinc influxu concitatiori spirituum, ardore, & hinc rubore, (ita determinata ab ęthere globulorum propensione in motum circularem & rectilineum:) nec non sensu pulsationis à compressione arteriolæ, sanguine fortiùs impingente. 2. Si pori constantiores tabulorum à rigidis inhærentibus ita partialiter obturentur, ut per intervalla relicta non nisi subtilissimus celerrimè perruat æther, qui cùm merus sit ignis, sufficientissimus est ad ea, quæ concomitentur Inflammationem, producenda phænomena. Si demum contigerit fibrillas partis inflammatæ propter ætheris celerrimum transfluxum, & particularum acutarum violentam adactionem rumpi, humores, qui per tubulos cursum suum ordinario absolvunt, extravasantur, atque ita ab irregulari ætheris perruptione immutantur, ut in pus degenerent, tunc præsens est *Abscessus*, si cutis, vel erosa, vel ferro aperta est, pus autem pro diversę partis Inflammatione, diversa mora, diversa sanguinis constitutione, auctione, &c. particularum, est magis, vel minùs corrosivum lividum, viride, tenue, vel album, tenaciusculum, &c. Porrò prædominantibus in sanguine particulis acribus, ab eo derivata materia, vel pus debitò acrius morando diutiùs viscosas oleosas dividit, seque ab earum amplexu liberans vicinos circumcirca erodit tubulos, sicque *Abscessus.*

Sinum, seu concavitatem efformat, sique non debitè cavitas illa mundetur, partic læ puris acris, per interstitia muscu orum tubulos obvios ibi pauciores, ac proin minùs resistentes erodendo per varios anfractus sibi viam aperiunt, atque hic illic *Sinus* efformant, qui cum debitè mundificari nequeant, & tubuli erosi à transientis viscosæ materiæ portione, (fugatis lubricis, & tenuibus,) quasi visco obducti, (impeditâ hinc eorum accretione) callum contraxisse dicuntur, constituunt *Vlcus anfractuosum*, vel *fistulosum*, quod vel manet in eodem statu, vel ulterius serpit, prout ex *Sinus.*

aper-

apertis & erosis tubulis humor stillans magis vel minùs acris, vel aliter constitutus fuerit.

Remotè suum Symbolum addunt res nonnullę, inter quas Aer primum occupat locum, qui juxta varias suas constitutiones Inflammationum author esse potest, æstuans siquidem particulis summè volatilibus rapidissimoque motu agitatis est refertus, quæ cutis poros subeuntes sese in fibrillas insinuant, sanguinique immiscentur, ad quem etiam inspirationis ope advehuntur; vellicantur ab illis tubulorum fibrillæ, quæ in cincinnos abeuntes à tubulis sanguinem, aliosque succus exprimunt, & in spasmodicos quasi motus ab irritatione, quam patiuntur comitatæ, vibrationibus suis frequentioribus illum comminuunt, ac ipsius particulas à se invicem dividunt; aeris particulæ volatiles alkalicorum poros subintrant, illa exagitant, subtilioraque per poros tunc dilatatas foràs abripiunt, unde accidit, ut paucioribus in sanguine, aliisque succis evasatis restitantibus alkalicis, sulphura (ut cum Chymicis loquar,) resistere nequęant acidis, à quibus coagulantur, nec phlegmatis, à quibus conglobantur acida reliqua, quæ sulphuribus non sunt intricata, & à materia subtili, spiritibusq; animalibus in partes vicinas appellentibus sunt commota, crassiorum alkalicorum, quibus avolare non licuit, poris infiguntur, à quibus omnibus turbatur sanguinis, reliquorumq; succorum circulatio, materiaq; subtilis in cursu suo impeditur. Aer frigidior particulis duris, rigidis, acutis, iisque crassis donatur, quæ corporis partibus exceptæ, & tubulorum poris infixæ, illas obturant, & constringunt, sanguinis aliorumque succorum alcalica saturant, illiusque sulphura cogunt, & sic succos coagulant, & incrassant, præcluditurq; hoc modo liber transitus & materiæ æthereæ & sanguini, reliquisq; succis. Aer nebulosior, humidiorq; particulis scatet aqueis, molis, nec mediocris, quæ corporis externæ superficiei appositæ poros ejus obstruunt, impediuntque ne subtiliores salinæ particulę per insensibilem transpirationem avolare assuefactæ, exhalentur: illa verò in sanguinem repulsæ majorem turbationem conciliant, & in tubulos impingentes acrimonia sua salina pungunt, sanguinemque aliosque succos ab ipsis exprimunt: tenuiores aqueæ particulæ, sanguini commixtæ acida & alcalica illius solvunt, & enervant, sulphur in grumos cogunt, destructa ergò acidorum, & alcalicorum dispositione, sulphuribusque in grumos collectis, sanguini, succis, & materiæ æthereæ adventantibus obsistitur. Cibus quandoque Inflammationes inducit; illius enim acidiores particulæ à ventriculo dissolutæ in chylum lacteum conversæ, & sanguini permixtæ alcalicorum poros opplent, aciculis suis sulphura coagulant, & sic tubulorum orificia obstruunt; Cibi verò volatiliores, acrioresque particulas possidentes in chylum commutati, & sanguini confusi, eadem prorsus ratione illius stagnationem & rarefactiónem inferunt, qua aer fervidior. Potus Inflammationum causa est pari modo, quo cibus; Potus acidior, seu nive, glacieque refrigeratus particulis abundat acutis, duris & rigidis, quæ alcalicorum poros saturant, sulphuraque coagulant. Potus autem ex liquoribus ardentibus Inflammationes progignit, ut jam de cibo diximus, ad aeris æstuantis exemplar. Motui concitatiori succedere potest Inflammatio, quia quum in eo uberior spirituum animalium copia cùm ad cor, tùm ad arterias accedat, abundantior sanguis in universum corpus compellitur. Copiosiores etiam determinantur spiritus in reliquas corporis partes, quarum fibras extendunt, & valido agitant motu. Sanguis in vasis suis contentus velo-

velociori agitur cursu, ab abundantioribus massæ suæ admixtis spiritibus, particulæque illius comminuuntur à continua, vehementique fibrillarum à spiritibus extumescentium in ipsum vibratione, unde sanguis rarefit, & attenuatur partium illius situs, earumq; pororum dispositio immutatur; subtiliores ejus partes avolant, crassiores verò remanent. Acida, quorum exigua pars, habita alkalicorum proportione, evaporata sunt, & quæ à spiritibus, quorum ingens facta fuit dissipatio, ampliùs non continentur, alkalicorum poros subeunt, & Sulphura cogunt, à quibus occluduntur orificia tubulorum, vel canaliculorum, qui angustiores facti sunt, poris illorum ac parietibus à longa ista & fortè mutua affrictione sibi propiùs admotis. Sed si rapidior motus Inflammationem inferre valeat, desidiosa etiam quies illum procreare potest; in illa siquidem pauciores determinantur in ventriculum uti in alias partes spiritus animales, ideoque alimenta in ipso minùs comminuuntur, acidorum spicula debiliùs atteruntur, & ab alkalicorum poris exterminantur, Sulphuraque paucioribus acidis, à quibus coagulantur, liberantur, chylus è massâ ista elicitus sanguini, cui commiscetur, crassiores apportat particulas, ac ad motum ineptiores; quæ quum in minutiores tubulos, eosque tum ob spirituum penuriam minùs dilatatos pervenerint, in iis facili negotio remorantur, eosque occludunt. Nemo nescit in *vigiliis* animam objecto cuidam considerando, vel motui cuidam exercendo semper esse attentam, hinc spiritus animales copiosiores in partes amandantur ab illo, velocioreq; motu donantur, isti sanguini commixti partiumque fibrillas copia sua validiùs extendentes, sanguinis massam vehementiùs exagitant, partes illius magis comminuunt & attenuant, à frequenti inter se facta collisione, fibrarumque vibratione. Particulæ subtiliores alkalinæ, & tenuiores phlegmaticæ à reliqua massâ per durabiliorem istum motum separatæ, foras per patulos poros cum spiritibus exeunt. Cùm verò acidorum vis à phlegmatis ampliùs ut antea, non infringatur, nec à spiritibus subtilioribusque sanguinis particulis in proprio situ contineantur, illa crassiorum alkalicorum poros subintrant, & in Sulphurum ramis implicantur, unde fit tubulorum obstructio, materiæ æthereæ sanguinis, reliquorumque succorum circulationis interruptio, à quibus Inflammatio; quæ omnia de vigiliis immoderatis sunt intelligenda. Nec mirum si à nimia evacuatione subsequatur Inflammatio, in ea enim copiosi deperduntur spiritus, tenuioresq; ac volatiles avolant sanguinis particulæ, crassiores verò ad motum ineptiores in eo remorantur; quare acida, quę ob propriam configurationem omnium difficillimè in motum cientur, in sanguine remanent, dominiumque obtinent, alkalica imprægnant, & sulphura coagulant. Assuetis excretionibus suppressis succedunt utplurimùm Inflammationes. Inter ea enim, quæ ordinario è corpore nostro eliminantur, Principatu gaudent salia, quæ quum nihil aliud sint, quam alkalia acidis prægnantia, eorumque spiculis horrida, si in tubulis, è quibus excerni debent ob nimiam crassitiem, cespitent, materiæ æthereæ & sanguini adventantibus sunt impedimento.

Animi perturbationes Inflammationum causæ fiunt, vel spirituum subtiliorumque sanguinis particularum dissipationem promovendo, vel cursum ejus tardiorem efficiendo, spirituumq; proventum præpediendo. Primas tenent ira, gaudium, profusum, &c. Secundæ verò classis sunt timor, tristitia, &c. quum enim ab hisce, vel spirituum penu imminuatur, & sanguis volatilioribus alkalicis exuatur, vel spirituum restauratio inhibeatur, Sulphura,

quæ

quæ ab alkalicis æquè ac antea à se invicem semota non detinentur, ab acidis coagulantur, & alkalica ob torpidiorem suum motum acida nec declinare, nec è poris suis excutere valent.

Causæ internæ respiciunt vel tubulorum obstructionem, vel sanguinis nimiam rarefactionem, ipsiusque in parte aliqua stagnationem, quæ quum supra jam explicata sint, ipsis diutiùs non immorabimur. A nonnullis causæ internæ spina interna dicuntur, quia sicuti quandiu spina parti cuidam infixa remanet, dolor perseverat, ita etiam perdurat Inflammatio, donec tubuli reserati fuerunt, sanguis ac reliqui succi pristino fruuntur cursu, liberaque gaudent circulatione.

Si sanguis aliorumque succorum particulæ tubulos seu canaliculos infarcientes, per diaphoresin expelli nequeant, & acida, alkalicorum poris sint adeò infixa, Sulphurumque acidorum ramis adeò intricata, ut ab illis exturbari haud valeant, materia æthèrea, quæ aliò deflecti nequit, continuo impetu in Salia, quæ ab acidorum cum alcalicis connubio emerserunt impingit, in motum illa concitat, eaque impellit in partium ambientium fibrillas, quas aculeorum suorum cuspidibus discindunt & dilacerant, foveamque hoc pacto excavant, fibrillis minutim incisis & canaliculis ruptis, & sic *Abscessus* constituitur. Sed unde quæso pus in Abscessu? Nos asserimus, pus esse lacteam sanguinis partem, in ipso Abscessu plus minus alteratam, cui quædam subinde portiunculæ dilaceratorum tubulorum unà cum cruore admiscentur.

Quum particulæ salinæ puris majorem partem constituant, eædemque spiculis duris & acutis sint horidæ, & à materia subtili adventante, ac spiritibus animalibus ad partes circumpositas appellentibus in motum agantur, tubulos & canaliculos dictarum partium scindunt, scrobemque excavant, quæ quo latior & profundior fit, eò diuturniorem moram trahit pus in parte, sed non sufficit, ut fovea ampla ac lata sit & profunda, quæ *Sinus* denominatur, sed superficies ejus interior prætereà obduci debet pellicula vel callo, abs quibus impediatur parietum ejus coalitus; quapropter Sulphura quæ in pure restant, & ab acidis non fuere coagulata, in tubulos & fibrillas à salibus dilaceratos impingentia, ramos suos poris & interstitiis illarum infigunt, & quum Sulphurum particulæ flexiles sint, tubulis, canaliculis seu fibrillis superextenduntur, iisque applicantur viscida phlegmata, quæ in pure continentur, materiæque fluiditatem conciliant, at salium acrimoniam attemperant, in particulas Sulphureas acidas tubulis ac fibrillis adnatas impingentia, illas validiùs in ipsarum poros & interstitia impellunt, iis fortiùs adjungunt, utrasque inter se arctiùs uniunt. Super extensis itaque Sulphureis particulis ac infixis partium circumjacentium fibrillis earumque interstitiis, ipsisque strictè inter se conjunctis efformatur pellicula levis, & æqualis, quæ parvos & angustos poros possidens, ab ipsis lædi nequit; sed è contra eadem ipsam eò densiorem faciunt, quo frequentiori impetu in illam feruntur, particulas ex quibus constituitur, arctiùs hoc modo inter se conjungendo, & fibrillis partium applicando, inde fit, ut aliquando totus *Sinus* callo circumdetur & sic fistula producatur.

§. 11. Quæ de morbis hisce formari possint *Præsagia* nunc paucis percipiemus. *Inflammatio* partium tendinosarum & membranosarum longiori tantùm elapso temporis spatio solvuntur, carnosarum verò breviùs finiuntur, de quibus partium specialium Inflammationes videas, ubi earum invenies prognosin. Omnis inflammatio, quæ per insensilem transspirationem non discutitur, sup- *Prognosis Inflammationis.*

puratur, vel si malè tractetur in gangrænam degenerat, & sæpè in ipsam mortem; Inflammatio partium internarum est periculosissima & sæpè lethalis. Quo inflammatio est intensior & partes occupet nobiliores, eò curatu difficilior existit; faciliùs curatur Inflammatio in Juvenibus, quàm Senibus, quia partes Juvenum sunt molliores & faciliùs cedunt motui ætheris & partibus obstruentibus quàm in Senibus, ubi omnia sunt rigidiora. A malignitate quoque causarum, item Symptomatum vehementia desumuntur præsagia. Si partes adenosæ fuerint Inflammatione obsessæ, facilè ad concipiendam corruptionem aptæ natæ sunt, hinc in gangrænam ac Sphacelum facillimè degenerant. Inflammatio quoq; secundùm tempora judicatur, nimirum si in principio non respondeat voto, aut statim discutiatur, aut resolvatur, neque in fine status, & inclinationis suppurari velit, sed induretur, quod maximum facessit negotium, quia resolvi vix, aut ne vix quidem potest, aut planè tendat ad Sydcrationem, quod absolutè pessimum est, tum quia minatur abscissionem, aut subitaneam mortem ob sanguinis coagulationem in corde factam. Ex his patet, quòd obstructio Inflammationem præcedens quo gravior est, eo soleat etiam esse gravior Inflammatio, quia talis partium fieri potest obstructio, ut impedita humorum ad partem affectam circulantium communicatione, insequantur gangræna. Dolores quo sunt vehementiores, eo etiam difficilior est, quo autem partes minùs rubent, eo etiam facilior est, quia tantam prognosis partium obstructionem, ac per consequens tantam ætheris agitationem non præsupponit.

Prognosis Abscessus. Prognosis *Abscessuum* variat. vel intuitu causæ, vel partis affectæ; ratione causę à Veteribus dicitur criticus, qui in morbis acutis observatur, & per causæ aut materiæ morbificę collectionem contingit, seu cum euphoria, seu secus hoc fiat; alius non criticus, qui vel à causâ externa, saltem interna locali à vulgo ita dicta tantùm dependet. Ille ergò qui minùs criticus est, nihil periculi portendit, ac prolixam in Prognosi circumspectionem haud desiderat, cùm educta materia facilè curetur. Intuitu partis affectę i.e. membri modò nobilioris, h.e. magis membranosi & sensibilis magis, modò ignobilioris, atq; minus sensibilis, alius Abscessus erit periculosior, qui prius aliquod genus, alius securior, qui posterius quoddam occupat. Abscessus apertio qua diutiùs protrahatur, eo pejus est, succedunt enim febres, sinus, ossium subjectorum caries imò & gangręna. Pus eò laudabilius erit, quo magis ad indolem chyli & succi nutritii accedet. Sin acorem nimium contraxerit, inficiet sanguinem, febres producet, corrodet, atque exedet fluidorum canaliculos. Si pus aquosum & tenue minus, aut viscidum fœtidum fuerit, pejoris notæ, nec puris nomine dignum erit, cùm contumacis obstructionis, præcipitationis, & putredinis indubitatum perhibeat testimonium.

Prognosis Sinus. Sanies seu pus ex *Sinu* profluens valde tenue, malè coloratum, viride, nigrum, aut putridum nihil boni promittit. Pus autem album instar chyli, vel succi nutritii, læve, æquale, minimeque fœtidum certò & sanitatem pollicetur, sic & si dolor & tumor disparcant, bonum est. Sed cùm pars etiam leviter compressâ dolet, subjectas nervosas, fibrosas, ac tendinosas ulceratas, & tactas esse, non levis est conjectura. Si sanies in *Sinu* exeat valde tenuis, eaque nigra & fœtida, malum est, denotat enim, quòd ad os usque caries pervasit. Sin crassa, viscida & similis fœci materia est, signum est solam carnem ulceratam esse. Cùm spiritus volatiles particulas cæteras temperantes arctè, & amicè continentes

avo-

avolarunt, sal tum fluorem concipit; unde insignis ille *Acor* curiosis linguis perceptus; tum cum sulphure exaltatus nervi odoratorii fibrillas spiculis suis concutit, quod insuetum anima sub odoris idea recipiens ut ingratum aversatur, id quod tum ad sensum respicientes fœtorem dicimus. Sal quoque & sulph. ita combinata materiæ flavedinem conciliant, quam tum Latiniores dixere saniem, quod in ea sani quid sanguinis adhuc contineretur, de cujus à pure differentiis eleganter, ut solet, *Celsus* edisserit. Interea dum acidum incipit exsuperare, avolantibus subinde plus minus particulis volatilioribus, Inflammationis tragædia Catastrophem suam sortitur ex Tumore inflammato in ulcus purulentum abscedendo Abscessum, & Ulcus *Sinuosum* constituens. *Sinus* curatio difficilis est exspectanda, si callum & duritiem contraxerit, at boni omnis est, si pus paucum, bonum, album, exeat, & ferè siccus existat sinus, nullusque adsit amplius dolor.

Diæta. §. 12. Quod concernit *Diætam*, Aer fugiatur nimis calidus & frigidus, sit verò temperatus, nimis enim dissipando spiritus, & frigidus coagulando sanguinem, succosque, nocere potest. Alimenta sint optima, abstineatur à nimis calidis, ut piperatis, fluorem quidem & cursum cruori restituentibus, sed majorem Inflammationi dolorem parientibus, propter angustatas & pressas vias, quia sanguis nimiùm prementis dolorem Inflammationi auget, plus enim sanguinis ibi colligitur, quàm venæ absorbere possint, ex illa pressione vasa & membranæ expanduntur, & fibræ minantur rupturam, hinc difficultas illa dolorem parit, & propterea quidam ad venæ sectionem coguntur descendere, ut nimirum sanguinis cursum moderentur, temperantibus itaq; uti debemus, ne in illud malum incidamus. Ab acidis quoque salitis saccharatis & frigidis abstinendum est, præcipuæ enim morborum causæ existunt, hinc fugienda sunt. In Inflammationibus potus commendatur Theæ, vel Coffeæ omnem stagnationem sanguinis, & succorum arcens, vitentur vina acida; in assuetis tamen concedi potest vinum, in quo baccę sambuci fuerint infusæ, & sacchari momento ad gratam dulcedinem edulcoratum. Cerevisiæ malè coctæ & veteres, item julepi acidi, qui potiùs Inflammationem augent, quàm minuūt fugiantur. Pessimè ergò sanitati suæ consulunt ii, qui in Inflammationibus refrigerare tentant, cùm hæc in deterius omnia ruere faciant.

Motus quoq; nimius, vigiliæ immoderatæ angue pejus fugiantur, cùm hæc omnia æquè motum intestinum ac progressivum augeant, & sic dolorem, & ruborem partis efficiant.

Excreta & retenta, sibi invicem respondeant, ne motum excedant.

Animi passiones immoderatæ, imprimis ira & mœror, atro carbone notandę sunt, & animus potiùs sit tranquillus, confidens in Deum O. M. fidum illum in re quavis difficili Auxiliatorem; quæ omnia etiam accuratè observanda sunt in *Abscessu* & *Sinu*.

Galenicorū modus curandi Inflāmationem. §. 13. *Galenici* in curatione *Inflammationis* ex arte constituenda ad morbum, causam & symptoma solent respicere. Cùm verò cuncta sint auferenda, potissimùm verò morbus & causa, quibus ablatis symptoma facilè cesset, venæ sectionem præsertim existimant necessariam, siquidem sanguine detracto, qui inflammationem facit, tumor, calor, obstructio, vel adstrictio, & unitatis ulterior solutio desinant. Hac verò præmissa ad calorem nimium in partibus solidis restinguendum refrigerantia nonnulla adhibent, ulterioremq; materiæ in partem prohibent influxum, remediis in usum ductis repellentibus, & digerentibus simul junctis, ne repellentia sola adhibita materiam ad partes nobiliores remittendo, vel sola digerentia, utpote calida, ad partem affectam eandem

dem materiam copiosiùs attrahendo plus noceant. Habito proinde respectu ad hepatis intemperiem calidiorem, quam temperandam volunt, & victu instituto tenui, omni adhibito studio ulteriorem ad partem affectam sanguinis prohibent influxum, eamque laxiorem corroborant adstringentibus, spongia nempe vino madente, vel defensivo ex bolo Armeno, terra Lemnia, oleo rosaceo & aceto parato imposito. Dolorem tamen vehementiorem leniri volunt relaxantibus non nimiùm humidis, qualia sunt perfusio olei & aquæ calidę, vel cataplasma ex farina triticea, vel ceratum ex passo, oleo rosaceo & cera, vel linimentum ex vitellis ovorum, oleo rosarum & croco. Hæc in ipso peragunt principio, in majori verò incremento digerentia admiscent repellentibus, & in vigore hisce planè omissis solis utuntur digerentibus. Repellentium numero adscribunt remedia frigida & humida, qualia sunt lenticula palustris, alsine, psyllium, portulaca, malva, cucurbita, lactuca, folia hyoscyami, succus mandragoræ, vel refrigerantia & adstringentia, uti sunt umbilicus Veneris, sempervivum, plantago, solanum, malicorium, balaustia, hypocisthis, Thus, galla immatura, vinum austerum. Digerentia & simul repellentia illis sunt, myrthus, lentiscus, absinthium, parietaria, lens, crocus. Remedii in augmento Inflammationis adhibendi sequens esse potest formula.

℞. *Fol. Semprevin.*
Lactuc.
Parietar.
Cucurbit. aa. M j.
Flor. rosʃ. rub. M j.
Chamomil.
Melilot. aa. P j.
Malicorii
Rhois aa. ℥ ß.
Farin. hord. M ij.
M. Coq. ex aqua, additaque portione quadam olei rosacei, F. Cataplasma.

Emplastrum quoq; diachalciteos, vel enæmum barbarum ad eundem usum imponunt. Pro derivatione præter venæ sectionem cucurbitulas & frictiones adhibent. Ad magis digerendum, si opus sit, cataplasmata parant ex uvis passis cum pane & melle, vel ex radicibus altheæ, liliorum alborum, foliis malvæ, floribus meliloti, semine lini, fœnigræci, caricis, farina tritica, oleo chamæmeli & pinguedine suilla, vel anseris & gallinæ. Si digestio impetrari nequeat, & inflammatio jam sit remissa, humorem crassiorem aperto loco affecto, vel si hic aperiri nequeat, loco maximè vicino, effundunt.

Vergente verò Inflammatione in *Abscessum*, propter copiosum pus intus collectum, quod distendendo & rodendo partes anteà se contingentes faciat abscedere, concoctionem istam humoris, & transmutationem in pus promovent emplasticis & cutem occludentibus, calidis nempe & humidis pus facilè moventibus, ut terebinthina, galbano, bdellio, pice, emplastro diachylo, cataplasmate ex farina hordei vel secalis in aqua decocta, in qua radices altheæ priùs ebullierint, addita adipe gallinacea, vel anserina, aut quod paratur ex caricis in aqua coctis, & farina tritici vel quod sequens exhibet formula.

Abscessum.

℞. *Rad. alth.*
lilior. aa. ℥ iiij.
Ferment. ℥ ij.
Farin. sem. lin. ℥ j.
Resin. terebint. ℥ ß.
Croci ʒ ij.
Ol. chamomill.
Adip. gallin. aa. q. s.
Terenda terantur, & cum pinguibus misceantur, ut F. Cataplasma.

Pus probè maturum vel digerentibus, & in vapores convertentibus discutiunt, vel si hoc fieri nequeat, aperto loco evacuant. Inter digerentia referunt ficos, farinam hordei, panem ex furfure, terebinthinam, picem aridam, adipem, vitulinam, baccas lauri, nitrum rubrum,

brum, vel cataplasma, aut linimentum ex mucco cochleæ, pure, aloe, ac myrrha paratum. Si verò ob altitudinem loci, puris copiam, vel acrimoniam, vel crassitiem digerentia ista parùm queant proficere, loco aperto pus illud manifestè evacuant. Apertionem istam nonnunquam ab ipso pure acriori & in superficie existente fieri norunt, interdum verò medicamentis, vel Chirurgia eam instituendam esse præcipiunt. Medicamenta apertionem istam perficere docent, vel extrahendo pus ad partes externas, vel erodendo, vel adurendo. Extrahentia illis sunt propolis, pix, sulphur, radix cucumeris agrestis, bryoniæ, narcissi, arundinis, aristolochiæ, emplastrum ex gummi ammoniaco, terebinthina, cera, sulphure, & nitro, vel theriaca, & mel invicem mixta. Ex erodentibus laudant allium superimpositum, vel fermentum cum cantharide. Adurentium ordini hic accensent saponem nigrum, chalcitidem, oleum chalchanti. Chirurgiam celebrant vel secando locum scalpello, vel adurendo ferramento candente, quo facto pus facilè evacuatur, sed non priùs operationem hanc instituunt, quàm pure toto bene confecto, nisi abscessus sit prope anum, aut circa articulos, in quibus materiam subcrudam evacuant, ne à puris acrimonia, vel fistula producatur, vel nervi, aut ligamenta erodantur. In minoribus autem abscessibus, unicam apertionem sufficere monent, sed in majoribus plures concedunt, respiciente semper foramine inferiora, ut pus commodiùs evacuetur. Si contingat, ut venæ, vel arteriolæ grandiores sanguinem nimis effundant, easdem claudunt emplasticis, & crustam inducentibus, ut albumine ovi, stuppa vel linamento excepto, si dolor affligat, lintea oleo rosaceo madida imponunt; si partes vicinas inflammatio occupet, emplastrum diachalciteos oleo rosaceo dilutum illis imponunt; si durū aliquid restet, illud emplastro tetrapharmaco debitè emolliunt. In evacuatione puris monitum etiam Hippocratis advertunt, nec una vice illud totum emittunt, ne animæ sequatur defectio, cui fortè supervenienti odoribus, vini potione, & aquæ frigidæ in faciem aspersione statim volunt esse succurrendum.

Sinus curationem aggrediuntur detergentibus, hinc eundem implent & cicatricem inducunt, abstinentes semper à pinguibus & olei vim habentibus, cùm siccandum sit. Detersionem peraguntabluendo sinum mulsa, vel vino cum aqua marina mixto, aut cui sal adjectus fuerit, vel terebinthina, & farina hordei cum melle, aut squama æris cum vino & melle. Sinum ità mundatum carne implent, auferendo impedimenta naturæ suæ opus inhibentia, & difficultatem inferentia, quod perficiunt medicamentis modicè detergentibus, & sine morsu siccantibus, ut pulvere ex radice iridis, aut aristolochiæ, manna, thure, myrrha, aloe, aut remedio ex fermento & ostreis ustis, & ablutis. Carne sic procreata veram cutem attingente, cicatricem inducunt, prospiciendo simul, ne caro nimis multa procreetur, quod fasciis peragunt, easdem à fundo sinus arctando, ut sublimia sedem contingant, ad os verò ejusdem laxiores ducendo, orique linamento emplastro barbaro obducto, & ad saniem effundendam in medio perforato imposito. Ipsum verò os sinus semper deorsum spectare volunt, ne sanies retineatur, quod si fortè sursum spectet, aut membrum ità collocant, ut in partem inferiorem vergat, aut demisso specillo quà pervenit fundum scalpello aperiunt ut humor superstes evacuetur, & os supernum occludunt. Cute tandem à pure diutiùs retento nimis extenuata, & à carne subjecta separata, victu idoneo & totius corporis purgatione prohibent; ne sinus noxium humorem recipiat, tum medicamentis siccantibus, & mo-

Sinum.

modicè detergentibus cutem cum subjecta carne paulatim agglutinant, compellendo in sinum per vesicam bululam vel suillam, cui fistula alligata sit, emplastrum ex charta combusta, aut Isis oleo rosaceo liquato, aut aloen, thus & myrrham cum melle, aut pulverem ex centaurio, symphyto, radice iridis, farina ervi cum melle, nec locum nimis comprimunt; sed carne subcrescente paulatim sinunt agglutinari.

Paracel'si cura in Inflammatione. §. 14. *Paracelsus* in *Phlegmone* curam commendat mundificantem, quam sequentibus potissimùm peragit remediis:

℞. *Ol. ovor.* ℥ vj.
Camomelini ℥ j.
Serapini
Galbani aa. ʒ vj.
Visci de abiete, aut pino ad pondus omnium,
Farin. hordei,
fabarum, aa. quantum sufficit pro incorporatione,
Commisce in formam unguenti.

Mel etiam rosatum, & salis aquam simul permiscet, eoque liquore sero maneque locum jubet lavare.

Abscessu, & Sinu. In cura *Apostematum & Sinuum* abstinendum esse ait à magno magisterio, vel artis Chirurgicæ nimia subtilitate, quæ potiùs quàm curabunt, inficient. In omnium siquidem ulcerum cura animadvertit, naturam sui ipsius esse Medicum, atque medelam innato, proprioque suo balsamo peragi. Sed si fortè balsamum hoc illi deficeret, vel aliqua parte minutum foret, balsamum vult introducendum per emplastrum oppod' ltoch, quod quidem Apostemata recentia maturando, & mundificando curat, vigesima quaque hora renovando, ligandoque. Ex. gr.

℞ *Lithargyr. cocti in cerot.* ℥ iij.
de incarnativis quatuor ℥ ß.
de gummis liquefactis ℥ ij.
M. F. Emplastrum s. artem.

In principio ait tutum fore prævenire phlebotomiis venarum, à quibus Apostema generatur, & situm habet: his enim, inquit, aufertur illis rubedo membrorum per sanguinis diminutionem, & unà cum ea tollitur superfluitas sanguinis abundantis, nedùm in his tantùm, verùm etiam in omnibus aliis apostematibus. Tria verò potissimùm in Apostematum curis observanda vult: Primum, ut spiritus vitæ fortificetur, ne præ dolóre debilis fiat: sicuti solet in his, qui venenum hauserunt, præservantibus medicamentis noxæ præveniri. Secundum, ut infectio, quam introduxit morbus, diaphoreticis mundificetur & specificis, quæ non solùm clarificant, sed etiam dolores mitigant. Tertium, ut locus affectus à toxico præmuniatur. Si carnis aliqua pars à sua natura sit alienata, quod putrefactum est ejus auferri vult, cùm ex ejusmodi carnis infectione, juxta Authorem hunc, tale damnum inferatur, ei, qui le combusto fit ab una parte ligno, & ab altera sano.

Helmontiana cura in Inflammatione. §. 15. *Helmontius* Inflammationis cujuscumque partis curam eò dirigit, ut causa occasionalis, sive spina tollatur, qua depulsa Archeus ab ulteriori accensione redigitur ad quietem, quapropter internè arcana sua diaphoretica commendat, externè verò omnia ea, quæ ex lapide calaminari, & camphora parantur.

Abscessu. In *Abscessu* quocumque emollitionem, & maturationem promovet, per medicamenta apostematibus accommodata, imprimis pinguedinem leporis, maximè vetustam commendat, quæ ea valde emollit & rumpit. Sic etiam sanguinem hircinum exteriùs applicatum ea maturare ait, oleumque strumarum hic magnifacit externè illitum, cujus descriptio in capite de Strumis videri potest.

Sinu. *Sinum* hoc modo tractat, ut sal acre corrigatur per medicamenta ex lapide calaminari præparato & camphora, nec mundificativa omittit ex gummi aliisque detergentibus parata.

§. 16.

VVillisii modus curandi Inflammationem.

§. 16. *VVillisius* ad *Inflammationem* quamcumque abigendam curam eò dirigit, ut sanguini motus suus iterum reconcilietur, & à lentore suo in statum pristinum restituatur, quod peragi posse putat venæsectione, hirudinibus, & nonnunquam cucurbitulis applicatis. Alvum adstrictam relaxandam esse innuit & reliqua sanguinem temperantia, & æstum ejus sedantia intus assumenda commendat, qua de causa tum julapia, tum apozemata præscribit Ex. gr.

℞. *Aq. nymph.*
Violar.
Papav. errat.
Endiv. aa. ℥. iij.
Spir. sulfuris ʒß.
Syr. pomor. ℥iß.
M. d. ad vitrum.

℞. *Decoct. rad. acetos.*
cichor.
Endiv.
Ligni santal. citrin.
Ras. C. C.
Pom. citri N. j.
D.

Omnia ea remedia, quæ sanguinis coagulationem resolvunt, internè commendat Author, imprimis sequens.

℞. *Aq. Acetos.*
Gramin.
Petrosel.
Parietar. aa. ℥j.
Lapid. prunell. ʒj.
Syr. de Cichor. ℥j.
M. d. cochleatim.
Vel in forma pulveris.

℞. *Lapid. prunell.* ʒij.
Flor. sal nitri ʒß.
Ocul. cancr. pp. ʒiß.
M. F. Pulvis, qui detur cuspidatim.

Ad lentorem sanguinis magis dissolvendum spiritum tartari, vel salis Hermeniaci magni æstimat. Inter externa commendat cataplasmata emollientia & discutientia ex scordio, ruta, parietaria, malva, agrimonia, floribus chamomillæ, meliloti, verbasci, hyperici, seminæ fœnigræci, vel ex medulla panis albi in lacte cocta, sequenti modo.

℞. *Herb. parietar.*
malv.
agrimon. aa. M. ij.
Flor. chamomill.
Hyperic. aa. P. iß.
Sem. fænigr. ℥j.
Medull. panis alb.
Coquantur in lacte ad pultis consistentiam.
Add.
Vitell. ov. N. ij.
Croci ʒß.
M. F. Cataplasma.

Fotum etiam instituit ex malva, althea, beta, scordio, ruta, floribus sambuci in aqua communi coctis tepidè adhibitum, & ad dolorem magis leniendum, vel etiam suppurationem promovendam unguentum dialtheæ, populinum, & emplastrum diachylon admodùm existimat proficua.

In *Abscessu* & *Sinu* internè laudat decocta vulneraria, externè unguenta digestiva, balsamum de Capaiva internè & externè usurpatum, unguentum Basilicum, maturantia scilicet seu suppurantia, ut sunt cataplasmata ex radice altheæ, herbis malvæ, parietariæ, agrimoniæ, floribus chamomillæ, verbasci, meliloti, semine lini, farina fabarum, fœnigræci & sexcenta alibi jam dicta.

Sylvii cura in Inflammatione.

§. 17. *Inflammationis*, hinc & *Abscessus Sinusque* curationem ad mentem *Sylvii* quod attinet, consistit ea 1. in obstructionis vasorum solutione; 2. in sanguinis subsistentis ac stagnantis motus restitutione; 3. in sanguinis effusi & aliquo modo corrupti correctione; 4. in maturatione *Abscessus* facienda; 5. in sanguinis maturati, seu Abscessus apertione; 6. in abscessus aperti mundificatione; 7. in ejusdem consolidatione. Si ergò obstructio vasorum seu compressio fuerit à vinculis arctiùs parti affectæ circumjectis, illa propediem auferantur. Obstructio verò vasorum à pituita viscosa vel sanguine in ipsis coagulatis solvitur medi-

medicamentis, quæ motum sanguinis egregiè accelerant, illudque impedimentum, quo sanguis stagnare cogebatur, tollunt, qualia sunt blanda aromatica & salibus præsertim volatilibus abundantia, nam quatenus ea medicamenta sunt aromatica, eatenus humor pituitosus attenuatur, ut desinat efficere obstructionem; quatenus autem ea sunt Sale volatili constantia & prædita, uti sunt de Ossibus Cornu Cervi, &c. non tantùm vim habent coagulata dissolvendi & fluida reddendi, sudorem movendi & sic materiam peccantem expellendi, sed & ipsum sanguinem effusum, & à spiritu suo liberatum, adeòque acidum factum corrigendi, cujus acidi vis dum est infracta, nova coagulatio impeditur, eam ergò in finem formulam sequentem præscribere solet.

℞. *Aqua Hyssop.*
fœnicul. aa. ℥. ij.
Ther. simpl. ℥. ß.
Spir. Sal. Armoniaci. gt. xxv.
Antimonii diaphoret. ℈ j.
Laudan. opiat. gr. ij.
Syr. papav. err. ℥ j.
M.

Hujus mixturæ cocleare unum aut alterum subinde assumendum esse præscribit ægro, ut ea ratione obstructio solvatur. Ad Salem volatilem quoque refert oculos Cancr. mandibulas lucii, os de corde Cervi, &c. cùm hæc Sale volatili abundent. Omnia quoque Sulphura metallica & mineralia, sed fixa, hoc in casu conducere scribit, imprimis Antimonium diaphoreticum ad fixitatem aliquam deductum. Nec tantùm hic laudat animalium salia volatilia, sed omnia ex variis plantarum scorbuticarum & acrium partibus petita, eorundemque vim æmulantia, uti sunt succi erysimi, coeleariæ, nasturtii & hortensis & aquatici, taraxaci, aqu. theriacalis, &c.

Externè in Inflammatione partium commendat fotus ex plantis aromaticis in aqua aut vino coctis paratos, vel spir. vini rectif. tàm simplicem, quàm compositum, item olea & unguenta varia, ungu. sc. martiat. alth. ol. lil. alb. chamæmelin. aneth. laurinum, Philosoph. &c. vel cataplasmata magis dissolventia, quàm emollientia, vel maturantia, quorum vis per cutis poros penetrat, & sic obstructionem solvit. Exempli loco seq. præscribit.

℞. *Cæpar. sub cinerib. aut fictili vase assarum & contus.* ℥ i j.
Fol. erysimi.
Chærefolii.
Nasturt. hort.
Sambuc. aa. Mjß.
Farin. fabar.
Lupinor. aa. ℥ j
Nid. hirund. N. j.
Albi Græc. ℥ j.

F. s. a. decoctio in lacte ebutyrato ad cataplasmatis consistentiam. Ejusmodi cataplasma mediocriter calens parti externæ inflammatæ applicandum vult, cujus ope internæ quoque obstructiones solvuntur, & observandum vult, quòd renovandum sit, quamprimùm exsiccari incipiat.

Dein 2. sanguinis stagnantis motum restituit sudoriferis & modo dictis salibus volatilibus, quandoque etiam venæ sectione, sed in initio, & quidem pro ægrorum constitutione peculiari & viribus per iteratas vices instituta, quatenus in omni sanguinis eductione major motus sanguini concedatur.

3. Sanguinis effusi & aliquomodo corrupti correctionem consistere ait in acidi emendatione & sanguinis coagulatione impedienda, quod juxta ipsum præstant oculi cancr. antimon. diaphoret. mumia, Sperma ceti, Gumm. Galbanum, Sagapenum, opium, Cerevisia Ipensis dicta; Inter Externa laudat Emplastr. de sperm. ceti, cum Gumm. Galbano, ut & fotus ex aromaticis paratos.

In *Abscessu* ubi materia profun- *In Abscessu.*
dior

dior hæreat, promovendam esse suadet maturationem per emollientia ac maturantia dicta, qualia sunt radices altheæ, herbæ malvæ; bis malvæ, lil. alb. branc. ursin. attriplex mercurialis, quæ coquenda sunt in lacte, & cujus lactis parva copia est usurpanda, possunt etiam illa maturantia cataplasmatis forma parti dolenti applicari, imprimis seq. cataplasma.

℞. *Farin. rad. alth.*
hordei aa. ℥ij.
Fol. mavæ.
branc. ursin. aa. Miij.
Sem. lini, eius farin. ℥iß.
Caricar. concis. N. x.

Coquantur igne lento ex aqua pura, cerevisia tenui, aut urgente ardore summo *ex lacte ebutyrato ad humiditatis consumptionem ac decoquendorum emollitionem, tunc contusis omnibus adde*

Axungiæ porcinæ
Butyri recent. aa. ℥iß.
M. F. Cataplasma.

Commendat quoque Emplastr. diachyl. scilicet cum Gumm. ut & mucilag. imprimis ubi multà pituita eaque viscosa scaret corpus & sanguis. Absoluta sic puris generatione non procrastinandam vult puris eductionem, cùm pus mora reddatur acrius, atque ab ipso partes vicinæ magis magisque corrumpantur, sicque *Sinus* curatu difficilior, efficiatur, imprimis quando vasa vicina corroduntur à pure illo acriore facto, & natura sua existente acido, quapropter ubi ex partis affectæ mollitie tactu manifesta, ut & rubedine ac dolore diminutis puris perfecti præsentia innotuit, aut cultello acuto, aut potentiali cauterio puri exitum parat, & quidem in loco tumoris maximè molli ac declivi. *In Sinus.*

Quòd si nimis delicatulus aut morosus fuerit æger, ut apertionem hanc utramque permittere recuset, tunc sequens Empl. suadet imponendum tumori.

℞. *Mellis opt.*
Farin. secal. aa. ℥j.
Vitell. ovi N. j.

Imponantur igni blando & agitentur ad Emplastri formam. Ficus quoque contundi & cataplasmatis modo applicari jubet, quo sic facilitetur & promoveatur *Abscessus* apertio. Ubi autem puris multum continetur in *Abscessu*, cavendum vult Author, ne omne una vice educatur, sed partitim, ne vires ægrorum prosternantur. Ubi verò puris parum, concedit, ut omne effluat, sed sine pressione forti ac diutina, unde plus mali, quàm boni emergat. Quoties autem in loco ab apertione remotiore pus hæret, aut *Sinuoso* duntaxat ductu ad locum apertionis fertur, toties pressione blanda ipsum foras propellere permittit. In Abscessus ac *Sinus* consolidatione tum externè, tum internè guttam unam vel alteram balsami sulph. terebinthinati vel anisati commendat summoperè, non solùm quatenus & ulcus mundificat, & consolidationem excitat, sed etiam quatenus oleositate sua & sal. volatili acidum expellit & enervat.

§. 18. *Cartesiani* ad curandam *Inflammationem* remediis utuntur attenuantibus, particulas acutas frangentibus, hebetantibus, & coagulationem succorum resolventibus, quibus calor imminuatur, & effervescentia sedetur. Pro sedando dolore vehementi venæsectionem admittunt, ne sanguis impetuosiùs affluens fortiore sua pressione dolorem adaugeat, nec stagnatione chylum ad suppurationem disponat. Si tamen suppuratio vetari nequeat, eandem promovent, & mundationi ac consolidationi incumbunt. Nonnunquam ad particulas acutas sive acidas evacuandas remedia exhibent purgantia ex radice potissimùm Jalappæ, ejusque resina composita, quibus glandulæ intestinales agitatæ magnam emittant lymphæ vitiosæ copiam. Hisce remedia *Cartesianorum ratio curandi Inflam. mationē.*

media subjungunt sale prædita fixo vel volatili materiam viscidam incidentia, & ad fluiditatem disponentia, quorum numero adscribunt diaphoretica & diuretica, qualia sunt antimonium diaphoreticum, oculi cancr. unicornu, bezoardicum minerale mandibulæ lucii, spir. sal. hermeniaci, C. C. fuliginis, spermaceti, crocus, laudanum opiatum, remedia ex herbis nasturtii aquatici & hortensis, cochleariæ, baccabungæ, cichorii, taraxaci. Forinsecus etiam resolventia adhibent, succos stagnantes & incrassatos ad fluorem disponentia, qualia componuntur ex radice bryoniæ, bardani, raphani, cucumeris asinini, iridis, foliis absinthii, scordii, cochleariæ, beccabungæ, chærefolii, cardui sylvestris floribus chamomillæ, sambuci, croci, sal. hermen. bolo, cerussa, creta, camphora, sulphure, spermate ceti, fermento, spiritu vini, fæce cerevisiæ, & vini, stercoribus animalium, unguento albo camphorato & similibus. Approbant itaque singulariter linimenta attenuantia & absorbentia ex sulphure trito, bolo Armeno, terra vetrioli, camphora & spiritu vini, vel fotus ex fæcibus cerevisiæ, albo Græco, sale hermeniaco, camphora, vel cataplasmata ex foliis taraxaci, cardui sylvestris, cochleariæ, alsines, lenticula palustri, sulphure invicem contusis, aut ex radice cucumeris asinini, baccis lauri, foliis, eupatorii, cicutariæ, tabaci, absinthii, petroselini, chærefolii, floribus Camomillæ Romanæ, sambuci, sem. cumini, & camphora in spiritu vini coctis parata, vel emplastra de spermate ceti, ranarum, diapalme cum terra vitrioli, de minio, vel in subjectis densa cute præditis & oleosa tolerantibus unguentum dialtheæ, martiatum, oleum anethinum, laurinum, terræ, Philosophorum. Petræ, succini, terebinthinæ Pro exemplo sequentem D. D. Dexbacchii, Physici Castellani celeberrimi, Observationem nobis hodie communicatam adjungimus. Juvenis enim mercator 39. circiter annorum per triduum inflammatione totius pedis sinistri cum dolore capitis, siti aucta, inquietudine continua, febre atque alvo obstructa, rubore & tumore cum maculis lividis afflictus, die nono Calendarum Decembris Anno 1688. laudatum modo virum accersivit, qui sequentibus remediis acidum vitiosum, succos coagulans & in tubulis restitare faciens corrigentibus, attenuantibus & absorbentibus pristinæ eum restituit sanitati. Ratione enim alvi obstructæ sequens præscripsit enema.

℞. *Rad. fænicul.*
Petrosel. aa. ℥ß.
Contrayerv. ʒj.
Herb. menth.
Chærefol.
Erysim.
Card. bened. aa. P. ß.
Thee P. j.
Flor. sambuc. M. j.
Chamomill.
Hyperic. aa. P. j.
Myrrh. ʒiß.
Sem. fænic. ʒij.
Incis. & contus. affund. Aq. hord. calefact. vel fervent. q. s.
Salis tartari ʒj.
Stent per 5. horas in digestione in loco calido, dein coq. & exprimantur ad ℔j. *in qua dissolv.*
Elect. diacathol.
Mell. anthosat. aa. ℥j.
Essent. sambuc. ʒß.
Elect. Diascord. Fracastor. ʒß.
Ol. violar. coct. q. s.
Salis sambuci ʒß.
M. F. Enema.

2. ℞. *Tartari solubil.* ʒj.
Oc. cancr. pp. ℈ß.
Antimonii diaphoret. ritè pp. & recenter denotati gr. IX.
Camphor. gr. j.
Salis sambuc. gr. iij.
Extract. croci gr. ß
M. F. Pulvis digestivus pro una dosi.

3. ℞. *Oc. cancr. pp.* ℈ß.
Corall.

Corall. rub. pp. gr. v.
Tart. emet. ritè pp. Mynſ. gr. iij.
Salis C. C. volat.
ſambuc. aa. gr. j.
M. F. Pulvis vomitorius pro una doſi manè ſumendus.
4. ℞. *Eſſent. ſambuc.*
fumar. aa. ʒß.
Tinctur. Antim. Tartariſat. gr. xv.
Spir. C. C. *rectificat. abſque fœtore parat.* gr. xiij.
F. Mixtura ſudorifera pro una doſi.
℞. *Aqua flor. ſambuc.* ℥iß.
S. Aqua ad mixturam ſudoriferam, etiam pro una doſi.
5. ℞. C. C. *ſ. Aq.* ʒj.
Ocul. cancr. pp.
Ebor. pp. aa. ℈j.
Antimonii diaphoret. ritè pp. & recenter. detonati gr. xxiiij.
Myrrh. elect. gr. vij.
Camphor. gr. iij.
Salis ſambuc.
Card. bened.
Scord. aa. gr. v.
M. & divid. in 6. doſes æquales.
S. Pulvis abſorbens pro 6. doſibus.
℞. *Aq. flor. ſambuc.* ℥vj.
Spir. antiſcorbutic. n. ʒj.
M. S. Aqua ad pulverem abſorbentem, pro 6. doſibus.
6. ℞. *Spir. ſalis hermeniac. ſuccinat.* ʒij.
S. Spiritus guttatim uſurpandus, pro una doſi gutt. vij. in potu ordinario.
7. *Decoctum Thee* per dies 14. uſurpavit.

Remedia externa adhibuit ſequentia.
1. ℞. *Spiritus vin. camphorat.* ℥ij.
S. Spiritus externus, de die bis tepide applicandus.
2. ℞. *Rob. ſambuc.* ℥vij.
Elect. diaſcord. Frac. ℥ij.
Pulv. erypſipelat. Mynſ. ʒvj.
Flor. ſamb.
Chamomill. comm. & Rom. ℥j.
Scord. ʒvj.
Myrrh. ʒij.
Camphor. ʒij.
Crocior. ℈j.
Spiritus vini q. ſ.
F. Cataplaſma tepidè applicandum.
3. ℞. *Her. beccabung.*
Cochlear.
Scord.
Eryſ.
Abſinth. aa. ℥iß.
Flor. ſambuc.
Chamomill. comm. & Roman. aa. ℥. ij.
Pulv. eryſipelat. Mynſ. ℥iß.
Sem. nigell. ℥j.
Cretæ ʒvj.
Camphor. ʒiß.
Croc. or. ℈j.
F. Pulvis groſſus,
S. Pulvis ad 2. ſacculos, calidè applicandus.

4. Secunda vice ſpiritum vini camphoratum ordinavit, quibus æger Deo auxiliante convaluit.

Vergente verò Inflammatione ob materiæ copiam & craſſitiem nimiam, reſolutionem quamcumque & attenuationem recuſantem, in *Abſceſſum*, ſuppurationem promo- *Abſceſſum.* vent emollientibus, particulis ſuis ab æthere facilè mobilibus calorem imminuentibus, & chylum corruptum ad exitum propellentibus, qua virtute præſtare volunt radices alii, altheæ, bryoniæ, cepæ, cucumeris aſinini, filicis, liliorum alborum, folia altheæ, atriplicis, betæ, brancæ urſinæ, braſſicæ, chęrefolii, malvæ, mercurialis, parietariæ, ſpinachiæ, verbaſci, violariæ, farinas fabarum, hordei, ſeminis altheæ, fœnigræci, lini, ficus, mala dulcia, paſſulas majores, dactylos, flores camomillæ, croci, malvæ, meliloti, ſambuci, verbaſci, gummi Ammoniacum, bdellium, galbanum, Opopanac. Sagapen. reſinam pini, terebinthinam, ſtyracem, ceram, mel, fimum animalium, aloen, myrrham, nec non ex compoſitis unguentum Altheæ, Agrippæ, Baſilicum, emplaſtrum diachylum ſimplex, cum gummis, de meliloto, de mucilaginibus, re cumino, de baccis lauri. Pro exemplo ſequens exiſtat cataplaſma.

℞. *Cepar. ſub cineribus coct.* ℥iß.
Herb. betæ M. ij.
Ferment. acris ℥ß.
Fic. ping. N. x.

Flor.

Flor. melilot.
Camomill. aa. Mj
Coq. ex cerevisia crassa in consistentiam debitam.
Contusis adde
Farinæ lini,
Vnguent. basilic. aa. ℥ij.

M. F. Cataplasma; cui interdum portionem quandam saponis immiscent.

℞. *Emplastr. diachyl. simpl.* ℥ij.
de melilot. ℥j
M.

Ut cataplasmata ista magis penetrent, subtilioribus prædita particulis iisdem immiscent, qualia sunt nicotiana, semen sinapi, piper Indicum & Brasiliense, cinamomum, caryophylli, spiritus C.C. calx viva, sal. alcali, Ammoniacum, Tartari, aliaque volatilia. Facta suppuratione, tumorem aperiunt vel ruptorio ex sapone nigro & calce, aut luna spiritu nitri calcinata, & in lapidem infernalem mutata, vel lancetta aliove cultello acuto, ut materiæ purulentæ exitus paretur, qua evacuata, cavitatem mundant remediis sale volatili oleoso, vel alcalico fixo præditis, quamcumque chyli acescentiam prohibentibus, & fibras diruptas à carne sana separantibus, qualia sunt radices gentianæ, succus chelidonii majoris, alchimillæ, rorismarini, myrrha, sagapenum, balsamus sulph. vitrum, antimonii, mel rosatum, unguentum Apostolorum, Basilicum, resina pini, terebinthina, gummi elemi. Mundatione peracta sarcoticis & consolidantibus foramen denuò occludunt, instillato vel oleo Hyper. petræ, balsamo Capayvæ, vel illito balsamo Italico, aut imposito emplastro diasulphuris, aut oppodeltoch Vvurtzii, tandemque carnem cute obducunt, cui scopo illis inserviunt lithargyrium, cerussa; plumbum ustum, tutia, lapis calaminaris, unguentum desiccativum rubrum, emplastrum griseum, diapompholygos, & oppodeltoch.

In *Sinu* potissimum eò respiciunt, ut succum acidum acrem carnem depascentem doment, remediis alcalicis, & volatilibus, præsertim succo vel melle chelidonii, ex quo pessum formant, eundemque cavitati immittunt, aut abstersiones ex decocto scordi, absinthii, nicotianæ, vel succo centaurii, nasturtii, apii, rorismarini, in quibus myrrha sit dissoluta, iniiciunt, vel unguentum Ægyptiacum in iisdem dissolvunt & eodem modo adhibent, vel turundis illitum insinuant. Pesso etiam vel turundæ ex melle chelidoniæ formatæ mercurium præcipitatum adspergunt, & cavitati ad fundum usque immittunt. Expressa satis materia purulenta, & callo absumto, ipsaque cavitate probè mundata, sarcotica superiùs enumerata in usum ducunt, ut coercitis particulis acutis depascentibus, ex chylo benigniori nova carne defectus resarciatur, & spelunca ista convenienter occludatur.

Nostra Curatio Inflammationis.

§. 19. Prælibatis ità aliorum opinionibus, restat ut *nostram* quoque de morbis hisce curandis subjungamus sententiam. Quum ex suprà dictis pateat, Inflammationes tantùm prodire ex tubulorum obstructione facta ab alcalicis acidis saturatis, ac ob inæqualem superficiem ad motum ineptioribus, & à sulphuribus ab iisdem acidis coagulatis, à quibus non tantùm sanguis, & reliqui succi in circulo suo retardantur, & materia ætherea in cursu suo sistitur, operæ pretium est, quò curam ejus absolvamus, ut medicamenta adhibeamus, quæ acida absorbeant, sanguinem & reliquos, succos volatilioribus ditent particulis, tubulosque obstructos hoc modo expediant. Curatio enim pro temporis & Inflammationis, status, partis affectæ, ac proin materiæ obstruentis diversitate variat. Talia medicamenta sunt interna vel externa. Interna sunt vel absorbentia dicta, vel sudorifera quæcunque. Prioris ordinis sunt oculi cancr. carbo

carbo tiliæ C. C. ust. antimon. diaphoret. ebur. ust. Corall. rubr. cryſtall. mont. Tartar. lapis Irland. mum. optima ex gr.

℞. *Sperm. Ceti* ℥j.
Ocul. cancr. ʒß.
C. C. uſt.
Lap. Irland. aa. ℈j.
Sal. volat. C. C. vel ſuccin. gr. 2.
M. F. Pulv. divid. in 6. partes æquet, mane & veſperi doſis exhibeatur, cum potu calido Theæ vel Capheæ. Alcalia enim tales poſſident poros & meatus, in quibus cuſpides particularum acidarum omni occaſione ſuſcipiuntur, adeò ut vel cuſpides aliquo modo frangantur, vel ſaltem obtundantur, atque ſic materia ſtagnans tandem fluidior reddatur. Poſterioris ordinis ſunt Bezoard. minerale, Joviale, Martiale, Antihecticum Poteri. Tinct. bezoard. volatil. noſtr. ſpir. nitri dulc. Theriac. Diaſcord. mixt. ſ. ſpir. Theriacal. viperar. &c. Ut autem ipſarum partium obſtructarum fiat reſeratio, materiaque obſtruens incidatur, conveniunt omnia incidentia, ſalia volatilia & fixa oleoſa, Diaphoreticis combinata, incidentibus ſuis particulis, & ratione ætheris perfluentis, poros obſtructos aperientia. Talis ſudoriferi poterit eſſe forma ſequens:

℞. *Regul. antimonii* ℈ß.
Sal. Card. bened. gr. xij.
Prunell. gr. vj.
Camphor. gr. iij.
M. F. Pulvis.
Vel:
℞. *Theriac. v.* ʒj.
Sal. volat. C. C. ℈ß.
Bezoard. min. gr. xij.
Ol. Iuniper. gt. iij.
M. F. Bolus.

Medicamenta enim omnia quæ ex plurium alcali conſtant, quæ & ſimul acidum abſorbent, & per conſequens fluiditatem ſanguini reſtituunt, non negligenda ſunt, in quem finem conducunt varia decocta ex rad. chin. Salſaparill. ſem. aniſ. rad. liquirit. vel potus Theæ vel Coffeæ, quibus acidum peccans domabitur, Ruſtici verò decoctum flor. ſambuci cum albo græco cum lacte paratum aſſumant. In omnibus etiam Inflammationibus mirè juvant Salia volatilia debita in doſi exhibita, quoniam tales particulas obtinent, quæ à ſubtili materia facilè agitantur, & vulgò calidæ nominantur, quæ & internè & externè ſymbolum ſuum conferunt, qualia ſunt ſcordium, ruta, abrotanum, abſynthium, ſalv. roſmarin. bacc. Juniper. lauri, ſem. cumin. leviſtic. Camphora, Myrrha, Maſtix, ſpir. vin. Camph. ſpir. Sal. Hermen. calcis vivæ, flor. Sambuc. Camphoræ, Matricalis, &c. Sic & hic maximam opem afferunt ſalia volatilia oleoſa, quæ tales poros habent, quos materia ſubtilis facillimè perfluit. Motus iſte, quo ſal ille movetur, iterum cutis poros penetrat, eundemque motum particulis obſtruentibus adfert, & ſic diſſolutio peragitur. Ex ſale enim volatili oleoſo internè & externè exhibito tumorem inflammatorium detumefactum ſæpiùs obſervavimus, &, ſi dolor ſimul maximè urgeat, tutiſſimè ℞ anodyn. noſtra c. ſpir. C. C. volatili circa veſperam propinari poteſt. Anodyna enim commodè cum ſudoriferis miſcentur, viſcoſitate enim ſua acutos ſalium angulos obtundunt, itaque:

℞. *Theriac. rec.* ℈ij.
Diaſcord. F. ʒj.
Antimonii Diaph. gr. xv.
Salis prunel. gr. v.
Theriac. cœl. gr. j.
M.

Febris curandæ ratio conſiſtit in reductione maſſæ ſanguinis ad priſtinam mixturam, quod optimè per ſudorifera fixiora ut regul. antimonii bezoar. miner. &c. perficitur. In Inflammationis augmento tentetur attenuatio ſtagnantis incraſſatæ, non debitè mixtæ & agitatæ materiæ, introducendo particulas fluidas aquoſas, & fluvia oleoſa

ſubti-

subtilissima (non crassa, ramosa, quibus poris magis constrictis, malum potiùs augeretur:) spirituosa, salina, volatilia, (aliquando & acida tenuissima, si viscositas sit incidenda:) quibus inhibetur effectus acutarum imprimis acidarum scindentium, particulæque inhærentes rigidæ è poris eluuntur, præprimis à lubricis facilè se in- & extricantibus, materia coagulata fluidior debitè mixta & agitata redditur, imò & tubuli laxantur, & ad hanc sufficienter admittendam convenienter disponuntur, quo ipso discutitur tumor, fitque legitima restitutio. Applicantur indicata remedia optimè sub forma fotus externi vel cataplasmatis calidè usurpandi, multum enim contribuit calor actualis. Cura ergò Inflammationis perfici debet, non, uti veteres solebant, repellentibus, astringentibus, & refrigerantibus, quę tantùm obstructiones tubulorum augent, qui subtilioribus evanescentibus particulis acriores redditi, fibras & tubulos discindunt vel rumpunt, unde aucta obstructione major supervenit tumor, & ad gangrænam via redditur magis expedita. Meliùs proinde obstructionem hanc factam tolles alcalibus volatilibus aromaticis ac balsamicis, ex. gr. spir. vin. Camph. item simplici rectificato ut tartarisato vel crocato. Spir. Sal. hermeniaci, c. spir. vini & calc. viu. parato, auxiliatur etiam vinum & cum vino factum lixivium, Decoct. calc. viv. cum spir. vin. Camph. & Matricali mixtum, sequenti pro usu ordinario nobis servamus.

℞. *Aq. calc.* ℥iij.
Spir. vin. Camph. crocat.
matrical. aa. ℥j.
Sal. saturni ʒj.

M. D. ad vitrum, quod linteis duplicatis calidè sæpiùs applicetur. In Curatione Inflammationis solum aqu. calidam cum sapone veneta proficuam fuisse observavimus, ut & infusum Theæ, Suffumigia ex succino, mastiche, gum. animæ, oliban. sæpiùs instituta non negligenda sunt, vel Epithemata ex scordio, card. bened. absynth. ruta cum quatuor farinis in urina vel in sero lactis vel in lixivio, vel cum proprio decocto sæpiùs tepidè applicata, maximè juvant. Epithema sequens *Phlegmonicum* maximè conveniet.

℞. *Summit. rutæ*
Scordii aa. M. j.
Rorismar. M. iß.
Absynth.
Alli aa. M. j.
Sem. cumin.
Carvi
Fænicul. aa. ℥ß.
Sal. Tartari
Sal. Hermeniaci ʒiß. in vin. solut.
Spir. vin. rectif. ℔ij.
Extrahe in MB. l. a. Ra
℞. *Huius Tinct. Phlegmonicæ* ℥xij.
Camphor. ʒiij.
Spir. Sal. hermeniaci ℥j.
Spermaceti ℥ß.

M. & applicetur calide cum linteis. Cataplasmata enim Nobis magis arrident, imprimis sequens vel simile.

℞. *Herb. rutæ*
Scordii
Absynth. aa. M. ß.
Pulv. rad. bryon. ℥ß. ʒij.
Fl. sambuc.
Chamomill. aa. M. ß.
Farin. lupinor. ℥j.
bacc. lauri ʒx.

Coq. ad consistent. pultis mollis, add. *Spir. sal. hermeniaci c. calc. viv parat.* ʒij.

M. calidè applicandum & bis vel ter in die repetendum. Tinctura myrrhæ, aloes, croci, macis, nec non sinapi, allium, cępa, tabacum &c. quæ in se continent sal volatile ac aromaticum maximè proficua erunt externè applicata. Cùm verò vulgus in Inflammationibus abhorreat à madidis tum spirituosis, tum cataplasmatibus, hinc ægri sicca expostulant, in quem finem ex supradictis herbis

herbis fl. sambuc. aliisque aromaticis, adjectis salis tart. & hermeniaci Camphor. &c. sacculi repleri & calidè applicari queunt, hæc enim omnia acidum temperant, invertunt ac absorbent, alii farinam vel cretam cum floribus sambuci & cort. inter sambuc. applicant: salia volatilia oleosa applicari possunt, ut & diascordium & Theriaca, quæ juvant novos inducendo motus. Pars quoque inflammata foveatur crebrius decocto sulfuris cum urina, conducitque succus cancrorum fluviatilium calidè impositus & renovatus. Excellit insuper decoctum ex blandis diaphoreticis ac aromaticis cum spir. vini Camph. & aqu. Regin. Hungar. Ad partem etiam fovendam egregium est decoctum Rad. bryoniæ in vino, vel si in eodem decoquantur plantæ aromaticæ veluti rad. ireos nostr. rosmarin. menth. scord. &c. prodest quoque lixivium sequens vel simile:

℞. *Ciner. Sarment. vit.*
Vitrioli aa. ℥ij.
Sal. tartar. ℥j.
cum vino gallic. &
aqu. fl. sambuc. f. l. a.
lixivium calidè
sæpius applicand.

Aliquando & emplastra pro renata applicari possunt, modo non nimis emplastica fuerint, & præaliis confert Empl. de Labdano, vel de Cinnabari nostrum, vel diasulph. vel Empl. de sperm. ceti cum camphora & croco. Melius verò juvat Epithema sequens vel simile.

℞. *Facis cerevis.* ℥v.
Sal. tartari ℥iß.
Camphor. ℥j.

M. & calidè cum linteis applicetur. In Inflammatione semper eò respiciendum est, ne medicamenta nimis sint calida, nam sicuti ignis nimio suo calore res corrumpit ac discindit, ita & fibras plurimas ejusmodi remedia calidiora dirumpunt, ac discindunt, imò in cincinnos abire faciunt, medio ergò tutissimus ibis, quod juniores Medicos apprimè notari velim. Ab omnibus quoque acidis in Inflammationibus abstinendum est; si motus sanguinis nimius est, venæsectionem admittimus, ut & Enemata imprimis ubi dolor urget. Lac virginis sunt qui calidè imponunt, sed videndum ne in vulnus ponatur, quia interdum constat acidis, hinc partibus vicinis tantùm imponunt. Si autem pori tam pertinaciter sint obstructi, ut tam subtilibus nolint auscultare, nec se incidi patiantur, & sic Inflammatio discuti nequeat, suppuratio iisdem remediis procurari potest, solis enim alcalicis & volatilibus tota res perficitur; si enim obstructio partis inflammatæ talis existat, ut obstructæ fibræ penitùs rumpantur, particulæ chylosæ effundantur & puris materiam præbeant, tunc suppuratio ac maturatio promovenda est; quibus maturantibus scilicet remediis externis pori magis obstruuntur, qua obstructione factâ interior promovetur fermentatio, ac proinde ruptis tubulis materia extravasata, quæ in illis stagnabat, in unum locum colligitur, & pus constituit; quæ suppurantia ex viscosis, pinguibus mollibus efficiuntur. Post maturationem pus emittatur, ulcus detergatur ac consolidetur, ceu inferiùs de Abscessu prolixiùs percipiemus.

Qui sanguinis circulationem norunt, à repellentibus, incrassantibus facilè abstinebunt, cùm sciant particulas inhærentes non posse per arterias regredi, omniaque acida & austera valdè nocere, hinc & repellentia, quæ talibus constant particulis, angue pejus ceu dictum, fugiunt, cùm acida, ut notissimum, omnes nostros succos coagulent, & constipent potiùs quàm dissolvant vel repellant. Malè verò faciunt, qui ejusmodi remedia applicant supra partem affectam, frustra impedituri, ne ma-

teria partem ruat, cùm hæc omnia ex ignorantia circulationis sanguinis procedant. Si sanguis hic nimium premens dolorem infert & Inflammationem auget, quando scilicet plus sanguinis circa partem inflammatam colligitur, quàm venæ absorbere possunt, & simul ex illa vehementi pressione membranæ ac vasa extenduntur, & sic fibris minantur rupturam, hoc in casu V. S. institui potest, ut nimium sanguinis cursum moderemus, & interponenda sunt temperantia, aliàs V. S. plùs obest quàm prodest. V. S. enim non intendimus derivationem sanguinis à parte affecta, cùm circulatione detecta sanguinem per partem affectam circulari clarissimùm fit, sed V. S. hoc in casu hoc præstabit, quod sanguinis impetum & copiam diminuat, unde arteriarum vasorumque latera collabuntur, porisque eorum minùs patulis factis, tanta humorum trajectio & pressio fieri non potest, & præcavetur quò minus per pressionem à tergo sequentem vel profundiores emergant obstructiones, vel ipsarum fibrarum ruptiones. Suffumigia etiam, ceu jam diximus, instituantur, quæ sola sæpè laudabilem præstiterunt effectum, ex pulv. fumal. usitato, additis sabina, tabaco, scordio, roremarino, thure, mastiche, aliisque pluribus.

In Statu Inflammationis quando vasa à contenta materia modò sunt erosa, vel ubi rosio impediri nequit, & adsint ardor, rubor, tumor, pulsatio, dolor, (phænomenis hisce humoris qualitatem, partem affectam, morbique statum indicantibus, ut id intendinis à punctura Inflammatione manifestissimum est:) agitatioque particularum modicè adaugenda, (non sistenda, ne gangræna suboriatur:) similibus aut fortioribus, quàm in discussione adhibendis, quibus dum maturatio (ut ajunt) seu erosio & fluiditas sunt promota, cutis aperitur, proditque *Exulceratio*; quo pro sui diversitate, vel curationem vix admittit, vel diversimodè curatur, temperando pus, si materiam, eamque educendo, & quicquid accretionem à ramosis, viscosis, &c. insinuantibus se & adhærentibus (secundum cursum fluidi,) filamentis tubulorum impedit, amovendo, internè ob intemperiem acrem, vel aliam causam, non benè constitutum sanguinem corrigentibus: Externè remediis acre quodcunque temperantibus & propterea merito suo appellandis mundificantibus.

Abscessum cùm consideraverimus, vel ut fientem, vel ut factum, duplex etiam instituenda est ejus curatio. Ubi primùm enim videmus Inflammationem diaphoreticis & resolventibus nequaquam obtemperare, quamvis omnes ad suppurationem materiæ stagnantis promovendam statim confugiant; meliùs tamen agemus si quamprimùm discutiamus ac Inflammationem ritè curemus, omissis repellentibus omnibus adstringentibus ac refrigerantibus, cogitationes unicè in obstructionem intendentes, cui scopo inserviunt sæpiùs dicta alcalia volatilia, aromatica, balsamica, tum interna, tum externa, v. g. spir. vin. Camph. Balsam. Nervin. spir. catarrhalis n. d. volatilis, cephal. volat. arthrit. balsam. Ischiat. spir. sal. hermeniaci aromat. cum aqu. calc. viv. Suffumigia Sal. volat. oleos. &c. quorum plura superiùs in Inflammatione enumeravimus. Oleosa & pinguia angue pejus vitentur, emollientibus & resolventibus, iisque in lacte coctis utendum, quapropter aliis pulverem nostrum dissolventem, vel Empl. de Cumino in Belgio multo usu receptum imponatur. Alii Empl. de meliloto malaxat. cum oleo lil. alb. jam in acutum tendenti tumori ac ad maturationem inclinanti imponunt, plures Empl. de melilot. cum diachyl. miscent: Nos aliis Empl. de Labdano hoc in casu præferimus. Inter reliqua eminet lac, in quo coctus *Curatio Abscessus.*

ctus fuerit Sapo Venetus, cujus dosis pro Inflammationis statu augebitur, aut imminuetur. Decoctum illud parti affectæ cum linteis multiplicatis appositum mirè maturat, & Abscessum aperit: in quem finem etiam ex variis emollientibus fl. chamomill. verbasc. melilot. sem. lini. farin. secall. mell. vitell. ovor. &c. parari possunt varia cataplasmata, ac linimenta calidè imponenda, quo præstantius sequenti vix ullum datur.

℞. *Herb. alth.* M ij.
Menth. M. ß.
Fl. Chamomill.
Melilot. aa. M. j.
Coq. in lact. dulc. ℔. 3. *in fine add.*
Micæ panis alb.
Farin. lini aa. ℥iij.
Ol. diapalm. ℥j.
Vitell. ov. N. iij.
aliquid croci
F. Cataplasma.

tepidè applicandum. Quando verò nobis constat pus adesse in sufficienti quantitate, nec in suos canaliculos refluere posse, ipsum eliminandum, & foras ejiciendum est, ne tubulos vel canaliculos plures discindat ac dilaceret, atque ampliorem foveam excavet. Circa Abscessus, maturationis tempus lirei cum gummatibus, &c. plurimum ætheris transmittentibus simulque cutis oros obturantibus, quo intestina agitatio magis continuetur, applicandi. Aperitur dein *Abscessus* vel benignioribus velut diachyl. cum sem. sinapi & sale, vel sequenti ruptorio nobis solenni.

℞. *Mell.* ℥ß.
Ferment. ℨij.
Ocul. cancr. ℨß.
Sal. succin. v. gr. vj.
Axung. lepor. ℥iij.
M.

vel ferro & cauterio potentiali. Pure evacuato, ulcus ab acido acri liberandum, sive ut vulgares loquuntur Chirurgi, mundificandum est, in quem finem plures utuntur succo apii, centaur. min. agrimon. betonic. absynth. aristoloch. charosol. virg. sol. vel eorundem decocto in aqu. & vino, non verò turundis utendum, sed tantùm plumaceolis, si pars non fuerit sensus delicatioris, associatis rad. aristoloch. O. gentian. scrophul. dictamn. Omne verò absolvunt paginam spir. vin. Camph. aqu. Regin. calc. viva Balsam. sulfuris therebinth. vel anisat. Ol. balsami. Peruv. bals. divin. spir. matrical. &c. Probè sic purgato ulcere chylus fiat balsamicus volatilis & dulcis, ut parti appositus carnem generaret, cui scopo inserviunt pomphol. lithargyr. ceruss. sal. saturni, pulv. aristol. long. vitriolata & Onosa eximia etiam sunt balsamica ac absorbentia. Producta carne esse cicatricem inducendam vulgo urgere solent, quod perficiunt exsiccantibus, contrahentibus, adstringentibus & densantibus, quibus tamen me judice non opus est, quia correcto chylo ab ipso hoc ritè apposito, & ab acere defenso, omnia perfectè consolidabuntur. Si caro copiosius expullulat, absumenda est cathæreticis, quæ tamen ita corrigenda est ac temperanda, ne magna nimis ab illis fiat absumtio, utimur hoc in casu aluminosis ungu. Ægyptiaco inspissato &c. sed corrigendum est acidum & abundantius serum absorbendum, hinc & remedia internè in Abscessu adhibenda sunt, varia scilicet volatilia oleosa, sal volat. nostr. oleosum, Elixir vitæ, spir. matrical. volat. imò hic omnia viperina conducunt. Tinctur. viper. Vigon. antimoniata quoque haud negligenda sunt, Tinct. nostr. antimonii solata, antimonium diaphoret. Antihect. Poter. imprimis acidum absorbentia, hinc sæpe soli sufficiunt oculi cancr. in Abscessibus egregiam navantes operam, ut & cryståll. montan. Terr. Japon. &c. imò Balsamica hic omnem implent paginam. Præ aliis autem commendamus ol. balsam. Peruvian. ritè cum alkali destillatum, vel Balsam. Chili Anglorum. Potiones quoque vulnerariæ, item potus calidus Theæ

vel Caffeæ apprimè conveniunt, quia sunt diuretica, quæ magni usus sunt, tum in Abscessibus internis, tum externis ex variis vulnerariis parata ex. gr.

℞. *Aqu. Heder. terr.*
Agrimon.
Fumar. aa. ℥iß.
℞ *Ocul. cancr.* ʒi.
Bellid. ʒiij.
Syr. dialth. F. ℥j.

M. F. Mixtura cochleatim assumenda. Ut curam *Sinus* paucis etiam attingamus, statim hic aperiendus est, & materia intus contenta evacuanda dein expurganda venit cavitas spir. matricali, aqu. calc. viv. vel hord. in qua solutum sit mel rosaceum, quo posteriore Galli cum fructu utuntur; & quoniam pellicula vel callus cavitatem illius obducentes carnium agglutinationem inhibent, ipsis auferendis opera danda est. Si in partibus carnosis sedem habuerit *Sinus*, totam ejus cavitatem dissecare expedit, at si ferrum ad fundum usque pervenire non valeat, intingendæ sunt turundæ lapide-caustico liquato & in Sinum immittendæ. Si verò Sinus angustia ferrum nequaquam admiserit, hoc uti possumus remedio.

℞. *Therebinth. ven. in vitell. ov. dissolut.* ℥j.
Pulv. Mastic.
Oliban.
Myrrh. aa. ʒij.
Ol. rosar. q. s. f. digest. cui miscetur *mercur. præcipit. rubr.* ʒj.
alum. ust. ʒiij.

M. ad usum. Conducit quoque balsam. saturni cum Camphora Sinui imponend. cum linteis carptis, item confert oleum antimonii. Omnibus verò aliis generosis præferimus Balsamum nostrum divinum ob vires divinas ita à nobis nominatum, quo plures Sinus & fistulas, pro incurabilibus à Chirurgis habitas feliciter curavimus, testis est Chirurgus noster Castrensis, hujus n. balsami guttulæ aliquot Sinui vel ulceri fistuloso immittantur egregio, & semper felici cum successu. Ubi callus magnus adsit, qui ferro abscindi nequit, sequens adhibendum est:

℞. *Mercur. Sublimat. correct.* ʒj.
Opii exsiccat. ʒß.

Excip. Tragacanth. & formentur trochisci, pisi magnitudine, qui Sinui immittantur, in eoque per 12. aut viginti quatuor horas retineantur. Si autem trochisci vehementiùs agant, opii dosis est augenda, Sinus anfractuosi ferro ad fundum usque, si locus incisioni detur, aperiendi, callosaque latera mitioribus vel fortioribus, prout res opus habet, cathæreticis auferenda, dein procedendum ut in Simplici Ulcere. Interna cura eò dirigenda est, ut intemperies acris sanguinis aliorumque Succorum corrigatur per absorbentia, sudorifera ac diuretica superius de Abscessu satis dicta, quæ repetere non libet.

CAPUT III.

De Bubone & Anthrace, seu Carbunculo.

§. 1.

PRout in Macrocosmo ardentes & flammantes observantur montes ut sunt Ætna, Vesuvius, Ganapus, &c. Sic in Microcosmo aliquando tempestuosissimus sanguinis ac succorum conflictus & æstus exurgit, unde sæpè ardentes oriuntur monticuli, h. e. Tumores inflammatorii, veluti montes flammivori modò aperto igne conspicui magis, unde *Antrhacum* fluxit nomen, modo occulto, quod in *Bubonibus* visendum est. Ut enim ipsi illi montes modo cæruleas fundunt & præcipitant flammas, insignissima strage accolarum & vicinorum camporum, modò fumante solùm tecto easdem sublimant; ita quoque in Tumo- *Anthrax.* *Bubon.*

Tumoribus hisce utplurimùm malignis se res habet. Ut alluvie sua continua, & motu maris perenni fomitem incendii prabent & suggerunt marini fluctus, commoventes Sulphur, ignis matricem: Parilem in modum unda microcosmi despumat quasi ad extimos parietes miasmata unctuosa, crassiora, salino-sulphurea, calore, rubore, dolore, per cuniculos elatos incendium particulare afferentia. Terribilis est uterque effectus, casus difficilis, & non paucis lethalis.

Bubo ab inguine, tanquam utplurimùm existente loco affecto, ita dictus, Tumor est inflammatorius occupans utplurimum partes glandulosas, hinc potissimùm glandulas inguinis, nonnunquam colli vel secus aures, unde parotides emergunt, de quibus suprà de Aurium Affectibus abundè egimus, nunc verò de Bubone in genere pauca dicturi sumus. Vocatur & Aliis Tumor inflammatorius erysipelaceus.

Bubo dividitur vulgò in benignum vel simplicem & malignum, hicque rursus in Venereum & Pestilentialem. Simplices Bubones sunt pueris & adolescentibus familiares, unde & vulgò augmenti corporis indices habentur & dicuntur Germanis, Wwochs Drüsen ab abundante sero ibidem stagnante quacunque de causa ob laborem, aerem frigidum &c. oborti tumores. Maligni vel pesti debentur, seu fructus & effectus, simulque indicium communissimum, vel lui venereæ, hinc venerei dicti, luem enim hanc comitantur, cum gonorrhæa virulenta aliisque Symptomatibus, maximam acrimoniam, & viscositatem seri, & inde obstructionem enatam pertinacissimam notantibus.

Quod si φιλογενὲς animus sit, ipsa notio melius Tyronibus patebit. Notat verò Bubo extra corpus humanum consideratus avem feralem, quo de Poeta:

Ignavus Bubo, dirum Mortalibus omen.

Nostro verò in foro triste & ferale pestilens virus utplurimùm denotat, sic etiam ceu diximus Tumorem glandularum Inguinis benignum indicat. Sunt ergo Bubones Tumores glandularum maligni & dolorifici, in locis magis glandulosis corporis infecti erumpentes, à lympha, aliisque succis acribus corrosivis stagnantibus producti.

Carbunculus dicitur Latinis à Carbone, uti Græcis *Anthrax* indigitatur; Carbunculi hi indefinitis locis hinc inde palantes visuntur majori ardore & rubore infames, unde Anthrax Ulcus vocatur, crustam habens cum multa partium circumjacentium Inflammatione. Dicitur hic affectus aliis Ignis Persicus quod Persis sit solennis, ab *Avicenna* nuncupatur *Pruna*, item in Carbo Germanis dicitur, eine Khol oder eine Corfunchel Blotter ein pestchol. Gallis un Charbon. Describitur vulgò Carbunculus, quod sit exulceratio cum Inflammatione, aliquando cum ipsa peste conjuncta, nonnunquam sine ea, cum pustulis igneis ardentissimis febre & dolore acutissimo, variis in locis nonnunquam cum, plerumque absque Suppuratione productus, latiùs in ambitum serpens, carnem exurens & ulcus veluti Escharetico inustum reliquens, à stagnantibus acribus corrosivis succis proveniẽs. Vel breviùs describitur, quod carbunculus sit Tumor à succis acribus rodentibus ac scindentibus tubulos lacerantibus proveniens. *Carbunculus.*

Num ad classem Epidemiorum, quàm Endemiorum Carbunculus referendus, an sit novus morbus, prout nonnulli somniant, judicent Critici.

Differentia Bubonis & Anthracis plurimùm in eo vertitur, ut Bubo occupet partes glandulosas, Anthrax verò tendinosas.

Pars affecta. §. 2. Subjectum horum affectum sunt partes externæ corporis, non exclusis etiam internis, has enim affici posse, Experientia & ratione comprobatur, *Paulus Barbette* enim inquit *de Peste p.* 413. Rarum admodum, attamen verum, oculum, nasum ventriculum, imò & intestina ipsa Carbunculo affici posse absque ulla curationis spe. De Carbunculo in cervice vesicæ suppressionem Urinæ, & tandem mortem inferente, confer eundem *Barbette* loco citato, & paulò inferius. Utplurimum verò tendinosas corporis partes affici in Carbunculo omnibus notum est, hinc, & dolor intensus semper adest. In Bubone vero partes glandulosas utplurimum affici jam superius indigitavimus, glandulæ istæ corpora sunt rotunda, in quibus tria adverto digna observantur: Primò, singulas glandulas arteriæ ramum recipere, qui ad illas sanguinem advehit, & ab ipsis proficisci venæ ramum, qui eam sanguinis portionem revehit. Secundò, ex singulis glandulis oriri Canalem, ex quo fluit liquor à sanguine diversus. Tertiò tandem glandularum compositionem duplicem esse; quædam tantùm sunt fasciculus aut glomer vasculorum, quæ mutuò conjuncta canalem efformant, per quem peculiaris liquor defluit: Illæ verò nihil aliud sunt, quàm glandularum minimarum compages. Quibusdam in locis vesiculæ istæ sunt angulares, & inter earum cavitatem mutua conspicitur communicatio, ita ut illæ universæ in duas tresque desinant, quarum elongatio canalem unde fluit, liquor à sanguine differens, efficit. In aliquibus aliis locis eæ vesiculæ sunt distinctæ, quarum unaquæque singularem canalem emittit: Glandulæ vesiculares sunt, quæ ex vesicularum congerie solummodo constant. Si tria hæc attenta mente consideraverimus, & ad eorum examen animum nostrum adjunxerimus, nullo negotio glandularum detegetur textura. Arteriæ sanguinem adferunt, qui irroratis vasculis vesiculisque glandularum retrograditur per venas, quæ ab ipsis exoriuntur. Deinceps glandulæ ex vasculis aut exiguis vesiculis liquore à sanguine diverso repletis sunt coagmentatæ. Sed quia hucusque nullum oculis nostris occurrit vas, quod aliquid ad glandulam afferat, præter arterias, quæ ad illam sanguinem apportant, jure merito credere possumus, liquorem istum portionem sanguinis arteriosi quendam esse, quæ ab eo separata fuit vel à vasculis, vel à vesiculis, & quæ in ipsorum cavitate collecta est, unde fit, ut liquor ille semper è glandula effluat per canaliculum, qui ab ea proficiscitur, & quem canalem Excretorium appellamus. Asserere quidem possumus, non solùm diversos poros arteriarum glandularum non esse pares, verùm etiam poros arteriarum unius glandulæ absimiles esse poris alterius glandulæ, quod liquet eo, quod aliquoties exeat ab una glandula liquor planè discrepans à liquore qui ab altera effluit. Notandum deinceps de glandulis, quasdam apparere solitarias, & nulli alii connatas, nominantur eæ glandulæ *conglobatæ*, quia considerantur ut globuli, qui liquorem à sanguine separant segregantque.

Sed quando adest glandularum congeries, & universæ unica involvuntur tunica, & cuncta eorum vasa excretoria in unum coeunt, atque hoc pacto canalem componunt, per quem fluit liquor, quem unanimiter à sanguine separatum existimant, *Glandulæ conglomeratæ* nuncupantur, quam verò distinctionem *B. Bontekoe Amicus noster dum viveret singularis, & post busta colendus*, non admittit, qui statuit, omnium liquorum separationes fieri ope glandularum, quæ nihil aliud sunt, quàm

quàm textura minutissimorum canaliculorum, ex minutissimis arteriarum ramis, in quos sanguis nimis crassus non influit, sed tantùm tenuis succus in tam exiles canales ingreditur. Separatio igitur humorum non per poros peragitur, sed per canales, qui magis apti sunt, quia succi facilè ex parvis ductibus in minores introduntur, & sic premuntur donec à crasso sanguine & succo separantur. Ab aliis pleræque glandulæ conglomeratæ dicuntur *Vasculares*, & pleræque conglobatæ vocantur *vesiculares*. Sed aliquantum in gratiam Tyronum erimus in his prolixiores, ut eò meliùs parte affecta sic explicata, causas & curationes horum affectuum intelligerent. In glandulis ergò conglobatis principaliter in inguinibus, & sub axillis prorumpere solent, quorsum etiam pertinent Tonsillæ in summitatibus faucium consitæ, lympham deponentes ad humectandum, & lubricandum œsophagum pro usu deglutitionis, & deglutitorum promotionis, in quibus tonsillis Bubonem observavimus aliquoties. Dein etiam in collo, sub mento & prope aures potissimùm, interdum in glandulis mammarum erumpunt. Utplurimùm verò ceu jam sæpiùs diximus, in inguine Bubones apparent, hinc à pluribus Pestis Bubonibus comitata *Lues Inguinaria* vocatur. In aliis quoque corporis partibus, præsertim in artubus tales tumores oriri possunt. Sic *D. Gieselerus Obs.* 172. *de Peste Brunsv.* in Brachi sinistri medio musculo supra cubitum, Bubonem seu tumorem durum non admodum elatum, sed latum, indolentem & cuti reliquæ concolorem, unaque similem sub *Mento* vidit. Sic etiam *P. Barbette* Obs. 30. mentionem inicit Bubonis pestilentialis, interiùs circa brachii sinistri articulum musculi bicipitis tendini inhærentis. Et *Zacutus Lusitanus l. 3. Prax. admirand. Obs.* 39. Bubones se observasse scribit plures, etiam in capite, nuccha, humeris, thorace, umbilico, femore & tibia lethales, eo nomine refutatas à *Diemerbrokio l. 1. de Pest. c.* 14. *Zacuto* enim non magna fides adhibenda est, quoniam in pluribus excedit. Sed veritati semper studendum est ne Tyrones decipiamus, & à via Regia declinemus. Carbunculi in omnibus verò corporis nostri partibus prorumpunt, non enim habent certa determinata loca, in quibus producuntur, sed indiscriminatim modò in collo, modò in abdomine, sæpius in dorso, frequenter in cruribus, brachiis, pedibus, digitis, qualem Francothalii tempore Pestis observavimus, imò in visceribus interioribus forsan fuere abscessus, & non Bubones, ipsis tamen analogi.

§. 3. Quò quis melior in cognitione, eo felicior erit in curatione, effatum est commune. Opus ergò est signis, quorum ope morbus innotescat, quapropter *Signa Diagnostica* Prognosticis præmittenda sunt, cùm qualis sit morbus, & quæ ejus conditio, doceant. *Bubo.* cùm vel simplex sit, vel aliis quibusdam symptomatibus stipatus, utriusque cognitionem nobis comparabimus. Dignoscitur autem simplex à tumore cum renitentia, rubore, dolore & febri levicula. Symptomaticus cognoscitur si per se & nullo prægresso morbo oboriatur. Criticus vel ille dicitur, qui morbum alium sequitur, egerque ad ejus eruptionem levatur. Bubo malignus aut Pestilens percipitur tum ex, quod ipsius symptomata sint vehementiora, imò quæ ipsam Pestem comitari solent, tum quod vel in Febribus malignis vel sæviente Peste exoriatur, frequentius sub axillis quàm in Inguine appareat. Bubo Venereus Inguina utplurimum affligit, & in axillis rarissimè videtur; ipsum venereum esse certò scimus, si ægrotans cum impuro scorto se rem habuisse fateatur, reliqua- *Diagnosis.*

que luis veneree signa appareant. Bubones primò se in conspectum dant ex albo rubicundi apparentes, dein brevi rubicundiores redduntur ac splendidiores, imò sæpiùs fusci ac ex nigro rubicundi, ardore ac æstu summo præditi; plerumque altiùs sub cute latent in glandulis, & in initio hinc inde protrudi possunt; verùm statim magis magisque intumescunt, ac incrementum accipiunt, sicq; immobiles redduntur cum tensione, duritie, ac velut solido nervo ad partes vicinas sæpe producto: notabile tamen est, aliquando citiùs oboriri Bubonem, ita ut vel occurrat ante febrim, interdum post demum; nonnunquam etiam leviùs ferri, tum quoad totum, tum quoad ipsam partem affectam, quæ singula à diversitate succorum earumque stagnatione eveniunt, & ubivis probè discernenda.

Signa Diagnostica *Anthracis* sæpiùs infallibilia esse scribit *Barbette de Peste* p. 477. quia Anthrax, seu Carbunculus diversâ admodum specie se manifestat. Plerumque tamen, ubi Carbunculus fieri debet, adest pruritus, sequitur pustula major, vel plures minores milii seminis magnitudine & acerrimæ, quę inde oriuntur, quòd non duntaxat ramus quidam magnus, ubi Anthrax prodit, sit obstructus, sed rami etiam minores, ex quibus pustulæ itidem minores erumpunt, & visu conspiciuntur. Nec diu pustulæ speciem servant Anthraces, quin mox tumorem duriorem in universa sui circumferentia ostentant, sicuti in sui medio & centro in ulcus exedens aperiuntur, quin imò sæpenumero quaquaversum ambulant, & vicinas partes mirè depascunt, unde nonnunquam oculos inde excidisse *Sylvius* notavit. Sed & post curationem subinde contingentem, fœdæ ac prægrandes cicatrices remanent propter carnis multæ deperditionem. Caro omnis Anthracibus correpta mortificationem gangrænæ similem patitur. Aliquando verò absque pustula magna oritur Carbunculus, sed ulcus crustosum producitur, quale fieri solet à candente ferro, cujus crusta modò nigricantis, modò cinerei coloris est. Caro circumposita maximè ardet, & quidem circa vesperum, & colorem habet nigriorem, quàm in Erysipelate, & phlegmone. Crusta ablata non semper pus, sed caro aliqua spongiosa occurrit, quæ à sana parte relicto ulcere cavo, abscedit. Colorem pustulis his atro-purpureum assignat *Barbette de Peste*, qui ibidem etiam albas pustulas non excludit, hisce prolatis verbis: *At sæpiùs non nisi pustula alba, atque plana se exhibet, quæ pus bonæ notæ continere videtur, compressa verò sicca omninò & dura notatur, profundè admodum subiectam carnem consumens.* Varia Carbunculum malignum comitantur Symptomata, veluti febris, nausea, vomitus, palpitatio cordis, animi deliquium, delirium, convulsiones, anxietates præcordiorum, &c. ut jam dicta breviùs connectamus: Manifestat se Carbunculus quadam minori albicante pustula, interdum numerosis iisque acerrimis & acutissimis doloribus ægros infestantibus, quibus propediem succedit ulcus crustosum, iis non absimile, quæ à ferro candente excitantur. Nonnunquam erumpit ulcus absque præcedente pustula, crusta modò nigra, modò cinerea obductum, qua sublata profundum apparet Ulcus, putridam carnem circumcirca depascens & mortificans. Caro ipsi circumposita cum intensa phlogosi, & ardore circa vesperam ingravescente, effervescit, unde omnis Carbunculus circulo rubro est circumdatus, qui nihilominus aliquoties lividus est, aut cœruleus in Carbunculis malignis, quibus simul adjunguntur, febris, vomitus, inappetentia, palpitatio cordis, animi deliquia & deliria.

§. 4. Tradita sic Diagnosi, restat ut causam quoque subjungamus, & qui-

Galenicorum judicium de causa Bubonis. quidem priusquam *nostram* aperiamus sententiam, aliorum Affectus hosce explicandi rationem præferemus, inter quos ob vetustatem *Galenicis* primus conceditur vota sua proferendi locus. Hi verò *Bubones* glandularum inflammationem esse dicunt, quos abscessorios tumores in pestiferos, simplices & prodromos morbi Gallici dividunt. Bubonis pestiferi *causas* conjunctaş duas esse contendunt. Efficiens nempe conjuncta est robur, & vivacitas expultricis Facultatis ipsarum partium principalium, quæ expulsio semper ab illis ad sua emunctoria fit. Causam materialem esse dicunt sanguinam quendam corruptum, & omninò propria natura privatum, & sçpè adeò alteratum, & immutatum, ut à tota substantia naturæ inimicus sit. Causam hujus corruptionis esse ex aeris corruptione ajunt, qui attractus inficit spiritus & corrumpit sanguinem, atque sic pestilentes Bubones à putredine quatuor humorum oriri contendunt. *Bubonem* autem *simplicem* nihil aliud esse, quàm glandularum inguinalium Inflammationem, atq; dicunt Hepar sæpe exonerare materiam vitiosam ad inguina.

Carbunculi. Bubones verò Gallicos in inguinibus obortos, quamvis non noverit Antiquitas, hinc à nonnullis Angi vocantur, Codosellæ, Tincones, & Panochiç. Utplurimùm verò tumores hos Gallicos deducunt à materia frigida transmissa ab Hepate, sed accidit, ut aliquando calida portio misceatur, & tunc dolor, rubor, caliditas apparent, & de isto Bubone venereo pronunciant celerem, & bonam maturationem.

Sanguine verò magis attrabilario existente, ubi sc. ebullit, & ad partem aliquam irruit, *Carbunculos* oriri asserunt, eosdemque produci ajunt *Galenici*, ex quibusdam popularibus causis, imprimis malignos, & pestiferos. Cùm Anthrax conspicitur splendicans veluti pix & bitumen, hoc esse ex atra bile contendunt; pestiferum Anthracem esse à materia venenata non dubitant: vesicarum & pustularum in Carbunculis exortarum causam ajunt esse vapores ibi exhalantes. Alii sunt ex antiquitate, qui Carbunculos fieri autumat ex sanguine crasso, & calefacto, alii ceu dictum, ex atra bile, h. e. ex massa sanguinis crassa vergente ad naturam atrę bilis, alii à putredine quatuor humorum.

§. 5. *Paracelso Bubo* vel *Bufo* est infectio ex duorum similium commixtione proveniens, & ex tertio in Apostematum generationem, ac per salia luxuriosa tandem in Ulcerationem producta. Cùm enim illa duo mineralia simul in matricem veniunt, inde juxta ipsum Authorem, generatur *Bubo*, tum ex accessione tertii subsequitur Bubo vitriolatus; & causam hujus esse dicit, quod sperma luxuriosum scabie sua infectum est. *Paracelsi ratiocinium de causa Bubonis.*

Anthrax verò *ipsi Paracelso* est apostema, quod ex Realgare Mercurii generatur, & in radice venarum earundem oritur, posteà sibi facit exitum, suo centro nihilominus in radice manente. Inde sequi, ait, unamquamq; venam hujusmodi minerale Realgar continere. Quare quot venas tot Anthraces contingere contendit, ut Anthrax salvatellæ, Anthrax medianæ, cephalicæ, &c. Est ergo ipsi Anthrax apostema per sanguinem ex venarum ejus prima radice pulsum, uti communia cùm emunctorio proprio, & est apostema radicale, quod oritur eo tempore quo mineralia venena solent apparere, similisq; corruptio est ei, quę fit in mineralium concavitatibus. *Carbunculi.*

§. 6. Nunc etiam paucis de *Bubonibus* ac *Anthracibus* audiamus *Helmontium nostrum*, qui Bubonem ac Anthracem, aut Eschatam, non esse materiam Pestis primitivam cōprobat, sed effectum ac productum quod Pestis sibi paravit. Negat etiam contra Scholas, Bubones, ac Anthraces pestilentes non nasci à putredine quatuor fictorum hu- *Juxta Helmontium causa Bubonum ac Anthracum.*

mo-

morum, ut neque ex aereis calore aut frigore, nec ex veneno aliquo abditarum causarum alumno. Denique advertendum esse ait, quòd cùm Tartarus cruoris sive ultimæ digestionis viciatæ scoria susceperit fermentum pestilens, non minùs quàm cætera transmutata, privilegium habent exhalandi per poros, sive ulla post se residentia, sive residuo capite mortuo, si nempe humores fuerint alimentarii, non autem si ipsa solidorum substantia in Escharam, aut Anthracem sit ambusta. Quanquam autem Tartarus cruoris præfata quoque gaudeat prærogativa, quoties extra vitæ Oeconomiam, ut infamis est proscriptus: attamen dum in pus aut virus saniosum transmutatus est, pellem priùs eroditin Escharæ speciem, quàm quod vapore tenus transsudet. Idque scilicet ob impressam peregrini fermenti labem, qua degeneravit in transmutatum formale. At si odorem fermenti quidem hauserit tartarus cruoris, sed nondum sit transmutatus, fiunt juxta Authorem nostrum *Glandulæ & Bubones*, quæ sudoris profluvio citra cutis apertionem non raro terminantur, ubi præfata illa nequeunt. Bubones venereos facilè propagari posse à sordida Meretrice: Pestis ideam facili marte in glandulas protuberare ait, Pestiferos odores in stomacho paratos comitari sæpe Bubones in inguine scribit. Sic quoque Terroris imaginem in peste solo nutu suo, tam diversa à se invicem producta cudere existimat author, qualia ipsi sunt Anthraces, Bubones, escharæ, vesiculæ, tumores ac vibices. Anthracum causam à sale caustico vult deducendam.

VVillisii opinio de causa Bubonis. §. 7. *VVillisii* opinio de *causa Bubonum* est sequens: dum proportionata subsistit principiorum sanguinis mixtura, motus ejus æquabilis permanet, & universis corporis partibus, quas lustratione continua perluit, succos tum ad vitam, tum ad nutritionem necessarios justa mensura largitur. Sed si ab heterogeneæ cujusdam materiei adventu spiritus in motu suo perturbentur, sanguinem exagitant, & vehementes effervescentias in illo excitant, donec extraneum istud vel domitum, vel foras expulsum fuerit. Turgescit enim sanguis juxta mentem Authoris, quum scilicet irritantur spiritus à retentis fuliginibus, vel eorum penu à generosioribus alimentis locupletatur, vel à sulphure copiosiori exaltato acuuntur. Tunc enim tumultuariè commovetur sanguineus latex, vehementiusque ebullit, atque principiorum ejus solvitur, nec sanguis solus effervescit, eo vitio etiam contaminantur succi, tum ab eo emanantes aut discedentes, tum ad illum appellentes, variique ex eorum dyscrasia exsurgunt affectus. Nulla autem cruoris massæ advenit extraordinaria effervescentia, à quacunque excitata fuerit causa, quin ipsam subsequatur crassiorum, recrementitiarumque particularum segregatio: & quo intensior durabiliorque fuerit fervor, eò copiosior fiat materiæ impuræ separatio, majorque atque auctior ejus coagulatio. In axillarum verò inguinumque glandulis deponitur nonnunquam vitiosa ista materia, ubi ad mentem Anthoris Bubones excitat, quia vasorum sanguiferorum surculis tenuissimis existentibus in illis, venæ impares sunt, sanguini illuc arteriis advecto facilè prompteque reportando. Ipse autem crassioribus coagulatisque particulis refertus vascula ista permeare non valens, in iis commoratur ac stagnat. Succus quoque nutritius, cujus adenes receptaculum existunt, & per quas in vasa sanguifera transfunditur, in earum laxiori substantia coagulatas suas particulas deponit, quæ illatum poros adimplentes & obturantes, cum sanguineis jam aggestis glandulam distendunt, & in tumorem bubonis nomine insignitum elevant.

Car-

Carbunculi.

Carbunculum verò Author dicit à Miasmate quodam venenato sanguinem cum aere subingresso pendere, quia juxta *ipsum* atomi isti perniciosi cruori permixti, spiritus ejus in motus inordinatos compellunt, partes sulphureas exaltant, febrilemque ebullitionem in eo concitant, partes verò sanguinis tali labe infestatæ ab aliis deficiunt, & in glomusculos coagulantur. Sanguis enim perperam partes universas corporis pervagans, ad superficiem delatus, & in vasa capillaria propulsus in iis sistitur, glomusculis ipsi innatantibus in tenujoribus istis vasis hærentibus, viamque liquori adventanti præcludentibus. Aggestæ verò coagulatæ istæ locum, in quo coeunt, extollunt, & tumorem in eo producunt, qui sensim accrescit, à novæ peccantis materiæ accessu. Immanis autem ardor talem tumorem concomitans oritur, juxta Authorem, ab atroci ista deflagratione in sanguine producta à spirituosis ejus particulis œstro percitis, & sulphur. summè evectis, à qua potior aquæ portio exhauritur, spiritusque & tenujores sulphuris partes perpetim avolantes dissipantur. Sal itaque freno amplius nequaquam temperatus exaltatur, spiritibusque ac sulphuri furibundis adjungitur: sed tandem principatum obtinens, & cum terra, crassioribusque quibusdam sulphuribus associatus retorridam constituit massam, cujus particulæ congelatæ, & in tenujora quædam vasa delatæ in iis cespitant, & locum, in quo nidulantur adurunt, exeduntque; liquor nervosus, à tali contagio intemeratus nullo modo subsistit: quum enim à sanguine tanquam à scaturigine sua ortum ducat, venenata ista miasmata, qui ab aere in ipsum irrepserunt, in sinum suum suscipit, quibus infectus cerebrum nervosasque partes subiens varios irregulares motus in iis parit.

Sylvii opinio de causa Bubonis.

§. 8. *Silvius* triplicium *Bubonum* mentionem injicit, pestilentialium nempe, venereorum, & non-malignorum dictorum. Bubonum omnium causam *ipse* dicit sanguinem acrem ac viscidum, ob suam acrimoniam vel viscidi-tatem, vel aliud vitium, in conglobatis, (non verò conglomeratis) glandulis hærentem, atque illas in tumorem attollentem, accedentibus pro vitii diversitate symptomatibus diversis. Ipse Author notat etiam, difficiliùs ad sui maturationem deduci Bubones pestilentes quam alios, & dolorem ardoremque molestiorem habere ut plurimùm comitem, ex ardore autem bilem biliosumque humorem, h. e. sale volatili constantem peccare judicat. Si proinde in non-maligna dicta inflammatione acidum sanguinis tandem superat jus amarum, hinc in maligna idem desiderari, & minus potens esse, tunc acidum contendit. Hoc est, in malignis pestilentibusque Bubonibus sanguinem bile abundare magis quam decet, habere saltem ipsum acriorem, aut humorem sali volatili similem, & acri constantem, minùs verò acidi continere.

Carbunculi.

Carbunculi autem causam *Silvius* ab acri, vel ab acido, vel à salso lixivo deducit, & probat per id, quod à salso lixivo ardor rodens producatur; ceu id testantur cauteria potentialia cuti applicata, idem confirmat per butyrum antimonii, quod ardorem, urentem ac rodentem cuti applicatum ducat. Butyro verò antimonii inesse acidum acre sal lixivum temperans, & infringens nullus dubitat. Concludit ergò, sal lixivum acre humoribus inexistens Carbunculos producere, hinc caro omnis Anthracibus correpta corruptionem, Gangrænæ similem patitur, ad internecionem integramque mortificationem deducitur.

Cartesianorum opinio de causa Bubonis.

§. 9. *Cartesiani* adscribunt *Bubonem* originem succo chyloso in Glandulis conglobatis ab acido quo-

quodam, sive particulis quibusdam angularibus acutis in lympha existentibus coagulato, & propterea in iisdem stagnante, non modò ipsas glandulas, sed partes etiam vicinas distendenti, & tumorem cum dolore, rubore & pulsu, uti in ipsa inflammatione producenti, hic verò succus chylosus cùm in glandulis hisce non adeò sit lutosus, ut in aliis partibus, propterea bubones ajunt non facilè suppurari.

Carbunculi. *Carbunculorum* causam non tantùm obstructionem esse dicunt tubulorum in partibus quibusdam corporis nostri, sed materiam etiam, abs qua obstructio illa inducitur, particulis multis salsis corrodentibus refertam esse, partes vicinas destruentibus & mortificantibus. Ejusmodi verò particulis acutangulis, sive salibus acidis corrosivis tempore pestis aerem abundare dicunt, quæ cùm unà cùm aere assiduò inspirentur, sanguinem non modò incrassent, sed particulis etiam chylosis tenuissimis se insinuando, easdem ad similes redigant corrosivitatem; quapropter in extremitatibus arteriolarum subsistentes particulæ istæ chylosæ corruptæ, atque à materia cœlestialiter, quàm anteà commotæ, angulis suis acutis fibras nerveas dissecando, non modò pruritum, & inflammationem inferant, sed partes etiam vicinas destruant, mortificent, & hinc inde pustulas suscitent.

Nostra de causis horum Affectuum sententia. §. 10. *Nos* ut in causarum horum affectuum recensione eò feliciùs provehamur, ponemus ulteriùs, quæ ad harum inquisitionem solidiorem faciunt. Constat nempe vitam nostram fundari super circulatione sanguinis ac reliquorum succorum. Cùm enim cor in corpore nostro sit instar antliæ in machina Hydraulica existentis, hinc cor contractione sua sanguinem ex ventriculis suis in auriculas immittit. Sed quoniam arteriæ sensim decrescunt, sanguis in eas injici nequit magno cum impetu quin eas tumefaciat. Cùm arteriæ hoc modo tument, ad pristinum redeunt statum fibrarum suarum elatere, & ea ratione partem sanguinis, quem acceperunt, cordis venis impendunt. Et cùm cor iteratis vicibus sanguinem in arterias protrudat, ita etiam illæ extolli debent & subsidere iteratis vicibus. Motus iste arteriarum pulsus vocatur, circa quem annotandum est, arteriarum dilatationem cordis contractionem concomitari, & arteriarum contractionem ejus dilatationi adjunctam esse. Nos cordi tantùm tribuimus munus sanguinem in arterias compellendi, ipsumque præcipuum circulationis instrumentum existimamus. Iis, qui autumant, cor esse sanguificationis organon, permittendum est, incertiori inniti conjecturæ, ut alibi videre licet. Sic quoque lympha quæ constat partim ex succo nerveo, partim ex lacte, circulatur ex receptaculo lumbari in cor, & de corde in cerebrum, & sic iterum de partibus externis ad suum receptaculum. Sic & succus nerveus suam habet circulationem, quando ergò unus vel plures ex his succis subsistunt, fit morbus, imprimis verò serum cum sanguine aliquando ἐνῶν indipiscuntur in glandulis, hinc oriuntur tumores glandularum Bubones dicti, quorum causa proxima, & immediata dici potest obstructio angustiorum tubulorum, seu canaliculorum glandularum conglobatarum, sive stagnatio lymphæ in suis glandulis ichorescentis acris corrosivæ, à qua extenduntur & rumpuntur tubuli, & canaliculi, ex quibus major evasatur seri viscidioris quantitas, quæ dein stagnat, & hunc tumorem ob particulas acriores conjunctas igneum excitat, hinc & membranæ maximè premuntur, & extenduntur, unde dolor iste vehemens. Cùmque sanguis cum lympha in Peste sæpè maximè corrosivus existat,

ſtat, tantùm abeſt, ut promptè ſecerni, & revehi amet, ut potiùs in minutiſſimis canaliculis glandularum coaguletur, ſtagnetque, & acribus ſcindentibus triangularibus ſuis particulis ſalinis ſe inſinuet, unde tumor, dolor & ardor ingens ſeu Bubo excitatur.

Illuſtrari hæc poſſunt non ſolùm exemplo Bubonum ſimplicium benignorum, & venereorum, & peſtilentium malignorum, in quibus diverſis ſaltem & remiſſioribus gradibus cauſarum, ſtagnatio conſimilis obſervatur. In morbis & febribus fiunt hi tumores per congeſtionem, dum particulæ hæ viſcidæ acres maſſæ ſanguineæ ex volatili acri corrupto oriundæ coagulantur, circa vaſa capillaria, & dum ſanguini vias intercludunt, Inflammationem talem cum tumore conſtituunt, tubuli enim glandularum conglobatarum imprimis in Inguine exiſtentium apprimè nati & fabricati ſunt, ad ejuſmodi tumorem producendum, quod ſi imprimis circa inguina contingat talis tumor, Bubo tum vocatur. Cauſa ergo Bubonis eſt, uti anteà jam meminimus, obſtructio anguſtiorum tubulorum glandularum conglobatarum, in quibus is exoritur, à ſuccis quibuſcumque craſſis tubulos opplentibus. Febris, quæ Bubonem comitari ſolet, deſignat ſanguinis particularum diſpoſitionem eſſe turbatam, ejuſque motum eſſe inordinatum, & in illo fermentationem quandam fuiſſe excitatam, nulla autem quæ fieri poteſt in ſtagnatione ſuccorum ab acidorum cum alcalicis miſcela, impeditoque libero materiæ æthereæ commeatu. Si enim acidorum penu à quadam ex ſex vulgò dictis non naturalibus rebus adauctum ſit, vel ſi diſſipatis in diuturniori eoque acuto quodam morbo ad maximam partem volatilioribus alcalicis, acida imperio potiantur alcalicorum in ſanguine ſubſiſtentium, pori ab acidis occupantur, ſulphuraque ab illis coagulantur, à quibus in tubulos delatis emergit obſtructio. Materia æthetea, quæ anteà alcalicorum poros abſque impedimento permeabat, ab illis acidis oppletis reflectitur, & in ſanguinem repellitur, quem vehementiùs turbat & exagitat, donec vel acida ab alcalicorum poris abegerit, vel ipſa alcalia contriverit, partiumque atque earum pororum diſpoſitionem immutarit, adeò ut rectà tendere poſsit. Sed ſi acida duriora fuerint altiuſque alcalicis infixa, irriti fiunt materiæ ſubtilis conatus, nec penes ipſam eſt liberam ſibi ſternere viam. Ex arcta illa igitur acidorum cum alcalicis unione exſurgunt ſalia, quæ cum ſanguine in anguſtos, & à Sulphuribus coagulatis jam obſtructos glandularum inguinum aut axillarum tubulos delata, in iis ceſpitant, & retinentur, particulæ ejusdem ordinis partes haſce indeſinenter attingentes nec ulteriùs progredi valentes, prioribus adjunguntur, tumoremque coacervatione adaugent: qui durior fit, particulis ſalinis materiæ æthereæ continuo impetu in ipſas irruenti, obſiſtentibus, ab illa arctiùs conjunctis, & unitis, comminutiſque hac ratione, & expreſſis phlegmatis ac foràs expulſis.

Febres malignas, Peſtilentiales, & Peſtem ipſam per gradus tantùm inter ſe differre jure ſtatuunt Medici, illaſque ab eadem cauſa, cujus effectus variant, juxta intenſiores vel remiſſiores ejus vires produci fatentur. Præmiſſis igitur aliorum placitis, exiſtimamus ſupra dictos morbos produci, à particulis quibusdam duris, rigidis, acutis & ſcindentibus, arſenicales audientibus, quæ è terræ fodinis in aerem elevatæ, & cum ipſo in ſanguinem reliquosque ſuccos uſque penetrantibus alcalicorum poros ſubeunt, iiſque infiguntur, ſulphura-

Cauſa maligni ſeu Peſtilentis Bubonis.

phuraque coagulant, à coagulatis Sulphuribus obturantur canaliculi, & impeditur sanguinis ac reliquorum succorum circulatio, ab alcalicorum poris ab acidis occupatis reflectitur materia subtilis, quæ in sanguinem repulsa violentas in eo excitat turbas, vehementissimoque conamine particulas illas salinas ex acidorum arsenicalium, cum sanguinis alcalicis coalitu protrudit, validissimoque impetu in reliquas sanguinis & succorum particulas, & partium fibrillas compellit: illæ verò angulis duris & acutis donatæ occurrentes sanguinis particulas atterunt, & comminuunt, fibrillasque partium violentiùs lancinant & convellunt: nec à sanguinis phlegmatis attemperari possunt propter eam, quà pollent, duritiem & rigiditatem, à quibus potiùs phlegmata viscida incidunt & attenuant, pauca quoque ex acidis istis arsenicalibus, quæ sanguini sunt permixta, in Sulphurum ramis implicantur, quia cùm Sulphura particulis mollibus sint donata, acidorum duritiei & rigiditati resistere nequeunt, atque ab iis scinduntur ac minutim secantur; unde fit ut Bubonis maligni aut pestilentis Symptomata atrociora multùm sint simplicis Symptomatibus. Certùm enim est, quando coagulatus sanguis è corde hanc vel illam arteriam obstruit, Anthraces gigni, quæ nihil aliud sunt; quàm gangrænæ & Sphaceli, cùm enim sanguis coagulatus ibidem in parte aliqua stagnat, acidum illud acre seu serum acre à sanguine secedit, sicuti serum à lacte, h. e. motu pristino circulari denegato materiæ subtilis alio modo particulas illas disponit, adeò ut quædam magis ab aere, aliæ minùs premantur, habet se verò istud acre ac si parti escharoticum fuerit impositum.

Causa Bubonis Venerei. *Venerei* verò *Bubonis* causa ultimùm est acidum acre, à puræ ulcusculorum in mulieris pudendis excavatorum elevatum, & viri urethræ ac balano exceptum; quod vasorum sanguinis tunicas penetrans illius massæ immiscetur, quædam ex illius alcalicis saturat, & quædam Sulphura coagulat, quæ in inguinum & axillarum glandulas cum sanguine circulante advecta, in illarum angustiolibus tubulis commorantur, sanguinique affluenti, & materiæ ætheræ advenienti sunt impedimento.

Bubo ergo (qui pro pestilentiali ob subjectum Carbunculum intelligendus videtur, vixque sine ipsius Pestis expositione sufficienter exponitur:) est particularis inflammatio orta ex obstructione tubulorum angustiorum varieque intortorum, in glandulis parotidum vel axillarum, vel inguinalibus, à secedentibus ex cæterorum contubernio, particulis quibusdam imprimis acutis irregularis figuræ, &c. (ob dissolutum nexum & unionem particularum sanguinem & humores constituentium, vel terrore, & imaginatione, rejecto veneno omni contagioso pestifero speciatim sic dicto, à particulis pestiferis corrosivis & inconsueto ab iis, vel cum iisdem adducto æthere:) hærentibus & viscidis, quæ hic ordinariè cum lympha secernitur, involutis, hinc veneni pestilentialis corrosiva vis hic non tam efficax, quàm ubi in glandulis & tubulis cutis variantem ob diversum diametrum, &c. liquorem continentibus exigua, vel pluribus exilibus pustulis (inflammatione ad suppurationem vergente,) se prodiens, non ita irretita, circumvicinorum tubulorum, & subjectorum musculorum filamenta disnectens, efficit, ut iis in cincinnos resilientibus, omnemque humoris adventum, vel transitum denegantibus omnino gangræna, si non perfectus Sphacellus producitur.

Causa Carbunculi seu Anthracis. *Carbunculi* & Bubones à congenere h. e. eadem ferè ac Bubonis materia excitantur, & eadem est earum *causa*, duoque isti tumores in

eo

eo tantùm inter se differunt, quòd in carbunculo materia acrior ardentiorque sit quam in Bubone, & non tantùm in glandulosis, sed etiam aliis & variis corporis partibus decumbat. Materia verò Bubonem excitans utplurimùm in inguinum axillarumque glandulis stabulatur. Novimus enim primò, Bubones in glandulis sub axillis, ponè aures, aut in Bubonibus sic dictis glandulis produci: notum etiam est genuinis Medicis, non verò lippis & tonsoribus, glandulas constare ex tenuioribus arteriarum canaliculis variè inter se contortis. Oriuntur quoque Bubones hi, quando succi sanguinis nostri malè sint commixti, ut fieri solet tempore malignitatis, hinc succi illi per glandulas transire nequeunt, sed in iis manent, ac obstructionem inferunt, quia partem affectam continuo motu discindunt, palpitatio quoque ob arteriam convulsivè affectam percipitur postea, sed tardè ad suppurationem tendit. Ex hac distinctione clarè patet, *Carbunculi* seu Anthracis causam esse particulas sanguinis ac succorum corporis nostri secedentes acriores, ac corrosivas circa partem quandam exteriorem sibi cavitatem parantes, & tubulos quoscunque corrodentes: & huc referri possunt omnia ea quæ superiùs de Bubonibus imprimis pestilentibus ac malignis diximus.

Prognosis Bubonis. §.11. Cùm signa *Prognostica* Medico magnam famam, si rectè prædixerit, ingens verò vituperium, si secus fecerit, conciliare possint, meritò in eo totus esse debet, ut hac in parte, quantum per vices licet, studium suum collocet & cautiùs discat mercari si ea ignoret. Curatio *Bubonis* dubia est, si tardiùs maturetur, quùm in fistulas abeat periculosas, ceu dum hæc scribo in Rustico in proximo pago Hohenkirchen habitante observavi, qui neglecto Bubone in inguine in fistulam abiit, ex qua excrementa liquida continuò effluebant, crassioribus verò per anum. Nisi quoquoque Bubo Venereus citò curetur, vel si materia illius acrior fuerit, & succedaneam habeat luem Veneream, majus impendet periculum à maligno ac pestilenti, quàm à simplici, & si negligatur ejus cura, vel si materia vehementioris fuerit acrimoniæ, partis gangræna, ossium subjectorum caries, imò & ipsa mors subsequi potest. Bubo siquidem affectus est periculosissimus, imprimis in inguine, quod sequens confirmat historia: hic enim Cassellis ancilla in inguine prope pudenda, & quidem dextro latere, maximum sensit dolorem, quem sequebatur Bubo, quem autem ancilla ob pudorem neglexit, tandem ob acrimoniam sucorum intùs contentorum tubulos omnes corrodentium rumpebatur, ex quo prodibant itidem excrementa, (per alvum excernenda:) fœtida cum flatibus, quare Chirurgus, & quidem non malè, suspicabatur intestinorum exulcerationem, etenim non solum hæc, sed & peritonæum, pudenda usque ad coxendicem cum nervis & musculis sphacelata & putrida observata fuere: adhibitis tùm internis tùm externis remediis optimis, septimo die morbi prunella alba à Chirurgis sic dicta, accidit, ut & hæmorrhagia ex gangrænosa parte exorta sit adeò vehemens, ut undecimo die circa horam nonam matutinam animam Creatori suo placidè reddiderit: Cadavere dissecto repertum fuit intestinum jejunum ad magnitudinem nucis jugulandis corrosum ac pertusum, reliqua etiam penitus fuere corrupta. Non tamen semper adeò periculosus affectus hic existit, aliam enim novimus 20. anorum filiam Bubone in dextro coxendicis latere laborantem, ex quo maturato excrementa fœtida non duntaxat prodiere, sed & in appositis Emplastris crudi reperiebantur cibi, quem felicissimè curavit Chirurgus noster aulicus Dn. *Iohannes Muttiliet*, & quidem intra 8. hebdomadarum spatium:

idem

idem & alium curavit militem eodem affectu laborantem. Dicit etiam Hippocrates Medicorum Princeps, qui ex offensionibus aut aliis ulceribus aut doloribus proveniunt Bubones, extra periculum sunt: qui verò ex febribus (quæ sanè maximè in Peste coincidere solent;) pessimi existunt, sive juxta femur, sive sub alis, aut ad collum enati fuerint. Periculum item ex ætate, regione & viribus desumendum esse existimamus, quia delicatulis, item regionibus calidissimis inhabitantibus ac debilibus majus periculum denotat, quàm adultis, regionem incolentibus temperatam ac robustis. Maximum itidem periculum exoriri solet, si ægri Bubones negligant, & nec internis nec externis utantur Topicis, sed soli suæ deastræ naturæ curandos relinquant. In pestilentibus Bubonibus non levem promittunt spem, quando vires constant, & medicamenta optima non revomunt ægrotantes, sed per sudorem eliminentur, & sic ad emunctoria sua vulgo sic dicta, v.g. sub axillis, prope aures, vel inguinibus, ubi glandularum adest copia; sic & quo citiùs Bubones apparent, iique constantes, ut minus retrocedant, ac perfectam acquirant maturitatem, eò minùs mortis incurrunt periculum ægrotantes, si verò maligniores sint, citum etiam interitum inferunt. Observantur tamen Bubones ad chronicorum morborum naturam deflectere, quando morbo ipso principali jam quiescente ad plures sæpe septimanas horum consolidatio ob κακοήθειαν succorum producitur, adeoque quæ de abscessibus in universum prædicantur in Scholis Medicis, illa possunt intelligi de Bubonibus. Bonus nempe est, qui maturè erumpit, imprimis in inguine, si colore vivido conspicuus est, hinc optimè dicit Senex noster: Tubercula extra extuberantia & acuta, & fastigiata, & æqualiter maturescentia, & non obdura, & deorsum vergentia, & non bifida, meliora; contraria verò mala, & quantò plus contraria, pessima *l.6. Epid.s.11.29.* conferri etiam potest 5. *Aph.65.* & 67. Sic vires prostratæ, vomitus tum Medicamentorum, tum assumptorum frequens & continuus, faciei partes subitò immutatæ & cadaverosæ, lipothymiæ sæpe recurrentes, convulsiones, delirium, exteriora frigida, interiora calida, alvi dejectiones nimis copiosæ ac diversi coloris, atræ nempe & ad lividum tendentes, ut & urinæ fœtidæ ac nigricantes, denotant mortem in olla esse. Sic etiam non absque mortis periculo apparent Bubones in collo & ad aures, cum dolore gulæ, ac summa deglutiendi difficultate conjuncti, de quo tumore egimus superiùs, de œsophagi tumore, quò Lectorem remittimus *Paræus l.21.c.30.* ait de Bubone: Lethale est, tumores repentè augeri, & furente veluti impetu ad debitam magnitudinem pervenisse, summaque omnia doloris, tumoris ac ardoris accidentia subitò & momento habuisse. Si Bubones circulum quendam instar iridis habeant, vel si sint lividi ac nigri, mortis sunt prodromi, sed & hæc signa in malignis sæpe infida sunt, id quod Autores plures norunt, moriuntur enim non rarò, & quibus rubicundi sunt Bubones, & quibus œdematosi, aut cuti concolores, tanta est hujus morbi fallacia. Pessimi quoque ominis signum habetur Bubonum cita evanescentia; Maligniora sunt, *inquit Hippocrates l.2. Epid.s.3.t.136.* qui de repente disparent: item, quando impositum vesicatorium intra 8. vel decem horas nullas plane vesicas excitat, vel humiditate scatet, ægrum in summo versari periculo, certissimum. Hinc quoque periculosiores sunt illi, qui sub axillis, & in collo apparent, quàm qui in inguine, ex metu suffocationis. Pessimum est, si locis Bubonum ordinariis Carbunculi, vicem eorundem tenentes, occupant. Modus eventus Bubonis cum aliis tumoribus communis est, solent enim ter-

terminari, vel per discussionem paulatim, neque enim semper in ulcus degenerant, sed sæpe per se evanescere solent, sive materia sit pauca, & renuior, sive per uberes sudores alio versa, ut suo quasi nutrimento privatus tumor excrescere minùs possit, & medicamentis Bezoardicis discutiatur, & in auras exsolvatur, id quòd sæpè lentè accidit, prout apparet ex *Barbette Observ.* 4. quatuor sc. septimanarum spatio, vel quod ordinarium est, per suppurationem materiæ in pus versa, quod itidem genio Succi, vel humoris non adeò acris, vel maligni est conveniens; vel per necrosin, corruptionem, vel per indurationem, qui modi pessimi sunt, & utplurimum lethales.

Prognosis Carbunculi. *Carbunculorum* curatio ferè nulla exspectanda est, si mox evanescant qui erubuerunt; difficillima si post febrem pestilentem erumpat Anthrax, æquè ac si niger in emunctoriis, ac prope membra nobiliora prodeat; facilior est ejus cura, si ante febrem pestilentem apparuerit, uti & eorum, qui rubicundi, parvi & soli exoriuntur. Tumorem hunc inflammatorium, Carbunculum dictum, esse valdè periculosum, suo etiam exemplo probavit *Constantinus Copronymus* Imperator, qui ex Carbunculo pedi inhærente mortuus est, ut refert *Zvvingerus in Theatro suo vitæ Human. vol.* 2. *l.* 7. *p.* 526. Atrocitatem affectus hujus optimè cognovit *Quintus Serenus Sammonius*, scribens c. 38.

Horrendus magis est perimit qui corpora Carbo,
Vrit hic inclusus, vitalia rumpit acerbus.

Affectus hic imprimis pestilens, inter acutissimos à Medicis refertur, cùm brevi ægris mortem afferat. Unde *Quintus Serenus Sammonius* ait, vix ad 7. dies produci posse vitam infecti hoc affectu. Qui in membranis, aut neruis fiunr, non tantùm dolorem maximum inferunt, sed & diutiùs permanent, ut etiam inflammationes Erisipelatosæ ipsis fiant: non paucis autem ad suppurationem convertuntur, plerisque etiam febres adsunt. Periculosiores sunt Carbunculi *interni* quàm *externi*. Omnes Carbunculi qui occupant partes nervosas, ac membranaceas, plus periculi, ceu diximus, alunt, quam qui occupant partes carnosas, hinc & pessimi moris habentur, qui in emunctoriis, & glandulis prope membra nobilia, & principalia extuberanr. Periculosus valdè est Carbunculus qui niger, quia maximam denotat partis mortificationem ac necrosin, huic succedit lividus, & flavescens; minùs malus est rubicundus; quò pauciores Carbunculi, eò minus periculi est; sic majores minoribus deteriores sunt. Exitiosi etiam habentur, qui ubi eruperunt, mox iterum evanescunt. Notandum quoque est, num pestilens Anthrax ante febrim oriatur, an verò pestilentiali febre præcedente, demum producatur. Prior casus majorem salutis spem promittit quàm posterior. Buboni accedens Carbunculus pro lethali signo à *Barbette* habetur, qui etiam valdè periculosum pronunciat Carbunculum cauda quadam præditum.

§. 12. Jam demum veniendum ad id, cujus gratia reliqua omnia præmittuntur, *Curationem* scilicet, & primò ad Medicinæ organum illud primum, *Diætam* nempe, quæ in omnibus affectibus legitimo ut instituatur modo opus est. Præprimis eò incumbendum, ut succi omnes corporis nostri liberiorem transcursum habeant, nullibique stagnent, quare aer eligatur temperatus, purus ac copia subtilis materiæ refertus, vitetur è contra frigidus carens materia cœlesti multa, acidus ac nebulosus, fœtidus squalore ac contagio omni infectus. Cibus sit euchymus & eupeptus, celeri heic opus est refocillatione, & succorum defician- *Diæta.*

ficientium restitutione. Prosunt ergò jusculâ caporum, pullorum, Gallinarum, &c. omnia ea alimenta quæ multum salis volatilis in se continent; vitanda acida coagulantia, & acria corrodentia, & salina fumoque indurata: potus sit calidus Theæ, vel Caffeæ, interponendus alius potus consuetus, & cerevisia herbis & radicibus aromaticis, ac volatilibus maritari possunt, ex rad. helen. Scorzon. herb. card. bened. scord. rut. betonic. &c. Vigiliæ ac somnus sint ut in statu sano esse solent. Quies corporis sæpè nocet nimia, motionis verò loco corpus moderatè confricetur linteis calidis. Venus imprimis illicita, ac cum scortis, & lue Venerea infectis instituta exulet, nec conversatio tuta est, & cum iis qui morbo pestilenti correpti sunt. Excernendorum sedula quoque habenda est ratio, defectusque quantum fieri potest, debitis resarciatur remediis. Animus valedicat curis, & sollicitudinibus necesse est, itaque, timor & terror similiaque proscribantur. Gaudio potiùs exhilaretur mens nostra in Deum confidens.

Galenicorum cura in Bubone. §. 13. Nunc ad *Curam Pharmaceuticam, ac Chirurgicam* accedamus, in qua primus locus debetur *Galenicis*, juxta quos *Bubonum curatio* in eo consistit, ut humorum copia minuatur per V. S. & purgantia leniora sæpiùs dicta, aliaque quę atram bilem, & frigidam hic peccantem corrigunt materiam; non semper hic ut in aliis tumoribus, ad repellentia confugiunt, ut ne dum repellitur materia, ad profundum recurrat, à discutientibus verò incipiendum esse jubent, quod si nihil prohibeat, velut ætas, aut vires, V. S. cum cautione tamen hic institutam suadent, in loco verò affecto fomentis ex decocto fl. Chamomæli, aut anethi, &c. uti solent. After Atticus ipsis est specificum, quam herbam etiam Bubonium ob hoc ipsum vocant, quod non solum impositum, sed etiam colligatum Bubonibus auxiliari credunt.

In Bubonibus malignis incipientibus duos *Galenici* respiciunt scopos, ut non solùm impediant fluentem materiam, sed eam trahant, quoniam materia est maligna & contagiosa; secundò ut dolorem mitigent & laxent locum. Ratione doloris Ol. chamomæli ponunt, ratione verò relaxationis ol. amygd. dul. Alii solent accipere lanam redundantem sordibus, in qua est vis relaxandi, & molliendi, & eodem inungunt oleo: sunt qui recurrunt ad motum, & jubent ægrotos ut se maxime commoveant, ut motu fiat fluxio: accedunt alii ad usum cucurbitularum, quum timent maximam luem, vel infectionem. Bubones etiam maturandos esse ajunt veteres, in quem finem sequens commendant Emplastrum.

℞. *Rad. alth.* ℔ j.
Farin. commun. ℥ ij.
Caricar. coct. in aqu. ℥ i ß.
Sem. lini ℥ j.
Pingu. Gallin. vet.
Porcin. aa. ℥ ij.
M. & cum decoct. rad. althea, & Caricar. f. Empl.

Alii norunt parare Emplastrum ex fermento, cæpis, lil. alb. coctis melle crudo, & alth. laudat quoq; Empl. diachyl. ex Gummatibus, cui addunt tria Gummata, armoniacum, bdellium, & sagapenum. Sunt qui ad sectionem & cauterium accedunt, dein applicant dolorem mitigantia, in quem finem oleum abietinum imponunt, vel extra emplastrum maturativum per tres, vel quatuor dies applicant, ut si quid relictum est materiæ congestæ, maturetur mitigato dolore, & concocta materia, omnia faciunt, ut vulnus servent apertum, & quidem ad 40. dies: vel ungu. Isidis, vel imponunt diapalm. ad moderandam fluxionem, & impediendam putrefactionem. Aliquando intercidunt glandulas tumefactas & faciunt ut cadant more caruncularum.

Carbunculos verò *Galenici* cura- *Carbunculo*

ri asserunt per venæ-sectionem, sanguinis evacuatione ad animi deliquium usque facta. Scarificare etiam post venæ-sectionem non incommodum fore ajunt, profundioribus vulnusculis impactis ob humoris crassitudinem. Quotidie quoque, seu ad minimum alternis diebus esse fæces educendas per alvum lenientia contendunt, ut sunt Confect. Hamech. elect. rosf. Mes. elect. de succ. rosar. diacathol. Ad removendam adustionem corrigendam esse atram bilem dicunt, in quem finem exhibent Syr. de acetos. seu de ejus succo, de soncho, cichor. acetos. s. cum decocto prædictarum herbarum, ut sonchi, cichorei, acetos. endiviæ, & nunquam omittendam esse volunt scabiosam, quæ inter reliquas herbas optimè hæc medetur, adeò quòd si ejus decoctio, aut aqua sola sumatur, hoc in casu apprime conveniant.

His internis peractis ad locum transeunt affectum, & ei moderatè repellentia, ac discutientia applicant, in quem finem Cataplasma parant ex plantagine, ac lenticula cocta, cui panis clibanitæ, neque valdè puri, neque sordidi, micæ teneræ sint adjectæ, super ipsum verò ulcus ex vehementibus aliquod imponunt, velut est Andronis, & Polyidæ, & Pasionis pastillus. Diluantur autem passo ad strigmentitiam compagem. Sed & Massaliolæ pulvillus siccus, aut etiam ipse similiter dilutus. Commendant quoque radicem dracunculi, aut aristolochiæ, aut succum Silphii, aut cyrenaicum, singula cum aceto illita. Postquam verò Carbunculi ardor remisit, cerata capitalia diluta, & linamentis excepta Carbunculis immittunt. Maximè autem id conducere, quod ex herbis, & nitro paratur, & pulvilli sicci nominis dicati tum per se, tum cum rosaceo. Duritie verò Anthracis permanente melino Scrapionis utendum esse dicunt. Ante omnia student, ut Carbunculus citissimè suppuretur, in quem finem bis in die, & semel noctu Cataplasmata, ac Medicamenta emollientia imponunt. Cæterùm ut planè Carbunculi eradicentur, & à conjunctione cum vicinis adjacentibus exolvantur, mala punica acida contusa in aceto cocta, & fluida trita sicque linteo infarcta imponunt, ubi verò resiccantur aceto madefaciunt. Carbunculum suppurare ac rumpere dicunt nucis regiæ veteris nucleo imposito, item laudant cupressi folia ac germina, & recentes ac teneras pilulas cum polenta, uvas passas vinaceis rejectis, caricas in vino coctas, papaveris cornuti flores, succum Silphii cum ruta, & modico melle, vel picem liquidam cum uvis passis & adipe suill. vel seq. summis extollunt laudibus.

℞. *Spum. argent.* ℔ j.
Olei veter. ℔ i ß.
Auripigment. ℥ j.

M. quod linamentis illinunt imponuntque, si adfuerit magne crusta in medio Carbunculi, Celsus dicit nihil meliùs esse, quam partem Carbunculo infectam adurere.

§. 14. Si tumor in altero fulco penes pudenda surrexerit cum rubore succedente, viresque deficiant, calor atque frigus invaserint, eadem die transierit appetitus, ut sic Bubonem adesse videat, ejus *curam Paracelsus* per apertionem fieri contendit, & quidem maturatione propria, pòstmodum per oppodeltoch curandum esse scribit. Descriptio maturativi ipsius sequens est. *Paracelsi cura in Bubone.*

℞. *De quatuor resinis* ℥ ß.
De liquoribus althee.
Bismalvæ aa. ℥. iij.

Fiat Mixtura superponenda.

Descriptio oppodeltoch ipsius sequens est.

℞. *De quatuor seminibus incarnativis* ℥ ß.
Ceræ.

Colophoniæ aa. ℥ ij.
Picis nawalis ℥ iij.
M. & reduc in Emplastrum.

Cautelam adjungit, cavendum nimirum esse à resolutivis, corrosivis & attractivis Medicamentis.

In Anthrace. Cùm Anthracis, seu apostematis invectio juxta *Paracelsum* privativa consurgit ex Mercurii mineralibus, & est mineralis cuilibet innatus venæ flos, quæ omnia causantur ex venarum hujusmodi corruptis cavitatibus, hinc in cura ejus primum dicit esse virtutis diaphoreticæ Medicamentum adhibitum illius venæ radici. Postmodum ustionem circumcirca factam commendat. Deinceps in escharam ductum Consolidativis curat. Virtus diaphoretica est descriptio Lithontripon, si fuerit separata à sua substantia: quia tum accedit radices venarum, humectat, sanguinem excitatum, & tum venit sudor, & ipsi est signum optimum. Species, quæ ingrediuntur Lithontripon, debent à sua substantia separari per spiritum vini. Diaphoretica Medicina talis est.

℞. *Vin. correcti* ℥ x.
Theriac. ℥ ß.
Myrrh. rubeæ.
Croci singulorum aa. ℥ j.
Liquoris Zingiberis aa. ʒ ß.
M. de quo bibatur uncia semis in optimo vino

Realgaris aliaque fugienda esse cauteria monet.

Helmontii cura in Bubone, & Carbunculo. §. 15. *Helmontii* nunc audiamus Consilium in *Cura Bubonum*, ac *Anthracum*, eò verò incumbendum esse ait, ut omnes digestionum sordes in extimas usque oras persequamur, cum vindicta. Hinc Bubones & Anthraces citra venæ-sectionem, purgationem, solis sudoriferis curari dicit, in quem finem commendat sua diaphoretica specifica ac arcana.

Externè verò commendat cauterium actuale, nisi deterreat doloris atrocitas, cujus verò vicem implet cauterium potentiale, vel vesicatorium, quorum numerum complet emplastrum arsenicale magneticum. Escharam mediantibus digestivis separandam, ulcusque mundificatiuis, & defensiuis tractandum vult, ne venenum latiùs serpat, unde non rarò carnis magna frusta excidere solent, in quem finem Saphirum circa tumorem ductum commendat. Nullo ampliùs apparente pure, vel veneno, consolidationi studet Author, & laudat emplastrum Saturni syderati.

VVillisii cura in Bubone. §. 16. Perspecta Cura *Helmontii* nunc paucis audiamus *VVillisium*. Bubones juxta ipsum sunt vel maligni, vel benigni, illi febribus malignis, & pestilentialibus succedunt, vel easdem comitantur, quare cura eorum variè institui debet à benignorum cura, suadet enim illicò Author noster veneno in illis contento edomando, & materiæ aggestæ maturandæ & educendæ: priori siquidem intentioni satisfacere satagens, bubonem, vel ex illo paratum cataplasma imponit. Secundæ ut obsecundetur, escharam vesicatorio parti inurit, remotaque crusta emplastr. Magnet. Ang. Salæ imponit, sic apertum Bubonem ad consolidationem producit ope balf. Sulphutis, ungu. Basilic. vel digestivo communi cum Theriaca. Benignus verò ab eisdem suppuratur Medicamentis, quæ vulgo in usum vocantur, ad alias inflammationes suppurandas, qualia sunt cataplasmata ex emollientibus parata, ungu. de althea &c. Quod interna attinet Medicamenta, in prioribus alexiteria Medicamenta veniunt propinanda, quæ veneno sanguinem infestanti resistant: hujus generis sunt rutha, scordium, &c. Mithridatium, Diascordium, Theriaca. In posterioribus blandè diaphoretica sunt, ad mentem Authoris exhibenda, quorum beneficio materia aggesta faciliùs subigatur, citiùsque foràs eliminetur.

An-

In Carbunculo. *Anthraces* omnes malignam naturam obtinere inquit, quapropter in eorum curatione alexipharmaca non negligenda putat *Willisius*. Externè verò idonea auxilia à Chirurgia expetantur, ut promtiùs profugetur infensus ille hostis, extemplò autem secundùm Authorem, ducatur circulus circa Carbunculum butyro antimonii, & caro mortificata separetur; vel excitetur crusta vesicatorio, qua sublata imponatur Empl. Magnet. A. S. vel si hæc præ manibus non fuerint, scarificetur Carbunculus. Ulcus dein mundificetur, remota eschara, & diu apertum retineatur, & denique secundùm artis leges, & accommodatis remediis consolidetur.

Sylvii cura in Bubone. §. 17. *Consilium Sylvii* nunc restat, qui *Bubonum* Venereorum *curationem* in eo situm esse contendit, ut maturetur quàm propediem eorum suppuratio, & apertio, in quem finem Emplastra varia aromaticis, ac volatilibus Gummatibus parata commendat, inter quæ præ aliis Diachyl. Magnum laudat. Quòd si segniùs procedat suppuratio, ad cauterium potentiale, ad aperiendum scilicet tumorem confugit cum aliis Practicis, ne ad interiora pergat venenum in tumore maligno existens.

Bubones verò *pestilentiales* ut discutiantur jubet Author, & si discuti nequeant, ut maturentur, & ad suppurationem deducantur, suadet, hinc eos aperiri, mundari, ac tandem consolidari vult. Eadem adhibet Medicamenta, quibus alios glandularum tumores curare satagit. Hic verò imprimis ad venenum respiciendum vult, in quem finem Theriacam, Mithridatium, similiaque commendat, quibus aliisque admiscenda præcipit oleum è C. C. destillatum, aliaque sale volatili oleoso constantia. Unguentum Martiatum cum Theriaca mixtum ad discussionem Bubonis pestilentis reperit præstantissimum, ut & emplastrum Diachylum cum gummatibus compositum; nisi dolor vehemens urgeat non admittit Bubonum scarificationem, multò minùs ipsis adhiberi vesicatoria, vel cucurbitulas. Ubi autem grandes sunt Bubones, ardentesque, viribus adhuc constantibus, tum cucurbitulas, tum scarificationes permittit, nunquam verò vesicatoria, quia nunquam exinde redundasse observavit Author. Bubonum discussionem, & suppurationem forinsecus applicatis, & internis temperantibus blandis Medicamentis promoveri vult, ut hisce acrimonia humorum temperetur.

Quamprimùm verò suppurati fuerint Bubones, eos aperiendos esse præcipit vel scalpello vel ruptorio, licet scalpellum aliis instrumentis ferreis præfert. Aperto Buboni imponit Balsamum Sulphuris terebinthinatum, & anisatum, una cum unguento Basiliconis & Theriaca, hujus enim ope brevi absolvi Ulceris mundationem scribit. Consolidationem verò Bubonum prædictis Balsamis feliciùs, ac citiùs evenire ait, superimposito ad cicatricem accelerandam Emplastro diapompholygos. Non malignum verò Bubonem curandum esse ait simplici modo tanquam alius partis tumorem, Empl. sc. diachyl. cum gumm. apertum autem mundandum esse communi digestivo, & consolidandum Empl. de tutia, diapomph. vel alio consolidante stictico.

Sylvius Carbunculum pestilentem curat serpentem partium vicinarum mortificationem separando, partem mortuam mundificando, & ulcus relictum consolidando. Ad separandum butyrum antimonii commendat, si circumcirca parti illinatur affectæ, ad miraculum enim ait sisti partium omnium corruptionem serpentem, ac omnia depascentem. Huic pro- In Carbunculo.

proximum existimat Magnetem Arsenicalem, ex partibus æqualibus Arsenici, Antimonii, & Sulphuris partium, & Emplastris convenientibus immixtum: cujus ope ad sui separationem disponi partem corruptam haud dubitat. Ad partes verò separatas mundificandas laudat Balsamum sulphuris imprimis anisatum, una cum unguento Tetrapharmaco, & Basiliconis vocato mistum, & ulceri applicatum. Ad mundificatum ulcus consolidandum itidem magni facit balsamum sulphuris, ut & alia emplastra vulgaria.

Carbunculum non malignum ferè iisdem curat remediis, impositis etiam emplastris gummosis diachyl. s. & magn. aliis tumoribus solennibus.

Cartesianorū ratio curandi Bubonem §. 18. *Cartesiani* curam *Bubonis* instituunt remediis obstructionem glandularum reserantibus, & interdum succos vitiosos evacuantibus, purgantibus nempe ex Jalappa, diaphoreticis ex antimonio, bezoardico minerali, spiritu C.C. florum sambuci, Electuario diascordii, theriaca, & diureticis ex Tinctura Tartari, spiritu lumbricorum & similibus. Externè Buboni simplici imponunt emollientia & anodyna, quibus sequens constat cataplasma.

℞. *Fol. alth.* M j
Flor. melilot. M j ß.
Farin. sem. lini ℥ iiij.
Butyr. recent. ℥ ij.
Lactis vaccin. q. s.
M. F. Cataplasma.
Vel:
℞. *Emplast. de mucag.* ℥ ij.
Vitell. ovor. n. iiij.
Butyr. recent. ℥ j.
M.

Ad effervescentiam sedandam buboni etiam gallinam, columbam, vel ranam applicant, & apertionem sequenti promovent emplastro.

℞. *Emplast. de mucag.*
diachyl. cum gumm. aa. ℥ iiij.
Resin. pini ℥ vj.
Unguent. Basilic. ℥ iiij.
Sem. sinapi ℥ ij.
M. F. Emplastrum.

In Bubonibus malignis fortiora adhibent particulas acriores ad superficiem allicientia, & potissimùm vesicatoria ex fermento, cantharidibus, sapone & aceto vini, vesiculas inde productas post 7. vel 8. horas aperiunt, & emplastrum imponunt magneticum, vel loco vesicatoriorum ruptoria adhibent, separataque eschara foramen ad tempus aliquod apertum servant, ut unguento aureo, basilico, vel Apostolorum probè queat mundari. Duriores scarificant, & marginem butyro antimonii oblinunt, ne tumor increscat.

Carbunculorum. *Carbunculi* curam peragunt internis diaphoreticis particulas acutas scindentes hebetantibus, frangentibus, & eliminantibus ex bezoardico minerali, vel antimonio diaphoretico, C. C. Philosophicè preparato, sale volatili viperar. camphora, aqua Scorzon. flor. sambuc. Card. bened. Electuario diascordii, Theriaca, & id genus aliis; foris verò incrementum impediunt butyro antimonii circa tumorem illito, quo simul separationem crustę instituunt; vel peculiariter ea de causa sequentia adhibent emplastra.

℞. *Ferment. acid.*
Unguent. Basil.
Fulig. camin. aa. ℥ j.
Mellis citrin.
Butyr. recent. aa. ℨ ij.
Aerug. ℥ j.
Sapon. vulg. ℥ iiij.
Terebinth.
Res. pin. aa. ℨ ij.
Croc. ℥ ß.
M. F. Emplastrum.
Vel:
℞. *Calc. viv.*
Canthari.
Aerugin.
Vitrioli Rom. ust. aa. ℥ j.
Arsenic. ℨ ij.
Mell.
Sapon. aa. q. s.

M. F.

M. F. Emplastrum.

Crusta verò adeò existente tenaci, ut præscriptis obedire & separari nequeat, eandem ad carnem usque sanam discindunt, & lixivio, aut unguento Ægyptiaco in spiritu vini dissoluto, abluunt, vel unguento Apostolorum, aut Basilico illinunt, balsamoque sulphuris mundant, & ad perfectam dirigunt sanationem.

Nostra methodus curandi Bubonem. §. 19. *Nostro* judicio *Bubonis* cura cum Anthracis ferè consentit, & omnia quæ in eo conducunt & hic proderunt. Hoc ergò in Inflammatorio tumore commendamus internè omnia volatilia alexipharmaca, imprimis Theriacalia, ut in aqua Theriac. camph. scordii, spir. Theriacal. matrical. spir. C. C. compos. item Tartarisat. liq. catarrhal. volat. Nost. omnia enim hic conveniunt, & Bezoartica antimoniata, viperina, imprimis pulvis Anglicus ex viperis, rad. contrajervæ, aliisq; absorbentibus paratus, & ad grana 20. in vehiculo appropriato exhibitus. Sudorifera enim, ac absorbentia omnem implent paginam, detur ergo sequens, vel similis pulvis cuspidatum.

℞. *Ocul. Canc. ppt.*
Ebur. ppr.
Vnicornu fossil. aa. ℨ ß
Antimonii diaphoret ℈ j.
Camphor. gr. vj.
Sal viperar. volat. gr. iv.
M. F. Pulvis alcolisatus.

Vel in forma Essentiæ.

℞. *Spir. CC. compofit.* ℥ ij.
Theriacal. ℥ j.
Camph. ℈ ß.
M. detur ad 20. guttas per vices in vehiculo convenienti, aqua scordii, vel Card. bened. &c.

Dari etiam potest Theriaca Andromachi, vel Cœlestis nostra Cassellana, vel diascord, *Frac.* vel *Sylvii*, ex quibus variæ concinnari possunt formulæ.

Externè quoque in Bubonibus simplicibus conducunt varii fotus & Cataplasmata ex volatilibus aromaticis parata, & capite de Inflammatione commendata calidè imponenda, adjectis Theriac. & diascordio, Empl. de Labdano, de Thea, item spir. matrical. aqua Calc. viv. & spir. vin. Camph. succi hyperic. cicut. conducunt summoperè Bubonibus imposita.

Bubonem Venereum. In Bubonibus venereis conveniunt omnia antivenerea interna, & curari solent instar ipsius luis Venereæ decoct. lignorum ac Mercurialibus. Externè etiam Mercurialia egregium sæpè præstant effectum, tumoribus ergò his venereis imponatur Emplastrum. Vigonis cum quadruplo mercurii, Diachyl. c. ol. Tartar. malax. Diaphoret. cum mercurio. Bubones hi maturati aliquando aperiri possunt, rarissimè enim succedit suppuratio, vel cultro, vel cauterio potentiali, scarificationes, vesicatoria, cucurbitulas non semper admittimus. Consolidatio promoveatur balsamicis ol. balsam. Peruv. dest. Guajaci, hyper. spir. matrical. aqu. calc. viv. succ. hyperic. nummular. veronic. myrrh. ungu. de apio, ex his enim parari possunt mixturæ Bubonibus apertis calidè cum linteis excarptis instar plumaceolarum imponendæ. Empl. potest esse divinum, stipticum Par. &c. imponendum, à pinguibus abstinendum est. Sed sequenti meo liquore *dissolvente* sæpè illivi Bubones minores, qui paratur ex spir. vini alcolisato, cinamom. caryophill. & croc. inferiùs describendis.

Bubonem pestilentem. Quod *curationem* attinet *Bubonum pestilentium* Methodo medendi innixam, commodè illa dividitur in *generalem*, quæ Pesti ipsi in genere debetur, & *Specialem*, quę Bubonibus ipsis tribuitur. *Generalem* prosequi hic nostri instituti non est, cùm in *Encyclopedia Medica* de Peste eandem sufficienter tractaverimus. Si ullibi, certè in Bubone Pestilenti alexipharmaca dicta remedia ac sudorifera volatilia, & fixa, sola anchora erunt, ad quæ confugiendum est, ut sunt Tin-

Tinctura Nostra *Bezoartica* sequens:

℞. *Rad. Angel.*
Zedoar.
Gentian. aa. ℥ ß.
Myrrhæ ʒ iv.
Croci ʒ j.
Castor. ʒ ij.
N. M.
Macis aa. ʒ j.
Caryophyll. ʒ ß.
F. Pulv. groß. mod. add.
Camph. ʒ iij.
& affund.
liquor salnitr. fix. q. s.
digere & f. l. a. Tinctura, quam rursum extrahe ex sale volatili & spir. vin. rectificat. Optimum & egregium est sudoriferum dosis, à ʒ ß. ad ʒ j ʒ i ß.

Inter fixa laudamus antimonium diaphoreticum, Bezoarticum minerale, ac chalybeale. Antihecticum Poteri, pulverem Anglicum Bezoarticum Nostrum sequentem, qui insignes vires habet, quem junioribus omnibus hic commendamus.

℞. *C. C. s. ign. ppt.* ℥ j.
Terræ sigillat. ʒ vj.
Unicornu fossil.
rasur. Eboris aa. ʒ iij.
M. F. Pulvis subtilissimus, dosis à ℈ ß. *ad* ʒ ß.

Sic etiam spir. eboris, ebeni (qui præstantissimus est,) C. C. viperarum, allii, cepar. Essent. alexipharmaca, vel sequens aqu. cochleatim exhiberi potest.

℞. *Allii* ℥ iv.
Cepar. ℥ ij.
Cumin.
Sal. hermeniaci. aa. ℥ j.
Herb. rut.
absynth. aa. M j.
Vin. Malvat. infund. & destillentur, add.
Spir. C. C. compos. ʒ ij.
M.

Salia enim volatilia quæcunque, ut & sal. hermeniaci sanguinem ac succos machinæ nostræ attenuant, & simul acidum coagulans temperant. Externè in Bubonibus pestilentibus instar omnium sequens magnificamus.

℞. *Gummæ Galbani.*
Empl. Arsenical. aa. ℥ j.
Myrrh.
Mastic. aa. ʒ vj.
Bdellii ℥ j.
Pulv. euphorb. ʒ ß.
rad. pyrethri ℈ ij.
Croc. opt. ℥ ß.
Theriac. Andr. ʒ iij.
Ol. Therebint.
Iuniper. aa. ʒ ij.
Succini ʒ i ß.
Pulv. sem. cumin. ℥ ß.
sinapi.
cervæ. aa. ʒ i ß.
M. f. l. a. Ceratum.

Et simul interponantur Diaphoretica volatilia superiùs jam recensita, quæ selectu & respectu habito ætatis, sexus, virium, & aliarum circumstantiarum, saluberrimam præstant opem, & omnem absolvunt paginam, quatenus hæc ipsa vim veneni pestiferi coagulativam solvendo, ac cohibendo aculeos hebetant, & quod inordinati massæ sanguineæ inest, uti revera est, per canaliculos cutaneos excludunt, & eliminant. An venæ sectio in Bubonibus pestilentialibus locum obtineat, à pluribus hodiernis disquiritur. Tota Galenicorum cohors cum pluribus Neotericis, Langio, Sydenhammio, aliisque eam admittit, *Langius* enim *l. 1. epist.* 18. inquit, apparente Bubone, secare venam in eodem latere, sub ipso affectu nil vetat; cum per venam sectam, ut ille ait, veneni pars, quæ intra vasa continetur sanguini commixta, educi, obstructio expediri, febrisq; æstus commodè remitti possit. Verùm si in hisce attendamus usum venæ-sectionis collatum cum veneno pestilenti, & præcipuè per cuniculos hosce se jam exerente, fatendum est venæ sect. consultiùs omitti, cùm noxam potiùs inferat, quàm utilitatem, ceu pluribus exemplis probare satago. Quantitate enim sanguinis ablata, reliqua massa congrumescit magis, & vias jam

dum

dum debiles satis, vel non suffectura magis exhauriuntur. Pestis enim acrimonia coagulativa, & aculeata in sanguine, & succis reliquis corrigi hoc pacto renuit, ut potiùs parte sanguinis diluente ablatâ, magis sæviat. Motus ad exteriora hoc ipso non promovetur, sed potiùs inhibetur, & quidem non sine præsentaneo vitæ periculo. Sed cùm brevitati nos studeamus, si quis authoritates, rationes plures, & observationes desideret, hanc in rem legi merentur Demerbroch. *Simon. Method. cur. pest. l. 1. p.* 47. & alii. Quod jam de venæ-sectione diximus, id quoq; valet de cucurbitulis, item de hirundinibus, & præsertim de purgantibus. Non enim in primis viis, vel extra massam sanguineam malum residet, quin diarrhœæ sæpè malignæ dictæ conjunguntur, nisi enim lenem alvi reserationem per cremorem tart. ol. amygd. dulc. vel clysteres aliaq; mitiora procures, præstat & ab iis abstinere. Purgantia enim ad massam sanguineam delata, in ea non aliter præcipitando secernendoque particulas, itemq; corrodendo effectum præstant, ac ipsa venena, reliqua setacea, atq; scarificationes in torturam hominum excogitata sunt hic non admittenda.

Curationem *Bubonis pestilentialis specialem*, seu localem externam internæ succenturiandam quod attinet, præmissis suprà dictis acrimoniam corrigentibus medicamentis dissolvendæ, ac corrigendæ sunt particulæ corrosivæ stagnantes. Æquè in benignis, ac malignis Bubonibus perfecta in initio dissolutio, & dissipatio locum habet, in pestilentialibus verò maturatio procuranda. Cura enim variat pro peccantis succi acrimonia, sic in Bubonibus venereis, ubi acidum viscidum magis peccat, conveniunt mercurialia, & non æquè in Pestilentibus. Si benigni sint Bubones, nisi dissolvi, ac dissipari possint, maturationi opera danda est, Medicamenta hìc conducunt varia maturantia, quibus, uti solemus aliis in Inflammationibus ad suppurationem tendentibus, etiam hic utendum est, ut sunt cataplasmata ex emoll. rad. alth. malv. fl. chamomill. sem. lini, sic. inter Composita aliis præferimus ungu. Basiliconis, quod egregiè internam promovet fermentationem, non enim, uti Chirurgi loquuntur, hæc attrahunt humores, sed maturativa potiùs blandis suis particulis volatilibus promovent, & adjuvant fermentationem succorum stagnantium, Emplastr. de Melilot. diachyl. f. aliæque mucilagines commendantur, à pinguibus tamen, me judice, potiùs abstinendum est, & potiùs mucilaginosa, & cataplasmata locum inveniunt in lacte cocta, & tepidè applicata, ex farina sem. lini fabar. fl. sambuc. verbasc. malv. vitell. ov. croco, aliisque, possunt etiam his addi Theriaca, cum cæpis, vel Diascord. cum Bufone mell. rutac. &c. Cùm jam maturuerit Bubo, apertusque si non sponte cultro tamen fuerit opus, omni autem conatu promovenda est, (ceu jam dictum) Bubonis suppuratio, quæ si vix obtineatur cataplasmatibus, vel emplastris appropriatis, sunt qui eam ipsis vesicatoriis tentandam esse volunt, licèt aliàs vehementiora contra Bubones remedia, ut & altæ in Carbunculis scarificationes plus aliquando damni, quàm emolumenti adferant, qui ut & hi quo mitiùs, vel circumspectiùs tractati, eò citiùs curati observati sunt. Discutiendus autem Bubo pestilens non est uti Bubo simplex, ne sanguinis mixturam turbando advenientibus ex parte affecta particulis incongruis, imò pestiferis sulphureis corrosivis, (hic ut & alibi verbis venia, modò de re constet:) periculosiora, & sæpe lethalia producantur Symptomata. Etenim semper & ubiq; expendendum, num plus mali ab ipsa exulceratione immineat, an verò à particulis diverso à sanguine modò

do agitatis, fermenti indole fruentibus, & non rarò sanguinis (si communicentur ut fit in omni discussione:) mixturam turbantibus. Quoad Bubones pestilentes ac malignos, qui facile patent, dum loca occupant glandulosa, horum eadem est indoles hoc in casu, ac Carbunculorum, nisi sint mitiores, ad quorum acrimoniam causticam venenatam delendam plures Bubonibus calidè applicant bufones in aceto maceratos, vel ex istis cataplasma parant, sicq; imponunt. Alii laudant cucurbitulas, vesicatoria, setacea alii, quorum omnium dicunt securissimum esse remedium, quod setaceum aliquando cum fructu institutum vidimus. Si dolor in Bubone imprimis pestilentiali maximè urgeat, sequens Cataplasma tepidè applicatum eximii erit usus.

℞. *Herb. scord.*
rutæ
cicutar.
Fl. Chamomillæ. aa. M j.
melilot. M ß.
Summ. absinth. P. ij.
Micæ panis similag. q. s.
Myrrh.
Croci opt. aa. ℥ ß.
Aqu. Regin. Hungar.
Theriac. Andr.
El. diascord. aa. ʒ iij.
M. pro Cataplasmate.

Si Bubo simplex aliam præter ordinariam afficit partem, ex. gr. si sub mento appareat, & haud magnus est, dissolvendus est, in quem finem *liquorem* nostrum *dissolventem* commendamus applicando, vel fortiter illinendo.

℞. *Spir. vin. alcalisat.* ℥ v j.
Cinamom. acutiss. ℥ ß. ʒ ij.
Caryophyll. ℥ ß.
Croc. opt. ʒ iß.
M. & digerantur diu; aliquando & destillentur.

Vel sequens, aut simile imponatur Empl.

℞. *Gumm. Ladan.* ℥ j.
Galban. ℥ ß.
Tinct. eiusdem q. s.

Camphor. ʒ j.
Myrrh.
Aloes aa. ℥ ß.
Pulv. sem. cumin.
anis.
Herb. salv. aa. ʒ iij.
Spir. matrical. q. s. *ad consistentiam Cerati mollioris.*

Vel si hisce non cedat Bubo, sequens conducet.

℞. *Aloes*
Myrrh. aa. ℥ j.
Camphor. ʒ iij.
Sal. Saturni ʒ ß.
Aqu. Regin. Hungar. ℥ iij.
Spir. matrical. ℥ xx.
Elix. vit. Matth. ℥ j.

Cum spongia fricetur, & imponatur sacculus ex herbis discutientibus, & sale tartari, & hermeniaci, sem. cumin. repletus, omnia enim hæc attenuant & resolvunt, imprimis cùm accedat calor actualis, quo vires Medicamenti promoventur, & fermentatio interna succorum augetur, vel illinatur spir. lumbric. cum spir. sal. hermeniaci succin. &c. Si verò Bubonem satis magnum ad maturationem vergere appareat, maturantibus, & suppurantibus adjuvandus, ita quandò æger dolorem lancinantem, & pulsantem remittere, & quandam titillationem succedere sentit, & cedens molliti s digitis aliaque apparent signa perfectæ suppurationis, & brevi futuræ apertionis, nisi sponte rumpatur abscessus à perito Chirurgo aperiendus est, & quidem magis lanцetta, cauterium enim potentiale, propter longam eschatæ moram, si optio detur, minus locum habere videtur, idque in loco declivi, & quidem magis latè, vel per transversum, præcipuè in inguinibus, quo materiæ ichorosæ acerrimæ facilior pateat exitus. Facta apertione mundantia dicta conveniunt, ad ulcus depurandum & apertum servandum, ne citiùs consolidetur, nisi succis pravis alius magis idoneus concedi potest exitus: sunt qui canalibus plumbeis servano

vant apertum ut depleatur pus, vel iniiciendi sunt varii liquores, si ulcera hæc profundiora sint, vel quod melius, turundæ vel plumaceolæ ex linteo carpto fiant, & imponantur cum aqua calc. viv. spir. matrical. spir. vin. Camph. vel digestiv. vel Basilic. bals. sulphur. terebinth. cum Theriaca vel diascordio, vel spir. vin. myrrhatus, qui instar omnium est, & cunctis ulceribus optimum remedium existit. Si ichorosa magis sit materia, addatur Balsamus de Capaiv. vel pulv. herb. scord. vel balsam. nost. vulner. &c. Quando verò notantiora evanuerunt Symptomata, ac reliqua ad statum pristinum magis accedunt, tunc sarcoticis & consolidantibus vulgò sic dictis locus erit: ex Emplastris hic conveniunt oppodeltoch, sticticum, Diapalm. item Terebinthinat. imprimis verò ex olibano, aloe, myrrha, mastiche, camphora, sarcocolla, succo hyperic. veronic. nummular. prunell. parata remedia.

Cura Carbunculi seu Anthracis. Curatio *Carbunculi*, seu *Anthracis* cum cura *Bubonis* ferè convenit, nam Tyrones sciant velim, quod affectus hic curari debet ut Gangræna, & cùm jam ad sphacelum tendat gangræna, omnis propediem opera adhibenda est, ut suppuratio sequatur, & per consequens separatio Escharæ. Præcipuè ergò curæ totius cardo vertitur in partis sideratæ à sana separatione, h. e. tubulis debitò patentibus solitum fluidum convenienter transmittentibus, quæ fit à sanguine, & humoribus continuò impingentibus in partem, æque ratione tubulorum erosorum, ac fluidi contenti, putrescentem, quam dum penetrare nequeunt, tandem de se descifcunt, idque faciliùs, si vel ab acido, vel ol. antimonii circumliniti intus contento toti jam abscissi fuerint tubuli, vel scarificationibus aperti tubuli sani vi propulsus cordis copiosum effundunt humorem, qui insinuans se inter partis demortuæ fragmenta, jam divisa ea lubricando efficit, ut frustulatim decidant, facilitatque hæc separatio, si applicentur sub forma imprimis Cataplasmatis, talia, tum quæ agitationem, tum particularum acidarum, &c. in parte demortua, quàm humorum in parte sana adaugent, tum quæ spirituosis salinis volatilibus balsamicis &c. particulis, ne acidum corrosivum ulteriùs in tubulos sanos sæviat, impediunt, humorumque è tubulis stillantium acrimoniam auferunt; quod ad mundificationem, & consolidationem requiritur, sicque Carbunculus in exulcerationem transit, quæ hic terminatur extremitatibus vasculorum abruptorum, ex quibus, & per quæ humores (ut alibi fluunt sic hic) exstillant, curanda ut omnis alia, habito saltem ad ipsam sanguinis constitutionem, ut & cæterorum fluidorum ab eo ut fonte derivandorum, respectu.

Ad separationem plures utuntur butyro antimonii, eoq; circa Carbunculos saltem circulum ducunt, inde statim pars corrupta secedit à sana, & dein ulcus facili negotio mundificant, & ad perfectam deducunt curationem, vel loco butyri antimonii Emplastro Magnetico A. Salæ uti possumus, quod propediem crustam excitat, qua separata unguento maturante separanda est materia supposita.

Si malignitatem adesse constet, præter interna Diaphoretica, Bezoartica, Theriacalia, viperina & absorbentia varia (amphorata, aliaque superiùs dicta, ad externa quoque confugiendum, & est sequens insignium virium, in Anthrace singulis bihoriis, vel etiam pro re nata citiùs repetendum, & calidè applicandum.

℞. *Herb. scordii.*
Rutæ
Cicut. aa. M ß.
Sem. Bardan. ℥ i ß.
Aloes.
Myrrh. aa. ℥ ß.

Oli-

Oliban. ℥ iij.
Tinct. Galb. ʒ iii ß.
Croci ℥ ß.
Terebinth. ver.
Vngu. Basilic. aa. ʒ iij.
Resin. pini ʒ ij.
Aqu. Regin. Hungar. ℥ i ß.
Camphor. ʒ ij.
Farin. fabar. q. s.
& Theriac. Andr. ℥ j.
M. f. l. a. Cataplasma calide imponendum, & sacculus arena calida refertus super applicandus.

Si quis à tali magno apparatu abhorreat, imponat vel Theriacam Andr. vel Diascordium Frac. vel aliud Cataplasma magis simplex. Sunt qui priùs scarificant Carbunculum, & dein imponunt seq.

℞. *Succ. Symphyt.*
Scabios.
Calend. aa. ʒ i ß.
Theriac. vet. ʒ iij.
Vitell. ov. N. 2.
M. & calidè applicetur.

Sunt qui crudeliter agunt, & ferro aperiunt Anthracem, vel cauterium imponunt potentiale, facta apertione ulcus mundificant unguento de apio, &c. & tandem consolidant sequenti vel simili.

℞. *Succ. calend.*
absynth.
scabios.
apii.
Myrrh.
Irid. fl.
Aloes aa. ℥ j.
Sarcocoll. ʒ ß.
Mel. ros. ʒ iiij.
M.

Vel quod nobis magis arridet

℞. *Aqu. calc. viv.* ʒ ij.
Spir. vin. camph. ℥ j.
Succ. hyperic. expres.
nummular.
prunell. aa. ℥ ß.
Myrrh. ʒ i ß.

CAPUT IV.

De Phygetlo, Phymate, & Furunculo.

§. I.

Quamvis hi affectus cum supradictis Phlegmone, Bubonibus, & Carbunculis, non quidem nomine, sed utplurimùm re conveniant, & tantùm quoad figuram, situm, & dein secundùm magis & minus differant, attamen Antecessorum nostrorum methodum semel receptam imitari, & eos in Tyronum gratiam perspicuè tractare nobiscum constituimus. Hi enim affectus non minùs ac Bubones sunt glandularum passiones, sola differentia in gradibus posita.

Phygetlon describitur, quod sit tuberculum inflammatorium, vel potiùs Erysipelaceum glandularum subcutanearum absque suppuratione, cum dolore urente & mordicante, à lympha stagnante acriori obortum. Dicitur etiam *Panus*, veteribus *Panis*, item *Panula*, vel *Panicula*, Graecis verò *Phygetlon*. *Phygetlon.*

Phyma verò generaliter tuberculum denotat, hic verò strictè sumimus, pro tuberculo glandularum inflammatorio mox erumpente, & ad suppurationem tendente. Aliis tantùm est Bubo statim adauctus, & ad suppurationem festinans, qui revera nil nisi modum Bubonis, & gradum certum exprimunt, unde meritò sub ejusdem genere, & notione à Practicis tractari deberent, cùm non opus fuisset ob minimam circumstantiam tumoris novum non tantùm excogitare nomen, sed & alia. *Phyma.*

Furunculus Grecis *Dothien*, describi potest quòd sit tumor in hac, vel illa corporis partes exiguus in acutum tendens, ovum columbinum vix excedens, cum rubore, dolore, à stagnatione, & acri- *Furunculus. Dothien.*

acrimonia succorum obortus.

Pars affecta. §. 2. Quod *partem affectam* tumorum horum concernit, Phygetlon & Phyma Adenum seu glandulosa occupant loca, maximè verò emergunt in cervice, alis & inguinibus utplurimùm post febres, Phygetlon in inguine productum dicitur Bubo. Furunculi verò omnes corporis partes possident, imprimis verò in carnosis plerumque partibus circa cutem cum inflammatione & distensione fibrillarum circumvicinarum herent, aliquando sunt profundiores, & usque ad membranas penetrant, & modò plures simul afficiunt partes, sæpè verò in musculis hærent, & motum artus obstruendo ac distendendo fibrillas impediunt.

Diagnosis. §. 3. Perspecta parte affecta nunc paucis *Diagnosin* horum tumorum perspiciamus. Signa verò ex quibus cognoscitur Phygetlon, sunt tuberculum seu tumor instar Erysipelatis vel Inflammationis, adest, enim calor, durities, dolor ac distensio, febris, sitis, vigiliæ: ac initio adest pulsatio, gravitas, ardor, rubor, horrorque, rarissimè hi tumores ad suppurationem perveniunt.

Phyma cognoscitur à tumore glandularum in sensus nostros incurrente, qui facilè ad suppurationem transit, minor est tumor quàm Phygetlon, minoremque habet dolorem & ruborem.

Quod Furunculorum Diagnosin attinet, apparent isti ruberrimi cum ardore & duritie, eruptionem horum comitari solet horror, rigor & febris. Dolor adest valdè intensus, imprimis, si ad suppurationem tendunt, adest enim pulsatio, calor cum maxima inflammatione totius artus. Diversæ sunt magnitudinis, utplurimùm sunt instar ovi columbini, alii minores, alii majores, si unus abit alter revertitur, & hoc per menses aliquot sæpè durare solet, rariùs sponte evanescunt, sed utplurimùm per suppurationem, & quasi ulcera dein constituunt, materia quæ prodit valdè tenax est & lutosa, coagulata & aliquando cum sanguine mixta, sæpè foraminula in superficie cutis exhibent, per quæ humor stagnans subtilis emanat, & reliqua durities discutitur, per frustula sæpè chylus coagulatus extrahi potest, Furunculi hi sunt aliquando Epidemici, prout hoc anno 1688. observavimus illos per totum Districtum Cassellanum grassantes.

Galenicorum opinio de causa Phygetli. §. 4. *Ætiologiam* tumorum imprimis *Phygetli* vel *Pani Galenici*, dicunt nihil aliud esse, quàm glandulæ alicujus erysipelas inflammatum, aut inflammationem erysipelatosam; vel phlegmone in adenum locis emergens, maximè verò in cervice, alis & inguinibus, utplurimùm post febres aut post alicujus partis dolorem, quæ fluxionem etiam adenis proritam, eveniens. Phygetlon verò in inguinibus emergens veteribus dicitur Bubo. Causas tumoris hujus calidè & celeriter orti dicunt, esse alias externas alias internas: illæ *ipsis* sunt quæcunque fluxionem promovent, hæ verò ipsis sunt plethora, & partis recipientis emunctorii scilicet mollities receptioni apta, conjuncta verò causa Galenicis est sanguis biliosus ejusmodi tumorem excitans.

Phymatis. *Phyma Galenici* dicunt tumorem glandularum, quem à sanguine pituitoso product existimant, qui citò ad suppurationem pervenit, ob humiditatem à pituita provenientem putredinis matrem.

Furunculi. *Furunculus ipsis* est humor abscessorius ex crassis humoribus in carnosis maximè locis conflatus, mitis quidem, quum in ipsa sola cute consistit: malignus autem, quum ex ampliore profunditate emerserit.

§. 5. Phygetli seu Pani causam *Paracelsus* ex colore emortuo provenire ait, sic quoque juxta ipsum

Paracelsi opinio de causa Phygetli, Phymatis & Furunculi. in Musculis affectis absconditur hoc tuberculum, quod ex sale Mercuriali oriri contendit. *Phymatis* verò *causam* ex *nutrimentorum* proprii membri liquoribus deducit: *Furunculum* esse apostema per sanguinem ait, consurgitque ex Mercurii mineralibus.

Helmontii de causis horum affectuum opinio. §. 6. *Helmontius Phygetlon, Phyma & Furunculos* à Laticis & cruoris affluxu produci existimat, & à solo spiritu vitali causaliter eostantùm oriri arguit. Phyma verò è latice infecto salium dissolutorum ob horiri haud dubitat.

VVillisi opinio de causa Phygetli. §. 7. *VVillisius* de causa *Phygetli* sequenti modo ratiocinatur. Immanis illa sanguinis effervescentia febrilis, & per se & ex ægrotorum querelis satis superque conspicua ab admixta materia quadam heterogenea, vel ab exaltatis spiritibus sulphuribusque accenditur. Si enim extraneum quid massæ sanguineæ confundatur, & ab illius particulis ita dissimile existat, ut cum iis nequaquam uniri, nec toti massæ assimilari possit, eam violenter perturbat, & motus maximè inordinatos in illa excitat, duratque intensior ista ebullitio, donec silvestris & aliena ista materia vel subacta, vel foras eliminata fuerit. Si verò spiritus aut sulphur dominio gaudeant, & ultra præscriptos limites evehantur, alia principia obruunt, nulloque freno coercita impetum faciunt, sanguinisque liquorem plus debito exagitant, nec malaciam illis priùs concedunt, quàm excandescentes istæ particulæ deflagraverint, facta autem per humorum turgescentiam subtiliorum particularum evaporatione, sal spirituum consortio orbatus, nec ab iis exaltatus acescit, atque coagulatur; at glandulæ liquorum corpus perceptantium partibus excrementitiis heterogeneisque iis confusis excipiendis destinatæ, & ob substantiæ laxitatem illas facilè admittentes, easdem ob pororum angustiam in gremio suo retinere coguntur. Adenes verò ab aggesta hac materia, à qua ipsarum interstitia opplentur, distenduntur, & in tumorem durum ob exhaustas in excandescentia particulas aqueas, elevantur.)

Phymatis. *Phymatis* causam quod attinet, Præternatura'is, ut ille loquitur, sanguinis fervor cùm ab heterogenea materia ipsi confusa, tùm ab ferocientibus ejus activis principiis exorta, remissior quandoque existit, modo ab illa pauciori copia minusque fermentescibilis indolis cruoris massa admixta, modò ab his minùs efferis, tum temporis enim parcior contingit extranei illius humorem sanguineum subingressi secretio, minorque partium liquorum coagulatio; tenujorum quoque & aquearum particularum tanta nullatenus accidit deperditio, residuæque massæ fluiditatem conciliandę sufficientes supersunt; in adenes ergò delatę extraneę istę, coagulatęve succorum particulę, tardiorique motu in illas compulsę, tenujora ipsarum vasa, ad quę pervenerunt, obstruunt, depressiorem minusque durum in glandulis tumorem producunt, ob tranquilliorem excitatam in sanguine turgescentiam, materięque fluiditatem, propter quam etiam tumor promptè suppuratur.

Furunculorum. Quod *Furunculorum* causam concernit, ex VVillisii principiis sequenti modo explicari possunt *Furunculi*. Alieni atomi sanguini nequaquam congeneres, nec ipsi ritè miscibiles illum subeuntes nullam interdum sensibilem promptamque perturbationem in eo inducunt; quandoque etiam liquoris sanguinei solutum quodammodo strictum vinculum nullatenus subsequitur subitanea vehemensque ejus effervescentia. Paramper tantùm intenditur sanguinis cursus, nulla apparente in corpore alteratione, quia materia.

teria.

teria heterogenea, tenujoresque ac paucę particulę in reliqua massa separatę facili negotio omnes corporis glandulas pervadunt: sed quum ad miliares pervventum fuerit, nec arctiores quarundam ex iis poros permeare valeant, in iis commorantur, eosque infarciunt, glandulasque extendunt, partemque in qua ipsæ sunt conspersæ, tumefaciunt: in illa verò utut temperata sanguinis turgescentia, indesinenter avolant spiritus, laxiorque fit totius massæ compages: principia autem à se invicem secedunt, crassæque particulæ à tenujoribus seu fluidis separantur, quibus cum tamen universas corporis partes percurrunt, earumque ampliores poros penetrant, & pertranseunt, sed ad cutaneas glandulas attingentes, & in angustioribus earum poris inhærentes, in illis sensim ac sine sensu aggeruntur, & quum continuo fluxu illuc advehantur, tenujorisque sint indolis, partem validè distendunt, acuminatumque tumorem producunt, in sanguine verò vehementior ab iis excitatur ebullitio, quia quum ob abundantiores in parte aggestæ fuerint, à cruore nullo modo subigi & secerni, & propter obturatos meatus foràs amandari possunt.

Sylvii ratiocinium de causa Phygetli. §. 8. *Sylvius* Phygetlon, Phyma & Furunculos ad magnitudinem auctam refert. Tumores igitur alii sunt ex partium consistentium magnitudine atque substantia aucta, alii ex partium contentarum extra locum naturalem effusione in vel inter partium consistentium substantiam. Author etiam tumores hos non multùm à Bubonibus & Carbunculis differre, ait, eandemque ipsis assignat causam quamvis benigniorem, & acrimoniam non adeò esse fortem ac in Bubonibus, sed viscidam admixtam esse pituitam, & sanguinem non valdè acrem, hinc pro diversitate hujus miscelæ sanguinis vel *Phygetlon* vel *Phyma* vel Furunculum produci arguit.

Phymatis. *Phygetlon* ergò *Ipsi* est à sanguine magis bilioso, *Phyma* verò à sanguine magis pituitoso, qui statim ad suppurationem pervenit, hinc minor est tumor quàm Phygetlon, minoremque habet dolorem ac ruborem, & citiùs ad maturationem transit.

Furunculi. *Furunculus* verò *Ipsi* est tuberculum in acumen magis protuberans, cum inflammatione & dolore, ovum columbinum magnitudine adæquans. Furunculum *Sylvius* agnoscit alium benignum, alium malignum seu pestilentem: Furunculum benignum esse mitem ait, qui cutim ferè tantùm occupat; malignum verò qui pesti est conjunctus, hinc & causam variare dicit. Causam ergò Furunculorum humores pituitosos, atque impurum esse sanguinem contendit. Pestilentis verò causam humores esse vult acriores ac lixivos nimis corrodentes.

Cartesianorum judicium de causa Phygetli. §. 9. *Cartesiani* causam *Phygetli* attribuunt succo crasso chyloso multis particulis acutis rigidis referto, & ductus glandularum conglobatarum obstruenti, circa quam tubulorum obstructionem hærens, nec transitum inveniens, liquor glandularis fibras distendat & tuberculum suscitet.

Phymatis. *Phymatis* causam ejusdem planè generis, ut prioris tuberculi, esse existimant, nisi quòd particulæ chyli acutæ non sint adeò rigidæ & faciliùs flecti queant, unde & citiùs suppurationem admittat.

Furunculi. *Furunculum*, sive *Dothien* à succo oriri docent chyloso crassiore multis particulis tenacibus, viscidis, caseosis & lutulentis repleto, in quo retentæ partes acutæ minùs, quàm in prioribus, sint subtiles, sed grossiores & graviores, quas æther subtilis majori violentia movere debeat, unde &

coa-

coagulatio hæc difficiliùs queat diſſolvi.

Noſtra ſententia de cauſa phygetli. §. 11. Perſpectis aliorum *de cauſis* tumorum ſententiis, nunc & noſtrum deponamus judicium. Cauſa *Phygetli* eadem eſt ac aliorum tumorum inflammatoriorum, vel Eryſipelatodum, nempe obſtructio inflammatoria, quæ ſecundùm magis & minùs, & pro materia, ejusque viſciditate ac acredine, locoque quem occupat differt, & cùm obſtructionem hanc inflammatoriam ſuperiùs capite de Inflammatione latius deduxerimus, ea hic rurſus repetere ſuperſedemus. Cauſæ etiam hic poſſunt eſſe vel *internæ* vel *externæ*. Internæ ſunt *acidum* ſanguinem ac ſuccos noſtros, imprimis verò lympham in glandulis contentam coagulans, ductuſque obſtruens, ut alluentibus ſuccis nulla concedatur circulatio, hinc ſimilis producitur tumor. *Externæ* quoque *cauſæ* variæ ſymbolum ſuum afferre poſſunt, ceu in aliorum opinionibus ſufficienter jam dictum.

Phymatis. *Phyma* itidem ab obſtructione inflammatoria dependet, imprimis ſi plures tubuli in glandulis fuerint obſtructi, & lymphæ motus ac per fluxus ordinarius haud concedatur, cùm ſimul multum ſucci chyloſi eò perveniat, & fermentatio propediem fiat, facile tumor hic in ſuppurationem abit.

Furunculi. Si ritè cauſa *Furunculi* penſitetur, certiſſimum eſt ipſum oriri ex ſanguine polypoſo acido coagulato, admixto ſimul craſſo chylo ſtagnantibus. In his enim tumoribus ſalia alcalia nimis ſubtiliſata ſunt, quoniam ſalſum acidum muriaticum non ritè diſpertitur prout decet. Hinc ſequitur, quod ex ejuſmodi ſanguine muriatico tot ſalia volatilia, aut ſpiritus ſubtiles, vel particulæ oleoſæ, gummoſæ produci nequeant, quot ad œconomiam animalem neceſſaria ſunt, hinc attenuatio particularum reliquarum ſanguinis impeditur, ſed ſtagnant potius in muſculoſis ac carnoſis partibus, excitantque tumorem ovi columbini magnitudinem æquantem, & in acumen vergentem. Sanguis enim lutoſus diu ita per totum corpus circulari poteſt abſque productione *Furunculi*, niſi cauſæ aliæ interveniant, quæ mutationem aliam in Maſſa ſanguinea producant: tam diu ſc. particulæ chyli craſſæ ac lutoſæ cum acido in arteriis & venis circulantur, tam diu ſanitas perſiſtit, ſi verò mediante aere fermentatio in ſanguine oboritur, tunc improportionatæ particulæ è ſanguinea maſſa propelluntur in partes extremas, hinc ſiunt ab *acido* in ſanguine latente particulares coagulationes in carne ac cute externa. Obſtructio inflammatoria ergo exiſtit modo in hoc, modo in illo vaſculo, & non duntaxat in uno ramo, ſed nonnunquam in mille aliis minutiſſimis vaſis. Hic ergò eſt ſtagnatio ſuccorum maxima, à ruptione vaſculorum oborta. Qui enim abutuntur acidis, ſalſis, ac muriaticis, facilè in affectum hunc incidunt, uti in pueris obſervamus tempore autumnali fructibus immaturis vel alimentis craſſis, ſpirituoſis & ſale volatili carentibus, abutentibus.

§. 12. Quod Prognoſin concernit, *Phygetlon* eſt tumor non facilis curatu, quoniam glandulas occupat, omnes enim tumores glanduloſi difficilioris ſunt ſanationis, quàm aliarum partium carnoſarum. *Prognoſis.*

In pueris, quibus *Phyma* eſt familiarius, citiùs curatur quàm in juvenibus, quibus raró contingit, difficiliùs, ad ſuppurationem vel maturationem propediem abit hic tumor phymaticus.

Prognoſin *Furunculorum* quod ſpectat, tardiùs iſti ad ſuppurationem tendunt, rariùs in Gangrænam ac Sphacelum tranſeunt. Suppuratio enim nihil aliud eſt quàm attenuatio & fermentatio ſuccorum evaſatorum, & hæc operatio

ratio similis est chylificationi, quæ in stomacho contingere solet. Cùm non sint periculosi Furunculi, attamen infantes facilè ad atrophiam disponunt, diu sæpè durant, ac facilè recidivæ fiunt, si una in corporis parte aperiantur, & curentur, alia iterum repullulant, doloremque maximum ab initio cum horrore, febre, & externa inflammatione, rubore, calore inferunt, infantibus sæpè dyspnœam aliosque affectus accersunt, ceu sæpissimè id evenisse animadvertimus. Nonnunquam in ulcera transeunt diuturna. Difficillimi quoque curatu sunt hi tumores, quando aperti foramen profundum ac rotundum excavant. Tumores hi tempore ad fermentationem excitandam apto, solent grassari epidemicè. Furunculorum cura sæpiùs ad menses differtur, imprimis in scorbuticis ac cachecticis subjectis, quo enim acredinis humorum gradus major, eò cura difficiliùs succedit. In adultis non tam facilè, quàm in pueris curantur hi tumores.

Cura Diætetica.

§. 13. *Curam Diæteticam* quod concernit, his in tumoribus præprimis eò dirigatur *Dieta*, ut obstructio facta tollatur, & succi liberentur ab acidis aliisque causis stagnationem succis inferentibus, ut ipsis tantùm liberior concedatur transitus per omnia vasa ac tubulos, imprimis per glandulosos; Acr ergò qui ad *Dietam* pertinet, sit temperatus, purus & ab omnibus inquinamentis liber, vitetur frigidus copioso acido nitroso refertus, item nebulosus fuliginosus &c. Cibi sint optimi succi lactescentis copioso turgidi Sal. volatili, fugiantur omnia acida, salsa, muriatica, terrestria facilè succos coagulantia, & ad stagnationem invitantia, potus sit ita comparatus ut succi inde fluidiores reddantur, nec ullus ad hoc præstandum aptior existet, quàm potus calidus Theæ vel Coffæ, hinc filiam nostram à furunculis pluribus, aliis remediis nihil juvantibus, non ita pridem liberavimus; vel si placebit talis calidus potus parari potest ex fumaria, epatic. nob. ex Enul. aliisque, vel Caffæ. Vinum Gallicum vel Hispanicum modicè in prandio concedi potest, qui verò vino Rhenano assueti sunt, nec plane ab eo descendi; cùm subita mutatio periculosa sit, sanguis enim ac succi nostri debent conservari iisdem particulis, quibus à prima nativitate nutriti sunt, hinc sanguis noster ac succi reliqui, amaris, salsis, acidis, dulcibus volatilib. terrestribus, viscidis ac sexcentis aliis constare debent, sed ne vel acidæ vel salinæ, vel aliæ in illis copia prævaleant.

Vigiliæ ac somnus, motus ac quies sint pro re nata legibus sanorum accommodata, neque excedant limites ordinarios.

Excreta & retenta quod attinet, ea semper more solito excernantur, vel retineantur, si obstructiones vel alvi, vel mensium, vel lochiorum, vel hæmorrhoidum idoneis sollicitentur remediis, hinc inde abundè, & ad nauseam revelatis.

Animi passiones firma fiducia in Deum nostrum rationis freno regulentur, mœror, terror omnimodo exulent, ne ab his coagulentur succi corporis nostri, maximi enim hi sunt coagulatores sanguinis ac succorum nostrorum, ceu experientia quotidiè testatur.

Galenicorum curatio Phygetlo.

§. 14. *Curationem* ita instituunt *Galenici* in *Phygetlo*, attendentes ad indicationes sequentes, ut sc. magnitudo aucta tollatur, intemperies corrigatur & pars corroboretur: his indicationibus satisfaciunt, præcipuè si ab externis causis oriatur malum: secùs, si à peste, & febribus malignis: tunc nim periculosissimum dicunt affectum: quod si non obstet febris alicujus malignitas, à principio statim injecto enemate sanguinem detra-

detrahunt, & saburram corporis leniente pharmaco eadem cautione adimunt, & si absit malignitas, Topica aliquantum repercutientia & refrigerantia applicant, oxycratum linteolis calidè apponunt, vel lanam succidam, oleo rosaceo, vel olivarum immaturarum omphacino dicto intinctam tumori obvolvunt. Si verò adsit febris vel magna humorum copia, minimè repercutiendum sed potius discutiendum esse præcipiunt: in quem finem sequens commendant.

℞. *Fol. malv.*
parietar.
alsines aa. Mj.
Rad. altheæ ℥ j.
Flor. melilot.
hyperic.
chamomill. aa. P. j.
pulverisentur vel minutissimè incidantur, & cum s. q. aquæ in cataplasma coquantur, quod tepidè applicetur.

Si adsit durities, maturantia & emollientia laudant, & sequens præscribunt.

℞. *Fermenti,*
Caricar. aa. ℥ iij.
Coq. c. s. q. hydromelitis, addendo adipis suillæ ℥ ij.
M. f. Cataplasma cui add.
Gumm. ammoniac ℥ j.
Farin. hordei
lini aa. ℥. i ß
Cum aq. in pult. mixt. & calide applicetur.

Suppuratione facta tumorem aperiendum, dein mundificandum & carne implendum esse dicunt.

Quod si rumpentibus opus sit, apponunt fermentum cum caricis contusum & melle. Vel rad. cucum. asinini, lupin. & rad. cappar. excip. s. q. terebinth. & applicant in casu ubi patientes aperturam pati renuunt.

Curam *Phymatis* in plerisque convenire ajunt cum Phygetli jam dicti: Topica debent hic esse talia, inquiunt, quæ naturæ motum sequuntur, quò enim natura vergit, eò per loca conferentia esse ducenda, ajunt, Mel, in quo dissolutum sit gummi ammoniacum apponunt, ut emolliatur tumor, deinde suppurantia applicant.

Furunculi, ad mentem *Galenicorum*, curantur 1. ordinata victus ratione, 2. causæ antecedentis ablatione, & 3. conjunctæ materiæ correctione. Prima intentio, juxta ipsos, perficitur debita rerum sex non naturalium administratione: Secundo satisfaciunt scopo, si fluxionem avertant venæsectione vel scarificatione, frictione, ligatura, motu &c. ultimæ verò intentioni satisfaciunt, si materiam non repercutiant, sed corrigant imposito fermento cum mastiche, vel Empl. diachylum simplex. *Furun. culo.*

Vel:

℞. *Micæ panis silig.* ℥ iij.
Farin. sem. lini
fænigræc. aa. ℥. ij.
Caricar. pingu.
Fermenti aa. ℥ iv.

Coq. c. s. q. lact. caprini ad consistentiam Cataplasmatis: si dolor adsit hisce addunt *rad. altheæ lil. alb.* & *fol. malv.* quod si tumor apertus mundificativo deapioabstergunt, item seq.

℞. *Succi apii* ℥ iij.
Terebinth. ℥ ij.
Vitell. ov. N. ij.
Pulv. thuris ℥ iii.
Coq. ad aliqualem succi exhalationem, deinde add.
Farin. hordei ℥ ii.
Mell. rosat. q. s.
M. F. liniment.

Dein ulcus implent & cicatrizant.

§. 15. *Paracelsus* in cura Phygetli, Phymatis & Furunculorum Sonath commendat, cui virtus expulsiva inest, hujus enim virtute ac vi singula Apostemata pelli ait, quia hoc resolvit, mitigat, denique expellit Apostemata ex corde. Una etiam adesse dicit oportet Chirurgica Praxis, intervenientibus Maturativis quibus in emun- *Paracelsi cura in morbis hisce.*

emunctorium redigantur tumores hi. Maturativa quoque cum attractivis ita conjungi vult, vt expulsivum attractivum sequatur. Directo igitur Sonath in virtutem suam expulsiva sequitur Thyriaca, sub qua delitescere contendit Arcanum in omni veneno propter virtutem usurpandum.

Helmontii cura. §. 16. *Helmontius* tumores hos non aliter curari ait quàm alios tumores, per interna sc. sudorifera & Arcana sua, Mercur. diaphoret. &c. Inter externa magnificat axungiam leporis vetust. sanguinem hircinum, imprimis verò oleum strumarum.

Willisii modus curandi Phygetlon. §. 17. *Willisius* materiam in adenibus aggestam, & *Phygetlon* in iis producentem ex partibus terrestribus crassioribus Sulphureis, & paucis aqueis illas diluentibus constitutam, ad suppurationem redigendam incumbit, & internis sudoriferis & Martialibus, & quia materia valdè compacta existit, fortioribus etiam maturantibus externis ad suppurationem ream deducendam vult, in quem finem suadet ut foveatur statim Phygetlon decocto sequenti.

℞. *Rad. alth.*
lil. alb.
Fol. malv.
parietar.
violar.
branc. ursin.

Coq. in 4. font. ad ℔ii. & decoct. tepid. bis in die foveatur tumor: post fotum imponatur Cataplasma sequens.

℞. *Resident. decoct. supra dict. in mortar. contus. & per cribrum traiect. q. s.*
cap. sub cinerib. coct. N. ij.
Ol. lil. alb. q. s.
M. F. Cataplasma applicandum tumoribus in die.

Si hæc autem non sufficerint, imponatur tumori emplastr. de galbano, vel de gummi ammon. vel diachyl. magn. cum gummi. Abscessus deinceps aperiatur & solito more tractetur ulcus.

Phyma. *Phymatis* materiam temperatiorem fluidioremque faciliùs maturari ait Author, promptiusque superari. Sequens commendat Cataplasma.

℞. *Micæ panis.*
Uvar. pass. sine acin. aa. ℥j.
butyr. recent.
axung. suill. non salit. aa. ʒvj.
lact. vaccin. ℥ij.

M. F. Catapl. l. a. quod bis in die tumori imponatur.

Vel:

℞. *Farin. fænigræc.*
Sem. lini aa. P. æq.
Decoq. in lact. vaccin. f. q.

M. F. Catapl. f. ac servetur ad usum.

Furunculum verò maturari statim author suadet, imposito sc. emplastro citrino, vel aperiri ferro vel cauterio. Evacuata autem materia absque Medicamentorum auxilio plerumque coalescere existimat, sed si sponte non consolidetur, imponi illi Emplastr. de meliloto, vel etiam tantillo balsam. Peruvian. illini jubet.

Sylviana curatio Phygetli. §. 10. *Silvius* Phygetlon seu Bubonem curat discutientibus nimirum externis, item emplastris, & unguentis emollientibus ac resolventibus, ut sunt diachyl. melilot. de gumm. Varia quoque Cataplasmata ex aromaticis, ac salibus volatilibus parata imponi jubet, si maturatus fuerit tumor, eum aperiendum esse præcipit maturantibus sc. ac rumpentibus, inter alia commendat fermentum cum caricis contusum, & melle mixtum, sicque impositum, vel in fortioribus aperiatur scalpello vel lancetta in parte molli ac declivi. Apertum mundare jubet digestivo vel balsam. sulph. anis. vel terebinthin. Dein ad consolidandum Emplast. diapompholyg. vel stictic. Crollii applicandum esse suadet.

Phymatis. Curam *Phymatis* quod attinet, Sylvius noster eam cum cura Phygetli in plerisque convenire ait, & Empl. diachyl. cum gummat. aliisque volatilibus concinnatum laudat, item mel in quo dissolutum sit gummi Ammoniacum, exinde enim illicò emolliri humorem hunc scribit, quem dein imposito balsam. sulph. Terebinth. vel anis. mundificandum & iterum consolidandum esse Tyrones suos docet.

Furunculi. *Furunculum* etiam iisdem remediis curandum esse contendit, imprimis Empl. diachyl. s. commendat, vel seq.

℞. *Micæ panis silig.* ℥iij.
Farinæ sem. lini
fænigræc. aa. ℥ij.
Caricar. pingu.
Ferment. aa. ℥iv.

Coq. c. s. q. lact. caprin. ad consist. Catapl. si dolor adsit, hisce addi vult.

rad. lil. alb.
alth.
Fol. malv. aa. ℥ß.
M.

Pro mundificatione sequens laudat.

℞. *Succ. apii* ℥iij.
Terebinth. ℥ij.
Vitell. ov. N. ij.
pulvis Thuris ʒiij.

Coq. ad aliqualem succi exhalationem, dein ad.

Farin. hord. ℥j.
Mell. ros. q. s.
M. F. linimentum.

Dein impleri jubet ulcus cicatrizandum.

Cartesianorum methodus curandi Phygetlon & Phyma. §. 11. *Cartesiani* talem nobis suppeditant *Phygetlon* vel *Phyma* curandi rationem, qua impuritates ex intestinis eliminentur, ne succo chyloso & sanguini communicentur, hinc resinam Jalappi, scamonium rosatum, & mercurium dulcem in usum ducunt, quibus si scoriæ crassiores ejectæ sint, particulas acidiores & rigidiores obstructionem ductuum, glandulosorum inducentes flectere, absorbere & per habitum corporis eliminare conantur remediis porosis, alcalicis fixis & nonnunquam volatilibus, Sale nempè fumariæ, scordii, bezoardico minerali, Sale C.C. volatili, rob sambuci, Tinctura Tartari antimoniata, vel infusis & decoctis ex lignis aliisque herbis sanguinem depurantibus. Ipsa verò hæc tubercula externis topicis attenuare, incidere, emollire & resolvere student, illito vel oleo amygd. dulcium cum oleo scorpionum, additisque guttulis quibusdam olei destillati anisi vel succini, misto, vel unguento dialtheæ & Basilico, vel imposito emplastro de mucilaginibus, aut diachylon & de meliloto invicem mistis. Materia satis emollita tumorem aperiunt, & exempto pure ulcusculum mundant unguento aureo, vel basilico & balsamo sulphuris, emplastroque diapalmæ, vel de gratia Dei ad optatam perducunt sanationem.

Furunculum. *Furunculi* curationem itidem emolientibus peragere tentant, qualia sunt Empl. de gummi Ammoniaco, sulphure, camphora, euphorbio & oleo petræ, vel quod sequens exhibet formula.

℞. *Pic. naval.* ʒij.
Pyrethr.
Galban. aa. ℥ß.
Terebinth.
Ceræ aa. ʒj.
M.

Nostra sententia de Phygetli cura Pharmaceutica ac Chirurgica. Materiam suppuratam remediis corodentibus separant, ulcus mundant, & sarcoticis explent. Recusante verò materia suppurationem, sectione cruciformi præmissa, & cute sublata, materiam spatula separant, reliquias unguento Ægiptiaco, vel præcipitato, aut alumine usto absumunt, & ulcus emplastro oppodeltoch debitè occludunt.

§. 12. Quod *Nostram* curationem Pharmaceuticam ac Chirurgicam tumorum horum attinet, *Prygetli cura* consistit in tumoris glandulosi deobstructione, quæ obtinenda est æque per remedia interna ac externa, interna egregia.

gia sunt incidentia, & dein diaphoretica sive absorbentia, inter incidentia hoc in tumore amara & tartarea meliora sunt, ex. gr. Essent. myrrh. cent. min. card. bened. absynth. &c. inter Tart.liq. terr. fol. Tart. ℞.tart. nostr. volat. tart. Vitriolat. Crem. tarr. cum ocul. cancr. hæc enim optimè cum absorbentibus conjungi possunt, & sic una fidelia plures dealbamus parietes. Et cum sæpe aliquid maligni seu acrimoniæ subest, hinc Diaphoretica non contemnenda sunt, imprimis Sal. C.C. volat. viperar. ex exuviis viperar. solùm confectus, spir. viperar. ex viventib. viperis cum toto destillatus, salia volatilia oleosa, imprimis hic conducet internè spir. matricalis nost. oleosus; egregium remedium in omnibus tumoribus. Externa etiam statim tumori apparenti applicanda sunt, hinc angue pejus repellentia ac alia refrigerantia fugienda, sed statim ad resolventia ac deobstruentia transeundum est: commendamus ergo statim ab initio seq. vel similem fotum, seu forma Cataplasmatis applicandum.

℞. *Herb.salv.origan.*
rutæ, cicutar.
malv.atripl.
alsines aa. M ß
rad.alth. ℥ j.
Flor. melilot.
hyperic.
chamomill. aa. P i ß.
bacc. Iunip. ℥ j.
Coq. in vin. Call. vel muls.
dein add.
Spir. matrical. ℥ i ß.
Fl. sambuc. ℥ j.
Camphor. ʒ iij.
Sal. armoniaci ℥ ß.

Uel spiritus matricalis cum linteis madefactis & quadruplicatis imponatur. Theriacam cum cæpis alii cum effectu applicant. Imponantur varia emplastra, ut de Sal. armoniaco diachyl. s. diaphorer. de melilot. de mucilag. omnibus verò præstat Empl. de Labdano cunctis tumoribus discutiendis egregium Empl. Ut verò fotum applicatione per aliquot dies continuata, si tumorem satis magnum ad maturationem vergere appareat, quamvis hoc in tumoris genere rarissimè fiat, maturantibus & suppurationem promoventibus succurratur; ita quando & æger dolorem lancinantem & pulsantem remittere, & quandam titillationem succedere sentit, & cedens mollities digitis, aliaque apparent signa perfectæ maturationis & brevi futuræ apertionis, nisi sponte rumpatur abscessus, à perito Chirurgo aperiendus est, & quidem lancetta, idque in loco declivi; facta dein apertione mundandum est ulcus & tantùm exsiccandum, quod more solito cito curetur aq. calc. viv. spir. matric. vin. Camph. succ. hypetic. nummular. plantag. Sal. Saturni, aliisque balsamicis digestivis vel ungu. nostro balsamico, bals. de Peru, de Capaiva, Tolutan. vel Chili, vel plumaceola cum supradictis liquoribus & balsam. nostro divino imbuta applicentur tepidè. Empl. divin. diachalcit. de plumbo stictic. oppodeltoch, vel polychrestum nostrum apponantur.

Cura *Phymatis* vix differt à cura prædicti Phygetli, gradu enim à se invicem differunt; internè ergò conveniunt incidentia absorbentia ac diaphoretica, hinc inde ad nauseam dicta, imò vinum medicatum ex herbis & radicibus aliisque parata volatilibus & absorbentibus hic maximè convenit. *Cura Phymatis.*

Cura externa eò dirigatur ut suppuratio promoveatur, quod obtineri potest si externis impositis fermentatio succorum augeatur, in quem finem conducet ungu. basilic. externè impositum, vel alia Cataplasmata ex emollientibus parata, specificum in hoc tumoris genere habetur mel in quo dissolutum fuerit gummi ammoniacum, si apponatur illicò, à quo emolliuntur & aperiuntur Phymata. Vul-

gus imponere solet mel cum farina subactum; apprimè conveniet farina lini melle mixta. Dein aperti facilè curantur impositis mundificantibus, & dein exsiccantibus jam superiùs dictis ex calc. viv. & succis temperantibus paratis.

Cura Furunculi. In *Cura Furunculorum* eò respiciendum est, ut coagulum sanguinis ac succorum impediatur, & circulatio promoveatur, ne partes lutosæ alibi stagnare possint, quod obtinere possimus, si acidum in sanguine ac succis existens mortificetur vel absorbeatur, & dein sanguis crassus attenuetur, in quem finem absorbentia diaphoretica fixiora commendamus, imprimis verò sequentem pulverem ad ℈j. vel plus vel minus pro re nata exhibendum.

℞. *Antimonii diaphoret.* ʒß.
ocul. cancr. ppt. ℈j.
alb. græc. ʒj.
Ebor. ppt. ℈j.
M.F. Pulvis.

Salia enim volatilia & alcalica hoc in pulvere contenta acidum apprimè temperant, prout hunc effectum in pluribus morbis præsertim in Soda vidimus. Hic verò effectus non tantùm in primis viis percipitur, sed etiam in chylo ad cor tendente effectum hunc præstat. Prosunt etiam hic omnia salia volatilia oleosa, hinc Furunculis affectis semper exhibendæ sunt guttulæ aliquot salis volatilis oleosi, vel spir. catarrhalis oleosi, vel cephalici in vino malvatico, non Rhenano vel alio acido, quoniam cum hoc effervescens volatile oleosum figuram suam, & per consequens, vires suas amittit. Si hisce *Furunculi* non cedant, ad acidum magis temperandum, & sanguinem attenuandum ac incidendum sequens conducet decoctum ad ℥iij. ter de die exhibendum.

℞. *Radix Chinæ.*
Salsaparill. aa. ℥j.
bardan. ℥ß.
Lign. Guaiac. ℥ iv.
Bacc. Lauri
Herb. rorismar. aa. ℥ß.
Fl. verbasc.
Cent. min. aa. Mß.
Herb. cochlear. ʒj.
Sem. anis. ʒß
Sal. Tart.
Sal. armoniaci aa ʒj.
Antimonii crud. ʒvi. *in nodulo lign. and. vini & seri lact. q. s. coq. & servetur colat.*

Jucundius verò ægri curantur decoct. lignor. ac rad. chinæ cum Thee infus. & saccharo edulcorat. & more solito ex patellis absorpto. Hisce non juvantibus ad vinum calybeatum accedendum est, & sequens commendamus.

℞. *Limat. Chalyb.* ℥j.
in vino optimo generoso vel Gallico vel Hispanico Mens. dimid. loco calido digeratur.
& patiens vitrum hauriat & simul

Tincturam corallorum cum cera paratam nostram assumat, & interponantur salia volatilia ut C.C. Sal. armoniaci, de quibus de die ʒj. assumat. Hæc omnia sanguinem crassum attenuant, & acidum peccans temperant, quò semper in tumoribus hisce respiciendum est. Nec negligenda sunt Antimoniata Tinct. antimonii Tartar. sali. que alibi ad nauseam dicta.

Curatio Furunculorum externa iisdem consistit in sanguinis lutosi ac ab acido coagulati ac incrassati incisione & attenuatione, ut succi stagnantes rite rursus circulari possint, & quoniam non multum fluidi in hoc tumoris genere reperiatur, hinc particulæ Medicamentorum fores haud perrumpere possunt, ex quo tarditas motus dependet. Ratio ergò æquè ac experientia Nos docet, quod ejusmodi tumores ope vehementiorum maturantium & fermentationem internam promoventium Medicamentorum curari ac auferri debent. Utplurimùm ergò in curatione Furunculorum animus dirigen-

rigendus est ad ipsius massæ sanguineæ aliorumque succorum correctionem & emendationem, materia enim peccans, quæ adhuc cum aliis succis in sanguine commixta est, ansam dare potest novæ productioni tumorum, quod apprimè hic notandum est, si enim hoc non ritè observatur, per plures menses artus vexantur, prout experientia Nos docetabundè. Nec etiam ab initio ut in aliis tumoribus, discutientibus volatilibus discutere tentemus Furunculos, sed potius ad eos suppurandos nos accingamus, aliàs tantum detinemus materiam, quæ dein profundiùs excavat corroditque.

Ad maturationem ergò Furunculorum sequens Tyronibus communicamus remedium egregium.

℞. *Gumm. ladan.*
Galban.
Ammoniac. aa. ℥ß.
Styrac. calam.
Pulv. rad. bryon.
Herb. salv.
Sem. cumin. aa. ℥ß.
Resin. pini ℥iij.
Ol. Guaiac. ʒj.
M. f. l. a. Ceratum mollius.

Gummata enim ex quibus constat hoc Ceratum, quia in se continent sal volatile acre, oleum & spiritus, maximè prosunt, imprimis Ladanum, cujus oleum multum subtilius est quam galbani, prout ex suavi odore gummi hujus percipi potest, hinc sequitur ejusmodi gummi optimè particulas coagulatas & lutosas discindere posse, quoniam materia subtilis aliter per commixtionem particularum gummi ladani fluit, quam per gummi Galbani, reliqua quoque Medicamenta in Cerato hoc contenta in se continent Salia penetrantia & volatilia, item olea balsamica, sic & pulveres particulas suas salinas habent, quarum ope operatio Medicamenti hujus maximè promovetur, & inde necessariò particulæ stagnantes ad motum intestinum seu fermentationem incitantur, hinc sequitur inflammatio, quam dein excipit suppuratio. Si dolor maximè urgeat Cerato præscripto *croci* ʒj. misceri possunt. Vel imponatur unguent. Basilicon. quod egregium est ad maturandos tumores, quoniam internum motum particularum ac fermentationem promovet. Si inflammatio sit vehemens, conveniunt Cataplasmata ex scord. menth. fl. chamomill. &c. parata, vel Theriaca vel Diascordium forma Cataplasmatis imponantur tepidè. Si jam maturatio & brevi futura appertio imminet, nisi spontè rumpatur abscessus, ferro aperiendus est, facta dein apertione ulcus mundandum est à quacunque sorditie, imposito vel balsamo nostro digestivo ex myrrh. thure, aloe, calc. viv. vitell. ov. Terebinth. parat. pro re nata & ungu. Ægyptiac. imponend. vel balsam. de peru, vel chili, vel sequenti mixtura, quæ rarò te effectu frustrabit.

℞. *Aq. calc. viv.* ℥j.
Spir. matrical. ℥ß.
Succ. hyperic.
nummular.
plantag. aa. ʒv.
Sal. Saturni ʒj.

M. quà mixtura plumaceola imbuta imponantur ulceri.

Empl. divin. vel sticticum vel calam. de tutia, vel aliud exsiccans imponatur. Pinguia in his aliisque angue pejus fugiantur.

CAPUT V.

De Ecchymomate & Plaga.

§. I.

Ecchymosis cutis affectus dicitur, hinc varia sortitur nomina, *Ecchymoma* nempe, à Græco verbo Ἐκχύμωμα, vel ἐκχύμωσις i. e. Effusio, Sugillatio, Suffusio, ὑπώπιον: species Ecchymomatis sunt Hypopyon & Hyposphagma, *Ecchymoma, sugillatio, suffusio.*

sanguinis sc. evasati concursus ad ungues ex plagâ, de quo vitio de unguium affectibus in specie fusiùs dicemus. Huc referri possunt vibices, stigmata, peliomata, à fustigatione vel plaga (Germanis Knippfen Pezen dicitur) exorta. *Ecchymosis* ergò est affectio circa cutem & sub cute, qua sanguis è suis vasis per fissuras & rimas effunditur, nondum in grumos coactus, tandem tamen à stagnatione acidior redditus in grumulos abit, & partem livescere facit. Hinc jure meritoque vulgo dicunt Ecchymosin solutionem continuitatis cum contusione & ruptione vasorum sanguiferorum aliorumque conjunctam: alii Ecchymosin describunt, quod sit suffusio sanguinis in spatia vicina, unde pars affecta lividum sortitur colorem.

Ecchymosis.

Si verò hoc malum fit à contusione, fractura, lapsu vel alia causa violenta *Plaga* dicitur, quæ verò sanguinis effusio à causa fit interna, nulla prægressa evidente causa violenta, *Ecchymosis* dicitur: quàm verò veterum differentiam, & distinctionem tanquam inutilem rejicimus, si enim vel ab interna vel ab externa causa producatur effectus, idem talem affectus erit. Hinc iterum abundè patet, Veteres in nominibus excogitandis magis curiosos quàm in aliis utilioribus explicandis fuisse. Sic quoque Molops, item vibex ipsis nihil aliud est, quàm cutis sugillata ex verberibus; idem significant stigmata ac peliomata.

Plaga.

§. 2. Pars affecta meritò *Cutis* dici potest, quia in ea apparent stigmata illa; & cum Cutis rete mirabile variorum tubulorum & lymphaticorum, glandularum, arteriolarum, venarum, nerveorum, &c. sit, nulli mirum videri debet, hanc eandem cutem & in ea vasa potissimùm sanguifera pati debere. Quæ vasa sanguifera in cute, vel sub cute latentia facili matte eroduntur à causa interna, succis scil. acribus, ac corrosivis scindentibus, vel aperiuntur à causa violenta, hinc non potest non fieri, quin evasatus ibidem jaceat stagnetque, & ob crassitiem minimos tubulos permeare, multò minùs per cutis poros avolare nequit.

Pars affecta.

§. 3. Affectus hic Sugillatio scilicet, nullis indiget signis, quibus dignoscatur, quàm oculis, quibus se satis manifestat; sanguis enim ex contusis, erosis vel ruptis arteriolis ac venis exsudans, ruborem, dolorem inflammationem, vel livorem excitat. Signa ergò Ecchymoseos sunt tumor mollis, lividus, quandoque cum, interdum sine doloris sensu partes corporis nostri imprimis sub cute latentes occupans varias. A relatione ægri nosci potest num à causa violenta, vel à causa interna producta fuerit Sugillatio. Livorem totius corporis periodicè recurrentem observavit Celeberr. *Carolus Raygerus*, testantibus *Ephemer. Germ. Nostr. Ann. 9. & 10. Observ. 3.*

Diagnosis.

§. 4. In eruenda *Causa* Ecchymomatis adscribunt eam *Galenici* sanguini evasato, cùm caro ab al quo pondere incidente contusa fuerit, venæque parvæ quæ per eam dispersæ sunt, ruptæ fuerint, sanguis profunditur, quasi transcolans isque sub cute collectus, juxta ipsos facit id quod Ecchymoma vocatur, cute adhuc integra: rupta cum Ecchymosi h. e. sanguine, qui in loco contuso collectus sit, omninò fieri ajunt. Ecchymosis ipsis est ceu aliis effusio sanguinis subter cutem, quam ab omnibus causis fieri asserunt, quæ possunt exprimere sanguinem, è venis arteriisque extravasare, ruptis, erosis, apertis aut rarefactis eorum tunicis, & cutaneum aneurisma facere. Plagam dicunt eodem ferè modo oboriri, quam tamen à causa violenta utplurimum fieri ajunt, ut nempe ex acuto retuso-

Causa secundùm Galenicos.

tusove telo, aliisque instrumentis.

Paracelsum. §. 5. *Paracelsus* coagulationes sanguinis in cute vario modo fieri posse contendit, ut *trusionibus*, *casibus*, *percussionibus*, vel in corpore vel in membris. Cùm aliquod membrum gravi nimium percussione contusum fuerit, impossibile est, ut in eo fiat iterum naturalis unio læsi cum circumstantibus, quia, ut ille ait, mortem in se recipit à percussione vel trusione; at si percussionibus, trusionibus aut casu coagulationes intra corpus contingerint sanguinem mox in putrefactionem transire ait, nam ibidem ac in membris extrinsecis tamdiu resistere non potest, ob internum calorem in corpore, sic in deterius pronum est, ut quicquid in eo læsum fuerit, mox in putrefactionem agi contendat.

Helmontium. §. 6. Secundùm *Helmontium nostrum* Ecchymoma ac Plaga à causis variis produci potest, sæpissimè verò à plagis & percussionibus artuum & partium carnosarum, hinc Ecchymomatis causam in coagulatum & evasatum cruorem unicè rejicit, concretionem ac contusionem cruoris adesse nullus dubitat, hinc ipsum cum aliis sub cute congelatum & nigricantem esse statuit.

VVillisium. §. 7. *VVillisius* in Ecchymosis causa deducenda sequenti modo ratiocinatur: Sanguis in partium substantiam effunditur, & in ea remoratur, vel ob earundem partium contusionem, vel ob vasa aperta aut disrupta à cruoris acrimonia, vel ab eodem crassiore obstructa: grave siquidem corpus aliquod parti cuidam violenter applicatum fibras ejus vasaque sanguifera in eo dispersa comprimit, ipsaque sibi invicem propiùs adjungit, & coarctat, sanguis autem curriculum suum pergens, & per arterias ad locum contusum appellens, compressa vasa penetrare nequit, nullaque patente via, qua ulteriùs progrediatur, in ea parte ad quam pervenit moram facit, & in illa stagnat, ac talis sanguinis effusio *Ipsi Plaga* dicitur. Disrupto verò apertove vase aliquo ab insita sanguinis acrimonia, cruor in vicinas partes delabitur, ipsasque inundat; & quum plus sanguinis ab arteriis deferatur, quam à venis reportari possit, nec sanguis ab arteriis exiens, pari modo ac antea venarum oscula subeat, in parte in quam decidit, aggeritur, & cespitat. Si enim sanguinis quidam grumulus ad tenuiora partium vasa attigerit, quæ ob eam, qua pollet, molem permeare nequeat, in ipsorum limine hæret, illorumque orificia obturat, cruorique indesinenter adventanti viam præcludit, ille verò in itinere suo impeditus in parte commoratur & retinetur, & hæc sanguinis extravasatio *Ecchymoma* denominatur, sanguine dictis de causis in parte quadam cespitante, spiritus pernici motu agitati à reliquis principiis descifcunt, & per poros avolant: Sulphur verò spirituum consortio orbatum deprimitur, & crassescit, terreasque ac salinas particulas venis suis complectitur. Quum autem propriè dicta tunc existat principiorum residuorum confusio, nec ea sub exacto mixtionis vinculo à spiritibus contineantur, interstitia, quæ inter eorum particulas intersunt, irregularia existentia, plerosque lucis radios absorbent, coloremque subnigrum aut lividum exhibent.

§. 8. *Sylvius* Ecchymoseos & Plagæ *causam*, ut & omnis aliùs sanguinis effluxus dicit esse apertionem vasorum sanguiferorum qualemcumque, sive illa fiat à causa externa violenta, ut ictu, casu, contusione, vasa lacerante, aut ex nimia vasorum à copioso, valdè rarefacto aut retardato sangui- Sylvium.

ne,

ne, flatibusque, distensione, sive ab humoris aut in vasis, aut extra ipsa subsistentis acrimonia rodente, sive à re dura & acuta vulnerante, obtusave contundente, aut plaga aut quovis alio idem contingat modo.

Cartesiani. §. 9. *Cartesiani* sanguinem è vasis suis inter cutem & cuticulam effusum tanquam causam materialem proximam admittunt in *Ecchymomate*, eamque effusionem, ob arteriolarum potissimùm diruptionem contingere affirmant, vel ab interiori sanguinis impetu ex fortiori particularum angularium, cum porosis effervescentia orto, vel ab externa quadam violentia per contusionem, concussionem, fustigationem, unde *Plaga*, virgis factam cæsionem, unde *Vibices* excitentur, inducta. Internam diruptionem plerumque arteriolarum & tubulorum quandam præcedere dicunt obstructionem, ob quam sanguis in transitu impeditus arteriolas nimium distendat, novus verò assiduò affluens, & priorem in angustiorem ramum depellens, ostiolum aliquod nimis aperiat, ut portio quædam ejus cum succo chyloso nutritio in partem effundatur, ibidemque hærens sal. suo volatili pedetentim destituatur, porosque obstruens globulorum æthereorum appulsum variè commutet, ut vel ad latera deflectantur, sicque livorem exhibeant, vel omnimodò suffocentur, & atrum quendam colorem præsentent.

Nostrum judicium de causa Ecchimomatis, & Plagæ. §. 10. Causæ ergò Sugillationis, me judice, in duplici sunt ordine, duplicemque ejus constituunt differentiam: causæ siquidem ejus sunt, ceu jam dictum est, *Externæ* vel *Internæ*. Prioris classis sunt contusio, fractura, lapsus, collisio, fustigatio, &c. & inde sanguinis effusio à causis istis producta veteribus Plaga denominari solet. Posterioris verò ordinis sunt tubulorum obstructio & sanguinis stagnatio, hinc tandem facta diruptio vasorum, vel à corrosione humorum vel nimia horum distensione vasorum, illa sanguinis evasatio propriè Ecchymosis dicitur. Nos verò promiscuè affectus hos pertractamus. Parti cuidam infertur Sugillatio, cùm grave quoddam instrumentum vehementiùs in illam impellitur, & ab illo canaliculi sanguinem deferentes validiùs premuntur, juxta se invicem propiùs adiguntur, & ab orificiis suis sanguinem quem continent, ejicere coguntur in partem, in qua terminantur. Sanguinis particularum ordo à fortiori ista pressione destruitur, ipsæ à se invicem dispescuntur, & illarum perit unio, materia ætherea partes omnes irrequietè pervadens, ad sanguinem istum extravasatum appellens, & in particulas ejus alcalinas tenuiores, & ad motum aptiores æquè ac in viscosas phlegmaticas impingens, ipsas ad exitum determinat, vel per reliquorum interstitia viam illis molitur; quum verò acida Sulphura, & crassiora alcalica motui sint minùs idonea, in parte remorantur. Acida Sulphurum ramis intricantur, eaque coagulant, quæ motu, quo à materia ætherea adventante, & à spiritibus animalibus influentibus donantur, in tubulos angustiores, quàm ut liberum permittant illis transitum, compulsa, in illis retinentur, eosque obstruunt & impediunt, ne sanguis illos præterfluere valeat. At quum omnes partis tubuli vel canaliculi ab instrumento contundente non fuerint compressi, & strictiores tantummodo sint occlusi, adsitque anastomosis inter vasa congenera, sanguis ab obturatis canaliculis in apertos deflectit, à qua data porta ruit: quare ea non fit sanguinis stagnatio, quæ tumori elevando sufficiat. Alcalia crassiora, quæ in parte stagnarunt, amplioribus gaudent poris, quàm ut

acida,

acida, quæ illos subeunt in iis coerceantur: quum ergò acida præ tenuitate sua latos alcalicorum poros facilè negotio pervadant, nullumque adsit materiæ subtili advenienti impedimentum, & ei liberè per Sulphurum coagulatorum interstitia transire queat, rectà tendit, neque vel minimam in sanguine turbam concitat. Quapropter contingere potest sanguinis extravasatio seu sugillatio sine subsequente inflammatione, attamen si contusio gravior fuerit, canaliculique ampliores & angustiores, ac profundiùs in parte jacentes, æquè ac illi, qui in superficie sunt positi, supra modum compressi fuerint, & eorum parietibus atque poris validiore ista compressione propiùs ad se invicem admotis, sanguini non liceat per canales illorum iter facere, nec subtiliora alcalica in profundiori latentia evaporari queant, necessariò utplurimùm subsequitur inflammatio, quia alcalica tenuiora in parte retenta delicatorum acidorum spicula poris suis excipiunt, quæ cum ipsis remorantur, eosque angustiores facientes materiæ æthereæ accedenti obicem ponunt, quæ in sanguinem reflexa, illum velociori agitat motu. *Ecchymoseos* propriè dictæ causas internas asseruimus canaliculorum obstructionem, & sanguinis stagnationem accusavimus, at quum sanguinis stagnatio utplurimùm à canaliculorum obstructione & ruptione producatur, & canaliculorum obstructio à Sulphuribus viscidis coagulatis excitetur; unde oriatur Sulphurum coagulatio, rimamari operæ pretium est: eam autem emergere à sanguinea massa acidis à causis in Capite de Inflammatione allatis, quæ acida in Sulphurum ramis implicata illa coagulant; sed si delicatiora fuerint acida, subtiliora solùm quædam sulphura cogent, quæ in minutiores grumulos à phlegmatis quibus innatant conglobata, ampliores canaliculos prætermeabunt, & in arctioribus tantummodo cespitabunt, quare Ecchymosis uti & Plaga Inflammatione vacare potest, quod accidit pro obstructorum canaliculorum ratione, si nimirum fuerint latiores aut arctiores, in profundo aut in superficie collocati. Certum ergo ex his colligere est, sanguineo liquore coagulato, ac hinc & inde à motu quiescente, Ecchymosin constitui. A coagulatis succis obstruuntur & ita comprimuntur, ut circulatio spirituum animalium, seu succi nervei impediatur, quemadmodum enim hypothesin de Circulari Sanguinis motu ab omnibus sanioris mentis Philosophis ac Medicis receptam, & infinitis Experimentis atque Ratiociniis confirmatam novimus, sic quoque succum nerveum seu spiritus animales moveri à cerebro per nervos ad partes, ab his per vasa lymphatica ad venam Subclaviam & Cor, hinc per arterias Carotides & plexum Choroidem ad glandulam Pinealem, & ad Ventriculos cerebri anteriores tres, per porositatem verò hujus denuò ad nervos. Alii supponunt, in plexibus choroidibus cerebri produci & in glandula depurari fluidum quoddam aereum simulque flammeum, quod ad nervos delatum nomine succi nervei aut spirituum animalium, sensuum ac motuum cunctorum in corpore nostro existat author, hoc verò fluidum seu spiritus animales necessariò circulari debere, i.e. ad principium suæ emanationis reverti, extra omnem dubitationis aleam ponimus.

§. 11. Si leves sunt Ecchymoses, nullum habent periculum, sed tantùm defœdationem Corpori inferunt. Sanguis sub pelle extra vasatus vel insensibiliter discutitur, vel suppuratur, vel obstruendo nervosos tubulos Gangrænam aut Sphacelum inducit. Plaga à graviore contusione vel lapsu orta, ut & Ecchymosis in profundiore loco facta, subsequentem habent utpluri- *Prognosis.*

plurimum suppurationem, quam tamen Ecchymosin in manu dextra absque suppuratione vel ullo incommodo, & per 24. annos durantem vidi in generoso viro quodam hisce in horis commorante. Sic etiam partis affectæ ratione sunt vel difficiliores vel faciliores; in pedibus & Tibia difficillima curatu est suffusio imprimis in scorbuticis aut cachecticis, continuò enim madent partes, quam Ecchymosin in Nobili Aulico à lapsu graviore ortam per annum & ultra durasse observavimus; Utplurimùm remanent stigmata livida tanquam evasati sanguinis testes.

Diæta. §. 12. Nec *Diæta* in Sugillatione negligenda venit, aliàs accedente succo nutritio acido acri ac terrestri affectus hic potiùs augebitur, quàm diminuetur; eò enim collimandum est, ut succi omnes attenuentur & volatilisentur, in quem finem Patiens aerem eligat calidum ac temperatum, frigidum ac pluviosum contrà fugiat sollicitè. Conveniunt cibi eupepti, fluidi, aromatis ac Sale volatili turgidi, partim ut sanguis stagnans & evasatus attenuetur & resolvatur, humores incrassati obstructionem parientes incidantur ut meliùs fluant, è contra vitentur summoperè frigida, item salina, muriatica ac acida. Potus sit hic imprimis calidus Theæ nempe vel Caffæ, vel alius herbæ volatilis, cerevisia quoque variis herbis ac radicibus aromaticis maritata concedi potest, vel vinum Gallicum vel Rhenanum, modo fuerit oculis cancr. maritatum, vel in quo baccæ sambuci fuerint infusæ; vel cum sale volatili more solito in mensa assumi potest.

Somnus, vigiliæ, motus & quies, excreta ac retenta, animi passiones sunt pro re nata rationis trutina perpendenda.

Curatio Ecchymomatis & Plagæ secundum Galenicos. §. 13. Cura *Galenicorum* in Ecchymomate & Plaga in eo consistit, ut concretus sanguis per halitum digeratur, idque celeriter, priusquam nigrescat, ab initio ergò si Ecchymosis magna est V. S. instituunt, & Syrupos seu Julapia sanguinis coagulationem, seu concretionem, seu putredinem prohibentia propinant: uti sunt Syrupus de succo limonum, de succo acetosellæ, de acredine cirri &c. Inter Topica commendant illi adstringentia, refrigerantia digerentibus admixta, ut calor partis uniatur & putredo prohibeatur, & venulæ sanguinem effundentes constringantur, miscent itaque albumen ovi cum ol. rosato, & mediocri, adstringente tamen ligatura parti affectæ applicant, partem quoque in circuitu eodem inungunt oleo, & addunt pulverem rad. bryon. vel ros. rub. inspergatur, sunt etiam ex hoc grege, qui in principio Ecchymomata scarificant. Aliqui ex iis pellem arietinam recenter detractam, & adhuc calentem iisdem pulveribus & pauco sale pulverisato inspergunt, & contusis Ecchymosi circumligant partibus. Alii utuntur ungu. dialtheæ cum croco myrtill. rad. bryoniæ vel ros. rub. pulv. partem sugillatam quoque foveri ajunt vino calido in quo mel & sal sint dissoluta. Quod si Ecchymosis sit inveterata & radices egerit, raphanum contusum applicant, alii partem affectam lavant aceto calido, vel decocto raphani cum vino facto, vel sequens Cataplasma:

℞. *Herb. malv.*
chærefol.
flor. chamomill.
melilot. aa. ℥j.
rad. symphyt.
altheæ aa. ℥ij.
succi absinth. ℥iß.
vin. alb. q. s.
M. f. l. a. Cataplasma.

Si malum ad maturationem tendat, hanc adjuvandam esse jubent, & dein ulcus detergendum & consolidandum.

Cæterùm de numero *Ecchymomatum*

tum sunt quæ sugillata nominantur, & livores ex *Plaga* contracti; præter jam dicta conveniunt hydropiper una cum suo semine illitum, sugillata & humores qui obduruerunt, discutit. Pellem autem pecudis recens detractam, eos qui flagris cæsi sunt, potiùs quàm cætera omnia, uno die unaque nocte persanare ajunt. Ranunculum quoque illitum, aut capparis folia, aut cerussam cum aceto laudant, oleum liliaceum continuò inunctum vibices concolores abigere non dubitant.

Paracelsiū. §. 14. *Paracelsus* duas conditiones remediorum pro coagulationibus sanguinis esse arguit. Externarum hoc est percussionum, vel contusionum remedium, ut locum oleo laterino perungas, postea liges cum aceto rosaceo. Non est, inquit, quod cœruleum colorem auferre cures, at resolvere, tum abeunt per se colores. Inter cætera quæque præstantissimum oleum ad omnia externa membra contusa fractaque hypericonis deprædicat. Itidem & olea vulneraria, balsama, & ex fodicationum emplastris tracta esse in usum, qui dictus est, utilia.

Ad coagulatum sanguinem intrinsecus multa recepta posse adferri scribit, esse aliqua tamen corpora præstantissima è quibus omnia constant remedia, inquit, quorum tradit sequentia selecta, ut sunt Rheubarbarum, sperma ceti, lacca, carbones tiliarum arborum, astrucium, vel branca ursina, aqua pœoniæ, endiviæ, bolus armenus, terra sigillata, hirundinaria, reupontica, lapatium majus, aqua valerianę, Mumia, diagridium, agaricus, scolopendria, Ysopus, aqua cardui Mariæ, sal gemmæ. Omnes etiam purgationes, aut laxationes coagulatum sanguinem pellere dicit, cùm aliud remedium haberi nequit. Locus etiam casus, aut contusionis inungi debet prædictis medicamentis ad exteriora membra pofitis ad mitigandum. Clysteres quoque commendat juxta necessitatem. Mannam pariter esse excellentissimum hoc loco remedium ait. Animadvertendum vult, ne priusquam ad maturitatem pervenias, acribus utaris medicamentis, at à mitioribus incipias.

Helmontiū. §. 15. *Helmontius* ad contusionem, concretionemque Cruoris absorbendam, & dissolvendam commendat æque interna, ac externa remedia, inter interna aliis præfert lapides cancr. & ossifrag. in spiritu aceti resolutos, & assumtos, item Diuretica, ac Diaphoretica tanquam specifica remedia laudat, post volatilia, ut spirit. tartar. C. C. lignorum Camphorata, &c. Sudorifera fixa extollit, ut & Mercurium Diaphoreticum, quo remedio plus quàm centum hoc morbo affectos sese feliciter curasse gloriatur. Ejusque indolis Mercurialis habetur Rothmaleri particulare ex universali.

Inter externa Topica commendat rad. Bryon. alb. ras. & parti sugillatę superimpositam, quæ Ecchymomati, ac Plagæ, in qua cruor sub cute congelatus & nigricans est, cum paucis horis in aquam resolvit, eamque pariter per cutem exigit.

VVillisiū. §. 16. *VVillisius* sanguinis suffusionem quamcunque curat, ipsum congrumatum blandè Diaphoreticis intrò assumtis dissolvendo, & spiritibus parti applicatis per poros discutiendo; ultimi ordinis sunt spir. Vini Camphoratus, spirit. lavendul. flor. sambuc. Juniper. &c. qui juxta authorem sanguinis stagnantis partes comminuendo, & in motum ciendo, porosque aperiendo, illum per insensilem transpirationem evaporare faciunt.

Sylvius. §. 17. *Sylvius* sanguinem è vasis suis effusum, ac per vicinarum partium substantiam dispersum, si removeri queat, in totum, aut ex parte

parte quantocyus inde removendum putat, impediendo idcircò ipsius coagulationem, atque potenter dissolvendo partes ipsius crassiore sub cute latentes & Ecchymosin efficientes, discutiendoque tenujores, ac temperando insimul acriores, idque tam internis medicamentis, quàm externis. Ad sanguinis ergo coagulationem quamcumvis impediendum Author commendat oculos cancr. Antimonium Diaphoreticum, Mumiam, sperma Ceti, Gum. Galban. Sagapenum, opium, cerevisiam Joppensem dictam, & sequentem præscribit formulam:

℞. *Acqu. hyssopi.*
funiculi aa. ℥ i j.
Acet. stillat.
Spirit. vini rectif. vel cuiusvis Aromatici ℥ ß.
ocul. cancr. ℨ j.
sperm. ceti
Mum. Alex. aa. ℈ j.
laud. opiat. gr. iv.
Syr. 5. rad. ℥ i ß.

Hujus misturæ propinat Ægro cochleare unum & alterum, æquè in sanguinis effusi concretione interna ac externa sub cute.

Parti affectæ inungit ungu. martiat. de Althea compositum, aliudve aromaticum quodvis, additis quandoque oleis itidem aromaticis, Laurino, Anethino, aliisve potentioribus aut stillatitiis Terræ, Terebinth. Succini, Laterino, &c sed minori quantitate. Inter Emplastra aliis præfert Emplastrum de *spermate Ceti* dictum sequens:

℞. *Ceræ alb.* ℥ iv.
sperm. Ceti ℥ ii.
Gum. galban. acet. dissolut. ℥ j.
M. f. Emplastrum,

per quod liquatum trahatur tela, fiatque vulgo dictum sparadrappum utrinque alternatim applicandum, quod egregium ad sanguinem in externis corporis partibus omnibus. Fotus quoque conducere posse ait ex plantis Aromaticis & potenter discutientibus, in aqua vinove coctis paratos, addendo subinde usus tempore aliquid spiritus vini. Ex. gr.

℞. *Rad. Byron.*
Apÿ aa ℥ i j.
Filicis,
fol. sambuc.
Eupator.
Cannab.
Chamædr.
Menth.
Absynth. aa. M j.
Flor. melilot.
Chamom. Rom. aa. M ß.
Sem. cumini,
Bacc. lauri aa. ℥ j.
M.

Crasse contusa omnia coquantur ex aqua pluviali sed igne lento, atque vase clauso. Servetur ad usum, vel cum sacculis applicetur, vel potest pannus laneus vel spongia mollis partem affectam tegere, apta Fotui calenti imponi, mox expresso liquore superfluo parti dolenti applicari, atque sicut modò dictum aliquoties renovari.

Ubi in talem, tamve profundum locum effusus est sanguis, ex quo citra suppurationem & Abscessum amoveri nequeat commodè; promovendam fore ac accelerandam Puris confectionem ac generationem, in quem finem cum aliis Auctoribus Practicis commendat medicamenta emollientia & maturantia vulgò dicta, radices & fol. Altheæ, Malvæ, lil. alb. branc. ursin. Atriplex, Mercurialis, &c. horumve farinas ut & hordei, caricas pingues, Axungiam humanam, suillam, pingued. Anseris, Gallinæ, vitulinam &c. Ex his sequens parare sole: Cataplasma:

℞. *Farin. rad. alth.*
hordei aa. ℥ ij.
fol. malv.
branc. ursin. aa. M iij.
Sem. lini ℥ i ß.
Caricar. pingu. No. X.

Coq. in igne lento ex aqua pura, cere-

cerevisia tenui, & tepidè applicetur.

Cartesiani. §. 18. *Cartesiani* ad auferendum *Ecchymoma* primariam curam eò locare solent, ut coagulatum resolvatur, attenuetur, & quantum possibile, in debitam redigatur fluiditatem, ut in venas resorberi queat, quod verò reliquis succis immisceri ineptum est, apertis poris ejiciatur, quapropter interne salibus volatilibus prædita exhibent sudorifera, subtilitate sua penetrantia, atque in membris hærentem sanguinem incrassatum non modò è quiete in motum provocantia, sed in motu comprehensum per patulos etiam meatus expellentia, quale sequens mixtura præbet remedium.

℞. *Aq. Chærefol.* ℥ß.
menth. ʒij.
Spir. lumbricor. essentificat. ʒj.
Salis volat. C. C. gr. iiij.
Syr. Hyperic. ʒiiij.
F. Mixtura duabus vicibus exhibenda.

Juxta sudorifera, vel post eadem usurpata, diuretica quoque præsidia in usum ducunt, ad reliquias crassiores egerendas, quorum numero inserunt oculos cancr. sanguinem hirci, ejusque sal volatile, sal succini, sperma ceti, rubiam tinctorum pulverisatam, vel decocti forma exhibitam, mumiam, camphoram, myrrham, spiritum florum sambuci, aliaque humores crassos resolventia. Externè ea quoque adhibent remedia topica, quæ poros aperiunt, sanguinemque concretum attenuant atque discutiunt, ut succum raphani, mucilaginem radicis sigilli Salomonis, & gummi tragacanthæ, aqua chærefolii vel liliorum extractam, aquam calcis vivæ, spiritum lumbricorum, armoniaci, cataplasma ex farina fabarum, & aqua florum sambuci paratum, unguentum de cynoglosa. Abluunt etiam maculas lividas frequentiùs urina calida, vel sequenti mixtura.

℞. *Aq. Sigill. Salomon.* ℥iß.
flor. fabar.
geran. Robert. aa. ℥j.
Spir. vin. ℥ß.
Myrrh. ʒj.
Sacch. saturni ʒß.
Camphor. ℈ß.
M.

§. 19. Cura *Ecchymoseos* & *Plagæ me Arbitro*, eadem est, eaque vel interna est, vel externa. Interna medicamenta, quibus hic uti necessum est, sunt sudorifera ac attenuantia sanguinem congrumatum resolventia, sicque fluidiorem reddentia, & sic conveniunt omnia ea, quæ in pleuritide & casu conducunt, ut sunt pulvis contra casum, sperma Ceti, lapis Irland. antimon. Diaphoreticum, oculi cancr. Sangu. hirci, cervi, terr. Japon. mandibul. lucii, flor. papav. errat. & omnia absorbentia, Diaphoretica blandiora cum absorbentibus maritata optimè propinentur. Volatilia quoque maximè prosunt, quia sanguinem congrumatum ritè dissolvunt, inter quæ spir. sal. armoniaci aromat. aliis præferimus, omnia enim alcalia sanguini stagnanti & quiescenti motum restituunt, ut sic meliùs fluidior nempe redditus à venulis resorberi queat. Imprimis hic conducet Mixtura Sylvii contra hæmorrhagiam sanguinis sæpe præscripta, sine tamen aceto parata cochleatim exhibenda. Vel sequens in juniorum tyronum gratiam præscribi potest formula: *Nostra Cura in Ecchymomate.*

℞. *Aqu. flor. sambuc.*
chærefol. aa. ℥j.
menth. ℥ß.
Spir. sal. armon. anthosat. ʒß.
matrical. ʒß.
ocul. cancr. ppf. ℈j.
Syr. papav. err. ʒvi.
M.

Vel in forma Pulveris:

℞. *Antimon. Diaphoret.* ʒß.
ocul. cancr. ppf. ʒj.
lapid. sciffil. Irland. ʒij.
Sal. volat. succin. gr. vj.
M. f. pulvis. cuspidatim exhiben-

bendus.

Vel ℞. *Fæc. rad. bryon.* ʒß.
ocul. cancr. ppf. ℈j.
terra Iapon. ℈ß.
Sal. volat. C. C. gr. IV.
M. f. pulv.

Externè conveniunt ea omnia, quæ in Capite de Inflammatione retulimus, sanguini grumoso ac coagulato stagnanti dissolvendo eidemque discutiendo appropriata, ut sunt spir. vin. camph. crocat. cum spir. sal. armoniaci, cum calc. viva parat. mixt. & parti sugillatæ tepidè cum linteis duplicatis imposita. Huc pertinent varia Cataplasmata ex rad. Bryoniæ & herbis aromaticis concinnata, & calide imposita, nec negligantur suffumigia, quæ & sæpe graviores sugillationes citissimè resolvunt. In contusione partium nervearum, & simul exorta Ecchymosi conducet Balf. Peruvian. in vitell. ovi & spir. vin. Camph. Matrical. dissolutus. Leviori in suffusione sufficit sæpe Emplastrum contra Livorem faciei *Mynsichti*, vel sequens Paræi:

℞. *Styrac. calam.*
Ladan.
Benzoes aa. ℥vj.
Mastich.
rad. irid. flor.
Bacc. lauri
Cinamom.
Caryophyll.
Calam. arom. aa. ℥iß.
Lign. aloes
Fl. Chamomill.
Lavendul.
N. M. aa. ʒß.
Mosch. ʒj.
Ceræ novæ ℥vj.
Resin. ℥ij.
Ol. rosar. q. s.
M. f. l. a. Emplastrum.

quod valdè resolvit, ac fluidiora omnia reddit.

Sic etiam quandoque sola bryonia rasa parti affectæ seu sugillatæ imposita sufficit. Sequens verò me rarò defellit, quoniam partes acidas congrumatas maximè dissolvit attenuatque, acidumque temperat:

℞. *Myrrh. el.*
aloes Epat. aa. ℥ij.
Aqu. Regin. Hungar.
Elix. vitæ Matth. aa. ℥j.
Spir. Matrical. ℥xx.
Camphor. ʒiij.
Sal. saturni ℥ß.

solve Myrrh. & aloen cum spir. matricali, & misce in vase clauso, & adde ultimùm Elixir vitæ & Camphoram, & cum spongia applicetur, sæpiùs calidè, vel cum linteis quadruplicatis apponatur. Cùm autem hujus Spiritus Matricalis sæpiùs mentionem injecimus, ejus descriptionem hìc dabimus.

℞. *Mastichis*
Myrrhæ
Oliban.
Succini aa. ℥ij.
Spir. vin. rectif. ℔ij.

F. Infusio.

dein destilletur, & dein cohobetur Spiritus, qui insigniendus nomine *Matricalis*, qui solus calidè applicatus Ecchymosin tollit.

In *Contusione* semen cumini cum Caryophyllis & rad. Sigill. Mariæ applicatum egregie conducit, vel absynthium in vino tostum & applicatum adhibent Nostrates. Alii solo spiritu vini in quo Caryophyll. & N. M. fuerint infusa, ad illinendum vel applicandum utuntur. Omnia enim hic conferunt Salia aromatica vegetabilia, quoniam eorum spiritus, salia volatilia & olea operari, & externè apposita sanguinem resolvere debent, sequens ergò erit egregium.

℞. *Elix. vitæ* ℥iij.
Spir. sal. armon. caryophill. ʒß.
Matrical ℥iß.
Aqu. flor. sambuc. ℥ij.
Camphor. ʒiij.

M.

quod remedium omnibus contusionibus & sugillationibus applicari potest. Sequens nuper in oculi contusione & inde nata Ecchymosi oculo instillatum juvit.

℞. *Spir. armoniaci volat.* ʒß.
matrical. ʒiß.
Sal. saturni gr. IV.

Cam-

Camphor. ℈ß.
Croci opt. gr. xv.
Aqu. fœniculi
euphras. aa. ℥j.
M.

In quacunque sugillatione sequens proderit Cataplasma.

℞. *Radic. sigill. M.*
ireos fl.
Sem. cumin.
fœnicul.
herb. Salv. aa. ℥ß.
caryophyll.
Macis aa. ʒiij.

Coq. in Vin. Gall. & add. Panis biscoct. q. s. ut fiat Cataplasma, quod calidè parti imponatur sugillatæ.

Si Sugillatio fuerit ex contusione fortiori, ex qua fit sanguinis è vasis suis effusio, debet discuti & consumi per Sacculos discutientes ex absynthio, malva, ruta, semperviv. fl. Chamom. sambuc. sal. tart. sal. armoniaci &c. paratos.

In magnis sæpè contusionibus & plagis metuenda est gangræna, vel exulceratio, vel inflammatio, vel abscessus, in quem finem ad hæc Symptomata impedienda nullum præstantius offendi remedium, quam sequens, nunquam me nec in desperatis ferè casibus deserens, quod junioribus Medicis communicare libet.

℞. *Summ. Absynth.* M. j.
Scordii
Marrub.
abrotan. aa. M. ß.
fl. Chamom.
melilot.
sambuc. aa. P. ij.

Concis. coq. ex decocto earumdem herbarum, ut consistent. Cataplasm. acquirat, add.

Farin. Hordei
lini q. s.

Dein add.

Sal. armoniaci deparat. ℥ß.
Spir. vin. Camphor. ʒij.

Cataplasma hoc tepide applicetur, & effectus mirandos in Inflammationibus malignis, Punctura nervorum, Gangræna & Sugillatione percipies.

Sunt ægri, qui sæpè Emplastra exoptant, inter quæ aliis palmam præripiunt Empl. nostrum Cinnabarinum, de Labdano, de Cumino, de Spermate Ceti, de Bryonia, Diachyl. scilicet & plura alia alibi dicenda. Sæpe etiam sanguinem evasatum Scarificatione facta eximunt, & cutem defœdatam illinunt oleo Talci.

CAPUT VI.

De Herysipelate & Herpete.

§. I.

Sanguinis, aliorumque machinæ nostræ corporeæ succorum motum, consistentiam & stagnationem, seu è tubulis suis evasationem plurium morborum esse causam, & exinde eam derivari & illustrari posse in confessio est. Causa enim morborum utplurimum est motus sanguinis ac reliquorum succorum malè se habens, ut hic vel instar omnium sit, & facem in Pathologia præbeat radices lustrandi & symptomatum fontes. Nec minùs morbos excitat Motus Sanguinis ac Succorum Littoralis, quo alluitur ad littus Microcosmicum, Cutem nempe, ex canaliculis plurimis & variis mirè contextam, ejusque glandulas minutissimas miliares dictas. Non rarò huc sordes, quisquilias, & peregrina acida, acria, Sulphura Phlegmata suis undis vecta exspumat; frequenter æstum particularem huic illive affricat. Exemplo sit *Erysipelas* & *Herpes*, motui huic vitiato debita, sive ab intrinseco ardore & pustulis ad extimam vestem efflorescat instar rosę, sive Solis calore incalescat pars, ut canaliculis ruptis humor insideat magis, & alcali cum acido humori insitum effervescat. De hisce dum agere impręsentiarum animus est, nulli dubitamus, quin hi affectus ferè in omnibus conveniant cum In- *Erysipelas.* *Herpes.*

flam-

flammatione jam superius tractata, etenim gradu tantùm differant, & non inconcinnè Erysipelas, ut species Inflammationis minor consideratur, eadem enim observantur phænomena, & effectus à similibus præterpropter causis derivandi; Herpesque dici potest Inflammatio leviter exulcerata; quare tantùm in eo differt, quòd humor seu succus magis acris, & non multo phlegmate refertus in minutissimis tubulis & canaliculis evasetur stagnetque. Ast cùm Auctores hanc jam triverint viam, eandem in juniorum Medicorum gratiam etiamnum sequi voluimus.

Erysipelas quid? *Erysipelas* ergò dicitur, & ignis sacer, propter acriorem calorem, qualem ægri in ambustis sentiunt, hinc aliis dicitur ignis Silvestris, quasi efferatus ob fervoris ferociam. Græcis affectus hic appellatur φλόγωσις, ardor, Germanicè die Rose, das Rothlauff das heilig oder Sancti Antonii fever nonnullis die Schone. Latinis etiam dicitur ignis Persicus ferus: sed ad quem finem Veteres uni rei claræ tot imposuerint nomina, rationem non video. Erysipelas ergo est vocabulum Græcum, & originem suam debet nomini ἔρευθος, tubor, à quo ἐρυθρός, ruber, & verbo πέλας, vel πέλαζω, propinquo, ut ita denominationes hæ à Veteribus partim à colore, partim ab ardore desumptæ videantur. Erysipelas est tumor seu rubor cutis aliarumque partium, à succis sale acri, & pungentibus saturatis, in aliqua parte utplurimùm subcutanea decumbentibus, cum macula rubra lata dispersa, & aliquando pustulis cum dolore exortus. Descriptionem hanc quod attinet, licet non planè conformis sit præceptis Logicis, hoc nobis satis erit, Erysipelas ad Medicam clarè ac verè delineasse artem, hinc à nobis brevissimè describi solet, quod Erysipelas sit Inflammatio vasorum lymphaticorum capillarium in cute cum febre.

Herpes quid? *Herpes* seu *Herpeton*, Latinè quibusdam etiam Serpigo dicitur, item ulcus serpiginosum, seu pustulæ serpiginosæ. Duplex vulgò statuitur, *Miliaris*, & *Esthiomenos*, seu exedens. Herpes igitur describi potest, quòd sit Inflammatio exulcerata à sale acri & rodente, pauloque phlegmate soluto, in superficie partis alicujus sæpiùs cum pustulis, & erosione cutis, producta. *Miliaris* ille dicitur, qui summam exasperat cutem, & sub epidermide consistit, exiguas illic pustulas producens, quæ minimùm exstant aut prominent, millio semini haud absimiles. Exedens seu ferus Herpes, ruptis pustulis veram exulcerat cutem & profundiùs hæret, serpitque in latum, & altum sensim, multoque tempore emergit, pustulas monstrat aridas. Affectus diuturnus est, & febris utplurimùm expers. Siccus ille est, ubi nullum adest serum, humidus verò vulgò dicitur, qui sero irroratur multo. Sordidus verò Herpes dicitur, ex quo manat serositas quædam graveolens.

§. 2. Subjectum principale affectuum horum sunt partes membranosæ & cutaneæ, & quoniam cutis ex innumeris canaliculis diversos vehentibus succos, componitur, facilè hisce affectibus obnoxia est, imprimis verò vascula lymphatica cutis superficiem perreptantia patiuntur, & læsæ perspiciuntur, ex eo, quod Erysipelas, & Herpes in cutis superficie nascuntur; quod enim in Erysipellate vascula lymphatica capillaria obstruantur, & non sanguifera, ex eo patet, quòd in Erysipilate raró pus apparet. Lympha ergò quoad particulas suas rigidiores acrefque peccat, quæ hic cumulatæ, & sui juris factæ atque separatæ, affectum hunc producunt. Si ex phlegmate acri interdum glandulæ minutissimæ, quibus cutis maxima ex parte contexitur, *Pars affecta.*

ob-

obstruantur, & succus stagnans & evasatus mediante acido & alcali incalcescat, nonnihil elevantur glandulæ & tubercula minima seu pustulas cum rubore partis efficiant, quæ etiam ob modò dictam effervescentiam inter alcali & acidum multùm pruriunt, unde Herpes oritur.

Differentia. Paucis attingamus affectum horum differentias. Differt Erysipelas ab Inflammatione, quoniam in hac calor ardens est minor, quàm in Erysipelate; differunt & dolore, in Inflammatione siquidem dolor est comprimens & pulsans, in Erysipelate verò dolor est instar acicularum pungens. Sic etiam colore differunt, si premitur digito cutis Inflammatione obsessa, tunc permanet rubra, in Erysipelate verò albescit, & dein iterum rubescit. Tumor in phlegmone non ita à premendo cedit, quod tamen in Erysipelate observatur. Sic etiam tensio major est in Inflammatione, quàm in Erysipelate. Plegmone in eodem quoque manet loco sine mutatione, sed Erysipelas facilè serpit de loco in locum, & est instar ignis fatui modò in hac, modò in alia parte. Humor quoque Erysipelas producens tenuior est, quàm Inflammationis.

Diagnosis. §. 3. *Diagnosis* nunc affectuum nostrorum consideranda venit: incipit Erysipelas cum horripilatione, quæ nulla alia ratione produci potest, quàm ex nimia & continua agitatione particularum rigidarum, ex quibus acidum & alcali constituitur, hinc existimamus, rigidas particulas illabentes panniculo carnoso, eum titillare ac vibrare, unde horripilatio animadvertitur. Sic & sæpè adest capitis dolor ab eadem productus causa, nervosas capitis fibras vibrante. Calor etiam intensior adest & volatilior, propter majorem istius succi obstruentis tenuitatem, particulæ enim alcalicæ & acidæ subtilis materiæ ope magis ad invicem colliduntur, hinc calor augetur. Adest quoque dolor instar acuum vel acicularum pungens, & quoniam particulæ flexiles, ut oleosæ & ramosæ ineptæ sunt ad dolorem hunc producendum, necessum est, ut particulæ rigidæ continuò fibras nervosas vibrent, unde talis percipitur dolor, qui propter minorem tensionem tolerabilior existit.

Color rubicundior hoc in affectu apparet ex eo, quod sanguis præterfluens hic non tam diu stagnat, quàm in Inflammatione, sed cuticulæ magis appropinquat, hinc fibræ eodem liquore majori copia irrorantur, sed in Inflammatione profundiùs latet humor, adeò ut color nimis saturus sit, quàm hic, & quoniam digitorum pressione succi isti stagnantes facilè ex fibris premuntur, & hæ exsuccæ redduntur, color ruber potest meliori jure adscribi texturæ tubulorum mutatæ, unde radii luminares aliter reflectuntur: color albus sub digitis apparet, sed remotis digitis, succis eundem locum petentibus, rubor denuò apparet, ut antè; exinde etiam constat succos stagnantes minorem obtinere fluiditatem.

Tumor in Erysipelate non tàm altè elevatur, idque ob minorem humorum coacervationem & stagnationem, dein ob majorem fluiditatem faciliùs humor vasa perfluit, huic tumor non adeò elevatur, nec tàm rubicundus & calidus, uti in phlegmone apparet, hinc & ob humores istos magis & faciliùs transeuntes sanguinique cedentes minor est tensio, quàm in Inflammatione, in qua humor obstipans solidior ac crassior est, & sanguini minùs cedit. Certum ergò est, quòd in Erysipelate tumor non adeò est elatus, uti in Inflammatione, sed calor intensior, dolor item acicularum instar pungens, & multùm tolerabilior est. Color rubicundior est, & defervescente humore

ad flavedinem magis vergit. Loco sæpe mutatur & vaga est, nec tensio adeò difficilis, cedit quoque prementibus digitis, & color rubeus in album mutatur, qui tamen, ceu jam diximus, illicò rubescit. Febris quoque aliquando adest, & comitatur Erysipelas, ob turbatam sanguinis mixturam, & secessionem particularum.

Herpes ferè cum omnibus hisce explicatis symptomatis convenit, & in eo differt, quòd Erysipelatis tumori accedant pustulæ, & à rigidis particulis cutis glandulæ miliares corrodantur, hincque parte ægra vesiculæ ac bullæ producuntur, ex quibus liquor salsus, & acris corrosivus parumque tenax emanat, quod Batavi belroos dicunt. In hoc affectu ergò adsunt tumor latus & partem exasperans, durities, dolor, sensus ustionis, progressus quasi in orbem, medio, dum extrema procedunt, sanescente. Hinc affectus hic merito jure Erysipelas exulceratum vocari potest.

Galenicorum causa Erysipelatis. §. 4. *Aetiologiam* instituturi, præmittimus aliorum judicia nostro, & quidem agmen ducunt *Galenici*, quorum de causis *Erysipelatis* hæc est opinio, quod originem sumat ex sanguine fervente ac tenui, ex sanguine sc. ac bile, quum enim sanguis superat, inflammationem Erysipelatosam: quum flava bilis, Erysipelas inflammatum appellant. In communi verò, tumorem ex sanguine ac bile calidioribus factis productum Erysipelas nominant. Sunt qui causam bilem alimentalem dicunt non excrementitiam, (quæ istorum absque febre generat,) à calidis visceribus, motu, tempore æstuoso, cibo, potu calido, &c. generatum.

Herpetis. *Herpetis* causam dicunt flavam bilem citra alterius humoris admixtionem secretam, in parte aliqua consistentem, & siquidem bilis crassior fuerit compage, magisque acris, totam cutem usque ad subjectam carnem exulcerat, & hinc ab ipsis vocatur Herpes exedens. Si verò tenuis, & minùs acris ac calida, bullas parvas in summa cute excitat milio similes, & miliaris Herpes ex similitudine dicitur; verùm ex *Oribasii* sententia, pituitæ cum flava bile mixtio miliarem Herpetem facit. Causam Herpetis remotam, & externam dicunt omnem, quæ bilem producere valet, ut aer calidus, cibus & potus calidus, &c. internà verò sunt dispositiones viscerum calidæ, conjuncta autem est bilis sincera & ardentissima, quæ ob tenuitatem partes carnosas transit, & cuti tanquam subjecto densiori adhæret, illamque corrodi. Quamvis tàm Herpes, quàm Erysipelas, à bile fiant, in hoc tamen differre ajunt, quòd hoc fiat à bile alimentitia, ille verò à bile præternaturali, quæ dum magis feta & acris est, magis depascitur & vocatur Herpes exedens, & *κακοήθη* ulcera faciens: in hoc etiam differunt Herpes, & Erysipelas, quòd ille sensim, hoc verò de repentè invadat: quòd ille sit cum prurigine: hoc cum dolore.

§. 5. *Paracelso* Erysipelas est consumtum sal vitriolatum, hoc primum in rubedinem, & corrosionem, postmodum in ulcerationem transit; locum ejus esse utplurimùm inter genua & calces circumcirca crus: ibidem esse morbum Mercurialem dicit, & quamvis vitriolatum sal morbum efficiat, est tamen ipsa minera Mercurialis tantùm, à qua proprium recessit balsamum, & liquor salis, ejusque species pro quantitate recessus demonstrantur. *Paracelsi opinio de causa Erysipelatis.*

Persicum verò ignem esse sulphureum corpus accensum, quod ex suo transformatum est iliado, cum omnibus speciebus sulphuris, & est calx viva sicca, & calx viva liquida, quæ suam accensionem à liquido sale recipit, postmodum urit, consumitque membrum penitus, uti calx cadaver aliquod.

Her-

Herpetis. *Herpetem* vero Mordacem vel Esthiomenam, vulgò lupum, oriri ex sale Mercuriali tantùm contendit Author, ejusque centrum figi, ubi defectus major fuerit: & quamvis adscribatur hepati, vel per ejus curam procedatur, morbus tamen eam per se recusare ait. Fixum quoque esse, & in circumferentia centrum suum coagulare intrinsecus ad os fodiens, urere callososque nodos tandem procreare usque ad mortem, arguit.

Helmontii opinio de causa Erysipelatis. §. 6. *Erysipelas Helmontio* etiam vocatur Apostema igneum, unde Author hic de ipsius causa ratiocinans supponit fingitque. Archeum aliquam in parte ultimæ digestioni famulante conceptum doloris stigma iniquè ferentem, ac velut furore percitum Erysipelas suscitare. Unde in Erysipelate venenum aliquod ideale ab Archeo natum esse contendit. Frigus quoque insolitum modicum, non tamen rigorem in initio Erysipelatis obvenire ait, quia acor halituosus adhuc modicus est: qui dum ad corporis superficiem pertigerit, extra proprium sui diversorium ibidem acescit atque putrescit. Hinc saponariam & lixivialem medelam exstinguere Erysipelas arguit, eo quòd in lixivialibus omne acidum commoritur. Febres enim continuas ab intus detenta aciditate similiter primùm rigere, & in finem sive consumptionem usque postmodum æstuare comprobat. Aciditatem ergò vaporalem pervadentem in Erysipelate corporis penitissima acidum esse humorem nullus dubitat, imprimis hoc demonstrat exemplo, quod saponariis aliisque lixivialibus acidum domantibus mitescit remediis. Gustu etiam comprobat, liquorem illum ex Erysipelate emanantem non esse amarum seu bilem, uti Veteres existimant, sed acido-salsum, hinc Erysipelas produci ait à spiritu vitali alcalisato. Causa Erysipelatis occasionalis est sal quoddam acidum, si hoc copiosiùs abundat, Archeum in tantum lacessere potest, ut is partem aliquando gangrænet, vel etiam fieri potest salium corrosivorum incensio in particulari membro, ubi affluente latice & cruore pars intumescit, & Archeus partis rebellis existit.

Herpetis. In *Herpete* seu *ignè Persico* sal causticum de sorte alcalium pro *causa* allegat *Helmontius*, rejicitque Galenicorum causam, quam de amaris & bile fingunt, quapropter effectus maximè ignei in corporibus existunt. Ridet frustraneum bilis commentum, cùm præsertim, qui ignis indolem imitantur, minimè sint humoris biliosi clientes.

VVillisii ratiocinia de causa Erysipelatis. §. 7. Juxta *VVillisium* exoritur *Erysipelas* à sulphure extra temperiem ordinariam evecto, cujus particulæ quædam cum aliis principiis congeneres non existentes, & cum ipsis sororiari non valentes, à mixtione solvuntur, efferataque evadunt, & sanguinem exagitant, ac conturbant. Dominium itaque obtinentibus sulphureis particulis, laxataque cruoris compage, spiritus avolant, augescitque liquoris sanguinei fervor atque excandescentia, sulphure à spiritibus nullo modo ampliùs contemperato. Circulante itaque sanguine, furibundæ illæ sulphureæ particulæ sibi invicem impingentes simul coeunt, & uniuntur, majorisque hac ratione vires acquirunt, & sanguinis incendium intendunt, sed quùm ad angustiores quosdam tubulos pervenerint, quos ob crassitiem percurrere non possunt, in iis commorantur & aggeruntur, adusti nisque sensum excitant, & adaucta indesinenter earum aggerie, ad superficiem usque propelluntur, cutemque distendunt, & in tumorem elevant. At quùm eodem impetu semper agitentur, nisi citò compescatur ipsarum conflagratio, repagula à quibus cohibentur, effringunt & disperdunt, partesque, in quibus continentur.

tur, exurunt.

Herpetis. *Herpes* ex *VVillisii* sententia producitur, quando scilicet sal in sanguine luxuriat, vel summo jure potitur; quum siquidem sal uberiùs ab alimentis massæ sanguineæ suppeditatur, vel ob pravam digestionem ritè non exaltatus, crudiorque remanet, aut dissipatis depressisque spiritibus ab aliis dissociatur, fluoremque assequitur. Salinæ itaque particulæ cæterorum principiorum jugo solutæ vnà confluunt, & per totam massæ sanguineæ compagem sese explicant, atque ob eam, qua gaudent, similitudinem, unà coeunt & conjunguntur, cruorique acido-salsam diathesin communicant. Sanguis enim universas corporis partes pervagans, ad superficiem advectus, salinas illas, quibus infestatur, particulas humore lymphico dissolutas in glandulis cutaneis, in quibus omnia recrementa sua deponere assolet, relinquit; Pori verò minimarum istarum glandularum arctiores existentes, quamvis lymphæ huic à salibus copiosioribus viscidiori factę exitum præbeant, eam in sinu suo retinent, illaque plus nimio saturati obstruuntur. Salia autem ista ob varias, quas inter se fecerunt, concrescentias, & plurimas terrestres particulas, quas secum abripuerunt, majorem acquirunt molem, glandularumque substantiam, in quibus cæspitant, in tumorem extollunt. At salium spicula utut ab admixta terra obtusa, per poros cutis, cujus fibrillas vellicant & dilacerant, foras prominent, & pro intensiori remissiorive acredinis gradu dolorem aut pruritum excitant, & cutem exesam in squamulas discindunt.

Iuxta Sylvium causa Erisipelatis. §. 8. Erisipelas *Sylvius* cum *Galenicis* à bile pura deducit, ubi scilicet bilis sine sanguine in partem aliquam effunditur aut erumpit; illamque acrimonia sua vexat & malè afficit, ac ex conflictu dolorem excitat in parte sensu prædita, ubi enim sensus major non est, ut in parte carnosa, juxta *Ipsum* corrumpitur & mortificatur ea nonnunquam sine ullo sensu. Ortum quoque *Ipsi* videtur Erysipelas ab humore bilioso & lymphatico vel pancreatico acribus, & vitiosè in corde simul effervescentibus, febrimque producentibus, arctiusque inter se, ideoque laxiùs sanguini junctis, atque cum ipso tamen quaquaversum propulsis, & facilè in corporis superficie, ut & alibi forsan hærentibus, ibique tumorem levem, ardorem autem ac dolorem magnum *Erysipelatis* nomine notum excitantibus. Si tumor hic ampliùs ibi corruptus, ab externo frigore imprudenter admisso repellatur ad interiora, & sanguini admisceatur, vel non satis medicamentorum externorum ope via ipsi sternatur ad exitum, nec internorum opera propellatur idem foras, juxta *Ipsum* gravior producitur febris cum delirio, & sæpè mors sequitur ipsa. Humorem enim hunc, & de bile maximè participantem, ad corporis superficiem propulsum, magis à temperie sua degenerantem & acriorem factum, non sine summa sanguinis noxa eidem admisceri, unde mox ardentiore produci febrim, & effervescentiam nocentem in corde ante omnia cerebro, animalibusque functionibus adversam, quas mox ita turbat ac confundit, ut sensus externi vacillent, interni delirent, animique motus turbentur æquè ac motus corporis animalis. Bilem acriorem sanguini affusam delirium excitare in febre tam intermittente, quàm continua, asserit Author. Hinc in Erysipelate retroacto post turbatam mentem mortem in sene jam delirante, & medicamentis præposterè utente Noster se scribit observasse.

In *Herpete* verò bilem acriorem ad corporis superficiem, cutem sc. delatam accusat Sylvius, quæ ibidem existens bilis cuticulam corrodit, vesiculasque producit. Herpetis.

§. 9. Car-

Cartesianorum ratiocinium de causa Erysipelatis.

§. 9. *Cartesiani* à serosiori succi chylosi liquore in cute molliori subsistente, & coagulato, tumorem illum superficialem produci referunt, quem *Erysipellas* vocant, partesque hujus liquoris acutiores subtiles, sive salinas à materia ætherea celerrimè agitatas, fibras cutaneas & nervosas tenuiores vellicando dolorem aliquantùm urentem excitare & ruborem. Retineri verò particulas istas sub cute arguunt ob pororum ejus occlusionem & tubulorum obstructionem à liquore incrassato, quam incrassationem interdum ab externo frigore induci norunt, ob quod in ductibus lymphaticis liquor iste in motu sive fluore suo impediatur, sed quia ob subtilitatem à calore superveniente liquor hic faciliùs resolvi queat, quam chylus crassior, eapropter etiam contingere affirmant, ut Erysipelas ad loca vicina migret, fluit enim aliquantùm lympha ista à priori coagulatione resoluta ad tubulos proximos, sed cùm volatilioribus salibus sit destituta, in pristinam coagulationem facilè relabitur, & in tubulis istis, ut in prioribus, stagnat. A vini acidioris potu largiori & ira affectùm hunc suscitari norunt, quòd lympha à priori non modò in copia augeatur, sed multis etiam particulis acutis, & cuspidatis repleatur, quarum mucrones in fibris cutaneis & nervosis facilè hæreant, & poros obstruendo insensibilem transpirationem impediant, unde lympha diutiùs hæreat, & quietem acquirat, qua sola coagulatio ista producatur. Ob excandescentiam & iram succos omnes & maximè lympham turbari, particulas angulares à reliquis segregari, & majori copia ad partem aliquam unà cum lympha transmitti dicunt, quandoquidem ob vindictam liquor nervosus impetuosiùs ad membra externa, ceu executionis organa, influens, lympham in vicinis tubulis simul propellat. Arteriolæ à lympha hac in tubulis cutaneis stagnante compressæ sanguinem in exterioribus suis ramulis diutiùs detinere æstimantur, cujus rubor per cuticulam transpareat. Interdum una in parte tumorem hunc abire, & in alia etiam remotiori de novo exsurgere propterea existimant, quòd lympha ista resoluta in massam sanguineam refluxerit, at nondum ab acutis istis particulis salsis liberata, circuitu sanguineo in aliam partem effusa, eandem obstructionem & fibrillarum excitet agitationem. Pulsum in tumore non abesse existimant, quòd minores tantummodò arteriarum ramuli, non verò majores earum trunci comprimantur. Tubulos etiam quandoque ab acutioribus particulis nimiùm agitatis erodi, aut à succis impetuosiùs irruentibus dirumpi credunt, unde pustulæ excitentur. Quando verò contingat, ut succi quidam lutosi viscidi ex chylo crassiore subsequantur & tubulos quosdam sub cute obstruant, Erysipelati simul œdema quoddam adjungitur.

Herpetis.

A succo quoddam multis particulis angularibus imbuto, sive acido glandulas cutaneas obstruente, easdemque in tubercula quædam distendente *Herpetem* oriri volunt, quandoquidem lympha acidior & crassior in glandulis stagnans easdem in granula quædam duriuscula disponat, unde *Herpes miliaris* vocetur, sed à materia subtili interdum commota fibras vellicet, & pruritum provocet, ad quem sedandum si homines cutem scalpant, cuticulam abradi referunt, canalesque ita apertos assiduò liquorem quendam roris instar effundere, qui particulis acutis erodentibus præditus vicinas fibrulas cutaneas exedat, sicque ultrà serpat, donec tubercula invicem proximè jungantur, & cutis valde destruatur, & in formam crustaceam mutetur, cùm amissis particulis lubric s anguilla-

ribus volatilibus liquor remanens per quam incrassetur, & tandem ratione particularum erodentium partes subjacentes musculosas non minùs destruat & exedat, ut profundaquandoque effodiantur foramina.

Nostra sententia de causa Erysipelatis. §. 10. Glandularum miliarium seu subcutanearum pensum est tantùm à sanguine separandi ac secernendi salia à tenuiorum alcalicorum cum subtilioribus acidis coalitu genita, & in phlegmatis dissoluta quibusdamque sulphuribus associata, quando verò in sanguine existunt abundantiora acida, eorumque spicula æquo sunt longiora & rigidiora, copiosiora iis impraegnantur alcalica, & salia quæ ex mutuo eorum connubio emergunt, propter longiores, quibus gaudent, aculeos ad motum sunt ineptiores, & ob eosdem duriores & rigidiores acriora & mordaciora fiunt. Quædam ex sulphuribus, quæ cum salibus per poros amandari debebant, ab acidis copiosioribus coagulantur, & in glandularum angustiores tubulos impulsa, in iis remanent, eaque obturant, ac sanguinem reliquosque succos in circulo suo retardant; salia jam dicta ad easdem glandulas pervenientia, & in earum tubulos sese insinuantia ob spicularum, quibus horrent, longitudinem, illos præterfluere nequeunt, & in ipsis cespitare coguntur, sed quum in continuo motu versentur, tum à materia ætherea, tum à spiritibus animalibus, tum à subtilioribus sanguinis in vicinia circulantis partibus, aliorumque succorum communicato, & serie perpetua ab aliis à tergo subsequentibus compellantur, & altiùs adigantur, aculeos suos parietum tubulorum poris infigunt, fibrillas illorum dividunt & discindunt, viamque sibi sternunt ad cuticulam usque, quæ cùm densioris robustiorisque sit texturæ, illorum acutiei resistit, ipsaque sub se reprimit. At cùm indesinens fit salium istius modi à sanguine secretio, & in glandularum tubulos amandantur, per quos ad cuticulam accedunt, priorum ibi commorantium copiam adaugent, cuticulam distendunt, eamque in vesiculas aliquando elevant, distentæ cuticulæ pori arctiores fiunt, difficiliorque eo patet salinis particulis exitus, paucioresque hac de causa exhalantur. Sub cuticula ergò coercitæ, & perpetuo motu agitatæ spiculis suis cutis ac cuticulæ fibrillas violentiùs impetunt, ac spasmodicos motus illis inferunt, unde dolor, qui in Erysipelate percipitur, & exulceratio, quæ sublata cuticula interdum apparet. Certum ergò est, quòd vascula tenuia lymphatica cutis affecta seu rupta sint in Erysipelate, in qua non adest tantus tumor, quia lympha sat tenuis est, hinc fluidior pars faciliùs per vasa lateralia delabitur, hinc non tanta congestio, neque pus generari potest, quia non plures chylosæ particulæ admixtæ sunt humori evasato; ratio est, quòd humor iste in minimis istis tubulis pauciores tenaces particulas chyli in se contineat, nec tubuli chyliferi majores rupti sint, sed tantùm minutissimi. Atque hac ratione lympha hæc affecta facilè à causa quadam superveniente resolvi potest, sicque perit hac in parte Erysipelas, verùm ubi hæc materia soluta pervenit ad sanguinem, febrim, h. e. levem secessionem particularum sanguinis excitat. Et cùm tubuli cutis non sint ejusdam magnitudinis, quippe in facie sunt minoris Diametri, si illic alluit, facile pedem figit, sicque reproducitur Erysipelas, sentitur pruritus, quia in hoc lymphæ inflammans quædam superest fluiditas, hinc partes salinæ à se invicem dissociatæ sunt, & quasi quælibet particula salina seorsim ab æthere agitatur, sed collectis viribus uno impetu non possunt ruere in fibrillas nerveas easque dilaniare.

In

In Eryſipelate ergò, ceu dictum eſt, afficiuntur exigua cutis vaſcula lymphatica, continentia lympham prægnantem non minùs cujuscumque generis acutis particulis, ſed non adeò ramoſis viſcoſis chyli obvolutis, ſicuti in majoribus cutis inferioris, carnis, &c. tubulis in Inflammatione contingit, prout eorum tubulorum textura magis vel minùs compacta dilatari nescit, & Diameter exigua eſt, facileque oboritur Eryſipelas ab externa cauſa, ut frigore, incarcerata lympha, vel ab interna aliquatenus tantummodo turbata ſanguinis mixtura, quod in quibusdam fœminis inſtante menſtruatione, (imprimis ſi ſalſarum vel acidarum particularum ad reliquas ſanguinem & humores conſtituentes proportio non fuerit debita,) manifeſtiſſimum. Intumeſcentia & reſiſtentia in Eryſipelate minores ſunt, quàm in Inflammatione (ratione molis & inhærentiæ utriuſque habitæ,) cùm ibidem & tubuli minores ſint, & materia ſtagnans non adeò copioſè congeritur, & fluidior faciliùs per vaſa lateralia delabitur, nec tantam (licèt promptiùs) ſuſcipit fermentationem, hinc eſt, quòd acutæ, acidæ, &c. ab æthere transfluente adactæ, ſingulæ ſeorſim ob intermixtum fluidum impingant quidem in fibrillas tubulorum, non autem tanta vi disnectantur, atque ad rupturam uſque diſtendant ut in Inflammatione, hinc pruritus potiùs, quàm acutus doloris ſenſus percipitur, ardor autem major ſentitur, tum quia morboſum cutis rete proximum eſt, tum quia ab ætheris celerrimo interfluxu materia hinc fluidior, promptiùs ejus agitationi obſecundans, nervulos magis afficit: adhæc color rubens, cùm ejus cauſa non tàm altè lateat, vividior apparet, dependens cum priori phænomeno ab eodem ætheris celeri tranſitu; abit autem facileque redit, eodem vel alio color vagabundus loco, in Inflammatione permanens, quoniam obſtructio à particulis aliquatenus adhuc fluidis & lubricis orta ſalſas rigidasque è poris educentibus, accedente majori earum ab æthere agitatione, ignisque è corde impulſi vi facilè ſolvitur, quòd cùm fit, materia ex obſtructione in ſanguine turbas excitando ſeceſſionem leviorem cauſatur, qua particulæ extra debitam unionis ſphæram ejectæ, cum ſanguine per univerſum corpus diſtributæ, eodem, ſi illuc propellantur, vel alio in loco hærent, cùm textura vaſorum cutis & epidermidis ubique ferè ſit conſimilis, ac proin æquè alibi, quàm ubi ſoluta eſt obſtructio., reproducitur Eryſipelas: exſtillat autem, ſi eroſi fuerint tubuli, (ut aliquando fit in Eryſipelate faciei nomine bellæ roſæ inſignito,) non pus, ut alibi eruptis tubulis chyloſam ſanguinis portionem continentibus, ſed lympha acerrima ſubjectas partes excorians; quando verò innumeræ adſunt & exiguæ puſtulæ, videntur glandulæ miliares cutis vel obſtructæ, vel modo eroſæ, quæ ſi imprimis in infantibus à frigore (uti in aliquibus ſudantibus ab impedita tranſpiratione mox puſtulæ oriuntur,) obſtruuntur & dein eroduntur tubuli, exſtillat lympha vel ichor quidam tenuis inſtar roris, quæ ſpecies Germanis Thau VVrm vocatur. Ex hiſce prolixiùs deductis abundè conſtat, cauſam Eryſipelatis Inflammatoriam quandam eſſe obſtructionem. Cauſæ remotæ Eryſipelatis ſunt vulnera, contuſiones, exulcerationes, calor ignis, vel. Solis, vel abuſus frigidorum ciborum ac potulentorum, ex quibus facilè cauſa interna oriri poteſt, nempe obſtructio à lympha in tubulis minimis cutis incraſſata, & ſtagnante.

Quòd ſi contingat, ut vaſcula la cutanea erodantur, humor qui effluit ratione acrimoniæ ſuæ ſalinæ exedit partes circumjacentes, & ſi puſtulæ inde excitentur, indicium eſt ipſas glandulas miliares *Cauſa Herpetis.*

ſimul

simul esse affectas, & tunc hic affectus in infantibus utplurimùm vocatur Herpes; in adultis verò inde oriuntur ulcuscula. Causa ergò immediata est secessio particularum serosarum & volatilium oleosarum sanguinis, qualis enim illa intemperies est in sanguine & lympha, talis etiam est in minutissimis his tubulis. Herpes miliaris oritur, si lympha debito viscosior absumptis & fugatis ab aere aquosis, & tenacibus concrescit in squammulas, seu crustulas, dicitur Herpes sicca squammosa. Differunt autem à crustis squammæ, cùm sint tenuiores, & in superficie exteriori siccatæ à cute dissiliant, quod in crustis non ita fieri solet. Sub crustis verò effusa lympha fermentescens punctione particularum acutarum in fibrillas nervorum pruritum, imò ardorem cum leviori Erysipelate, & sæpè dolorem excitat, & pro majore aut minore acredine sanguinis, ac lymphæ, acrior vel secus alios vicinosque cutis tubulos erodens, (contribuente ætheris vicinos humores turbantis inordinato, ut in omni Inflammatione, transitu,) ipsosque capillorum exedens, ut fit in lue venerea, scabie, &c. dicitur meritò Herpes exedens. A glandulis subcutaneis particulas salinas è sanguine secerni vidimus, illudque ab ipsis produci comperimus, eò quod longioribus, rigidioribusque spiculis sint donatæ, ideoque ad exitum ineptiores existant, sed quum in phlegmate sint dissolutæ, vis illarum obtunditur, & cuticula ab earum acrimonia præservatur, à congeneribus salibus oriri Herpetem existimamus, illaque spiculis duris, rigidis, & acutis esse donata quis negabit? Æquè ista, ac priora, cum hac tamen differentia, quòd posteriorum spicula priorum spiculis sint breviora. Acida siquidem, quæ hoc in ultimo affectu alcalica saturant, sunt delicatiora, & brevioribus pollent aculeis, qua de causa salia ex mutuo eorum coalitu emergentia sunt minutiora, faciliusque glandulas subcutaneas pervadunt, & ad cuticulam usque deferuntur. Sulphura pauciora à subtilioribus, tenuioribusque istis acidis coagulantur, rarioresque exsurgunt, & in minutissimis tantùm tubulis obstructiones, unde minor contingit sanguinis stagnatio, quum liber illi sit aditus in ampliores tubulos, à quibus resorbetur. Phlegmata salia dissolventia, & unà cum ipsis à sanguine separata, vel illi remiscentur, & cùm eo denuò circulantur, vel à continuo motu à materia subtili, & spiritibus animalibus communicato attenuantur, comminuuntur, ac per poros exhalantur. Salia itaque pauco sero dissoluta minùs occupant spatium, levioremque cutis elevationem inferunt, sed cùm etiam à phlegmatis vis eorum non infringatur, nec illorum acumina ab ipsis obtundantur, & in irrequieto motu persistant, cutis, & cuticulæ circumpositarum fibras, in quas impingunt, duriùs, graviusque pungunt ac lancinant, ustionisque sensum inducunt, quùm autem ab aliis perpetuò de novo advenientibus compellantur, & rectà in oppositam cuticulam protruduntur, poris suis spicula sua infigunt, à quibus foris prominentibus fit partis asperitas, at continuata, & durante impulsione cuticule fibrillæ aculeis, quos poris suis exceperunt, minutim secantur, & in *furfura* abeunt.

§. 11. Sequitur *Prognosis*, & quidem ratione salutis, & mortis; ubi asterisco notandum, quòd licèt rarò lethale sit Erysipelas, (quod tamen in perverso, & quidem repellentium, ac refrigerantium remediorum usu aliquoties lethale observavimus,) nihilominus cùm altiores in imis viscerum medullis, imò & cutis glandulis miliaribus radices egerit, satis rebelle est, & furca fusteque licet expulsum, tamen usque recurrere aptum natum est. Breviter sæpè hic affectus terminatur, ipsam verò radicem exstirpare, ut nullum meditetur reditum, hoc opus, hic labor est. *Prognosis.*

Prin-

Principem enim Sereniſſimam novimus, quæ plus ultra 12. annorum ſpatium Eryſipelas à quacunque tempeſtate vel exceſſu in dięta recidivans patitur, nullis remediis, quamvis optimis adhibitis, cedens. Facilè ergo, ceu dictum eſt, recidivat hoc malum, vel aliquando degenerat in ulcera. Curatio illius difficilior eſt, ſi oſſium denudationi, aut fracturis ſupervenerit, ſi ab exterioribus ad interiora, ut vulgo dicitur, convertitur, ſi putreſcit, aut ſuppuratur, quod verò rariſſimè, vel nunquam obſervatur. Malum eſt ſi Eryſipelas in facie ac capite oboritur, ſi in Hepate, utero, aliiſque partibus internis erumpit. Modum eventus ad ſalutem dicimus utplurimùm fieri per inſenſilem transpirationem, ubi accedente pruritu cuticula quaſi in ſquamas fatiſcet, colorque in ordinarium, & conſuetum ſenſim mutabitur. Sin verò nullius curæ malum ęgro fuerit, facili negotio, inconſideratè applicatis (ceu ſuperiùs diximus,) repellentibus, & refrigerantibus non alcalinis, unà cum aliis erroribus in cura commiſſis, in ulcera rebellia, & ipſam ſæpe gangręnam, & mortem abit. Introrſum pulſum Eryſipelas ipſi vitæ ſtruit inſidias, *iuxta 6. aphoriſ. 25. Hipp.* quod concernit Herpetis prognoſin, ferè eadem eſt cum Eryſipelatis prædictione. Simplicis, & humidi Herpetis curatio faciliùs obtinetur, quàm ſicci & feri. Ferus ſi vel ſponte, vel repellentium ac refrigerantium medicamentorum miniſterio promptiùs ſupprimatur, graves ſępe habet morbos ſubſequentes, Apoplexiam nempe phthiſin, febrem, &c. Herpes in ſubjectis ſcorbuticis ac cachecticis, ubi ſucci ſunt inſtar aquæ fortis acerrimi, obveniens, difficillimè curatur, & tranſit ſæpe in ulcera diuturna.

Diæta. §. 12. Perſpecta prognoſi, pervenimus ordine noſtro conſtituto ad *Curam Diæteticam*; cùm verò Diæta noſtrorum affectuum nempe Eryſipelatis & Herpetis ferè eadem eſt, ac Inflammationis ſuperiùs jam latiùs deductę, non operæ pretium duximus pluræ præter generalia hic addere. Ab aeris ergo calore interiore, ſuccos noſtros dulces ac volatiles per cutis poros avolare faciente, & à frigore eos coagulante, & acriores ſtagnando reddente ſibi caveat æger Eryſipelate, vel Herpete infectus, facile enim inde recrudeſcet malum, & ſæpe non absque ægri periculo. Hinc lympha incraſſatur, & in tubulis minutiſſimis, ſeu glandulis cutis miliaribus facilè ſtagnat, unde frigore vago, & poſtmodum febri admodum periculoſa tentantur ęgri, ſanitati ſuæ non ritè ſtudentes. Aer ergò ſit temperatus ad calidum vergens, vitatis ſummoperè extremis utriſque. Calidior enim dilatando plus juſto, & eliminando nimis, ad ſtagnationem diſponere poteſt ſuccos noſtros, imprimis lympham corporis noſtri. Quoad cibos, acidis non veſcatur æger, nocent etiam omnia alimenta ſalſa, dulcia ſaccharata, pinguia, nimis calida, & nimis aromatizata. Potus calidus Theæ, vel Caffeæ, vel lign. Guajaci, vel Saſſafras, ſarſaparill. &c. optimus eſt. Quies & ſomnus conducunt, quia ſucci machinæ noſtrę hiſce recreantur, ac attenuantur, ut ſic fluidiores cunctos tubulos etiamque minimos perfluere valeant.

Motus intempeſtivus exulet, quia facilè inde coagulatio ſuccorum oritur, prout ex motu nimio palpitationem cordis, & arteriarum, à coagulatione ſuccorum ortum habentem fieri toto die obſervamus.

Venus non ſit immodica, Animi affectus coagulationum ſuccorum authores ſanæ rationis moderentur freno. Cane ergo, & angue pejus vitetur ira, vel excandeſcentia quęcunque, obſtetricans facillimè morbo.

Alvus, ut quotidie officium faciat, admoneatur. Hæc omnia, & ſingula occaſionalem cauſam & anſam ut præbere queant affectui recurſuro, ita providè ſunt obſervanda, adeoque ſi exeſſe hoſpitem hunc

velit

velit, commendatissimum sibi habere Diætæ studium necessum erit.

Cura Galenicorum Erysipelatis. §. 13. Curationem *Erysipelatis* aggredientes priùs *Galenicorum* videamus. Statim *isti* ab initio ubi comparuerit Erysipelas, venam in cubito secant, maximè quidem humeralem: sin minùs, eam, quæ invenitur: si verò ob aliquod impedimentum venam non secent, purgatione utendum esse ajunt, & bilem educens medicamentum & seq. vel simile præscribunt:

℞. *Rhei elect.*
Cort. myrob. citrin. aa. ʒ ij.
fol. senn. ʒ iij.
mann. elect. ℥ j.
His superaffunde
Aquæ cichor. bullientis ℥ iv.
Stent per noctem: in colat. dissolv.
Syr. de cichor. quadrupl.
Rhabarb. ℥ ß.
Crem. tartar. ℈ j.
Elect. de Tamarind. ʒ j.

M. f. potio: vel etiam clysteres fortiores applicant. Ipsam purgationem sæpiùs reiterant, ut verò sanguis defervescat, & bilis corrigatur, Julapia refrigerantia ex aqua endiviæ, nymphææ, lactucæ, portulacæ, cum Syr. de endivia, de nymphæa exhibent.

Quod externa Topica attinet, illinenda esse Erysipelati ea, quæ partim id quod influit repellant, per frigefacientia, partim ut id quod jam coacervatum est, discutiant per moderatè calefacientia, ac humectantia, priusquam livida ac nigra pars fiat, ita ut ea quæ illinuntur semper humida conserventur, per hoc ut frequentiùs alterentur: atque illud fieri posse contendunt, si per molles spongias priùs illita abluantur. Multus enim partis fervor citò exhalare faciens hæc resiccat. Opus autem habere Erysipelata ab initio dicunt frigefacientibus cum humiditate absque adstrictione, velut est sempervivum, & portulaca, & psyllum, lenticula palustris, seris, cucurbita, solanum, hyoscyamus, lactuca, glaucium, insuperque apium, & rhamni folia per se, aut cum pane imposita, & cerata ex aqua valdè frigida. Miscent & opii quid istis, & succi papaveris, & cicutæ, & mandragoræ, & efficiunt medicamenta composita. Parant quoque eum in finem ceratum ex cera alba, rosaceo quadruplo admixto, quod ex oleo crudo citra salem sit paratum, ita ut hæc in pila emolliantur, & aquæ frigidę affundatur quantum suscipere possunt. Aceti etiam tenuis, ac pellucidi reliquis medicamentis parum admiscere solent, sed & polentæ cum aliqua ex relatis frigefacientibus herbis, & palmulę pingues ab ipsis applicantur. Illinunt etiam partem affectam cerussa, aut cimolia, aut figulari terra cum solano, aut spuma argenti cum rosaceo, aut chalcitide cum oleo & passo, aut cerussa cum aceto lycio, aut acacia cum aceto. Remittente autem fervore utuntur simplicibus quidem sulphure vivo, & menta, cum aceto rosaceo, aut ruta cum absinthio & aceto ac oleo, aut spuma argenti cum porri & betæ succo. Compositis autem privatim quidem ad caput, hoc pastillo utuntur spumæ argenti, cerussæ, croci, sulphuris vivi, opii cum passo: in communi verò ad omnes partes, minii, sinopici, chalcitidis, misyos torrefacti, æruginis, atramenti sutorii, aluminis scissi singulorum æquales partes utuntur ex aceto. Vel:

℞. *Sulphur. viv.*
Cerussæ.
opii.
acaciæ. aa. ℥ ß.
aceti q. s.
M.

Vel:

℞. *fol. recent. altheæ tener.* ℔ j.
in aceto coct. probè trit. & addito
rosacei triente,
spumæ argenti,
Cerussæ singulorum sextante & ℥ ß.
rursus tertio cum Coriandri, aut sempervivi, aut solani succo, dein adiectis micis panis ut Emplastri formam accipiat

cipiat, imponunt.
Sequenti quoque Emplastro utuntur:
℞. *Olei cecini.*
myrthei aa. ℔ j.
Ceræ ℥ v.
spum. argent. ℥ iij.
æruginis ras. ʒ vj.
Postquam verò cessavit inflammatio aut diuturna fit, antea quàm livida pars fiat, Cataplasma ex cruda hordeacea farina imponunt. Si verò jam livida facta fuerit scarificant, & cataplasma diutiùs imponunt, & perfundunt aqua calida dulci, aliquando etiam marina aut muria, quandoque enim cataplasmati eadem admiscent, postea verò relatis compositis utuntur cum animadversione, nam si diutiùs permaneant, in pus, aut putredinem transmutationem contingere existimant.

Herpetis. Cura *Herpetis* ad mentem *Veterum* consistit primò in benè ordinata victus ratione; secundo in materiæ antecedentis aversione, & inhibitione; tertiò in evacuatione humoris partem affectam occupantis: quartò in ulceris sanatione. Diætam eandem nempe frigidam, ac humidam, quæ in Erysipelate describitur, commendant, circa universalia ipsis quoque idem consilium est, purgandum enim, venamque secandam esse contendunt, evacuant igitur totum corpus per medicamentum bilem educens. Dein transeunt ad *Topica*, affectis autem locis frigefacientia, ac siccantia adhibent medicamenta, ab initio quidem pampinos vitis, & rubi, ac plantaginis in cataplasmate apponentes, postea verò lenticulam, hisque aliquando etiam mel, ac polentam miscent vel sequent.
℞. *Decoct. fol. rubi*
arnoglossæ aa. q. s.
in quo dissolve
farin. hordei,
lupinor. aa. ℥ iv.
pulv. rad. enulæ ʒ vj.
M. f. Cataplasma cui add.
Ol. Nymphææ,
rosacei aa. ʒ vj.

M. & applicetur moderatè calidè, vel loco ejus ung. de liquiritia, vel atramentum scriptorium saltem applicant, quod (ut illi ratiocinantur, ratione vitrioli putredinem corrigit, ratione gallarum repercutit, & refrigerat, vel sequens applicant unguentum:
℞. *Laccæ succidæ ustæ, & pulverisatæ* ʒ ij.
Corticis pini usti & loti ʒ i ß.
adipis caprilli ℥ j.
ol. myrtin. ℥ iij.
Ceræ q. s.
M. f. linimentum, quo partem affectam illinunt.
Vel:
℞. *Aceti.*
Aq. plantaginis aa. P. æq.
M. & applica. Sunt qui terram cimoliam, cum succo solani subactam, & ad unguenti formam redactam apponunt. Quòd si Herpes ulceratus adsit, medicamenta moderatè exsiccantia, & minimè acria esse administranda arguunt, ulcus itaque sequenti decocto abluunt:
℞. *Herb. plantag.*
solani,
bursæ pastoris,
Centinod. aa. M j.
endiviæ M ß.
Calicum virid. gland.
Nucum Cupressi aa. ℥ iij.
balaust.
gallar. aa. ℥ j.
Thuris,
malicorii,
myrrhæ aa. ℥ ß.
M. f. decoct. in aqua fabrorum, quo ulcus ritè mundandum esse præcipiunt. Dein comburunt lanam succidam in olla nova, combustam terunt in pulverem, & cum s. q. aqu. rosar. redigunt in liquorem instar atramenti, quod plumis illinunt, alii ipsum atramentum applicant. Nonnulli ulceratum Herpetem illinunt pastillis passo solutis, aut vino tenui & austero non veteri, aut posca aquosa. Adhibent etiam glaucium & huic similia ex aqua, & hoc nihil efficiente, acetum admiscent. Sed

& plan-

& plantaginis succum, aut solani dilutum magnoperè laudant, aut lini semen tostum, ac vino, oleoque coctum, & tritum imponunt, aut cimoliam solani succo dilutam illinunt, & spumæ argenti trientem, succi pori cyathos septem, succi betæ tantundem, trita inungunt, ubi verò diuturna jam sunt talia ulcera, idoneum esse dicunt *Musæ* pastillum & *Andronis*. Vel

℞. *Lanæ mollis non lotæ, circum tedam obvolutæ ac ustæ*, ℥ i ß ʒ ß.
Ceræ ℥ iij.
recrementi plumbi acetabuli dimidium adipis caprin. curat. & lot. in aq. ℥ ii ß.
olei Myrtei ℥ v.
M. Vel:

℞. *Malicorii mali punici dulcis* ʒ vj.
spumæ argenti ʒ vj.
lanæ non lotæ circum tedam obvolutæ ac ustæ ʒ iij.
Ceræ ʒ xij.
Cerussæ ℥ j.
thuris,
alumn. sciss. aa. ʒ j.
Vin. & myrteo excipiantur.

Cura Erysipelatis ad mentem Paracelsi. §. 14. *Paracelsus* curæ principium in Erysipelate esse ait, ut ligamenta stringantur cum allohol, ne concurrant alia salia, postea sperniolo mortificandum, deinceps amotis doloribus per oppodeltoch consolidandum esse contendit. Descriptio allohol est sequens:

℞. *Salis anacthron* ℥ j.
Anodi ℥ ß.
reduc ad formam cum oleo de spica.

Descriptio Sperniolo:

℞. *Spermatis Ceti.*
Ranarum.
Cerefolii.
Iuniperi aa. q. v.
fiat destillatio in Sole.
Vel:

℞. *Glutinis aquatici* ℥ iij.
destillentur in aquam, cui fimus mineralium imponatur, & bulliant simul per horam, aut donec in formam pultium reducantur, adde
Caphure ℥ j. *fiat unguentum*,

quo cum ligetur crus terno quoque die semel, per tres septimanas continuando. Postea sæpiùs abluendo mundetur aqua foliorum querci, vel aqua salsa. Curabitur optimè non aliàs, ac si medicamentum superpositum esset: nam ejus est indolis medicina prædicta, quod tribus hebdomadibus etiam operetur, post ejus omissionem, donec omninò curaverit. Anacthron est genus salis, quod crescit in petris, veluti muscus lapidibus supernascens, nitri similitudine: non est nitrum tamen, quòd à vitrariis conficitur. Est sicut usnea quid, ac decoctum aqua fit, ut alumen, acidum. Postremò vitri formam accipit, spumamque producit, quam antiqui falsò putarunt *anacthron*. Ignis Persici curam duplicem esse dicit Author, una priusquam natus sit morbus, altera cùm jam est vigentesimus: ad priorem curam seq. proponit:

℞. *Spermatis ranarum* ℔ ß.
Caphuræ ℥ iij.
Myrrhæ,
Thuris aa. ℥ j.

Reduc ad destillationem Solis, quod sic intelligas, ponatur in vitrum ad Solem, donec liquefiant. In hunc liquorem pannos intinctos superponit loco dolenti, cum siccati fuerint, rursus intingit, superponitque tam diu, donec sedetur. Ad posteriorem curam adhibet sequent. v. gr.

℞. *Therebint. induratæ* ℔ ij.
Oppoponaci ℔ j.
Colcotharis ℥ ij.
Reduc in Emplastrum.

Bulliens etiam despumat mel, cui præcedentia cùm imposuerit, inde efficit Emplastrum tenue, hoc pannis illitum imponit.

Herpetis cura in refrigerio consistere ait, demum remediis mucilaginosis, ad callos nodosque tollendos, postea curat per oppodeltoch. Mucilaginosum ipsius remedium est sequens, v. gr. *Herpetis.*

℞. *Liquor de Mumia,*
de Mastice,
de Caphura aa. ℥ ß.
Mucilag. de fenugreco,
de psyllio,
de cytoniis aa. q. s.

pro

pro incorporatione usum hujus esse sicuti Emplastri oppodeltoch.
Refrigerium, vel infrigidatio fit spermolo, anodyno per quinque, aut sex dies, post quos mumiam addes. Aliam curam proponit Author nempe sequentem:

℞. *Realgaris crystallini* ℥ j.
olei ardentis ℥ ij.
cerussæ ʒ ij.
M. f. unguentum.

Circumponatur hoc lupi circumferentiæ tantùm ut in medio nihil sit. Renovetur singulis duodenis horis semel, usque ad sextum, vel octavum diem: deponit postmodum & permittit. Circulis ille totus aufertur per se, quo facto, lavat mane, vesperique hac aqua, superponit etiam infrà scriptum Emplastrum secundum artem Chirurgicam. Aqua, vel ejus lavamentum est sequens:

℞. *Aquæ glutinis,*
rosarum aa. ℥ vj.
parthenionis ℥ v.
M.

℞. *Olei lini* ℔ ß.
æris viridis,
Ceræ aa. quartam.
F. Cerotum, cui superadd.
Bdellii colati ℥ j.
Liga secundùm artem.

Helmontii cura Erysipelatis. §. 15. *Helmontius* Erysipelatis venenum ex ira Archei deducens, sanationem ejus ponit in lepore, cui timor, mansuetudo, fuga, & vita innocua. Cruor itaque, in quo est productum seminale paventis mansuetudinis, & efficiens, mortificat virus ex incandescentia venenosa natum. Etenim amores, odia, terrores, horumque seminalia producta, sigilla, ideas, & characteres in rebus notavit, unde plurium occultorum causas proximas adinvenisse gloriatur. Erysipelas quoque Apostematum maximè igneum apposita aqua vitæ sanari Nobiscum statuit. In genere ergò juxta ipsum sufficiunt remedia saponaria, & lixivialia, quæ illud extinguunt, quia acidum ejus causam mortificant, in specie verò magnetem, sive stercus humanum calide applicari jubet, quod una nocte omne acidum extrahit & necat, ut vix ampliùs deinceps redeat.

Herpetis. Sic & supradictum cruorem leporis venati, & in Martio capti linteo exceptum, & calidè applicatum aquæ in Erysipelate, ac Herpete conducere ait; quasi idea & phantasia leporis tanquam animalis mansueti & pavidissimi metu suo ideam furentem Archei sedat ac cohibet. Helmontius ridet etiam hic Scholas, quod applicare jubeant refrigerantia quatenus fructui, & non arbori vitiatæ remedium applicant. Ad acorem hunc alituosum, & inde Archeum partis excandescentem placandum commendat remedia, cui insunt ideæ timoris, hic etiam laudat carnem leporinam furno exsiccatam. Usum adstringentium, & refrigerantium contemnit, hujusmodi enim salibus acidis corrosivis volatilibus ad viscera interiora, & massam sanguineam, quod facilè mediante latice fieri contendit, retrocedentibus, tùm lethalis apoplexia, vel catalepsis, imo & mors oboriri potest.

VVillisii cura Erysipelatis. §. 16. *VVillisius* sudoriferis materiei in Erysipelate stagnantis per poros sufflaminationem promovet, quibus opium associat: & inter Diaphoretica rob sambuci plurimùm laudat. Parti applicat medicamenta, quæ transpirationem adjuvent, liquoremque extravasatum attenuent ejusque ardorem compescant & mitigent. Prioris generis sunt spiritus vini crocat. & camphor. in quibus infundantur flores sambuci. Secundi verò sunt Saturnina, Minium, &c.

Herpetis. In cura *Herpetis* VVillisius laudat viperina, acidulas, lac integrum, & serum illius, quæ omnia miræ efficaciæ hoc in affectu esse asserit Author. Sed quùm hæc plerumque non sufficiant, nisi ad topica confugiamus, sequentia commendat.

℞. *Ol. olivar.* ℥ iij.
Therebinth. opt.
Ceræ flav. aa. ℥ j.
subl. corr. ʒ i ß.
benzoin.
Styrac.

pulv.

pulv. ireos flor. aa. ℨ ij.
M. f. s. a. unguentum.
Vel:
℞. *Vngu. pomad.* ℥ j.
præcipit. alb. ℨ ij.
M. f. unguentum.
Vel:
℞. *Alum. ust.*
Sacch. canth. aa. ℨ j.
Sperm. ceti,
Cera flav. aa. ℨ i ß
ol. amygd. dulc. ℥ ß.
M. F. unguentum.

Sylvii Erysipelatis Cura. §. 17. *Sylvius* in Erysipelate multis aliis remediis præfert sudorifera blanda imprimis, quando aliqua febricula associata est, hinc laudat Antimonium Diaphoreticum, bezoarticum minerale Martiale, Jouiale, Saturninum, Tinct. Antimonii tartarisat. ocul. cancr. Ebur. phil. pp. crocum Martis, &c. quibusadmiscenda vult salia volatilia ac aromatica, in quem finem sequentem præscribere solet formulam:

℞. *Aqu. flor. sambuc.* ℥ j.
fœnicul.
Card. bened. aa. ℨ vj.
Antimonii Diaphoret. ℨ ß
Ocul. canc. ppt. ℈ j.
laudan. opiat. gr. ij.
Syr. card. bened. ℨ vj.

M. detur cochleatim, atque per vices. Externè laudat cremorem cum creta mistum, & Erysipelati calidè impositum, ut & aquam calcis vivæ cum aqua florum sambuci calidè applicanda.

Herpetis. Ad Herpetem Sylvius commendat sempervivum, portulac. saccharum Saturni, &c. optimum & egregium dicit esse linimentum ex pulvere subtilissimo cretæ, & cremor. lactis, quo sæpiùs Herpes illinatur, item si calc. viv. in aqua extinguatur, istoque liquore locus affectus eluatur.

Ait si multum exedens sit Herpes, in usum vocat remedia Morbi Gallici, nempe potiones ex salsaparilla, Guajaco, Sassafras, rad Chinæ, santal. citrin. rad. enulę, & simil. sudores prætcrea suadet. Externè verò convenire ait unguentum Saturninum, ex lithargyr. solari, & ol. olivar. sine igne tum in mortario plumbeo, diuturnis tritionibus mistum maximè laudat, Balf. sulphur. complementum absolvit.

Cartesianorum ratio curädi Erysipelas §. 18. *Cartesiani* in curatione *Erysipelatis* commodè instituenda eò studiosè respiciunt, ut lympha crassior stagnans resolvatur, & in debitum redigatur fluorem, quo obstructio tubulorum cutaneorum ab ea facta tollatur, eaque de causa ea interius sumenda exhibent remedia, quæ particularum angularium in lympha contentarum mucrones hebetent, absorbeant, & frangant, ut fibrulis ulteriùs inhærere nequeant, sed poris magis accommodatæ per sudorem facilè expellantur, cui scopo sequens inservire potest mistura.

℞. *Aqu. fumar.* ℥ ß.
spir. flor. sambuc. ℨ j.
Electuar. diascord. Frac. ℈ ß.
spir. armoniaci gutt. vj.
Syr. card. bened. ℨ iij.
M. Exhauriantur una vice.
Vel:
℞. *Aq. scord.* ℥ ß.
Rob sambuc. ℨ j.
Tinctur. Croc. gutt. vij.
Salis fumar. ℈ ß.
volat. succin. gr. ij.
Syr. scabios. ℨ ij.
M. assumatur una vice.

Forma etiam pulveris convenientia adhibent sudorifera, ut particulæ cuspidatæ pungentes eo magis inter poros eorum frangantur, & irretitæ per poros eliminentur, cujusmodi remedii sequens tyroni existat exemplar.

℞. *Ocul. canc.* gr. xij.
Bezoard. mineral. ℈ ß.
Salis succin gr. ij.
ebor. Philos. pp. gr. vj.

M. F. Pulvis una vice in aqua florum sambuci saccharo parùm edulcorata exhibendus. Prospectis ità poris & tubulis obstructis cutaneis, ut repetentur remediis internis, non cunctantur etiam topicis, sive externis resolutionem istam lymphæ coagulatæ, & salium pungentium mucronatarum hebetationem, & extra poros ejaculationem promovere, quod præstant volatilio-

lioribus, porosis, & blandis remediis, quorum numero inscribunt sacculos floribus hyperici, camomillæ, sambuci, chrysanthemi, herbis scordii, phellandrii, menthæ, farina volatili, creta, C. C. usto præparato, & pulverisato repletis tepidè impositis, linteo crocato, & spiritu vini camphorato humectato calidiusculè applicato, quam intinctionem optimè institui putant, si crocus in aqua spermatis ranarum solvatur, & tinctura hac linteum mundum saturatè imbuatur, & lentè exsiccetur, exsiccatum de novo solutioni immergatur, & denuò siccetur, hæcque immersio, & siccatio sexies repetatur, tumque linteum istud tinctum ad usum servetur. Eodem modo etiam telam sanguine leporis Martio capti imbutam, & usus tempore aqua flor. sambuci humectatam tepidè imponunt, eamque valdè deprædicant. Sequenti mixtura tepidè adhibita sæpius Erysipelas se abegisse gloriantur.

℞. *Aqua sperm. ranar.* ℥ iij.
Spir. vin. camphorat. ℥ i ß.
flor. sambuc. ℥ j.
Tinctur. croc. ℥ ß.

M. & hac mistura Erysipelas aliquoties illinatur. Dissolvunt quoque, vel in pulveris formam redigunt olibanum, succinum, myrrham, crocum, & camphoram, iisque spiritum vini affundunt, & in loco tepidè per diem, & noctem servant in digestione, tum liquore hoc eodem modo, ac priori mistura utuntur. Fovent etiam partem Erysipelate infectam decocto corticum sambuci, decocto lithargyrii, myrrhæ, & lactis sulphuris, vel mistura sequenti:

℞. *Spir. vin.* ℥ iiij.
aq. flor. sambuc. ℥ ij.
sulphur. viv. ℥ ß.
trochisc. alb. Rhas. ʒ ij.
camphor. ʒ j.
M.

Imminuto tumore, & dolore tendente, cùm æger liberiùs incedere occipiat, ad reliquias acidas auferendas non abhorrent levia quædam purgantia, quæ glandulas intestinales aliquantum stimulantia excretionem lymphæ per intestina promoveant, ne tanta in copia hæc acrior chylo admisceatur, & ad membra externa devehatur, cujus rei gratia sequentem potissimùm approbant formulam:

℞. *Aqu. flor. sambuc.* ℥ iij.
cinamom. ʒ j.
Tinctur. Ialapp. ʒ ß.
spir. armoniaci gut. vj.
Syr. de cichor. cum rhab. ʒ ii ß.

F. Mixtura laxativa una vice exhaurienda. Quando pustulæ sunt excitatæ, easdem aperiunt, ut lympha acrior effluat, & pustulas, vel tinctura croci, vel linimento ex cerussâ, & spiritu vini illinunt. Ulcera facta aqua calcis vivæ abstergunt, & mundant, & unguento albo camphorato, vel ex vitellis ovorum induratis, myrrha, croco, camphora, oleo hyperici, & spiritu vini parato ad sanitatem perducunt.

In *Herpete* lympham glandularem corruptam corrigunt, particulas angulares pungentes, & rodentes abigendo internis itidem sudoriferis ex antimonio potissimùm, & lignis aut radicibus chinæ, & salsaparillæ paratis, quibus liquor iste simul attenuatur, & obstructio glandularum cutanearum, sive miliarium solvitur, tum foris locum affectum abluunt decoctis lignorum, vel aqua Mercuriali, aut lixivio ex cineribus tabaci, & oleum tartari, vel solum, vel cum oleo amygdalarum amararum mistum sæpius illinunt, vel alia quædam convenientia unguenta, qualia sequentes exhibent formulæ: *Herpetem.*

℞. *Vnguenti rosat.* ℥ j.
Præcipitat. rub. ℈ j.
M.
℞. *Cret. alb.* ℥ ß.
Butyr. vet. ℥ j.
M.
℞. *Sulphur. trit.* ℥ i ß.
Nitri,
Salis Saturni aa. ʒ ij.
Lapid. sciffil. ʒ iij.
Ol. rapar. veter. q. s.
M. F. Linimentum.

Vel:

℞. *Vnguent. rosat.* ℥ j.
Lacc. rub.
Mercurii præcipit. alb. aa. ʒ ß.
Salis Saturni ℈ ij.
Antimonii Diaphoret ʒ ij.
M. F. Vnguentum.

Vel:

℞. *Sevi ovill.* ʒ ij.
fell. bovis ℥ iij.
Coq. ad consumtionem humiditatis, F. Vnguentum.

Imponunt etiam cataplasmata ex farina secalis, myrrha, & apio, in lacte ebutyrato parata, vel linimenta illinunt ex fuligine camini, thure, lithargyrio, scoriis cupris, sulphure, baccis lauri, radice aristolochiæ, nitro, vitriolo, aut alumine, aliisque cum butyro & spiritu vini mistis composita. Quin sequens linimentum singularis existere dicunt usus.

℞. *Tut. pp.*
Ceruss. aa. ℥ ß.
Succi Limon. q. s.
F. Linimentum.

Nostra ratio curãdi Erysipelatis. §. 19. Curationem *Erysipelatis* facilè assequimur obstructionem inflammatoriam tollendo, hinc acidum, & coagulatum à quo excitatur infringendo, ac in tertium mutando, & sic fluxum liberiorem per canaliculos promovendo, cui proposito satisfaciunt medicamenta tum interna, tum externa, absque internis curatio nonnunquam frustrà suscipitur, per interna enim lympha cum reliquis succis coagulata, ac in tubulis stagnans ad fluiditatem facili marte redigi potest. Ex internis conveniunt potissimùm Diaphoretica, & absorbentia quæcunque, quæ non tam poros aperiunt, sed & succos acidos in alcalicos redigunt, & sic acidum obtundant, atque hujus generis sunt alcalia, tam fixa, quàm volatilia, & oleosa, conducunt ergò in Erysipelate, spirit. C. C. volat. eboris, spir. sal. armoniaci oleos. sive aromaticus, spirit. catarrhalis volatil. spirit. fl. sambuc. Mixt. s. 'R bezoard. sine acido parata, 'R antimonii tartarisat. Essent. viperin. antimon. Diaphoret. bezoard. minerale martiale, imò omnia chalybeata hic conducunt, ocul. cancr. C. C. s. ign. pp. unicorn. foss. ebor. s. ign. pp. mand. lucii, Sacch. seu sal. Saturni: sed quis omnia recensebit? in juniorum Medicorum gratiam unam, vel alteram communicemus formulam:

℞. *Aqu. fl. sambuc.*
card. bened. aa. ℥ j.
roob. sambuc. ℥ ij.
spir. eiusdem ʒ ß.
Ebor. s. ign. pp. ℈ j.

M. detur ad vitrum, vel detur cochleatim, vel una vice propinetur. Vel in forma pulveris præscribatur sequens, vel similis:

℞. *Bezoard. martial.*
ebor. s. ign. pp. aa. ℈ j.
mandib. lucii ʒ ß.
cinab. antimonii gr. vj.
camphor. gr. iij.

M. detur cuspidatim hic pulvis cum aqu. flor. sambuc. vel fumar. vel cum potu Theæ. Cinabarina & Camphorata egregia sunt in Erysipelate remedia. Vel sequentis Essentiæ detur dosis ad guttas 30. 40. vel 50. in vehiculo convenienti.

℞. *spir. fl. sambuc.*
cochlear. aa. ʒ j.
Tartar.
Vitrioli mart. aa. ʒ ß.
Sal. armoniaci gutt. x.

M. vel detur 'R antimonii tartarisat. ad guttas 20. bis in die. Pro rusticis, & pauperibus sufficit seq.

℞. *Alb. græc.* ℥ j.
Flor. sambuc. M j.
Coq. ex lacte dulci aa. ℥ vj.
Colat. add.
Croci ℈ j.

M. quod calidè & imprimis vesperi ab ipsis bibatur.

Purgationes, V. S. tanquam noxia in Erysipelate rejicimus, hanc tamen plures in Erysipelate instituendam volunt, non ad causam tollendam, sed ad sanguinis pressionem fortiorem tollendam imprimis urgentibus maximis doloribus Erysipelati conjunctis. Diuretica verò prosunt, quia & per hæc lympha coagulata resolvi, ac stagnans per uni-

unicam educi potest, inter quę aliis palmam præripiunt ℞ nostra Diuretica, arcanum duplicatum, & omnia nitrosa, imò & salia, item succinata, ex gr.

℞. *Ocul. cancr. pp.* ʒ j.
Sal. absynth. ℈ j.
arcan. duplic. ʒ ß.
Sal. volat. succin. gr. iv.

M. f. pulvis, detur cuspidatim in aqu. fl. Chamomill. sambuc. chærefol. &c. Ut verò obstructio inflammatoria meliùs tollatur, & auferatur, parti affectæ adhibenda sunt varia localia ac topica remedia, quæ sibi quisque habeat commendata, quę sint resolventia, vel acidum destruentia, & coagulatum stagnansque dissolventia, ut lymphæ coagulatæ, & acri minimis in tubulis liberior concedatur transfluxus, hinc commendamus omnia alcalina, & absorbentia, camphorata, volatilia oleosa aqueis tamen temperata, sola sæpè aqua calida cùm sapone Veneto calidè applicata, vel tantùm infusum Theæ cum linteis Erysipelati oppositum sufficit; item spirit. vin. camphor. vel crocat. vel in quo flores, & baccæ sambuci infusi, seu cui eorum spiritus adjunctus fuerit, vel aliis præferimus sequens:

℞. *Aqu. calcis viv.*
fl. sambuc.
spir. matrical.
vin. camph. aa. ℥ i ß.

M. applicetur calide quadruplicatis linteis. Vel:

℞. *Myrrh.*
Oliban. aa. ʒ v.
Coq. in aq. & vin. Gall. s. q dein add.
Camphor. ʒ ij.
Croci ʒ ß.
M.

Vel:

℞. *Aqu. fl. sambuc.*
Spir. vini aa. ℥ ij.
Camphor. ʒ ij.
Sal. Saturni ʒ j.

qua mixtura linteum quadruplicatum imbutum, sæpiùs parti affectæ calidè imponatur, quo non tantum acidum peccans, & obstruens temperabis, sed & tubulos à lympha acri obstructos reserabis, quibus obtentis Erysipelatis symptomata, certò certiùs cessabunt ac imprimis ardor inductus. Si hæc præter spem non juvant, ad validiora transeundem est.

℞. *Aqu. pluviatil.*
Spir. flor. sambuc.
vin. crocat. aa. ℥ ij.
myrrhæ ʒ j.
Camphor. ʒ ß.
spir. sal. armoniaci succ. ℈ j.
Sal. Saturni ℈ ß.

M. calefiant parum, quo linteola madefacta parti affectæ imponantur, eaque toties renovanda, quoties frigefieri, aut exsiccari percipiuntur. Vel pro pauperibus:

℞. *Flor. sambuc.*
fol. levistic. aa. M j.
Coq. ex lact. dulc. aa. ℥ vj.
colat. add.
Spir. vini ℥ iij.
Sal tartar. ℥ ß.
M.

vel ex herb. rutæ, scordii, absinth. nicotian. fiat. decoct. cui add. spir. vin. camphor. vel crocat. sic etiam conducunt lintea saponis lixivio, vel aq. calc. viv. vel urina madefacta Erysipelati imposita.

Nescio quo anili metu absterriti hactenus Medici, ac Chirurgi, quod non audeant Erysipelati applicare remedia humida, sed tantummodo sicca: ast sciant hi scioli, hęc humida volatilia magis per poros penetrare, faciliùs tubulos aperire, succos stagnantes ad liberiorem transfluxum incitare, sicque obstructionem inflammatoriam tolli posse: ego verò omnibus junioribus Medicis Epithemata varia calidè applicanda commendo, & ex experientia videbunt, quantum Praxis Rationalis Neotericorum distet à Veterum obstinatorum irrationali. Sicca verò non rejicienda volo, sed & ea magno cum fructu sæpe applicari statuo, hisce autem nihil juvantibus, ad humida spirituosa, ac temperata confugiendum esse. Inter sicca topica eminent pulv. Erysipelatodes *Mynsichti*, item ex alcalinorum classe sunt Saturni-

na, creta contusa, farina lupinorum, tritici, lini, corticesinteriores sambuci cum farina Erysipelati imposita, mulierculis remedium est universale, meliùs verò conducet pulvis ex sacchararo Saturni, cerussa, minio, thure, croco, camphora paratus, & cum lino, vel canabi applicatus: Pulvis quoque liquiritiæ, flor. sambuc. melilot. chamomill. lac virg. &c. eodem modo impositi laudantur. Ex. gr.

℞. *Farin. hord.* ℥ j.
fabar. ℥ ß.
pulv. liquirit. ʒ v.
Cretæ,
myrrh. aa. ʒ i ß.
Ceruss. ʒ iij.
Camphor. gr. vj.

M. externè inspergatur hic pulvis: vel sequens magis simplex:

℞. *Farin. c.* ℥ j.
myrrh.
ceruss. aa. ℥ ß.
camph. gr. v.
M. f. pulvis tenuissimus.

Creta enim & farina sæpè sola sufficiunt, quoniam ex alcali constant, quorum particulę minimæ cutis poros intrant, & acidum quantum possunt absorbent, pari modo sicuti colchotar vitrioli acri expositum denuò acidis saturatur particulis. Huic scopo ob alcali copiosum convenit sperma ranarum, & lintea spermate hoc probè impraegnata, ut & pannus lineus crocatus *Mynf.* conferunt. Alii laudant fel carpiorum calidè illitum, alii commendant folia raphani rusticani, quæ in forma sicca imponenda suadent.

Hic etiam cataplasmata non negligenda, quæ sæpè totam implent paginam, ex herb. rut. scord. absynth. abrotan. decoct. cui add. sal. armoniaci depurat. sal. tartar. spirit. vin. camphor. & tepide applicetur. Vel Theriaca Andromac. vel Diascordium tepidè applicetur per vices, & hinc plus commodi, quàm ex aliis percipies: mutanda enim sunt sæpiùs medicamenta, quia sæpe vnico effectum non præstante aliud præstabit. Pars etiam Erysipelate affecta quinquies, vel sexies de die mastiche, & thure suffumigetur, suffimenta enim ex sabina, rad. levistici, fl. stœchad. & aliis, quæ jam in vulgus abierunt, & optima sunt. Uti enim pulveres temperant & moderantur ardorem, ita suffumigia particulis suis alcalinis volatilibus dissipant, & in motum cient stagnantes, & subsistentes particulas, ut vel in ordinem redeant, vel exhalent.

Curatio Herpetis, seu Erysipelatis exulcerati ex jam dictis constat, non multum differt à cura Erysipelatis, sal Herpetem producens acrius esse, quàm in Erysipelate, pauciorique sero esse dilutum, quare ut illius quoque curam absolvamus, necessum habemus ea adhibere remedia, quę salium acrimoniam obtundunt, poros glandularum miliarium obturatos reserant, cuticulæ angustiores poros ampliant, lymphæque penu adaugent. Herpetis curatio variat prout ipse affectus, si adsit intemperies sanguinis salsa muriatica, vel acida, ea (quantum possibile,) auferenda exhibendo infanti, vel nutrici appropriata alimenta, & medicamenta acredinem involventium, ut decoctum radicis chinæ, & leviorum Diaphoreticorum usus sit continuus, conducunt enim omnia Diaphoretica, & Diuretica superiùs recensita, & externè ferè nihil tentandum, nisi in antecessum internis causis sit prospectum, quo peracto spontè sæpè curatur, quo neglecto multa sępè graviaq; symptomata subsequuntur. Diversa autem in usum vocari possunt tum lavamenta ex mundificantibus variis absynth. aloe, myrrh. camph. sal saturni, spir. sal. armoniaci, aq. calc. viv. & similibus conflata linimenta ex unguento rosac. c. sale Saturni, vel Mercur. librato alb. sejunctim, vel simul, vel cum aliis camphor. therebinth. ocul. canc. fl. tart. sal. armon. commixt. prout res exigit; tum pulveres aspergendi ex cerussa, lap. calaminar. tut. ocul. canc. sal. Saturn. cret. &c. Omnia quoque medicamenta, quæ in scabie præscribuntur, & hic prosunt Herpetis.

ut

ut ol. Tartar. spir. vin. enulat. Saturnina, Cinabarina, & sequens conducit pulvis Herpeti inspergendus:

℞. *Ocul. canc.* ℥ ij.
cinabar. nat. ℈ j.
Sal Saturn. ℥ ß.
sperm. ceti ℥ j.
camphoræ ℥ ß.
M. f. pulvis.

Vel illinatur balsamus Peruvianus, vel cum linteis carptis imponatur. Quandoque etiam ad fortiora accedendum est, ex. gr. sequens in Herpete sæpè optimum præstitit effectum, cautè tamen applicandum.

℞. *Sublimat opt.* gr. xij.
aqu. pluvial. ℥ vj.
Coq. super cineres calidè in phiala vitrea ad dimidias.

Vel in forma linimenti:

℞. *Vngu. rubr.* ℥ j.
camphor. ℥ j.
Mercur. præcipit. ℥ ß.
ol. rosar. ℥ ß.
M. fiat l. a. linimentum.

quo Herpes calidè inungendus est, vel theriaca, vel diascordium, vel spir. matrical. cum aq. calc. viv. vel Elix. vir. imponantur: ex salib. volatilibus impositis sæpe optimum observavi effectum, imprimis si cum aqueis fuerint temperata, sic & convenit sal volatile oleosum illitum. Suffumigia nec hic contemnenda sunt. Celeberrimus D. *à Guldenklee* Herpetem miliarem feliciter curavit præmissis cholagogis, & fervorem particularum emendantibus remediis solis paucis topicis, cerato sc. Hieronymi Fabricii ex succo tabaci, &c. & postmodum arcano Valesci de Taranta applicato funditùs hisce delevit'.

CAPUT VII.

De Oedemate, & Scirrho.

§. I.

INter Tumorum genera Medici, Chirurgi referunt *Oedema*, sive *Oedos*, quod derivatur à verbo Græco οἰδαίνω & οἰδέω, quod significat tumorem frigidum, laxum, mollem, albicantem, doloris expertem non renitentem, per quem materia subtilis, seu cœlestis liberè sine remora perfluere potest; describi potest *Oedema*, quod sit tumor mollis, laxus, digito prementi cedens, indolens & albicans in cruribus præcipuè apparens, à succis, imprimis lympha effœta, & viscida, ac stagnante, vel planè è tubulis suis evasata, à defectu ætheris ortum habens, morbisque chronicis plerumque succedens. *Oedema quid.*

Scirrhus derivatur etiam à Græco verbo σκίῤῥος, quod propriè tumorem durum, renitentem, ac indolentem denotat. Sunt, qui distinguunt inter Scirrhum legitimum, sive exquisitum, & non exquisitum, quem vocant σκῖῤῥον ἐκφ?ς ?. Nos verò hanc distinctionem rejicimus, pro causæ enim, & loci, seu partis affectæ ratione saltem differunt '. Distinctio ergo in Scirrhum phlegmonoden, erysipelatodem, œdematodem tanquam inutilem è foro Chirurgico exulare jubemus, cum doctrina hæc de quatuor humoribus *Galenicis* sit relinquenda. Scirrhus ergò describi potest, quòd sit tumor durus renitens, & indolens absque inflammatione sensim in partibus mollioribus genitus, partes internas æquè ac externas invadens, à succis spiritibus volatilioribus fraudatis,' fixioribus, ac crassioribus in tubulis stagnantibus, & sic partem extendentibus obortus. Scirrhus dividitur in exquisitum, & nothum dolentem. *Scirrhus. Eius descriptio.*

§. 2. Omnes corporis nostri partes internæ, ac externæ, quatenus constant ex tubulis ex uno magno tubo prodeuntibus, pro parte affecta Oedematis haberi possunt, cùm collectio humoris viscosi, ac acquei in hac vel illa parte facilè fieri possit, præsertim verò in extremitatibus, & quidem pedum, hic tumor observari solet, & hoc facile fieri potest ob loci declivitatem. *Pars affecta.*

Oedematis ergò sedes sunt *vasa lymphatica*, effœtam lympham vehentia cum intemperie sanguinis viscida & pauco sale referta, hinc cùm vasa sanguifera comprimantur, lymphatica autem distendantur, oritur pallor. Scirrhi verò pars affecta sunt glandulę omnes, & tubuli quicunque, vel partem internam, vel externam constituentes.

§. 3. *Dignoscitur* Oedema, seu tumor œdematosus, ex iis, quæ jam superiùs in ejus descriptione relata fuerunt, tum ex eo, quòd vestigia digiti impressi diutiùs supersint, & successivè iterum elerentur, tum etiam ex pallore tumoris, & ex doloris, Inflammationis, & caloris absentia, humor quippe obstruens dolorem, ac inflammationem non efficit, ex eo apparet, quod succus iste minimè fermentativus est, unde patet, fibras haud tanta vi expandi, & per consequens minorem dolorem, & calorem causari. Nullus enim in hac obstructione œdematosa adest particularum minimarum motus intestinus. Hinc etiam Oedema raro suppuratur, materia enim obstruens est humor viscidus, ac crassus, qui non facilè, ut chylus, coagulatur, ideoque rarissimè, vel nunquam in pus mutatur, nisi efficiatur, ut alcali, & acidum in eodem tumore invicem digladientur, ac fermententur, non aliter, ac fieri videmus in oleo tartari per deliquium oleo Vitrioli affuso, sal enim tartari, & quodvis sal alcali acuta habet spicula, interim pluribus poris amplioribus est donatum, & per consequens multum ætheris secum vehit, oleum autem Vitrioli constat ex particulis acidis scindentibus, non tam porosæ substantiæ, porisque non tam amplis, hinc etiam tantam ætheris quantitatem non fert. Itaque si confusio duorum horum liquorum fit, magnæ oriuntur turbę, acidæ enim scindentes particulæ se amplis salis Tartari poris insinuant, illisque obstructis; ætheri, quem copiosum secum vehit, viam præcludit, qui concitatiori motu in illos ruens manifesta nobis sui transitus exhibet signa, imò cum tanto impetu partes distendit, ut si incautiùs confusio fiat, vitrum in partes dissiliat. Ab hoc itaque concitatiore ætheris motu calor, strepitus, & murmura deduci solent. Fumi autem oriuntur, quia per celerem illum ætheris motum particulæ attenuantur, inciduntur, & resolvuntur, quæ resolutæ nobis fumos exhibent. In hoc verò Oedemate cessat hæc effervescentia, quia æther per continuatum motum novos sibi formavit poros, quos liberè, ac sine ullo impedimento transit, quamdiu enim liberè transire nequit, & vi quadam ruere debet, tamdiu effervescentia liquorum, & succorum corporis nostri durat, novis verò poris factis illa cessat.

Scirrhi signa Diagnostica sunt tumor durus, & renitens, ab initio minimus apparens, de die verò in diem crescens, modò lividus, modò pallidus, juxta varietatem humorum stagnantium, & exinde enatam texturam partium, absque verò Inflammatione, calore, & dolore apparet hic tumor scirrhosus, ex quo iterum patet, succos hos non esse fermentescibiles, sed potiùs in ipsis cessare motum intestinum particularum minimarum, hinc est, quod nullus calor, nullusque dolor percipiatur, de quibus jam abundè egimus.

§. 4. Quemadmodum *Galenici* ex biliosa fluxione Erysipelas, sic ex pituitosa deducunt *Oedema*, quod ipsis tumor laxus est citra dolorem. *Galenicorũ opinio de causa Oedematis* Norunt autem etiam tumores laxos fieri circa pedes in affectionibus aquæ inter cutem, & tabem, ac malo corporis habitu. Ob pituitosi ergò humoris influxum, laxum tumorem in parte aliqua oboriri statuunt. Causæ primitivæ ipsis sunt omnia ista, quę intemperiem frigidam, & humidam producere, pituitæque proventum generare possunt, ut est aer frigidus, & humidus, victus inordinatus, crapula, &c. Causa antecedens *ipsis* est temperies humida ventriculi, cerebri,

Hepa-

Hepatis, & pituitæ in corpore proventus, quæ est causa Oedematis conjuncta, quatenus est, ut illi loqui amant, naturalis, & quarta sanguinis pars insipida, & alba.

Scirrhi. *Scirrhum* autem exquisitum à viscoso, ac crasso humore, partibus Scirrho affectis adeò impacto, ut ægrè avelli possit, fieri contendunt. Alii ex *ipsis* Scirrhi causam ab humore melancholico naturali, nonnulli à pituita crassâ deducunt. Ab hepate & liene malè affectis facilè humorem vitiosum mitti posse non dubitant. Plerumque tamen à Medicis *Scirrhum* fieri ajunt, qui inflammationes & ignes sacros perfrigerant ac adstringunt.

Paracelsi placita de causa Oedematis. §. 5. *Oedematosum* tumorem *Paracelsus* deducit à liquore in parte quadam resoluto, producto ab externis causis & accidentibus, cùm quisquam læsus fuerit, vel ex abundantia liquoris, sal autem quodvis resolutum in suo loco remanere statuit solùm, nisi per poros transeat, quod in *Oedemate* fieri nequeat.

Scirrhi. *Scirrhum* verò in omnibus corporis partibus vel à sale nitroso in eas dejecto, & ibidem alienam indolem induente tumoresque hosce producente, vel à vitriolo in duritiem abeunte excitari existimat, quorum posteriores tumores ob vitrioli corrosivitatem aliquando in ulcera transeant.

Helmontii ratiocinium de causa Oedematis. §. 6. *Helmontius* in cruore extravenato, detento & condensato esse fermentum excitativum existimat, hinc latex quamdiu cum cruore in venis existit, vel ad glandulas fertur, communi vita potitur, nec regulis hydraulicis paret. Sursum verò atque deorsum nescit, quia non habet. Ast extra vitæ consortium semel rejectus, jam excrementi naturam subit, deorsumque sæpè properat, proprio gravatus pondere. Vilis itaque pretii latex in *Oedemate* evasatus ab ipso habetur, ideoque quoties unumquodque viscus malè afficitur, statim laticem negligit, eumque à cruoris sui consortio excludit, satisque sibi negotii in sui tutelam reperit domi. Ergò latex semel abi repudiatus, vitæque sodalitio spoliatus, & in partibus quibusvis corporis delatus, excrementi statim indolem suscipit, quin suam sibique nativam. Hæc ipsi *Helmontio* est *causa Oedematum*, & non tam causa, quàm productum, laticem in Oedemate minùs vitæ consuetudine privum, quàm in Ascite, etiam rursus in venas sorberi, & ad renes labi, ut ultimam lotii determinationem subeat, contendit Author. Latex enim, secundùm *Ipsum*, in cruoris massa innoxius vagatur, ad loca opportuna defertur, distributivæ facultati promptè auscultans. Pariter licet in morbis obsequiosus abundet, & œdematosa crura inflet, id fortè contingere ait. Natura enim, ut loquitur, generali nisu odiosum sibi hospitium parit, illudque excrementis farcinat, quæ abigere optat. Oedemata fieri statuit, si attractrix laborat restagnatque latex in hepate. Eapropter *Galenicorum* opinionem, quam habent de pituita in Oedemate seu tumore laxo collecta, ridet, & pluribus comprobat rationibus & experimentis, eam falsam esse, sed potiùs laticem acidum & restagnantem accusat.

Scirrhi. Pro *Scirrhi* indole & *causa* ritè expiscanda *Helmontius* statuit, quòd totus cruor, ut in Gas abeat, duabus alis ad volandum opus habeat, aere & fermento, quare quoties aliquid cruoris in externo corporis ineptum sit, aut non sensim disponatur gradusque subeat, ut totum per totum fiat volatile & transvolabile, eo momento jam *Scirrhos* & *Nodos* esse conceptos arguit. *Duros* etiam *Scirrhos* ex Tartaro peregrino sæpè coalescere non dubitat, Tartarumque hunc inesse materialiter in eduliis & potibus, itemque permanere per digestionum officinas, atque proinde tandem coagulari in miseriis tradit Author. Coagulata in nobis fieri per exsiccationem (excepta creta podagrica,) neque per tartarum incxi-

inexistentem clam, multo minùs ex Microcosmi conditione saxosa aut calcinatoria. Alioqui sui initio, prout & *Scirrhosum* quodlibet, itemque bolus, lutum, mucago, arena & duelech seminalibus initiis juxta *Ipsum* coagulantur ac resolvuntur, atque longè aliter solvuntur ac coagulantur, quam si pertinax & immutabilis rerum quarumlibet tartarus sua sponte in nobis peregrinum coagulum dedisset. Mucilaginem quoque in partem aliquam per Crisin delatam suscitare sæpiùs *Scirrhos* pluribus Author comprobat rationibus.

VVillisii rationes de causa Oedemat.

§. 7. *VVillisius* statuit, sanguificationem perfici tum fermentatione, tum accensione, cruorisque crasin integram permanere, dum earum utraque ritè exercetur; si verò spiritibus & sulphuribus dissipatis aut depressis, & sale à copiosiori aqua diluto, latex serosus præpolleat, infirmatur pervertiturque hæmatosis. Chylus itaque in sanguinis massam confluens, eumque cadaverosum quasi reperiens, ab illo nequaquam fermentatur, nec dissolvitur, comminuiturve: chylus ergò nullam vel saltem levissimam passus alterationem, in aqueum vitiosumque commutatur liquorem, qui indies augescens sanguinem obruit, ejusque calorem imminuit. Cruor autem curriculum suum per universam corporis peripheriam tardiori tamen gressu pergens, serum istud exuberans ex arteriolarum osculis in laxiori quadam parte deponit, illud verò spiritibus destitutum & torpidum existens, venarum orificia, à quibus reseratur, subingredi non valet, & majori sua diuturniorique aggestione, impletis omnibus poris partis, in qua residet, eam in tumorem elevat. Morbus iste contingit etiam ex sanguinis accensionis defectu, quando scilicet inspirato crassiori aere paucioribusque nitrosis particulis dilato, sanguis in præcordiis ritè non accenditur, & tenujore in illo excitata efflagratione rectè nullo modo perficitur; hocque pacto depravatur cruoris latex, ac vi sua fermentativa penè exutus, chylo dissolvendo atque assimilando impar reperitur, illumque in serosum humorem permutari sinit. Quum tamen sanguinis fermentatio ejusque accensio semper adeò non invertantur; ut nulla ipsi ampliùs superfit chylum fermentandi assimilandive virtus, sed earum utrique aliqualis contingat imminutio, liquoris aquosi proventus semper copiosior non accidit, parcaque solummodò copia aggeritur, & in peculiari quadam parte laxioris texturæ aggeritur, quam in tumorem *Oedema* appellatum elevat.

Scirrhi.

VVillisius noster de Scirrhi causa ratiocinans asserit, adeò copiosas interdum adesse in sanguine terrestres particulas, ut activorum ejus principiorum volatilisatio ab illis inhibeatur, & ipsius æque ac succi nutritii consistentia spissior reddatur. Latex ergò sanguineus testudineo gradu corporis partes perluens, terreisque particulis scatens, quum ad angustos glandularum ductus per arterias delatus fuerit, eos permeare, venarumque oscula subintrare nequit. In glandulis itaque remorari cogitur, & in illis stagnare necesse habet; sed quum serosæ particulæ præ ea, quæ pollent tenuitate, venarum orificia subire possint, à terrestribus descifcunt, easque relinquunt in glandularum vasculis, quas continua sua aggestione adimplent atque infarciunt. Liquor verò nervosus malo fermento præditus, pravum istum succum in glandulis effusum ipsis assimilare nequaquam valet, & cum in illarum substantiam convertere, sed durum tumorem *Scirrhi* nomine venientem ex eo compingit & efformat.

Sylvii opinio, quomodo generetur Oedema.

§. 8. *Sylvius* in quibusvis corporis partibus tumores *Oedematosos* contingere posse asserit, eorumque *causam* existimat serum & pituitam nimiam, non tantùm massæ sanguineæ admixtam, sed & intra partes corporis externas effusam, quod subsistens serum aut pituita in

in parte aliqua, ibidem juxta *Ipsum* producit Oedematosos serosoque tumores in partibus particularibus, cruribus præsertim & pedibus, tum in singulis corporis partibus. Tumores hos sæpè ortum suum habuisse existimat à nimio potu, cui indulgent non pauci ob sitim ferè inextinguibilem, qua fuere affecti in quibusdam febribus & continuis & intermittentibus, imprimis durante frigore, existente tunc potu pernitioso.

Scirrhus; *Scirrhosi* verò tumores juxta *Sylvii* fundamenta originem sumunt ex diuturniore partium obstructione, ob sanguinis ac humorum nimiam viscositatem, coagulationem, inspissationem, aut pituitosi humoris intermisti nimiam quantitatem. Coagulationem hanc humorum induci ait ab acido nimis austero, unde sanguis ac pituita firmiorem & magis renitentem acquirunt duritiem.

Cartesianorum iudicium de causa Oedematis. §. 9. *Cartesiani* à succo quodam crasso, sive lympha lutulenta, viscida & coagulata tubulos partium obstruente tumorem *Oedematosum* progenerari docent, cujus succi viscidi originem accusant chylum crudiorem ex ingurgitatione cibi & potus ventriculum obruente pronatum, præsertim verò vinum acidius majori in copia potum tumori huic ansam præbere norunt, quandoquidem succi acidiores alias particulas porosas & volatiliores in motu suo impediant & in quietem cogant, sicque succos inspissari. Frigus etiam externum vehementius vel inspiratione assumtum, vel poris corporis adhærens, succorum motui in corpore obsistere, & in visciditatem eosdem cogere fatentur, quapropter piscatores, aliosque homines sæpius aquæ calidæ insistentes pedum Oedemate tandem onerari norunt, uti & illos, qui tempore pluviali & hyemali sive gelido iter aliquod longinquius conficiunt, quod asthmaticis & difficultate spirandi affectis eo citiùs contingat, cùm sanguis cum reliquis succis in machina eorum debitè ventilari nequeat, & per inspirationem frequentiorem aerem frigidum aperto ore in pulmones admittere opus habeant, qui massæ sanguineæ communicatus ejusdem circulationem tardiorem reddat, & multis particulis acidis angularibus ad motum intestinum minùs promtis eandem inficiat, unde lympha tam clara à reliquis ejus succis sequestrari nequeat, sed turbida & lutulenta per glandulas transire inepta, extremis corporis partibus potissimùm, & nonnunquam etiam ipsi trunco communicetur.

Ab ipso verò chylo ab iisdem particulis angularibus, sive acidis coagulato *Scirrhum* in parte aliqua glandulari pronasci credunt, particulis enim volatilioribus & ramosioribus à crassioribus caseolis segregatis, posteriores firmiùs compinguntur, & interdum adeò incrassantur, ut in tophaceam & calculosam abeant duritiem. Nonnunquam in ipsis inflammationibus contingere dicunt, ut perversa topicorum minùs convenientium applicatione volatiliores istæ chyli obstruentis particulæ per poros nimiùm dilatatos abeant in auram, quibus absumtis residuum in fluorem redigi nequeat, sed ob terrestreitatem suam in tubulis quiescat & eosdem obstruat, circaque obstructionem istam novi succi, & præsertim chylosus, tamdiu hæreant, donec per diuturniorem motum intestinum volatiliores eorum sales denuò aufugiant, & terrestres partes prioribus in tubulis jam morantibus aggregentur, & tumor ità durus augeatur. Ut verò ejusmodi terrestreitates in succis corporis humani colligantur, multum attribuere censent victum crassum, frequentiorem & diuturniorem esum casei antiquioris, carnis infumatæ, piscium marinorum infumatorum, vel muria diutiùs conditorum, potum cerevisiæ crassioris ex aquis lutulentis, sabulosis aut calcariis paratæ, nec non vini non satis depurati, & particulis terrestribus abundantis, aerem crassio- *Scirrhi.*

crassiorem, sulphureum, & nebulosum aut frigidum copiosiùs & diutiùs inspiratum, qui chylum in sanguine contentum pariter inspissat. Ex diuturniore mœstitia multos succos acidos, & austeros in corpore colligi putant, coagulationi chyli aliorumque liquorum, quàm maximè accommodatos, unde externa quoque remedia acidiora inflammationi vel erysipelati sinistrè adhibita humores ibidem loci detentos coagulare, & tumori huic spisso ansam præbere fatentur.

Nostra sententia de causa Oedematis. §. 10. Ut & nostram de causa *Oedematis* addamus sententiam, dicimus & hunc tumorem esse à stagnatione humorum in partibus tubulosis, nullus enim tumor esse potest, quando corporis nostri canaliculi aperti & integri sunt, succi liberè perfluere ac circulare possunt, in Oedemate verò succi sunt magis lutosi & effœti, quàm in aliis tumoribus, humor enim in Oedemate est instar gelatinæ seu jusculi carnis frigefacti: in principio ex dilaceratis vasis lympha & succus nerveus extillant, & in partes vicinas effluunt, quæ dein ope acidæ acrimoniæ in materiam lutosam commutatur, non aliter ac si decocto cornu cervi affuderis acidum, quod dein mutatur in gelatinam, vel si jusculum carnis exponas aeri acido à quo crassius redditur. Causa ergò immediata Oedematis est lymphæ in parte quadam stagnatio, à vase lymphatico obstructo & distento, vel ab effusione ejusdem in partem, in qua colligitur, à rupto vase, causa verò mediata est lymphæ viscíditas, crassities, & aquositas; experientia enim constat, lympham ex alcalibus sulphuribusque volatilibus, & ex sulphuribus fixis ac phlegmatis constitutam esse, dum enim principia ista ordinem suum servant, justæ sunt magnitudinis & figuræ, ac motu æquabili aguntur, nulla fit lymphę in corpore remora, atquum ex plurimis causis notabilis immutatio iis omnibus accidere possit, nec mirum quoque si lympham aliquando in partibus stagnare videamus. Succus enim Oedematosus seu lympha ob crassitiem & aquositatem suam non facilè ab *æthere* agitari potest, non mirum proinde est, quod in tali tumore non graves subveniant inflammationes aliaque symptomata. Subsequitur quidem Oedema morbum chronicum, & acutum nulla causa evidente prægressa, nisi quòd in morbis chronicis & acutis maxima fit spirituum animalium deperditio, tenuis contingit illorum reparatio, volatiliores sanguinis particulæ dissipantur, & sale volatili oleoso sanguinis deficiente necessariò lympha crassa ac effœta remanet, imò partium fermentationes seu motus particularum minimarum intestinus cessat. Saliva autem phlegmatis (quæ in morbis acutis aut chronicis dissipata fuerit,) æquè ac par est non abundans, alimentis sufficientem non conciliat fluiditatem, acidaque illius, ut & salia crassiorem adepta molem alimentorum tenuiores particulas subire nequeunt, easque intemeratas ferè dimittunt. Alimenta in ventriculum delapsa, & leviorem tantùm in ore passa præparationem, æquè ac par esset à fermento stomachi non dividuntur & comminuuntur, quum per morbi decursum vel ejusdem violentiam notabile contigerit alcalicorum phlegmatumque detrimentum, & fermentum ventriculi nihil aliud sit, quàm liquor ex alcalibus acidis & phlegmatis compositus, si liquor iste, qui à sanguine secernitur, alcalicis & phlegmatis fuerit, depauperatus, alimentorum salia aptè non diluet, nec eorum sulphura, uti necessum foret, dissolvet, unde accidit, ut chylus, qui ex hac massa ita fermentata, oritur, crassus fiat ac viscidus, talis autem chylus ad duodenum appellens, & intestinorum tubulum excurrens, à succis in illorum cavitatem deflu-

fluentibus non corrigitur. Bilis siquidem, quæ ex multo alcalico fixo, pauco volatili, pauco sulphure, paucissima terra, & copioso plegmate constat, satis abundantibus alcalicis phlegmatisque ditata, chyli acida, ut conduceret, non absorbet, nec convenientem fluiditatem illi impertitur, succi cùm ex Pancreate, tùm ex glandulis intestinorum tunicis insertis emanantes, & ex alcalicis volatilibus sulphuribus, phlematisque constituti, alcalica satis copiosa non possidentes, nec phlegmatis ea, quæ requireretur, abundantia prædita, residua chyli acida, ea qua par esset ratione, non absorbent, sulphura sufficienter non dissolvunt, chyli particulas reliquas, ut conferret, non diluunt, nec juxtam mixturam illis conferunt. Is itaque chylus sanguini permixtus, ab isto corrigi nequit, omnesque succi ab hoc separati, ejus indolem participare debent.

Quum ergò sanguis lymphæ fons existat, hæc illius indolem redolere debet. Si autem potior particularum volatilium sanguinis portio avolarit, crassiores tantùm, inter quas primas obtinent *acida*, ad motum ineptiora, & sulphura crassa remanent. Lympha ergò, quæ ex sanguine à glandulis separatur, particulis suis volatilioribus fraudatur, & ex crassioribus tantùm sulphuribus, quibusdam acidis & phlegmatis constat, sed paucis restitantibus alcalicis in lympha, quæ sulphura ejus dissoluta detineant, acidis in illorum ramis, sese implicantibus, & phlegmatis illa circumducentibus resistere nequeunt, quare coagulantur, & conglobantur, & in vasorum lymphaticorum angustiora orificia delata, in illis cespitant, eaque obstruunt, novæ lymphæ advenienti obicem ponunt, quæ quum ulteriùs progredi nequeat, hoc in loco remoratur, perpetuoque affluxu vasis tunicas distendit, partesque adjacentes in tumorem elevat œdematosum; at verò tanta fit interdum lymphæ in vase collectio, ut fibris tunicarum illius ampliùs sese extendere non liceat, cessanteque elatere, & continua facta lymphæ in tunicas impulsione, fibræ tandem disrumpantur, vasaque contentum liquorem effundant, vel quoque temporis tractu delicatiora acida lymphæ à sanguine communicata, remanentium alcalicorum poros subeant, salia que producunt, quæ vasorum tunicas impetentia fibras illorum discindunt & dilacerant, vasisque aperturam inducunt. Quando ergò adest intemperies viscida, terrestris sanguis & succus in remotissimis minutissimisque tubulis facilè sistitur, unde obstructio totalis sine dolore acuto, quia partes terrestres & viscidæ prædominium obtinent, hinc partes salinæ acutæ incarceratæ, & quasi sicuti ensis in vagina reconditæ sunt. Quando verò Oedema oritur, nulla prægressâ causa evidente, sex quoque res non-naturales vulgò dictas meritò accusare debemus, omnia enim ea contribuunt, quę vel volatiliora alcalica dissipant, aut abundantiora acida sanguini ac succis inferunt, quę jam in capite de Inflammatione satis fusè explanata sunt; & quum lympha à sanguine tanquam fomite, ut suprà vidimus, originem ducat, illius constitutionem ęmulari debet, paucisque in illo existentibus alcalicis copiosisque acidis compositionem ejus ingredientibus, ad viscīditatem coagulationemque prona fit, vel acrimoniam assequitur. Cùm proinde debita inter sanguinis particulas non est proportio, ac proin intestina ejus agitatio ritè non procedit, prevalentes (cùm nec chylosarum seu viscidarum fiat attenuatio,) particulę crassę viscosę, terrestres sibi mutuò facilè adhęrent, sibique ea de causa in angustissimis, licèt laxis, à corde remotissimis tubulis, h. e. in extremitatibus, manibus pedibusque sistuntur, quos tum totaliter obturant, vixque ulla inter ipsas fit fermentatio, paucis acutis omninò involutis, nullum

lum nisi gravativum cum sensu frigoris excitant dolorem, cumque sensim & sensim coagmententur, pedetentim intumescit pars Oedematosa tum dicta, pallida ob compressionem vasorum sanguineorum, tubulis ultra tonum expansis à materia viscosiore, quàm in universali Poedemate seu Leucophlegmatia, ubi viscíditati major conjuncta aquæ & salis copia, illic autem major viscíditas cum acido adesse videtur, manente aliquandiu fovea digito impressa, viscidis particulis tardè tandem locum, quo expulsæ erunt, repetentibus.

Scirrhi. Materia obstruens si magis, quàm prior, fuerit crassa, viscosa, resinosa, prout arctiùs vel copiosiùs poris tubulisque infarcta, vel plures simul circumvicinarum partium, præprimis glandulosarum, tubulos intortos obsesserit, recenter, aut à longo tempore, fugatis interim lubricis aquosis aliisque subtilibus, cum magis vel minùs notabili quantitate particularum salsarum, terrestrium vel acidarum conjuncta, majores duriores que (interdum tophaceos & calculosos,) producit *Scirrhos* exquisitos vel nothos dolentes: Porrò Scirrhi non rarò oriri solent in partibus Inflammatis post intempestivum refrigerantium ac repellentium usum, non dispari ratione, ac gangræna post applicationem albuminis ovi cum bolo, imò multi tumores à nimiùm calidis resolventibus, fluidas potiùs expellentibus, quàm crassas dividentibus, seu attenuantibus, scirrhosi fiunt magis, vel minùs pro materiæ, & partis varietate.

Causa ergò Scirrhi est succorum coagulatio, eorumque in parte aliqua, præsertim glandulosa, stagnatio & induratio, acidum enim coagulando materiam in duritiem adigit. Jam superiùs demonstravimus, Inflammationem fieri à tubulorum obstructione à sulphuribus, à medicamentis acidis coagulatis, & ab alcalicis iisdem saturatis ortæ. Si enim pro remediis, quæ acida absorbeant, motum succis stagnantibus communicent, poros strictiores dilatent, ea adhibeantur medicamenta, quæ acidorum penu adaugeant, succorum cespitantium motum inhibeant, porosque obturent ac stringant, qualia sunt repellentia, materia compactior redditur, obstructioque validior fit. Prorumpens autem materia subtilis, accedentes spiritus animales, subtilioresque sanguinis in vasis circumjacentibus contenti particulæ impingentes, in succos illos stagnantes, tenuiores tantùm in motum agunt eorum partes, easque ad exitum determinant; at quùm alcalia volatilia, sulphura volatilia, phlegmataque, eæ sint particulæ, quæ ad motum magis sunt pronæ, motu donatæ ab aliis desciscunt, & per poros effugiunt. Crassiora verò salia ab alcalicorum cum acidis connubio genita, crassa sulphura & terrestreitas in parte remanent, quum autem continuetur materiæ æthereæ, spirituum animalium, & volatiliorum sanguinis vicini particularum in succum stagnantem appulsus, nec crassiores illius particulæ ab iis attenuari nec comminui possint, acida in alcalicorum poros altiùs ab ipsis adiguntur, & sulphurum ramis fortiùs involvuntur, saliaque in partis fibras compulsa, illas mutuò inter se arctiùs adjungunt, earumque interstitia angustiora faciunt. Sed quùm sulphura salium aculeis superextendantur, & terrestreitas massæ isti permixta eorundem salium spicula obtegat, partium fibrillæ à salium insultibus vindicantur, nullusque, vel levis excitatur dolor, durities ex eo prodit, quod evaporatis volatilioribus alcalicis, reliquæ particulæ juxta se invicem quietæ remaneant, sulphura ab alcalibus, ut antea, nequaquam dissoluta, coagulentur, motuque destituantur, dissipatisque phlegmatis, aliæ particulæ à se invicem

cem semotæ non detineantur, & undique pressæ propiùs ad se invicem accedant, ac rara parvaque relinquant interstitia. Sic quoque validiora discutientia medicamenta parti alicui inflammatæ incautè & sæpè applicata, & per poros ad succum in illa parte stagnantem delata, tenujores ejus particulas in motum concitant, irritatis partis fibrillis, frequentiusque iteratis illorum vibrationibus, magis volatilisatur succus stagnans, eliminanturque per poros subtiliores ejus particulæ, crassioresque in parte relictæ arctiùs inter se uniuntur, fortioresque faciunt obstructiones, quæ durum producunt tumorem indolentemque, salium illas facientium aculeis sulphuribus absque terrestreitate obtectis.

Remotæ causæ sunt res nonnaturales malè à Medicorum vulgò ita dictæ, quæ & suum symbolum ad excitandum hunc affectum afferunt; aer enim calidus, & exæstuans concitatiorem motum succis concilians, illaque vehementiùs rarefaciens, tubulorumque fibrillas fortiùs pungens; ex illorum vasis eruptionem infert; aer autem iste fervidior succum extravasatum volatilisando, partisque poros ampliando, succi subtiliores partes abripit, ejusque crassamentum ex salibus sulphuribusque crassis, & terra compositum in parte relinquit, consumtis ergò tenuioribus particulis, à quibus reliquæ in motu conservabantur, & exhaustis phlegmatis, à quibus dissolutæ detinebantur, hæ undique à materia subtili pressæ, & à continua fibrarum partium ambientium vibratione compulsæ, arctiùs invicem connectuntur, crassioresque constituunt moleculas, quæ pertinaciores in tubulis efficiunt obstructiones, à quibus tumor excitatur durus, & indolens *Scirrhi* nomine veniens.

Aer frigidus particulis duris, rigidis, & acutis donatus, fibrillarum porros subiens illos occludit, earumque interstitia angustiora reddit. Salia volatilia per insensilem transpirationem exire solita, obturatis poris, angustatisque fibrarum interstitiis avolare nequeunt, sanguinique, chylo, vel lymphæ remixta, rapidiorem motum illis communicant, validiusque ea exagitant, & tenujores subtilioresque ipsorum particulas evaporare faciunt, subtilioribus ipsis exhalatis, acida alcalicorum crassiorum poros subeunt, sulphuribusque ramis intricantur, eaque coagulant. Salia ergò ab acidorum cum alcalicis unione orta, & sulphura ab acidis coagulata ad constrictos tubulos delata in iis remorantur, eosque obstruunt. Materia subtilis, spiritus animales, & volatiliores vicini sanguinis particulæ tenujores, si quæ adhuc supersint, partes exagitant, & à reliqua massa separant, ac per poros amandant; crassiores ergò tantùm particulæ remanent, quę arctiùs inter se conjunctę durum efficiunt tumorem, qui nullum adjunctum habet dolorem, salium aculeis nudis non existentibus.

Cibi acidi, & acerbi copiosiora sanguini impertientes acida, salium in eo abundantiam promovent, sulphurumque majorem adducunt coagulationem. Salia ergò illa, sulphuraque ista coagulata, ad angustiores vel minùs robustis fibris pollentes tubulos deducta, in illis obstructiones faciunt, nullo ipsis concesso ob molem exitu. Stagnante igitur in parte humore, tenujores ejus particulę perpetuo, quo donantur, motu evaporantur, crassioraque salia, & sulphura coagulata cum terrestreitate in parte subsistunt.

Cibi nimia terrestreitate, aut viscididate, sive crassioribus sulphuribus iisque copiosioribus prædıti Scir-

Scirrhum procreare valent; si enim terra in ea adsit abundantia, ut à phlegmatis dissolvi nequeat, repletisque aliorum elementorum sanguinis, vel succorum ab illo segregatorum, interstitiis, copiosa adhuc supersit, ad arctiores tubulos delata, scabraque superficie donata illorum poris affigitur, ipsisque adhæret: angustioribus ita factis tubulis, succus ad illos perveniens in cursu suo impetitur, subtiliores ejus particulæ exhalantur, crassiores stagnant, alcalia ab acidis saturantur, sulphura ab iisdem coagulantur, terrestresque particulæ in consimiles impingentes, iis adnascuntur, tubulorumque obstructionem, ac partis tumorem adaugent. Potus eadem habenda est ratio, quæ cibi.

In vehementiori motu, frequentioribus iisque validioribus fibrarum partium in sanguinem vibrationibus, hic rapidiori agitur motu, nimisque attenuatur ac rarefit; eadem de causa copiosiori tenuiorique sanguine ad cerebrum appulso, abundantiores in eo progignuntur spiritus, & ad partes majori vi determinantur, à quibus adaugentur sanguinis motus & rarefactio: quod chylo & lymphæ etiam evenit, durante rapidiori tali motu, minutiores sanguinis, chyli, lymphæve particulæ majori parte exhalantur, reliqua verò massa tenuioribus hisce orbata particulis, à quibus in motu conservabatur, & crassiores solummodò possidens, quietior redditur torpidiusque fluit: acida crassiorum alcalicorum poros subeunt, iisque inhærent, sulphura ab alcalicis ampliùs, ut anteà non dissoluta, ab acidis coagulantur, & ad angustiores tubulos devenientia in illis retinentur, illosque obturant. Continua per motum humori obstruenti communicatum dissipatione, subtiliorum particularum, terra tantùm cum salibus & sulphuribus coagulatis remoratur. In quiete debiliores fiunt fibrarum partium in sanguinem vibrationes, ideoque particulæ ejus, ut par esset, non comminuuntur ac atteruntur, nec à se invicem æquè ac ex re foret, separantur ad justam succis fluiditatem conciliandam; paucus sanguis isque crassior ad cerebrum apportatur, pauciorésque hac de re in cerebro producuntur spiritus, & minori, quàm requireretur, copia ad partes confluunt, coctiones ob spirituum penuriam deteriùs peraguntur, nec particulæ, ut deceret, à se invicem extricantur. Motus ergò sanguinis, sufficientibus non affluentibus spiritibus animalibus, nullo modo intenditur, neque partes ejus volatilisantur aut rarefiunt; acida ex alcalicorum poris nequaquam deturbantur, nec à sulphurum amplexibus abripiuntur, sed potiùs altiùs in illa adiguntur à pressione, quam undiquaque patiuntur. Salia ergò & sulphura coagulata ad angustiores tubulos appellentia, in illis retinentur, eosque obstruunt, penitusque exhaustis tenuioribus particulis exsurgit tumor dutus.

Somnus nimius & laboriosus dictus multùm conferre potest ad producendum hunc affectum, in somno enim levis fit partium corporis motus, tubuli cerebri viscidiore lympha occlusi paucos admittunt spiritus, quo fit, ut sanguinis circulatio aliorumque succorum lentiùs progrediatur: loquor enim hic de laborioso & morboso somno, in naturali enim somno omnes succi celeriùs circulantur.

Vigiliæ quoque symbolum suum afferunt, ad producendum scirrhum: in vigiliis enim spiritus animales absumuntur, & fit sæpe in partes uberior spirituum animalium influxus, majusque eorum contingit detrimentum; corporis partes frequentiori eoque validiori agitantur motu, fibrillæque magis iteratis in sanguinem vibrationibus suis illum tenuiorem rapidioremque efficiunt; particulæ sanguinis attenuatæ ad exitum sunt procliviores, & à reliqua massa copiosiores desciscunt: acida verò dominium obtinentia crassiorum

alca-

alcalicorum remanentium poros imprægnant, sulphuraque ab acidis non dissoluta coagulantur, atque ab iis obstruuntur arctiores tubuli. Exhaustis itaque per continuum motum phlegmatis, residuisque particulis subtilioribus, crassa tantùm supersunt salia, sulphura coagulata & terrestreitas, à quibus Scirrhus pronascitur.

Si ſucci corporis ab aliquo viscere secerni soliti, vel ob majorem crassitiem, vel ob nimiam viscididatem in eo stabulentur, id est, si abundantioribus salibus crassis, aut copiosiore terrestreitate, vel uberioribus crassis sulphuribus ab acidis coagulatis præditi in eos perveniant tubulcs, qui angustiores fuerint, quàm ut transitum illis permittant, retinebuntur in illis vel salia ista crassiora, vel sulphura coagulata, vel terrestreitas, in iisque obstructiones efformabunt, quæ à nova & consimili adveniente materia accrescens, perdurante verò particularum obstruentium in parte remora, quod subtilius in iis superest, ab illis separatur, & exalatur, parumque magmatis restitat, à quo nascitur Scirrhus.

Sic & animi pathemata causa procatarctica existunt Scirrhi, profundior enim durabiliorque mœror graviorque tristitia Scirrhorum plerumque causæ sunt. Anima enim tunc temporis unico tantùm eique tristi objecto attenta, paucos amandat in corporis partes spiritus, sanguis illis non ditatns testudineo fertur gressu, paciorque ad cerebrum devehitur, quod fit, ut parciores in eo procreentur spiritus, tubulorum fibrillæ spiritibus non distentæ concidunt, illosque angustiores efficiunt, ac sanguinem difficiliùs admittunt, nec illius circulationi properandæ, ejusque attenuationi promovendæ vibrationibus suis opitulantur: sanguine ergò requisita spirituum abundantia carente, particulisque illius sufficienter non volatilisatis, succi fermentitiis ab illo secreti volatilioribus particulis, à quibus ad munia sua peragenda maximè adjuvantur, satis abundè nequaquam ditati, alimentorum digestiones imperfectè operantur, crassiores alimentorum partes aptè non penetrant, nec dividunt, phlegmatisque salia terramque soluturis viam, ut par esset, non aperiunt. Cùm sufficientia non adsint alcalia volatilia, alimentorum acida, uti conveniret, non absorbent, eaque compedibus soluta in alimentis reliquunt. Sulphura coagulata ab acidis non liberantur alcalicorum; quorum adest penuria, ministerio: chylus ergo ex tali massa elicitus, & venas lacteas subingressus, nullo negotio in illorum angustioribus moram trahit, vel quædam ex illius crassioribus sulphuribus ad arctiores glandularum tubulos devenientia, in ipsis remorantur, quùm ob molem eos præterfluere non valent. Hic verò chylus sanguini commixtus, & universas corporis partes cum eo pervagans, ad angustiores earum tubulos appellens, in iis crassiora sua sa'ia, aut coagulata sulphura deponit, illosque obstruit: nec lymphæ à sanguine separatæ felicior contingit sors; à sanguine crassiora salia, & sulphura ab acidis coagulata mutuatur, à quibus quædam illius vasa obstruuntur, humoribus itaque istis in partibus obstructis remanentibus particulæ illorum tenuiores, & ad motum aptiores evaporantur, solumque superest crassamentum, à quo progignitur Scirrhus.

§. II. Oedematis prognosis dubia est, quod per se prodiens mali est ominis, morbi enim chronici subsequentis indicia præbet; si verò tumor pedum Oedematosus phthisin vel hæmorrhagiam, vel hypercatharsin, ceu dum hæc scribo, exemplum novi, succèdit, pessimum est signum, & mortis sæpè adventum denotat; ubi lympha vel sanguis omni suo sale volatili fuerit fraudatus, & subse-

subsequitur tumor, œdematosus, utplurimum lethale existit signum, Ubi verò homines temperamentum roboris habent, in iis ratò lethale est, œdematosus hic tumor, diu tamen durat. Sic etiam particulares tumores œdematosi haud sunt periculosi. Raro suppurantur hi tumores aquosi, propter viscididatem succorum stagnantium & defectum particularum volatilium & alcalicarum. Aliquando tamen ob nimiam compressionem vasorum nerveorum, & salis volatilis defectum in succis Oedemata transeunt in gangrænam & sphacelum, prout tale quid simile videmus contingere in Hydropicis.

Scirrhi quoque curatio difficilis est, ob materiæ crassitiem, siccitatem, & particularum ejus intimiorem unionem & obstructionem pertinacem, & nulla sæpè est expectanda, imprimis si sensu penitus careat; sed aliqua adhuc salutis superest spes, si sensu aliquali donetur, ex hoc enim apparet, quòd obstructio non sit totalis, sed quædam fibræ & tubuli adhuc suum succum nerveum & quidem volatilem oleosum recipiunt; hinc si Scirrhi sint in debilibus & emacitis corporibus, res periculi plena est. Scirrhi cùm notabilem in se contineant salis vel acidi vel corrosivi copiam, simili existente sanguinis ac succorum constitutione, cum aliqua omnium functionum depravatione in subjectis ætate vel alia de causa debilibus, facilè at pede presso in cancros degenerant, superveniente dicti salis vel acidi vehementiore motu: (vel si tandem fermentationem suscipiant, vel quando in tubulis circumvicinis, &c. oriatur Inflammatio seu Erysipelas, vel quando intempestivè emollientia & discutientia fuerint applicata, &c.) quo tempore ardor ob speciem Inflammationis introductam sentitur, hinc particulæ acutæ scindentes commotæ, hic illic nervorum propagines dilacerant, unde dolor acutus pungens, scindens, partisque fibrillas disnectunt, omnis humoris adventus præcluditur, ipsaque gangræna, si non Sphacelus, (indicante id colore atro vel livido partis & venarum vicinarum partim, vel totaliter compressarum;) inducitur, sensim vel festinanter partes circumjectas inficiens, pro majore copia, acutie & motu corrosivorum, ipsaque subjecti dispositione, donec tandem magis proserpens mors subsequatur. Scirrhi si ad suppurationem perveniunt facilè transeunt in Cancrum vel Fistulam pravam & ferè incurabilem.

§. 12. *Diæta* æquè in Oedematoso tumore ac in Scirrhoso observanda est, aliàs sæpè frustrà medicamentis ages, cùm ingurgitando cibos incongruos & aquam frigidam hauriendo affectus hos tantùm augeas. Eò enim his in tumoribus pertinacibus curatio dirigenda est, ut succi spissiores ac aquosi incidantur ac sensim dissipentur, in quem finem Aer eligatur temperatus, contra fugiatur nimis calidus ac frigidus imprimis hyemalis, hyems enim œdematosis maximè noxia est. *Diæta.*

Cibi sint copioso sale volatili referti, & conducunt aromatici ac dulces gelatinæ aliaque, quæ succum nutritium augent, eumque sale volatili replent. Potus sit Theæ vel Caffæ, in aqua tepida, in qua priùs rad. chin. & lign. Sassafras fuerint cocta, vel vinum generosum, vel Gallicum, vel Hispanicum, modice tamen haustum.

Vigiliæ & somnus non excedant mediocritatis limites. In motu seu exercitio semper sit æger, equitando, modò curru vehendo, modò ambulando se exerceat, sed *ne quid nimis*, per vehementiores enim motus corporis volatiliores avolant particulæ, remanentibus viscidioribus noxiis. Excreta & retenta sint in statu suo ordinario, exulent verò purgantia.

Ani-

Animi passiones omnes hic nocent, imprimis terror, ac mœror.

Galenicorũ curatio Oedematis. §. 13. *Diæta* pertractata, nunc videamus curam *Oedematis* pharmaceuticam, & quidem primùm *Galenicorum*, qui Oedema curari asserunt, vel per resolutionem, vel per suppurationem, vel per indurationem: Primò requisitam ordinant *Diætam*: Secundò humorem pituitosum præparant, & evacuant; Tertiò topica applicant, accidentia, & symptomata corrigunt. Secundæ intentioni satisfaciunt, decocti hyssopi in Hydromelite facti ℥ iv. cum oxymelle scyllitico singulis diebus cubitum eunti propinando, dein sequens, vel simile phlegmagogum exhibent.

℞. *Fol. senn. s. st.* ℥ ß.
mechocann. alb. ʒ ij.
zzib. ʒ j.
agariҁ. in petia ligat. ʒ ij.
myrobol. chebul. aa. ʒ j.
infunde omnia per noctem in
aqu. hyssop. ℥ iv.
Manè facta levi ebullitione in colat. dissolv.
Mann. el. ℥ j.
el. Diaphœnic. ʒ ij.
M. F. potio.

In hoc affectu tam frigido non convenire ajunt venæ-sectionem, nisi fiat à mensibus retentis, in quibus aliquando eam permittunt. Topica *Ipsis* sunt primò *aqua*, & *acetum*, unde ad Oedema curandum spongiam posca imbutam cum ligamento leniter stringente imponunt. Initium verò deligandi ab inferioribus partibus ducunt, & ad superiores partes progrediendo desinunt, spongiam verò novam esse oportet, si talis non sit ad manus, eam, quam habent, nitro extergunt, & melius etiam lixivio, quod stillatitium vocant. Si horum usu tumor non subsidat, paululum aluminis miscent. Valere ad idem ajunt mollissimum ex lucerna linamentum hoc eodem humore imbutum & impositum, glaucium quoque utile esse narrant. Si verò inveteravit Oedema, particulam oleo priùs inungunt, deinde spongiam ex lixivio imponunt, arctiusque constringunt, atque ita tumori laxo medentur. *Isatim* etiam *sativam* tumores hosce mirabiliter digerere, & comprimere scribunt. Idem præstare terram omnem pinguem, & magis etiam Ægyptiam volunt. In Galenicorum gratiam unam, & alteram adjiciemus formulam:

℞. *Lixivii acerrimi* ℔ ij.
aceti ℔ ß.
olei ℥ iij.

M. Intingunt calidè linteola, & Oedemati applicant. Quòd si tumor ad declinationem venerit, sequenti, vel simili utuntur cataplasmate:

℞. *Sulphuris,*
Farinæ fabar. aa. ℥ i ß.
stercoris columbini ʒ i ß.
mellis communis ℥ j.
decoct. rad. asphodeli q. s.

Coqu. ad consistentiam cataplasmatis, quod bis de die renovant. Alii tantùm sulphur cum axungia suilla miscent, & inungunt. Alii Diachylon cum gummi commendant.

Quando Oedema ad maturationem devenit, illud aperiunt in loco inferiori, servata fibrarum rectitudine, vel ferro, vel corrosivo, vel medicamento rumpente, dein ulcus apertum mundificant, & digerunt terebinthina, vitello ovi mixta, cum pauca quantitate gummi ammoniaci in aceto soluti. Facta digestione ulcus carne implent cum ungu. basilico minore linteolis inuncto, & applicato, tandemque cicatrizant. Dolori occurrunt per unguenta relaxantia: ut unguen. de althea, cum oleo anethino, chamomælino, lil. alb. Quòd si tumor in duritiem abierit, emollientia imponunt.

Scirrhum curant *Galenici* primò Diæta calefaciente, & humectante, secundo causę antecedentis præpartione, & evacuatione, in quem finem sequens, vel simile ordinant Melanagogum: *Scirrhi.*

℞. *Herb. adianth. nigr.*

epithym.
ling. cerv.
cuscut.
capill. Ven. aa. M ß.
Myrob. Indor.
agaric rec. troch. aa. ℨ ij.
fol. sen. s. st. ℥. ß.
His omnibus superaffundunt.
Aq. fumar. bull. ℥ v.
Stent per noctem, manè facta unica ebullitione, in expressione Colat. dissolvunt
Mannæ el. ℥ i ß.
Confect. Hamech. ℨ iij.
M. f. potio.
Deinde, si malum oriatur ob hæmorrhoides obstructas, illas aperiunt, &, si ob menstrua retenta, provocant illa: si sanguis in toto redundet, aperiunt basilicam sinistri lateris, foramine sat amplo, ut sanguini fœculento detur exitus: si obstructiones in hypocondriis adsint, eas reserant adhibitis primò præparantibus, deinde evacuantibus, quæ sæpius repetenda esse volunt.

Ad Topica accedentes medicamenta, digerentia adhibent unà cum emollientibus juncta. Inter digerentia recensent fœnumgrecum, fimum caprillum cum posca. Inter mollientia autem magni æstimant hoc in casu adipem, & medullam cervinam, item adipem taurinum, hircinum, & ursinum, item ammoniacum, bdelliumque, & styracem. Horum usu duritiem dissolvunt additis digerentibus.

De volucribus commendant adipem anserinum, & gallinaceum, ac phasianum. Verùm in tendinibus, ac ligamentis, lapidem igne candefactum acerrimo aceto exstinguunt, in quem finem æstimant lapidem pyritem, vel molarem. In hoc affectam partem commoveri volunt, quo exhalantem vaporem suscipiat, & posteà rursus mollitorium imponunt medicamentum. Oleo tamen tenui ab initio, non aqua, partem perfundunt perpetuò singulis diebus, aliquando etiam altheæ, aut cucumeris silvestris radicem in oleo incoquunt, & applicant. A balneo verò in totum ipsis ægris abstinendum esse suadent, aut saltem à frequenti. Ubi verò Scirrhus moderatè fuerit emollitus, ammoniacum pinguissimum acerrimo aceto dilutum parti illinunt ad multos dies: post quos rursus mollitorio utuntur, quod galbanum, & opopanaca pinguissima recipit. Inter talia autem maximè faciunt id, quod ex perna fit, & Amythaoni inscribitur; aliaque in strumis commendata.

§. 14. *Paracelsus* Tumorem *Oedematosum* nullo modo vult aperiri; sed defluxiones intrinsecus per Mercurium laxativum averti, posthæc externa sequenti modo applicari suadet. *Paracelsi curam in Oedemate*

℞. *Caricar.* ℔ j.
ol. granor. Iunip. ℥ iv.
Farin. fabar. ℥ vj.
M. F. cataplasma super ignem.
quod Tumori aquoso superponatur quanto calidiùs pati valeat æger. Commendat etiam sequens, vel simile Emplastrum.
℞. *Farin. fabar.* ℔ j.
sem. psyll.
cytonior. aa. ℥ j.
consolid. mai. ℥ iv.
Vini & aceti q. s.
F. Empl.
In *Scirrho* quocunque sanando *Paracelsus* ex terebinthina, & lithargyrio parata maximè estimat, adhibito simul studio, ne in Cancrum abeat.

§. 15. *Helmontius* Laticis ignorantiam multam medendo, somnia in œdematibus suscitasse scribit; turgidis nimirùm sero cruribus, fossulam prementis digiti retinentibus, & manè evanescentibus pituita à *Galenicis* ridiculè putata, nocturna digestione in cruorem versa. Et cùm Author noster laticem acidum, & restagnantem accuset, Oedemata sanare lapillum Butleri contendit. Externè verò radicem bryoniæ contusam, & instar cataplasmatis applicatam admodùm esse credit utilem, sicuti in aliis tumoribus aquosis sæpè salu- *Helmōtii ignoratura in Oedemate*

tare

tare præstitit auxilium.

In *Scirrhis* curandis gummata applicanda vult Author, quæ maximè resolvunt, in quem finem laudat etiam sequens unguent.

℞. *Ol. laurini* ℥ viij.
Olibani,
Mastiçis,
Gumm. Arabic.
resin. abiegnæ aa. ℥ iij.

Destillentur, dein repetatur destillatio, & quidem cineribus clavellatis, & habebis balsamum egregium.

In Scirrho. Ubi affectus internus externum petit subsidium, ut *Scirrhus* unguina, de foris lapide calefacto, vel arena calida foveri jubet, idque se didicisse ait contuendo paleam, in aheno aquæ tepentis, sursum, ac deorsum velut à calore subter accenso commotam deambulantem; ideoque potenti calore apposita unguenta animari, & spiritum suum cruori nostro jungere suspicabatur primùm, deinde comperit, sic malum foràs elici, sistique impulsiones symptomaticas. Et quæcumque Balnea agunt in toto, hoc idem calefacta fotaque unguina absolvunt in parte sine totius jactura. Later enim fovens, juxta Authorem, pellit odorem emplastri intrò attrahitque foras, quæ alias pigriora hærent, iterumque cum cruore spiritus impetus faciens attrahitur, dispergitur à calore, aliusque succedit suo loco, vim medicaminis haurit, & velut ebulliens intrò, revolvitur.

VVillisii modus curandi Oedema. §. 16. Quum *VVillisius* prædictum affectum, *Oedema* nempe ex vitiata chylosi, ut & hæmatosi provenire dicat, hinc ad affectum hunc curandum æquè interna, ac externa commendat. Inter interna, stomachica aromatica, item Elixir proprietatis, & Diaphoretica aliis præfert; sed quùm serum non solùm per poros sudoriferorum beneficio expelli debeat, at eorum secretio per urinas etiam sit promovenda, supradictis remediis diuretica adjungit. Tumori autem externè applicat cataplasma ex absynth. rore marin. origan. calaminth. chamom. &c. in lixiv. comm. vel vino decocta, quo decocto Tumorem Oedematosum fovet. Cui usui inservit etiam aqua calcis vivæ, uti & lixivium ex cineribus sarmentorum.

Scirrhum. *Scirrho* verò Author statim imponit resolventia fortiora discutientibus moderatis permista, ut sunt Gummi Ammoniac. Galban. &c. Ammoniac. ad hunc affectum tollendum plurimis extollit laudibus, sive solùm in usum revocetur, sive cum empl. diachylo, vel aliis commistum. Si hæc debiliora fuerint, ad Empl. Vigon. dupl. cum Mercurio recurrendum esse jubet.

Sylvii modus medendi Oedemati. §. 17. *Sylvius curam* Oedematis consistere ait in seri, aut pituitæ nimię evacuatione, hinc præter purgantia phlegmagoga Author commendat varia diuretica, quæ simul impediunt novam pituitæ productionem, ac corrigunt simul acidum noxium, emendantque cætera inde orta vitia in sanguine pituitosiore, ac serosiore, ipsum incidendo, & attenuando, in quem finem aliis medicamentis præfert omnia salia volatilia, & aromatica, quippè quæ & acidum temperant, & pituitam, seu serum incrassatum incidunt, hacque imprimis ratione juxta *Ipsum* urinas movent. Post hęc sudorifera commendat, quæ tum serum, tum pituitam foràs propellunt, & sanguinem crassum incidunt, inter quæ cuncta volatili sale turgentia vegetabilia laudat, ut sunt radices apii, bardan. pimpinell. zedoar. chin. imperator. salsaparill. fol. capill. Vener. scord. summ. cent. min. melilot. fl. chamomill. sambuc. lign. Guajaci, Sassafras, quercus, Juniperi, buxi, bacc. Juniper. sambuc. ebuli, diascord. &c. Atque ex his varia forma parat medicamenta interna sudores moventia. Præter hæc commendat etiam Antimonium Diaphoreticum, Bezoarticum minerale ex eodem Antimonio, sed cum Mercurio sublimato in butyrum

priùs destillato, hinc cum Nitri spiritu fixato confectum. Laudat quoque Bezoardicum Lunare, Solare. Salia etiam volatilia, atque olea stillatitia ex partibus animalium parata summoperè æstimat. Præter hęc interna, & forinsecùs quædam applicanda suadet Author, imprimis hic commendat balnea, tum aquæ dulcis, tùm variorum decoctorum, tùm spiritus vini, & laconica dicta. Sic quoque fotus ex aromaticis, & sale volatili constantibus vegetabilibus parare, & calidè applicare jubet, vel suffumigia varia ex iisdem, & gummosis instituit, emplastra, ac linimenta ex resolventibus parata magnipendet, ut sunt Carmin. Diachyl. de bacc. Lauri, de Gumm. Ammon. ungu. dialth. C. Ol. Philosoph. macis, &c. aliaque resolventia sæpè recensita.

Scirrho. *Sylvius* prælaudatus in affectibus *Scirrhosis* ad viscositatem humorum corrigendam, incidendam, & attenuandam, & sic obstructionem ab iisdem productam fortiorem resolvendam salia præscribit volatilia, frequentiùs in vino, vel liquoribus aliis convenientibus assumenda, sive sint ex animalibus deprompta, sive in vegetabilibus detineantur. Ad magis verò attenuandos, & leviter etiam evacuandos humores illos viscidos, & tenaces pillulas suas laudat magistrales ex gummi galbano cum resinis, castoreo, croco, aloe rosata, & trochiscis alhandali compositas, alternis diebus deglutiendas.

Externè olea & unguenta inungit emollientia, & dissolventia ex oleo laurino, Philosophorum, vel cataplasmata ex plantis aromaticis parata, nec non Emplastrum Carminans resolvendis humoribus inspissatis perquam aptum. Sic quoque omnia gummosa, & volatilia externè tumoribus Scirrhosis imposita magni ęstimat.

Cartesiano rũ cura in Oedemate. §. 18. *Cartesiani* maximum locant studium in *Oedemate*, ut humor, sive lympha illa lutulenta, & coagulata quantocyùs resolvatur, atque fluidiore facta potiore ejus parte, recrementa crassiora, & reliquorum succorum miscelæ incongrua tùm per urinam, tùm per sudorem eliminentur. Hoc verò eorum propositum, quo citiùs obtineatur, attenuationi lymphæ crassioris sedulò incumbunt remediis internis, in materiam lutulentam particulis suis volatilibus, mediante æthere subtilissimo easdem excitante, facilè agentibus, quoscumque tubulos perreptantibus, & calorem ob suppressum motum inductum in succis resuscitantibus, quem scopum sequenti ferire tentant vino medicato.

℞. *Rad. Imperator.* ʒ iij.
Valerian.
enul. aa. ʒ ij.
eryng.
aristol. aa. ʒ i ß.
Salsæparill.
contrayerv.
fraxinell. aa. ʒ j.
Herb. salv.
chamædr.
scabios.
verben.
menth.
fol. rorismar. aa. M ß.
summit. thym.
centaur. min. aa. P j.
flor. sambuc.
schœnanth. aa. P ß.
sem. dauci ʒ iij.
ligni fraxin. ʒ ii ß.
Sassafr. ʒ i ß.
Salis tartari ʒ j.
absynth.
armoniaci aa. ʒ ß.
costi amar. ℈ ij.
cinamom. ℈ j.

F. Species pro Nodulo uni & dimidiæ mensuræ vini impendendo. Locum, in quo æger decumbat, calidum esse volunt, ut calor externus cum remediis intro assumtis simul cooperetur, & tum quovis manè de prædicto vino ℥ ij. ægro œdematoso propinant. Absumto eo, & urinę fluxu satis promoto, ad sudorem eliciendum progrediuntur, exhibentque ægroto de sequen-

quenti mixtura quotidie duo cochlearia:

℞. *Aq. Angelic.* ℥ i ß.
rorismarin.
chamædr. aa. ℥ i ß.
Spir. Iunip. ʒ iii.
flor. sambuc. ʒ i ß.
Tartar. ℈ i.
Arm. cinamomisat. ℈ ß.
Syrup. Scord. ℥ i.
M.

Internis hisce simul jungunt externa, frequentesque instituere jubent frictiones panno lineo calefacto, & succino, mastiche & gummi sandarachæ probè infumato; fomentationes etiam suadent ex herbis salviæ, origani, foliis rorismarini, baccis lauri, juniperi, floribus sambuci, camomillæ, semine cumini, stercore columbarum, sulphure & Sale Armoniaco, quibus peractis spirituosa penetrantia & fortiter resolventia illinunt, ut coagulatio lymphæ dissolvatur, humorque fluidior redditus vel ad ductus urinarios devehatur, vel per poros partis affectæ exstillet, ubi tamen sedulò advertere præcipiunt, ne humor salsior fibras cutis erodat, & inflammationem vel gangrænam in eadem suscitet, laudantque sequentem imprimis mixturam spirituosam.

℞. *Spir. Iunip.* ℥ iii.
flor. sambuc. ℥ i ß.
Essent. Valerian. ℥ ß.
salv. ʒ iii.
Spir. Camphor. ʒ i.
Ol. stillat. cumini ʒ ii.
M.

Cataplasmata etiam imponunt ex herbis scordii, rutæ, foliis rorismarini, floribus camomillæ, sambuci, baccis lauri, stercore gallinarum, farina lupinorum, fabarum, semine cumini, sale Armoniaco & croco cum lixivio & spiritu vini parata, vel emplastrum de baccis lauri sequenti modo præscriptum:

℞. *Emplastr. de bacc. lauri* ℥ ii.
ol. stillat. cumini ʒ ii.
camomill. q. s. *pro malaxat.*
D. in usum.

Mutato Oedemate particulari in leucophlegmatiam universalem, sive anasarcam, cum magno scroti tumore malum hoc utplurimùm experti sunt incurabile, quod nullis remediis, etiam aliàs penetrantissimis & maximè resolventibus potuit emendari.

Scirrhoso tumori fortiora adhuc adhibent emollientia, particulis volatilibus spirituosis prædita, internaque commendant aperientia ex martialibus, aliisque tophaceam materiam destruentibus, ea de causa sequentibus speciebus medicatum vinum extollunt:

℞. *Aq. petroselin.* ʒ iii.
apij ʒ ii ß.
bardanæ ʒ ii.
peucedani,
Ireos aa. ʒ i.
Herb. Calamenth.
rut.
scord.
Agrimon.
parietar. aa. M ß.
flor. anthos P i.
cort. fraxin. ʒ iii.
Vetrioli Martis ʒ i.
ocul. cancr. ʒ i ß.
sem. levistic. ʒ i.

D. ad Chartam pro nodulo uni mensuræ vini impendendo. Hoc absumto sequentem mixturam quovis die bis, manè & vesperi, ad cochleare unum exhibitam pro majori dissolutione materiæ incrassatæ maximè judicant idoneam.

℞. *Aq. genistæ* ℥ i.
puleg. ʒ vi.
rorismarin. ʒ iii.
Essent. scrophular. ʒ i ß.
croci Martis ʒ i.
Spir. Arm. carvat. ʒ ß.
Syrup. scabios.
fumar. aa. ℥ ß.
M.

Pulveres etiam laudant ex oculis cancrorum, crystallis tartari, croco Martis, Sale succini, & ejusmodi aliis paratos. Inter topica deprædicant primo spirituosa ex essentia scrophulariæ, spiritu gummi Ammoniaci, sal. Arm. cum calce vi-

viva parato, spiritu camphoræ, matricali, cataplasma ex fæcibus vini cum sulphure & semine carvi, ex farina fabarum cum semine sinapi, deinde oleosa, ut oleum petræ album, succini, silicum, Philosophorum, & tandem unguentum de arthanita, emplastrumque de gummi Ammoniaco, quod cum pauca quantitate butyri antimonii mistum etiam tumores solvit quàm durissimos.

Nostra ratio curandi Oedema. §. 19. Perspectis aliorum sententiis de *Cura Tumorum Oedematosorum* ac *Scirrhosorum*, nunc & nostram deponamus crisin. Curatio ergò *Oedematis* principalis est interna, & in sanguinis ac succorum intemperiei correctione, obstructionumque reseratione versatur, introducendo in sanguinem & succos tales determinatas particulas, quæ impedimenta sufficientis motus sanguinis tollunt, adminiculaque ejusdem restituendi suppeditant, & obstructiones reserando occasionem debitæ per partes circulationis sanguinis exhibent. Tumores ergò hi aggrediendi sunt remediis incidentibus & simul attenuantibus, succorum crassitiem & stagnationem resolventibus, ut fluorem pristinum recipiant, & tubuli ab obstructione liberentur, quod præstari potest fixis Diaphoreticis, & salibus simul volatilibus incidentibus armoniacalibus, quodvis angulare domantibus, & factam inde coagulationem destruentibus, adeoque tali vel simili mixtura curatio inchoanda est:

℞. *Aqua absynth.*
aperitiv. aa. ℥ j.
menth. ℥ ß.
Essent. agrimon. ʒ ij.
centaur. min. ʒ j.
Spirit. Sal. Arm. aromat. ʒ ß.
Syr. scord. ʒ vj.
M. detur cochleatim.

Vel:

℞. *Tinct. Bezoart. sine acid. parat.* ʒ iij.
Spirit. Iuniper. ʒ ß.
M. detur ad 30. guttas in vino, vel Aqu. fl. sambuc. chamæpyth. quâ Essentia nuper curavi virum 50. annorum Oedemate laborantem, adhibito externo Emplastro de cumino cum ol. Tart. & succin. malaxato: incidentia ex variis radic. herbis aromaticis, baccis & seminibus oleosis egregiam afferunt opem; sic etiam pulveres incidentes non contemnendi sunt.

℞. *Ocul. cancr. pp.* ℈ ij.
spermat. ceti ʒ ß.
rad. ari ℈ j.
Sale abynth.
Sal. Armon. depur. aa. gr. xij.
fæcul. brion. ʒ ß.
C. C. volat. gr. vj.
M. f. pulvis cuspidatim exhibendus.

Decoctum radicis bryoniæ sæpe solùm sufficit internè exhibitum ad Oedematosos curandos affectus. Hic etiam omnia ea conveniunt medicamenta, quæ in Hydrope proficua sunt, cùm verò hæc alibi ad nauseam dixerimus, ea repetere non libet, tantùm addamus pauca de Mercurialibus, quæ graviori in casu circumspectè tamen usurpata efficacissima sunt, incidunt enim & educunt viscositatem sale vel potiùs acido fœtam, per glandularum salivalium tubulos (cùm viscosis transmittendis forsan nullæ in corpore æquè sint aptæ viæ seu partes) dilatatos à prægrandiusculis Mercurii particulis magis vel minùs, prout majori vel minori copia spicula acida acutiora, vel secus, vel magis vel minus extra ordinariam earum superficiem eminent. Salia volatilia diu usurpata omnem sæpè in Oedematosis Tumoribus implent paginam, oleosis & incidentibus juncta.

Externè etiam Topicis applicatis viscosa, stagnansque materia etiam est attenuanda, fluidiorque reddenda, tum actuali calore, tum particulis activis simul cum diluentibus adhibitis, ita ex. gr. fomento vel balneo ex Sulphure, Sal nitro, cineribus clavellatis, sale armoniaco, absynth. ruth. cicut. malv. fl. chamomill. sambuc. & similibus vino

no

no vel urinæ incoctis pars affecta calidissimè foveatur, vel immergatur, fasciis longioribus debito strictiùs deliganda, quo vasorum amplitudo debito major auferatur, h. e. quo debita vasorum Diametri proportio respectu fluoris continendi restituatur. Fotum sequentem extollit Dn. à Guldenklee.

℞. *Herb. potentill.*
arthemis.
pilosell.
betonic.
salv.
rorism.
origan.
absynth. aa. M j.
fl. chamomill. M i ß.
cent. min.
summ. aneth. aa. M j.
bacc. lauri ℥ j.
Iunip. ℥ iv.
salis marin. ℔ i.
Coq. in Aqu. pro Fotu.

Si autem adhuc fortiora desiderentur auxilia, applicetur cataplasma magis vel minùs resolvens ex his vel similibus, ruta, absynth. scord. cicutat. aneth. cucur. rad. bryon. cort. sambuc. ebul. bacc. lauri, fl. sambuc. chamom. sem. anis. fœnicul. cumin. Sal nitr. Sal. Tart. fab. tost. gumm. Ammoniac. Labdan. Ex quibus omnibus vel Epithemata, vel Essentiæ, vel Extracta, vel Cataplasmata, vel Fomenta, vel Emplastra parari possunt, quo præstantius nullum est sequenti de Labdano.

℞. *Ol. olivar.* ℔ i ß.
Lithargyr. aur. ℔ i. ℥ iv.
Coq. s. a. ad consistent.
add.
Ceræ citrin. ℥ xi.
Colophon.
resin. pini aa. ℥ ii.
Gum. Galban.
Ammoniac. aa. ℥ i ß.
Elemi ℥ i.
Labdani ℥ iii.
Ol. Lauri ℥ iv.
Axung porcin. ℥ ii.
Cervi ℥ i.
Storac. calam. ℥ ß.
rad. irid. flor.
bryon. aa. ℥ ii.
Sem. cumini ℥ i.
Bacc. lauri ℥ vi.
Flor. chamomill.
melilot. aa. ℥ ii.
Herb. sabinæ,
Thymi aa. ℥ ß.
M. f. l. a. Emplastrum.

quod egregias possidet vires in tumoribus quibuscumque discutiendis, imprimis in œdematosis sequens *Ceratum de Cumino* nobis in usu esse solet.

℞. *Ceræ citrin.*
Empl. Diapalm. aa. ℥ viii.
ol. lil. alb. ℥ xi.
ungu. martiat. ℥ iv.
sem. cumin. subtiliss. pulv. ℥ v.
Sal. Armon. depurat. ℥ ß.
M. f. l. a. Empl.

Conducet etiam Emplastrum Diaphoreticum *Mynsichti*. Hic quoque proderunt suffumigia ex resinosis ac gummosis volatilibusque instituta, & à tumoribus excipiendi, vel sacculi imponantur ex prædictis speciebus parati, additis sale Tart. & Armon. Alii commendant raphanum, alii fermentum panis, alii rutam pedibus Oedematosis imponenda. Liquores quoque spirituosi externè illinendi sæpè sufficiunt, ut sunt Spirit. vin. Camph. lumbricor. flor. sambuc. Sal. volat. oleos. & similia.

Scirrhi vix nisi initio sui curationem suscipiunt, hinc eò incumbendum est, ut succi indurati emolliantur, coagulum spissius resolvatur, & quicquid magis, quàm decet, ad motum excitetur, ita enim non modò omnia reddi fluidiora speramus, sed & poros simul fore apertos, & evaporationem debitam recrementorum iri promotum, eaque proptet digerentia propinamus & tubulos obturatos reserantia, in quem finem interna & externa exhibenda sunt remedia. Inter interna conveniunt, quæ vim volatilisandi habent, ut sal. volat. viperar. Essent. viperin. Zwelf. Tinctur. Antimonii Tartaris. Spirit. Sal. Armon. aromat chalybeata seu Martialia quoque conveniunt, ut Vitriol. *Scirrhum.*

Mart. Tinctura Martis aperit. Tinctur. Tartari, liq. terr. fol. Tartari. Vina medicata paranda sunt ex incidentibus & aromaticis, ex. gr.

℞. *Rad. aron.*
pimpinell.
enul. aa. ℥ ß.
Herb. abrotan.
calaminth.
maioran.
salv. aa. M ß.
fl. stæchad. Arab. Pii.
bacc. Iunip. ʒ iii.
limat. Mart. ℥. ß.
cass. lign.
cinamom. aa. ʒ ii.
Sal. Tart. ℥ iii.
Sal. Armoniaci ʒ ii.

M. f. species pro nodulo uni mensuræ vini imponendo: vel ex crystalli Tartari, croco Martis aperit. & Sol. fulminanre fiat pulvis, cujus dosis est quantitas in mucrone cultri contenta, in sequenti vel simili vehiculo propinanda.

℞. *Aqu. aperitiv.* ℥ ii.
cinnamom. bugloss. M. ℥ i.
Tinct. Iuniper. ʒ iii.
Spirit. lumbric. ʒ i.
Vitrioli Mart. ʒ ß
Syr. scord. ℥ i.
M. detur ad vitrum.

Vel:

℞. *Ocul. cancr. pp.* ʒ i.
croc. Mart. aperit. ℈ ii.
arcan. 2pl. ℈ i.
Camphor. gr. iii.
Sal. cent. min. ℈ ß.

M. f. pulvis, qui per vices exhiberi potest. Tinctur. Vitrioli Mart. in uteri Scirrho communicata etiam hic conducet. Quoad externam curam Scirrhi attinet, itidem difficilis est, quo enim magis emollitio tentatur, eò sæpissimè malum latiùs extenditur, discutientibus fortioribus etiam ità indurantur hi tumores, ut tandem degenerent in materiam quandam calculosam. Prout autem partem internam vel externam, vel secus latentem obsesserint, recentes, vel inveterati cum pluribus adjunctis variis generis acutis, vel discussio, (iis, quæ simul resolvendi & emolliendi vim habent,) vel fortè fortuna suppuratio tentanda; sic post debitam fomentationem aliquando non frustrà cataplasma ex rutha, absynth. malv. fl. sambuc. ebul. rad. bryon. bacc. lauri, sem. cumin. fœnicul. Sal. Tartari, Nitri, fabis, &c. vel malagma ex gummi Ammon. bdellio, galbano cum terebinthina sæpè & Mercurio, vel Empl. de Ran. c. Merc. quadrupl. vel Empl. de cicut. cum gumm. Ammoniac. vel unguent. arthanit. cum Theriac. & succo Bryoniæ, pluraque similia applicanda esse monemus, fortiora enim hic affectus requirit remedia, quam tumor Oedematosus, Empl. Divinum, de Labdano, de Cumino, cum aliis juncta sæpè magnum edunt effectum, modo tumor existat curabilis. Emplastrum nostrum de herba Thee paratum in dissolvendis tumoribus rebellibus egregium est, quod est sequens:

℞. *Gumm. Galban.* ℥ iii.
Sagapen.
Ammoniac. aa. ℥ ii.
solv. in ol. terebinth.
add.
Gumm. Elem. ℥ i ß.
ol. C. C. ℥ vi.
Tacamahac. ℥ ii.
Tart. fætid. ℥ i.
Camphor. ʒ i ß.
Myrrh. ℥ iii.
Pulv. herb. Theæ ℥ iv.
Sperm. ceti ℥ ii.
Picis ℥ vi.
terebinth. ℥ v.
colophon. ʒ iii.
Sal. volat. sicc. ℥ i.
Tart. ℥ ß.
Ceræ q. s.

M. f. l. a. Emplastrum quod resolvit & discutit pertinaces ac scirrhosos tumores, confert & plurimis aliis affectibus externis; vel

℞. *Spir. formicar.* ℥ ii.
camphor. ℈ iv.
Sal. persicar. ℈ i.
M.

quo remedio illinantur Tumores Scir-

Scirrhosi. Qui Scirrhus in perfectum transit cancrum, nullis externis remediis (nisi forsan valdè exiguus in parte quadam externa,) curatur, cùm sit perfectus Sphacelus, qui tantùm iis (ut ajunt) exacerbatur, h. e. introducta majori agitatione, facillimè ulteriùs proserpit, verùm si latuerit tali in parte, quæ excisionem admittit, nullis circumstantiis impedientibus, totus quantus radicaliter exstirpandus est; si autem nec externis remediis debitè tolli possit, nec ferro locus sit, vix quid tentandum, imò nec internis quidem, cùm à minima agitatione virus ejus circumvicinas inficiat partes.

CAPUT VIII.

De Cancro seu Carcinomate.

§. I.

Artis nostræ Apollineæ Proceres de nominibus magis, quàm de rerum momentis soliciti, huic affectui, sumpta à Cancro in aquis degente similitudine *Cancri* nomen indidere; vel ob capacitatem, qua rei semel prehensæ hamulosas chelas pedesque ità infigit, ut difficilis sit extricatio, graveque effugium: vel ob venarum subnigrarum, tanquam radidicum viroso fermento gravidarum dispersionem, qua pedes Cancri marini divaricatos exprimit, quam verò significandi diversitatem, ut & alia Philologis & Lexicographis potiùs relinquamus. Dicitur & Carcinus, item tumor cancrosus, Carcinoma non exulceratum, phagædæna, item lupus (*der Wolff*) ulcerato magis tribuitur. Noli me tangere dicitur, quia malum hoc tangendo sæpiùs exasperatur, & exulceratum significat cancrum. Missa ergò Etymi indagine, qua plurimi autores in morbis enucleandis prolixiores sunt, & quidem ad nullum usum inde resultantem, ad utiliora absque ambagibus nos conferamus. Cancer vulgo describitur, quod sit tumor lividus, durus, ab initio parvus, renitens, dolorificus, in partibus glandulosis obveniens, ab acidis, Vetriolicis sale alcalino subtili junctis particulis, & ipsas glandulas devorantibus, productus.

Cancer quid? Nos verò cum breviter describimus, quòd sit gangræna glandularum à succo sensim ac sensim acidiore, & acriore facto partes adjacentes corrodente, cum dolore partis affectæ molesto oborta.

Differentiæ quoque Cancri multiplices sunt, alius occultus est, seu non exulceratus, alius manifestus, sive exulceratus, alius quadantenus indolens, alius doloris plenissimus, alius lentus, alius citò prodiens, alius superficiarius, alius profundus, alius concentratus, alius dispersus; aliùs totum obsidet corpus, cujus Elephantiasis exemplum esse potest ex mente Arabum, alius duntaxat partem aliquam glandulosam occupat; v. gr. mammam, labia, nasum, pudenda, &c. Alius ex occasione externa prodit, ùt compressione, contusione, &c. alius ab interna oritur causa.

Pars affecta. §. 2. *Locus affectus* seu sedes nativa vel subjectum, quod vocant, Cancri sunt *partes* omnes corporis nostri *glandulosæ*, quæ maximè dominio huic subjacent, quæ glandulæ ex vasculis aut exiguis vesiculis, liquore à sanguine diverso repletis sunt coagmentatæ, sed quia hactenus nullum est vas, quod aliquid ad glandulam afferat, præter arterias, quæ ad illam sanguinem advehunt, igitur credimus, liquorem istum quandam esse portionem sanguinis arteriosi, quę ab eo feparata fuit vel à vasculis, vel à vesiculis & quę in ipsorum cavitate cumulata est, unde accidit, ut liquor ille semper è glandula effluat per canali-

culum, qui ab ea proficiscitur, & quem canalem excretorium nominamus. Differentia, quæ intercedit inter liquorem istum & sanguinem, ab illa sententia nos deterrere non debet. Quùm enim sanguis ex principiis heterogeneis constet, certa quædam portio unius, vel plurium ex hisce principiis, à sanguine segregari potest, & excipi cavitate vasculorum aut vesicularum glandularum. Et quia sanguinis principia in hoc liquore sine debito numero, sive ea, qua par est, proportione, ut sanguinem conficiant, non adsunt, liquor, qui ex hac coagmentatione exsurgit, debet esse liquor à sanguine differens. Omnes ergò glandulosæ partes si refertæ sunt liquore corrosivo, facilè corrodi possunt, ex quibus mammæ compositæ sunt, quæ reliquis sunt capaciores, ita ut juxta *Paracelsum* ad solas mammas fœminarum, & scapulas virorum sedes Cancri restringatur, uti alias etiam affectuum injurias fomitis instar in se suscipiunt mammæ: cancer etiam nec labiis, genis, oculis, axillis, inguinibus, partibusque genitalibus in lasciviæ pœnam parcit, nec ossa penitus labis hujus immunia existimamus, licet alia forsan facie & nomine, *Cariei* scilicet, veniat.

Diagnosis. §. 3. Ut Cancri *Diagnosin* paucis attingamus, notum est, quod Cancer occultus ab initio vix nisi per specialiora irritationis indicationes, punctiones, &c. oculatissimo etiam Medico suspicionem movere potest; sunt, qui præsentiam Cancri occulti ab initio colligere satagunt, si nempe leniens & emolliens Medicamentum tumori imponatur, & post duas vel tres horas tumor non cedat, sed in spongiosam abeat substantiam, crescente dein malo; sed nec huic fidendum est, nam haud malum faciendum est, ut inde eveniat bonum. Cancer verò nobis manifestus apparet, non tantum ex tumoris inspectione, sed quoque si dolor nunquam desit, & noctu exasperari soleat. Exesa autem cute si prorumpit, fit ulcus horrendum, cavernosum, & hinc dicitur *Cancer exulceratus*, estque inæqualis cum tuberculis & carunculis; deinde dolor ferè est intolerabilis, & æger non aliter dolorem percipit, ac si mille aciculis pungatur. In attactu est durus & obstinatus, aliquando etiam mollis, maximè enim fœtet Cancer exulceratus, ex quo effluit materia fœtida ac ichorosa, interdum flava, labia ulceris sunt crassa, prætumida, foris inversa, venarum & arteriolarum extremitates à glanduloso ac corrosivo liquore exeduntur ac corroduntur, hinc larga sæpè sanguinis profusio sequitur, carnes vicinæ depascuntur, sæpe ita, ut absumtis musculosis partibus in ipsam thoracis cavitatem inspicere possimus, imprimis in Cancro mammarum, febris adest lenta ob secessionem particularum ac turbatam sanguinis mixturam, cibi quandoque est fastidium, sæpè & animi deliquium, in pluribus tandem subsequitur hydrops, quam excipit ipsa mors. Quæ omnia phænomena tristia observavimus in virgine honesta Hep dicta placidè & piè demortua. Alium puerum in vicino pago *VVolffsanger* dicto vidimus, cujus nasus, labia, oculi & tota facies ad collum usque, horrendo ac abominabili sanè spectaculo erant depasta, qui & sic miserè vitam suam finivit. Plures alios quoque contemplati sumus, inter quos plures reperimus, in quibus vermiculi vivi ac mortui prodierunt. Confer etiam *Ephem. German. nostr. Ann. 2. observ. 148.*

§. 4. Circa hujus affectus gravissimi Cancri causam magnæ occurrunt difficultates, & diffidia apud Authores, imò adeò ipsis occulta fuit ejus causa, ut *Platerus* maluerit ignorantiam suam hic fateri, quàm credulæ assentiri Antiquitati. *Ætiolog. Cancri secundum Galenicos.*

Tota enim *Antiquitas Galenica* Can-

Cancrum ab atra deducit bile, hinc accusant Jecur calidum & siccum, lienisque intemperiem calidam & siccam, quæ juxta ipsos congenerem profert sanguinem, ablegatque, ad partes exteriores, ibique Cancros phagædenicaque ulcera producit. In omni corporis parte Cancrum nasci posse dicunt, verùm in mammis mulierum maximè abundare, eò quòd laxæ sint & materiam quàm crassissimam promptè suscipiant. Ex atra enim bile effervescente Cancros produci statuunt *Veteres*, &, si bilis acrior fuerit cum exulceratione, quapropter colore etiam nigriores sint inflammationibus citra tantam caliditatem. Venas verò repleri, & circumcirca tendi ad similitudinem pedum Cancri animantis scribunt, unde etiam hanc appellationem morbus habet. Cancri ergò *causæ* remotæ, ad mentem *Veterum*, sunt omnes eæ, quæ sanguinem adustum generant & melancholicum, ut sunt carnes infumatæ, allium, porrum, cæpæ, legumina, vigiliæ, &c. Internæ verò sunt obstructiones, v. gr. hæmorrhoidum, menstruorum, calida jecoris intemperies & lienis imbecillitas: causa conjuncta est sanguis adustus melancholicus, seu melancholicus præternaturalis, qui ubi acrior est redditus, ac contumacior in venis impactus, & putrescit, Cancrum facit exulceratum, ubi verò mitior est, non exulceratum producit.

Paracelsum. §. 5. *Paracelsus* strenuus ille Reformator ponit *causam Cancri* in Colchotare vel Realgare Microcosmico, prout enim Colchotaris conditio est, circum se rodere ac abedere, quum ab eo separatum fuerit, à quo temperatur, ac tum pro situ suo corporis aliqua parte suam tyrannidem exercere: non secus Colchotarinum sal acutum est materia producens Cancrum, sub hac videlicet differentia, quòd viris ex hæmorrhoidalibus fluxionibus, fœminis autem ex menstrualibus obveniat; Ex his colligit, Cancri situs & loca non alibi fore posse, quàm ubi fluxus ejusmodi sibi centrum faciunt. Nec alio sese loco ponere possunt, quàm ex hæmorrhoidibus inter scapulas, & ex menstrualibus ad pectus. Notat etiam, fluxus menstruales acutissima salia continere. Quare si corrosivi salis in matrice fieret hujusmodi separatio, ut à menstruo sejungeretur, Cancrum, ut suprà dictum, & pravam lentiginem ibidem oriri posse non dubitat. Esse etiam in hujusmodi sale realgaris quendam concursum scribit, qui quidem in sale Calchino minimè fit. Cancer ergo *Paracelso* est Apostema, quod ex hæmorrhoidalibus effluxionibus provenit in viris, atque mulieribus ex menstruorum corrosivo sale meatuum in locustis manifestato, cujus salis duplex est, plumosi videlicet ac arsenicalis differentia. Idem Author in Cancro sal causticum virulentum, & necrosin partis affectæ producens accusat, innuitque his verbis Germanicis: *Dann so das Saltz sich erhöhet und besondert sich, was ist es als ein fressend ding, wo sein hoffart liget, da naget sie und frisset aus diesem fressen und nagende entspringende* Ulcerationes, Cancer, Cancrena.

Helmontium. §. 6. *Helmontius* in pluribus Paracelsi fidelis assecla, Cancrum à sale alcalico corrosivo deducit, lumen enim ait, formale virulentum subnatum in vita nostra, fit ipsum vivens, adeoque prout Archeus rabidus fermentaliter contagium externum suscipit, ita & in *Cancro* aberrans, se transplantat in furores, quibus carnem topicè infestat. Nam uti ille loquitur, sive deferantur intrò, per accidens externum, sive verò intùs suscitentur, adeoque hactenus aliqualiter differant, quoad initium principiativum. Quædam subitò se propagant in totum, & necem mox inferunt, alia verò topicum venenum exercent, eò quòd horum proprietas etsi penetret ex natura veneni, se dilatat tantùm juxta præscriptum sui veneni. Cancrum

crum quoque à contusione factum in muliere notavit Author. Verum tamen Cancrum ad mentem Paracelsi in ubere & utero mulierum dumtaxat esse statuit. Cancrum etiam in carne acutissimi sensus, & continuæ exesionis esse scribit, hinc à sale caustico ejus *causam* deducit *proximam*.

VVillisium. §. 7. Sanguis ex *VVillisii* opinione materiam nutritioni necessariam suppeditat, succus verò nervosus formam ipsi confert, illamque partibus assimilat, ac in earum substantiam convertit: atque hoc pacto resarcitur detrimentum, quod passæ fuerunt partes, ipsarumque accretioni impenditur opera; dum siquidem nervosi humoris crasis inculpata subsistit, nulloque vitio inficitur, sanguinis particulæ nutritioni accretionique dicatæ debita congenerique donantur forma, & proportionata partibus exhibetur alimonia. Alieno verò & heterogeneo quodam fermento latici nervoso commistus humor, ab arteriis pro alimento suffusus, degenerem induit formam. Si enim ob exhaustos depressosve spiritus, copiosioremque aquosarum particularum ab intensiori sulphuris efflagratione dissipationem, sal nimis evehatur, fluoremque patiatur, sanguis atrabilariam diathesin consequitur ab exaltatis salibus fixis, crassioribus sulphuribus in massa residuis conjunctis. Cruor verò ad glandulas perveniens, crassiores atque coagulatas, quas sibi admistas habet particulas, per arctos ipsarum canales abripere non valens, eas in ipsis deponit. Liquor autem nervosus eadem, qua sanguis, labe infectus, per fibras nerveas ad partes, in quibus relicta fuit atrabilaria ista materia, & nutriendis partibus improportionata, appellens, tumorem ex ea cudit, qui ob similitudinem ipsi *Cancer* denominatur. *VVillisius* ergò à liquore acetoso instar liquorum à buxo & aceto exstillatorum *Cancrum* produci statuit.

Sylvium. §. 8. *Sylvius* Cancrum produci existimat in glandulis, partibusque glandulosis ab acido acri. Docuit enim *ipse* abundè, in glandulis succum subacidum à sanguine secerni, eundemque succum acidum in ipsis contemperari à spiritibus animalibus per nervos ad easdem delatis, & si acidum reddatur in corpore acrius atque in glandulis secerni solitum, quoties redundat, facilius partes has lædit, quàm alias. Ab acri enim acido *Cancrum* generari comprobat, quia eum comitari solent dolores lancinantes acidi acris proditores, item quoniam acidum concentrantibus ac contemperantibus eundem leniri contendit.

Cartesianos. §. 9. *Cartesiani* glandularum obstructionem ad *Cancrum* producendum, quàm maximè existimant accommodatam, quam inferre volunt liquorem viscidum è sanguine per arteriolarum meatus in ductus glandularum delatum, abs quo cum segregatio & transitus lymphæ per easdem impediatur, tumores primò in glandulis suscitari dicunt tenaces absque ulla corrosione, sed quùm lympha non valens transire diutiùs circa obstructiones istas detineatur, subtiliores particulas ab æthere sæpiùs commotas tandem à reliquis secedere & exhalare, quibus absumtis particulas acutas & mucronatas, ante à blandioribus ramosioribus & porosis iisdem intermistis sub jugo servatas, dominium adipisci, & angulis suis non modò succis & fibris firmiùs inhærere, sed eorum etiam extremitatibus acutis fibras destruere & erodere, quæ ramenta angulis quibusdam intermista, sanguini ex destructis arteriolis effuso communicentur, & miscelam ex diversis istis succis constituant, quæ per venas debitè nequeat transfluere, nisi ubi venæ istæ magis dilatantur, & proptereà sanguinem istum corruptum, & plurimis particulis angularibus acutis, sive acidis, refertum, & in venulis circa tumorem istum

sive

sive glandulas obstructas constitutis hærentem, pedes illos cancrinos subatros intuentium oculis exhibere, cum radii lucis in poros venullarum istarum distensarum quidem, sed simul etiam obstructarum incidentes aliquomodo suffocentur. Ex vellicatione quoque fibrularum membranosarum, & nervosarum à particulis istis angularibus dolorem induci, &, si portio quædam succi chylosi reliquis acidis immisceatur, suppurationem partis cancrosæ cum salutari quodam eventu & cancri exstirpatione, dum omninò circumcirca cancrum istum contingat, subsequi docent. Lapsum sæpè aut percussionem affectui isti ansam præbere affirmant, quatenus violenta ista concussione textura unius vel alterius glandulæ destruatur, & lymphæ percolatio inhibeatur, liquor verò hic circa tubulos destructos diutiùs hærens corrumpatur, & acidam istam acquirat dispositionem, quod itidem contingat, si tuberculum aliquod glandulosum diutiùs & fortiùs unguibus scalpatur, ut hoc etiam modo tubuli quidam destruantur, & succorum diversorum debita impediatur segregatio, & per distinctos suos ductus ad varias corporis partes distributio, volatiliores enim partes facilè secedunt, & asperiores angulares arctiùs copulantur.

§. 11. *Nos* in *Cancro* explicando, ejusque causam perspectam reddendo supponimus, per glandulas fieri secretionem liquoris, quem glandulæ à sanguine sequestrant, eumque semper eumdem esse. Attamen ideò imaginari nullo modo debemus, omnes glandulas consimilem separare liquorem. Experientia demonstrat nobis maximas differentias inter liquores, qui à variis glandulis excernuntur, quod satis testatur, diversas glandulas varia utplurimùm separare principia à massa sanguinea. Sed cùm hæc menti non planè satisfaciant, nullatenus fortasse inconsultum erit, modum pervestigare, quo glandulæ à sanguine segregant liquores, qui ab ipsis manant. Ut propositum in hac conquisitione successum obtineamus, animadvertimus, arterias in glandulæ corpus sanguinem advehere, huncque compositum quoddam esse ex plurimis particulis heterogeneis, quasdam ex particulis istis heterogeneis ab arteriarum cavitate egredi, & in cavitate vasculorum, aut vesicularum, quæ glandulam constituunt, colligi. Unde concludimus, adesse meatus, à cavitate arteriarum ad vasculorum vesicularumve cavitates pertingentes, eosque meatus ita esse dispositos, ut nullum aliud sanguinis principium illos pervadere queat præter ea, quæ sunt absolutè necessaria ad eum componendum liquorem, qui ex singulis glandulis sigillatim emanat. Tales meatus, sive talia foramina *Pori* dicuntur ac nominantur. Sed quia liquor, qui è glandula effluit, ex particulis heterogeneis constat, necessum est, ut omnes pori singularum partium non sint consimiles. Qua de causa prout liquor glandulæ cujusdam compositus fuerit ex sulphuribus, alcalicis, phlegmatis, aderunt quoque habita proportione, in arteriis hujusce glandulæ pori apti ad liberum dandum exitum alcalicis, sulphuribus, vel phlegmatis; si verò acres acidæ vitriolicæ, Sale alcalino subtili junctæ particulæ glandulas perfluant, necessario eæ corrodendo ac stagnando tumorem Cancrosum producere aptæ natæ sunt, quia hæ particulæ non sunt oleosæ, & spirituosæ, sed potiùs terrestres acres corrosivæ, tubulos corrodentes quosvis, ex quarum particularum vitiosarum miscelà Cancri materia producitur, absque dubio hæ particulæ crassæ ac tardiores tubulis cuspidibus suis nimis se infigentes tardiores ad motum sunt, & nunquam per tam angustos meatus, & tubulos perfluere possunt, sed potiùs in glandulis stagnant, & sic obstructionem Cancrosam pariunt. Causa ergò Cancri potissimùm est succus glandularum corrosivus aquæ forti similis, qui tubulos cum carne, & mem-

membranis corrodit absumitque. Accretio particularum harum corrosivarum est lenta, quia in magno ramo, ex quo glandulæ oriuntur, non facile stagnant, sed pedetentim minimis in glandulis cumulantur hærentque, reliquæ verò particulæ cum reliqua rursum circulantur massa. Causæ ergò omnes Cancrum producentes sunt obstructionem hanc Cancrosam efficientes, & sunt vel Externæ, vel Internæ. Externæ sunt vel à fortiori glandularum contusione, vel pressione, inde tubuli glandularum obstruuntur, lymphaticus liquor sale corrosivo fixo refertus concervatur stagnatque, & sic facilè Cancrum producere potest: Dein data porta succi hi corrosivi magis corrodunt, & sæpè sibi apertam faciunt viam, sicque Cancrum exulceratum constituunt. Cancros etiam sæpè oriri videmus ex pertinacibus obstructionibus, quales produci solent per repellentia Medicamenta partibus glandulosis imposita, quale quid in fœmina, dum hæc scribimus, observavimus, quæ ex tumore glandularum mammarum, per abusum repellentium Medicamentorum incidit in Cancrum, quia succi sale acido abundantes glandularum tubulis magis impinguntur, & quasi impalantur.

Causæ Internæ sunt dispositio nativa & obstructio in glandulis ipsis, quæ & oritur à sanguine viscido terrestri sale fixo & acido referto, à quo haud melior lympha à glandulis separari potest, in quibus stagnant succi; & de die in diem acriores redduntur, & continuò discindendo ac corrodendo planè aliam texturam in glandulis immedicabilem efficiunt. Hisce deductis jam paucis quoque phænomenon Cancrum comitantium rationem reddamus, ut accuratiùs Tyrones indolem Cancri percipiant.

Si autem tantus corrosionis non adfuerit gradus, majorque fluiditas in humoribus contentis in parte affecta non ita profunda, sed cuti propiore, nec nimis firmæ, sed laxioris texturæ, non ipse sphacelus seu Cancer, sed potius exulceratio exoritur cancrosa (à malignitate sic dicta,) fistulosa proserpens cum variis Symptomatibus, prout ipsa materia corrosiva variat, cum continua vellicatione & exesione, hinc succorum copioso affluxu cum pure tenui, acri, valdè fœtente flavo, livido, pro diversis vasculis exesis, diverso, & sæpè à sanguiferis vasis exesis cruento, superveniente sæpe febri; animi deliquiis, &c. à materiæ illius attenuatis, & intra sanguinem receptis particulis variè eum turbantibus. Differt hæc exulceratio non nisi gradu ab iis, quæ scorbuticis sæpè eveniunt, variantes inter se secundùm diversos dissolutionis & corrosionis gradus, per quos etiam à gangrena differunt, quæ sæpè erosionibus gingivarum scorbuticis supervenit, (hic loci nomine Cancri aquosi ob sinus salivales, insignita:) imò & maculæ lividæ in scorbuticis, non sunt nisi gangrænæ species leviores.

Dolor est in Cancro exquisitissimus, imprimis in exulcerato, quoniam particulæ inter se fermentantes fibrillas nervosas concutiunt rumpuntque, nihil enim magis dolorem excitare potest, quàm particulæ acidæ ac salsæ hic abundantes, pungentes, scindentesque figuras possidentes, prout videre est in fermentatione & commotione acidorum cum alcalicis. In glandulis istis obstructis idem est apparatus, hinc succi acres ac corrosivi redduntur, quibus acutis particulis instar cultellorum tubuli & fibrillæ inciduntur ac discinduntur, unde necessariò *continuus dolor* oboriri debet.

Materia etiam in Cancro detenta sæpè ita fœtet, ut non tantùm adstantibus, sed & ipsi ægro nauseam pariat, ex qua apparet abundè, quod hic affectus paucis tantùm differentiis à Gangrena differat,

rat, quia in hac idem fœtor observari solet. Fœtor ergò hic non aliunde oritur, quàm à secessione oleosarum & volatilium Sulphurearum particularum.

Per plures quoque annos sæpe *delitescit Cancer*, quia ipse oritur à viscoso humore, & sale acido & corrosivo, atque hoc corrosivum interdum per plures, quàm 20. annos ita obvolutum jacere potest, ceu constat præter experientiam nostram ex Tulpianâ observatione aliorumque; certum ergò, *Cancrum* sub forma exigui tuberculi per longum temporis spacium delitescere, & tandem inopinatò prorumpere posse, prout plura novimus (ceu dictum est) exempla, eam verò ob causam hoc accidit, cùm scilicet illud acidum corrosivum à vinculis viscosi humoris, quibus antea obtegebatur & alligabatur, liberetur, & aculeis suis cuspidibusque incipiat pungere, scindere ac corrodere.

Materiæ diversitas, quæ effluit ex Cancro exulcerato, consistit in discissione diversorum vasorum seu tubulorum, quia in nonnullis tenuior & albidior, in quibusdam crassior conservatur succus, imò dissectis vasis sanguiferis, ipse *sanguis* in forma sanguinis rubicundi emanat, imò arteriolis ruptis *sanguis cum impetu, & indistans exsilit*, ceu id sæpius in ægris vidimus.

Febris lenta in Cancro ortum suum habet ab iisdem particulis corrosivis acidis resolutis; in massam sanguineam derivatis, ibidem ejus mixturam turbantibus.

Deliquium animi facilè hoc in casu accidere potest, quoniam per fermentationem succorum stagnantium plures acidę particulæ ad massam sanguineam mittuntur, quæ eò delatæ ipsum coagulant incrassantque, sicque sanguinis circulationem ad tempus impediunt, & sic deliquium animi atque Syncopen inducunt.

Pars Cancrosa apparet *livida*, & nonnunquam *cineritia*, qui color oritur à nonnullis acidis subtilibus particulis per tubulos minutissimorum Capillarium vasorum sanguiferorum penetrantibus, sanguinem in suo cursu, in parte affecta impedientibus, & texturam cutis variantibus; quo incidentes radii colorem istum lividum exprimentes.

Callositas labiorum ac durities Cancri eodem modo se habet, ac superiori Capite abundè diximus de Scirrho.

Nonnunquam & *Vermiculi* tum vivi, tum mortui in *Cancro* observati fuerunt, quod phænomenon nonnullos Medicos aliosque ad hanc opinionem traxit, ut existimaverint, causam Cancri exulcerati imprimis esse farraginem, seu copiam parvulorum venenatorum vermiculorum carnem devorantium, & simul ipsi corruptionem conciliantium, hinc dicunt esse causam, quòd tam citò per ambitum devorent carnem; & hujus rei hanc esse causam addunt; quod unicus vermiculus in charta exceptus, intra unius horæ spatium 50. similes producat: in hunc finem nuper frustulum carnis corrosæ cancrosæ exscindi curavi, & microscopio armatus vermiculos nullos observare potui, sed eorum loco, potiùs viscidum humorem gelatinæ similem perspexi.

§. VI. Nunc itaque detecto damnoso hospite, in ejus *Signa Prognostica* paucis inquiramus, ex quibus non magnum habebunt solamen ægrotantes, ludit enim medicantes & ipsos deludit *Cancer*, hinc Chirurgorum dicitur opprobrium, qui quo intimiùs afflictis partibus implicatur, eò & pertinaciùs hęret & mordaciùs torquet. Per annos sæpè latet plures hoc malum, quod corpori magnam inurit noxam, ratio hæc est, quòd acidum & alcali per allisionem vel pressionem aliarum viscidarum ac tenacium particularum in suo motu impediunt, quo minùs fibras partium continentium, ita citò discindere vel secare queant. *Prognosis.*

ant. Nullus verò est morbus, qui ægris majorem incutit metum, quàm *Cancer exulceratus*, nullusque est qui Chirurgum magis fatigat, quàm hoc malum. Hinc verò omnes practici malum hoc incurabile dicunt, imò ipse *Paracelsus*, qui aliàs sat benignus in prædicendo est, & ubique jactat se omnes morbos curaturum esse, in *Libro* verò *de Apostemate c. 3.* inquit: Cancer successu temporis corrodit foditque rectà cor versus, mortemque repentinam in sua molitur periodo; illum circumfusus hoc & albis fama jugalibus, illeque multo pretiosus auro foret, qui dirum potentum imprimis carnificem tollere possit carcinoma, dum veluti vultures apud inferos Titii discerpant jecur. Exemplo suo etiam comprobavit veritatem maximus Græcorum Doctor *Hippocrates*, dicens *S 6 aph.30.* Quibus occulti Cancri adsunt, non curare melius est. Curati enim citiùs intereunt, non curati verò longiore tempore vivunt: hinc an curabilis Cancer sit, an secus, maximè controvertitur, possibilitatem verò docent Auctorum quamplurimorum exempla, præsertim *Helmontii libr. 30. de ideis morbos. §. 38.* num verò hisce fides sit adhibenda, judicent nobiscum Practici. Distinguendum autem esse existimamus inter partem affectam, sic v. gr. in utero, intestinis, oculis, palato, &c. curationem vix admittit Cancer. *Helmont. l. alleg. n. 37.* inquit: Interim nil actum, nisi furor ille Archei ideas germinans siluerit, natumque inde perstans virus suffocetur. Neque enim occiditur per corrosiva, imò ne quidem in ulceribus, nisi & corrosivis vis necandi insit, utpote quæ furorem aliàs magis accendunt, quàm placant aut interimunt. Ex quibus Cancri curationis difficultas satis liquet. Unde etiam illud Nasonianum:

Curando fieri quædam peiora videmus
Vlcera, quæ meliùs non tetigisse fuit.

Hinc quoque enatum illud Proverbium: Cancer remedia mitiora contemnit, fortioribus exasperatur. Sic quoque *Platerus* inquit: Si Cancer primùm inceperit, & adhuc exiguus sit, nec negligatur, (uti ferè fit, cùm nonnisi à peritis Medicis tunc cognoscatur:) ipsius incrementum difficulter impediri, si adauctus sit, ægerrimè, &, si ad summum pervenerit, nunquam curari posse, &, si exulceratus sit, nisi possit funditus & integer exstirpari, &, si longo tempore sæpè perdurare possit, lethalem esse. Mitiorem certò nostro judicio Cancer meretur prognosin, nempe exteriores corporis partes obsidens, facilè cultro exstirpari potest, vel aliis remediis acre corrosivum corrigentibus, interjectis ut impediatur, ne alibi pedes figat. De quibus in paragrapho de cura agente dicturi sumus. Rarissimè enim hic affectus curatur imprimis exulceratus, præsertim in loco inconveniente & operationi instituendæ inidoneo existens.

§. 12. Expeditis iis, quæ Theoriam concernunt, ordinis ratione ad ipsam curationem, & quidem primò *Diæteticam* accedamus, sine enim ordinata vivendi ratione reliqua præsidia frustrà admóveri, quis non toto observat die? Diæta verò nobis, ceu centies dictum, sub rerum sex non-naturalium vulgò ita dictarum titulo offertur, quorum singulas paucis perstringamus. *Diæta.*

Aer sit temperatus ac ab omni impuritate liber, copiosâ materia subtili refertus, à quo succi nostri corporis imprimis lympha aliique attenuantur ac fluidiores redduntur. Omnia alimenta ac potulenta sint superfluo alcali; & sale volatili oleoso referta, vitentur angue pejus viscida ac acida, terrestria ac sale fixo corrosivo prædita, quia hæc sanguinem & succos nostros, imprimis in glandulis incrassant ac coagulant, ineptosque ad circulationem reddunt,

unde

unde facilè ſucci in glandulis ſtagnare ac Cancrum producere poſſunt. Sanguis enim noſter conſtat quidem ex ſexcentis particulis, utplurimùm verò ex ſale alcali volatilibus, ſi accedat acidum ſal, tum incraſſatur ſanguis, ſimili modo, prout apparet, ſi oleum Tart. per deliquium inſpiſſatur per affuſionem ſpir. vitrioli acidi, ſpicula enim Acidi in canaliculis alcali hærent, dein particulæ acidæ in corpore noſtro poſſident acres figuras in omnibus lateribus ſecantes, quæ oleoſas particulas diſcindunt, & incidunt. Si enim ſanguini evaſato affundas acidum quendam liquorem, ipſe apparebit ſtatim niger & ſpiſſus, imò ſi infunderis acidum in venam alicujus animalis, morietur in momento, ceu nuper in cane hoc inſtituimus experimentum. Contrarium obſervatur in ſanguine, ſi aquam ex ſale Armoniaco vel nitro compoſitum ipſi affuderis, hinc ſanguis apparet rubicundus & fluidior redditur. Sed ad rem, hoc in affectu nocent admodùm ſalſa, quorum particulæ ſunt inſtar longarum durarum, circa quas aquæ anguillates ſuccos noſtros circumvolvunt, qui tot ſalinis particulis aggravati ſucci ſanguinem in motu ſuo tardant, hinc plures ſcorbutici morbi, præprimis verò Cancer ortum ſuum habere poſſunt, vitentur ergò carnes muria conditæ, fumo induratæ, haleces, braſſica ſale condita, &c. Omnia verò alimenta & potulenta, quæ nec nimis calida, nec nimis frigida ſunt, h.e. quæ ex ſubtili alcali cum ſubtili oleo circumſepta, ſunt optima, quæ ſanguinem vix mutant & relinquunt in mediocri fluore. Nimis calida ſanguinem nimis activum & fermentantem reddunt, quòd plures particulæ ſubtiliſſimæ avolent. Nimis pinguia nocent, ut ſunt farcimina, petaſones, lardum, caro ſuilla, anguillæ, anſeres, legumina, caſeus vetuſtus, &c. item omnia ſaccharata, quia viſcidum acidum in ſe continent, hinc ad obſtructiones cancroſas producendas diſponunt ſuccos noſtros. Cibi ergo ſint boni ſucci, & ſale volatili oleoſo turgidi. Potus ſit Infuſum Theæ vel Coffæ, vina acida & cereviſiæ vetuſtæ angue pejus vitentur. Conceduntur vina Gallica ac Hiſpanica, aliaque ſale acido fixo haud prædita.

Somnus hic ad reparandos ſpiritus animales maximè proficuus erit, qui omni ope procurandus. In Cancro mammarum non ſuper dorſum decumbendum eſt, ne preſſione hac ſpiritus animales circulantes impediantur.

Motus magis conducit, quàm quies, hinc exercitiis dediti raro Cancro afficiuntur, ſanguis enim cum ſuccis noſtris redditur motu fluidior, quiete verò fit craſſior, & ad motum ineptior. Poſt paſtum motus ne ſit nimius, aliàs cibi in ventriculo non ſufficienter digeſtivi ejiciuntur.

Alvus ſerveiur lubrica, ſique aliàs ſolennis & conſueta evacuatio fuerit ſuppreſſa, omni opera promoveatur. Veneris uſus rarus ſit. Excernenda ad conſuetudinis leges menſuranda.

Ira, mœſtitia, terror, aliaque animi pathemata maximè certè nocent, & in praxi quotidie effectum triſtem obſervare licet, ſanguinem enim & ſuccos noſtros facilè coagulant, & ad motum tardiores reddunt. Qui ergo ſanitatem amant, ii ſemper hilaritati, quantum poſſibile, ſtudeant, omni opera & in Deum O. M. fiduciam ſuam ponant, certi quòd Dei voluntas bona ſit, ſuoſque nunquam deſerat, & quòd tandem cum carne ſua reſurrecturi ſint, & viſuri Filium Dei, in ſumma gloria in judicio apparentem, & fruituri æterna vita. In lætitia enim & gaudio talique fiducia longè liberius, & feliciùs procedit ſanguinis fermentatio à copioſiori ſpirituum animalium influxus adjuta, unde ſuccorum ac ſpirituum copioſior diſtributio per totum corpus, quàm quidem in mœrore ac triſtitia, ubi propter minorem ſpirituum anima-

lium in fibras fermentatio sanguinis, illorumque distributio per totum corpus valdè imminuuntur.

§. 13. Cura *Galenica* ipsius *Cancri* in eo consistit, vt incipientes Cancri augeri prohibeantur, in quem finem causam peccantem, nempe atrabilarium humorem evacuant, priusquam in parte affecta confirmetur. Evacuant autem primùm, si nihil prohibeat, per venæsectionem: deinde per purgationem, ab initio ex simplicioribus, quale est epithymum, quod quatuor drachmarum & dimidiæ pondere, ex sero lactis aut aqua mulsa dant: postea verò ex hiera, quæ nigrum veratrum recipit. Vel præscribunt priùs Apozema præparans seq. vel simile.

℞. *Scolopendr.*
Adianth. nigr.
Capill. Veneris
Fumar. aa. M i.
F. Decoct. in ℔ iii. *aq. fumar. vel lactis caprin. Incolat. dissolv.*
Syr. de Scolopend.
de pomis Regis Sapor. aa. ℥ i.
Byzant. ℨ vi.
M. F. Iulapium.

De quo singulis mane ℥ iv. exhibent: & postea sequenti melanagogo præparatum evacuant humorem adustum.

℞. *Decoct. præcedent.* ℥ iv ß
in quo infund. per noctem
fol. senn. s. st. ℨ iii.
Myrob. Indar. ℨ ii.
Rad. hellebor. nigr. ppt. ℨ i.

stent per noctem, manè, facta una aut altera ebullitione, in colat. dissolv.

Syr. de pomis c. fol. senn. ℥ ß.
Confect. Hamech ℨ i. ß.
M.

Ad locum affectum etiam varia applicare jubent, vitando exasperantia aut mordentia; sequens verò commendant:

℞. *Ol. rosarum*
Omphacin.
Succ. solan. aa. ℥ ii.

Quod tamdiu in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo agitant, donec concrescat & plumbeum acquirat colorem: dein add.

Lythargyr.
Cerussæ aa. ℔ ß.

M. cum oleo & f. l. a. linimentum. Vel urticam contundunt, & cum succo solani mixtam superponunt, sola etiam rutæ folia cum passulis à nucleis liberis contusa applicant.

Ad locum verò ulceratum absque offensione adhibent solani succum linteo molli duplicato in ipso tincto ac imposito. Forinsecus autem supra illud lanam teneram circumdant, quæ ipsa succo sit imbuta, & diligenter provident, ne illa reficcetur, ita ut frequentiùs succum affundant. In ulceratis Cancris diuturniùs uti solent Medicamento ex pompholyge. Semen quoque Raphani domestici contusum, & cum aceto mixtum applicant. Hisce non juvantibus, si patientes sint fortes & juvenes, ad ferrum accedunt.

§. 14. Juxta *Paracelsum* in cura Cancri hæmorrhagiales menstrualesque fluxiones amovendæ sunt per Physicum: demum per Chirurgum anodyno mortificandum erit ter, vel quater, ut in Noli me tangere fieri dicit: postremo descriptione consolidativa eodem loco posita curandum. Gluten aquaticum in aquam ubi reduxeris, accipit semper ad unam libram Colchotaris ejus ℥ i ß. *florum æris*: proportionem hanc à quantitate Colchotaris observando, mixta simul ulcerique vel Cancro superposita maneant, donec putrescant: quod plerumque juxta ipsum fieri solet in quatuor diebus. Deinde amovendo superponit mundificatum sequens:

℞. *Picis navalis,*
Visci pini,
abietis aa. ℔ i.
ex locustis de latice ℔ i ß.
Larignæ quar. i.

Mixta liquefiant cum ceræ & olei partibus æqualibus, ut ambo sufficiant ad emplastri compositionem: quod isto, non alio quovis, extrahi poterit. Dein super-

perponit pulverem hunc.

℞. *Pulv. ex succo chelidoniæ*
Parthenionis
Centaureæ aa. ℥ ß.
Mumiæ ℥ i.
Mane vesperique ligat.

Anodyni ipsius descriptio est seq.

℞. *Spernioli*,
Succi solatri aa. ℥ i.
Liquoris de firnis vel vernicis ℥ ß.
Reducatur in formam Unguenti.

Helmontium. §. 15. *Helmontius* existimat, solum attactum lapilli Buttleri, tanquam remedii potentis sat esse ad exstinguendum *Cancri* virus ab indignato Archeo ortum, quia externa remedii oblinitio, quadam consecutione contiguitatis, totum domat Archeum, non secus ac dens tabidi, etiamsi optimè invento, detersus tamen rabiem quandoque adfert. Commendat etiam gluten de Aquatico Paracelsi i. e. Ranam integram vel Bufonem, per Blas lunare ipsius plenilunii, & frigus hybernum atrocissimum in albam & crystallinam conversam, supra baculum in campo aperto locatam, per unicam noctem, manè liquatum tragacanthum referentem, cum forma seu figura pristina. Laudat quoque Author in Cancro Colchotar vitrioli prius aliquamdiu in cella ad mollescendum repositum, dein cum farina avenæ, & lacte in Cataplasma subactum, quod juxta *ipsum* Cancrum tollit necatque.

Villisium. §. 16. *Villisius* ad crassiores ac coagulatos humores educendos commendat pilulas Tartar. Querc. vel de succino Crat. cum ammoniac. vel sequens Apozema.

℞. *Rad. polypod. q.* ℥ iii.
Herb. ceterach. ℥ ii.
Fol. sen. s. st. ℥ ß.
Santal. citrin. ʒ ii.
Coq. in Aqu. fontan. ℥ xiv. *ad* ℥ x. *addend.*
Agaric. ʒ ii.
Rhabarb. ʒ ii ß.
Colat. clarificatæ add.
Syr. de pomis purgant. ℥ ii.
M. Hujus Apozematis ℥ iv. accipiat æger, repetendo intra 3. vel 4. dies semel.

Varia quoque hoc in morbo commendat absorbentia, ut sunt oculi cancr. Corall. margarit. Ebur. ppt. Item inter alterantia & refert prælaudatus Noster Chalybeata, imprimis acidulas ferratas seu martiales, quia maximo melancholicis hæ aquæ esse solent solatio, copiosè enim epotæ sanguinis tincturam salino-sulphuream eluunt, ejusque mala fermenta destruunt, & viscerum sordes abstergunt obstructionesque reserant, & per consequens sanguinem purificant.

Inter Externa, Saturnina omnibus reliquis præfert.

§. 17. Cura *Cancri* ad *Sylvii* mentem in eo cónsistit, ut acidum concentretur ac contemperetur. *Sylvium.* Cóncentrant autem juxta *Ipsum* potenter Acidum Acre creta, sanguis draconis, coralia, oculi Cancrorum, mandib. lucii piscis, item opium, item quodvis sulphur metallicum aut minerale fixum. Ex quibus aliisque varias concinnat formulas.

§. 18. *Cartesiani* salem instituunt in *Carcinomate* curationem, qua *Cartesianos.* particulæ illæ angulares acutæ & succi acidi hebetentur, mitigentur & obstructiones glandularum, quantum possibile est, referentur. Hac de causa sudorifera commendant, & remedia porosa & volatilia, ut anguli partium acuti, quibus humores peccantes referti sunt, intra poros remediorum frangantur & sic hebetentur, deinde viscidita s incidatur, & succi in convenientem redigantur fluorem, ut ità simul glandulæ obstructæ reserantur, & ubivis patula liquoribus reddatur via. Maximè verò in Cancro nondum exulcerato proficua judicant vina medicata, vel decocta herbarum multo sale volatili refertarum, cùm tota inde purificetur massa sanguinea, crassi & ad motum torpidiores succi in debitum

suscitentur fluorem, & proinde tubuli quicumque facilè aperiantur & permeabiles reddantur. Hujusmodi verò vino sequentes imponunt species.

℞. *Rad. Scrophular.* ℥ß.
Contrayerv. ʒij.
Scabios. ʒiij.
Salsæparill. ʒiß.
Bardanæ ʒiiß.
Herb. geran. Rupert.
fumar.
chelidon. min.
agrimon.
centaur. min.
card. bened.
scord. aa. Mß.
Flor. sambuc. Piß.
Persicor. Pj.
Rasur. lign. Colubrin. ℥ß.
Sem. Phellandr.
levistic. aa. ʒii.
Salis fulig. ʒi.
Iovis ʒß.

D. ad chartam pro speciebus uni mensuræ vini impendendis. Succis ità ad sudorem satis aptatis, & crassioribus corundem impuritatibus per urinam rejectis, pulveres exhibent diaphoresin largiorem promoventes, qualem sequens proponit formula.

℞. *Antimonii diaphoret.* gr. xvi.
Chelar. canc. ℈ß.
Mercurii Solaris gr. iii.
Camphor. gr. j.

F. Pulvis in sequenti vehiculo una vice exhibendus.

℞. *Aq. fumar.* ℥ß.
Essent. enul. ʒi.
spir. flor. sambuc. ʒß.
Syr. scord. ʒiiß.
M.

Præmissis hisce subjungunt externa quædam penetrantia, & glandulas obstructas aperientia, quæ per poros ingredientia succos viscidos incidant, attenuent, & fundant, uti sunt emplastrum de spermate ceti, de ranis cum Mercurio Vigonis, balsamus sulphuris, oleum myrrhæ, spiritus tabaci, unguentum nobile Mynsichti, vel sequens, imprimis si incrementum assumere conspiciatur.

℞. *Rad. aristol.*
virid. ær. aa. ʒiii.
Minii ℥ß.
Arsenic. cryftall.
Auripigment. aa. ʒß.
Opii
Camphoræ aa. ℈ii.
Axung. porcin. ℥ii.
F. unguentum.

Sectionem tamen accomodatissimum existere dicunt remedium Cancri adhuc incipientis, quo funditus exstirpetur, ne unquam aliquod capiat incrementum; at in majori, ubi multæ jam à sanguine impuro repletæ sunt venæ, & copiosæ tumori huic subjacent arteriæ, operationem hanc periculo haud vacare quàm liberrimè profitentur. Destructis etiam plurimis glandularum fibris, & arteriolarum extremitatibus chylum advehentibus, ut tumor jam convertatur in ulcus, nec hoc ipsum incrementum acquirat, & partes depascatur vicinas, nullum intermitti volunt studium, sed frequentiores instituere jubent fomentationes ex spiritu matricali, vel decocto Theæ, scrophulariæ, contrajervæ, scordii, nicotianæ, ulcusque abstergere mandant liquore mellis ab Antimonio abstracto *Ang. Sala*, vel liquore mercurii præcipitati attingunt, pulveresque inspergunt, quarum poros succi acidi in ulcere contenti copiosè ingrediantur, ex sale Jovis, vel Saturni, creta, cerussa, pompholige, lithargyrio, thure, & ut partes fibrosæ jam corruptæ à sanis separentur, illa adjungunt, quæ motu celerrimo ab æthere agitata easdem abradant, dissecent, & sejungant, quorum adscribunt numero amalgama mercurii, auripigmentum arsenicum, sublimatum, calcem vivam, vel butyrum antimonii, quintam essentiam arsenici, oleum antimonii saccharinum, oleum mercurii dulce, & hujusmodi alia, quæ sequentes in se comprehendunt formulæ.

℞. *Plumbi ust.* ʒiii.
Ceruss. ʒiß.

Anti-

Antimonii crud. ʒij.
Pomphol.
Camphor.
Salis saturni aa. ʒj.
Ol. nicotian. ℥j.
Succi eiusdem q. ſ.

F. ſ. a. Linimentum in mortario plumbeo, quouſcus Cancroſum ſtudiosè illinatur.

Vel:

℞. *Lithargyr.* ℥ij.
Auripigment. ʒij.
Vetrioli alb. ʒiij.
Mell. despumat. ℥vj.

F. Vnguentum.

Balſamum etiam Lithargyrii ſtudiosè illitum egrediam navare operam aſſerunt, nec ſtercus improbant humanum, cùm ſucci corrodentes optimè hoc domentur. Ad ſanationem, vel ſi hæc penitus pro voto obtineri nequeat, ad præcautionem, ne incrementum ſumat, nec vitæ inſidias ponat ulcus hoc aliàs ſatis deſtructivum, ſequens approbant unguentum.

℞. *Litharg. aur.* ℥ij.
Minii ℥j.
Mum. ʒvj.
Salis saturni ℥ß.
Camphor. ʒij.
Ol. roſ. q. ſ.

F. Vnguentum.

Hiſce ſubjungunt emplaſtrum diapompholygis, vel diaſulphuris, ulceri huic maximè convenientia.

Cura Cancri ex noſtra ſententia. §. 19. Præmiſſis aliorum curationibus, & *Noſtram* Pharmaceuticam ac Chirurgicam aggredi libet. Huic itaque pernitioſo & glandulis utplurimùm incarcerato Sanitatis hoſti eruendo ac deſtruendo acuenda ſunt ingenii organa, iiſque reſerandæ deliteſcendi Adverſarii fores. Attemperantibus & imprimis corroſivam acidam iſtam acrimoniam in ſuccis demulcentibus Medicamentis hoſtis iſte aggrediendus eſt, inter quæ palmam aliis præripiunt omnia alcalia vel volatilia vel fixa, item temperantia & oleoſa, diaphoretica, quæ omnia acidum acre corrigunt, & ex corpore eliminant, cinnabarina, cancrina, tartarea, ſaturnina ac camphorata, item nitroſa, calybeata, teſtacea ac ſexcenta alia commendantur hoc in affectu atroci. In juniorum Medicorum gratiam, & Nos unam & alteram communicemus formulam, & quidem in forma decocti, imprimis ubi dolores urgent.

℞. *Rad. chin.*
ſarſaparill.
liquirit. aa. ʒvj.
Raſur. lign. Guaiac. ℥iß.
Fol. alth.
Flor. papav. err. aa. M. j.
Capit. papav. alb. c. ſeminib. N. 3.
paſſul. exacinat. ℥iß.
Coq. ſecundùm artem ex ſ. q.
Aq. ſimpl. poſtquam per noctem

infuſa fuerunt, Colat. ℞. ℥XL. Det. S. Apozema, de quo calidè bibatur aliquando vitrum plenum.

Vel:

℞. *Rad. chin.* ℥iiß.
gentian.
contraierv.
enul. aa. ℥ß.
angelic. ʒij.
Herb. ſcordii
card. bened. aa. M. ß.
Sem. eiusdem ℥ß.
Infund. & coq. in ſ. q. Aq. commun. & vin. in vaſe benè clauſo ad Colat. ℔ IV. *Edulcoretur ſyrrupo ſcordii.*

Interponatur ſequens vel ſimile ſudoriferum, imprimis ſi dolores maximè urgeant.

℞. *Aq. Hord.*
card. bened. aa. ℥iß.
cinam ℥ß.
Ocul. cancr. ppt.
Antimonii diaphoret. aa. ℥ß.
Opii correct. gr. ij.
Syr. ſcordii ℥ß.

M. pro una vice hauriendus potus.

Vel:

℞. *Roob. Iuniper.* ℥ß.
Sal. C.C. volat. gr. xij.
℞ *bezoart.* ʒß.
Aq. ſcordii q. ſ.

M. F. diaphoreticum una vice afsumendum. Omnia enim remedia, quæ in Peste & Gangræna solent præscribi, & hic proderunt, eò enim semper respiciendum est, ut obstructio illa cancrosa tollatur, & lympha à sale acido corrosivo fixo liberetur, in quem finem sæquentia sanguineam massam depurantia commendamus.

℞. *Elix. vitæ* ℥ij.
Spir. Cephal. volat. n. d. ℥j.
Tinct. corallor. ℥ij.
M.

Vel sal volat. oleos. quodvis conducet: vel in forma pulveris sequens conferet.

℞. *Cinabar. nat.* gr. iv.
Ocul. cancr. ppt. ℈ß.
Sacch. saturni gr. ij.
Camphor. gr. j.

M. F. Pulvis singulis vespertinis horis assumendus.

Vel:

℞. *Antihect. Poteri* ℈ß.
Arcan. dupl. gr. v.
Laudan. opiat. gr. j.
M. F. Pulvis.

Vel:

℞. *Sem. melon.* ℥ij.
Aq. heder. terr.
bellid. aa. ℥ij.
F. emulf. add.
Ocul. cancr. crud. ℈j.
Cryftall. tart. ℈ß.
Sacch. saturni gr. ij.

M. f. l. a. Emulsio cochleatim & per vices exhibenda.

Varia martialia edulcorantia interponenda sunt, aliaque acidum acre in succis existens corrigentia, & per diuresin eliminantia, quale sequens egregii erit usus.

℞. *Rad. scabios.*
enul. aa. ℥ß.
polypod. ℥v.
sarsaparill.
chinæ aa. ℥iij.
Herb. fumar.
scordii.
Veronic.
scolopend.
senecion. aa. M. ß.
Flor. sambuc. P. ij.
Flor. hyperic. P. j.
Rasur. santal. citr. ℥vj.
sassafras. ℥ß.
Guaiac. ℥ij.
Cort. eiusdem ℥ß.
Vetrioli mart. ℥iij.
Sal. tart. ℥ij.
Sem. dauci ℥ß.
M. dentur ad 6. ℔. *vini generosi.*

℞ Antimonii tartarisat. viperin. Zvvelferi vetrioli mart., aliaque plura interponenda sunt. Acidulæ quoque martiales & nitrosæ non negligendæ sunt, cum consilio Medici potæ. Si in primis viis lateat amurca viscida, eas eluendas volumus, sequenti lenitivo.

℞. *Pulp. prunor.* ℥j.
resin. Ialapp. gr. iij.
Merc. dulc. gr. xv.
M. F. bolus.

Mercurialia enim sæpè optimum præstant effectum, prout in omnibus tumoribus, sic præprimis in Cancrosis. Aliàs nocent purgantia, quia malum latet utplurimùm in partibus solidis, & si centies purgabis, Cancrum non curabis. Eodem modo V. S. nocebit, qua enim nihil aliud efficies, quàm ut ægro aliquid de ipsius vita demas.

Si febris urgeat, interponi potest sequens vel similis mixtura cochleatim assumenda.

℞. *Aq. menth.* ℥v.
Diascord. Sylv. ℈j.
Antimonii diaphoret.
Ocul. canc. aa. ℈j.
Elix. vitæ. ℥vj.
Laudan. opiat. gr. ij.
F. Mixtura.

Si dolores intensi sint, opii dosis augeri, ut & Camphora addi potest, quæ sæpè plus præstat, quàm opium. Detur sæpiùs crystalli mont. ppt. ad ℥ß. cum laud. opiat. gr. ij. n. 3. Curatio ergò Cancri, si quæ ob loci congruitatem fieri potest, utplurimùm duobus remediis perfici potest, unum est culter, qui tutissimus & compendiosissimus, & ægri malè sanitati suæ consulunt, qui remedium hoc metuunt protrahuntque, donec res non ampliùs integra est. Alterum remedium

sunt

sunt Medicamenta caustica, quibus malum crustis absumitur. Ulcus Cancrosum apertum (quo jure non quæro,) vocitant, cùm vix curationem, si omnia jam depasta fuerint, admittat, præstat sæpe palliari, quàm curari, atque illud remediis lenioribus externis, (non posthabita internè sanguinis ac succorum correctione jam superiùs dictà,) ut unguento saturnino cum Camphora superimpositis stupis, spir. theriacali Camphorato, vel similibus madefactis, non tamen nimiùm efficacibus, qualia partim discutiendo quasdam sanguini redderent particulas ejus mixturam valè turbantes, partim viscidis à longo tempore involutas in vicinis adhuc tubulis quiescentes corrosivas in motum suscitando efficerent, ut citiùs omnia (ne quidem nervis vel tendinibus, unde immanes dolores, vel sanguiferis majoribus exceptis) erodendo proserperet ulcus, (si tamen de vera curatione ratiocinari licuerit) abblandientibus favorabilibus quibusdam circumstantiis, in iis, qui nimiùm diu non tardati sunt, corporeque sano & vegeto, sive temperamento roboris sunt præditi, si commoditas loci permittat per ferrum, ut commodiorem & breviorem viam, malum integrum simul, cum portione partis sanæ auferatur, quod si non admittitur, per iterata caustica quasi per multos cultellos, illud, quod una, vel altera fit incisione illic efficiendum, ut malum corticatim eradicetur, caustica verò sine periculo applicantur carni & glandulis, non autem tendinibus, nervis, vasibus sanguiferis majoribus, à quibus proin cavendum. Præterea inter vel præter caustica (Experientia teste,) valdè ad excitandum efficaces compertæ sunt rigidissimæ, acutissimæque acidorum corrosivorum particulæ, poris vel amplexibus particularum mercurii vel antimonii firmiter inhærentes, quarum molem cùm augent, circumquaque eminentes scindunt, pungunt, & ob figuram irregularem corporum interstitiis sat diu & firmiter inhærentes, ab aquosis elui ferè renuunt, quæ cùm non augeant agitationem particularum acutarum in ipsa parte, sed potiùs ob dissoluta stamina, ob secessionem introductam, &c. sistant, optimo aliquando cum successu ad malum funditus eradicandum applicantur, hoc respectu in usum vocari possunt Aq. divina, Tr. vel lavamentum ex aq. calc. viv. mercurio librato, spir. theriacal. Camphor. extracto colocynth. absynth. Ol. Guajac. cum balsam. Peruv. &c. Possunt etiam pulveres ex aristoloch. ocul. cancr. sal saturni & pluribus aliis appropriatis aspergi, donec ulcus malignum redditum & benignum, eodem ut simplex modo, curetur.

Hic verò omnia unguenta, cataplasmata farinacea & spissa vel unctuosa nocent, quamvis salibus volatilibus fuerint mixta. Sequentia & similia lavamenta calidè ter vel quater de die linteis quadruplicatis applicari possunt.

℞. *Aq. Regin. Hungar.* ℥ij.
Calc. viv.
Decoct. Guaiac. aa. ℥v.
Elix. vitæ ʒij.
Sal. volat. oleos. ʒiß.
Camphor. ʒiij.
Bals. Peruv. ℥ß.
Ol. sassafras ʒij.
Mercurii librati ℈ß.
M.

Sequens quoque Balsamus externus, à pluribus magni æstimatur Cancro illitus.

℞. *Balsam. aurei*
Zolfo cumspir. tereb. par. aa. ℥j.
Pulv. opii. crud. ʒij.
M. & f. bals. quo illine Cancrum non exulceratum & exulceratum. Balsamus Aureus sequenti modo paratur.

℞. *Zolfo viv.*
Sal saturni aa. ℥ß.
Camphor.
Borrac. aa. ʒij.
Ol. amygd. amar. ℥ij
add.

Ol. Talci ℥ij.

M.

Omnia enim remedia externa acidum acre temperantia, obstructiones Cancrosas reserantia, & Cancrum induratum resolventia egregia sunt. Supersedeamus Practicorum Catalogum Medicamentorum digerentium, catharcticorum, diaphoreticorum, uno verbo, universalium in medium proferre, utpote pharmacorum pro impetrando fine minùs idoneorum, inefficacium ac ineptorum. Sunt quoque, qui statuunt veram ac geminam Cancri curationem consistere in mercurio, non quidem vulgari crudo & indigesto, sed singulari quadam encheiresi parato; ex ejusmodi prosapia dicunt esse pulverem istum indolentem à viro quodam Juliacensi unumquemlibet Cancrum sanante adhibitum, & ab *Helmontio l. de Ideis morbos.* notatum: sed si verum, de quo valde dubito, dolendum est, præparationem ejus cum Artifice fuisse sepultam. Salivationem ope mercurii peractam sæpiùs profuisse testantur monumenta Medicorum. In quem finem alii sequentem commendant Essentiam quotidie ad guttas 20. & plures usurpandam.

℞. *Essent. vulnerar.*
hyperic. aa. ℥ii.
Solut. myrrh.
aloes aa. ℥ i.
in spir. vini solut. ℥ ii.
Mercurii præcipitat. ʒß.
M.f.l.a. Essentia.

Mercurius enim est acidorum domitor strenuus. Saturnum quoque in laminas redactum, & Cancro nondum exulcerato impositum palliativè felici cum successu adhibitum fuisse testatur *Observ.* 161. *Ephemereidum German. Ann.* IV. & V. ubi notatu dignum quid occurrit, quod scilicet lamina ejusmodi plumbea intra duos menses erosa, & in medio in albicantem pulverem reducta fuerit. Alii optimo cum successu laminam plumbeam mercurio vivo illinunt, sicque Cancro non exulcerato, ut & exulcerato imponunt. Quod de Arsenico, antimonio, aliisque mercurialibus scribunt, ex eodem fluit fonte, quia non nisi ratione particularum mercurial. vires exercent suas, hinc sequens balsamus egregius est.

℞. *Cinabar antimonii* ℈ i.
Ocul. cancr.
Sal. saturni aa. ʒ i.
Sperm. ceti ℈ ii.
Camphor. gr. v.
cum balsam. Peruv. q. s.
M.

Vel:

℞. *Plumb. ust.*
Terr. Vetrioli dulc. sigillat.
Ceruss. lot. aa. ʒ i.
Sal. saturni
Merc. dulc. aa. ℈ i.
Thurr.
Myrrh.
Extr. aristoloch.
Consol. mai. aa. gr. v.
Ol. vitell. ov.
Balsam. Peruv. q. s.
F. balsam.

Celeberrimus *Poterius* præscribit Balsamum suum mercurialem indies Cancro illinendum.

Sunt, qui in Cancro curando Cancros fluviatiles, item ranas ac bufones magni æstimant, de quibus videantur *Paracel. Helmontius*, *Aquapendens Fabr. Hildanus*, qui in eum finem unguentum ex ranis viridibus, quod ab his laudatur; ab illis culpatur, composuit. Alii sunt, qui extollunt stercus felis Cancris fluviatilibus antea nutritæ. Decoctum calc. viv., sal. è capite mortuo fuliginis ab Authoribus commendantur. Ex vegetabilibus Geranium, Polytrichon, Chærefolium, Solanum, Cicutam, Plantag. pomaque putrida laudibus evehunt.

Celeberrimum Muyr in ulcere Cancroso ora aut alias corporis partes occupante proficuum dicit pulverem ex ranis aquatilibus, gammaris & C. C. usto compositum.

Sulphura mineralium anodyna fixa & opiata pro mitigando dolore, & pro

& pro cura palliativa præ aliis prosunt; sed quis quæso omnia recensebit remedia, sunt enim innumera, & ferè totum replent librum, quæ ab Auctoribus commendantur. Nullum verò mihi tutius & melius remedium videtur, quàm culter & caustica, ad quæ semper ægri, ab initio præsertim, à Medicis incitandi sunt, quæ caustica cum cautela applicari possunt, inter quæ facilè palmam aliis præripit Oleum meum antimonii sol. ratum externè Cancri labiis appositum, vel arsenicum correctum alii applicant, omnia autem caustica cum cautione apponenda sunt, &, si Inflammatio suboriatur, statim Medicamentis idoneis recurrendum & non timendum est, quod malum aliquando revertatur, ceu observavit *Celeberr. VVedelius l.1.s.2. c.7. Amænit. Med.* domito sic apparenter Cancro, partibus vi corrosivorum destructis, & fontibus lymphæ velut exsiccatis, malum tamen non æquè cessâsse. Sic etiam sectio ipsa male instituta sæpe in Cancro incurabili recidivam minatur, ceu non ita pridem in cive hujus Civitatis tumore oculi Cancroso laborante observavi, cùm is ab empirico non ritè exscinderetur, propediem repullulabat, & quidem cum majore tumore: ast hic Cancer non ritè exsectus fuit, plures enim mammas Cancrosas abscindi vidi, absque ulla recidiva. Sic quoque *Fabric. Hildanus* totam mentulam Cancro exulcerato laborantem feliciter se sectione sustulisse scribit; ego Cancrum labii inferioris feliciter Limburgi ad Lhanam exscindi curavi, forpice scilicet tollendo Cancrum cum bona labii parte simul, ac uniendo labia vulneris, ut in labio leporino, quod & conspexit Cl. D. Muys celebris ille Chirurgo-Medicus, qui etiam in Cancro crystallum montanum tam internè quàm externè usurpatum efficacem remedium dicit, quia acidum egregiè temperat. Unguentum verò Ægyptiacum jure meritoque in Cancri cura rejicit. Si à sectione vel caustico applicato remedio sanguis nimiùm stillet, applicari potest illico liquor stipticus vel noster, vel *Drelincourtii* sequens.

℞. *Alum.*
nitri
Vetrioli aa. ℥ii.
M. c. album ovor. n. ii.
ut omnia inter se fluant.

Vel inspergatur sequens *Pulvis stipticus*.

℞. *Bol. commun.* ℥ii.
Gallar. immatur. ℥i.
Vetrioli de Cypro
Camphor. aa. ℈i.
M. F. Pulv.

Vel seq. Aq. stiptica.

℞. *Limat. mart.*
Ol. Vitrioli aa. ℔ß.
M. & effervescant, postea add.
Alum. ℥ii.
lap. hæmatit. ℥i.
æris usti ℥ii.
Iterum effervescant, postea add.
Aq. commun. ℔ii.
M. & percolentur.

Aq. stiptica, quæ æquè guttatim internè, quàm externè usurpanda est.

CAPUT IX.

De Scabie, Lepra, Græcorum & Arabum, Impetigine, Alpho & Leuce.

§. I.

NÆ! diversæ oriuntur in corporis nostri diversis partibus obstructiones, ut & ex his dependentes diversi affectus cutanei, tam pro diversitate particularum obstruentium, quàm ipsarum partium, in quibus obstructio est suborta. Si enim à sale quodam obstruantur tubuli cutanei, & vascula excretoria in glandulis cutis miliaribus, oriuntur *Scabies, Lepra, Impetigo, Alphus & Leuce*, qui

qui affectus valde deturpant extimam nostram vestem, simulque clam vitæ insidias struunt. Nec in proprio deſæviunt corpore, ſed & in alia impetunt, propagare geſtientes viroſum ichorem & diſſeminare amplius, adeoque, & inviſi ſunt hi affectus. Noctu graviores ſunt, interdiu fœdiores, ſemper ingrata ſunt ſymptomata. De quorum affectuum ac ſymptomatum ratione ordine tractaturi ſumus, ut tyrones eos clarè ac verè perſpiciant intelligantque. Pauca ergò priùs de Nomine, antequam ad realia accedamus, in uſum Tyronum addere libet, de Etymologia non ſoliciti, de Synonymia tantùm dicemus, quod Scabies dicatur aliis pſora & quidem à Græcis, Germanis, *der Grind die Srabe*. Scabies alia dicitur humida, ſeu ſeroſa; alia ſicca ſeu pruriginoſa. Omnis verò ſcabies eſt maligna & contagioſa.

Scabies quid? *Scabies* deſcribi poteſt quod ſit obſtructio tubulorum cutaneorum, imprimis excretoriorum, in glandulis cutis miliaribus, cum capillarium vaſorum lymphaticorum obſtructione, vel etiam diſruptione à ſale quodam fixo acido oborta.

Lepra. *Lepra* valdè congener & affinis affectus eſt cum Scabie, ita ut hæc nil aliud ſit, quàm mitior Lepra, gradu enim tantùm differunt. Eſt *Græcorum* enim Scabies ad Lepram Græcorum quaſi via, ut Lepra Græcorum *Arabum.* ad Lepram Arabum ſeu Elephantiaſin, ſi nempe ſal acrius, & abundantius, pluresque & profundiores afficiat glandulas, ſicque morbus diutiùs protrahatur. Sic etiam ſquamulæ in Lepra generantur, quæ in Scabie non conſpiciuntur, ex qua fur furacea tantùm decidunt recrementa. Dicitur & Lepra ab his ſquamulis quaſi λεπίς, i. e. ſquamoſa.

Lepra Græcorum quid? *Lepra* Græcorum deſcribi poteſt, quod ſit obſtructio ſcabioſa vel totius corporis, vel certæ alicujus partis, ſicca, fur furacea, ſquamoſa, vehementiſſimè pruriginoſa, à ſalinis Tart. fixis coagulativis, in ſanguine & ſuccis præexiſtentibus & ad glandulas cutaneas delatas, ibidem obſtructionem pertinacè producentibus, oborta.

Elephantiaſis ſeu Lepra Arabum. *Elephantiaſis* ſeu *Lepra Arabum* non niſi gradu differt, & una alia malignior eſt & vehementior, alia mitior & benignior eſt pro ſalis acrimoniæ gradu, à cujus cum humoribus miſcella, & inde exorta textura cutis colorum iſtorum diverſitas petenda eſt, & non à quatuor illis famoſis humoribus, prout Veteres explicarunt, & juxta humorum varietatem more ſolito nova indiderunt nomina, quæ à ſanguine fuerit producta, Alopeciam, quæ à pituita, Tyream, quæ à bile, Leoninam, & quæ à malencholia reliquis majorem Elephantiaſin nominarunt. Juxta Recentiorum magis intelligibilium Principia deſcribi poteſt Elephantiaſis, quòd ſit obſtructio ſcabioſa pertinax ac maligna, cum de fœdatione totius corporis, cruſtis & tuberculis duris, maculis lividis & ulceribus, à ſale quodam fixo ac corroſivo humori viſcido ac terreſtri implicato, & in cutis tubulis glandularum profundioribus hærente eoſque dilacerante, ortum trahens.

Impetigo. *Impetigo* aliis *Lichen* volaticum, mentagra, aliis Herpes ſquamoſus dicitur, pro quarum ſquamarum diverſis, colore, craſſitie, conſiſtentia, &c. & ulceris, cujus ſunt recrementa, profundioris, vel ſuperficialis varietate variè denominatus eſt Impetigo, vel vitiligo, cujus ſpecies eſſe videntur *Alphus*, & *Leuce*. Hæc gravior cùm altius deſcendat, & (vel copioſiores albidioreſque producit ſquamulas,) vel tantum cutem obſtructionibus vexando (hærente in tubulis materia in ſquamas concretura) maculas producit albidas, ipſas pilorum radices aggrediens; illic levior, gradu tantùm minore differens. Dicitur autem adeſſe Impetigo, quando ex una vel pluribus eroſis producta puſtula ſuccus erodens circumquaque æqualiter vel minus, (prout majorem minoremque invenit reſiſtentiam, & hic vel illic perviæ adſint obſtructiones vel ſecus, circumvicinas aggreditur glandulas,

& la-

& latiùs usque serpens profert acervos orbiculares, vel variiformes, ulcusculorum fundentium materiam, mox in squamas nonnihil albidas concrescentem. Describi ergò potest *Impetigo*, quòd sit obstructio scabiosa cum tuberculis planioribus pustulosis ferè magis proserpentibus, à sale fixo, acido, ac acri glandularum cutanearum tubulos obstruente, oborta. Cùm *Alphus* & *Leuce* gradu tantùm differunt, facilè eorum descriptio dari potest. Duplex Impetiginis genus à Celso constituitur, unum mitius, alterum ferum. Impetigo mitior minimas cutis pustulas exasperat, & non tam citò serpit, cùm fera Impetigo celeriter ad vicina serpat, & pruritum vehementiorem habeat comitem.

Pars affecta. §. 2. Affectus hi cutanei idem agnoscunt *Subiectum*, & cùm duplex Scholæ constituant Subjectum, primarium sc. & secundarium, Subjectum ergo Primarium, seu adæquatum dici potest totum corpus, & potissimum sanguis cum suis succis, qui sanguis cùm perenni suo fluxu, & refluxu minima corporis alluat, & pervadat loca, & pressione adjuvet, non potest non labem suam ipsis affricare, & particulas suas fœculentas in ipsis deponere glandulis cutaneis, ac miliaribus dictis, & eorum vasculis excretoriis, non aliter ac in tubulis, ac canalibus artificialibus, liquoris, quem vehunt, recrementa quædam lateribus adhærent, at jam prout pars quævis corporis vasis pluribus, & angustioribus, aut aliàs majori aliqua, ad impuritates has sanguinis remorandas pororum dispositione prædita est, ita & iisdem suscipiendis, & hospitandis aptior existit. Potissimam ergò sedem affectus hi figunt in cute, ejusque membranis, præcipuè verò in glandulis miliaribus, earum tubulis, & vasculis excretoriis cum capillaribus vasis lymphaticis. Quòd verò *Scabies* in membranosis locis magis hospitari soleat, ratio hæc est, quòd scilicet membranæ poros habeant constantiores, quibus sę accommodare difficiliùs possunt particulę rigidæ, unde faciliùs in ipsis hęrere quoque debent. Quare etiam *Helmontius* rectè Subjectum Scabiei solam pellem constituit, exclusis omnibus visceribus, & Hepate. Cùm enim Scabiem contraxisset ex Chirotheca Scabie infecta, & per reiteratas purgationes adeò macilentus, raucus, & lassus evasisset, ut vix stare potuerit, & nihilominus Scabies permanserit, Scabiem non ex vitiosis, biliosis, & adustis humoribus, aut ex Intemperie Hepatis, sed solo contactu Chirothecæ sibi molestam fuisse optimè judicavit. Reliqui affectus etiam cutem pro subjecto agnoscunt, in istis verò glandulæ profundiores obstruuntur, ac afficiuntur; cutis enim nihil aliud est, quàm contextus quidam retiformis, qui construitur ex innumeris filamentis vasorum sanguiferorum, nervorum, tendinumque mira arte invicem implicatis, per quorum spatia vacua ordine parallelo emergunt ductus quidam excretorii à *Stenone* primùm observati, à glandulis subjacentibus orti, & papillæ quædam pyramidales à nervis prodeuntes, quę à molli lympha ex ductibus illis exudante perpetim rigantur, & in cuticulam tutelæ ergò superjacentem per tenues fibras protenduntur. Has cum Celeberrimo *Malpighio*, illarum Inventore, pro immediato tactus organo agnoscimus. Animadvertendum adhuc, quòd præter jam recensita in Cutę, mirabili rete, ope microscopii detegantur pori duplicis generis *maiores* aliis, qui plerique pilos sibi insertos sustinent, & *minores*, quæ spatia ab aliis relicta occupant.

§. 3. Incipientis Scabiei signa sunt, si percipitur pruritus vehemens, qui quasi prodromus Scabiei est, item delectatio in scalpendo, dolor verò post confricationem, cutis, & cuticulę corrugatio. Præsentis jam signa visui sese offerunt, & cognoscuntur ex miserrimo ægri statu, & molestissimis cruciatibus, præsertim noctu, dum ægri in lecto incalescunt, & fermentatio major *Diagnosis Scabiei.*

exci-

excitatur. Cutis asperatur, interdum prurit, roditurque. Pustulæ aliquando majores, aliquando minores, modò ficciores, modò humidiores sunt, aliæ quasi confluentes. Pustulis ruptis & apertis fiunt ulcuscula, quæ sanie & ichore evacuatis obdurescunt in crustulas, quibus tegitur, squamosas, & scabendo furfuracea secedunt; deturpatio verò cutis minor est, ac in Lepræ speciebus, cùm in his crustæ squamæque longè sint majores, & exulceratio longè profundior, & malignior: utplurimùm infantes ac pueri Scabie inficiuntur, nec adulti atque senes ab ipsa tuti sunt.

Diagnosis Lepræ. *Lepra* Græcorum pruritum habet inseparabilem, & tantus hic est, ut etiam ægri vehementissimè scalpendo nullo modo juventur, sed potiùs omnis generis ulcera & phlegmonas accersat, quod cutem exasperet, & subjectam ei carnem multò quàm in Scabie profundiùs depascatur, quia profundiores afficiuntur glandulæ, & materia est hic acrior, quàm in Scabie, unde & squamulas producit, quales in Scabie haud generantur; dicitur & Lepra ab his squamulis, quia cutis in cortices quasi squamasque resolvatur.

Nunc ad veræ Elephantiasis seu Lepræ Arabum Diagnosin pergamus, in qua eò accuratiùs versari nos decet, quo magis interest, accuratum judicium ferri de suspectis in hominum consortio aut tolerandis, aut inde excludendis.

Incipientis hujus affectus signa utplurimùm sunt ab initio obscura & aliis morbis communia, cùm veluti anguis sub herba lateat, nihilominus tamen aliquatenus illam produnt lassitudo, & segnities spontanea totius corporis, mentis ignavia, stupiditas cum summa in somnum proclivitate, eiusque tamen frequente interruptione. Insomnia metus & tristitiæ plena, & sæpè incubo vexantur ægri, aliisque affectibus soporosis: sic quoque leprosum somnambulonem novimus, in venerem alii proclives sunt, ut ipsis aliquando priapismus ac satyriasis accidat, respiratio est difficilis ac tarda, exspiratio gravis ac fœtida, pulsus parvus, tardus & sæpè inæqualis, sitis intensa, appetitus debito minor. Alvo supra modum astricta laborant infecti, urinæ aliquando jumentorum lotiis similes, cutis crassior, durior ac asperior redditur, color faciei, & totius corporis lividus apparet. Flatuum ac ructuum copia, à vitiosa nempe digestione alimenta in substantiam viscidam ac tenacem mutante, quæ sæpè ope fermenti resoluta, dum ampliùs spatium requirunt, nec per poros obstructos exitum habent, data porta per superiorem & inferiorem gutturem erumpunt ruuntque.

Increscentis huius affectus atrocissimi, & quasi è latebris suis prodeuntis signa diagnostica multò jam manifestiora sunt, & quasi partæ victoriæ vexilla in facie primùm, ceu cute tenuissima donata, & aeri frigido poros quosvis constringenti, & fuliginum aliorumque recrementorum exclusionem impedienti maximè exposita, apparent. Quantum enim transpiratio per poros cutis impedita sanitati noceat, testantur abunde monumenta Medicorum, nisi enim à sanguine exirent varia corpuscula, quæ aerem comprimendo materiam subtilem eò determinarent, ut locum ab ipsis derelictum occuparet, foret, ut sanguis sufficienti nullatenus donaretur agitatione, ut aeris gravitati resisteret. Insensilem ergò transpirationem in singulis corporis nostri partibus perfici quis negabit? Imò si ea quæ exhalantur, & evaporant, oculis percipi possent, foret, ut corpora nostra nube semper circumdata apparerent: cum Celeberrimo ergò *Sanctorio*, Medicinæ Staticæ Auctore confirmamus, copiosiorem materiam à corpore nostro excerni per insensilem transpirationem, quàm per urinas & secessûs, & ex octo alimentorum libris, quas quotidie

quis

quis usurpabit, quinq; per poros avolaturas. Oritur autem secundùm nonnullos in Elephantiasi, in partibus inferioribus mollibus, & spongiosis narium primò lenticula, quæ crescendo in tumorem insignem, ac deformē nares attollentem exsurgit, unde pinnæ narium dilatatæ, patulæ, simæ & salebrosæ redduntur, parte verò superiori ab his ipsis tumoribus coarctatus nasus respirationi obest, & dispnœam causatur; similia deinde tubercula ex rubro sublivida, indolentia, & quæ loco moveri possunt, in facie etiam, fronte præsertim, & genis exsurgunt, partesque omnes faciei fœdè intumescunt cum maculis crebris vivido-nigricantibus interspersis, quæ à sanguine ob tuberum illorum præsentiam in motu suo impedito & stagnante oriuntur. Frons crassescit, & corrugatur, supercilia præ tuberositate deorsum pendent, palpebræ tumidæ, & inversæ conspiciuntur, malæ crassescunt, ac intumescunt, labia pretumida prominent, mentum crassescit, aurium pinnę in ambitu rotundiores, & contractiores apparent, auricula verò tumidior, & parotides circumjacentes in insignem tumorem elatæ conspiciuntur. Aspectus torvus est, oculi ex flavo rubent, pellicula sive unguis adnascitur oculis & sæpe visum tollit, oculi sæpe in orbem agi videntur, capilli, & pili depluunt. Tubercula quoque granulosa flavescentia, vel sublivida in lingua depressa, & in palato ac faucibus spectantur, quales grandiores non rarò in porcis cernuntur, deglutitio impedita est, voxque rauca, venæ raninæ item temporum, & aliarum corporis partium, præprimis inferiorum ob acclivem, & difficiliorem sanguinis crassi, ac acidi per illas motum tumentes, nigricantes, & varicantes sanguine illo propria visciditate, ac aciditate admista stagnante, apparent. Tubercula per totam capitis pilosam partem, per collum, artus, & totum corpus reliquum disperguntur, & in brachiis cubitum manuumque summitatem, in pedibus verò femora, & genua potissimùm occupant, idque prope articulos, qui copiosis glandulis gaudent. Adest insuper fœda cutis, in artubus imprimis extremis, & capite piloso, Scabrities, & inęqualitas crustis quibusdam, & squamis albis quandoque sublividis, inde aliquando depluentibus, & cutis aliquando dehiscit in plantis, & digitis pedum, succedit tandem partium corporis consumptiò, unde ossa, scapulæ præsertim alarum instar prominent. In vigore morbi constituti ægri exhibent tubercula jam dicta, & totam cutem nigrescentem. Tumores tandem excavantur in fœda ulcera, quæ cutem profundè penetrant, lata sunt, ac serpentia, labrisque callosis, & prætumidis prędita, & sanguinem, si contrectentur, facilè profundentia; nullum tamen sensum, quod mirandum, hæc ulcera habent, non minùs ac tubercula ista, etiamsi acus ad magnam profunditatem adigatur, aut aqua fervens affundatur, non tamen uratur pars, quod certum indicium est gangrænæ illæ occupantis, aut fibrarum nervearum partis materia viscida adeò infarctarum, & ab acido succo ità arrosarum, ut spiritibus animalibus sensus primarii Auctoribus nullum amplius cum partibus liberum commercium, quod in tota cute quandoq; obtinet. In dictis ulcusculis, & vermiculi observati fuere, non secus, ac in gangræna, quia instar lupi rapacis omnia membra dilacerat, ac devorat, hinc bestia illa sævit in ipsa ossa, & decidunt sæpe manuum, & pedum digiti, imò nasus, & genitalia, radices quoq; unguium digitorum arroduntur, funduntur, ac dilacerantur, odoremq; tetrum, ac cadaverosum spirant: Febris quoque adest hectica.

Perspectis his, restat ut ex illis eruamus certa, & pathognomonica signa, quibus nixus firmum aliquid Medicus judex infectorum pronuntiare possit: sed si rem accuratè perpendo, ex ingenti hoc numero

vix

vix aliqua pauca sunt, quibus omninò fidendum sit, nisi plurima alia signa concurrant, & sequentia esse possunt.

1. Nodosæ, granulosæ, tuberosæ, & sublividæ protuberantiæ in facie, lingua, artubus, & quandoque reliquis in partibus molles, & indolentes.

2. Ulcera profunda, callosa, ac fœtida, acum sine perceptione doloris admittentia.

3. Horrenda, & terribilis ista faciei deformitas superiùs descripta.

4. Quando omnia, & quidem generosa Medicamenta frustrà adhibentur.

Alii addunt, elephantiacos noctu toto corporis habitu splendere, quod tamen falsissimum esse hactenus observavimus.

Diagnosis Impetiginis. In *Impetigine*, mitiora observantur signa, summa tantùm conspicitur cutis asperitas cum multa prurigine, squamis, & furfuribus, &, si albæ simul appareant maculę, simulque squamulæ albidæ decidant, & si quoque altiùs descendat, & profundiores afficiat glandulas. Dicitur & *Leuce*, quæ simul pilorum radices aggreditur. Alphus verò cognominatur, quando cutis est aspera, & albo colore in superficie tingitur. Affectus enim hi, ceu jam superiùs diximus, gradu tantùm differunt.

Galenicorũ opinio de causa Scabiei. §. 4. *Galenici causam* Scabiei explicantes, dividunt ipsam in *humidiorem*, & *sicciorem*. Humidiorem enim generari volunt à sanguine cum admixtione phlegmatis salsi. Sicciorem verò fieri à sanguine bili flavę commixto. Utplurimùm Scabiem excitari per contagium statuunt, nec non à cibis salsis, nimis calidis, & aromatibus acutis, & amaris. Tenuiora enim ajunt quidem excrementa in sudores absumta, ita cutem egrediuntur: verùm crassiora, atque idcircò difficilem exitum invenientia, dicunt ibi in cute subsistere, & ita paulatim discuti: & hinc prurigines, & scabiosos deducunt affectus.

Elephantiasis, Leontiasis, Satyriasis, seu Lepra. *Elephantiasis, Leontiasis, Satyriasis*, seu *Lepræ Causam* veteres deducunt à crasso, viscoso, ac atrabile redundante sanguine, & pituita multa salsa, ac acida. Causæ enim externæ *ipsis* sunt omnia illa, quæ sanguinem Atrabilarem & Melancholicum gignunt, & inde vitiosam nutritionem causare possunt: ut caro porcina, communicatio saniei, & spiritus elephantiaci. Apprehendi autem hac affectione viros magis, quàm fœminas dicunt, atque inter illos magis, qui crassum, & viscosum, ac atra bile refertum sanguinem habent, & qui abundant pituita salsa, ac acida, item qui victu crasso, & ægrè concoctili utuntur, & qui in otio degunt; non minùs verò iis, & qui multis exercitiis inordinatè utuntur, & per hoc sanguinem inspissant: itemque ii, qui cibos assiduè in ventre corrumpunt: quòd verò regionem attinet: hujus mali inductricem, esse ajunt illam regionem quæ valdè calida, tum quę vehementer frigida est: & altera quidem ob id, quòd sanguinem adasset: altera, quod frigore suo eundem congelet, & perspirationes prohibeat, ac insitum calorem suffocet.

Lepra Græcorum. *Lepram Græcorum* itidem *Galenici* ex melancholico succo, & reliqua Cacochymia enasci contendunt, ubi verò serosi, tenues, & acres humores aliis crassis succis admixti, ad cutim, tanquam ad commune emunctorium à partibus internis rejiciuntur, λειχῆνας, i. e. *Impetigines*, generari dicunt, quasque brevi in Scabiem, ac Lepram transire statuunt. Remotè omnia conferre dicunt, quæ humores possunt reddere acriores, quibus accedit cutis constipatio à frigore.

Alphi. *Alphum* Veteres deducunt à pituita alba, quia color cutis in hac specie albus est, ferè subasper, & non continuus, ut quædam quasi guttæ dispersæ esse videantur, interdum etiam latiùs, & cum quibusdam intermissionibus serpit. *Melan* colore ab hoc differre dicunt, quia niger est, & umbræ similis.

Leu-

Leucen verò Alpho habere aliquid simile dicunt, sed magis albida est, & altiùs descendit, in eaque pili albi, & lanugini similes sunt.

Leuces. *Leucen*, sive *Vitiliginem albam* à pituita lenta, ac glutinosa in summa cute impacta *Galenici* oboriri sibi persuadent, quia iis, quæ pituitam evellunt, curari solet. Hinc Leucen dicunt transmutationem cutis ad colorem albidiorem, à viscosa, ac glutinosa orientem pituita. Vitiliginum generationem ejusdem cum Leuce speciei esse scribunt, verùm illas ad profundum usque corpus mutare, ut etiam pili similes enascantur. Vitiligines verò in cutis superficie consistere ajunt, præterquam, quòd etiam ipsæ moram trahentes, ad profundum usque procedunt, ut etiam pilos albos producant propter subjectum humorem. Nam ex pituitoso humore albas, nigras verò Vitiligines ab atrabilare fieri haud dubitant.

Paracelsi opinio de causa Scabiei. §. 5. *Paracelsus Scabiem* procedere ait ex sale liquoris, quod in spumam transmutatur, aut in locustis exsiccatur, & super cutem non aliter, quàm sal super urticam extrinsecus adhæret. Non secus illud, Scabiei nempe, vel prurituum, in extremitates erumpit ex liquore varias in cuspides, prout in urtica videtur. Altera via, inquit Author, progreditur ex sanguine sal, & rodit cutem, carnem ac ossa prorsum una cum venis, ligamentis, nervis, juncturis, &c. Scabiei plures species juxta salis diversitates describit. Scabiei originem etiam provenire ex cruoribus resolutis haud dubitat; quibus accessisse ait alumen minerale scissum, à quo etiam pruritum, Sapharum, & furfurum deducit.

Lepra. *Lepram Græcorum* à sale arsenici simili, vel à sale vitrioli plumosi deducit.

Elephantiasis. *Elephantiasin* ex hæmorrhoidalium liquoribus menstrui produci ait, vel nutrimenti descendentibus ad locustas membrorum. Quamlibet Elephantiasin serpere ait in modum Naphtæ, solùm verò eo differre ab hac illam, quod ejus substantia liquorque simul nascantur. Si ex menstruis, vel hæmorrhoidalibus morbus iste processerit, flavam aquam; si ex liquoribus, rubicundam profluere perhibet. Omnis enim Lepra juxta Ipsum frigidior existit natura atq; præpinguior, neque fieri potest, ut unquam cum Medicaminibus concilietur. Pluresquoque Lepræ species Author constituit, Leoninam videlicet, Elephantiam, Alopeciam, Thyram, Morpham, & Undimiam, quas omnes ad eandem medendi rationem redigit.

Impetiginis, Alphi & Leuces. *Impetiginem*, *Alphum*, & *Leucen* *Paracelsus* oriri contendit ex cruoribus resolutis, quibus accessit alumen minerale scissum, & pro varietate salis peccantis, vel Impetiginem, vel Alphum, vel Leucen produci existimat.

Helmontii opinio de causa Scabiei. §. 6. Juxta *Helmontium* Scabie pellis inficitur, ut cutis nequeat alimentum depuratum in propriam vertere alimoniam, sed in salsum ichorem traducat, qui est pruritivi & urticalis salis, hinc *Helmontius* existimat, quod omnis Scabies non intrinseca petat remedia, sed solùm topica, quæ sunt enecando prurítivo sali, adfert in se ipso experientiam; cùm enim Scabiem contraxisset ex Chirotheca Scabie infecta, & per reiteratas purgationes adeò macilentus, raucus, & lassus evasisset, ut vix stare potuisset, nihilominus Scabies permansit, hinc concludit, contra Galenicorum sententiam, non ex vitiosis biliosis, & adustis humoribus, neque ex intempetie Hepatis, sed ex solo Chirothecæ contactu Scabiem productam fuisse: Impossibile enim Ipsi videtur, quomodo Scabies ex contactu contracta, quadrantis horæ spatio ante intemperiem Hepatis induci posset ab intemperie, ut sic effectus esset ante causam; potius ergò ab acido latice tanquam fermento, & semine in pelle existente causam Scabiei proximam deducit. Et ut breviori circino comprehendam omnia, causa Scabiei ad mentem Helmontii est vitium, & contagium pellis virulen-

lentum proprium, non verò Jecoris Principio scilicet interno spontaneo, sive externo, fomite contagioso aliunde haustum, & transplantatum in contactu sc. corporis, lintei, vel suppellectilis infectæ, in pelle tangentis concepto.

Lepra. *Lepræ Causam* quod attinet, *Helmontius* dicit, Lepræ insensibilitatem subjectivè esse in habitu carnis, effectivè in quodam veneno, quod est cruentum anodynum glaciale propemodum mortificans, & Archeum inficiens, & fœtida contagio in regione sudorifera communicabile; hoc venenum, juxta Ipsum incipit ab extra, ubi sentiunt internos dolores, & externum frigus & calorem, hinc venenum hoc foris sedem habere contendit, quoniam spiritui sensitivo confermentatum ab innato calore foris protruditur, atq; aliqua ex parte frigori respondet, licèt non in qualitate prima elementali; alio titulo est glaciale & mortificat per modum gangrænæ, verùm duntaxat partem, quam ulcere signat. Imò nec etiam inde se procul dilatat confestim, quia est ex veneno glaciali constringente insensibilitatis Auctore. Lepra ergò juxta Ipsum, venenum habet anodynum non quidem soporativum, sed glaciale propemodum, mortificans cum infectione spiritus sensitivi, ideoque potenter contagiosum, præcipuè in regione fervida, ac sudorifera.

Impetiginis. In *Impetigine* pruritivum fermentum in Pelle latere statuit, hinc *Impetigines Lichenes* pellis vitia esse ait à pruritivo jam dicto fermento oborta, quę si partem aliquam obsederint, pertinaciter eam ulceroso pruritu defœdant.

Alphi, & Leuces. Cùm juxta *Helmontium* latex pluribus usibus destinentur & officiis, sequitur eundem etiam exorbitantem totidem, & plurium adhuc morborum causam fieri occasionalem, salsuginem nempè, acredinem, ac putridi commistiones ab internarum partium sordibus infectas suscipit, multasque ideo pellis excoriationes, *Alphum* sc. & *Leucen* excitant, prout & in pelle suas, atque varias prurigines producunt. Errare itaque Scholas inscitia latiùs credit, quæ hos defectus in Jecur insons referunt, eiusque intemperiem incusant; nec advertunt, quod unica ovis totum gregem Scabie infestet, absque Jecoris labe ulla, quodque absterisse manum linteo, quo Scabiosus est usus, Scabiem propaget citra Jecoris contagium, aut defectum ullum.

Willisii opinio de causa scabiei. §. 7. *Scabiem* oriri contendit *Willisius* ex humore lymphico acido salino facto in glandulis cutaneis constanter residente. Sanguis vero, è quo lympha depromitur, talem acido-salsam diathesin consequitur, vel ex alimentis uberiore sale refertis, & in ventriculo non ritè volatilisatis, vel à spiritibus debita copia cruorem non irradiantibus, nec salem ampliùs coercentibus. Quum enim novus iste serosus latex è sanguine elicitus salibus turgescens ad glandulas cutaneas, per quas foras erumpere debet, pervenerit, cum liquore in illis jam contento fermentat, quia cum ipso facilè nequaquam uniri potest, illi congener non existens, & post fermentationem in alienam concrescunt materiam, quæ ob crassitiem poros cutis, quos pervadere nequit, opplet, atque obturat, & cutem in acuminatos tumores elevat, qui tum mole, tum numero augescunt à sero perpetim advenante, & à sanguine in vasis suis à tumoribus istis compressis retento, & in cursu suo impedito. Fibræ autem nerveæ in glandulis miliaribus dispersę à salinis particulis, quibus pori omnes sunt infarcti, vellicatæ, inordinatum spiritibus animalibus motum conciliant, molestique pruritus sensum excitant.

Causa lepræ. Ventriculi fermentum nonnunquam tantoperè depravatur, ut alimenta ingesta protervè concoquantur, & malè digerantur, ipsorumque principia inter se confusa ritè non expendantur, neque explicentur. Crassior ergò, rudisque

que ex massa ista conficitur chylus, qui in sanguinem d.latus, ab ipso nequaquam subigi assimilarique potest; sed suffocatis quasi spiritibus ipsius, ab illius adventu, tardior in motu suo redditur. Particulę salinę, quę abundantes & pleręque fixę aut minùs volatiles omnibus alimentis insunt, crudę minimeque exaltatę sanguini commixtę, spissiorem eum circulationique minùs habilem, & ad obstructiones in universis partibus, quas perlustrat, producendis aptiorem efficiunt. Depressis autem spiritibus, sulphureque in semetipso implicato, sal nullo ampliùs freno cohibitus sese in libertatem vendicat, & cęterorum principiorum jugo excusso, eorumque consortio privatus ad fluoris statum pervenit, fixusque penitus evadit, atque coagulatur. Sanguis itaque spissior factus fixisque salibus refertus, passim in tenuioribus partium tubulis cespitat, crassasque ac coagulatas salium particulas relinquit; quarum aggerie à novis perpetim advenientibus augescente, partium cutisque pori ab illis opplentur ac distenduntur, & in tumorem elevantur. Quum enim salium istorum superficies spiculis horrida existat, partium, in quibus continentur, texturam destruunt, earumque fibras dissecant, atque cutem in squamulas discindunt. Succus nervosus quum à vitio isto immunis non persistat, fibrarum nervearum canales, per quos circulatur, in finibus obstruit, spirituumque influxum in partes exteriores impedit, earumque sensum obtusiorem reddit.

Causa Impetiginis. *VVillisius* negat *Impetiginem* produci ab humore merè cutaneo, vel contagio, vel à quavis alia causa depravato. Asserit verò in cruoris massa nonnunquam ob salis fixi fluorem passi abundantiam quasdam fieri concretiones acidosalinas, quæ quum nec edomari, nec comminui aut atteri possint, sanguinique innatantes cum ipso circulentur, ad cutim compulsæ ejus poris inhærent, quos opplent, & in tumorem elevant, atque in superficie pustulas producunt. Sanguinis enim crasi penitùs vitiata existente, & sale in ipso imperium obtinente, novæ fiunt indesinenter salinæ concretiones, quæ priorum vestigia prementes ad corporis habitum perveniunt, ubi ipsis aduniuntur, & pustularum in superficie prominentium aggeriem adaugent. Spiritibus à sale hoc pacto in cruoris massa prapollente prorsus depressis, sulphurisque inflammatione & exaltatione præpeditis, illius coagulationes indies augescunt, & materia tartarea in sanguine uberiùs progignitur, quæ perpetua circulationis lege per arterias versus cutem delata, primarum pustularum molem adauget, novasque in superficie producit. Sed si sanguineus latex totus quasi tartareus evadat, in omnibus sanguiferis vasis in corporis habitu dispersis tartareas istas concretiones relinquet, ex quorum stupenda illa coacervatione in immensum exsurget pustularum aggeries, universaque superficies squamosa seu leprosa incrustatione obducetur: & tum humor cutaneus vitiati istius liquoris contagio corruptus, cum ipso associabitur, morboque vehementiori atque pertinaciori efficiendo auxiliares manus conferet.

Causa Alphi. Dum cutis & cuticulæ pori liberi & adaperti persistunt, humoresque excrementitii ad glandulas miliares, per quas foras prorumpant, appellentes, debita fluiditate gaudent, cutis lævis ac polita, & concolor permanet. Quum verò mitis ille humor in glandulis cutaneis hospitans, interdum nimis exhauriatur, aut vitiosus fiat, vel cutis cuticulæve textura densior evadat, earumque pori tum à prava victus ratione, tum à duriori labore, aut vehementiori frigore constringatur: humor serosus, qui per cutis foramina, continua evaporatione foras eliminari de-

debet, præpedita via in cutis poris retinetur, & coacervatur, ejusque aggestio à nouo indesinenter adveniente accrescit. Quum enim in poris cutis non adsit sufficiens iis omnibus serosis particulis continendis spatium, nec pateat ipsis exitus ob densiorem cuticulam, è poris cutis erumpentes sub cuticula expanduntur, & cuti suppositæ applicantur, illiusque colorem immutant: nigro siquidem eam tingunt colore, si Sulphura quædam crassiora & adusta admixta habeant, albo verò si liquor lymphicus purus & putus fuerit, humor autem serosus per poros exhalari solitus sale, sed volatiliori naturaliter turget; sed si vitietur, fixior fit, & acorem quendam contrahit, salisque ejus spicula paulò crassiora atque duriora evadunt, qui cutis cuticulæque poros tum sibi angustiores reperiens, in illis hæret, & remoratur; sed quum illius aculei illis infixi remaneant, forisque promineant, cutis asperitas contingit. Si verò cuticula densior fuerit, particulæ serosæ sale utut volatili imprægnatæ, eam pervadere nequeunt, & sub illa remorari coguntur, sed quum ad evaporationem continuò tendant, spicula sua cuticulæ poris inferiùs paulò apertioribus infigunt, quæ ad exteriorem superficiem pervenientia, eam asperam & inæqualem reddunt.

Causa Leuces. Liquor serosus è sanguine per glandulas cutaneas secretus, & per cutis poros forâs emanans, sale volatili turget, & indole sua mitis est & oleosus: cutis itaque benigno illo humore irrorata æquabilis tersaque permanet, & quamdiu per poros suos liberum exitum ei præbet, cuticulæque pori satis patuli illius evaporationem non impediunt, nullum contingit cuti ab ipso detrimentum. Sed quum corrumpi possit liquor ipse, pororumque cutis ac cuticulæ, uti & earum texturæ dispositio immutari possit, variis defœdationibus imprimis *Leuces*, pluribusque aliis affectibus obnoxia fit cutis; abundantiores autem in humore seroso existentes salinæ particulæ spissiorem eam faciunt, & ad evaporationem ineptiorem, ille verò crassioribus pollens particulis in cutis poris remanere cogitur, & in iis stagnare, sed quum perenni fluxu novæ prioribus adjiciantur hæ ab illis è poris, quos occupabant, extruduntur, & versus cuticulam propelluntur, quam tum ob propriam molem, tum ob eam densiorem permeare non valentes, in subjectam cutem decidunt, & super externa ejus superficie expanduntur, cujus innatum colorem pervertunt. Salia enim in sero diluta aculeos suos in majoribus cutis poris, per quos exeunt pili, infigunt, earumque radices erodunt & destruunt, ac illorum delapsum inferunt, sicque *Leucen* constituunt.

§. 8. *Sylvius Scabiem feram, Lepram, Impetiginem, Alphum & Leucen* gradu tantum inter se differre ait, hic & non multum juxta ipsum horum affectuum causæ differunt. *Juxta Sylvium causa Scabiei, Lepra, Impetiginis, Alphi & Leuces.* Causam enim Scabiei, Lepræ aliorumque cutaneorum affectuum esse humorem acrem dicit, simulque glutinosum, & potissimùm acrimoniam acidam esse causam reputat, humores etiam istos acres acidosque in corporis superficie hærere vult aliquando propter pituitam glutinosam ipsis admistam, aliquando propter aliquod in Diæta vitium patratum. Cutis enim rubedinem & apertionem Ipse ab acri mordaci, & ad salsedinem muriaticam tendente humore deducit, qui simul tenax existit, & hinc facilè concrescit & accrescit vestimentis, indusiis, aliisque linteis parti affectę proximis.

Existimat igitur Author, in Lepra acre maximè viscidum glutinosumque in corpore præexistens ad corporis superficiem cum circulante sanguine propulsum ibidem fisti. Et cùm duo sint acria ab Authore primùm inventa, salsum sc. lixivum, & acidum, hinc pro diversitate hujus acris & reliqui glutinis modò *Lepram*, modò *Impetiginem*, modò *Alphum*, modò *Leucen* obori-

oboriri contendit. Caeterùm haerere dicit illos humores acres acidosque in corporis superficie aliquando propter pituitam glutinosam ipsis admistam. Notat quoque idem Author humorem acrem ex laesa cute partes vicinas, quibus glutinositate sua adhaeret facilè inficere, ac similiter afficere, quo nomine serpere solent hi affectus; quin ratione eadem vitium hoc contagiosum reddi comprobat, dum iste humor alios attingit, ac praecipuè infantes & pueri, quorum humores pituitosiores, quàm in adultis, faciliùs juxta Ipsum, simili afficiuntur corruptione, illamque servant, hinc Scabiem, Lepram, Impetiginem aliaque utplurimùm contagiosa pronunciat, quia alios contactu suo inficiunt, adhaerente sc. humoris acris & plus vel minùs glutinosi parte alterius cuti, quam penetrat, & allabentis sanguinis sani partem corrumpit, atque in cute permanens, diuturnum saepe malum patere posse contendit.

Cartesianorum judicium de causa Scabiei. §. 9. *Cartesiani* etiam hic in pristina sua persistunt opinione, statuuntque *Scabiem* ab obstructione oriri tubulorum cutis, quòd iisdem succi inhaereant spissi & viscidi à particulis quibusdam cuspidatis & taliter figuratis, ut certis quibusdam tubulis pedum, manuum, aliorumve corporis artuum inhaereant, quorum cavitati superficies eorum correspondeant, in motu impediti. Ex enim particulae cùm pro diversitate figurarum & tenuitatis vel crassitiei diversos constituant acidorum gradus, vario quoque modo alios succos, quibus immiscentur, in motu impediunt, & fibras tubulorum, per quos fluere solent, afficiunt. Quippe cùm plures ejusmodi particulae viscido humori inhaereant, quae cuspidatae & acuatae non tantùm utrinque, sed etiam tenuiores sunt, celeriùs quidem, sed non ità vehementer ab aethere pertransseunte commoventur, quam si pluribus gaudeant mucronibus, at majorem etiam habeant molem; etenim priores ità agitatae à viscididitate non adeò difficulter sejunguntur, & plures perforant fibras, verùm subtiliores tam magna non efformant foramina, unde parvę solummodò in cuticula excitantur pustulę, quę facilè aperiuntur, & paucum effundunt pus; crassiores autem ex multis constantes aciebus ab ęthere, cujus motui aliquantum resistunt, vehementiùs agitatę, fibras plures in uno quodam districtu fortiùs dirumpunt, ut chylus etiam ex cavitatibus suis effundatur, qui cuticulam foramen istud obtegentem distendat, & pustulas majores cum ambiente quadam inflammatione efformet. Dilaceratis etiam & destructis ab acidis illis succis glandulis, cum ductibus suis lympha effluit, & partes humectat, quę Scabiei species vulgo humida dicitur. Apertis verò pustulis, si acutę illę particulę, sive succi acidi, chylum inficientes vicinas semper fibras non modò cutaneas, sed subjacentes etiam musculares erodant & devastent, scabies redditur ulcerosa. Ex esu verò fructuum hortariorum in corpore ejusmodi succos coacervari norunt, cùm qui in corpore existunt ab iis facilè incrassentur. Propagari frequentiùs morbum hunc per contagium aliis etiam concedunt, quandoquidem spicula cum succis corruptis effluentes per attactum, sudorem, aut linteaminum usum aliis facilè communicentur, quę poris cutis inhęrentes tubulorum obstructionem, & succorum cutaneorum corruptionem spe citiùs introducant.

Lepra. Majori succorum viscidorum copię, & particularum angularium & rigidarum, sive acido-salsarum iisdem inhęrentium adscribunt *Leprae* causam, quatenus ad unum penè omnes totius corporis tubuli & glandulę ab iis obstruuntur, & salčs acidi glandulis cutaneis firmiùs inhęrent, atque aculeis suis fibras cutaneas pungendo pruritum excitant, ad quem sedandum quando cutis scalpitur, ea jam arrosa faciè

cilè diſſolvitur, ſuccique corrupti ex denudatis ſuis ductibus lentim effluentes ſuperficiei adhærent, & in tantum augentur & indureſcunt, ut levi ab attactu ſquamarum inſtar decidant, ſiquidem lympha, utpote cauſa earum materialis, adeò craſſa exiſtat, & lubricis ſuis particulis cum ſpirituoſis orbata, ut neque ad fluorem promta exſiſtat, neque ſuperficiei corporis firmiùs agglutinetur, ſed particulis rigidioribus plena facilè diſſiliat. Antequam verò adeò indureſcat lympha, ſed viſcidior ſaltem in glandulis cutaneis & in ſpecie ipſius faciei, brachiorum & coxæ hæreat, tubercula efformari indolentia & mobilia referunt, quibus morbus hic primùm ſe prodat, quibus cùm cutis exterior ſatis eſt repleta, faucium & radicis linguæ tubulos viſcido ejusmodi ſucco repleri, uti & aliarum tandem partium, atque ab acutioribus particulis fibras cutaneas erodi, ulceraque plana & lata tum in naribus, tum in aliis membris excitari, donec tota maſſa ſanguinea corrupta ſit, & ſuccus chyloſus vitiatus ad tubulos perveniat, & nullum partibus conveniens diſtribuatur alimentum, unde & deſtructis glandulis pili decidant, & è locis punctis nullus ſanguis effluat, cùm arteriolæ ſucco quodam viſcido repletæ ſint, nervi relaxentur, ut nullus ſentiatur dolor, & color vividus, ob ſanguinis & ſucci chyloſi purioris defectum, deperdatur, donec arteriæ tandem & venæ coarctentur, ulcera verò naſum depaſcantur, & aſperam arteriam occupent, vitamque finiant. Ungues etiam ob nutrimenti corruptelam iſtam findi, intorqueri, & ungularum brutorum in modum excreſcere dicunt. Colligi verò pravos illos ſuccos in corpore profitentur ex mala victus ratione, cibis non ſatis coctis ſed crudis, multùm infumatis, ſalitis, aliisque fœdis, aere impuro, & id genus aliis diætæ aberrationibus ſuo loco brevi latiùs enumerandis.

Impetiginis. Tenuiore verò exiſtente lympha, ſed ab acido in motu impedita, & in glandulis primò paucioribus, deinde pluribus hærente, & easdem in cute obſtruente, fibrasque vellicante *Impetiginem* ſuſcitari referunt, cujus particulæ cùm ab ætherea materia celeriùs moveantur, tubera iſta in ſuperficie calida & rubicunda reddi dicunt, & cùm ſucceſſivè lympha iſta obſtruens augeatur, tubera illa augeri, uno poſt aliud ſuccreſcente, & poſterioribus priora in altum prementibus, ut botrum referant, donec lympha exſiccata, & particulis ſalſis rigidioribus exiſtentibus, cuticula dehiſcat, & ſucci indurati ſquamatim decidant.

Alphum ſive *Vitiliginem* ortum habere cenſent ex corrupto chylo & ſanguine, qui ſi partim adhuc bonus exſiſtat, & in cute ejuſque glandulis earumve interſtitiis tum partes corruptæ ſpiſſiores, tum bonæ fluidiores & butyroſæ diſpergantur, partes ſpiſſiores & ad motum pigriores cuti adhærentes, ſed eidem aſſimilari non valentes, guttas repræſentare albas, Alphi nomine notas, quæ nec aſperæ ſint, nec ſquamoſæ, nec ulceratæ, nec dolentes, nec fricatæ rubeant; ſi verò ſuccus quidam accedat acidus, fibras & glandulas cutaneas deſtruens, ut radii luminares ſuffocentur in iisdem, coloremque fuſcum præſentient, *Melas* produci innuunt, vel Morphæam nigram: uti ſi omnimodò deſtructis hinc inde glandulis pili decidant, & lympha ex diruptis ſuis canalibus effluens albidior coaguletur, & radii lucis incidentes immutati remittantur, *Leucen*, ſive Morphæam albam pronaſci, in qua fluidiores adhuc paucæ remanentes particulæ pilorum progeniei inſufficientes, & ad cutis ſuperficiem delatæ ab ambiente aere comprimantur, & prout in motu fuerunt coagulentur, ſicque ſuperficiei inhærentes lanuginem ejusmodi, qualis mala cydonia, vel folia populi albi inveſtiat, exhibeant.

§. 11. Eadem ferè *Scabiei* cauſa, me judice, eſt ac Eryſipelatis & Herpetis ſuprà jam recenſitæ, glandulæ *Noſtra ſententia de cauſa Scabiei.*

dulæ enim hic aquè ac tubuli lymphatici subcutanei obstruuntur & eroduntur, sed tamen profundiores, quam Erysipelatis; variæ enim & hic oriuntur pustulæ, & ulcuscula quæ prout diversa est sanguinis humorumque intemperies, ipsius cutis diversa textura laxior, vel constrictior, etiam pro eorum minimis diversitatibus ratione siccitatis, humiditatis, acredinisque majoris vel minoris, figuræ, magnitudinis, vel pertinaciæ, vel quatenus cum aliis morbis conjunguntur, vel eos subsequuntur, varia sunt variisque insignita nominibus, ita ex. gr. ab usu nimio fructuum (licet ordinariò per contagium disseminetur,) æstivorum præprimis acidiusculorum, austerorum, ut uvarum, &c. obortæ in cutis tubulis intortis, angustis vel constantioribus membranosis, ut circa manus regionem, obstructiones & dein erosiones pro acredinis gradu & copia conjuncta majori vel minori visciditate, vocantur *Scabies* seu *Psora*, magis vel minùs *humida* cum materia purulenta, ichorosa & sæpè ab erosis vasis sanguiferis cruenta: vel *sicca* cum squamis vel crustis majoribus vel minoribus, pro multitudine diversorum vasculorum exesorum, materiæque visciditate, cum pruritu vel dolore ac ardore, decidentibus pustulis novæ succedunt: vel quia materia ex iis sanguini communicata aliqualem secessionem, atque hinc ob tubulorum angustiam novam obstructionem causatur: vel quatenus materia sub crustis novos eroserit tubulos: cumque hæc materia aliquatenus: fit tenuis, & volatilis per sudorem alterius corpori, & hinc sanguini communicata, vel lymphæ in cutis extremis existenti, talem in sanguine producit mutationem, ut sal vel acidum præcipitetur, hoc est, ut hæreat angustis in cutis tubulis, ob aeris injurias foras avolare nequeat, mox exulcerationibus se proditurum; vel cum ob conjunctas viscidas particulas manibus, &c. alterius hominis facillimè adhæreat, & quasdam epidermidis vel cutis fibrillas abscindendo ab iis in cincinnos resilientibus retinetur citiùs vel tardiùs, pro sui tenuitate, acutie, &c. atque subjecti dispositione; vel accedente aeris mutatione instar fermenti succum lymphaticum in mixtura, (qui dein sanguinem) turbando, tubulosque ejusdem erodendo, labe scabiosa est infectura. Hinc liquet, cur visciditati involuta & stagnans in cutis tubulis aliquando certum tempus requirat, antequam in actum deducatur; adhæc cur Scabies desiisse visa vel curata ob consolidatas exulcerationes, certo revertatur tempore. Sal ergò acidum coagulans & obstruens est in *Scabie* subtilius, quam illud, ex quo & per quod furunculi generantur, & magis in superficie hæret, affectus enim hi tantum gradibus differunt, quia eadem ferè conspiciuntur phænomena, pustulæ enim scabiosæ circa furunculos æquè apparent, ac in Scabie. Sal acidum subtilius in Scabie adesse constat ex eo, quòd hic affectus aliis facilè per sudorem communicari possit, uti quotidiana notum est experientia, hinc facilè explicari potest, quomodo Scabies aliis communicetur, non verò furunculi; supponi ergò debet, quòd sudor Scabiosi manibus vel aliis corporis nostri partibus communicetur per tubulos, cujus sudoris particulæ fermentibiles cum lympha ibidem contenta ad cor mediante sanguine reveantur, ibidem appellens sanguis particulis peregrinis refertus instar fermenti exotici, necessum est ut ejusmodi vitiosa sanguinis ac succorum mixtura in peculiari genere vasorum discernatur ac comprehendatur, & cùm nullæ ad hanc materiam vitiosam recipiendam aptiores sint, quàm ipsæ glandulę cutaneæ, quia cum his vasculis in motu, ordine, & figura magis conveniunt, quàm cum aliis. Et ut accuratius Tyrones rem hanc intelligant,

gant, supponant, 45. libras succorum cum sanguine in toto nostro corpore subsistere, & plures quàm millia diversorum canaliculorum, in quibus succi vehuntur, reperiri, ac quodlibet vas repleri, sique aliorsum circuletur succus, propediem alio advenitante succo repleri, ita ut quodlibet vas juxta suam capacitatem & magnitudinem ex communi alveo adimpleatur. Ex quibus facilè ratio peti potest, cur Scabies potiùs in tubulis cutaneis, quàm in aliis corporis partibus producatur. Certum est in Scabie non semper totam massam sanguineam esse vitiatam, uti vulgò à Medicis creditur, qui propterea statim confugiunt ad purgantia, cùm tamen nil quicquam istis efficiant. Sunt enim plures homines Scabie infecti, quoad cætera sanissimi, potest ergo esse, quòd aliquod fermentum lateat in poris cutis, quod salem fixum in sanguine à particulis reliquis præcipitet; adeoque cura tantùm est instituenda ad huncce salem per poros cutis evacuandum.

Opinio hæc nostra de causa Scabiei non Novitatis argui debet, nuper enim incidi in Librum *Iacobi Sadoleti Episcopi & Cardinalis de Laudibus Philosophiæ intitulatum, & Anno Christi* 1541. *impressum*, in quo de Scabie sequenti modo differit: *Scabies est morbus vulgaris, & omnibus notus, quem Psorum Græci vocant, nos vertimus Scabiem, cùm sanguis acescens sparsim è cute conatur erumpere, & quacumque funditur, propter acumen stimulis pungit inficitque corpus, & inficiendo pruritus acreis ciet, qui sunt quasi fermenta quædam, & nondum appropinquantis doloris*. Ex hisce patet, veteres Philosophos prægustum veritatis jam habuisse. Nunc pergamus ad explananda in Scabie obvenientia phænomena, & quidem paucis. Ex pruritu satis superque constat, materiam, ex qua Scabies producitur, non esse adeò crassam ac tenacem compactamque, sed quòd particulæ volatiles facilè per allisionem aliarum particularum alluentium appellantur, sed quoniam appulso totius massæ sanguineæ nimis debilis est, hinc tantùm cum mitt & blando popysmate allidit, à quo fibræ tantùm leniter tanguntur ac pulsantur, exinde *titillatio* oritur. Pruritus nocturni causa est calor, dum enim cooperti sumus, corpus nostrum continuò transspirat, hinc fermentatio in succis stagnantibus oritur, & sic particulæ in glandulis affectis commoventur, & ejusmodi producunt pruritum molestum.

Si pustulæ decidunt, aliæ regenerantur, ratio hæc est, quia ab attenuata pustula nonnullæ particulæ peregrinæ sanguini iterum commiscentur, qui rursus huc delatæ eundem edunt effectum, & producunt affectum. Reliqua phænomena facilè explicari possunt.

Ad causas Scabiei mediatas remotiores nunc festinandum est, inter quas eminet Aer: hic nocet aer nimis nitrosus, frigidus, qui ad coagulationem succorum producendam aptus est: imprimis verò morbifer Autumnus, qui corporis nostri succos ad plurimos disponit morbos, præsertim ob assumptos fructus horarios tum temporis abundantes, nihil enim magis hoc in affectu nocet, quàm abusus ejusmodi alimentorum acidorum & salinorum, de quibus & aliis paragrapho de *Diæta* inferiùs latiùs & fusiùs acturi sumus.

Si totum corpus Scabie fuerit infectum, & sanguis ita inquinatus, ut per universam cutim obstructiones, & hinc fœtidæ continuæ exulcerationes fuerint exortæ, vel tantæ fuerint tenuitatis & acredinis, ut continuò circumvicinos aggrediendo tubulos tum erodendo, tum speciem Erysipelatis ac grangrænæ levioris *Causa Lepræ.*

ris introducendo, tandem per totum corpus fuerint diffusa, ubique continua fœtida crustacea & squamosa ulcera, dicitur adesse Lepra, atque à similitudine, (cùm adeò sæpè fuerit crustosa cutis, ut Elephantis cutem repræsentet:) Elephantiasis, qui affectus optimo jure Cancer totius corporis, seu Gangræna omnium glandularum dici meretur, cujus causa proxima sunt particulæ terrestres & viscidæ Tartaro sive sale quodam fixo & acri de indole acidorum prægnantes. Viscidas enim ac terrestres particulas peccare, præter testimonium oculorum & manuum quod easdem in sanguine demonstrat, etiam evincit pertinacitas morbi, tuberculorum & tumorum durities & tenacitas, eorumque, ut & ulcerum & quandoque totius cutis insensibilitas: Sic etiam acres & austeræ particulæ quando à crassis succis præcipitantur, nec propter rigiditatem, qua gaudent; mæandris, sive tubulis partium solidarum accomodari debitè possunt, sed illis constanter infixæ hærent, necessariò aculeis suis, prout sc. illæ magis vel minùs fuerint rigidæ & acutæ, continuum pruritum & etiam dolorem, fibrillas nimis discindendo, in mente excitare possunt. Sal etiam acidum in Lepra adesse probatur à corrosione partium carnosarum & ipsorum ossium, item à colore obscuro & nigricante totius corporis leprosorum, & præcipuè illorum sanguinis, qui similis est ei, quem spiritus acidi minerales in venas carnis vivi vel alius animalis per siphonem injecti producunt, spissum sc. & atrum, contrarium verò edunt effectum salia alcalia volatilia & fixa injecta, ut sunt spir. sal. Armoniaci, C. C. ol. Tartari per deliquium, quæ sanguini infusi colorem exaltant, quod quilibet in vino experiri potest, sali enim volatile C. C. vino infusum illud intensè rubescere facit. Sic quoque notabilis extat observatio apud *Marcellum Donatum*, si ipsi fides adhibenda sit, quod sanguis ex vena secta Elephantiasi laborantis emissus ipsam congelaverit aquam.

Lepra quoque aliquam habet affinitatem cum Scorbuto, Cancro & Lue Venerea, qui affectus omnes itidem oriuntur ab acido coagulativo, quare sæpè morbi in hunc vel illum commutari solent, sed in Lepra acidum hoc vitiosum ab humore terrestri ac viscido implicatur ac infringitur, unde nonnisi lentè rodit & mediante illa viscidiatate corporibus aliis tenaciùs adhæret, & volatili suo accido per contagium se propagat.

Certum enim est, cùm humor iste tenax ac terrestris tùm sal acidum in massa sanguinea abundent, & proportione excedant, illius mixtionem non tantùm pervertunt, sed & motum ejus turbant. In Leprosorum ergò sanguine ac succis particulæ sunt ad motum ineptiores, quadratæ vel ramosæ & rigidæ viscido inhærentes, imò aliquando instar palorum inter reliquias ad motum promptiores ubique infixæ, illarum motum impediunt; imò particulæ salinæ acidæ cum reliquis concrescendo illas præcipitant, & instar lactis coagulant, hoc autem haud impedit, quo minùs motu sanguinis ac succorum ordinario ita turbato & impedito, extraordinaria ejusdem fermentatio adesse possit, cui etiam tribuendum est, quòd humor malignus, qui in profundioribus & magis abditis lateat glandulis, velut in domo Plutonis delitescat, jam internorum victor, superficiem corporis invadat, ibique trophæa sua erigat, variis ac crudelissimis Symptomatibus conspicua. Contingit quoque simili modo, quo Tartarus & fœculentiæ in musto fermentante ad latera dolii, recrementa ista crassa & salia coagulata ad latera vasorum lymphaticorum ductuum glandularum excretoriorum,

& Peripheriam corporis pellantur, ubi serositate adhuc excepta, & diluta, minuissima etiam vasa capillaria subire possunt, qua ratione cutem, & glandulas lympham filtrantes, ac segregantes replent, ibi à lympha per poros, vel aliorsum evadente, derelicta, nec ob crassitiem per poros excerni, nec minuta venarum oscilla cum sanguine reliquo subingredi possunt, hærent itaque in angustiis illis, & ab aliis pari modo subsequentibus pressa, & invicem aggesta, partem in fœdos attollunt tumores, ibique magis, magisque exsiccata majorem acquirunt malignitatem, & acrimoniam, atque erosione ulcera excitant insanabilia, insensibiliaque.

Causæ *remotiores*, & ansam huic affectui præbent, ut Aer, qui calidior, & siccior remotè suum symbolum conferre potest, hinc Ægypto, teste etiam *Galeno*, endemius est, & in Asia, Africa, & Hispania frequentior est Lepra, quàm nostra in Europa, crebriùs tamen occurrit in Gallia Narbonensi, & Aquitania, Germania item superiori. Nocet quoque aer frigidior, qui succos incrassat, viscidumque auget, vel acrior, qui particulis salinis ex terra imprægnatus, vel putris, ac fœtidus. Lepra, & tempore Veteris Testamenti maximè communis erat, nunc verò fuerit à certa aeris constitutione, vel Dei punitione, id Theologis discutiendum relinquamus.

Mala victus ratio ipsum morbum producere valet, vel tantùm ad eum recipiendum corpus disponere potest; sub hac classe referuntur cibi pessimi, salini, ac acidi, vel singularibus particulis præditi, & omnia ea, quæ chylum viscidum acidum salsum, & terrestrem suppeditant, ut sunt carnes, ac pisces fumo indurati, aut muria conditi, pisces butyro frixi, fungi, bulbi, caseus vetustior, panis furfuraceus, aut nimis acidus, legumina nonnulla, carnes non coctæ, quibus Tartari vesci solent, hinc & Lepræ obnoxii sunt; nocent etiam cerevisiæ crassæ ac vina tartaro crasso fœcunda, usus spiritus vini & aliorum spirituum sulphureorum. Somnus quoque & vigiliæ nimiæ, ut & quies suum afferunt symbolum, quò etiam referri possunt. Excreta & Retenta extraordinariè se habentia. Denique animi pathemata vehementiora ansam Lepræ dare possunt, quæ ceu fulmina sanguinem & succos percutiunt, & inter ea imprimis, quæ spiritus figunt, debitam eorum ex cerebro in partes subiectas emanationem, sanguinisque in corde expansionem & rarefactionem impediunt, & per consequens succis crassis ac acidis plus justo augendis occasionem dant, cujusmodi sunt tristitia ac mœror, curæ immodicæ, &c. Contagium quoque facillimè producit hunc morbum, quod vel ab ortu, vel post nativitatem communicatur, undè Elephantiasis vel *hæreditaria* vel *ascititia* dicitur. Primò igitur hæreditate ad invitos etiam transeunte hoc malum possidetur, alterutro Parentum vel utroque etiam seminia morbosa suppeditante. Patris enim semen cùm nihil aliud sit quàm chylus spiritibus alcalibus volatilisatus, illorum diatheses morbosas facilè recipere & conservare potest, nec impedit, si cum Harvæo Anglo spiritum tantum genitalem ad ovum immediatè (non verò prius per totam sanguinis massam & dein ad ova delatum, prout quidam opinantur:) pertingere, illudque fœcundare credamus, cùm haud difficulter percipi possit, spiritum illum in universali hac totius corporis corruptione à Principiorum suorum, sanguinis, succorum ac spirituum labe planè immunem esse non posse, sed miasmatibus, seu particulis nonnullis exoticis, characterem affectus continentibus necessariò conspurcatum existere debere, quæ

cum

cum instar fermenti venenati se habeant, teneras ovuli partes facilè in indolem suam deflectere possunt, & tubulos succosque ita disponere, ut eadem labe infans afficiatur. Mater quoque, quæ in opere hoc generationis haud omninò se passivè habet, ut Veteres somniarunt, suum addit symbolum, dum præter ovum, ceu primam fœtus materiam, nutrimentum etiam illi in utero suppeditat, succum nempe chylosum, neutiquam autem sanguinem menstruatim aliàs excerni solitum, prout Arabes fabulantur.

Sic & post nativitatem contagium hujus morbi suscipitur, non duntaxat per leprosorum, aut rerum, quibus usi sunt, contactum, sed & per halitus tùm ex toto eorum corpore & glandularum poris, tùm imprimis ex ipsis ulceribus sordidis in aerem sparsos, & cum eo per tubulos corporis subeuntes, & sanguineæ masse communicatos, eandemque producentes mixturam sanguinis ac succorum. Lepra etiam per coitum communicatur, item per oscula, lintea, vestes, pocula, &c. per hæc enim subtilior veneni hujus pars per fermentationem abrasa, & leni alicui viscositati involuta, poris cutis se insinuat, & secundùm ductum vasculorum illius excretoriorum in glandulas, & hinc mediante lympha in sanguinem defertur, quem paulatim vi fermentativa in indolem suam convertit & degenerare facit.

Causa Impetiginis, Alphi & Leuces. Ulcuscula verò in *Impetigine* nec ut in Lepra contagiosa sunt, nec ab externa causa contagiosa oriuntur, sed à sanguinis & succorum certa dyscrasia seu intemperie introducta, vel ab erroribus in Diæta, vel à morborum quorundam non ritè curatorum reliquiis, ut scorbuti, luis Venereæ, &c. vel à parentibus traducta, cùm qualis parentum sit sanguinis & humorum mixtura, talis per semen propagetur, & per alimentum fœtui communicetur; porrò nec ita ut in Lepra, (saltem non ordinariò, si gravissimam speciem exceperis,) per universam cutem diffusa sunt, sed tantùm hanc vel illam, vel aliquas corporis partes obsidet *Impetigo*, cujus materia ichorosa ex orificiis vasorum expulsa tenuibus vel aquosis particulis, ab aere vel corporis calore, vel ætheris celebriori (ob præsens Erysipelas) transfluxu, &c. fugatis, diversimodè citiùs vel tardiùs concrescit varias in squamulas, prout unus vel plures tubuli glandulæ unius miliaris erosi transmittunt copiosiùs vel parciùs chyli portionem resinosam, viscidam magis vel minùs acutioribus salsis, vel acidis, vel humidis permixtam, si autem capillaria sanguinem ad vel à singulis glandulis vehentia, pluresque glandularum plurium vasorumque tubuli fuerunt erosi, simul copiosiorem fundunt materiam in varias transformandam crustas.

Sic quoque sal istud in tubulis cutaneis hærens, cum humoribus serosis ibidem existentibus aliam efficiunt texturam, ita ut pustulæ nigro tingantur colore, quia particulæ hæ salinæ ob densiorem cuticulam stagnantes, è poris cutis erumpentes sub cuticula expanduntur, & cuti suppositæ applicantur, illiusque colorem immutant, & sic oritur *Alphus*.

Quod si simul sal istud acre contingat ad glandulas minutissimas pilosas, easque acrimonia sua erodat, ut pili exeant, & decidant, oritur affectus *Leuce* dictus. Affectus enim hi parùm inter se ratione causæ differunt.

§. 11. Sequuntur ordine horum affectuum *Signa Prognostica*, & primò *Scabiei*. Scabies non tam periculosa, quàm molesta est, nec per se lethalis existit, nisi in curatione error committatur, retropulsa enim pejora sæpe producit symptomata, imò in infantibus & pueris nonnunquam ipsam mortem, sic observavi palpitationem cordis, anxietates, *Prognosis.*

Epi-

Epilepsiam, tussim convulsivam; convulsiones, diarrhoeas, Apoplexiam, aliaque mala exinde producta; sic quoque in filia decem annorum à Scabie retropulsa saltum sancti Viti, seu saltationem convulsivam vidi. Aliquando pectoris dolores, & catarrhi suffocativi ex Scabie retropulsa in praxi nostra quotidie animadvertimus. Bona aliquando est Scabies, ut *signum*, quatenus sanguis liberatur ab impuritatibus, & segregatur in glandulis: mala verò est ut *causa* quatenus abundare ejusmodi salinas fixas particulas in M. S. ac reliquis succis denotat, quæ cutim diversimodè dœfedant: pessima quoque Scabies est, si caput obsideat. Quo plures occupat partes (universalis quasi) eò pejor, quo fœdius exasperat, eò deterior. Scabies ergò quo asperior est & magis prurit, & plures partes afficit, eò difficiliùs tollitur. Scabies quæ in ulcera imprimis pedum transit, curatu difficillima est. Scabies *sicca* difficilius quàm *humida* curatur. Neglectum hoc malum facili marte in Impetiginem, Lepram & Elephantiasin nonnunquam incurabilem transit.

Omnis verò Scabies est maligna; hinc & sæpiùs multum in cura facessit negotii, quia quamvis cætera salva sint in corpore, superficialium tamen tubulorum & vasculorum cutaneorum tanta est obstructio, ut sæpiùs quò magis sudent Scabiosi, eò magis in cute defœdentur.

Elephantiasin incipientem tanquam monstrum in incunabulis haud difficulter curari, sed ubi jam altas egerit radices, vestigiis violentiæ suæ cuti impressis, rem multò jam difficiliorem & periculosiorem esse notum est, quamvis spem omnem curationis necdum abjicere debeamus, sed quando ad summum malignitatis acumen adscenderit, insanabilem planè esse, prout etiam quæ hæreditaria est, quæ nunquam in totum exstirpari potest, cùm ejus principia primis jam fœtus staminibus combinata, arctè nimis partibus adhæreant: unde hos & confirmatos Elephantiacos & Leprosos spem curationis abjicere jubemus, eosque quemadmodum olim Veteres mortuos suos Diis subterraneis consecrandos judicarunt. Hinc & in nostra Germania ejusmodi leprosi propriis ædibus in via Regia extra civitatem exstructis inhabitare solent, ut meliùs extra consortium aliorum hominum vivere, & eleemosynam à transeuntibus petere queant.

Prognosis *Impetiginis*, *Alphi*, & *Leuces* magis vel minùs est periculosa & curatu difficilior; prout ipsa causa, videlicet acredo vel crassities fuerit major vel minor, vel prout combinati fuerint cum aliis morbis; si introrsum vergunt, periculum indicant maximum, aliàs quantum indicant materiam peccantem propter fermentationes sufficientes posse ad circumferentiam corporis expelli, bonum exhibent signum.

§. 12. Multum sanè ponderis ad felicem affectuum horum atrocissimorum curationem situm est in congrua ac legitima *Diæta*, quæ id quandoque præstat, quod Medicamenta nequeunt, imò pluribus morbis fomes quasi præscindi potest. Aer ergò sit ante omnia purus, salubet & lucidus, Europerslabilis, multo æthere refertus, vitetur omnis aer fœtidus, crassus, turbidus ac nimis frigidus, ut & pravis nebulis atomisque conspurcatus. Alimenta sint boni succi, & facilis digestionis, carnes animalium juniorum, avicularum, vel vervecinæ, vitulinæ; jusculisque incoquantur herbæ aromaticæ, fugiantur nimis salsæ, acres, fumo induratæ, & carnes crudæ, &c. *Diæta.*

Potus sit hic imprimis calidus Theæ vel Coffeæ cum decocto lignorum paratus, quo solo potu plures vidimus curatos. Cerevisia tenuis probè defœcata & aromati-

cis

cis condita, ut sunt radices Enulæ, herbæ scolopendr. fumar. cort. Guajac. citri, &c. vina acida Rhenana, Franconica, Neccarina, Mosellana, Baccharacensia, quæ omnia in se continent acidum sal fixum, maximè noxia existunt. Concedi verò potest Gallicum, Hispanicum, *Seco* dictum.

Motus sit modicus & deambulationes præsertim post pastum institutæ. Quies nimiam & vita sedentaria sæpe nocet, hinc interdicenda est, quia inde tenax ac viscidus producitur sanguis. Alvus respondeat sponte, vel artis beneficio ad officium redigatur.

Venus nullo modo concedenda; chylus enim optimus cum spiritibus planè his absumitur, tunc in tubulis remanet duntaxat sal fixum ac acre viscido inhærens obstruesque. Sunt, qui statim post coitum in deliquium animi incidunt; ceu nos quędam novimus exempla. Excernenda omnia justo tempore reddantur, ne obstruendo sanguini ac succis nostris coagulationem afferant.

Animi passiones vitentur, ira & indignatio ad sanę rationis trutinam mensuranda sunt, Medicus animum ęgri mœrori & tristitię deditum certa curationis spe soletur ac demulceat.

§. 13. *Galenici* quoad *Scabiei* curam, à purgatione semper initium ducunt, & sunt ex iis qui purgantibus pręmittunt pręparantia humores ex herbis fumar. endiv. cichor. borrag. lupul. Epithymo aliisque parata, & in sero lactis caprini ad tertiæ partis consumptionem decocta & dein edulcorata. Pro purgatione commendant omnia melanagoga phlegmagogis mixta, ut sunt massa pilular. de fumo terrę, extr. agar. cochiar. pulv. Syrius. Priùs etiam sanguinem educunt; posteà exuberantem humorem, ubi antea eum extenuarunt & concoxerunt, exhibitis potionibus meatus obstructione liberantibus, Medicamentis purgantibus expellunt, ac demum ad pręsidia, quę loco affecto accommodata, accedunt.

Inunctionibus exsiccantibus & discutientibus summę cuti inhęrentes humores digerunt ac evacuant. Balnea prodesse dicunt, ea maximè, quæ sua sponte prorumpunt & nitrum ac sulphur, & ejusmodi aliam qualitatem recipiunt, quæ abundè exsiccare & dissipare credunt, post quę convenientia innumeraque unguenta, linimentaque præscribunt, ex. gr.

℞. *Salviæ*
Oleæ Æthyop. lachrymæ aa. ℥ß.
Cort. rad. capparis,
Gummi aa. ℥viiß.

benè trita coq. cum aceto & oleo q. s. confectumque inung. crebrò in Sole.

℞. *Succi rad. asphodeli* ℥ivß.
Sulphuris ignem non experti,
Mannæ aa. ℥v.
Nitri ℥ß.

M. Trita madefaciunt cum aceto acerrimo, ut in succum solvantur, & crebrò illinunt.

℞. *Colophon. arid.*
Pingued. bovis & gallin.
Ol. laurin.
Sulph. ignem non experti.
Ceræ puræ
Resin. Terebinth. aa. ℥ß.

Subacta fervefaciunt cum oleo rosaceo, & illinunt in Sole. Sequentem illinitionem admodum mirabilem in Scabie dicunt.

℞. *Lauri amaræ folior. tenerum* ℥ii.

Bene tusa quoq. cum oleo communi ad tertias, dein colant, & species abjiciunt oleo, atque admiscent

Ceræ albæ ℥iii.
& elixant, quoad dissolvantur, posteà insperg.
Sulphuris ignem non experti triti ℥i.

bene confectum illinunt in Sole.

Vel:

℞. *Succi squillæ* ℥iii.
Ceræ puræ ℥ii.
Olei rosacei ℥iv.
litharg.
ceruss. aa. ℥iii.
picis liquid. ℔ß.
helcysmatis, seu *scoriæ argenti Syriaci*. aa. ℥ii.

Trita

Trita irrigant cum aceto, & cocta ad consistentiam illinunt in Sole frequenter.

Sequentem quoque illinitionem Scabiei admodum esse probatam scribunt.

℞. *Farinæ ervinæ*
lupinorum.
fænigræc. aa. ℥ii.
cicer. nigr. ℥i.

Trita excip. cum melle, & confecta illinunt in Balneo.

Ova decem in aceto acerrimo macerant, quoad omnis ipsorum testa marcescat & mollescat. Dein coquunt cum rosaceo, & aceto lævigatis adjiciunt lithargyr. ℥ß.

Sed quis quæso hęc omnia describat? In sicca verò Scabie commendant seq.

℞. *Ceruss.*
amyli
rad. anchusæ aa. M. j.
Ceræ
olei aa. ℥ii.
M.

Si verò Scabies est humida, sequens laudant.

℞. *Ol. rosac.*
laurin. aa. ℥i.
Pulv. Nitri
sulphuris aa. ʒi.
Styrac. ʒß.
M. F. linimentum.

In Lepra seu Elephantiasi.

Lepram seu *Elephantiasin* confirmatam, & altas agentem radices, & quidem exulceratam tanquam Cancrum totius corporis incurabilem esse contendunt, ubi verò in principio est affectio, ut neque aliqua partium decidat, neque ulcerata sit cutis superficies, neque etiam tumidæ eminentiæ plurimùm insurgant, verùm turpis solùm sit facies, ità tamen, ut non valdè indecorum aspectum præferat, curare tentant. Non pauci per solam capitis ustionem, plerosque qui ita inceperunt, prohibere conantur, ne ab affectione superarentur. Statim igitur incipiente morbo venæsectione utuntur, cum repetita sanguinis detractione, atque hoc magis in verè, quando maximè & gignitur affectio, & exacerbatur. Paucis autem interpositis diebus, novem aut decem, purgant ipsos pulte ex colocynthide, non una vice, sed sæpè, juxta rationem Medicamenti dosin adaugent. Purgationem quoque ex hiera iis commodam esse dicunt.

Rursus autem diebus circiter 10. interjectis, serum lactis sciffi ipsis dant. Sequentibus verò diebus lacte non sciffo, aut recens mulcto ægros alunt, purgationem ex veratro albo bis vere, autumno verò semel instituuut. Materiam peccantem ad ventrem ac intestina deducunt, & ex alto evacuantibus ac transferentibus humores utuntur, siccant ac adstringunt cutem. Leves igitur cucurbitas ad os ventriculi, & ad præcordia affigunt, & iisdem quoque partibus dropaces adhibent. Pauco autem tempore interposito rursus reflectendum esse ajunt, initio à purgatione per hieram sumpto, omissa venæsectione, ex qua majus detrimentum, quàm utilitatem ullam futuram esse perhibent. Dein ad specifica transeunt & potiones sequentes plures laudant.

℞. *Acetic.yath.* N. 3.
cedriæ
succ. brassic. crud. cyath. aa. N. ii.

Mixta hæc dant manè & vesperi. Vel exhibent pulv. folior. Sideritidis herbæ ad ʒj. in vini cyatho uno: C. C. ʒj. & aceti scyllit. cyathi mensuram bibendam præbent quotidie post matutinam deambulationem, aut sequens Electuarium.

℞. *Scillæ assatæ* ʒv.
Mell. q. s.
M. ad formam eclegmatis.

Aut exhibent succi cyrenaici ervi magnitudinem melle & butyro dilutam, aut remanenti eboris drachmæ dimidium cum vini cyathis duobus, aut cumini Æthiopici drachmas tres cum melle velut eclegma. Præ omnibus autem hoc in morbo efficacem esse dicunt Theriacam ex viperis, & potam, & forisencusillitam. Si verò habere possunt ipsa animalcula, nihil adeò efficax esse, velut viperarum carnes

coctas

coctas comestas ex albo jure, facta coctura per aquam copiosiorem, & salem, & porrum, & anethum usq; ad spinarum separationem, abscissis prius capitibus, ac caudis ipsarum, ad digitorum quatuor mensuram, exemptis etiam intraneis ipsarum, pelleque detracta. Quo remedio utplurimum in Gallia, & Italia Medici moderni uti solent in morbis ferè omnibus desperatis, & in jusculis viperas vivas etiam decoquunt ægrisque propinant manè, & vesperi. Quin & Theriaci sales idem præstare ipsis censentur, cum obsoniis sumti: si enim ipsi utantur, squamas veluti corticem quendam de cute ipsorum discedere promittunt. Caterùm post curationem intrinsecam Smegmatis in balneo utuntur ex decocto betæ, aut fœnigræci cum aphronitro, aut sapone, aut myrobalano, & quandoque etiam psilothris. Detergere etiam dicunt portulacam cum aceto tritàm, & tenue sempervivum, & rumicis radices aceto coctas, & alumen cum sale, & sandaracha, æquis portionibus in vino, & oleo lentiscino: & id quod ex alcyonio, nitro, sulphure, & myrti folia paratur, cum aceto tritum, & illitum, & quòd ex sepiæ testa usta & pumice, nitro, cimolia tosta, gummi & galla omphacina, pasibus partibus parant, siccum inspersum, aut cum aceto affrictum. Sed etiam sequens mirificè juvare credunt.

℞. *Radic. Rumicis* M. j.
Nitri ℨ Lx.
Thuris ℨ xxv.
Sulphur. ℨ xxij.
Cum aceto Aegyptio illinunt.

Efficax esse etiam sequens perhibent.

℞. *Auripigmenti* ℨ x.
Sulphuris viv. ℨ viij.
Costi ℨ xij.
Calcis viv. ℨ iv.
Ceræ ℨ v.
baccar. lauri aridar. ℨ xij.

Hęc omnia populi foliorum succo aut crasso decocto subigunt, & mellis spissitudinem habentia illinunt.

Cataplasma enim imponunt, si tumidæ eminentiæ, aut inflammatæ, aut exulceratæ fuerint, quod parant ex alica cum succo polygoni, aut plantaginis, aut helxine trita; sed & milesiæ herbæ viridis folia, cum axungia tusa, ac imposita mirificè opitulari perhibent. Exulceratis autem partibus imponunt Emplastra varia, id quod ex diaphryge paratur, & Melinum ex vino, & coriacium, & quod fit ex acceto mulso. Pastillus etiam Andronius, & pompholyx, & cadmia illis prædicantur. Caterùm ad spirandi difficultatem in elephantiacis asellos sub vasis aquariis quinque, aut sex ex aquæ mulsæ cyathis tribus bibendos præbent. Aquarum verò naturalium usum velut maximè necessarium eligunt, aluminosarum præsertim, & ferrosarum, &c, si fieri potest, frigidarum. Conferre etiam Ipsis easdem in potu annuunt, eandemque vim habere etiam arenæ marinæ usum, & omnia exudatoria, ac sudorifica. Habitationes ipsorum Elephantiacorum quàm longissimè removendas esse ab urbibus, & in mediterraneis, ac frigidis locis statuendas esse asserunt.

Lepræ Medicinam facientes *Galenici* venæ-sectionem primùm instituunt, si corpus humorum copia redundare vident, sin minùs omninò tamen purgationem per ea, quæ atram bilem evacuant, præscribunt. Forinsecus autem utuntur in communi quidem veratro utroque, & calce lota in usum sicca seposita, usu verò expetente aquam diluentem strigmenti spissitudine illinunt.

℞. *Salviæ.*
Oleæ Aethiopicæ lachr. aa. ℨ viij.
Cort. rad. cupparis.
Gummi. aa. ℨ xiij.
F. Linimentum, quod illinunt cum aceto in sole.

Lepras autem privatim removere ajunt anemonas appositas, radicem vitis albæ, compositam verò hanc farinæ loliaceæ chœnicem, cardamomi albi drachm. 4. spumæ nitri drachm. 1. atramenti sutorii drachm.

drachm. 8. asphodeli radicis mediæ drachm. 4. terunt in aceto & cerati crassitudine illinunt, loco ex nitro præparato.

℞. *Radic. asphodel.* ℥ vj.
Sulphur. vivi.
Mannæ aa. ʒ x.
Nitri ʒ viij.
aceto diluta illinunt.

Prætritis cum aceto vitellis & sulphuri ceratum adjiciunt. Quin & argenti spuma cum aceto, & rosaceo trita, ut emplastri formam accipiat, Lepram depurgant. Sed & ex lapatho smegmata, & pleraque ad Elephantiacos descripta in communi etiam ad lepras, & Scabiem contumaciorem facere ajunt.

Alphi curationem sequenti medicamine peragi promittunt *Veteres.*

℞. *Aluminis scissilis* ℥ iij.
Nitri ℥ iv.
Myrrhæ aridæ contritæ ℥ vj.

M. dein in balneo super Alphum inspergunt farinam ex faba.

Incidunt etiam cutem nonnunquam, & materiam intus contentam eximere tentant.

In Alphos. Illos verò *Alphos*, quos Melanas vocant, sanant, quùm simul contrita sunt alcyonium, thus, hordeum, & fabam sine oleo, in balneo ante sudorem inspergunt, tum genùs id vitiliginis defricant.

In Impetigine. In *Impetiginibus* Medicamenta vehementer siccantia commendant, proinde post totius corporis evacuationem simplicia ipsis competere ajunt, ut sunt cicer, veratrum, erinaceus in petris degens, pix cerato ac resinæ admixta, crocodili terrestris stercus, & sturnorum, ubi solam oryzam ederint. Multi verò hoc solo Impetigines in mento, aut etiam alibi curare satagunt: Triticum multum incudi ferventi imponunt, & defluentem ex ipso liquorem adhuc calidum Impetigini illinunt, ac puerorum Impetigines saliva hominis assiduè confricant; ad has etiam facere dicunt pruni gummi illitum. Inveteratæ verò Impetigini Viticis folia trita cum aceto imponunt, aut eodem modò cappatis folia. Composita verò hæc, ut sulphur cum thure, aut cum ammoniaco aceto dilutum illinunt, sicuti etiam Pastillos plures in eum finem componunt, ut sunt sequentes.

℞. *Sulph. viv.*
spumæ nitri aa. ℥ ß.
canchryos ʒ j.
Terunt cum aceto, & partem affectam illinunt.

Vel:

℞. *Veratri alb.* ℥ j.
farin. lupinorum.
buccinorum ustorum,
nitri aa. ʒ iij.
M. illinunt, & affricant.

Ad fortiora sæpe confugiunt levioribus nihil juvantibus.

℞. *picis.*
rad. helleb. alb. trit.
ol. rosar. aa. p. æq.
M. f. l. a. unguentum molle.

Ad Excoriantia quandoque deveniunt, ut est applicatio solius picis, & violenta ejus detractio.

Vel:

℞. *Æris usti,*
fol. viticis.
lithargyr.
nitri aa. ʒ j.
sulphuris viv.
rad. Veratri alb. aa. ℥ ß.
æruginis ℈ ij.

Terantur omnia separatim, c. s. q. olei rosacei, & ceræ citrin. F. linimentum, quo remoto mundificant unguento viridi, vel Apostolorum, deinde ad cicatrizandum imponunt ungu. de tutia, vel de minio, vel Empl. de lapide calaminari.

Leuces Curationem Veterum quod attinet, hi non omnem Leucen dicunt curabilem, sed dignotiones ipsius tales habent. Leucen in superficie non ultra cutem perpungunt, &, si quidem sanguis fluxerit, curam recipere ajunt: si verò humor lacteus effluat, incurabilem esse pronunciant. Quidam igitur ustionem per ferrum in Leuce probarunt, & alia, quæ per adustionis modum solùm adhibent: alii verò & ex ustione dolorem, & ex hac cicatricem veriti, quæ non minùs *In Leuce.*

minùs quam ipsa *Leuce* decorem vitiaret, crustam inducentibus Medicamentis utuntur, qualia etiam concolorem cicatricem efficere tradunt: alii etiam horum difficultatem reprobantes, Tincturas adhibent, & sequentibus compositionibus uti solent:

℞. *Adarces,*
Canchryos,
Sulphuris vivi aa. p. æq.

singula tusa, ac cribrata seorsim, dein cum aceto simul ad multos dies lævigata in Sole illinunt. Progressu verò temporis adjiciunt parùm quid de veratro, & de galla. Fici nigræ virgulta aceto macerata, & lęvigatis aphronitri, sulphuri vivi, myricæ fructus, singulorum æquales portiones admiscent, & nitro præfrictis illinunt, ac insolant, cavendo ne exulcerentur. Alii calce viva sufficienti ad fici folia admixta utuntur, & ubi defricueris, inquiunt, Leucas veratro albo, donec exudarint, reliquo corpori concolores fient, qua de causa etiam sinopide, aut meliade terra easdem illinunt, aut acubus simul innitentibus perpunctione facta, donec cruorem fundant, sinopide cum aceto illinunt, aut præfrictas fici succo recenti illinunt, & folia ipsius aliquantum confricant.

Paracelsi cura in Scabie. §. 14. *Paracelsus* in *Scabie* abstinendum esse ait à potionibus, digestionibus, purgationibus, à diaphoreticis, ab exificcativis, & morbillorum unguentis, sequentia verò in Scabiei cura commendat.

℞. *Aluminis rupei* ℔ j.
aluminis Armeni ℔ ß.
F. Mixtura pro Scabie.
℞. *Aluminis plumosi.*
Entali aa. ℔ ij.
F. Mixtura pro pruritu.
℞. *Alcali de albuminibus,*
Salis fusi aa. q. v.
F. Mixtura pro furfuribus.
℞. *Vitrioli*
aluminis scissi aa. ℔ ß.
Fiat Mixtura in Sapharis.

Hæc etiam ipsa prodesse ait in Lepra Grecorum.

In Elephantia. *Elephantiam* verò terminari in ulcus cavernosum asserit, quò membri consumtio transit ad principale membrum, & inde sequi mortem haud dubitat. Juxta Ipsum ergo triplex est Elephantiæ cura: quarum una est hæmorrhoidarum: secunda menstruorum provocatio: tertia liquorum exficcatio:

In Lepra. Leprosos laxativis ullis non purgari vult Author. Quod enim est oleum ad aquam, hoc idem est ad mentem Authoris, Medicina ad Lepram; quare plenam, atque perfectam aggreditur curam, præparationem nempe regenerationis, & idipsum juxta præscriptum Spagyricę Tincturæ in hunc modum: Principio mundanda esse ait metalla leprosorum interveniente Tinctura, in qua duplex Tinctura, & duplex Lepra delirescit, rubea sc. & alba, hanc Lunarem, illam Solarem appellant Spagyrici. Priorem ex Tinctura Solis, posteriorem verò ex Tinctura Lunę accipit. Hic non existimat operæ pretium esse observari ea, quæ Veteres de origine Lepræ scripserunt, cum eadem Praxis adferat. Porrò inquit, qui velit Spagyricè consulere Lepræ, videat, ne cum his, qui Mercurium Solis, quem plerique Spagyricorum primam materiam appellant, (*aurum potabile* falsò crediderunt,) aberret. Ille asserit, Lepram rubeam à Mercurio Solis, albam à Mercurio Lunæ sanari. Hoc opus, hic labor est, ut Mercurium exacte conficias. Postremò, pergit, etsi Mercurius ad ringenda metalla non prorsus sufficeret, valeret tamen in corpore, ut illud sanitati restitueret. Sunt præterea alia quædam arcana, quorum de vita longa fecerat mentionem, quæ Lepram ex æquo tollunt.

In Alpho, Impetigine ac Leuce. *Alphum*, *Impetiginem*, ac *Leucen* Author curari asserit per sua arcana, mortificativa, & mundificativa, imprimis seq.

℞. *Vitrioli*
aluminis scissi aa. ℔ ß.
F. Mixtura. Vel:
℞. *Alcali de albuminibus.*

Salis

Salis fusi aa.
F. Mixtura.

Helmontii modus curandi scabiem. §. 15. *Helmontius* ad *Scabiem* curandam præ aliis interna commendat salia urticalia, acidaque enecantia, & eliminantia, magni enim æstimat sua sudorifera, imprimis Mercurium diaphoreticum, aliaq; Ipsi solennia. Omnia enim, quæ detersivam facultatem ex copioso nitro habent, etiam laudat, unde cruorem detersivum illius salis prurītivi reddunt. Remedium unicum externum hic extollit, unguentum nimirum præcipuo è Sulphure paratum, quod contagio inimicum tollit omnem propemodum Scabiem, cui addit radices Ellebori albi, & baccas lauri, quo unguento partes Scabie infectas sæpiùs illini jubet.

Lepram. *Lepram* Author dicit esse malum difficilis sanationis, propter contagium glaciale, ac fermè mortificans, spiritusque sensitivi oppressivum, hinc testatur, quòd Lepram nemo mortalium curaverit unquam, qui non potitus sit liquore Alcaheſt, qui sit tædiosissimæ præparationis, nemoque, etsi artis gnarus fuerit, ad ejus consecutionem perveniet unquam, quem Altissimus speciali dono non eò duxerit, particulari enim privilegio sit oportet electus, ac dotatus, si potiri illo medio debeat: per quod sc. juxta Ipsum, tàm sensitiva, quàm insensitiva sublunaria æqualiter penetrantur, usque in radicem seminalem, atque intrinsecam primi Entis. Idcircò etiam cuncta sub se domat, & commutat absque reactione patientis, agentisque depauperatione. Lepra ergò ad mentem Ipsius difficulter sanatur, eò quòd venenum glaciale confermentetur, ceu dictum, spiritui sensitivo, unde remedium debet habere accessum ad prima nostri constitutiva, ubi venenum est superando, & glaciem hujus hiemis novo Vere suffundendo, id quod præstant Ipsius arcana, ut sunt Arcanum Corallinum, Tinctura Lili, &c. de quibus jam alibi dictum est.

Impetiginem. Ad *Impetiginis* pruritivum fermentum extirpandum, ac enecandum commendant *Helmontiani* liquorem sequentem Mercurialem saccharatum.

℞. *Aqu. Plantag.* ℥ vij.
Rosar. ℥ ij.
Mercur. sublimat.
sacchar. alb.
spir. vini aa. ℥ ß.
M. add.
Aqu. fortis ℈ j.
M.

Cum penicillo liquore intincto tingendum volunt locum affectum, & quidem sæpiùs de die.

Alphum, & Leucen. Internè etiam æquè hoc in casu, ac in *Alpho*, & *Leuce* ad Laticem exorbitantem reducendum, & salsedinem, seu acredinem in pelle peccantem enecandam deprædicat *Helmontius* Mercurium suum diaphoreticum, & parare solet ex Elleb. alb. & bacc. lauri varia linimenta.

VVillisii arte matura ad profligendā Scabiem. §. 16. *VVillisius* tum internis, tum externis remediis *Scabiem* curare promittit. Mox ab initio venam secat, & deinde purgans Medicamentum exhibet. Pro potu ordinario sequenti infuso uti jubet.

℞. *Summit. Tamarisc.*
fumar. sicc. aa. M iij.
rad. lapath. acut. sicc. ℥ vj.
Cort. solan. lignos. ℥ ij.

Incis. & contus. misc. & in dolium quatuor congiorum cerevisia tenui plenum injiciantur. Sed quùm interna auxilia sine externis nihil, aut parum proficiant, sequens unguentum præscribit.

℞. *Vngu. enulat. sine Mercur.* ℥ iv.
Pulv. Sulphur. ℥ ß.
Ol. Tartar. per deliq. q.s.
M. f. unguentum.

Si verò pertinacior fuerit Scabies, ad unguenta Mercurialia recurrit.

Lepram. Etiamsi *VVillisius* Lepram utplurimùm incurabilem esse denunciet, Viperinorum usum longum tamen suadet. Acidulæ etiam, uti & serum lactis juxta Ipsum prosunt. Chalybeata quoque optimi esse usus promittit; Hic etiam decocta lignorum cum Antimonio crudo in nodulo concluso, laudat,

& tan-

& tandem curationem ejus per salivationem Mercurialem tentandam esse ait:

VVillisius ad horrendæ *Lepræ* profligationem convenire dicit post universalia, sc. phlebotomiam, & catharsin, serum lactis, acidulas chalybeatas, herbarum expressiones succulentas, immò & salivationem; & omnibus aliis ex Viperis parata Medicamenta anteponit, aliorumque serpentum carnes elixas, & loco cibi ordinarii commestas mirum afferre auxilium asserit.

Alphum, Si *Alphus* ex pororum constrictione ortum ducat, *VVillisius* tunc diaphoretica juvare promittit, quibus poros constrictos aperit. Si verò ab humore lymphico vitiato affectus hic producatur, illi corrigendo & alterando operam navat. Sed quùm Medicamenta externa talibus defœdationibus delendis sint apprimè necessaria, sequenti utitur ad cutim detergendam.

℞. *Lixivii è sale Tartari minùs saturati* ℥iv.
Olei amygd. amar. per expreß. fact. q. s.

Oleum lixivio in tali proportione misceatur, ut totus liquor lactescat, ac ita persistat. Mixtura hac illinantur partes Alpho affectæ manè

Leucen. ac vesperi.

Particulis salinis in *Leuce* cuti inhærentibus demulcendis, iisque foras eliminandis & poris cutis aperiendis Author operam navat, in quem finem sudorifera, diuretica aliaque commendat. Deinde hoc Medicamento partem inungit:

℞. *Camphor. incis.* ʒii.
Teratur in mortario vitreo, sensim affund. *succ. Limon. unius*, deinde adde *vin. alb.* ℔i.
M. f. colatura, & Camphora residua petia ligata, in vitro suspendatur, & servetur ad usum.

Sylvii processus in curatione §. 17. *Sylvius* in curatione *Scabiei* eò reflectit, ut acrimonia acida & pituitosum glutinosum corrigatur, in quem finem extollit salia lixiva & imprimis blandiora vel fixa, quale in calce viva reperitur, vel volatilia ex omnibus animalium partibus parabilia, utroque enim remedii genere usus est feliciter & plures facilè curavit Author. *Scabiei* curationem plerumque solis externis absolvi vult, & quidem absque internis Medicamentis ullis, nisi observentur prætereà alia in humoribus vitia, imprimis si Scabies producta fuerit à sudore quovis modo impedito, in quem casum sudoriferis blandis ac sæpiùs exhibitis denuò viam parat humoribus in superficie hærentibus, ibidemque ita corruptis, ut Scabiem feram producant. Ubi verò criseos modo ad cutim propulsus fuerit humor acer, idemque ob admistam pituitam tenacem ibi hærens Scabiem produxerit, cæteris functionibus ritè se habentibus curationi ejus non ità incumbit, cùm temporis accessu spontè evanescat. In curatione æquè Scabiei ac reliquorum affectuum, nempe Lepræ, Impetiginis, Alphi ac Leuces instituenda omnia ea laudat Medicamenta, quæ cutis poros servant apertos, quin eosdem aperiunt, quæque humorem acidum temperant, glutinosumque incidunt & abstergunt, sicque partem affectam restituunt, & consolidationem promovent. Maximè verò cavendum esse ait, ne adhibita Medicamenta ullo modo cutis poros occludant, humoremque peccantem ad interiora repellant, unde sæpè in Scabie, aliisque cutis affectibus plurima gravia mala, febres nempe, asthmata & Epilepsiam, & post eam sæpe mortem produci ait. Aliis ergò Medicamentis Author præfert sola salia volatilia sed blandiora, quorum ope plures curavit hisce morbis cutaneis obsessos & quidem feliciter, satque citò, & facilè. Dandam quoque esse operam monet, ne crustæ facilè à partibus subjectis, imprimis in Scabie, separentur, cum sub ipsis

Scabiei, Lepra, Impetiginis, Alphi, & Leuce.

ipsis feliciùs contingat cura tota. Eadem de Scabie fera, item de *Lepra*, *Impetigine*, *Alpho*, & *Leuce* dicta vult, cùm iisdem salibus volatilibus affectus hi sensim decedant.

Cartesianorū ratio curandi Scabiem. §. 18. *Cartesiani* in curatione *Scabiei* ad succus viscidos, & acidos maximè advertunt animum, ut iidem attenuentur, & eliminentur, tum per sudorifera, tum lævia quędam cathartica, præsertim si glandulę intestinales ejusmodi viscidi-tate, & particulis angularibus acutis refertæ sint, ità enim easdem cùm viscido humore simul evacuari, & sanguinem cum chylo ab iisdem præservari promittunt. Diaphoreticis tamen potiorem adscribunt potentiam in subvertendis istis particulis mucronatis cuti inhærentibus, & glandulas ejusdem destruentibus, & hac de causa nor. diu cunctantur, sed protinus ad eorum accedunt usum, propinando, vel decocta ex lignis Guajaci, sassaffras, fraxini, radicibus chinæ, scabiosæ, Lapathi acuti, enulæ, herbis fumariæ, cardui benedicti, persicariæ, centaurii minoris, floribus sambuci, aquilegiæ; vel pulveres ex antimonio diaphoretico, cerussa antimoniali, sale fumariæ, scabiosæ, Tartari, sulphure, vel alias quasdam misturas, ex quibus diversas componunt formulas, quarum sequentia quædam existant exempla.

℞. *Antimonii diaphoret.* gr. xij.
Salis fumar. ℈ß
volat. C.C. gr ij.
M. F. Pulvis.

℞. *Aq. Persicar.*
senecion. aa. ℥ij.
Essent. Enul. ℈ij.
spir. flor. sambuc. ʒß.
℞ antimonii ℈j.
Syr. fumar. ʒiiß.
M.

Præmissis internis hisce, quibus glandulæ earumque ductus obturatæ optimè reserantur, & succi viscidi non modò attenuantur, sed cùm particulis mucronatis iisdem inhęrentibus foràs ejiciuntur, etiam ab extrà remedia adhibent succos illos sævientes domantia, & devastationes cutaneas ab iis jam factas restaurantia, quorum de numero primum locum penes ipsos merentur balnea vel ablutiones ex decocto rad. bryoniæ, lapathi acuti, aristolochię, scrophular. ari, herbarum persicarię, saponarię, agrimonię, parietarię, nicotianę, foliorum betulę farinę lupinorum, sem. staph. diagr. sulphuris, &c. in cerevisia tenui, vel ex aqua calcis vivę, in qua aliquid mercurii dulcis fuit dissolutum, vel alio quodam decocto mercuriali, quę omnia calidiusculè, vel saltem tepidè sunt adhibenda, & post eorum usum cutis leviter tantummodò linteolo quodam detergenda. Fortiora si desiderantur, ad unguenta procedunt, qualia sunt enulatum cum mercurio, mercuriale *Ang. Salæ*, antemoniale cum mercurio ejusdem, Medicamentosum *Mynsichti*, de lithargyrio, de tutia cum lacte sulphuris & sale tartari, vel quæ sequentes exhibent formula.

℞. *Flor. sulphuris* ʒiii
butyr. non salit. ʒiii.
Zinzib. ʒi.
mercurii præcipitat. ʒß.
M.

℞. *Ol. Nuc. iugland. rancid.*
sulph. aa. ʒi.
succ. apii q. s.
F. s. a. Vnguentum.

℞. *Vnguent. alb. camphorat.* ʒii.
sulphuris ʒii
sapon. Venet. ʒiß.
lithargyr. ʒii.
nitri ʒi.
Mercurii dulc. ʒii.
calcæ viv. ʒiii.
M. F. Vnguentum.

Vel sequens D. D. *Vogelsangii* elegans, quo Scabiem manuum sæpius pro voto ægrorum abegit.

℞. *Ol. balananin. recens express.* ʒiß.
salis tartari ʒß.
lactis sulphuris ℈ß.
Ol. d. Ligni Rhod. gt. viii.

Spatula aliquoties agitando redigantur omnia in Linimentum subalbi-

albidum, quo locus affectus bis de die inungatur.

Pustulas aperiunt, & chylum corruptum in iis latentem linteolo leviter exprimunt, hinc aqua mercuriali vel calcis vivæ abluunt, & vnguento Medicamentoso inungunt. Ulcera non minus aqua calcis vivæ, vel spiritu camphorato emundant, & pulverem ex radice fumariæ bulbosæ, albo græco, olibano, myrrha, & cineribus ossium inspergunt, tum emplastro diasulphuris imposito debitè consolidant. Indusium quoque sulphuratum nullatenus contemnunt.

Elephantiasin & Lepram. Fortiora quædam in usum ducunt in *Elephantiasi* tum Arabum, tum Græcorum, sive *Lepra*, quales ægros à sanorum consortio separatos volunt, & sudoriferis tractari diutiùs continuatis, si forsitan in principio ulterior succorum coagulatio & omnimoda acescentia prohiberi queat, consummatos enim in inem sæpiùs de perfecta curatione concipere spem nullatenus ignorant. Sunt verò remedia, quæ leprosis & elephanticis convenire existimant, decocta ligni Guajaci, thermæ sulphureæ, nitrosæ & martiales, antimonium crudum, & senecta serpentum cerevisiæ imposita, pulveres ex nitro & floribus armoniaci, unicornu solare, flores mercurii argentei, Theriaca tum Andromachi, tum Saxonica *Mynsichti*, Tincturam ex floribus reguli antimonii. Externè admodum convenire existimant balneum illud abstergens, purgans, rarefaciens & digerens *Rondeletii*, quod componitur ex bryoniæ, cucumeris asinini, serpentariæ, enulæ aa. ℔ß. cum radicibus, lapathi acuti, acetosæ, borraginis, buglossæ, saponariæ aa. Miii. cum radicibus, fumariæ, lupulorum, endiviæ, cichorii, plantaginis, aa. Miii. lupinorum, corticum fabarum, hordei integri aa. P.ii. rosar. rubr. flor. nenuphar. trium flor. cordial. tamarisci, aa. Miiii. flor. chamomill. melilot. aa. Mii. in aqua fontana & pluviali decoctis, post quod ol. bufonum inungunt.

Impetiginem. Eadem quoque procedunt ratione in *Impetigine*, cui etiam sublimatum præcipitatum conferre credunt, vel sal mercurii, & foris unguenta adhibent post balnea, quæ picem liquidam in se continent, præsertim illud, quod paratur ex carne vervecina radice lapathi trajecta, & pice liquida perfusa, in veru assata, liquor defluens servatur ad usum. Unguentum sequens valdè approbant.

℞. *Ol. Iunip. nuc.*
tart. per deliq. aa. ℥ii.
Vetrioli Roman.
salis commun.
sulphuris trit. aa. ℥iii.
litharg. aur. ℥iiii.
Ceræ q. s.
M. F. Vnguentum.

Mercurialia substituunt, si priora parùm efficiant, adhibentque ad singulas drachmas præcipitati albi unguenti rosacei unciam, & invicem probè miscent.

Alphum & Leucem. Pariter & in *Alpho* ejusque speciebus, adeoque in ipsa etiam *Leuce* sudorifera fortiora approbant, qualia sunt præter superius recensita bezoardicum solare *Mynsichti*, Tinctura ex mercurio antimonii cum sol. Tinctura ex floribus antimonii. Externè locum affectum oleo bufonum illinunt, vel balsamo lithargyrii terebinthinato, aut liquore mercurii vivi, nec unguentum de nicotiana hoc in casu adeò improbant, quamvis inveteratus affectus fortissima etiam reiiciat remedia.

Nostra cura in Scabie. §. 19. Si respicias ea, quæ *Nos* de causa *Scabiei* diximus, facili marte Tibi etiam nostra apparebit *cura*, quæ nostro judicio consistit in temperando acido, & diluendo sale fixo acido, in cutis glandulis miliaribus ejusque ductibus excretoriis hærente, simulque resolvendo succo ab iisdem coagulato, quæ omnia obtinere possumus per *Incidentia*, cathartica leniora, *Diluentia aquea*, *Diaphoretica mitiora*, & *Diuretica blandiora*, quò enim materia tendat, eò ducendam esse hactenus omnes judicarunt Medici. Ex classe *Incidentium* Nos præ aliis

commendamus tartarea, armoniacalia & amara. In Juniorum gratiam sequentem vel similem apponamus formulam.

℞. *Cryſtall. tart.* ℈ß.
Pulv. ari, enul. aa. gr. v.
Sal. armoniaci depurat. gr. ii.
M. f. pulv. detur in triplo.

Eſſentia trifol. fibrin. & Elix. noſtr. polychreſtum, cum ſpir. matrical. paratum egregia ſunt.

Inter *Cathartica leniora & blandiora* commendamus, quæ ſcilicet non ad ſanguineam perveniunt maſſam, fortiora enim purgantia proſcribimus, hinc novimus exemplum, quod viro 40. annorum ſcabioſo pulvis Jalappæ ℈j. cum crem. tart. ℈ß. fuerit exhibitus, absque hypercatharſi eodem manè quo aſſumſerat, mors ſubſecuta eſt. Aliàs ſcabioſos centies vidimus purgatos, remanente in exterioribus cutis glandulis Scabie. Concedi tamen poſſunt mitiora, ut ſunt infuſum paſſulatum cum foliis ſenn. Elect. noſtr. laxans cum mercur. dulci decoct. fol. ſen. cum Rhabarbar. quod & per ſe vel cum aliis potui ordinario imponi poteſt. Quod attinet *Diluentia aquea* ea ſæpe omnem implent paginam, ſi ſint ſimul temperantia, ſal enim iſtud acidum in glandulis ſubcutaneis exiſtens maximè diluunt temperantque, ex quibus potus Theæ tantùm omnia ſuperat, quantum lenta ſolent inter viburna Cupreſſi, ſalia enim acria diluit, ac acidum viſcidum temperat, circulationem ſanguinis ac ſuccorum promovet; poteſt etiam hic potus parari cum decocto Guajaci, ſaſsafras, rad. chinæ, enulæ, &c. & ſic præſtantior erit, potus quoque Capheæ egregius eſt. In hunc finem & varia deſtillata ex herbis & ſuccis antiſcorbuticis parari poſſunt, vel ad præſcriptum *Dn. à Güldenklee* dentur ſingulis matutinis & veſpertinis horis Mixturæ temperantis ac diluentis ſequentis ℥iii.

℞. *Aq. fumar.* ℥iv.
cichor.
endiv. aa. ℥iii.
Succ. recent. ex cochlear.
naſturt.
fumar.
cichor. aa. ℥iii.
Sacchar. q. ſ.
Digerantur & filtrentur.

Vel dentur varia cum ſero lactis infuſa à Medicis Practicis ad nauſeam hinc inde deſcripta, & inter Antiſcorbutica relata.

Salibus hiſce dilutis & temperatis audaciùs ad Diaphoretica blandiora accedere poſſumus, cùm ſic diluta & quaſi ſubtiliora facta ſalia faciliùs per poros cutis, mediantibus ſudoriferis, eliminari queant, in quem finem conducunt omnia ſalia volatilia, ex. gr. ſal. volat. C. C. eboris, viperar. quæ viperina aliis palmam præripiunt, item ſal. volat. urinæ armoniaci, item ſalia alcalina fixa, ut ſunt antimonium diaphoret. bezoart. miner. Martiale, Joviale & animale C. C. Philoſ. calc. Eò enim in curatione Scabiei incumbendum eſt, ut ſuperficialium tantùm tubulorum & vaſculorum cutaneorum obſtructio tollatur, quod obtinetur aliquando per Tincturam antimonii ſolar. à guttis x. ad xx. cum decocto ligni Guajaci exhibitam. Ceruſſa antimonialis ſequens in Scabie curanda egregii uſus eſt.

℞. *Reg. antimonii* part. j.
Nitri part. iij.
M. f. pulv. qui detonetur, edulcoretur, & exſiccetur, Dosis à ℈ß. ad ℈j. quovis manè. Imò ipſum antimonium crudum exhiberi vel potui indi poteſt. Viperina ſemper interponenda ſunt, & ipſæ viperæ juſculis carnium incoqui & ſic aſſumi poſſunt. Axungia viperina tum internè tum externè maximè confert, quæ cum conſerva fumar. vel roſar. aliquoties exhibita Scabiem quamcumque certò curabit, modò non ſit adulterata, prout in Gallia hoc remedio plures vidit curatos Frater meus *Iacobus VVilhelmus Dolæus*.

Si Scabies retropulſa eſt, & particulæ hæ vitioſæ & exoticæ vel maſſæ ſanguineæ mixturam turbant,

vel

vel ſuccos reliquos, imprimis nerveum coagulant, ac acrimonia ſua ſalina in iſtis ſuccis varia & vehementiora producunt Symptomata, eò annitendum, ut per diaphoretica iterum ad ſedem priorem, cutis ſc. glandulas expellantur, in quem finem ſequens vel ſimilis præſcribi poteſt Mixtura.

℞. *Aq. fumar.*
fl. ſambuc. aa. ℥iß.
℞ *antimonii tartariſ.* ℥i.
Eſſent. myrrh. ℈i.
lignor. ℥iß.
ſal. volat. viperar. gr. iv.
ſpir. camphoræ ℈i.
Syr. de fumar. ℥vi.
M. & detur cochleatim, & quidem per vices repetendo.

Vel ſequens Domini à *Guldenklee*.

℞. *Aq. fumar.*
fl. ſambuc. aa. ℥iß.
ſulph. aurat. gr. xi.
ſpir. ebuli ℥i.
Theriacal. ℨß.
M. pro una doſi.

Vel ſequens Juniperinum:

℞. *Roob. Iuniperi* ℨß.
Sal. Iuniperi gr. xii.
Spir. eiuſd. ℥i.
c. Aq. Iunip. vel fl. ſambuc.

F. potiuncula una vice aſſumenda. Pauperculæ hiſce in locis ad Scabiem expellendam uti ſolent ſulphure vivo ad ℥i. aliquoties aſſumpto. Scabies ſicca & maligna non aliter curatur, quàm Lues venerea per decocta lignorum, rad. ſalſaparill. ſal. Guajac. ſpir. matric. extracta aliaque ſpecifica capite de Lue venerea petenda.

Quandoque mediante ſero per *Diuretica blandiora* educuntur particulæ iſtæ ſalinæ & acidæ Scabiem producentes, hinc Tinctura tartari cum eſſentia lignorum, item ſerum lactis cum herba fumaria, pro pauperibus ſæpè ſufficit; & cum potus Theæ tanquam optimum diureticum inclaruerit, eapropter & hoc nomine conducet. Inter reliqua blandiora Diuretica referimus ſequentia.

℞. *Aq. bellid.*
Fragar. aa. ℥iß.
ſpir. nitri ℈ß.
℞ *tartari* ℥i.
Syr. de 2b. rad. ℥ß.
M. detur cochleatim.

Vel detur liquor noſter diureticus è Tart. & nitro paratus ad 30. guttas, vel Tinct. antimonii in Aq. card. bened. ſuccus quoque Betulæ tempore veris exſtillans conducet, qui ſalinas particulas in humoribus exiſtentes circumvolvunt & cum urina educunt, quod etiam præſtat decoctum contra Scabiem *Mynſ.* vel ejus loco decoctum ſum. pini, vel dentur ſpiritus ſeq. Balſamici guttæ 30.

℞. *Spir.* C.C. ℥vii
gumm. pini clariſſimi ℥iv.
M. & deſtilla iuxta modum chymicum:

Vel:

℞. *Terebinth. inſpiſſ.* ℥i.
gumm. Ammoniac. ℨß.
aſel. ppt. gr. xv.
ocul. cancr. ppt. ℈ß.
Balſam. Peruvian. gt. v.
M. f. pilulæ piſi minoris magnitudine cum pulver. rad. liquirit. inſpergendæ, & 20. pro unica doſi aſſumendæ.

Ad Claſsem Diureticorum etiam pertinent Acidulæ & Thermæ ad leges Medicas aſsumtæ, quæ & hic opem ſpondent. Peractis hiſce omnibus & inſtituta pro cauſæ varietate electione dictorum remediorum Internorum, ad Topica ſeu *Localia Externa* accedendum eſt, quibus ſæpè ſolis Scabies, & absque Internis à plebejis curari ſolet, hinc tantùm ex ſulph. vivo cum axungia porcina unguentum parare norunt, quòd ſæpè cum fructu; nonnunquam verò cum triſti effectu illinunt. Sulphur verò ſanat Scabiem non ob adjunctum ſpiritum acidum, nam ille ſolus nequicquam hic proficit, ſed ob reliquam ſulphuris ſubſtantiam, quæ ſaturata non eſt tanta acidi quantitate, quin ei facilè poſſit longè plus adhærere humoris acidi in Scabie peccantis. Sic etiam Mer-

curius, magnus iste acidi domitor seu magnes, sine acido Scabiem semper tollit, plura enim commendantur linimenta contra Scabiem, quæ pro basi agnoscunt Mercurium vel ejus præcipitata, album, viride, rubrum, &c. prout malum fuerit pertinacius. Emplastrum etiam mercuriale, & sæpè zonæ inclusum, nam circa corpus gestatum Hydrargyrum tollit omnes cutis defœdationes scabiosas, quæ si refractariæ, & nullis ordinariis auscultent remediis, in usum vocentur simul remedia Lui Venereæ ac Scorbuto dicata interna. Tartarea & myrrhata externè sæpè omnem implent paginam & sunt tutissima, ut & Camphorata. Sequens nobis solenne est.

℞. *Vngu. Enulat.*
sapon. Venet. aa. ℥i.
Sulphuris viv. ʒiß
Sal. armoniaci depurat. ℈i.
camphor. ʒß.
Merc. dulc. ℈i.
ol. Terebinth. q. s. f. linimentum.

Vel in forma liquida sequens, vel similis applicari potest.

℞. *Aq. calc. viv.* ℥v.
spir. vin. Camph.
matrical. aa. ℥i.
℞ *myrrh.* ʒiii.
ol. tartat. per deliq. ℥ß.
M.

Hartmannus linimenta varia ex tartaro, pulvere pyrio, Camphora, pice liquida, resina pini, Tereb. &c. parata summoperè commendat. Ab aliis laudatur sequens.

℞. *Sapon. Ven.* ʒiv.
Sal. armoniaci ʒß.
flor. cedr. N. i.
M. c. aq. rosar. f. linimentum.

Hisce nil juvantibus nonnulli ad frortiora transeundum esse judicant, seq. vel simile præscribentes.

℞. *Mercur. sublimat.* ℈i.
Vngu. nutrit. s. c. ℥iv.
M. exactè.

Linimentum Cosmi Slotani à *Guilhelmo Fabricio* descriptum à pluribus magni penditur.

Optimo vero cum successu, & Balnea tum naturalia, tum artificialia institui solent, ut quasi eluantur salia ista acida coagulativa fixiora. Inter naturalia laudantur ea, quæ multo sulphure, & bitumine, vel nitro sunt imprægnata, & hinc Embsenses, Aquisgranenses, Carolinæ, & in vicinia VVisbadenses ac Geismarienses, aliæque ubivis terrarum scaturientes Thermæ. Sed cùm non cuivis contingat adire Corinthum, & utplurimùm pauperes magis, quibus curta est suppellex, quàm divites Scabies afficiat, eapropter istis balnea commendamus artificialia, qualia ex Malva, Scabiosa, Saponaria, Nepetha, Fumaria, Betonica, rad. oxylapathi, Farina Lupinorum, Furfuribus in Aq. decoctis parari solent, quibus addi potest nit. sulph. & sal. Ex. gr.

℞. *Rad. Helen.* ℥ii.
oxylapath. ℥iii.
Herb. fumar.
saponar.
scabios.
nepeth.
Fol. helen. aa. Mii.
Tabaci Mi.
suphur. crud. ℔℥
Bacc. lauri ℥i
Nit. ℔ß.
M. pro Balneo.

Sic etiam insessus ex iisdem speciebus componi possunt, inter quos sequens laudatur:

℞. *Herb. scabios.*
fumar.
agrimon.
malv.
cent. min. aa. Mi.
Fl. chamomill. Miv.
rad. lapath.
cort. rad. frang.
sulph. viv. aa. ℔ß.
Sal. comm. ℔i.
f. decoct. ex aq. fluviatil. pro insessu septimanatim bis repetendo.

Lavamenta quoque à lixivio Reguli antimonii ejusque scoriarum, vel ipsius antimonii, vel aq. divin. vel virid. *Hartmanni.* Tinct. Tabaci, aqu. ferrariorum &c. sæpissimè

sola illinitione Aquę Reg. Hungariæ, vel spiritus vin. Camphor. vel spiritus matricalis Scabiem curatam observavimus. In quem finem quoque pro delicatis Aulicis & virginibus varia smegmata & sapones odorati parari queunt, quibus reliquiæ residuæ abluantur ac abstergantur. Ex.gr.

℞. *Sapon. Venet.* ℥ j.
Styrac. calam.
lap. medicamentos. aa ℥ ij.
rad. ireos flor. ℥ j.
N. M.
cinam. aa. ʒß.
pulv. Santal. alb. ʒ j.
asæ dulcis ℈ ij.
caryophyll. ℈ j.
Mosch. gr. iv.
ol. Tar. q. s.

Cura in Lepra Græcorum. Lepra Græcorum, quę est intensior scabiei gradus, hinc in *Curâ* planè hi affectus non differunt, eadem ergò in Lepra hac Græcorum conducent, quæ superiùs fusius descripsimus, modò sudorifera aliaque Incidentia medicamenta sint paulò fortiora. Hic ergò præ aliis conveniunt viperina, ac Antimoniata cum Mercurialibus fixioribus, cinnabarinis, aliisque ad nauseam jam dictis, & externis Topicis recensitis. In Scabie æquè ac in Lepra Græcorum Venæ. Sectionem proscribimus, quia causam morbi lege circulationis tollere nequit, sed sanguis, spirituosiore ejus parte emissa, reliquus crassior evadit. Non minùs inefficaces sunt cucurbitulæ siccæ ac scarificatæ, fonticuli, hirudines, &c. quæ omnia tanquam inutilia & in torturam ægrorum tantum excogitata protinus rejicimus.

In Elephantiasi. Ad hostem *Elephantiasis* in latebris suis limosis latentem eruendum, vix arma ulla restant, & in hoc obtinendo oleum & opera perditur: ast tentare licet eum aggredi remediis potenter incidentibus, attenuantibus, viscíditatem succorum resolventibus, & sic particulas in remotissimis tubulis impactas, & quasi incuneatas è sede sua dimoventibus, quibus indicationibus omnibus satisfaciunt potus Theæ, & possum asseverare, quod nemo hoc potus genere utens unquam Lepra affici possit, potus quoque Capheæ egregius est, item decoctum lignorum calidè assumptum, & cum spiritu sal. armoniaci & camphoræ permixtum. Incidentia optima sunt armonicalia & Tartarea cum aromaticis quibuscumque permixta. *Diuretica* nec hic negligenda, sed paulò fortiora, quàm in Scabie sunto, optima sunt, quæ constant ex alcalibus volatilibus & fixis, quæ acidum peregrinum, quod sanguini justò crassiorem consistentiam conciliat, ac seri & excrementorum per Renes secessum impedit, absorbendo, tum rigiditate particularum suarum tubulos renales deobstruendo, effectum suum præstant, quibus addi possunt, quæ lubricitate partium suarum vias aperiunt, & aliis formulis præsertim millepedes adjunguntur. Si hisce medicamentis in recenti malo, crassior succi peccantis pars subducta videbitur, tum feliciore fidere ad *Sudorifera* accedere poteris, quæ reliquas particulas salinas fixas, poros & glandulas cutis obstruentes convellunt, cum serositate, quam eò confluere faciunt, ex corpore eliminant. Cavendum autem ne hęc in usum vocentur, antequam sanguis ac succi à nimia asperitate diluta sint, ne sanguis nimis inflammetur & morbus exacerbetur. Dentur ergò hic in principio morbi mitiora ac humidiora, quæ humilitate sua salia diluant, & in sinu recondita educant, quæ parari possunt ex herbis & radicibus copioso sale volatili praditis, quod cum acido sanguinis vitioso fermentet, & illius cum partibus terrestribus concretiones dissolvat, addendo in progressu sal. volat. C. C. eboris, succin. fuligin. viperar. eboris, serpentum nostrat. spir. theriacal. quæ tandem amari possunt remediis majore rigiditate preditis, & acidum poten-

tentius domantibus, ut antimon. Diaphor. Merc. Diaphoret. Bezoart. Min. Joviale, Martiale, pulvis Poterii cum Nitro, antimonio & Jove confectus, quem si commisceas cum resina Guajaci præstantissimum habebis sudoriferum. Antimonium Sole, cerussa antimonii, Tinctur. antimonii, & pulvis meus Mercurio Antimonialis, quo nullum in Lepra datur præstantius remedium, & dum Hanoviæ Praxi operam dedissem, mihi & Chirurgo *VVedeling* puella 10. annorum de pago *Steinheim* dicto prope Hanoviam sito, oblata fuit, cujus totum corpus crustosis squamis obductum erat, quæ puella solo hoc pulvere sudorifero Mercurio. Antimoniali ad grana x. & ultra de die in diem propinato curabatur, & singulis matutinis horis, & quidem post sudorem, manipulus & plus squamarum in lecto reperiebatur, quæ tam diu deciderunt usque ab omnibus liberata fuit, & nunc optimè vivit. Tinctura antimonii etiam egregia est, & detur sequenti modo cochleatim:

℞. *Tinct. antimonii* ʒ ii.
Aq. fl. sambuc. ℥ iii.
M.

Axungia viperina cum conserva fumariæ sæpiùs exhibita etiam egregii in Elephantiasi erit usus, multo enim sale volatili gaudet, cujus ratione crassitiem ac tenacitatem succorum incidendo ac resolvendo, acidum obtundendo & ex corpore educendo, & hic sanguini ac succis justam consistentiam mixtionemque restituendo effectum suum sortitur: haud dissimilem præstant opem serpentes nostrates in jure decocti & assumti, item millepedes aliaque animalcula, sale volatili turgentia, ut bufones eorumque sal volatile. Inter panacæas referunt Balsam. sulph. Antimoniatum sine Marte, ol. Mercurii Diaphoret. Merc. precipitat. rubr. calcinat. magn. Mercuriale Paracelsi. Inter Lepræ arcana etiam refertur *Tinctura* Lunæ, seu potius Cupr. Helvetii, qua dicunt ipsum fœminam Elephantiasi laborantem, & ab omnibus Medicis derelictum feliciter curasse: paratur verò Tinctura hæc ex sal. Armoniaci & Vetriolo, quę detonentur in crucibulo, & dein. extrah. spir. vini, hinc fit viridis, & si ei affuderis aliquot guttas ol. Tartar. per deliq. tunc apparebit cœrulea instar Tincturæ Lunæ, & hæc dicitur ista decantata Tinctura. Alii jactant præcipitatum pulverem Solarem Rappii. Alii extollunt liquorem Alcahest, nonnulli panacæam albam. Num fidem mereantur judicent ii, qui tot egregia possident arcam, Nos enim his destituimur.

In Elephantiasi V. S. Cucurbitulas, Hirundines, Vesicatoria, Setacea, Cauteria, castrationem & similia dolorosa nocumenta potiùs, quàm medicamenta reijcimus. Cucurbitulæ enim & Hirundines sanguinis partem tenuiorem saltem eliciunt, Vesicatoria verò & Cauteria seu Fonticuli sanguinis ac chyli partem tenuiorem & fluidiorem absumunt, & reliquos humores magis incrassant, & sic malum potius augent, quàm imminuunt.

Hac in Elephantiasi etiam *Externa Topica* in usum trahenda sunt. Primò igitur duritiem & siccitatem cutis emollire ac corrigere, sal istud fixum viscidumque è glandulis cutaneis quantum possibile dissolvere, illisque exitum procurare conemur, quem scopum obtinebimus per balnea aquæ dulcis tepidæ, quæ optimum salium menstruum esse potest, imprimis si & ipsa aqua sale quodam adjecto auctior & præstantior reddita fuerit. Laudamus etiam hic Thermas bituminosas & Sulfureas. Defectu autem Thermarum Balnea artificialia parari possunt ex Scoriis Antimonii cum nitro & Tartaro, vel seq.

℞. *Ciner. Bufon.* q. s. ad Balneum.
Sulph. commun. ℥. ii.
M. & coq. in Aq. communi, add.

So-

Solut. Myrrhæ ℥i.
ungu. mercurialis ʒii.
M. pro Balneo.

Ægyptii Reges in hoc morbo ex ſanguine humano balneum pararunt; alii balneo primogeniti, (audaci nimis conſilio,) aut alio in quo cadaver putrefactum fuit, uti ſolent. Alii locum Lepra infectum ſecundina recenti fortiter fricant. Fotus verò, ſemicupia & cataplaſmata ad emolliendos partium externarum tumores commendantur; à balneo linteolis deterſus æger ſequenti vel ſimili utatur linimento.

℞. *Axung. viperar.* ʒii.
urſi ℥ß.
ol. laurin. ʒiii.
ſucc. fumar.
veronic.
nummular.
ſcabioſ. aa. ʒi.
pulv. rad. ariſtoloch. o ʒß.
nitr. ʒi.
litargyr. ſol. ʒß.
Cui add. poteſt
Merc. præcipitat. rubr.
fuliginis,
ſulphuris.
M.

Si his omnibus haud obtineri poteſt, ut tumores leproſi evaneſcant, ferrum arripiendum eſt, vel cauſticis utendum, qualia ſunt lapis infernal. merc. ſublimat. ol. Antim. ritè deſtillatum & rectificatum.

Ulcera verò aq. mercurialia *Rulandi* lavari, aut decocto Guajaci, aut ſuccis plant. nummular. &c. mundificari poſſunt, cicatricem inducas ſtiptico Paracelſi. Ubi autem gangræna jam partes corripit, abſtinendum eſt ab omnibus unguentis & emplaſtris, & ſi ſphacelus accedat, cultro vel ſerra membra ſunt abſcindenda, ne pars ſincera trahatur.

Sunt Leproſi qui Priapiſmo & Salacitate laborant, & in Venerem maximè proni ſunt, ad hoc ſymptoma curandum varia ſpecifica præſcribi ſolent, ut ſunt aq. Nymphex, ſal. ſaturni, aq. caſtitatis, Mynſ. Succus Lactucæ, emulſio cannabina, pulv. cryſtall. &c. imprimis verò Nitrum in aq. Nymphex ſolutum à D. Guldenklee laudatum ſingulis matutinis ac veſpertinis exhibendum eſt.

Impetiginis gradus intenſior *ferus* dictus vix ullam admittit medelam, etſi ulli ſalivationi à Mercur. excitatæ cedit, quæ Mercurialia validiſſimè omnem ferè ſuccorum acredinem, æquè acidam ac ſalſam viſciditati conjunctam per ductus ſalivales evacuat, imò præterquam quòd multùm acidi intra ſuos poros vel amplexus ſuſcipiunt, ipſos glandularum cutis eroſos tubulos ampliando, & aliquorum filamentorum decuſſatim eos nectentium extremitates ſolvendo efficiunt, ut faciliùs major humidi copia eos tranſiens acutas acres eluat, viſcidasque diluat particulas, quo conſoliditationi ſufficiens ſternitur via. *Curam in Impetigine.* Ad humorem ſeroſum acrem mordacem cum craſſioribus & terreſtribus particulis maritatum eliminandum conducent ſerum diluentia ex cichorio, endivia, fumaria, borragine, polypodio, in ſero lactis caprino decocta, ut & interpoſitis catharticis blandioribus Mercurio dulci junctis. Elixir Antihyponchondr. noſtr. maximè hoc in caſu confert, ex iisdem enim paratur herbis & radicibus.

In *Impetigine Leviori* ſeu Lichene *flechten*, qui eſt leviſſimus Herpetis & Serpiginis gradus,) omnia ea conveniunt, quæ commendavimus in Scabie, imprimis illa, quæ depromuntur ex fumaria, antimonio, imprimis hic noduli purificantes conveniunt.

Inter Topica excellunt in quacunque *Impetigine* aq. ſperm. ranar. florum omnium, lac ſulphuris, ol. ovorum, decoctum calc. viv., liquor mercur. ſaccharat.] *Minſychti*, unguentum Medicamentoſum Nobile *eiusdem*, ungu. ex ſaturno, ex ol. tartar. camphor. & ceruſſ. & empl. cinnabarin. ſal. ſaturni, camph. & balſami.

ſul-

sulfur. decoctum. & infusum *Poterii* omnia Mercur. hic prosunt. Partibus impetiginosis applicari potest sequens:

℞. *Succi semperviv.* ℥ii.
cretæ pulv. q. s.
Sal. saturni ʒi.
M. f. linimentum.

Quod si pruritus molestus fuerit conjunctus imponatur *Prævotii* unguentum, quod describit in *Medicina Pauperum*, vel tentetur Experimentum *Ioelis* ex recremento ferri. Spirituosa etiam hic eximii erunt usus aqua nempe calc. viv. cum spir. matricali & camphora, vel cataplasmata calidè imponenda.

Cura in Alpho & Leuce. In curatione *Alphi & Leuces* eodem modo, ac in Scabie dictum est, incedas, affectus enim hi cutanei tantum secundùm magis & minùs differunt: hinc omnia quæ superiùs in Scabie commendavimus, & hic prodesse inculcamus, imprimis incidentia, diluentia, diuretica ac diaphoretica, imprimis etiam hic potum Theæ cum decocto lignorum Jaudamus, una cum viperinis. Externè verò imprimis ad maculas albas valet unguentum rosaceum cum mercurio præcipitato, camphora cinnabar. ac balsamo Peruviano. Hic etiam prosunt ol. tart. per deliq. spir. matrical. cum ol. amygd. dulc. item lac Virginis, absque aceto parat. ungu. ex calc. viv. zulph. viv. item aq. sperm. ranar. item aq. Regin. Hungar. Balsam. divin. vel.

℞. *Vngu. Pomat.* ℥vi.
Merc. viv. ℥ß.
Aq. fortis ʒii.
M.

Vel:

℞. *Vngu. Pomat.* ℥i.
Sal. volat. C. C. ʒi.
Elix. vitæ ʒii.
Zolf. *viv.*
Sal. nitri aa. ʒii.
Spir. sal. armoniaci ʒi.
M. f. linimentum egregium.

In *Leuce* conveniunt præter jam dicta in Scabie, interna acrimoniam absorbentia, ut Ebur. scilicet ign. parat. Epatic. rubr. spec. diarrhoi. Abb. Diatrion. Santal. & sexcenta alia. Balnea fiant ex rad. lapath. zulph. & sal. nitr. Curatur enim eodem modo ac Scabies & Impetigo, quæ remedia omnia si hic repeteremus, nauseam tantùm pareremus Lectori, quare cramben biscoctam apponere non libuit.

CAPUT X.

De Phlyctenis, Sudaminibus, Epinyctidibus, Terminthο, Essere, Psydracio, Ficu & Talpa Topinaria.

§. 1.

Tumorum, Tuberculorum ac Pustularum Cutem nostram defœdantium adeò multa & varia sunt genera, ut numerus eorum in ducentos viginti sex, recensente *Iohanne Philippo Ingrassia* de *Tumoribus*, *Tract.* 1. *cap.* 1. *com.* 2. excrescat. Unde dubium quandoque videtur, quo nomine hic vel ille tumor aut pustula sit indigitanda, cùm & in ipsis nominibus interpretandis non parva occurrat difficultas. In juniorum Medicorum verò gratiam sequentes explicaturi sumus pustulas, distinctionem vix admittentes.

Phlyctenæ dicuntur & *Phlyctides*, Germanis *hitzpochen*, *hitzige Blattern*, aliis *das wilde fewer*, *Nachtbrandt*: sunt pustulæ in summa corporis planitie & superficie enascentes, à tenui sanie in cute stagnante, eamque sua acrimonia salina erodente, pungente, & urente, unde aliis dicitur *Ignis silvestris*: sunt enim vesiculæ quædam citò erumpentes nec adeò dolentes, humore flavo vel subalbido repletæ, pustulas ab ustione aquæ ferventis inductas referentes. *Phlyctena. Phlyctides.*

Sudamina, Græcis *Hydroa*, aliis *Papulæ rubræ*, *mordicantes*, *sudorales*, aut *sudorosa*, cùm ex sudore *Sudamina, Hydroa, Papula rubra.*

re proveniant. Germanis dicuntur *Grubelsucht Schvvülen*: describi possunt, quòd sint pustulæ post sudorem obortæ, à fibrillis & ductibus propter acredinem discissis & in cincinnos resilientibus, indeque in cavitatem evasato succo nutritio vel lympha productæ.

Epinyctides, Pustula nocturna. *Epinyctides* sive *Pustulæ nocturnæ*, à nocte ità dictæ, cùm noctu oboriri soleant, doloremque sæpè producunt insignem. Germanis dicuntur *die nacht blattern*. *Plinio* dicitur pustula livens & noctu inquietans. Sunt ex pustularum genere colore sublividæ & nigricantes, quandoque subalbidæ cum vehementi Inflammatione & dolore, vix fabam magnitudine excedentes, & pro specie carbunculi habentur hæ pustulæ: describi possunt, quòd sint pustulæ, quales ab aq. fervente excitantur, sua sponte nocte præsertim in cute erumpentes, ab acribus salinis humoribus tubulos cutaneos perrumpentibus obortæ.

Terminthus. *Terminthus* cutis etiam dicuntur eminentiæ plerumque in tibiis & cruribus productæ, colore ex nigro & viridi rotundæ, interdum non absimiles sunt herpeti exulcerato. Germani istas vocant eminentias *die braune Blattern*; describuntur, quòd sint tubercula parva à salinis ac corrosivis succis cutis glandulas ac tubulos corrodentibus, & cavitatem parantibus oborta. Scorbuti ac Luis Venereæ comites esse solent hæc tubercula.

Essera, Saire. *Esseræ*, (quod vocabulum Arabicum est, & apud Abinsinam & Serapionem legitur,) dicuntur etiam ab aliis *Sairæ*, *Pemphinx*, *Bullæ*, *Ampullæ*, *Ephantismata*, Germ. *die Nesselsucht*, & sunt pustulæ parvæ Scabiei bullarum instar vel squamarum eminentes, nisi quòd carnem habeant exuberantem. *Paracelsus* vocathàs pustulas, *squamulas pediculares*, easque ex vaporibus Talci vel Cachioniæ deducit, hinc morbum familiarissimum esse metallifossoribus scribit *Tr. de ulc. & Apost. cap.* 47.

Psydracia. *Psydracia* indigitantur papulæ vel vesiculæ utplurimùm in capite à tenui minusve acri lympha tubulos cutaneos ibidem corrodente obortæ, unde à Phlyctenis in hoc tantùm differre docent Authores.

Ficus, Ficosis, Ficatio, Tumor Ficosus, Marisca. *Ficus* vel *Ficosis*, vel *Ficatio*, item *Tumor Ficosus*, aut *eminentia Ficosa*, aliis *Marisca*, qui tumor nasci solet in oculo ejusque palpebris, vel in mento, vel in ano, (à *Thymo* sola magnitudine differens,) vel in digitorum extremis protuberans, item in utero proveniens; nonnullis dicuntur *Condylomata*. Describi potest, quòd sit tumor cum excrescentia quadam carnea à succis viscidis, imprimis nutritio, stagnantibus, obortus.

Talpa topinaria. *Talpa* dicitur etiam *Topinaria*, est tumor scabiosus cutis capitis ac faciei proprius, sæpè pus seu chylum album coagulatum in se continens, & ob acrimoniam serpendo cuniculos instar Talpę sub cute efficiens, sed etiam tumorem rotundum exhibens, quales Talpę terram subfodiendo efficiunt. Vocatur etiam *Testudo*, confert *Bonetti Med. Sept. L.* 1. *S.* 1. *c.* 9. *p.* 13. Quam Testudinem verò alii ob figuram differentem à *Talpa* differre scribunt. *Paracelsus* Testudinem & Celsam dicit, hoc ipsi est id, quod huc atque illuc discurrit. Quibus omnibus tantùm ingenia Tyronum fatigantur, & Tubercula hęc optimo jure sub uno nomine, me judice, comprehendi potuerunt: sed nunc Veterum vestigia semel calcata incedere cogimur.

Pars affecta. §. 2. *Pars affecta* harum pustularum sunt utplurimùm cutis, cuticulę seu epidermidis tubuli ac glandulę miliares, eò enim delati succi salini acres scindentes ac corrodentes, facilè ejusmodi pustulas producere apti nati sunt. In pluribus quoque jam dictis affectibus cutaneis exigua cutis vascula lympham

pham continentia afficiuntur, quæ sæpe acescens lympha facilè in his vasculis excretoriis stagnare, & diversi generis tubercula excitare valent.

Diagnosis. §. 3. Quod *Diagnosin* horum Affectuum cutaneorum attinet, eos accuratè describere, hoc opus, hic labor est, meliùs enim depingi, quàm describi possunt, &, si mihi vacasset, Tyronibus Chirurgiæ in pictura quoscumque tumores & varii generis pustulas hoc in Opere descriptas, imò & ulcerum diversitates clarè ante oculos repræsentassem, ut ex figura cum suis coloribus differentias animadvertissent. Negotia verò aulica & practica non permiserunt hac vice hæc omnia ad vivum ità proponere: hinc Diagnosin more solito clarè ac perspicuè, quantum possibile, non tradamus.

Phlyctenarum. *Phlyctenæ* ergò cognoscuntur ex suis vesiculis in cute extima citò erumpentibus, nec adeò dolentibus, in quibus succus flavus & subalbidus chylosus continetur, & ferè similes sunt pustulis illis ab ustione aquæ ferventis productis.

Sudaminum. *Sudamina* sunt pustulæ, quæ in sensus incurrunt nostros, sunt enim rubræ, mordicantes & utplurimùm post sudorem, & tempore æstivo, quo homines facilè sudoribus infestantur, item sæpè in iis animadvertuntur, qui statim post sudorem se aeri frigido exponunt, vel qui sudore Anglico vel sudore colliquativo laborant.

Epinyctidum. *Epinyctides* sunt pustulæ, quales ab aqua fervente excitantur, sua sponte nocte præsertim in cute rumpentes. Interdum sunt sublividæ & nigricantes, nonnunquam rubræ & albæ cum Inflammatione vehementiori atque dolore, vix fabæ magnitudinem excedentes.

Terminthorum. *Terminthi* cognoscuntur ex eminentiis seu tuberculis colore ex nigro & viridi rotundæ plerumque in tibiis & cruribus oboriuntur, & ferè hæc tubercula herpeti exulcerato sunt similia.

Esserarum. *Esseræ* cognoscuntur ex pustulis parvulis in cute erumpentibus cum squamis bullarum instar, carnem simul habent exuberantem instar hypersarcoseos.

Psydraciorum. *Psydracia* facilè patent ex vesiculis seu papulis Phlyctenis ferè similibus, à quibus vix differunt, hæ pustulæ in se continent lympham tenuem acremque, quàm facilè dein effundunt.

Ficus. *Ficatio* seu *Marisca* cognoscitur excrescentia aliqua carnea fabæ majoris, seu ficus magnitudinem non multùm excedente, quæ oritur non tantum in ano, sed etiam mento, utero, digito minore, vel oculo, imò etiam in aliis corporis, nostri partibus.

Talpa. *Talpa* verò cognoscitur ex tuberculo seu tumore rotundo instar Talpæ acervi, sub quo etiam cutis effossa est, existentibus scilicet succis corrosivis tubulos corrodentibus, & cavitatem seu fossulam sibi comparantibus.

Ætiologia secundùm Galenicos in Phlyctenis. §. 4. *Causas* horum morborum quod concernit, veteres *Galenici* primò *Phlyctenas*, (quæ ipsis sunt vesiculæ quædam citò erumpentes, humore flavo refertæ, bullarum instar lividæ, pustulas ab ustione aquæ ferventis inductas referentes,) à copia humoris cui conjuncta est bilis fervida sub cuticula collecta & illam distendens, produci ajunt. Sanguinem quoque menstruum, cùm diutiùs retinetur, & postquam biliosus evadit, similes sæpè tumores excitare docent. Alii ex Veteribus causam continentem ponunt in sanguinem nimis serosum ac biliosum, qui à natura ad corporis superficiem detrudatur; procatarcticæ verò juxta *Galenum* sunt omnis generis cibi multum bilis ac seri præbentes.

Sudaminum. Galenici *Sudaminum* causam à nimio seroso sanguine ad cutem delato & ibidem coercito deducunt, serum per sudorem e-

evacuati impeditur, & hoc plurimùm æstate contingere asserunt.

Epinyctidum. Causa *Epinyctidum* juxta Veteres à causa Phlyctenarum non multum differt, & tantùm in eo consistit, quòd hæ exulcerationes cutaneæ nocte magis, quàm die fiant & infestent. Sunt & alii, juxta quos Epinictis à sanguine adusto & hepate calidiore oritur.

Therminthi. *Galenus* & ejus sequaces *Terminthorum* causam rejiciunt in humorem atrabilarium à natura in partes inferiores ceu ignobiliores tibias vel crura expulsum.

Essera. *Esseræ* causa juxta Veteres duplex est, in quibusdam sanguis nimis cholericus, in aliis pituita salsa atque nitrosa, in aliis serum salsum existit, tale enim acre juxta ipsos mordax & mobile est, ideoque facilè ejusmodi tubercula producit, citoque dissipatur & evanescit. *Forestus* in suis *Observat.* hunc affectum ad Epinyctidas retulit.

Psydraciorum. *Psydraciorum* causa ad mentem *Galeni* differt à causa *Phlyctenarum* in hoc, quòd harum pustularum seu Phlyctenarum causa sit actior ac tenuior illarum scilicet Psydraciorum sit magis crassum ac minùs acre, hinc etiam pustulæ summam cutem exedentes subalbidæ, duræ, acutæ ac ferè indolentes, & sæpè in capite oborti.

Ficus. *Ficus*, quatenus denotat excrescentiam aliquam carniam, & quidem vel in oculo ejusque palpebris, causa juxta Galenicos consistit in pituita crassâ dulci ac insipida, quatenus verò sumitur pro excrescentia tumorosa in ano, & idem cum Thymo significat, originem trahit ex sanguine fœculento crasso atque melancholico, item isti ficus, qui sunt eruptiones ulcerosæ rotundæ, subduræ, rubicundæ, dolorosæ eos ab eadem deducunt causa.

Talpa. *Talpa* metaphoricè significat Tumorem pituitosum in capite, & quidem juxta Neutericos aliquot. *Galenus* dum de Atheromate, Steatomate & Meliceride agit, meminit quidem, quòd adhuc tumorum species, in quibus res aliæ contineantur, quæ non humorum modò, sed & solidorum quorundam corporum proprietates repræsentent, verùm inquit, quòd rariùs occurrant, ideoque illos nominibus nec vocabulis propriis non donavit, ideoque diversa nomina; inter alia etiam *Talpa* seu *Testudo* ab aliis excogitata sunt, cujus causam ponunt in pituitam viscosam ac insipidam *Guido* Talpam magis refert ad Atheroma, quàm Melliceridem, affirmatque, quòd Talpa sit ipse Tumor, qui vocaretur Testudo, & cum alba materia reperiatur, hoc in Tumore pituitam viscidam æquè pro causa agnoscit.

§. 5. *Paracelsus* causam *Phlyctenarum*, *Sudaminum*, *Epinyctidum*, *Terminthi* ac *Psydraci* mineralem esse inquit, & quidem corrosivam, quæ enim corrosivæ sunt, illæ juxta Authorem in depascentes novasque formas abeunt, pustulas nempe, Phlyctenas, Escharam, Sudamina, Epinyctides ac Terminthos ulceraque his similia efficientes. Pustulæ enim, juxta Ipsum, per se suaque natura nil nisi crustæ, seu Escharæ sunt: ex una enim eademque materia istas fieri contendit, quamobrem cum Cossi. Saphaci, &c. similiter sese habeant, ipsorum naturam quandoque pustulæ hæ imitantur, nam ex natura salis; ex qua omnes crustæ fiunt, singula ista generantur. Differentias verò ac proprietates quibus singula insigniuntur, ex Spermatis ac Mineralium variis corruptionibus ortum habere Author contendit. Itaque cùm choas ad constitutionem Microcosmi concurrat, pro diversitate ejus pustulas variare haud dubitat, nam perinde ut mannæ jam hæc, jam illa qualitas precellit, sic pustularum symptomata diversa evadunt, quædam cum laxatione, quædam cum vi Diaphoretica, quædam cum anodyna virtute, multis cum *Paracelsi opinio de causa harum pustularũ.*

in

in colore, tum primis qualitatibus differentiis concitatæ ingruentes, uti manifestiùs explicat ipse Author.

Esseras Paracelsus provenire ait ex vaporibus mineralium extrinsecorum, ubi calx inciderit aut cachimia, hinc Esseræ juxta illum sævire solent in eos, qui salia montana, vitriolum aut cuperosam excoquunt, vel cuprum effodiunt, liquefaciuntque. Fodinarum artifices morbo simili tum pulmonis cordisque passionibus doloribusque torquentur. Cùm igitur in spiritibus mineralium hæreat hic morbus, nullum per se terminum facit, imò potiùs in uno statu permanet. Si enim nodus quispiam tumorque vermiculos pediculorum instar ederet, qui postmodum in latum extenderentur, crustasque rubeas, ut sunt squamæ piscium producerent, Esseras fore judicat.

Ficum Paracelsus ex hæmorrhoidali sanguine utplurimùm oriri contendit, cùm nutritius humor separatus est à substantia sanguinis, & per porum suum emunctorialem penetrat extra materiam propriam, transit in excrescentiam, quę *Ficus* denominatur.

Talpam, seu Testudinem, seu Celsam, (hoc est id, quod huc atque illuc discurrit,) ex salibus accidentalibus coagulatam esse dicit, notat etiam, cùm Celsa ex corpore suo transit in coagulatum, vagationem suam retinere secundùm coagulationem.

Helmontii opinio de causa harum pustularum. §. 6. *Helmontius* Phlyctenarum, Sudaminum, Epinyctidum, Terminthi, Esserarum, Psydracii, aliarumque pustularum *Causam* adscribit Latici fermento quodam salino acri infecto, à quo in pelle coagulatur latex, & indè facilè excitari has pustulas contendit.

VVillisii opinio de causa Phlyctenarum. §. 7. *Phlyctenarum* progeniem tribuit *VVillisius* particulis salinis fixioribus in sanguine majori copia aggestis, quæ per glandulas miliares à cruoris massa secretæ, ad poros cutis, ut per eos foras evaporentur tendunt; sed quum ea, qua donantur, crassities earum exitui obstet, sub cuticula hærent, cutisque poros adimplent atque in ea coacervantur, augescenteque illarum aggestione cutem & cuticulam in tumorem elevant. Fluorem verò assecutæ dominiumque obtinentes cutis fibras acredine sua vehementissimè vellicant, ipsasque erodunt.

Sudaminum. *Sudamina* ex *VVillisio* oriuntur ab humoris lymphici per cutis foramina exeuntis ac sudorem producentis, particulis crassioribus sub cute remanentibus; illę enim à novis perpetuò advenientibus versus superficiem compulsę, nullumque sibi liberum exitum adinvenientes, sub cute cæspitant, illam extollunt, & pustulas in ea procreant. Crassiora verò illa lymphę salia nerveas cutis fibrillas, in quas impingunt, lancinant & convellunt, doloremque pariunt.

Epinyctidum. *VVillisius* opinatur, insensilem transspirationem ęquè non exerceri noctu atque interdiu, nec tanta copia & pari libertate humores excrementitios per cutem exhalari. Quando enim sanguis abundantioribus, iisque minus volatilisatis turget salibus, serosus ille humor, qui ex ipso à glandulis cutaneis separatur, viscidior contingit, & ad exitum ineptior. Quum enim noctu pori supurficici minùs patuli existant, spissior illa lympha per ipsos viam sibi parare nequit, & sub cute remorari cogitur: & in ipsa aggesta eam in tumorem eleuat. Sanguinis verò vasis ab humore isto excrementitio in cutis substantia stagnante compressis, cruor in suo motu retardatur, qui ideò moram faciens mox corrumpitur & excandescit, inflammationemque parit, cui adjungitur dolor à salibus nerveas cutis fibras pungentibus inductus.

Terminthi. *VVillisius Termintum* progigni contendit ex sanguine corrupto & coa-

& coagulato in minores grumos concrescente; tales enim grumuli cum reliqua cruoris massa per universum corpus delati, & ad superficiem per arteriarum oscula protrusi, in partibus à corde longè dissitis, ubi sanguis minori motu agitatur, in cute defiguntur, atque remorantur, ejusque interstitia opplentes eam in tumorem extollunt: Liquor verò nervosus adveniens talem depravatum sanguinem in partium substantiam convertere non valens, tubercula ex eo efformat. Sal autem, quod tales in sanguine concretiones produxit, à calore partis actuatum fibras circumpositas aculeis suis impetit, easque erodit & exedit, ac foveam sibi excavat.

Esserarum. *Esseras* oboriri vult *VVillisius* ex humore lymphico in acido-salsam indolem comutato, sub cute, quam in tumorem elevat, aggesto, & è sanguine ex vasis à tali acriore humore erosis erumpente, atque cum ipso commixto, & à succo nervoso in extuberantem carnem cum pustulis à seroso liquore exortis convertit.

Psydraciorum. *Psydracia* provenire ait *VVillisius* ex seroso humore per cutis foramina exhalari solitò, paulò quam par est viscidiori & acriori. Liquor autem iste, quum cutis poros ob spissitudinem subire nequeat, sub ea retinetur atque colligitur, illamque in tumorem elevat, acredineque, qua prædita est, fibrillas ejus dissecat ac discindit.

Ficus. *Ficus* originem adscribit Author noster succo nutritio spissiori, ob visciditatem suam in parte quadam residenti. Liquor enim nervosus ad locum illum accedens humoremque nutritium molliori-bus particulis refertum ibi aggestum reperiens carnem superfluam flaccidamque ex illo producit.

Talpa topinaria. *Talpam Topinariam* fieri asserit *VVillisius* à sero copiosiori in sanguine aggesto, abundantique sale, eoque fluorem adepto, referto, quum enim sanguis recrementa sua in variis emunctoriis deponat, & in glandulis cutaneis portionem seri, quo gravatur, relinquat, poros cutis, per quos foras eliminari debet, infarcit & obstruit, si salibus crassioribus fixioribusque scateat. Cutis ergò spiracula pervadere non valens, & sub ipsa remorari necesse habens, in illius interstitiis coacervatur & congeritur, eamque distendit, atque extollit. Salia autem mole gaudentia & acutis cuspidibus donata, sibi, oppositas fibras exedunt & discindunt, cuniculosque continuata actione sua in partibus agunt.

Sylvii cogitata de causa horum tuberculorum. §. 8. Quamvis *Sylvius* non ex professò de hisce diversis egerit pustularum speciebus, attamen ex ipsius principiis facilè causæ earum deduci possunt, solemus enim hoc in opere omnia Authorum complere, quæ omiserunt. Phlyctenas itaque, Epinyctides, Terminthos, Esseras, Psydracia, aliasque pustulas produci credit à partibus succi pancreatici acrioris tum humoris forma ad cutem delatis. Pustulas dicit alias squamosas & scabras, alias acrem liquorem sive serum simul effundentes, alias nullum, sed siccas esse, aliquando pruritum molestum habere conjunctum, aliquando nullum aut levem duntaxat. Non deducendas proinde vult pustulas venereas à sale lixivo vel fixo vel volatili, sed ab acido plus minusve fracto ac temperato. Prout namque illud plus aut minùs infringitur, graviùs idem aut leviùs sæviet in cutim, atque pruritum graviorem aut leviorem producet. Ubi autem acidum illud acre magis est concentratum, pustulas juxta ipsum producet magis aridas: ubi contra idem est magis solutum minusve concentratum, pustulas producet madidiores ac serum aliquod stillantes, imò celeriùs serpentes. Ab Acidi ergo acrimonia plures deducit pustulas.

§. 9. Car-

Cartesianorum ratiocinium de causis Phlyctenarum. §. 9. *Cartesiani* ortum pustularum præsentium adscribunt succis cutaneis, chyloso nempe nutritio, & lymphæ vitiosè se habentibus, adeoque tum in motu impeditis, & uno vel altero loco circa glandulas inter cuticulam & cutem firmiùs hærentibus, tum particulis acutis angularibus refertis. Itâ *Phlyctenas* suscitari autumant, dum chylus nutritius lympha acidiori dilutus ab externa quadam causa, frigore nempe, igne, vel medicamentis ad superficiem corporis allicitur, & cutim perforando cuticulam distendit atque in tuberculum propellit. Cùm verò particulæ illæ acutæ subtiliores sint, & non tam copulatæ, quàm huc illuc dispersæ, pustulas etiam non adeò magnas, sed minores & plures emergere pronunciant, nisi temporis tractu cuspides istæ acutæ ab æthere frequentiùs agitatæ plures diffringant & erodant tubulos cutaneos, & hinc pustulas augeri, & in sulcis liquores corruptos colligi, qui diversis particularum in se contentarum figuris modò radios luminares dispergant, modò suffocent, modò variè reflectere cogant, & proptereà diversos etiam pustularum harum conspectui dari colores. Quascumque etiam corporis partes huic morbi generi obnoxias esse asserunt, ad quas lympha pertingere solet, adeò, ut nec oculorum tunicæ ab eo degant immunes.

Sudaminum. *Sudaminum* originem imputant lymphæ resolutæ, & cum sudore quidem extra poros cutaneos ejectæ, sed ob causam quandam externam, præsertim diuturniorem obtectionem circa cutem collectam, cujus particulæ acutæ sive acres cutem erodant; vel fieri docent, dum inter sudandum corpus detegatur, & frigus externum ambiens poros cutaneos subitò occludat, ut lympha & liquores eliminationi destinati inter cutem & cuticulam restare cogantur, & coagulati pustulas & maculas producunt. Quòd verò, juxta *Hippocratis* effatum, plerumque genitalium partium summam cutem occupent, hoc ideo fieri censent, quoniam partes hæ ob partes adjacentes, femora præsertim, continuò foveantur calore, & ad glandulas inguinales major lymphæ deferatur copia, unde perpetuo quodam madeant sudore.

Epinyctidum. *Epinyctidas* suscitari credunt à lympha glutinosiore tubulos cutaneos obstruente, cui adhæreant multæ particulæ lanceolatæ acutissimæ fibras cutaneas dilacerantes, & propterea magnum dolorem & tandem etiam ulcuscula producentes, in quibus lympha ista glutinosior tanquam in sulcis colligitur. Noctu verò tum oriri, tum maximè excruciare volunt, quòd tum temporis liquor ille crassus ob caloris defectum tardiùs commoveatur, & globuli secundi elementi fibras cutaneas versùs lanceolas illas fortiùs premant, unde & major obstructio, & fortior dolor exoritur, radii etiam luminares suffocantur, & ater in illis color vel lividus conspicitur.

Terminthi. *Terminthum* ex succo chyloso crassiore & spissiore in tubulo quodam stagnante & fibras cutaneas valde distendente produci docent, unde non modo tuberculum exsurgat, sed cùm ex lympha variæ quædam ei associentur particulæ diversarum figurarum, cuspidatæ & porosæ, pro earundem motu & situ diverso interdum fibrulas quasdam cutaneas diffringi & pustulas excitari, tum radios lucis quosdam suffocari, quosdam verò leviter refrangi, & colorem inde emergere atroviridem, quo tubercula ista superbiunt, & figura sua terebinthi fructum repræsentant.

Esserarum. *Esseras*, *Pemyhynges*, sive *Ampullas* excitari volunt à lympha multis particulis angularibus mucronatis referta, in plurimis glandulis cutaneis hærente, & tubulos ob-

admisceatur de chylo crassiori portio quædam, quæ poros angustando soli materiæ æthereæ subtilissimæ transitum permittat, hæcque celeriùs commota fibrulas variè verberando inflammationes producat. Cum verò lympha nondum depauperata sit salibus suis volatilibus benignis & partibus spirituosis, ideò succum chylosum crassiorem brevi attenuari & resolvi, angulosque acutos mitigari dicunt, ut tubercula etiam brevi recedant, sed quoniam ista resolutio & mitigatio non sufficiat ad fluiditatem plenè restituendam, propterea eadem citò satis redire asserunt, & sæpe levi quadam de causa externa subitò refrigerante, aut terrorem incutiente, unde fibræ cutaneæ constringantur & pori angustentur, in scenam de novo produci.

Psydraciorum. *Psydracia* ortum trahere putant à simili quadam tubulorum obstructione à lympha crassiori, sed particulis mucronatis non adeò referta, inducta, & præsertim in glandulis cuticularibus capitis sedem figente, quapropter tubercula hæc duriuscula quidem, sed minùs dolorosa esse fatentur, quòd fibræ cutis membranosæ non adeò perpungantur.

Ficus. Quocumque in corporis loco excrescat *Ficus*, eundem à succo nutritio sive chyloso crassiore pronasci statuunt, dum aliquo in loco nimiùm augetur & stagnat, ut fibræ propterea valdè extendantur, & nonnunquam nervosæ quædam dirumpantur, hinc liquor nervosus copiosiùs effluens chylosum fortiùs ad exteriorem corporis superficiem propellat, cui cùm novus assiduò succedat, extuberantiam hanc ulteriùs ajunt capere augmentum, & succum intus contentum adeò interdum inspissari, ut ob siccitatem in granula ficuum semini non absimilia secedat.

Talpa. *Talpam* oriri existimant à chyli sive succi lactei particulis crassioribus & coagulatis inter cutem & cranium potissimùm collectis, eò quòd ductus chylosi sive lactei à particulis acutis lymphæ corruptę priùs sint erosę, & liquor ex iisdem effluens acidior chylosum coagulet, qui stagnans cutem in tumorem distendat, lympha verò acrior relictis particulis illis ad effervescentiam & motum ulterius ineptis, ad vicinas partes serpens mediante materia ętherea cum succis earum de novo confl[u]xum ineat, fibras dirumpat, destruat, & effusum chylum, ut priorem denuò coagulet, sicque novam producat protuberantiam, instar talpę terram perfodientis, & tumulos in eadem projicientis.

§. 10. Pervenimus denique ad horum affectuum cutaneorum *causam nostro iudicio* deducendam, & in genere dicimus, ubi contigerit, quòd vel propter abundantiam particularum crassarum salinarum vel acidarum magis vel minus corrosivarum in toto sanguine & humoribus, vel propter librationem fortuitam ab igne aliove externo vel interno, hic illic in poris tubulisque cutis quę longius à corde distat, injuriisque externis magis est obnoxia,) fiat obstructio, illico diversi generis oriuntur maculę vel albicantes, vel nigricantes, lividę, cœruleę, rubescentes, vel etiam si major gradus corrosionis adfuerit, oriuntur pustulę & ulcuscula, quatenus videlicet fibrillę propter acredinem abscissę in cincinnos resiliunt, lymphaque nutritioni aliàs dicata in cavitatem deponitur, quę igni exposita vel aeri facilè exsiccatur, utpote viscosa & gummosa. Pro diversitate rursus harum pustularum & ulcusculorum ratione majoris vel minoris humiditatis aut acredinis, hos vel illos lacerant corroduntque tubulos. *Nostra sententia de causa harum pustularum, & in specie Phlyctænarum.*

Porrò pro minima harum pustularum diversitate, ration[e] figurę, magnitudinis, vel pertinacię, vel quatenus cum aliis morbis conjunguntur, varia iis imposita sunt nomina, & causę aliqua diversitas occurrit, hinc paucis & quidem nostro judicio ità sunt deducenda.

§. 11. *Phlyctenæ* possunt dici species inflammationis minimæ, cum tuberculo, afficiuntur enim hic vascula lymphatica continentia lympham prægnantem diversis particulis salinis acutis, & viscosis chyli obvolutis, quæ eò delatæ tales pustulas cutem elevando excitant, prout eorum tubulorum textura magis vel minùs compacta dilatari possit, cùm fiant pustulæ vel majores, vel minores. Sic ab externis causis vel frigore coagulante incrassanteque lympham, vel etiam ab internis succis salinis ac terrestribus particulis scatentibus, in fermentationem facilè transeuntibus itidem excitantur.

Causa Sudaminum. Cùm per cutem porosam necessariò continua peragatur traspiratio, hinc facile fieri potest, ut cum lympha aliisque succis, salinæ acidæ terrestresque particulæ simul eliminentur, quæ verò nimis crassæ exitum haud invenientes in glandulis cutaneis stagnare coguntur, hinc obstruuntur tubuli, qui & dein eroduntur, uti & sæpius in aliquibus sudantibus ab impedita traspiratione ejusmodi pustulæ *Sudaminum* nomine insignitæ oboriuntur, cùm enim tubuli eroduntur, exstillat lympha vel ichor tenuis, vel chylus remanente viscidiore in cuticula textura ista mirabili & sudamina repræsentant, frigore quoque externo accedente, imprimis si corpus nostrum priùs sudore maduerit, facilè succi in tubulis glandulosis cutaneis existentes coagulantur, & sic hujus generis pustulę producuntur.

Causa Epinyctidum. Causa *Epinyctidum* est itidem particularis inflammatio, & cùm ut plurimùm hic affectus nocturno tempore excitetur, & dolorem intensum comitem habeat, necessariò sequitur, ipsum oriri ex obstructione tubulorum angustiorum varieque intortorum, in glandulis cutaneis à secedentibus ex cæterarum contubernio particulis imprimis acutis irregularis texturæ, & quidem pungentibus, sicque dolorem inferentibus; fibrillis sc. inde irritatis, & in cincinnos adactis, à fortiori etiam acido succos figente Livor infertur.

Terminthi causa. *Terminthus* oboriri solet, lympha si sit debito acrior, absumtis & fugatis ab aere aquosis & volatilibus particulis, effusa enim lympha acris fermentescens, punctione particularum acutarum in fibrillas nervorum pruritum & sæpe dolorem excitant, & pro majore vel minore acredine sanguinis ac succorum, acrior vel secus aliàs vicinosque tubulos erodens, imò si conjuncta est lues venerea ipsosque capillorum radices exedens, vel *Scorbutum* comitans, eadem enim ferè est causa Luis Venereæ, ac Scorbuti, sal enim acre ac corrosivum in sanguine ac succis existens, & ad cutem delatam ejus tubulos cutaneos erodentibus, imprimis verò in tibiis & cruribus existentibus.

Essera causa. Cùm *Essera* squamulas conjunctas habeat, ex hoc phænomeno pro certo concludi potest, quòd lympha in *Esseris* sit debitò viscosior, absumtis particulis aqueis & tenuibus, concrescit in squamulas seu crustul s, imprimis si adfuerit sanguis & lympha salinis particulis rigidis referta.

Psydracii causa. *Psydracia* haud multùm in causa differunt à *Phlyctenis*, cùm obstructio sit in hoc casu in subtilioribus & superficialibus cutis glandulis, & *lympha* est etiam tenuior & acrior, epidermidem facilè elevans & inter eandem & cutem se effundens, sicque papulam vel vesiculam producens.

Causa Ficus. Causa Ficus latet sæpe in sanguine & succis, cùm debita inter sanguinis particulas non est proportio, ac proin intestinus motus (seu intestina agitatio,) non ritè procedit, prævalentes enim (cùm nec chylosarum, seu viscidarum fiat attenuatio,) particulæ crassæ viscosæ, terrestres & salsæ vel acidæ sibi mutuò adhærentes facilè, levique de causa in angustissimis à corde remotissimis tubulis, n.

c. in

e. in extremitatibus digitorum, vel alibi in cutaneis tubulis ifluntur, & ficum inducunt, hic enim major viscidítas cum acido adesse videtur.

Causa Talpæ. In *Talpa topinaria* lympha acrior aliquando viscíditatem conjunctam habet, hinc acredine sua quidem tubulos corrodit & evasatur, sed ob viscíditatem lentè gradum simul facit, & sic sub cute ceu Talpa sub terra fodiendo hunc affectum producit.

Prognosis Phlyctænarum. §. 11. *Phlyctænæ* quamvis ex se periculo vacent, sæpè tamen si non ritè tractantur, in herpetem degenerant.

Sudaminum. *Sudamina* nullum periculum inferunt, sed cùm deformitatem inferant, à sexu sequiore sæpè curatio exoptatur.

Epinyctidum. *Epinyctidis* quoque periculosæ sunt, sed maximam defœdationem cuti inferunt, & facilè exulcerantur, quæ exulceratio haud difficilè curatur.

Terminthi. Si *Terminthus* luem Veneream non comitem habeat, nil periculi adest, sed facilè in herpetem exulceratum transit, & difficillimè sæpè sanatur, imprimis si scabiem vel practicam luem conjunctam habet.

Essera & Psydracia. *Esseræ* & *Psydracia* carent omni periculo facileque curantur, at facilè etiam redeunt.

Ficus. *Ficosis* est *affectus* diuturnior & difficilior curatu, quia humores viscosi ac tenaces non facile sunt dissipabiles.

Talpæ. *Talpa* est etiam curatu difficilis & facilè in ulcus, seu fistulam transire potest.

Diæta. §. 12. *Prognosi* perspecta nunc ad *Curam* Diæteticam nos conferamus: Cùm verò omnes hi affectus vel ab obstructione, vel ab erosione producantur, necessariò *Diætetica cura* eò dirigenda est, ut obstructio & erosio impediantur, hinc aer sit temperatus; cibi sint boni succi & optimè nutrientes, fluidi ac calidi, exulent frigida alimenta, exsucca, viscida ac terrestria, salina, acida, muriatica, quæ simul obstructionem & erosionem inferre possunt. Potus esto calidus, imprimis Theæ vel Caffeæ, vel alius Decocti, santalini, vel lignor. vel si placet cerevisia ac vinum, variis aromaticis ac resinosis maritentur, vel in vino assumatur aliquid salis volat. C. C. vel oleos. Sylv. vel nostr. fugiantur autem potulenta frigida glacie refrigerata, cerevisiæ crassæ ac acidæ, item vina austera ac acida. Somnus, vigiliæ, motus & quies sint ad justum modum instituta, excreta & retenta sint more solito & consueto seu ordinario sanorum similia. Animi pathemata fortiora & exagitantia angue pejus fugiantur, ut ita, mœtor, invidia, &c. cùm his vel exagitentur succi bene antea mixti, vel magis coagulentur.

Diætetica cura.

Galenicorum cura in Phlyctænis. §. 13. Nunc *Curam* horum affectuum ad mentem *Galenicorum* examinabimus, & quidem curam *Phlyctænarum* prius exponentes, quam instituunt observando Diætam refrigerantem, humectantem & diureticam, dein ad Hepar respiciunt. Curationem ergò præmissis universalibus (si opus) decocto lentium, & Epithemate ex lixivio forti cum cineribus fagi parato, deinde oleo lini ac nucum aa. p. æq. mixto perficiunt. Quamprimum pruritus, dolor & rubor apparent, sequens statim applicant:

℞ *Bol. Armen.*
Coriandri pulv. aa. ℥ß.
C. s. q. *aq. rosar.* F.
s. a. Linimentum.

Quod si ulcerentur accipiunt adipem suillam, liquefaciunt & cum s. q. spumæ argenti minutiss. pulv. efficiunt linimentum pustulis his applicandum, cui & sulphuris pulv. parum addunt & sic efficacius reddunt.

In Sudaminibus. Cùm *Sudamina*, juxta Veteres, ex nimio sero in sanguine contento oriantur, quod in cute coercetur, densatur, ac per sudorem evacuari prohibetur, hinc curationem Veteres instituunt primò hy-

hydragogis seu serum evacuantibus medicamentis: secundò topicis, & quidem Epithemate ex aq. foliorum quercus, cum aliquot granis camphorę mixtis.

Epinyctidibus. Cura *Epinyctidum* ad mentem Veterum consistit primò in ordinato victu, ut nempe omnia acria acida & salsa vitentur: secundò in materię antecedentis per venę-sectionem & purgationem ablatione: tertiò in applicatione Topicorum. Veteres ergò hisce pustulis seu exulcerationibus medentur brassicę, cicutę, vel solani, vel hyoscyami, vel thamni, aut plantaginis foliis cum melle impositis. Egregiè etiam ab ipsis laudatur calx cum oleo ad mellis consistentiam subacta imposita, itidem Laser cum aqua omnium florum mixta. *Oribasius* verò oleosa non admittere vult, & loco olei aceto cum vino utitur, admonetque, ne acria, acida aut salsa medicamenta adhibeantur. Vitari etiam jubet fomenta, balnea & Solem.

Terminthο. Juxta Veteres *Terminthorum* curam similem esse dicunt medelæ pustularum nocturnarum, seu Epinyctidum jam modò relatæ.

Essris. Curationem *Esserarum* Veteres tribus remediorum generibus peragunt, sudore, balneo aquæ dulcis, & farina secalina; sudore enim juxta illos causa evacuatur, qua profligata affectus etiam desinit: Balneo aquæ dulcis humor salsus, mordax, nitrosus & cholericus mitigatur, porisque apertis sensibiliter & insensibiliter eliminatur. Si verò opus sit universalibus uti, tunc illa exhibenda esse, nec diuretica negligenda, monent.

Psydraca. Curatio *Psydraciorum* juxta *Galenum* ejusque sequaces, (præmissis universalibus præsertim cephalicis aut caput purgantibus:) fit applicatione discutientium ac refrigerantium, æquali portione mixtorum, imprimis sequens commendant:

℞ *Argenti spumæ*,
cerussæ aa. ℥ iv.
aluminis,
rutæ folior. virid. aa. ℥ ii.
ex aceto myrteoque oleo

inungunt. Magis autem proficere ajunt ea, quæ humiditate scatent. Ad Psydracia calidissima & fera commendant farinæ fabarum ℥ ii. cum vino exceptas, & ad cerati formam redactas & illitas.

Ficus curationem quod attinet, quatenus excrescentiam aliquam carneam denotat, præprimis Veteres intendunt suppurationem prohibere, ideoque per pilulas cochias causam, seu materiam peccantem evacuari volunt, deinde discutientibus; hisce verò non juvantibus, emollientibus ad suppurationem promoventibus utuntur. Exulceratis verò ficubus ceratum citrinum vel pulpam ficus melli mixtam imponunt. Quatenus sumitur pro excrescentia tumorosa applicant sequens. *Ficus.*

℞ *Squam. æris*,
Sandarac. aa. ʒ i.
Alum. sciss. ʒ ii.
M.

Per se singula terere jubent, ac cum rosaceo miscere ac imponere imperant.

Ad *Ficosas* in capite ac mento pustulas medicamentum sequens applicant:

℞ *Misyos* ʒ i ß.
chalcitidis ʒ ii ß.
squamæ æris ʒ i.
aluminis sciss. ʒ ß.

M. hoc siccum loto largè imponunt. Laudant enim his in pustulis alumen scissile, flores æris, & gluten taurinum, tum squamam æris, quæ dupla sit, teruntque ex aceto & illinunt. Probantur etiam ab ipsis capita menularum combusta biscocta, & cineres unà cum aceto commixti.

Curationem *Talpæ topinariæ* Veteres juxta minus & magis à Steatomatum curatione differre statuunt. *Talpa.*

§. 14. *Paracelsus* in curatione *Phlyctenarum*, *Sudaminum*, *Epinyctidum* ac *Terminthi*, aliarumque pustularum sequenti modo incedit. *Paracelsi cura in pustulis hisce.*

cedit. Hyemalibus infestantibus pustulis per Solem, i. e. per Medicinas resolventes curationem aggreditur, è converso æstiva ingruente influentia per hyemalia, i. e. coagulativa remedia malum attentat. Sin aliæ forsan intempestivæ ingruant impressiones, ut sunt grandines, ros, pruina, &c. nil admodùm juxta ipsum laborare oportet, cùm ultrò successu temporis aboleantur. Quod si verò astrali elemento generaretur quodpiam Crystallo ac Berillo simile, tum ipsum, quod generatur, ferè fixum est, nec tàm facilè loco movetur, nisi illa coagulatio in tantùm infringatur, ut nunquam deinceps ad coagulationem pervenire queat, namque ejusmodi Elementi ignis proprietas est, talemque naturam quandoque pustulæ referre cernuntur: corpus enim penetrant, ut sine negotio nunquam deinceps evellantur, sed omni ex parte Berillorum naturam referant. Simili planè ratione nimirum ventorum instar, dolores punctiones, vectigationes, &c. contingunt, itaque in curandis illis observat, ne quidquam attentet nisi prius exitu qua erumpere possit præparato. Curationem ergò per suffocationem pustularum maximè improbat author, quas pustulas catharcticorum usu non curari asserit, sed potiùs commendat sua Diaphoretica arcana. Externè laudat Alumen rupeum, plumosum, sal fusum, Entali, Vitriol. alum. sciss. vel sequens:

℞. *Succi agrimon.* ℥ i.
de porris ℥ ß.
olei anethin. ad pondus omnium

F. mixtura, cui pannum intinges, hanc superponit non aspergendo. Vel:

℞. *Aq. glutinis,*
rosarum aa. ℥ vi.
paribenionis ℥. v.
M.

Vel:

℞. *Olei lini* ℔ ß.
æris viridis ℥ ß.
M. quo illinantur pustulæ.

Esseras Paracelsus curare satagit sequentibus:

℞. *Olei ex Iuniperis* ℔ ß.
amygd. dulc. ℔ i.
de coste ℥ viii.

M. Fiat mixtura: posttemum fit sicuti oleum de Guajaco, aut buxo, Oleum de Juniperis non fieri vult per descensum, sed oleum de coste, h. e. ex fagino ligno. Vel:

℞ *Olei de Spica* ℥ ß.
quercini ℔ iii.
Axungiæ catti ℔ i.

Commisceantur: ungantur, & his oleis præservabuntur à spiritibus, qui morbum hunc generant, quia unctuositas illa non sinit hujusmodi spiritum subintrare, Natura quidem, juxta Ipsum, aluminis est officiumque, findere. Cùm tamen his cutis peruncta fuerit axungiis, tales spiritus nullos recipit, qui sibi detrimentum inferre valeant.

Ficuum curam Paracelsus *duplicem* esse ait, unam absolvi stercoralibus medicamentis, alteram verò fieri dulcibus corrosivis, Authoris verò corrosivum dulce sequens est.

℞ *Olei laterini* ℥ i.
de Iuniperis ℥ ß.
ex myrrha ℥ ii.
M.

Corrosivum dulce mixtum cum aceto sequens est:

℞ *Olei laterini* ℥ i.
Aquæ aluminosæ ℥ ß.

Viriditatis salis ad pondus omnium. Cura de stercoribus sequenti modo peragitur. ℞. Patientis dejectum stercus, M. cum oleo de vitellis ovorum. Premat patiens (si existant in ano,) ut exeant, quibus tum medicina superponatur.

In cura Talpæ seu Testudinis, ipsi *Paracelso* & Celsæ dictæ, cavendum esse ait Author ab unguentis, unctionibus & corrosivis. Cura ergò Ipsius talis est, ut regio circumdetur ejus alumine plumoso, & postquam eschara deciderit, superponit oppodeltoch: hac

via Testudinem putrefieri ait in ejectionem, & communibus emplastris curam concludit.

Helmontii de pustulis his curandis opinio. §. 15. *Helmontius* in curationibus harum pustularum pauca admodum revelat remedia, omnemque operam latici corrigendo impendendam esse sibi aliisque persuadet, qua virtute in *Phlyctenis*, *Sudaminibus*, *Epinyctidibus*, *Terminthe*, *Essere*, *Psydracio*, *Ficu* & *Talpa Topinaria* præ aliis salem nitri viribus perquam pollere existimat.

VVillisii ratio curandi Phlyctenas. §. 16. *VVillisius Plyctenas* curat humorem glandulosum corrigendo fermento alterationem illius producente penitùs exstincto, & poros cutis reserando, vena ergo secta, corpus hoc medicamine expurgat:

℞. *Sulphur. antimonii* gr. vii.
Scammon. sulph. gr. viii.
Crem. tartari ℈ ß.
M. f. pulvis.

Deinceps sequenti cerevisia medicata uti jubet.

℞. *Rad. polypod. qu.*
lapath. acut aa. ℥ iii.
senn. opt. ℥ iv.
Epithym.
Turbith.
mechoacann. aa. ℥ ii.
santal. citr. ℥ i.
sem. coriandr. ʒ vi.

f. a. præparentur, fiat sacculus pro iii. congiis cerevisiæ, post 5. vel 6. dies hauriatur, & sumatur ad ℥ xii. plus minus omni mane per viii. vel x. dies. Diuretica etiam exhibet ad salsius istud serum per urinas evacuandum: Diaphoretica verò imperat ad poros aperiendos, materiamque excrementiciam foras per eos eliminandam, sed quum, ut jam alicubi dictum, tales affectus vix absque topicorum auxilio evanescant, partem illinit ex unguento facto ex radicibus oxylapathi in butyro cum vino albo coctis ad vini consumtionem, & oleo Tartari per deliquium s. q. admisto.

Sudamina. *Sudaminum* curam instituit poros cutis reserando & relaxando, crassioresque salinas particulas attenuando, & per ductus communes ejiciendo. Præmissis enim universalibus, si consultum fuerit, Diaphoreticorum ope poros aperit, & deinceps balneis aquæ tepidæ cutem relaxat. Si verò his non cedat affectus, Diuretica in usum advocat; & tandem decocto ex sulphure & vegetabilibus parato partes tepidè fovet.

Epinyctides. *Epinyctides* tollit angustiores poros aperiendo, & crassiorem lympham attenuando, ac foras deducendo, ad quem finem lignorum decoctum commendat, aliorumque sudoriferorum, uti & Diureticorum usum laudat.

Terminthum. *Terminthum* sanat, præmisso medicamento quodam Diaphoretico, carnosis istis excrescentiis inspergendo pulverem compositum ex ossibus sepiæ, pomphol. ceruss. & pauco alum. ust. aut ær. ust. & si hisce non pareant, ungu. Ægyptiaco illas illinit.

Esseras. *Esseras* delet humorum recrementitiorum excretionem per cutis foramina promovendo, unguentoque ex unguento pomato, conchil. ust. pauc. ciner. tabac. & parva quantitate sabinæ pulverisat. carnem superfluam auferendo.

Psydracia. *Psydracia* fugat lymphaticum humorem attenuando & demulcendo, ac per vias ipsi destinatas expellendo; à purgatione verò auguratur, ipsique sudorifera subjungit, quæ si propositum finem non assecuta fuerint, ea subsequuntur Diuretica, ut sunt serum lactis, & acidulæ martiales.

Ficum. *Ficum* dissipat succum nutritium decocto quodam sudorifero subtilisando, ipsique trochiscum sequentem applicando:

℞. *Mercur. subl. corros.* ʒ i.
opii pulv. ℈ i.
mucilag. gum. tragacanth. q. s.
fiant Troch. l. a. magnitud. pis.
serv. ad usum.

Deinde ulcus digestivo communi sanat, illudque ad consolidationem perducit.

Ulti-

Ultimò *Talpam Topinariam* *VVillisius* profligat Diureticis copiosiorem serosum liquorem excernendo, salsamque ejus Diathesin sequenti vel simili electuario corrigendo.

℞. *Conserv. rad. lapath. acut.* ℥ vi.
ocul. cancr. pp.
corall. pp. aa. ʒ ii.
Ebor. ʒ i.
lign. aloes,
santal. citr. aa. ℥ i ß.
sal. prunell. ʒ ii.
Vitr. mart. ʒ i ß.
syr. e succ. lujul. s. q.
F. Elect. dos. ℥ ii. cui superbib. aqua sequens:

℞. Fol. tamarisc. q. pl. in massam contusa ponantur in olla fictili vitreata cum operculo, quæ clibano post panes extractos indita, stet per horas sex aut octo. Dein massa in colum effusa, liquor clarus effluat, cujus dosis ℥ iv. aut ℥ vi. eaque usurpari potest extra Electuarium.

Sylvii de curandis hisce tuberculis sententia. §. 17. *Sylvius* in pustulis quibuscumque *Plyctenis*, *Sudaminibus*, *Epinyctidibus*, *Terminthο*, *Esseris*, *Psydraciis*, & *Talpa* curandis interna commendat sudorifera, imprimis laudat decocta lignorum, & salia volatilia. Externè etiam magnifacit decoctum lignorum, quo foveri vult pustulas, quæ si non sufficiunt, accedit ad salsurum volatile cupri Tinctura imbutum, quo pustulas fœdas & plane malignas feliciter curat. Dein quandoque ubi sc. suspectio est de lue Venerea, ad fortiora transit, & pustulis applicat Mercurium præcipitatum alicui unguento immistum.

Cartesianorum modus curandi Phlyctænas. §. 18. *Cartesiani* talem subministrant *Phlyctænar* curandi rationem, qua acutæ particulæ porosis medicamentis absorbeantur, & extra corporis meatus eliminentur, tum tubercula aut pustulæ emolliantur, aperiantur, & materia intus collecta eximatur, posthac ulcuscula mundentur, abstergantur & consolidentur. Lympham proinde asperioribus refertam salibus ab iisdem liberant sudoriferis ex fumaria, scabiosa, antimonio diaphoretico, bezoardico minerali, sale cardui benedicti, spiritu florum sambuci, tinctura tartari, vel etiam decocto lignorum & ejusmodi aliis sudorem elicientibus, particulas asperiores mitigantibus & cum sudore ejicientibus. Pustulas postmodum ipsas attingunt spiritu florum sambuci, terebinthinæ, camphoræ, aqua calcis vivæ, decocto ficuum, vel linimentum ex farina fabarum, seminis fœnigræci, oleo nucum & succo oxylapathi illinunt. Hisce si pustulæ non abigantur, easdem aperiunt, liquorem intus contentum acriorem linteo tenero leviter exprimunt, ulcuscula abstergunt aqua florum sambuci, hyperici & plantaginis, in quibus flores sulphuris & sal saturni fuerint dissoluta, & unguento de tutia vel diapompholygos omnimodo tentant sanare.

Sudamina. *Sudamina* abigere tentant similibus sudoriferis, ut pori cutanei aperti incongruum emittant, & reliquiæ incrassatæ resolutæ & fluidiores redditæ convenientes repetant ductus, quapropter C. C. Philosophicè præparatum cum cinabari antimonii satis conveniens hic existere dicunt remedium, ad proliciendum sudorem intus assumtum. Sudore probè promoto autem studiosè abstergunt, & ipsas efflorescentias spiritu florum sambuci & succo bryoniæ cum camphora mixtis calidiusculè abluunt, & pulverem ex farina lupinorum, myrrha, olibano & lithargyrio iisdem aspergunt, abs quibus particulæ acres facillimè absorbentur, & cutis apprimè mundatur.

Epinyctides. In *Epinyctidibus* sudorifera laudant subtilia, poros cutaneos citò aperientia, lympham crassiorem resolventia & attenuantia, nec non particulas angulares acutas, sive sales acidos acres mitigantia, quorum ordini includunt spiritum theriacalem camphoratum, electuarium diascordii, rob sambuci,

cinabarim antimonii, Sal. volatile C. C. Pustulas etiam aperiunt, & aqua theriacali abluunt, tum unguento aureo, vel linimento ex oleo hyperici, calce viva, & camphora sanant.

Terminthum. Sudorifera etiam in *Terminthο* ducunt necessaria ad lymphæ coagulatæ cum succo nutriente resolutionem, post quæ forinsecus emollientia adhibent, uti sunt essentia radicis scrophulariæ, cum spiritu gummi ammoniaci calidè adhibita; emplastrum diachylum simplex, vel cum gummis, vel de ammoniaco Foresti. Si discuti nequeat, sed ad suppurationem vergat, eam promovent, post hanc apertiorem instituunt, & expressa materia purulenta spiritu matricali ulcusculum aliquoties abluunt, & imposito emplastro diapalmæ vel de gratia Dei debitè occludunt.

Essera. Ad *Esseras* abigendas, & reditum earum præcavendum, sudorem admodùm etiam judicant proficuum, quem sequenti potissimùm proliciunt potiuncula.

℞. *Aq. rorismarin.* ℥ ß.
Spir. flor. sambuc. ʒ ii.
Ant. Diaphoret. ℈ i.
Salis scabios. ℈ ß.
ol. destill. cort. citr. gutt. iii.
Syr. fumar. ʒ iii.
M. exhibeatur una vice.

Post sudorem balneum instituunt ex herbis agrimoniæ, scabiosæ, salviæ, betonicæ, alchimillæ, furfuribus, argilla & aliis. Mixturam etiam foris adhibent ex aquis hyperici, florum fabarum, sambuci & lacte sulphuris cum camphora. Aquam calcis vivæ cum antimonio hoc etiam in morbo non credunt ineptam esse exstituram.

Psydracia. *Psydracia* abigere student blandioribus sudoriferis, præsertim puerorum capita infestantia, quapropter sequentem mixturam apprimè convenire promittunt.

℞. *Aq. scabios.* ℥ ß.
Essent. rorismar. ʒ i.
fumar. ʒ ß.
liq. C. C. succinat. ℈ ß.
Syr. card. bened. ʒ ii.
M. d. cochleatim.

Ipsas hasce pustulas illinunt oleo tartari, cum oleo amygdalar. amarar. & guttulis aliquot olei spicæ misto, vel creta in spiritu vini camphorato dissoluta, aut unguento aureo.

Ficum. *Ficui* convenire dicunt emollientia, attenuantia & succum chylosum incrassatum fluidum reddentia, unde nec hic interna contemnunt sudorifera ex salibus præsertim volatilibus parata, tum externa quoque adhibent emollientia, uti emplastrum de Ammoniaco cum sulphure & camphora, de galbano, aliaque suppurationem promoventia, qua obtenta tuberculum aperiunt, materiam intus contentam exprimunt, & aqua Mercuriali ulcusculum aliquoties attingunt, donec unguento diapompholygos consolidetur.

Talpam. *Talpæ topinariæ* emollientia non minùs imponunt, & materiam aliquantùm emollitam facta incisione eximunt, tum aqua sublimata ulcus emundant, & emplastro de gratia Dei ad convenientem deducunt consolidationem.

Nostra curatio Phlyctenarum. §. 19. *Phlyctenarum* curatio *nostro* judicio variat pro causæ varietate. Si enim adsit intemperies sanguinis salsa muriatica, vel acida, ea quantùm possibile, auferatur, exhibendo appropriata medicamenta acredinem involventia, qualia sunt decocta chinæ, aliorumque lignorum cum Thea, & simul fixiorum diaphoreticorum usus interponendus est, ex quibus laudantur antimonium diaphoreticum, ebur Philosoph. pp. C. C. eodem modo elaboratum, antihecticum *Poterii*, oculi cancr. Martialia quæcunque, &c. quorum medicamentorum usus sit per spatium aliquod temporis continuus.

Externè verò nihil tentandum, nisi priùs internis causis bene fuerit prospectum, quo peracto, spontè sæpe abeunt, sed sæpe etiam externa postulant remedia, hinc spiritus matricalis sæpe sufficit Phlyctenis illitus, vel epithemaiis instar

ftat impofitus, vel aqu. calc. viu. cum fpir. fal. armoniaci, vel unguentum rofarum cum fale Saturni, creta, & fimilibus abforbentibus, vel cum camphora, terebinth. tutia, oculis cancr. floribus fulphuris, fale tartari, aliifque commixtum. Lixivium è cineribus pini tanquam fpecificum laudatur: omnia verò lixiviofa id præftant. Si adeft fimul inflammatio, tunc unguentum diapompholygos cum camphora fufficit, ut & omnia exficcantia, imprimis emplaftrum de lapide calaminari cum camphora, & oleo maftiches malaxatum. Hic nec purgantibus, nec venæ-fectione, nec cucurbitulis, nec fcarificationibus, nec hirundinibus aliquid utilitatis præftabis. In puftulis hifce Galli folent imponere emplaftrum divinum à *Barbette* defcriptum.

Cura Sudaminum. In *Sudaminum* curatione eò annitendum eft, ut priùs maffa fanguinea, ac reliqui fucci à fuis vifcidioribus falinis, ac terreftribus liberentur particulis, in quem finem varia abforbentia diaphoretica leviora, imprimis verò Diuretica interna conducent, ut funt antim. Diaphoret. bezoart. Jouial. martiale cum ocul. cancr. ebor. & unicornu foffil. &c. quæ omnia fanguinis mixturam debilitatam reftituunt, acidumque temperant: interponantur varia. Diuretica, Tinctur. bellid. fumar. Tinctur. Tartari, liquor. terr. fol. Tartari, crem. Tartari cum ocul. cancr. decoctum lignor. cum herb. heder. terr. fumar. & rad. aperientib. dict. eryng. enul. &c. pil. ex terebinth. cum milleped. & falibus fixis paratum. His enim remediis falfæ, ac terreftres acidis conjunctæ particulæ per urinam eliminantur, quæ per poros cutis excerni nequeunt.

Externa cura confiftit in Sudaminum ablatione, hinc conducunt varia lavamenta ex mundificantibus parata, nempe abfynth. ruta, myrrha; fit ergo fequens formula:

℞. *Aq. fl. fambuc.* ℥ ij.
fpir. matrical. ℥ j.
ol. tartari per deliq. ʒ ij.
M. & abluantur hæ puftulæ, & quidem tepidè, hac mixtura. Vel in forma linimenti.

℞. *Ol. fambuccin.* ℥ j.
cret. ʒ ij.
Sal. Saturni ʒ ß.
fl. fulphur. ʒ j.
M. f. linimentum.

vel ungu. de lithargyr. cum camph. mixtum, quo illinantur hæ puftulæ. Vel aqu. calc. viu. cum fpir. vin. camphor. & flor. fambuci fufficit. Vel:

℞. *Aqu. fl. tbil.*
Sperm. ran. aa. ℥ ij.
fpir. theriacal. campb. ℥ j.
Troch. alb. Raf. ʒ ß.
M. pro fotu & illinitione.
Ex. gr.

℞. *Aqu. flor. fambuc.*
calc. viv. aa. ℥ ij.
fpir. matrical.
fl. fambuc. aa. ℥. ß.
fal. Saturni ʒ ij.
camphoræ ʒ ß.
M. d. ad vitrum.

applicetur hoc epithema quadruplicatis linteis, & quidem tepidè. Convenit etiam unguent. Saturnin. ex lithargyr Solar. & ol. oliuar. fine aqu. tum in mortario plumbeo diuturnis tritionibus miftum, maximè conducit. Balfam. fulphur. complementum abfolvit.

Cura Epinyctidum. Curatio *Epinyctidum* itidem confiftit in depuratione M. S. à falinis, ac terreftribus acidis maritatis particulis, quem effectum præftant Diaphoretica temperatiora. V. S. & purgatio contra veterum omnium Auctorum opinionem plus nocet, quàm juvat, hinc commendamus effent. fumar. bellid. cum fpir. Vitriol. Mart., quæ fimul particulas ipfas vitiofas per urinas eliminant, educuntque, ut decoct. lign. faffafr. ac fantal. item varia antifcorbutica remedia, & præfertim temperata egregia hic erunt remedia. Denique ad Topica devenien dum eft, inter quæ excellunt Tartarea, ol. Tartari cum ol. cochleariæ guttula una, vel altera maritatum & illitum. Sunt, qui oleum Juniperi

com-

commendant, tanquam specificum, alii brassicam, vel cicutam parum contusam pustulis his impositam, spir. matrical. spir. vin. camph. fl. sambuc. aqu. calc. viv. cosmet. item varia decocta mundificantia hinc inde dicta hic conducent.

Cura Terminthi. In *Terminthο* ante omnia ad mixturam sanguinis reflectendum est, num ista sit vel acida, vel salsa muriatica, quæ prius corrigenda decoctis appropriatis chin. vel lign. santal. vel salib. volat. sal. volat. oleos. elix. vit. ol. cochlear. vel Guajac. omnia enim medicamenta, quæ acredinem involvunt, appropriata hic sunt, leviora ergò, ác temperata Diaphoretica interponenda sunt ex antihect. antimonio diaphoret. aliisque absorbentibus, imprimis detur pulv. absorbens noster. Nec hoc in casu diuretica blandiora negligenda veniunt, ut variæ Essentiæ ex herbis, & rad. diureticis paratæ, vel Tartarea quęvis.

Externè exulceratis hisce pustulis inspergantur varii pulveres ex mandibulis lucii, cerussa, lap. calaminar. tut. ocul. cancr. cœrul. fl. sulph. sal. Tart. aloe myrrh. camph. parati: vel fiant fotus, & imponantur varia Epithemata.

℞. *Aqu. fl. sambuc* ℥ ij.
spir. matrical. ℥ j.
spir. sal. armoniaci cum calce viv. parat. ℥ i ß.
M. f. Epithema calide applicandum.

Possunt & applicari varia linimenta, vel empl. imprimis nostrum de labdano.

Cura Essera-rum. In *Esseris*, sive pustulis illis parvis eadem remedia conveniunt, tam interna, quàm externa, quæ in scabie commendavimus. Massa enim sanguinea multis salinis scatet particulis, quæ vel per sudorem, vel per urinam eliminandæ sunt. Hunc scopum attingemus si exhibeamus varia Diaphoretica fortiora & volatiliora iis, quæ in præcedentibus commendavimus: conducet ergò sal, vel spiritus volatilis viperarum, vel C. C. vel Tinctur. antimonii tartarif. vel nostra Solaris. Ex. gr.

℞. *Aqu. enul.*
card. bened. aa. ℥ i ß.
Tinct. antimonii tartarif. ʒ j.
myrrh. ʒ ß.
Syr. de fumar. ℥ ß.
M. d. cochleatim per vices.

Topica hic haud negligenda sunt, sed fiant lavamenta ex herb. malv. saponar. fumar. oxylap. scabios. cum farin. lupinor. sulphur. & nitr. Vel illinantur Esseræ lixivio reguli antimonii, vel decocto tabaci, vel aqu. plantag. sacch. Saturni, Mercur. dulc. spir. matrical. spir. calc. viu. adject. vel ol. Tart. cum ol. amyg. dulc. Reliqua vide *Capite de Scabie*.

Cura Psydraciι. In *Psydraciis* apprimè conveniunt sudorifera, ut obstructio tollatur, & lympha corrigatur. Detur ergò sæpius pulvis noster absorbens cum antimonio Diaphoret. vel sal. C. C. volat. vel viperar. vel Tinct. antimonii Tartarif. Essent. fumar. lignor. radic. enul. lapath. acut. spir. matrical. & plura alia sæpiùs commendata. Inter topica sæpe sufficit aq. calc. viu. cum sacch. Saturni, & camph. sępius applicata. Linimenta quoq; ex ol. sambuci, cum sal. Saturni, & camphora parati sicque applicari possunt. Ol. Tartar. per deliquium egregium erit remedium, imprimis si oleo amygd. dulc. maritetur, spir. matricalis sępe quoque omnibus aliis palmam præripit, ut & aqu. Regin. Hungariæ tepidè applicata. In eorum defectu imponatur spir. anthos vel flor. sambuci, vel spir. vin. camphorat. in hunc finem tyronibus sequentem, aut similem commendamus formulam.

℞. *Aqu. fl. sambuc.*
plantag. aa. ℥ i ß.
sal Saturni ʒ j.
spir. matrical. ℥ ß.
camphoræ ℈ i ß.
Balsam. divin. n. d. ʒ iij.
M. D.

Cura Fœmi-cus. Cùm in *Ficoso tumore* sanguis nimis crassus sit, ille prius incidendus, ac volatilisandus est, in quem finem conducent varia acidum temperantia, ac dein volatilisantia reme-

media, ut sunt sal. volat. oleos. Elix. vit. liq. C. C. succin. balf. nervin. decoct. lignor. Præmissis his tumor hic dissolvendus est, in quem finem varii fotus, suffumigia, ac Epithemata parari queunt ex herb. rutæ, cicutar. Nicotian. salu. flor. chamom. verbasc. melilot. sem. lini fœnigræc. bacc. laur. Juniper. sal. Tartari, sal. armoniaco, ex quibus variæ concinnari possunt formulæ, & tepidè applicari. Vel spir. matrical. cum spir. sal. armoniaci, cum calc. viua parato imponatur, vel spir. calc. viu. fl. sambuc. &c. His nihil juvantibus, ad fortiora accedendum est, aquam nimirum quandam corrosivam, quam *Dopffvvasser* vocant, adijci enim potest momentum Mercurii sublimat. vel præcipitat. item Mercur. dulc. qua aqua plures curavit *Sorbait cap. 8. de Excrescentiis mixtis*.

Curatio Talpæ. *Talpæ* cura pro causæ varietate variat, & hic conveniunt omnia ea interna superiùs dicta Diaphoretica, ac absorbentia, item externa recensita resolventia, ac discutientia, volatilibus oleosis, ac resinosis mixta. Utplurimùm tamen Talpa sine manus operatione vix curari potest, quæ operatio fit, vel applicato corrosivo, cui incisio per totam escharam fiat profunda subjungitur, quo tamen corrosivo non semper opus est, sed statim fiat incisio, dein reliqua cutis ab ipso tumore digitis paulatim separetur, & ad fundum, seu radicem deueniatur, quo facto eximatur tota massa inspissata, hinc mundificatiua cum plumaceolis imponantur, donec vulnus sarcoticis consolidetur.

CAPUT XI.

De Tumoribus Cysticis, Ganglio, Atheromate, Meliceride, Steatomate, & Emphysemate.

§. 1.

Tumores hi, de quibus modò tractaturi sumus, nomen suum à diversitate materiæ intus contentę sortiti sunt, hinc dicuntur Tumores Cystici, quia propriè includuntur Cystidi, seu tunicæ, seu folliculo.

Ganglion. *Ganglion* describitur, quòd sit tumor durus, indolensque cum cute sana, à tubulorum tendinosorum contorsione, & induratione, post laborem utplurimùm in manibus, pedibusque obveniens. *Germanis* à duritie dicitur *Vberbein*. Ganglia nihil aliud sunt, quàm nodi in nervis, ac tendinibus. Nodi verò isti callosi, qui *Gliedschvvamme* Germanis vocantur, differunt ab his duritie, & quòd non in nervis, aut tendinibus existant, sed illis tantùm adjaceant. Ganglia cognominantur à figura externa *corpora olivaria*.

Atheroma. *Atheroma* est species tumoris, seu abscessus cum folliculo, in quo aliquid *pulti* simile continetur peculiari tunica inclusum. Si tumor talis, quod frequentius accidit, in capite excrescat, ob firmam capitis cutem firmiter cranio circumtensam, non tam extrorsum prominere potest, sed potiùs tumor talis latiùs sub cute capitis sæpè expanditur; unde tunc *Testudo*, item *Talpa nigra* appellari solet. Hoc in tumore materia proprio folliculo contenta, & diutiùs retenta, subinde acrior redditur, & aliquando ipsum os cariosum reddere potest. Tales tumores si sunt immediatè supra suturas, relinquendi sunt intacti.

Meliceris. *Meliceris* describitur, quod sit species tumoris, vel abscessus cum folliculo, humorem melli similem in propria tunica continens.

Steatoma. Si verò materia in tunica propria contenta sevo, vel adipis similis est, tunc vocatur Medicis, vel Chirurgis *Steatoma*.

Sunt & alii ejusmodi tumores cystici, qui continent vel pilos, vel carbones, vel vitra, vel chartas, vel linteamina, vel vermes, aliamque materiam peregrinam, hinc nomina ista superiùs dicta essentiam horum tumorum non satis explicabunt.

Emphysema est tumor flatulentus, sub

Emphysema. sub quo ventus, vel flatus in tubulis, vel meatibus, vel peculiaribus tunicis continentur, tum enim flatus isti locum ampliorem quærunt, tubulos distendunt, sicque tumorem flatuosum *Emphysema* dictum excitant.

Certum est, quòd omnes istę prędictæ materiæ contineantur in peculiari tunica, & in hoc omnes ferè consentiunt, quamvis in aliis differant. De Gangliis multùm disceptatur inter Auctores, sed potiùs controversia est de nomine quàm re.

Pars affecta. §. 2. *Pars affecta* horum tumorum tunicatorum sunt partes membranosæ, ac fibrosæ, quæ sæpè ita extenduntur, ut proprium sibi efforment folliculum, ad succos istos diversos continendos; cùm enim membranæ violentiùs, aut ab externa, aut ab interna quadam causa distendantur, facilè tunc dilatantur, ac lacerantur, hinc ejusmodi Tumores tunicati oboriuntur.

Ganglii verò pars affecta sunt nervi, ac fibræ tendinosæ, & occurrunt Ganglia utplurimùm in articulis, manum sc. & pedum, præcipuè verò circa juncturas apparent. Nervi plurimi in variis corporis partibus in cincinnos abeunt, & adeò inter se invicem intricantur, ut Anatomici tales coagmentationes *Plexum* dixerint, dein à plexibus proficiscuntur, & circumcirca disperguntur. Quando plures nervi in unum coeunt, observandum est, vasa, ex quibus constituuntur, nullam inter se habere anastomosin, & eam solummodò in ipsorum involucro reperiri, & cùm nervus in plures ramos distribuatur, vasa ipsius privatim in plura non dispescuntur, sed divisio in ipsorum involucro occurrit, & vasa, quæ unico comprehensa fuerant fasciculo, plurimos constituunt ramos; quæ omnia nobis magnum affundunt lumen ad explicandum Ganglion inferiùs de causa petendum.

Diagnosis. §. 3. Parte affecta explicata ordine semel nobis proposito ad Diagnosin horum affectuum Tunicatorum accedamus. Ganglion ergò cognoscitur ex tumore duro, renitente, inæquali, indolenteque, qui vel in manibus, vel pedibus mole sua utplurimùm nucem avellanam adæquat, estque ejusdem cum cute sana coloris. Post laborem majorem homines in hunc incidunt tumorem. Tumor hic tantùm ad latera movetur, non verò prorsum aut retrorsum, & per hoc differt à Meliceride, & Atheromate, item ratione duritiei, quæ in Ganglio observatur, differt à reliquis Tumoribus Tunicatis.

Atheroma verò cognoscitur ex tuberculo utplurimùm in capite, sæpè etiam in aliis corporis partibus membranosis existente, in Tunica propria materiam pulti similem continente. Quod Atheroma in humero sinistro in spinam vergens ovi columbini magnitudine observarunt *Curiosi Germani Ephem. Ann.* 2. *Obs.* 93.

Meliceris cognoscitur ex materia melli simili, & proprio inclusa folliculo; prout *Steatoma* observatur, si materia folliculo proprio contenta sit sevo similis. Observatur etiam, quòd tumores hi tunicati Lunæ phases imitentur, & utplurimùm circa partes nerveas radicentur, & proinde frequentiùs circa caput, collum, nucham, & similia loca nervosa inveniantur, in carneis verò partibus *Sarcomata* oboriuntur. Facilè quidem patet, an sint proprio inclusi folliculo, quàm verò contineant materiam, vix antequam aperiantur dignosci potest.

Emphysema facilè cognoscitur, facilè enim digito cedit, & non tam durus est, quàm œdematosus tumor.

§. 4. *Ganglion* ad mentem *Veterum*, manuum junctutas, ac talos frequentius, cubitum, & caput autem ratius occupat; juxta illos quoque ex plaga, vel labore originem sumit, quatenus ex hisce; sc. plaga, percussione, nimio labore, *Galenicorum opinio de causa Ganglii.*

bore,

bore, nervosæ, & tendinosæ partes in nodum quasi, ac consequenter in tumorem coguntur. Tumorem hunc à lenta, ac crassa pituita oriri contendunt. Hinc Ganglium dicunt nervi contorsionem ex plaga, aut lassitudine provenientem, in pluribus quidem corporis partibus, maximè verò in iis, quæ moventur velut est summa manus, & pes, obvenientem.

Atheromatis. Juxta Veteres *Atheromatis*, seu Nodi causa est spiritus vaporosus; sæpe & oritur juxta Ipsos ab humida, ac mucilaginosa, præsertim autem pituitosa materia, aut utraque mixta, quocunque enim modo hęc causa sub cute latitat, ac per tempus ibidem manet, natura Deastra illorum adjuvante, varias formas induit, & repræsentat, ut modo pulti, modò luto, amurcæ fæci similis evadat, ac propria investiatur Tunica.

Meliceridis, ac Steatomatis. Causam *Meliceridis*, ac *Steatomatis* eandem esse dicunt, nempe pituitosum, ac mucilaginosum humorem insipidum, & in proprio folliculo latentem, hinc tantùm ab Abscessu differre ajunt.

Emphysematis. *Emphysema*, h. c. inflatio juxta *Galenicos* ex frigido, crassiorique spiritu conflatur, hinc inflationes, quòd spiritus cutem intendat. Renitentur tangendo, ajunt, & hinc differre ab œdemate contendunt. Imò ipse *Hippocr.* statuit, quòd Emphysema sit copia spiritus flatuosi in cavitatibus, præsertim verò articulis.

Paracelsi cogitata de causis tumorum Cysticorũ. §. 5. *Paracelsus* Tumores hos Cysticos, ut *Ganglion*, *Atheroma*, *Meliceridem*, ac *Steatoma* apprimè describit sub nomine Sclirofes, dicit enim, *Sclirofis* est Apostema, vel nodus, qui nascitur per excrescentiam novæ generationis, quando scil. natura superfluitatem ex centro generationis producit, accumulato postmodum in excrescentiam juxta membrum, in quo fuerit, generatur. Regeneratio juxta Ipsum major est, quàm ubi corpus nascitur; possibile est, ut fiat secunda regeneratio, & est pura superfluitas regenerationis. Tumores hi juxta Ipsum aliquoties in fronte nascuntur, ut nodus, in cervice, & in manibus. Quando sub costis, aut sub ventre nascitur, tunc ejus Duritiem non benè percipi posse ait. Ex mellifluis mineralibus hosce tumores imprimis *Meliceridem* produci posse nullus dubitat.

Emphysematis. *Emphysema* esse à flatibus cum reliquis Auctoribus consentit, & sæpe ex accidentalibus provenire asserit, esseq; sæpè arsenicalem inflationem præter salis resolutionem, siquidem omnis inflatio sicca producatur ex arsenico puro.

Helmontii de causis horum tumorum opinio. §. 6. *Helmontius Ganglion*, & tumores hos Tunicatos, seu Cysticos induci vult à mucilagine ex latice relicta, & sub propria tunica latente, eandemque in tantam magnitudinem distendente, & materiam diversam exhibente.

Emphysema verò, seu Inflationem deducit ex flatu à fermento vitioso spermatico producto, & partes varias membranosas variè tendentes.

Willisii ratiocinia de causa Gangli. §. 7. *Willisius* innuit, *Ganglion* oriri ex fibris à duro quodam instrumento aut inassueto, aut diutiùs tractato, vel à gravi aliquo corpore premente, à proprio situ deturbatis, sibique invicem propiùs, & arctiùs admotis. Fibrarum ergò poris, atque interstitiis strictioribus hoc pacto redditis, fuligines per ea evaporari solitæ retinentur, ac in illis coacervantur, ipsaque opplentes fibrarum duritiem, ac tensionem adaugent; aquosioribus subtilioribusque earum particulis exhalatis, crassioribus verò remanentibus.

Tumorum Cysticorum. Tumores Cystici ex *Willisii* mente progignuntur ex succo nutritio à sale acido in illo præpollente, viscidiore facto, atque coagulato, & in cujusdam arteriolæ, per quam devehitur, fine remorante. Liquor autem ille crassior, acrescens in vasis termino cespitans, perpetuaque aggestione accrescens,

scens, arteriæ parietes dilatat, fibras ejus ab invicem semovet, ac in longius protendit, ampliorem que illius cavitatem efficit. Fibrarum autem arteriæ fines à partibus ambientibus coerciti in sese mutuo incurvantur, atque concurrunt, & aduniuntur, vasisque osculum obturantes folliculum ex eo efformant. Quum verò sal istud coagulans in humore nutritio dominium obtinens variæ sit indolis, minorisque, vel majoris aciditatis, & sulphur in eo coagulatum crassius, vel tenuius existat: Liquor concrescens dissimilis indolis reperitur, diversæque advertitur consistentiæ, colorisque differentiæ; & varia ideò sortitur nomina tumor ex tali humore coagulato exortus. Si enim materia in folliculo conclusa pultem referat, *Atheroma* dicitur, si verò melli consimilis fuerit, *Meliceris* denominatur, at si sevo, aut adipi par existat, *Steatoma* indigitatur.

Emphysematis. *VVillisius* autumat *Emphysema* ortum habere à flatibus in vase quodam contentis, illudque distendentibus, ac dilatantibus, negat verò flatus primariam esse hujusce affectus *causam*, statuitque propriam illius originem deberi spiritibus animalibus in motu suo ab incongruo quodam perturbatis, qui inordinatè, & turmatim per fibras nerveas in alicujus vasis tunicas irruentes, mirè illas inflant, atque distendunt, & quaquaversus extumescere faciunt. Liquore verò in vase dilatato contento à vehementiore isto spirituum impetu validiùs agitato, portio ejus in vapores rarefit, & in flatus ampliùs illud spatium implentes cedit.

Sylvii opinio de causa horum morborum. §. 8. *Sylvius Ganglii*, ac *Tumorum Tunicatorum*, seu *Cysticorum* causam deducit à pituita viscida ac glutinosa, proprium sibi folliculum efformante, & in parte quadam corporis coacervata.

Emphysema ex flatibus in vasis, aliisque cutis partibus collectis, partemque externam distendentibus oriri censet.

§. 9. *Cartesiani* existimant, *Ganglion* produci à nimia nervorum & tendinum extensione, unde ramuli contorqueantur, ad latus excrescant, & simul liquor nervosus ex fibrula quadam dirupta effluat, atque circa nervum coaguletur, tandem continuo quodam effluxu cumulatus tumorem excitans. Hanc verò nervorum diruptionem ab externa quadam suscitari dicunt violentia, contusione scilicet, lapsu, distorsione, luxatione, quibus sæpius tumor hic in acceptis ferendus sit. *Cartesianorũ indicatio de causa Ganglii.*

Atheromatis, *Meliceridis*, & *Steatomatis* originem adscribunt chylo in propriis suis vasis ab acido quodam liquore coagulato, cujus partes crassiores caseosę inspissatæ, & continuo aliarum affluxu adauctæ tunicam vasis illius extendant, quæ ità extensa folliculum constituat materiæ intus contentæ. Prout verò materia hęc caseosa vel mollior sit, & aquosior, vel spissior, pinguior, aut aridior, & ratione vulvularum, quibus vas illud chylosum constat, à se invicem dispersa, ita eandem modò pultis, ut in *Atheromate*, modò sevi, ut in *Steatomate*, modò mellis, ut in *Meliceride*, interdum etiam tophorum, carbonum, & quando plures quædam venulæ obstructæ, tandem succorum transfluxum admittere non valentes concreverunt, & invicem convolutæ fuerunt, pilorum, aliarumque rerum speciem præ se ferre affirmant. *Atheromatis, Meliceridis, & Steatomatis.*

Emphysema ortum habere dicunt à succorum quorundam tenuiorum invicem mixtorum effervescentia, veluti si lympha acidiuscula, & liquor nerveus particulis porosioribus constans, in parte quadam confundantur, & mediante æthere diversæ hę particulę actuentur, tum spirituosæ à reliquis sejunctæ tubulos musculorum distendunt, & tumorem ejusmodi flatulentum excitant. Dum verò particulę porosæ succi nervei superant particulas acutangulas *Emphysematis.*

las lymphæ, hasque destruunt, nullam etiam inflammationem produci statuunt, quoniam materia ætherea facilem reperit transitum. Nonnunquam tumorem hunc excitari credunt, quòd revera in parte ista aer distendens contineatur.

Nostra sententia de causa Ganglii. §. 11. Tumor qui *Ganglii* nomine à plerisque nuncupatur, oboritur, *Me judice*, si tubuli nervei, vel fibræ tendinosę ab insueto labore ita distorquentur, ut succi circulantes multas obstructiones pro offendiculo offendentes stagnent in tubulis tendinosis, tandemque ab humoribus à tergo insequentibus propellantur usque ad membranam illam, quę tendinem circumvestit, ubi efformata fovea colliguntur, & concrescunt, abeuntq; in duritiem eximiam particulæ viscosę, ac terrestres, tenuioribus interim exhalantibus. Certum enim est, tumores nervis adnasci, nam *corpora* ista *olivaria* ab implicatione tantùm vasculorum nerveorum efformantur, ea prorsus arte, qua filum, ex quo funda contexta fuit, amplius spatium terere videtur in medio fundæ corpore; ubi lapis collocatur, quàm in funiculis, qui ex utraque ejus parte exoriuntur. Sic & Ganglion sæpè eodem modo generatur ac tumores tunicati, cùm quis manum intorqueat, facilè fieri potest, quòd vas aliquod nervosum comprimatur, hinc facili marte ejusmodi tumor producitur. Sunt etiam, qui credunt, Ganglion oriri ex succo nutritio abundante, & in tumorem viscosum coacervato.

Tumores tunicati omnes oriuntur, me judice, à vase chylifero à quacunque causa ampliato. Tunica enim illa, quæ circa hunc tumorem reperitur, nihil aliud est quàm dilatatum vasculum chyliferum, vel vas, in quo succus, quo nutrimur, continetur, & uti *Aneurisma* fit ex arteria dilatata, & varix à vena dilatata, cùm arteria, ubi aneurisma est, maximam habet dilatationem, quod & de vena in varice intelligas, sic hic dilatatur vas chyliferum, & chylus ibidem stagnans coagulatur, & in materiam vel pulti, vel melli, vel sevo similem abit, prout enim chylus variat, & crasatio diu durat. Causæ verò hanc dilatationem, & extensionem producentes, plures esse possunt, primò glandula obstrui potest, à qua obstructione magis illa intumescit, hinc vas adjacens compressum dilatationem, & extensionem producere valet. A causa quoque violenta vas aliquod chyliferum, vel lymphaticum majusculum, vix enim hęc vasa inter se differunt, ad medium, aut discindi, aut rumpi potest, & tunc necessariò chylus affluens, nullamque resistentiam inveniens vas suum dilatat. Sæpè enim à contusione, ictu, vel lapsu affectus hi tunicati orti observantur. Huc etiam refertur ipse succus ineptus, & per has angustias circulari non valens, qui reliquas partes membranosas dilatat, & ejusmodi tumorem pro humoris varietate, vel Atheromatis, vel Meliceridis, vel Steatomatis nomine insigniendum, producit: & cùm extensio sit dilatatio in superficialibus vasis lymphaticis, fit, ut in his lympha reperiatur, tunc Medici nomen indidere *Hydatidum*.

Nunc etiam paucis ad affectuum Tunicatorum phænomena explicanda animum dirigamus; ex omnibus verò apparet, quòd succi in tali corpore sint crassiores, imprimis chylus, qui tardiùs circulatur, & sic stagnare cogitur. Dilatatio vasis fit sensim atque sensim, quoniam affluxus, & appulsus succorum non sufficiens est; si verò materia circa tunicas semel sibi aliquam efformavit cavitatem, & dilatationem, necessariò semper plures insequuntur particulæ ejusdem indolis, quæ ibidem colliguntur, & cum tempore talem constituunt Tumorem Tunicatum. *Tumorum Cysticorum.*

Diversitas materiæ, quæ in Tunicis his colligitur, deduci potest primò

primò à conformatione vasis, in quo dilatatio fit, vasa enim cuncta ob angustiam, & flexuram non quemlibet admittunt succum. Juxta hanc succorum, imprimis chyli, diversitatem, diversa reperiuntur vasa chylifera ad hanc, vel illam nutriendam partem. Sic etiam à mixtura sanguinis diversitas materiæ dependet, cùm in quibusdam subjectis succi sunt tenuiores, quàm in aliis, ubi reperiuntur crassiores, in quibusdam succis vel est acidum, vel salsum, vel oleum, vel spiritus abundantiores; si addas & hanc causam, mutationem nempe vasis in longum & latum, quam figuram nactum est vas, dum dilatabatur, si enim dilatatur vasculum, vel tunica, fibrillæ coarctantur, & hinc fit expansio major, & ob majorem, vel minorem extensionis gradum etiam cavitas major, vel minor efficitur; in senectute ob fibrarum coarctationem vasa latiùs distendi nequeunt; in Juvenibus verò fibræ meliùs extendi possunt: ex quibus omnibus sequitur, peculiarem in his vasis separari succum.

Si materia stagnans vel acidior, vel oleosior, vel spirituosior, vel salsior existat, juxta horum varietatem succorum materia hisce in tumoribus Tunicatis, vel tenuior, vel spissior, vel pinguior, vel durior apparebit.

Sic etiam diuturna stagnatio hujus evasati succi hanc, vel illam faciem induere facit; si enim particulæ continuò in motu suo conserventur, & inter se ratione figuræ mutentur, facili marte fieri potest, ut oleosæ particulæ à spirituosis des⸗rantur, & mixtura turbetur. Pressio quoque externa ansam dat, ut materia in his tumoribus contenta compactior reddatur, quia particulæ invicem hamis & uncis combinatæ sunt, prout in oleis destillatis videre est, quæ amissis spiritibus incrassescere solent.

Si ergò ipsius materiæ stagnantis cuspides ab acido præsenti per mensium aliquot spatium planè disrumpuntur, vel franguntur, materia commutatur in *materiam duriorem* pinguedini bovinæ non dissimilem, & sic producitur *Steatoma*, quia acidum particulas figit volatiles.

Si verò in tumoribus his tunicatis plus salis fixi quam acidi colligatur, materia pulti erit similis, quia particulæ fixæ talem mutationem, quam volatiles, non efficiunt in succis, hinc oritur *Atheroma*.

Quilibet ergò ex his facilè mente assequi potest, quòd materia per tot menses latens, stagnansque in parte aliqua plures mutationes circa figuras subeat, ex quarum particularum figuris, mixtura, combinatione, motu, hoc vel illud corpus generari posse neminem latebit, qui saniorem Philosophiam modò summis degustaverit labiis, quę materia toties mutari potest, quoties diversæ ibidem colligantur particulæ.

Non necessum est, si hæc, vel illa extranea in ejusmodi tumoribus tunicatis reperiantur, statim ad Diabolicas confugere artes, quando sc. vel muscæ, vel vermes, vel pili, aliaque inveniantur peregrina, cùm & hæc ex ovulis, aliisque miscelis succorum oboriri queant. Non verò omnem incantationem abesse volumus, & consistunt illa in quadam fascinatione, & Diabolus sæpè fucum facit suis præstigiis, & sæpiùs inter puris, ac materię effluxum quædam immiscet, & supponit, quibus se mancipiis suis potentem, aliis formidabilem reddere vult: & cùm sæpè hæc non fideliter referantur à circumstantibus, & nimis credulis, ac garrulis, plura hac vice addere non libet.

Quod verò proprii folliculi generationem, seu productionem attinet, ipsum sequenti modo generari videtur. Fibræ crassæ, aut laceratæ, & sic à se invicem separatæ, ut in naturalem unionem haud ampliùs redigi queant, à nutrimento distenduntur in largius, ac proten-

tenduntur, hinc emittunt fibras, quę mutuò concurrentes, talem constituunt membranam, quæ membrana nutrita & dilatata cum tumore incrementum capit, quoniam succus transsudans non ordinario situ transponitur, sed coagulatus coacervatur simpliciter, materia aut sero, aut pulti aut melli similis efformatur. Juxta Lunæ phases hi tumores Tunicati augeri vel minui observantur.

Emphysematis. Causa *Emphysematis* seu *Tumoris Flatulenti* est obstructio pororum à quacumque causa oborta, cùm sępè crassiores & copiosiores vapores per poros obstructos transire impediti, *flatus* constituunt. Flatus enim nihil aliud est, quàm vapor crassus in cavitate musculorum, vel aliarum partium conclusus, compressusque, qui distendens expandensque partem membranosam, in eam veluti ventus impellitur, sicque *Emphysema* constituit.

Prognosis. §. 12. Quod *Prognosin* dictorum affectuum concernit, magis vel minùs curatu difficilis est, prout ipsa causa, videlicet crassities fuerit major vel minor. Cùm Ganglion non vitæ exitum minetur, attamen est affectus curatu difficillimus, qui nec emollientibus, nec discutientibus aliisque specificis volatilibus obedit, hinc affectus hic ægros sæpè ad vitæ finem comitari solet, quia indolens est, non magni æstimatur, nec Chirurgi opera imploratur.

Sic etiam Tumores Tunicati absque periculo per plures gestantur annos, & lento progrediuntur gradu, medicamentis etiam rarissimè cedunt. Sponte tamen nonnunquam suppurantur, & modò in ulcera sordida & fistulosa abeunt, modò accuratiore cura inferiùs explicanda radicitus tolluntur. Atheroma interdum in putrefactionem abit, & quemadmodum ulcus ad basin se extendit, quo venæ sæpè eroduntur & periculosæ hæmorrhagiæ causæ existunt, imò duas sanguinis libras effusas esse ex Atheromate aperto legimus in *Ephem. German. Ann.* 2. *obs.* 93.

Omnes hi tumores Cystici sunt ferè sine periculo, attamen, quia sæpè enormen excrescentiam, nonnunquam deformitatem inferunt, curandi sunt.

Emphysema pro loci varietate variat, facilè aliàs curatur; non verò aperiendus est tumor flatulentus.

§. 13. Si æger ritè curari vult, oportet, ut & exacta utatur Diæta, si enim sanguis & succi impręgnati sunt multis viscidis, tenacibus ac terrestribus particulis obstructionem parientibus, fixoque sale poros vasorum obstruentibus, ac sensim nimis dilatantibus, viamque particulis viscidis præbentibus. Victus ergò ratio optima instituitur, quæ ferociam salis mollitie suarum partium demulcere valent. Aer hisce in affectibus sit temperatus, ad calidum vergens & sale volatili multo refertus, vitetur aer multis particulis terrestribusac crassis aut nimis nitrosis acidis repletus, ut est aer nempe frigidus ac marinus, qui succos ac ipsum chylum in vasis circulantem, coagulando vel inspissando adeò crassum reddunt, ut postmodum morbi præfati inde oboriantur. Indulgeant ægri cibis faciliorisdigestionis, quique exhibent nutrimentum subtilius, quod facilè in forma chyli ad sanguinem delatum leges circulationis sequi potest. Exulent omnia acida & viscida salsa, &c. Potus sit cerevisia optima, cui interponatur Potus Theæ vel Caffeæ ad sanguinem & succos attenuandos, sicque ad circulationem faciliorem incitandos, exulent omnia vina atque potulenta acida. Exercitia, somnus ac vigiliæ, imò & alvus sint pro consuetudine. Excretiones quoque solitæ suppressæ aut nimis auctæ, quatenus multùm ad affectuum horum productionem faciant, ad ordinarium incitentur cursum.

Quantum animi pathemata œconomiam

nomiam nostram turbare queant, vel ex eo patet, quòd ex nimio terrore, gaudio ac mœrore nonnulli vitam cùm morte commutaverint, hinc & multùm ad affectus nostros producendos contribuere possunt: cùm enim anima corpori tam amico fœdere juncta sit, ut nihil ipsi eveniat, quin pro illius constitutione aut simul gaudio afficiatur aut tristetur, aut id, quod corpori molestum est amovere conetur, si fortè corpori inopinatè gratum aut pernitiosum quid obveniat, illi statim in auxilium adesse omni ratione conabitur, quando spiritus magna copia ad omnes corporis partes determinabit, qui tanta celeritate, fulminis instar, ad singula corporis puncta penetrabunt, ut inde sanguis & reliqui succi non duntaxat in certo particularum suarum ordine conturbentur, quo postmodùm paucos spiritus promere queant, sed magno isto impetu sæpiùs ex latibulo quodam expellitur fermentum peregrinum, quod humoribus admixtum œconomiam animalem turbat.

Galenicorum cura in Ganglio. §. 14. *Galenici* in *Ganglio* calcem vivam cum adipe anserino & terebinthina prodesse dicunt; medicamentum ex Achate lapide parant & imponunt, vel sequens:

℞. *Cerussæ*,
resinæ pinûs,
olei veteris,
ammoniaci Thymiamatis,
galban. aa. ℥j.
Ceræ trientem.
M.

Laminam plumbeam crassiorem, veluti sunt verricula, Ganglio majori imponunt ac deligant. Gravitate enim dissolvi ajunt per longum tempus.

Commendant etiam oxcerum & masticherum Emplastrum. Sunt qui benè fricant Ganglion cum sale & fol. sambuci simul mixtis, dein applicant emplastrum de cicuta. Veteres in curatione *Ganglii* à Chirurgia abstinent, ac solis medicamentis utuntur, præsertim verò Gummi ammoniacum super ignem emollitum & ad Emplastri formam redactum cum lamina plumbea superponunt, ne verò hinc & inde moveri possit, arctis vinculis constringunt; si transactis aliquot diebus Ganglium emollitum fuerit, nulla rei mentione ad ægrum facta, statim (dum adhuc calet locus,) vincula tollere, pollicem dextræ manus Ganglio immittere, ac reliquos quatuor digitos parti affectæ injectos comprimere jubent, inde Ganglium citò dissolvi & evanescere sperant.

Atheromate, Meliceride, & Steatomate. In *Ateromate*, *Meliceride* & *Steatomate* Chirurgiam, uti in strumis, adhibent, quæ consistit in Sectione, excoriatione & suturis, reliquaque curatione: eam verò operationem ità instituunt, ne & pelliculam facient, eò quòd contentus humor effusus impediat Chirurgiam, & ne partem ipsius relinquant, quæ regenerationis plerumque causa fit, circa manuum juncturas, & malleolos, & partes, quæ secundùm articulum moventur; quemadmodum etiam struma, si aut tota aut pars ipsius relinquatur. Quòd si tale quid relictum fuerit, melius esse dicunt non suere, sed erodentibus medicamentis relicta consumere.

Emphysemate. In *Emphysemate* curationis scopum esse ajunt, corporum rarefactionem & crassi spiritus attenuationem per calida ac tenuium partium medicamenta perficere. Præmissa evacuatione per hydragoga, quæ pituitam seu serum ceu materiam (ex qua flatus generantur,) evacuant, progrediuntur ad sacculos ex carminativis, discutientibus ac calefacientibus, eosque calidè parti affectæ imponunt. Si verò musculi ob contusionem inflati fuerint, partes valdè calida & acria ægrè ferre dicunt, quare ab initio in mitigantibus perseverare oportet, declinatione verò contingente in discutientibus. Utuntur itaque sapa cum modico oleo, lanis succidis excepto, aut etiam cerato

ex œsypo admixto, & curam adhibent, quo caliditas permaneat, nam frigiditatem non conducere ajunt. Postquam verò mitigatio facta est, acetum admiscent & nitrum aut aphronitrum, & postea etiam lixivium: postremum autem emplastra discussoria adhibent usque ad perfectum mali discussionem, strigmenta fervefacta primùm, ut pura fiant, excolant ac rursus in ollam injiciunt, & tritam calcem vivam instar farinæ insperam inferciunt, donec luti spissitudo fiat, quo tum utuntur.

Paracelsi cura in Ganglio, Atheromate, Meliceride & Steatomate. §. 15. *Paracelsus* in Tumoribus Cysticis, *Ganglio* nempe, *Atheromate*, *Meliceride*, *Steatomate* curandis eodem modo incedit ac in Tophis & Sclirosi, commendat ergò in eum finem sequens unguentum.

℞. *Ol. myrtillor.* ℥ii.
N. Moscatæ ℥ß.
Axung. iumentorum ℨii.
petrolei ad pondus omnium
M. f. Mixtura.

In Emphysemate. In *Emphysematis* curatione ritè instituenda *Paracelsus* ab apertione & rebus siccis cavere præcipit, & resolutioni materiæ potissimùm studere, varia ergò ex ficubus, oleo, ex bacc. Juniper. farin. fabarum parare jubet cataplasmata. Ad ventum in Tumoribus abigendum sequens vel simile laudat Cataplasma:

℞. *Ol. ex bacc. Iuniper.*
amygd. dulc. aa. ℥i.
farin. fabar. ℥ß.
fim. columbin.
caprar. aa. ℥ii.
Aceti q. s.

M. f. l. a. cataplasma, quod superponatur mane, sub meridiem & vesperi. Vel seq. Empl.

℞. *Terebinth.* ℔ß.
Cumini ℥iv.
sem. lactuc. ℨvi.
ceræ q. s.
M. f. Empl.

Helmontiana cura in tumoribus hisce. §. 16. *Helmontius* in affectibus Cysticis, ut Ganglio, Atheromate, Meliceride & Steatomate omnia ea, quæ in aliis Tumoribus reperta habet & hic prodesse ait. Internè propinat oculos cancr., aliaque Diaphoretica, quæ insigni cum utilitate intus exhiberi posse sperat. Topicè verò emollientia adhibet, potissimùm in tumore duro oleum illud commendat, quod in strumis depellendis sæpiùs probatum reperit, & oleum strumarum ab ipso vocatur.

Helmontius Emphysema seu Tumorem flatulentum per semina flatus discutientia auferri posse contendit, anisi, dauci, carvi, anethi, cymini, imprimis cùm propter contusionis injuriam pars quędam lacerata in furorem concitetur, qui per remedia ista insigniter mitigetur.

§. 17. *VVillisius Ganglion* curare studet, illud insensibiliter resolvendo laminæ plumbeæ, ope, quam parti firmiter applicat, vel solam, vel Mercurio vivo illitam, vel oleo Juniperi destillato inunctam. Folia sempervivi majoris itidem adhibet, inferiorem eorum cuticulam priùs detrahendo, novaque manè & vesperi imponendo. Gummi Ammoniacum in emplastri forma parti etiam applicat. Sed si *Ganglia* hisce omnibus resistant, ad emplastrum de Ranis Vigonis cum Mercurio confugit, vel etiam parti successivè imponit plumbi laminam spiritui vini & aceto destillato infusam, cui euphorbium inspergit. *VVillisiana curatio Ganglii.*

Atheroma, Meliceridem, & Steatoma simili tractat methodo. Statim enim sollicitè materiam aggestam tum internis tum externis medicamentis insensibiliter discutit. Sed quum illud infrequentiùs contingat, imò & in recentioribus tantùm tumoribus cysticis hoc exspectare liceat; materia parumper maturata tumorem aperit, humorem evacuat, & loculum penitùs excidit, ulcusque deinde curat balsamo vel sulphuris vel Peruviano; nulla autem superest resolutionis spes, si tumor aliquamdiu duraverit, & ad Chirurgi manum, tanquam ad sacram *Atheromatis, Meliceridis & Steatomatis.*

anchoram tunc recurrere necesse est. Cistis enim, ut jam dictum radicitùs tollenda venit, nec minima quidem ex fibrillis illam constituentibus est relinquenda, ne novus deinceps Tumor exsurgat, qui deinceps in diuturnum foetidumque ulcus, aut fistulam abit. Ad hunc autem finem assequendum utitur vel instrumento Chirurgico, vel unguentis exedentibus. A principio enim hos Tumores maturat emplastro ex gummi ammon. pyrethr. & ol. succin. destill. parato. Post apertionem autem unguentum Ægyptiacum in sinum immittit vel purum, vel cum terra vitrioli, & pauco viridi æris auctum.

Emphysematis. In *Emphysematis curatione* abstinet à phlebotomia, uti & à catharcticis atque Diaphoreticis, & Diuretica, qualia sunt sequentia, solummodo commendat:

℞. *Milleped. vivor. mund.* ℥iß.
Nuc. Mosch. incis. No. i.
Simul contusis affund. aquæ diutreticæ infra scriptæ ℔i.
f. express. dos. ℥iii. *ad* ℥iv. *bis in die.*

℞. *Baccar. Iuniper. virid.*
sambuc. aa. ℔iii.
Conor. abiet. ℔ii.
Iugland. virid. ℔i.
Cort. VVinter ℥ii.
citr. ℥iii.
Aurant. ℥ii.
Limon.
sem. ammeos,
erucæ,
nastur. aa. ℨvi.
aneth. ℥i.
affund. ser. lact. è vin. alb. parat. ℔iv. *destill. organ. commun. totus liquor misceatur.*

Tumori autem sequentia topica applicat:

℞. *Flor. sal armon.* ℥i.
crystal min. ℥ii.
spir. vin. tenuioris multo phlegmate imbut. ℔ii.

Misc. & dissolve in vitro, huic liquori pannum lineum bis in die intingit, & tumori flatulento applicat.

Vel:

℞. *Empl. Diasapon. h. e. de minio cum sapone Veneto* f. q.

extendatur tenuiter super alutam tenuem, quod parti impositum in illa per aliquot dies sinit, ipsumque tum renovat.

Sylviana cura in Ganglio & tumoribus cysticis. §. 18. *Sylvius* in Ganglio reliquisque Tumoribus Cysticis curandis ad glutinosam pituitam peccantem corrigendam, incidendam & attenuandam, sicque tumores resolvendos, salia commendat volatilia frequentiùs in vino vel liquoribus aliis indita sumenda, sive sint ex animalibus deprompta, sive in vegetabilibus contineantur. Externè olea & unguenta illinit emollientia & dissolventia ex oleo laurino, Philosophorum, unguento martiato, vel cataplasmata ex plantis aromaticis parata, imprimis verò Emplastrum suum carminans commendat. Ad evacuandos humores viscidos pilulas suas laudat magistrales.

In Emphysemate. In *Emphysemate* ad pituitam viscidam resolvendam & bilis actionem juvandam carminativa laudat, ut spiritum nitri dulcificatum, & potissimùm spiritum suum carminativum, aliaque flatus discutientia ac sudorifera volatilia & fixiora quæcunque.

Inter Externa magnificit *Sylvius* cataplasmata ex floribus chamomillæ, baccis lauri, semine cumini, olea rutæ, nardinum, anethi, vel unguentum martiatum & similia partibus flatibus distentis adhibita.

Cartesianorum modus curãdi Gãglion. §. 19. *Cartesiani* talem subministrant *Ganglion* curandi rationem, qua tumor ille spissus ex liquore nerveo coagulato productus resolvatur, dissipetur, & à nervorum ramis & tendinibus amoveatur, ut rami illi & tendinum extremitates à distorsione & convolutione liberari, & in situm convenientem reponi queant, qua de causa emollientia & interdum suppurationem promoventia tumori imponunt qualia sunt

empla-

emplastrum ex galbano, vel Gummi Ammoniaco in vino dissolutis, diachylon cum gummis, de ranis cum Mercurio, vel tumorem illinunt balsamo nervino, spiritu gummi Ammoniaci & salis armoniaci inuicem mixtis. Adhibent etiam ad coagulati illius succi dissolutionem impetrandam laminam plumbeam Mercurio illitam, vel auream, quam super Ganglion firmiter alligant, vel digitis comprimunt, aut duobus prioribus digitis manûs sinistræ illud prehendunt, & dextera percutiunt, ut ita dissipetur, quo facto emplastrum defensiuum *vigonis* superimponunt. Sectione quoque secundùm longitudinem instituta illud nonnunquam student auferre.

Atheroma, Meliceridem & Steatoma. *Atheromatis*, *Meliceridis* & *Steatomatis* curationem peragunt emollientibus, ut sectione postmodùm faciliùs materia intus contenta unà cum folliculo suo siue cystide eximatur. Sequens itaque emplastrum singulariter celebrant.

℞. *Gumm. Ammoniac.* ℥ ii.
Sulphuris ℥ ß
Camphor. ʒ ii.
Euphorb. ʒ i.
Ol. petr. q. s.
M. f. Emplastrum.

Sectionem crucis forma super tumore instituunt, ad ipsam usque materiam, tum cutem eleuant, & materiam, spatula à reliquis partibus separant, hinc unà cum tunica illa eximunt, & suscitatam fortè hæmorrhagiam ob diruptas venulas aut arteriolas convenientibus remediis sistunt, cauitatem unguento Ægyptiaco, vel melle chelidonii mundant, reliquias aqua sublimata, Mercurio librato vel alumine penitus absumunt, & curam uti in aliis ulceribus debitè absolvunt.

Emphysema. *Emphysemati* conferre credunt interna remedia efferuescentiam sedantia & discutientia, quæ parantur ex crystallis Tartari, ebore Philosoph. pp. floribus armoniaci, oculis cancr. nec non aliis sudoriferis & diureticis lympham resolutam extra corpus eliminantibus. Inter externa tumori adhibenda sequens approbant linimentum.

℞. *Vnguent. martiat.* ʒ iiß
Agripp. ʒ iß.
Sperm. cet. ʒ ß
ol. destillat. aneth. gutt. vj.
cumin. gutt. iiii.
Petr. alb. ℈ i.
F. Linimentum.

Fotus etiam & cataplasmata deprædicant ex herbis betonicæ, menthæ, chamædrios, salviæ, phellandrio, foliis rorismarini, floribus sambuci, chamomillæ, farina fabarum, Tartaro & sale Ammoniaco parata, uti & emplastrum de baccis lauri, oleo Philosophorum malaxatum & calidè impositum.

§. 20. In cura *Ganglii nostro* judicio eò incumbendum est, ut obstructiones tollantur, ac succi viscosi ante omnia attenuentur, hinc præter interna volatilia & incidentia solis externis peragitur remediis, ut sunt spir. lumbricor. matricalis, vini camphor. item fotus & cataplasmata ex blandè resoluentibus parata. Hisce verò nil juvantibus, eò deveniendum est, ut exstirpatio hujus instituatur manu Chirurgi exercitati, quæ per Sectionem fit, hinc Ganglion circa articulos vel alibi emergens tollitur vel concussione aut digiti compressione firmiore, seu manu fricetur vel validè comprimatur, usquedum incalescat, mollescat, & evanescat, & sic vi compressionis succi tumorem constituentes iterum quaquaversum protrudantur & quidem per tubulos; & ne recidivam patiantur ægri, ad succos porrò attenuandos obstructionesque reliquas tollendas, ipsi tumori superimponatur lamina plumbea aut alia simplex Mercurio incrustata, & super hanc Emplastrum tenaciter hærens (vulgò *Heffi*, *Pflaster*) cum splenia compactiore & deligatione arctiore, eousque quo cystis rupta, & materia intus contenta discussa fuerit, quod *Nostra methodus curandi Ganglion.*

sæpè intra mensem & eitiùs contingit; vel loco laminæ imponatur Emplastrum de ranis cum duplo mercurii cum stricta ligatura, quæ impedit ne succi viscosi in consueta cavitate iterum ut antè cumulentur. In quem finem & Emplastrum nostrum de Thea egregium erit, item de Labdano, Divinum *Barbettes*, Diaphoret. *Mynſ.* Alii aliquid de emplastris his dictis, aut gummi saltem armoniac. dissolutum sub forma Emplastri laminæ plumbeæ supponunt, & facta decente deligatione eundem expectant effectum. Sequens linimentum Gangliis illitum à pluribus magni æstimatur.

℞. *Ol. Limac.*
lumbric. terr. aa. ℥ii.
lil. alb.
chamomill. aa. ℥iß.
verbaſ.
Tabac.
sambuc. aa. ℥i.
caſtor. ℈ß.

Quo linimento manè & vesperi artus Gangliis infecti & deturpati calidè illinantur, vel loco hujus fotus instituatur ex herbis Absynth. Arthemiſ. Origan. Salv. gran. Juniper. in lixivio decoct. Item suffumigiis utendum est ex gummosis aliisque discutientibus volatilibus. Sed breviori manu negotium hoc succedere videtur, si nempe pugni ictu duplici fortiore, membro super tabulam commodè situato rumpatur capsula, quod vulgus imitari solet, tumorem versus tabulæ apicem aliudve corpus solidius premendo, sicque pariter cystim ejus lacerando. Sed ubi Tumor altas jam egerit radices, & per annos duraverit aliquot, tunc ad præscriptum Celeberrimi Domini *Muys* ferula lignea haud differens ab illa, qua Præceptores in castigandis pueris utuntur, nisi quod plumbi portio in illius medio infusa jacet, juvat, & talis ferulæ uno ictu, ægroti facie à manu affecta in dorsum aversa, tumor rumpi solet. Quo remedii genere prælaudatus vir Ganglium per quadriennium patientem vexans evanescere vidit, cujus medela brevi per Emplastrum & strictam ligaturam absoluta fuit. Qui à duro hoc cuneo abhorrent, ii uti possunt sequenti vel simili linimento.

℞. *Ol. de Laterib.* ℥i.
terebinth. ℥iii.
ceræ ℥ii.
camphor. gutt. v.
vitell. ov. No. j.
M. f. linimentum.

Quidam ex Chirurgis sunt, qui aperiunt Ganglia, eaque per suppurantia sanare tentant. Alii Emplastrum Arsenicale extollunt, ac dein ictum pugni. Rarum est, quod Cl. *Mynſ.* refert in *Podalirio* suo ex *Blankardo*, materiam Ganglii ex cadavere exemtam instar crystalli pellucidam apparuisse & satis duram, eamque literas subjectas exhibuisse, multò majores, quàm erant revera, sic ut illud Ganglion tum temporis pro microscopio inservierit, quod tamen phænomenon non tam ejus pelluciditati, quam figuræ attribuendum existimo, quòd facilè experiri est, dum pupilla ex vitulo alioque animali exemta imponatur chartæ, literas videbis multo majores, quàm erant reverà.

In *Ganglio* ETMULLERUS folia sempervivi majoris, cui detracta sit inferior cuticula commendat, quæ imponatur quotidie, manè & vesperi removendo, meliore jure applicatur lamina saturni spir. vini, camph. irrorata & adspersa euphorbio, quod Ganglia successivè dissipare ajunt, ut penitus tandem evanescant.

Atheroma, Meliceridem & Steatoma.

Quod Therapejam Affectuum reliquorum Tunicatorum *Atheromatis Meliceridis & Steatomatis* attinet, cura ferè eadem est, eorum enim sublatio fit per interna volatilia & fluiditatem succorum conciliantia remedia, ut sunt potus Theæ vel Caffeæ more jam recento calidè absorbendus, aliaque incidentia & Diaphoretica sæpiùs recensita. Cura verò insensibiliter

pera-

peragitur per attenuantia & resolventia fortiora medicamenta, imprimis si tumores hi adhuc materiam fluidam contineant. Sensibiliter verò magis cura perficitur per Maturantia, Septica atque Sectionem.

Inter resolventia medicamenta primas tenent calx. viv. ejusque decoctum, spir. vin camph. spir. matrical. cum aliis oleis aromaticis & gummosis mixta vel in Emplastra redacta, quæ sæpè post pugni ictum imponi possunt ad materiam meliùs resolvendam. Ex. gr.

℞. *Gum. Galban.*
armoniaci,
Styrac. calam. aa. ℥iii.
Resin. pini ℥ß.
Ol. Guaiac. ℥i.
ceræ ℥ß.
Philosoph. ℥iß.
pulv. rad. bryon. ℥i.
M. f. l. a. Empl.

Emplastrum nostrum de Thea, item de Labdano, de cicuta, de Tabaco, item Divinum de Ranis cum merc. de Galbano Mynſ. & Magneticum imprimis si quid Camphoræ addatur, egregia sunt in resolvendis quibuscumque Tumoribus, præsertim in his Tunicatis. Vel in forma linimenti sequens vel simile præscribatur:

℞. *Vngu. Dialth.*
Martiat.
ol. Laurin. aa. ℥ß.
Philos. ℥ii.
ceræ ℥i.
Tinct. Galbani ℥i.
Spir. sal. armoniaci volat. ℥iii.
Camphoræ ℥iii.
M. & illinatur, dein superiùs præscriptum applicetur Emplastrum.

Balsamus Peruv. item vapor à pyrite ignita exceptus, & oleum rubetarum à *Barbette* laudantur.

Quoad maturantia medicamenta asterisco notandum est, quòd hisce cautè incedendum sit, ne, quemadmodum à potentioribus exsiccantibus durities redditur scirrhosa, maturantium fortioribus malignitatem cancrosam inducamus. Meliùs ergò mitioribus resolventibus ut Empl. ex gum. armoniac. ol. succini & pulv. rad. pyrethri mixto tumores hi discutiuntur, mediante enim hoc remedio Tumorem Tunicatum in maxilla ruptum fuisse testatur *Sennertus*.

Caustica verò seu corrosiva medicamenta externa Tumores hos Tunicatos erodentia aliquando in usum vocantur, quę cutem cum folliculo eorum abrodunt, sicque Tumores excavant, ę propter ea in Meliceride, Atheromate & Steatomate maximè conveniunt. Ex quorum erodentium seu causticorum classè cuti erodendę applicandorum sunt lapis infernalis sive causticus officinarum, oleum vel butyrum antimonii, item Vitriolum lunę, vel quę Eschara, quam illa induxerunt, remota, ipsum folliculum penitus erodunt, inter quę sunt viride ęris, colchotar dulciss. Alum. ust mercur. libratus & libratus, ungu. fuscum *VVrʒii*, quibus tamen medicamentis eo allaborandum est, ut cum materia contenta omnis folliculi substantia auferatur, & ossa quoque, si his adherescant tales humores, studiosè abradantur, aliàs Tumores hi in ulcera abeunt fistulosa, facileque repullulant.

Chirurgica ac manualis curatio horum Tumorum Tunicatorum consistit in pugnę ictu, prout superiùs in curatione Gangl<u>ii</u> diximus, posteà curari potest ut aliud ulcus. Caustico priùs adoriendi, & cultro reliquię exscindi possunt. Operatio ergò sequenti modo peragenda est: Incidatur cutis superposita ad formam crucis, & manu labris à Tumore separatis cystis eximi debet cum tota intùs contenta materia, quę interdum pinguedinis, mellis, pultis, interdum lapidis, vel calcis, vel etiam cerę, vel glandulę coctę similitudinem habet, &, si aliquid membranę remanserit, ad istam destruendam

penicilum spir. sal. commun. imbui, & sic applicari potest; vel.

℞. *Empl. dia sulph.* ℥iii.
ol. succini,
tartar. aa. ℥ii.

M. & applica Tumoribus Tunicatis, Lupiæ, aliisque. Dum hæc scribo, in mentem venit sequens casus: Condiscipulus meus *Selein* dictus, Francothalensis, sub mento maximum sensim ac sensim nactus est Tumorem Cysticum, quem tandem curandum suscepit Empiricus quidam Gallus nomine *Atavan* notissimus, qui materiam in Cystide contentam Sectione instituta me præsente exemit promtissimè, quæ materia erat glandulę coctæ similis, sed post aliquot dies obveniebant Symptomata graviora, ut die à Sectione octavo, inter parentum lachrymas optimæ hic spei Juvenis animam efflavcrit.

Emphysema. Curatio *Emphysematis* consistit potissimùm in removendis tubulorum obstructionibus, per interna Diaphoretica volatilia ac carminativa specifica, ut sunt spir. nitri dulc. Essent. carminat. camomill. Rom. cort. aurant. menth. Zedoar. arcan. dupl. sem. carminativa quæcunque, & ex his parata spiritus & olea. Omnia enim aromatica hic egregia sunt, ut Tinctura cinnamomi, macis & sexcenta alia cum aq. fœnicul. carmin. aliisque propinanda. In Juniorum gratiam esto sequens formula:

℞. *aq. fænicul.* ℥ii.
carminat. ℥i.
fl. chamom. ℥iß.
Essent. cort. aurant. ℈iii.
Spir. nitri dulc. ℈ß.
Syr. fl. chamom. ℨvi.
M. d. cochleatim.

Vel detur per vices arcanum duplicatum à ℈ß. ad ℈j. excellens in flatibus remedium, interponantur spiritus anis. angel. matricał. catarrhal. Elix. vit. Essent. bacc. lauri, Juniper. spir. sal. armoniaci anisat. Ut & omnia reliqua salia volatilia oleosa conducunt. Solis enim sudoriferis internis curatur *Emphysema*.

Externè in *Emphysemate* conducunt sacculi ex fl. chamomill. sambuc. sem. anis. &c. in vino cocti & tepidè parti flatulentæ impositi, vel parentur ex herb. ruthæ, scord. Malv. fl. chamomill. sem. cumin. carvi, bacc. lauri, Juniper. sal. armoniaci, tartari, &c. Ex quibus pro re nata parentur fotus vel Epithemata vino Gallico vel lixivio incoquenda & calidè applicanda. Vel sequens:

℞. *Aq. fl. sambuc.*
calc. viv. aa. ℥ii.
librat. vin. camph.
matricalis,
Angel. aa. ℥i.

M. cum quadruplicatis linteis applicandum Epithema.

Ceratum de *Cumino*, Empl. de bacc. lauri, de Thea, de Labdano, carminat. Sylv. &c. optimo sæpè cum successu applicantur.

Tumores hi flatuosi haud incidi aut ferro aperiri debent, Gangræna enim ac Sphacelus facilè subsequi solent, sed potiùs medicamentis idoneis cataplasmatibus, aliisque oleis chamomill. Philosophor. succin. carvi, cumini, anis. &c. resolvendi ac discutiendi sunt. Conducunt etiam suffumigia ex carminativis ac gummosis resinosisque parata.

CAPUT XII.

De Aneurismate & Varice.

§. I.

Affectus quivis & eorum causæ internæ non alibi quærendæ sunt, aut reperiri possunt, quàm in succis & canalibus, ex quibus partes solidæ & universum corpus conflatum est, nam quia sanitas, vires & vigor actionum à partium solidarum motu pendent, hæc verò à succorum agitatione, adeoq; necesse est,

est, ut succi per canales fluant refluantque qua decet via, & modo ordineque, ut sanitas in propatulo sit; unde elucescit, actiones nunquam lædi posse, nisi læsis succis vel canalibus, aut ambobus: Itaque explicatis, quæ hic occurrere possunt vitiis, referatę erunt fores, ut clarè lęsarum actionum, adeoque morborum phęnomenon causas clarissimè perspiciendo ob oculos ponamus. Nunc verò occurrunt & canalium sanguiferorum vitia, inter quę imprimis perspicua sunt *Aneurisma* & *Varix*.

Aneurisma. *Aneurisma* dicitur etiam Latinis *Arteriæ dilatatio*, & describitur vulgo, quòd sit tumor extraordinarius continuò pulsans, digitis facilè cedens, at propediem iterum sese extendens, ab arteriarum interioris tunicæ ruptura, & exterioris dilatatione. Brevissimè describi potest, quòd sit ruptura interioris Tunicæ arteriæ à causa quacunque violenta producta.

Varix. *Varix*, Grecis κιρσὸς vocatur, Germanicè generaliter dicuntur Varices *die Krampff adern* specialiùs verò *die Kinds Blattern*, quoniam gravidis plerumque accidunt. Varices ergò nihil aliud sunt, quàm venarum nodosæ, lividæ & molles intumescentiæ, tractum atque colorem illarum observantes, quæ compressæ quidem digito imposito cedunt, mox tamen recurrunt, à sanguine crasso & ad stagnationem apto circa valvulas alicujus venæ, cujus membranæ à majori sanguinis copia ibidem cumulata ita distenduntur, ut sacculos quasi sanguine repletos efforment. Varix vulgò describitur, quòd sit venæ dilatatio extraordinaria vel cum vel sine ulcere existens, contingensque modò in temporibus, modò circa umbilicum, frequentissimè verò in cruribus, utplurimùm à nimia dilatatione venarum obhorta. Me judice describi potest, quod sit venarum extensio nimia, à causa violenta tùm interna tùm externa oborta.

§. 2. Aneurismatis *Pars affecta* sunt Arteriæ, vasa ex fibrillis albis conflata, sanguinem ex globulis oualibus constantem vehentia, quas arterias vasa esse continuata sanguifera solidè probat *D. Antonius van Leeuwenhœk. Socius Collegii Anglicani, in Tractatu Belgico, Den waaragtigen Omloop des Bloeds*. *Pars affecta.* Cor quidem contractione sua sanguinem ex ventriculis suis in auriculas immittit, sed quoniam arteriæ sensim decrescunt, sanguis in eas injici nequit magno cum impetu, quin eas tumefaciat. Cùm arteriæ hoc modo tument, ad pristinum redeunt statum, fibrarum suarum elatere, & ea ratione partem sanguinis, quem acceperunt, cordis venis impendunt. Et cùm cor iteratis vicibus sanguinem in arterias protrudat, ita etiam illæ extolli debent & subsidere, iteratis vicibus. Motus iste Arteriarum Pulsus vocatur, circa quem annotandum est, arteriarum dilatationem cordis contractionem concomitari; & arteriarum contractionem ejus dilatationi adjunctam esse. Ii, quibus satisfacit perspicuus rerum conceptus, cordi tantummodò tribuent munus sanguinem in arterias compellendi, ipsumque præcipuum circulationis instrumentum existimabunt. Iis, qui autumant cor esse sanguificationis organum, permittendum est, in certiori inniti conjectura. In omnibus verò corporis partibus, ubi existunt Arteriæ, Aneurisma contingere potest. Sic in Naso Virgo post variolas Aneurisma passa est, prout testantur *Bartholini Acta Haffniensia*, & quidem *Obs.* 81. *vol.* 1. quod Aneurisma nullis remediis cedens febris superveniens curabat. In brachio, pedibus, collo aliisque locis observavimus Aneurismata, quæ etiam internè nobis non observantibus contingere possunt.

Varicum pars affecta dicuntur ve-

venæ cum suis valvulis, itidem vasa sanguifera, & quidem vulgo revehentia dicta, sanguis enim copiosus, crassus ac acidus à venis majoribus ad minores fluens ob crassitiem & suam viscositatem ad valvulas vasorum subsistens & incrementum capiens, venæ tunicam facili marte distendere, & talem sacculum varicosum producere ac efformare potest, imò & internæ venæ à tali affectu non immunes sunt, uti Varices in venis pulmonum annotavit *Hippocrates*. Utplurimùm verò Varices in gravidarum cruribus ac Abdomine observantur, qui tamen in omnibus corporis nostri partibus contingere possunt.

Diagnosis Aneurismatis. §. 3. Nunc ad Diagnosin horum vasorum sanguiferorum affectuum nos accingamus. Aneurismata externis in partibus in sensus nostros facilè incurrunt. Tumor enim est arteriarum mollis & laxus, ut digitorum compressioni aliquo modo cedat, mox tamen redeat; quamvis cum tempore & in Aneurismate inveterato tumor satis durus ac magnus evadat, prout Aneurisma pugni magnitudinem excedens & 5. circiter unciarum pondere vidit *Celeberrimus Dn. Schrækius*. In Aneurismate pulsus deprehenditur pulsui Arteriarum respondens. Circa Aneurisma sugillatio vel livor utplurimùm observatur, cutis adest densitas, sanguis enim extra illius cavitatem erumpens in loca vicina fertur, & apertio ejusmodi læsorum vasorum arteriosorum causa est, quam infelix Venæsectio sæpè suppeditat.

Diagnosis Varicum. Varices quoque externi in conspectum veniunt & facilè cognoscuntur ex ipsorum livore & tumore molli, in cruribus enim & prope malleolos aliquoties hi Tumores varicosi, lividi & subcœrulei observantur ad mori vel uvæ magnitudinem, quales nodos in virgine rustica *Celeberrimus* observavit *Georgius Francus in Decur. Ephem. Ann. 3. Obs.* 12. qui varices etiam sponte quinquies rumpebantur, & inde effluebat ultra libram sanguinis. In gravidis utplurimùm observantur imprimis circa femur, abdomen & crura. Interni Varices vix à Medico oculatissimo cognosci possunt. *Dn. Joannes Mutilliet, Chirurgus noster Aulicus* nuper vidit Aneurisma in Brachio circa cubitum Viri Juvenis alicujus, ovi struthionis magnitudinem excedens, quod per annorum aliquot spatium absque ullo incommodo gestabat, sed strepitum continuum produxit tumor, non aliter, ac ventus sibilare solet; sanguis enim sic cum impetu irruebat. *Paracelsus* ait, si crurum venæ tumeant, qualescumque sint, nodosæque fiant globulorum instar, cum nativi coloris in cœruleum, nigrum aut sub viridem transmutatione, velut inflata cutis præter carnis detrimentum, Varices fore judicabis.

Galenicorum judicium de causa Aneurismatis. §. 4. *Galenicis Aneurisma* dicitur dilatatio arteriæ, seu tumor arteriæ, qui est ad tactum mollis & digitis cedens, quem ex *sanguine & spiritu* generari dicunt. Fieri & Aneurisma ajunt arteria sauciata, ubi quidem incombens ipsi cutis ad cicatricem devenerit, manserit autem vulnus arteriæ neque conglutinatæ, neque cicatrice obductæ, neque carne obturatæ. Cognoscunt affectum hunc ex pulsu arteriarum, imò ubi comprimuntur arteriæ, tumor omnis disparet. Quæ ex osculi arteriæ apertione fiunt, oblongiores apparent, & in profundo consistunt, & ad digitorum impressionem, velut strepitus quidam auditur, quum in affectionibus ex ruptione nullus sonus percipiatur, & sint quoque hæ magis rotundæ, & in summo occurrant.

Varicis. *Varix* Galenicis dicitur *venæ dilatatio*, quæ occurrit aliquando in temporibus, quandoque juxta imi ventris partem sub umbilico, maximè verò circa crura. Generationem hujus affectus juxta ipsos ex materia atrabiliosiore ortum habere contendunt.

§. 5. Pa-

Causa ad mentem Paracelsi Aneurismatis.

§. 5. *Paracelsus Aneurisma* ex sanguinis arteriosi sale caustico oboriri contendit, & *Varices* juxta ipsum oriuntur ex sale plumoso, quod cum substantia resolutum est: illis evenire ait, qui cavernosum ulcus exspectant: ac mulieribus gravidis: ideò quod ulcus hoc in matrice debeant exspectare per generationem in easdem venas expulsam. Notat enim asterisco, cùm sal aliquod ex operatione propria seipsum aperit, ejus est sanitas: ubi non, transit ad radices hujusmodi venarum, & ulcus cavernosum intrinsecum generat.

Helmontii de causis Aneurismatis & Varicis opinio.

Helmontius Aneurismata ac *Varices* ab Arteriarum ac Venarum partium à sanguine multo cruore referto distentione originem sumere, & natales suos habere sibi imaginatur, ac de eo non ampliùs dubitat.

Iuxta VVillisium causa Aneurismatis.

§. 7. *Aneurisma* secundùm *VVillisii* opinionem oritur à causa vel externa vel interna; causa externa est arteriæ sectio vel punctio., ab aliquo instrumento talem effectum producere valente inductæ: interna verò est sanguis salibus acribus & erodentibus luxurians; quorum particulæ quædam Tunicarum arteriarum poros subingressæ, fibras Tunicæ interioris discindunt ac dissecant, illamque ab exteriore robustiore existente separanr. Sanguis verò eodem semper impetu circulum suum agens, hiatum illum in cursu suo obvium subingreditur, & spatium istud inter exteriorem & interiorem arteriæ tunicam subsistens subiens, ipsas à se invicem latiùs sejungint, & aggestione sua validiùs illas distendens atque extollens, Tumorem Aneurisma dictum generat.

Varicis.

Varix, sentiente Authore nostro, inducitur à sanguine crassiore & fœculento in venis remorante, illarumque Tunicas dilatante. Cruor enim ex arteriarum osculis elapsus, & venas subingressus, tardiori multò quàm antea motu agitur, tum ob spiritus parciori copia illum tunc inhabitantes, tum res ob tunicarum venarum tenuitatem, earumque laxitatem: quo fit ut sanguis, qui arterias torrentis instar percurrit, testudineo quasi gressu in venis circuletur. Si verò cruoris massa spiritibus sit jam depauperata, aut liber ipsi non suppetat commeatus per venam aliquam vel compressam vel obstructam, in vasis alveo detentus sanguis tunicæ fibras & pondere suo & aggestione à se invicem dimovebit, illasque extendet ac elongabit, & venæ parietes dilatas, illius cavitatem ampliabit, eamque in tumorem elevabit.

Sylvii opinio de causa Aneurismatis, & Varicis.

§. 8. *Sylvius* de causa *Aneurismatis* ac *Varicis* differens statuit *Arteriæ* Tunica læsa *Aneurisma*, *Venæ* autem tunica itidem læsa & laxata *Varicem* excitari, quia juxta ipsum æquè in Arteriis ac Venis requiritur conveniens firmitas & soliditas; quo sanguis per ipsas debitè moveri & propelli queat.

Cartesianorum ratiocinia de causis Aneurismatis.

§. 9. *Cartesiani* adscribunt originem *Aneurismatis* nimiæ exterioris arteriæ tunicæ extensioni, quæ à sanguine per interioris tunicæ fibras resolutas, suppuratas aut contusas, ad exterioris fibras fortiùs allabente, & motu suo pulsorio in eas agente frequentiùs dependeat, abs quo etiam pulsu & continuo sanguinis allapsu ipsa ista tunica exterior nonnunquam dirumpatur, & sanguis effusus circa eandem stagnando coaguletur. Externa quædam infortunia, qualia sunt lapsus, contusiones, aliæque offensiones, malo huic interdum ansam præbere asserunt, dum arteria sanguine turgida vehementiùs percutiatur aut confringatur, qua violentia fibrę internę valde lædantur, & nonnunquam penitus diffringantur.

Varicis.

Haud absimili ratione etiam *Varices* progenerari credunt, dum scilicet à vi quadam compressæ venę sanguini ab arteriis fortiùs propulso transitum permittere nequeunt, qui circa valvulas subsistens, & copia auctus ibidem loci venam distendit & tumorem producit, interdum ob segregatas partes

ies chylosas accersentes in suppurationem prodeuntem. Compressionem verò istam venarum sæpiùs contingere dicunt, dum homines grave aliquod onus in altum elevant, aut etiam humeris vel capite gestant, ita enim musculi ad laborem istum exantelandum liquore nerveo admodum referti & intumescentes, vicinas premunt venas & easdem coarctant, ut sanguis liberè satis per eas transfluere nequeat. Fœtum quoque in gravidis eandem compressionem aliquando instituere, cum aliis fatentur.

Nostra sententia de causa Aneurismatis.

§. 10. In quo autem *Aneurismatis* indoles consistat, nostram nunc inter tot Authorum discrepantias deponamus sententiam: rupturam enim interioris arteriæ tunicæ ex triplici substantia glandulosa, musculari & membranosa ad mentem *VVillisii*, constantis, exterioris autem nerveæ extensionem, ceu pluribus visum est, admitti vix posse alii asserunt. Nonnulli sagaciores addunt vix possibile esse internam & crassam satis tunicam rumpi posse, externa tenuissima salva manente, nisi fortè internam duriusculam à sanguinis stagnantis acrimonia sensim atque sensim erodi, externa interdum crassiora reddita, & sanguini irruenti extensione sua utpote molliori, amplius spatium concedente, imò utramque tunicam imbibendo serosi humoris plures, quàm ordinariò aliàs solent, particulas extendi, sicque Aneurisma quasi aliquod produci posse plures asserunt. Sanguis in Aneurismate remoram ducens vel stagnans in arteria summam sæpè acquirit acrimoniam, quæ erodit internam arteriam tunicam, & hinc excitat tumorem cum pulsu fortiori, quod in arteriis carotidibus in collo utplurimùm accidere solet, & nonnunquam quoque in aliis minoribus. In his enim ratio ejusmodi distensionem vix ac ne vix admittit, cùm tunicarum illarum fortis resistentia istam impediat, nec valvulæ adsint, motus quoque celerior sanguinis, quàm in venis exstet, quæ omnia impediunt, ne tam citò excitetur Aneurisma. Frequentissima Aneurismatis causa est sæpè pertusio arteriæ loco venæ. In variis corporis arteriis Aneurisma excitari posse testantur Monumenta Medicorum; Aneurisma in Aorta observavimus; VValæus ex disrupta arteria Aneurisma observavit, quod quartam Thoracis occupaverat partem.

Varicum.

Varices, me judice, utplurimùm à massæ sanguineæ particulis multis, acidis, terrestrioribus & viscidis stagnantibus, ac vasa venosa ipsorumque valvulas nimis distendentibus oriuntur, ab acidi enim & viscosi nimia quantitate assumpta, sanguis crassus ac ad stagnandum aptus redditur, quare & portio illius ad venam deferri, & moram præsertim circa valvulas alicujus venæ nectere potest, unde membranæ venarum vel valvularum à majori sanguinis copia ibidem cumulata ita distenduntur, ut succi ex arteriolis inter membranas illius venæ dispersis egressi, & per membranarum tubulos fluentes liberè transire nequeant, sed stagnare cogantur, sese inter interstitia fibrillarum figant & quidem tanta copia, ut hæc non tantùm dilatentur & amplientur, sed ut præterea etiam aditus spiritibus animalibus intercludatur, ex nervulis in tubulos illos prolabentibus, ac venam aliquatenus constringentibus, inque illo motum quendam peristalticum producentibus, ad sanguinis circulationem in vena promouendam, atque sanguis in vena illa stagnans, membranas illius admodùm distendens, *Varicis* causa esse potest.

Cur Varices frequentissimè in cruribus accidant, ratio est, quia valvulæ in ramo crurali fortissimæ, imò duplices existunt, quæ sanguini affluenti validè resistunt. Quòd verò Varices potiùs in Tibia & inferioribus corporis partibus prodeant, causa & ratio est, quòd sanguis venosus ibidem adscendere debet per viam horizonti perpendicularem,

larem, & aliquando hæc via aliquatenus occluditur à ligaculis illis quibus crura constringere solemus ad retinendas caligas. Sanguis ergò majori, quàm par est, copia cumulatus in venis, quasdam ipsarum venarum membranas distendit magis, quàm alias crassiores, & sic recessus, seu sinus, seu sacculos sibi formant, ac præsertim circa valvulas, in quibus sanguis indole sua jam acidiusculus, majorem adhuc acorem contrahit, quia ibi diutiùs absque circuitu commoratur.

Dolor si quis oboritur, ratio est, quòd sanguinis particulæ plures acidiores in carnem vicinam transeant per sinus, & sic fibrillis ibi irritatis & posteà planè discissis, dolor in mente oboritur, &, si plures fibrillæ discinduntur à particulis istis acidioribus, aliquando ulcera dolorifica & profunda excitantur, hinc etiam sordida redduntur, & quidem ab acri acido humore ac tenui, cui admixtæ sunt particulæ quædam viscosiores ac magis ramosæ, quæ ramulis suis sibi mutuò implexæ ac hærentes in superficie ulcerum illa sordida reddunt. Reliqua phænomena ex his principiis facilè deduci & explicari possunt.

Prognosis Aneurismatum. §. 12. *Aneurismata* minora, inque minoribus arteriis & iis non adeò profundè delitescentibus contingentia, imprimis si à dilatatione tantùm arteriarum, faciliùs curantur, quàm quæ in majoribus arteriis, & à ruptura orta fuerint, quæ maximo cum periculo conjuncta sunt, ita ut hoc respectu *Bartholinus Cent.* 3. *Epist. Med.* 54. meritò scripserit: *Deum soleo precari, ut hujusmodi casus vel avertat, vel meæ curæ subtrahat.* Si aperiantur Aneurismata, sanguinis fluxus difficulter sistitur, & partes adjacentes facilè in Gangrænam abeunt: sic & *Celeberrimus Bartholinus* lethale vidit Aneurisma in Juvene Nobili ex læso femore, quia arteria magna cruralis rupta fuit, hinc sectio non tuta erat aut possibilis, propter materiæ copiam, & inter musculos delitescentis ingentem rupturam, nec ligatura sufficiens erat, quale quid Hannoviæ in fabro lignario sibi arteriam cruralem lædente observavi, cui quæcunque generosa remedia adhibebantur, ast sinistraneo effectu, mense enim uno vel altero post ictum magna effusa sanguinis copia, Hydrope defunctus est. Ex his omnibus apparet, quòd Aneurismata majora sicut difficilioris curationis sunt, ita minora interdum adhuc curam admittant. Antiqua verò, ac quæ ab arteria profundius latente exoriuntur, nec non quæ ex nimis adstringentibus callosa facta sunt, vix sanantur, & membri exstirpationem sæpè expostulant. Externa verò Aneurismata aliquando sunt absque periculo, & ægri diu superstites esse possunt, quoniam tamen periculum est, ut sanguis tandem corruptionem vel gangrænam concipiat, subinde necessùm est, ut curentur.

Si Tumor Aneurismatis non adeò magnus, nihil periculi fovet, sed cum eodem vita satis diu protrahi potest, refertque *Senertus L.* 5. *p.* 186. Mulierem quandam Aneurisma nucis juglandis magnitudine in cubiti flexura ultra triginta annos gestasse.

Si incautè Aneurisma aperiatur, non nisi mors exspectanda est; unde si Tumor minor exstiterit, meliùs est incommodum levius tolerare, quàm periculosæ curationi se submittere, nihilominus sin major, materiaque latens putrescat, gangræna & mors exspectanda, quæ pariter metuenda, si sponte sua rumpantur Aneurismata.

In Cive A. VV. Limburgensi rupturam Aneurismatis post febrem salutarem reperimus, sed hoc inter rara numerandum est contingentia.

Prognosis Varicum. Utut *Varices* generati in cruribus

bus femoribusque nihil periculi inferant, metuendum tamen, ne rumpantur, cùm ex earum spontanea apertione plura pejora symptomata, imò mortis periculum oboriri queant, quale subiit illa gravida, cui sinistri pedis varix rumpebatur, quæ confestim exstillante sanguine, maritum vocat, fluxum ut inhiberet, quod cùm non posset, subito exstincta est, ceu testatur *Observatio* 204. *Decur*. 1. *Ann*. 3. *Eph. German*. quod etiam facili matte contigisset illi, cujus *Observ*. 54. *Eiusdem Anni* mentionem injicit, ni manus Chirurgi auxilium attulisset. In gravidis Varices quandoque turgescentes à fœtu exclusо iterum sponte subsident, & disparent, ceu in conjuge nostra Charissima Susanna, nata Swert, aliquoties observavimus. Varices etiam in ulcera diuturna transeunt, imo & dolore & inflammatione obesse possunt.

Melancholicis, quibus sanguis est crassus ac acidus, sunt Varices familiares, quibus etiam salutares esse & ab insania eos liberare ait *Hippocrates* S. 6. aph. 21. In scroto varix existens hernia varicosa dicitur, cujus prognosis proprio petatur capite. Gravidis in femore, & cruribus Varices valdè molestæ sunt, & quidem ultimis mensibus, post partum verò ritè fluentibus lochiis spontè obliterantur. In non gravidis & sanguineis Varices cum euphoria sæpè rumpuntur. In ulcus verò, ceu dictum, sæpius transeunt diuturnum.

Sectio periculosa est, quin & ruptio quandoque lethalis, quod illa fœmina 7. menses gravida experta est, cujus in *Ephem. German. Ann*. 3. *p*. 380. mentio fit. Hæmorrhagiam enim lethalem causantur Varices apertæ, quam sæpè excipit ipsa Mors, linea ultima rerum: *Paracelsus* enim inquit, cutis in turpissimum fœtentissimumque foramen aperitur, quod si cum laterum punctionibus accidat, morti judicato morborum obnoxium esse.

§. 12. In Affectibus canalium sanguiferorum etiam *Diæta* accurata observanda est, & eò dirigenda, ut massa sanguinea ab acidis ac viscidis particulis, quæ causæ antecedentis nomine gaudet, liberetur. In Aere ergo Ægri versentur moderatè calido. Cibus sit tenuis, mollis ac facilis, vitentur angue pejus alimenta incrassantia acidaque, quæ multùm contribuunt ad hos affectus canaliculorum inducendos. Potus fit eodem modo comparatus, conducit præ omnibus calidus potus Theæ vel Caffeæ, vel cerevisia tenuis, in assuetis vinum generosum vel Gallicum cum sal. C. C. volatili more solito in mensa assumtum, quo acidum vini corrigi potest: Exercitia mediocria non verò nimia conducunt, à quibus abstinendum. Somnus ac Vigiliæ pro consuetudine instituantur. Hilaritati dent patientes operam; Alvus & imprimis menses in sexu sequiore respondeant ordinario cursui. Animi pathemata, ut mœror, ira, terror, aliaque vehementiora vitentur summopere, ne sanguinis coagulationi ac stagnationi in vasis sanguiferis ansam demus.

Diæta.

§. 13. *Perlustrato* fonte *Diætetico* nunc ad Pharmaceuticum ac Chirurgicum Nos conferamus, & primò *Galenicorum* de hisce intimiùs perspiciamus opinionem, qui in curando Aneurismate tutò incedunt, quæ enim Aneurismata in alis & inguinibus ac collo fiunt, itemque in aliis locis, si magnitudine excedunt, ea Chirurgia non tentant, ob magnitudinem vasorum; quæ verò in extremis partibus & artubus, aut in capite consistunt, ea sic aggrediuntur: Si ex apertione arteriæ tumor factus est, sectionem rectam in longitudinem cuti infligunt, deinde disparatis per hamulos labiis, velut in vasorum exsectione solent, excoriantes & per apta ad hoc instrumenta à membranis repurgan-

Galenicorum modus curande Aneurisma.

tes,

tes, arteriam nudant, & acus sub ea transmissione, & per duo fila deligatione usi, ubi priùs intermediam arteriæ partem scalpello pungunt, & quod continetur in ea evacuant, superante curatione utuntur, donec deligata filorum vincula excidant. Si verò ex arteriæ ruptione dilatatio facta est, totum ipsum quantum ejus fieri potest, una cum cute digitis prehendunt, deinde acum infra apprehensam trajiciunt, quæ duplex filum trahat: & post trajectionem, ipsam duplicis fili ansam dissecant, & sic per duo fila tumorem hac illac deligant; quòd si timor seu metus sit, ne fila delabantur, etiam aliam acum transmittunt, quæ priorem per totum premat, similiterque duplex filum trahat, & ansa dissecta, sic per quatuor fila tumorem deligant. Aut aperto juxta medium tumore, post excretionem ejus, quod in ipsa continetur, cutem amputant, eo quod deligatum est relicto, & splenio vino ac oleo imbuto imposito, curationem per lineamenta perficiunt.

Varices Galenici *Varices* curant adipe gallinaceo cum cæpa trita imposito vel perducto assiduè. Ad Varices fugandos commendant Hederæ radicem quum fuerit Luna in Aquario, alii hederæ baccas tres, quæ per parietem repit, pedi in quo sunt Varices, alligant vel radicem ejus circumdant. Ad Varices qui suffunduntur & claudi non possunt, lanuginem de papyro apponunt, & sic eos claudi dicunt.

Varices ne nascantur lacertæ sanguine crura ægri jejuni illinunt: ad Varices siccandos sequ. utuntur.

℞. *Sevi hircini* ℥i.
Saponis ℥vi.
M. & linteolo illitum medicamen apponunt.

Quibus Varicibus etiam mederi balneâ aluminosâ haud dubitant. His verò aliisque frustrà tentatis ad Sectionem Varicum accedunt, quam operationem sequenti modo describunt: Lotum enim hominem, vinculo in superna femoris parte circumdato, ambulare jubent, repletam autem venam atramento scriptorio aut collyrio, secundùm situm ipsiùs, ad trium aut paulò ampliùs digitorum longitudinem notant, & reclinato extensis cruribus homine, alterum vinculum supra genu circumdant, & elevata in fastigium vena, scalpello in loco, quem notant, secant, non altiùs quam per cutem, ut ne venam dividant: & labiis sectionis per hamulos distentis & membranis per incurva scalpella ad herniam aquosam parata excoriatis, nudataque vena, & undiquaque expassa, femoris vincula solvunt, & elevato per cœcum hamulum vase, acum duplex filum trahentem subjiciunt, sinumque fili dissecant, & divisa in medio vena per venæ sectorium scalpellum, sanguinis quantum opus est evacuant, deinde uno filo superiorem vasis partem constringunt, & crure in directum extento, manuum expressione sanguinem, qui in crure est, evacuant: & posteà rursus infernè vas constringunt, aut partem venæ inter vincula interpositam, præsectam auferunt, aut etiam manere permittunt, donec sua spontè unà cum vinculis excidat: & linamentis siccis inditis, & splenio vino ac oleo imbuto imposito deligant, ac ductu suppuratorio medicamentorum, quæ linamentis excipiuntur, curant. Plures inter Veteres vinculis non usi sunt, sed statim nudatum vas excindunt, quidam ex profundo extentum ipsum cum violentia extrahunt ac abrumpunt.

§. 14. *Paracelsum* in curandis *Aneurismatis* & *Varicibus* à corrosivis aquis, balneis, purgationibus cavendum esse præcipit, item ab omnibus unctionibus morbillorum, à Merc. & Sulphure. *Paracelsi curatio Aneurismatis & Varicum.*

Ad *Varices* tollendos & *Paracelsus* ad sectionem sequenti modo confugit: Aperiantur venæ cum tem-

tempore digesto, postmodùm liquoribus gingivarum leporum ungendum erit per tres aut quatuor septimanas: unam tantùm esse aperiendam venam per vicem monet, & postmodùm alteram, non verò ambas simul. Digestum tempus esse ait, cùm per annum abfuerint, ac postea redeunt. In Anno semel si venerint, & venæ semel aperiantur, si bis, & bis juxta Ipsum aperiendæ sunt ordine, deinde leporum gingivas, aut pinguedinem humanam superponit.

Helmontii de Aneurismatis & Varicum cura sententia.

§. 15. *Helmontius* in curatione *Aneurismatum* ac *Varicum* cum Paracelso ut in pluribus aliis convenit, eandemque approbat.

VVillisiana ratio curandi Aneurisma.

§. 16. *VVillisius* si arteria puncta aut secta fuerit, statim partem læsam strictè ligat, vel plumbi laminam illi imponit. Si hoc non suffecerit, valida appplicat parti adstringentia, qualia sunt terra sigillata, terra vitrioli dulcis, bol. armen. sperniol. Croll. &c. cum laudano opiato mixta, iisque Emplastris superimponit laminam plumbeam, & tandem si istis medicamentis curatum non fuerit Aneurisma, cum aliis Auctoribus arteriam aperit, illique vitriolacea blandè corrodentia applicat, & deinceps foramen consolidat.

Varices.

Varicibus VVillisius medetur punctura acus sanguinem crassiorem evacuando, si tumor grandior fuerit, & posteà laminam plumbeam illis applicat. Laudat etiam unguentum *Hartmanni* ex Butyri Majalis par. j. & succi cancr. fluviatil. part. ii. simul coctis paratum, quod illinatur interius laminæ Varicibus applicandæ. Sequens quoque à *Fernelio* propositum commendat.

℞. *Alumin. roch.* q. v.

Coq. cum aceto acerrimo, & spongia eo imbuta parti applicetur mane ac vesperi, illique strictissimè alligetur, quod per mensis curriculum continuetur.

Sylvii opinio de curandis Aneurismatibus & Varicibus.

§. 17. *Sylvius* in curandis *Aneurismatibus* ac *Varicibus* varia constringentia approbat medicamenta unà cum venæ sectione instituta, nec non vincula ac ligamenta varia tum Aneurismatibus tum Varicibus circumponenda æstimat.

Cartesianorum methodus curandi Aneurisma.

§. 18. *Cartesiani* ad curationem *Aneurismatis* ritè perficiendam, opus esse censent, ut sanguis arteriæ tunicam dilatans & in distentionis loco firmiter hærens inde ad aliam arteriæ depellatur regionem, ut fibræ postmodum tunicæ exterioris distentæ quantum par est in situm pristinum reducantur, & sanguis ubique liberum per arteriam reperiat transitum. Hunc ut attingant scopum, tumorem digitis comprimunt, & emplastrum imponunt exsiccans, & constringens, cui laminam superdant plumbeam ad fortiorem impetrandam compressionem. Convenire verò ex emplastris hoc in casu dicunt Diapompholygos, desiccativum rubrum, ad rupturas, vel quod sequenti modo componitur.

℞. *Scor. ferri* ℥v.
mum.
tragacanth.
Gumm. Arab. aa. ℥iii.
thur.
acac. aa. ℥i.
glutin. vulg. ℥iii.
gypsi ℥ii.
Resin. ℔iss.
Cum succ. consolid. mai. & ceræ miniat. q. s. *F. Ceratum.*

Diutiùs autem hæc emplastra continuanda esse monent, ut optatum præstent effectum, qui si obtineri non posse tandem perspiciatur, sectionem seu deligationem arteriæ instituendam concedunt, modò à perito Chirurgo, & cautè peragatur. Denudari enim ipsam volunt arteriam, ut Aneurisma integrè veniat in conspectum, tum arteriam supra & infra tumorem filo quadruplicato sericeo cera abundè obducto arctè vinciunt, & Aneurisma in medio ligaturarum exscindunt, quo facto vulnus balsamo implent Capayvæ, &

donec

donec carne impleatur fortiter deligant. Vulnere ità sanato, vinculum super illo per anni spatium continuò gestari volunt, & post tempus hoc sensim relaxari, donec penitus auferatur.

Varices leviores, & recentiores blandiùs tractant, adhibendo scilicet externa linimenta, emollientia, & resolventia, ex sevo hircino, butyro majali, verbascino, oleo hyperici, unguento martiato, & similibus, nec non fotus & balnea convenientia ex radicibus altheæ, scrophulariæ, bryoniæ, herbis agrimoniæ, malvę, foliis, & floribus sambuci, & similibus parata: quibus sanguis spissior ad fluorem restituatur. In gravidis enim fortiora non admittunt, cùm partu feliciter peracto, & onere hoc comprimente remoto sanguis liberiorem facilè requirat per venas transfluxum, in aliis verò nec remedia interna sanguinis motum circularem promoventia, nec externa comprimentia, & ligaturas contemnunt, ut ità sanguis è loco pellatur, & dilatata venæ tunica constringatur, quapropter sequens etiam, vel simile quoddam emplastrum haud ineptum fore confidunt.

℞. *Thur.* ℥ß.
aloes ʒij.
album ovi q. s.
M. F. Emplastrum.

Quando verò sanguis induratus, & in thrombos coagulatus nec dispergi, nec in fluorem ulteriùs redigi potest, atque in cruribus existens magnum in ipso ingressu excitat dolorem, ipsam etiam aliquando tentant Varicum apertionem, ut sanguis iste crassior compressione sursum, deorsumque facta evacuetur. Sectionis verò hujus modum longo jam usu receptum non improbant, peragiturque, dum ęgro resupino, & cruribus modicè inflexis in scamno collocato crus ad venæ intumescentiam supra, & infra tumorem fascia ligatur, venaque in conspectu sic posita atramento notatur, & cute elevata sursumque digitis obducta, sicque juxta lineam annotatam in longum dissecta, denudatur, & à corporibus circumjacentibus explicatur, hinc acus obtusa, ne partes violet, & duplex filum trahens, ipsi subjicitur, ac suprà transmittitur, quo tanquam habena elevetur. Solutis posthæc cruris ligaturis, vena parte superna arctiùs ligatur, ac infra ligaturam non aliter, ac si phlebotomia sit celebranda, per medium scalpello dividitur, ut sanguinis parte inferna quantitas sufficiens detrahatur, & tum eadem vena parte etiam inferna ligatur, & vinculo constringitur, intermedia verò portio inter ligaturas abscinditur, extremitatibus utrimque in carnem se subducentibus, venę ligaturæ ad spontaneam usque decidentiam permittuntur, & post triduum vulnus consolidantibus & sarcoticis, pro more in aliis vulneribus consueto, ex arte tractatur.

§. 19. Aneurismatis curatio, *meo judicio*, in eo vertitur, ut fibræ ruptæ, vel dilatatæ arteriæ cujusdam læsæ iterum uniantur; si ergò Aneurisma est à pertusione arteriæ loco venæ, mox forti ligatura pars læsa ligetur, vel lamina plumbea, vel placentula *Dn. Muys* imponatur, & fortiter ligata pars læsa firmetur. Sunt etiam quidam, qui in opposito latere ad sanguinem imminuendum V. S. instituunt. Sola verò admotione spleniorum, & fasciarum in cura recentium Aneurismatum felix fuit *Murellus* testante *Zodiaci Med. Gall. Ann.* 3. *Obs.* 1. Sed, me judice, cautè ligaturis hisce mercandum est, ne necrosis partis subsequatur, cùm strictioribus ligaturis commeatus sanguinis, ac succorum intercipiatur. Adstringentibus tamen, & arcta ligatura malo huic obviam eundum esse, omnes ferè asserunt tum Medici, tum Chirurgi. Hinc parti affectæ applicare solemus varia ex farina volatili, gypso, bolo armeno, sanguine Draconis, Thure, aloe, succo plantaginis,

Noster apparatus ad curandum Aneurisma.

ginis, burſ. paſtor. hypociſtid. ac. eac. ſperniol. Croll. parata remedia, modò in forma pulveris, modò cataplaſmatis imponenda. Emplaſtra Diachalcit. contra rupturam, de arietin. pell. applicata cum firmiore deligatione, modò membri talis ſit conſtitutio, cui ligaturam commodam applicare licet, v. gr. in Collo, ubi digito, vel manu ſaltem comprimendus tumor, quo ipſius augmentum inhibeatur, imo aliquando planè evaneſcat: aliàs deligationi ſubjici poteſt lamina metallica firmiter reprimens, imò ſi loci conditio faſciarum applicationem haud ferat, ver. gr. prope arteriam aſperam, plurimæ ejuſmodi laminę ſibi invicem ſuperimpoſitæ, plumaceolis inſtructæ, & vinculis firmatæ ſufficere debent. Si verò Aneuriſma à cauſa externa, ex. gr. à punctura oriatur, & hæmorrhogia ſequatur, ſanguinis effluxus ante omnia impediendus eſt, & puncturæ loco applicetur linteolum duplicatum, cum liquore ſtiptico noſtro imbutum, vel Tinctura ſulphuris vitrioli, vel imponatur Colophonium pulveriſatum per ſe, vel cum albumine ovi permixtum, egregium ſanè ſtipticum. Manu adſtantis locus fortiter comprimendus eſt, & in oppoſito latere pro re nata V. S. inſtituatur, ſed ne quid nimis; interim pulveres adſtringentes ac Emplaſtra applicentur, ſuperior verò membri pars linteis aqua ſpermatis ranarum madidis involvatur, ac faſcia duorum capitum muniatur ſæpiùs circa partem affectum circumvolvenda, atque ſic membrum læſum per ſpatium aliquot dierum relinquatur in ſitu congruo.

Nec interna cura utroque in caſu negligenda eſt: ſi enim Aneuriſma ab acrimonia interna canaliculos ſanguiferos corrodente ortum habeat, præſcribenda ſunt omnia abſorbentia, ut ſunt oculi cancr. corall. Ebur, C.C. ſ. ign. pp. terr. ſigill. cryſtall. mont. & ſexcenta alia, nec negligenda ſunt ſpirituoſa oleoſa, ut ſpir. matricalis oleoſ. ſal. volat. oleoſ. &c. Si verò jam hæmorrhagia præſens ſit, conveniunt Tinctura ſulphuris vitrioli, liquor ſtipticus, Diaſcord. Tinctura Hæmatit. terræ catechu, traumatica, aliaque plura capite de Hæmorrhagia petenda.

Alii volunt ut arteria ſuper Aneuriſma digito, aut conveniente ligatura comprimatur, & Lanceola aperiatur, atque ſanguis collectus educatur: Vulneri verò & rupturę arteriæ admoveatur globulus, ſeu fruſtulum Vitrioli Cyprii goſſypio tenui involutum, & huic ſuperinſpergatur pulvis colophonii, vel ſarcocollę, ac demum applicentur ſplenia albumine ovi imbuta, vel apponatur linteum duplicatum liquore ſtiptico imbutum, hoc modo conſtringitur, ſimulque cauteriſatur arteria læſa, ita ut ſanguinis appulſus eam minimè reſolvere valeat, adaptata ſimul ligatura conveniente. Alii ſuadent cauterium actuale. Verùm enim verò noſtro judicio cautè incedendum eſt cum ſectione Arterię, imprimis majoris; nuper enim hic in Nobili quodam triſte vidi exemplum, cui in Aneuriſmate à punctura gladii in carpo manus producto nulla remedia, nec etiam generoſa à Chirurgis noſtris applicata, nec Sectio juvamen attulerunt, ſanguis enim continuò effluebat, inſtabatque Gangræna, quare Chirurgi manus amputationem ſuaſerunt, ſed carnifex curationem abſque amputatione manus, more ſolito promittebat nimis audacter; ſed, ſodes, quæ audacia eſt, audere viribus imparia? auſim dicere ſtultitia: tertio enim die non tantum manus, ſed & totius brachii ſideratio acceſſit, quam excepit ipſa mors truculenta. Ego juſſu *Sereniſſimi, ac Potentiſſimi Principis, Domini mei Clementiſſimi*, cadaver unà, cum ac manu brachio ſiderato aperui, quod verò nihil præter corruptionem, totalem brachii obſtructionem, putrefactionemque exhibebat, internis

præter sanguinem sanis apparentibus.

Hinc sectionem nisi cum maxima cautela instituendam esse author sum; Locus quoque aptus esse debet, ut ritè pars ligari, ac comprimi possit.

Arcta ligatura miraculi instar subinde patentem, hiantemq; constringit arteriam, sed operatio eventum in minoribus tantùm præstat; non verò in majoribus, quia tunicæ crassæ, nec facilè rumpuntur, nisi à vehementi causa, nec ruptæ propter perpetuum spirituosi sanguinis affluxum facilè sanantur, & hinc quotidie crescit Aneurisma, facilius quoque in arteriæ tunica dilatata, quàm rupta prorsus sperata consolidatio succedat.

Curationis *Varicum* nostro modo institutæ cardo in eo vertitur, ut acidum in sanguine delitescens temperetur, & coagulatio sanguinis impediatur, dein vena dilatata, vel rupta tunica constringatur, consolideturque. Ad acidum ergò corrigendum, temperandumque quotidie æger per vices assumat pulveris sequentis, vel similis dosin:

Cura Varicum.

℞. *Ocul. cancr. pp.*
coral. alb. pp.
crystall. mont. aa. ℈ ß.
Terr. cathecu gr. v.
M. f. pulv. dentur 9. doses.

qui pulvis in aqu. cherefol. vel alia traumatica exhibeatur. Dein accedendum est ad sudorifera temperata, ut Antimon. Diaphoret. C. C. unicornu, Bezoar, terr. catechu, unicornu fossil. &c. Potus quoque calidus Theæ, vel Caffeæ eximius existit per longum tempus continuatus, quo solo potu plures vidimus à varicibus liberatos.

Quod externa Topica attinet in *Varicibus*, hic præ aliis conducunt Empl. ex gumm. Ammon. & Galban. divin. de The, de Labdan. &c. *Hartmannus* in Praxi sua unguentum è butyro majali, vel oleo rosaceo cum succo cancrorum maximè laudat, quod profuit cuidam matronæ à septimo mense cum ejusmodi malo conflictanti; Unguentum Dialth. martiat. &c. item placentula à *Cl. D. Muys* celebrata egregium sæpè præstant effectum. Alii laudibus extollunt adstringentia, quæ tamen sint moderata. Balnea ac thermæ hic optimè conducunt.

Quod Sectionem *Varicum* concernit, hanc itidem esse cum cautione instituendam volumus, imprimis in gravidis, & minoribus Varicibus, in quibus post partum sponte abeunt, in quem finem ergò dubia instituatur cura, in majoribus verò sectio institui potest. Cl. D. *Muys* Varicem cum ulcere conjunctum singulis annis semel & feliciter aperuit, ex eoque libram unam sanguinis eduxit, atque sic effecit, ut ulcera concomitantia posteà nunquam iterum disrupta sint.

Inter Chirurgica præsidia, etiam *Deligationes* veniunt, quæ ulteriorem venarum distensionem, ac dilatationem inhibent: commodum huic scopo erit medicamen ab *Aquapendente* de Varicum excisione commendatum, & ad candelæ figuram formatum, quod tractui varicis imponitur, & super hoc arundinis cortex, qui sua cavitate medicamenti convexitati respondeat, hocque comprimat fascia idonea firmandus. Quò si verò Varices majores sint, præter Sectionem, aut ustionem nihil auxilii restitare videtur.

CAPUT XIII.

De Verucis, Cornibus, & Fungis.

§. I.

CUm succi in Machina nostra hydraulica continuò moveantur, agitenturque; & sic ad destinatos impellantur fines per peculiaria, & tenuitati, & crassitiei succorum respondentia vasa etiam minutissima,

ma, & ſępe viſum fugientia, quorum ſucci acres erodunt vaſa, & per foramina profluentes varias excitant prominentias, & hyperſarcoſes, quæ excreſcentiæ carnoſę Medicis ac Chirurgis dicuntur *Verrucæ*, quarum ſpecies vulgò quatuor ſunt pro ratione radicis, vel ſunt nunc *planæ* ſeu *ſeſſiles*, nunc *penſiles*, vel ex angusto collo capite ampliore prominentes. *Penſiles* vocantur *Myrmecia*, poſteriores verò *Acrochordones*. Sic quoque & alia ſpecies dicitur *Porrus*, quæ exteriùs quaſdam radiculas habet inſtar porrorum, alia vocatur *Thymus*, colorem floris Thymi referens, in ſummo eſt latior, quam *Acrochordon*, ad magnitudinem fabæ excreſcens. Sed non video ad quam utilitatem, & neceſſitatem ejusmodi diſtinctiones, & impoſita nomina inſerviant. *Germanis* dicuntur *die VVartzen*.

Verrucæ. *Myrmecia*, *Acrochordones*, *Porrus*. *Thymus*.

Verrucæ deſcribi poſſunt, quod ſint excreſcentiæ carnoſæ ex profluente ſucco nutritio productæ.

Cornua. Ad has quoque Excreſcentias carnoſas referuntur aliæ, *Cornua* dicta, in hominibus ſæpiùs obſervata, prout præter noſtram experientiam teſtantur *Hildan. Cent. 1. Obſ. 25. Ephem. German. Ann. 1. Obſ. 30. & Clar. Dn. Franci Exerc. de Cornutis, Bonetti Med. Septentr. l. 1. Sect. 3. c. 3.* &c. Cornua hæc pro duritiei conditione poſſunt dividi in *mollia*, & *dura*, qualia cornua dura exhibent Filius, & Filia Illuſtris cujusdam Baronis, in peduum, ac manuum digitorum apicibus, ſingulis menſibus erumpentia, & dein ſponte iterum decidentia, magnitudinemque avellanę in quolibet digito non excedentia.

Cornua deſcribi poſſunt, quòd ſint prominentię ferè oſſeę à ſale fixiore, ac acido ſuccum nutritium fortiùs coagulante productę. *Germanis*, *Hörner*.

Fungi. Ad claſſem hanc excreſcentiarum pertinent quoque tuberoſę eminentiæ, *Fungi* dicti, quorum meminit *Hipp. l. 2. de Morb. 48. 10. & Hildan. Cent. 1. Obſ. 15.* &c. pluresque alii. Germanicè dicitur, *ein Schvvamm*, *Gevvachs*. Fungus deſcribitur, quòd ſit excreſcentia mollis, ſenſim, ac ſenſim incrementum capiens ex dilatatione, aut laceratione membranarum, & circa has collectis, & evaſatis ſuccis, imprimis nutritio, & utplurimùm circa articulos oborta. Hinc Germ. dicitur etiam *ein Glied Schvvamm*.

Pars affecta Verrucarum. §. 2. Subjectum adæquatum *Verrucarum* conſtituimus totum corpus, & potiſſimùm ſanguinem, qui cum unà cum ſucco nutritio continuo ſuo fluxu, ac refluxu minimos machinæ hydraulicę tubulos alluat, pervadat, erodatque, non poteſt non labem ſuam affricare, & hinc ejusmodi propullulant excreſcentiæ carnoſæ, data enim porta quadam liquor iſte nutritivus partium liberiùs promanat, & in excreſcentias ejusmodi abit carnoſas, non aliter ac videmus in arboribus junioribus effluentem ſuccum, accedente extrinſeco aere acido, inſtar Verrucæ coagulari, ut jam prout pars quævis corporis vaſis, ac tubulis ſuccum nutritium vehentibus, pluribus, & amplioribus, vel anguſtioribus aptior exiſtat, accedente ſucco acriori, & corrodente, eò excreſcentiæ hæ in majore, vel minore exoriantur copia.

Cornuum. *Cornua* eandem agnoſcunt partem affectam, quæ tamen magis pro baſi habent os, & membranas. Nos novimus fœminam quandam juvenem adhuc ſuperſtitem tria cornua in capite ad cranium usque pertingentia geſtantem, pollicis magnitudinem æquantia. Viri quoque ſunt plures cornua geſtantes, ad forum medicum neutiquam ſpectantia.

Fungorum. *Fungi* utplurimùm circa articulos apparent, & membranis radicitùs inhærere ſolent. In genu ſæpè apparent ejusmodi tumores fungoſi, & dum hæc ſcribebam, infans 3. annorum, & Juvenis 20. annorum iisdem affecti mihi curandi offerebantur.

Diagnoſis Verrucarũ. §. 3. Quòd *Verrucarum Diagnoſin* ſpectat, præſentium Verrucarum adducere ſigna, non neceſſum exiſti-

stimamus, siquidem omnes per se manifestæ sunt, & sensus nostros incurrunt, videri & palpari possunt. Ratione radicis quędam sunt planæ, & profundè radicibus inhærent cuti; aliæ sunt pensiles, & ex angusto collo, capite ampliore prominent: & cùm Verrucæ lippis tonsoribusque notæ sint, illas fusiùs describere haud operæ pretium ducimus.

Cornuum. *Cornua* quoque facilè ex eorum excrescentia ossea, & duritie cognoscuntur, duritiem enim præ se ferunt, ac videmus in unguibus nostris, quæ cornua in aliis majora, in aliis minora conspiciuntur. Varias quoque corporis partes occupare solent. Sic *Borellus* cornu tale in facie, ac pede observavit. *Fabricius Obs. Chirurg. Cent.* 2. *Obs.*257. Cornua in calcaneo enata vidit. *Thomas Bartholinus* mulierem, & virginem in capite cornutas notavit, *in Histor. Anatom. rarior. c.* 1. *hist.* 78. *c.* 5. *hist.* 27. Variant itidem cornua hæc magnitudine; sic vidimus in fœmina suprà mentionata cornua ad pollicis magnitudinem extensa, in aliis verò æquant tantùm nucem avellanam, vel moschatam, vel juglandem, pro copia materiæ chylosæ evalatæ, & in duritiem hanc per quietem redactæ.

Fungorum Excrescentiæ fungosæ facilè in visum nostrum incurrunt, & ex tactu haud difficulter ab aliis dignosci possunt, cùm substantiam habeant spongiam, mollem, atque albicantem, & impresso digito nulla remanet fovea, nec ęgri magnum inde percipiunt dolorem, utplurimùm verò augmentum capiunt, & circa articulos observantur, imprimis circa genu & mollam, seu patellam, hinc genu loco suo sæpè adeò dimovetur, ut extensioni, ac ambulationi obsit, pedemque ad ambulandum faciat ineptum. Cùm tamen & aliæ partes carnosiores non sint ab iis immunes, sed membranis quibuscumque inhærere queant, & à causa violenta, vel relaxatione, vel casu inducantur; sic etiam à vulneratione membranæ cranii fungum enatum non ità pridem in Milite observavimus. Alium ex oculo luxuriantem, item alium ex auribus propullulantem novimus. Fungusi hi Tumores similes sunt strumis glandularum.

Aetiologia secundùm Galenicos Verrucarù. §. 14. Diagnosi deducta, nunc videamus horum affectuum causam. *Verrucas*, seu poros *Galenici* ab humore terrestri, & melancholico oboriri dicunt, pluresque ipsarum species constituunr, & ipsis vocantur *Myrmeciæ*, *Acrochordones*, *Condylomata*, *Cristæ*, *Thymi*, *Marisca*, &c.

Cornuum, & Fungorum. *Cornua* ac *Fungos Galenici* deducunt à crassis ac spissis humoribus, à calore quasi in cornua adustis, & ejusmodi tumores efficientibus.

Iuxta Paracelsum causa Fungorum. §. 5. *Paracelsus* observat, vulneribus luxuriantibus sæpiùs carnem increscere Fungorum, ac spongiarum instar, quam dum imperiti Chirurgi nunc corrodentibus Medicamentis tollere, nunc sectione auferre conati sunt, Lernææ hydræ capita repullularunt, ut sine dolore scribere etiam nequeat miserias, quibus egros affixerunt. Causam harum spongiarum paulò altius repetere vult, aitque, Verrucarum quoddam genus esse, quod abscisum subinde majus, ac copiosiùs prorumpit, & quo sæpiùs vel abscisum, vel arrosum fuerit, eò luxuriat magis: ex quo genere & Fungos, & spongias esse reputat. Etenim hujuscemodi Verrucarum radice vulnerata, ipsi consentaneum est Fungos, & spongias tales à luxuriante Natura protrudi. Accidit & juxta ipsum illud, sed rariùs, ex cicatricibus jam olim ductis similem carnem enasci: utut sit, Verrucarum ratione id accidere contendit.

Fungus enim Ipsi dicitur, quùm post vulneris sanationem enascuntur Verrucę quędam, & ex eis deinceps tumor in quantitatem duarum, trium, aut quatuor librarum excrescens, ac adhęrens, non secus, ac arbori Fungus: fœtet ac foraminibus scatet.

§. 6. *Helmontius* Verrucas sue carnis Fungos esse asserit, & sępè ex

Helmontii opinio de causa Verrucarum, & Fungorum.

ex custode prodigo nutrimentum partis alicujus variè dispergente oboriri asserit.

Fungorum verò originem accenset nutrimenti partium abundantiæ, & copię, ex qua Fungi partium superexcrescunt, dum caro à latice uberiùs affluente nimium humectatur, & in fundum quendam ejusmodi excrescentiis proferendis apprimè habilem disponitur.

VVillisii sententia de causa Verrucarum.

§. 7. *Verrucarum* progeniem tribuit *VVillisius* copiosiori succo nutritio, quandam sanguinis portionem admixtam habenti, & in laxiori aliqua parte remoranti. Ille siquidem partis istius fibras subingressus, easque aggestione sua extollens, & dilatans, à liquore nerveo adveniente in fibrarum substantiam convertitur. Verrucæ verò carnis colorem, sanguinisque subsidium mutuantur à vasis sanguiferis, quibus fibræ illas constituentes stipatę erant.

Cornuum.

Cornua, opinante *VVillisio*, excrescunt ex humore alibili glutinosiore, qui ad papillas cutaneas devectus illi adhæreſcit, atque in ipsis remoratur, easque continua sua aggestione elevat, ac producit: plures verò contiguæ papillæ cutaneæ à liquore nutritio opplete sibi invicem aduniuntur, & una coeunt, succique in iis cæspitantis tenuioribus, atque aquosioribus particulis avolantibus, crassiores in papillis subsistentes ampliùs nec diluti, nec in motum actæ, in materiam compactam facescunt, & iis infarcta papilla in corneam substantiam facescunt.

Sylvii de causa Verrucarum, Cornuum, & Fungorum.

§. 7. *Sylvius Verrucas* à lympha glandulosa acido spiritu abundante produci existimat, ut & *Fungos* ac *Cornua*, ab acido enim spiritu humorem glandulosum spissiorem reddi posse, ut in poros cutaneos deductus eosdem opplens, ab alio succo affluente propellatur, sicque *Verrucas*, *Fungos*, & *Cornua* producat.

Cartesianor. sentēt. de causa Verrucar.

§. 9. *Cartesiani* ex ramulorum nerveorum læsione, vel obstructione *Verrucarum* deducunt originem, existimantes, ramulo quodam nerveo in cute, vel ab externa violentia, scalptione, erosione, punctura, & similibus, vel internis quibusdam particulis acutis in lympha evasata contentis, uti in Scabie, dilacerato, succum ejus inter cutem, & cuticulam effundi, ibidem inspissari, & in excrescentiam talem converti, quę à subsequente liquore continuum capiat nutrimentum, instar surculi ex arbore efflorescentis. Pro majori verò nervi læsi concavitate, & pluribus inde fibrulis dispersis, etiam formam, & magnitudinem Verrucarum differre dicunt, ut quo plures fibræ expandantur & dispergantur, quæ instar radicularum nutriantur, eo etiam excrescentias illas copiosioribus constare videantur in superficie, quasi foliis, ramulis, aut squamulis: si verò fibræ arctiùs conglutinentur, radicem & petiolum longiorem, & crassiorem conspectui dari. Huic læsioni ramulorum nerveorum ansam quoque prębere opinantur attactum urticæ urentis, vel lanuginosę non minùs quàm spinosæ illius materiæ, qua cavitas fructuum cynosbati unà cum arillis referta conspicitur, cujus cuti adhærentes spinulę ab externo calore agitatæ fortiùs infigantur cuticulæ, ut ad extremitates nervulorum cutem perreptantes pertingant, easdem vellicent, & pruritum excitent, cui cùm succedat scalptio, nervulos istos jam distentos facilè dirumpi, & succum eorum profundi referunt, & obstructionem ramulorum istorum nerveorum à succo crasso Verrucarum productioni ideò crescunt esse idoneam, quòd liquor continuò effluens, & debitum non reperiens transitum, priorem illum crassum ad extremitates magis propellat, fibras cutaneas altiùs diducat, & novo, assiduoque affluxu obstructionem augens, tuberculum producat, & sustentet, Verrucam exhibens magis rotundam, lævem, & interdum non adeò pendulam, sed sessilem, instar monticuli cujusdam microcosmi superficie erecti.

Cor-

Cornuum. *Cornuum* illorum visibilium, & tangibilium, utrumque sexum interdum invadentium, & dedecorantium, non modò in digitis manuum, & pedum unà cum unguibus, sed aliis etiam in membris, & quandoque ipsa in fronte procrescentium, ortum sumere docent à papillarum cutanearum sub cute & contextu reticulari easdem obvelante longiore diductione, à succo crassiore eas expandente inducta, & interdum ab externa fortiori, & frequentiori compressione excitata. Fieri enim sæpe dicunt, ut lympha, & succus nutritius in scabie à liquore acido coagulentur, qui inspissati à novis succis versus papillas illas propellantur, hę verò fortiter erectæ, & invicem copulatæ contextum etiam reticularem elevent, & ad novum suscipiendum succum expansæ promineant, qui cùm assiduò subsequatur, & à particulis angularibus, inter papillas commorantibus in motu impediatur, & ad subitaneam redigatur quietem, magna cum tempore ibidem colligi eum asserunt copia, & duram proferre eminentiam. Externa offensione, compressione, vel alia quadam cutis agitatione oppositas istas papillas ad expansionem premi asserunt, ut succos nutritius versus easdem propellatur, unde in calce, aliisque plantę pedum, vel volæ manuum regionibus ex continuo incessu, vel laboribus durioribus, offensione in fronte cornua excrescant, quòd ductus non modò quidam dirumpantur succos suos postmodum effundentes, sed papillę quædam fortiùs premantur, & ad succum recipiendum evasatum aptè satis disponantur. Ungues etiam non abscissi in corneam abire prominentiam dicunt, quoniam papillæ cutaneæ versus eorum principia ita sint disposita, ut succum ungues nutrientem, majori excipiant abundantia.

Fungi. Liquorem tendinosum, & nervosum succo unctuoso articulos lubricanti majori, quam par est, copia commistum, & cutem distendentem, excrescentiam spongiosam, sive *Fungum* producere docent, qui succi propterea commiscentur, quòd ab externa violentia canaliculi eorum dirumpantur, & succi ipsi effundantur, uti sæpe in genibus contingit, quando vel percutiantur lapsu, calcitratione equi, aut similibus rebus violentis, vel frequentiori, & diuturniori in genua procubitu fibræ fortiùs compressæ, vel distendantur, vel dirumpantur.

§. 10. Difficilem esse *causarum* doctrinam, & intricatam illarum investigationem nemo fortean negabit, si consideret, Nos ex tot Authorum Principiis non tantùm eas eruere conari, sed earum etiam supplere defectum, quas ipsi Authores ob gravitatem affectuum explicare vix ausi sunt. Existimamus autem *Verrucas* ideò propullulare, exuberareque, quòd à particulis nonnullis acutis, acribus, scindentibus, ac corrodentibus membranæ erodantur, & à succo per tubulos, & poros profluente, emananteque succo nutritio fibræ relaxatę magis distendantur, & aliquando prorsus rumpantur, ut extra circumjacentem membranam promineant circa quas protuberantias assiduò emanans succus nutritius colligitur, & hypersarcosin quandam producit. Vasa enim capillaria vel à quacunque causa magis dilatata, vel attrita, corrosaque succum nutritium chylosum emittunt, data enim porta quadam liquor iste nutritius partium liberiùs profluit, qui accedente tunc acido vel interno, vel externo coagulante in excrescentias ejusmodi abit carnosas. Eodem modo videmus in arboribus junioribus læsis succum quendam exstillare, qui ab accedente acido aeris coagulatus similes excrescentias Verrucosas exhibeat. *Nostrum iudicium de causa Verrucarum.*

Causas remotas ansam Verrucis generandis dare posse, extra omnem dubitationis aleam ponimus, ad quas res non-naturales vulgò ita dictas referunt. Inter quas primas tenet Aer, qui frigidior admissus succos nostros justo nimis incrassat,

& insensilem excrementorum transpirationem impedit; sic novi rusticum mille Verrucis per totum corpus dispersis infectum, qui à sola aquæ frigidiori immersione has se acquisivisse mihi fassus est. Fœcundæ dein segetis instar est mala victus ratio, omnia enim quæ chylum crassum acidum, ac viscidum, mox talem sanguinem, ac succum nutritium suppeditant, Verrucas producere apta nata sunt, imprimis si accedant acria salita, ac muria condita, quæ omnia facilè tubulos erodere valent. De quibus & reliquis omnibus in *Diæta* acturi sumus.

Cornuum *Cornua* verò, me judice, à succo nutritio evasato oriuntur, cujus fluidis particulis sensim exhalantibus, reliquæ ceu morti ossis, seu cornu duritiem, & formam assumunt. A quiete hunc succum ita indurari posse quis negabit? Rarum est, quod scribit *Alex. Bened. L. 1. Histor. part. Corp. hum. c.* 14. vidimus, ait, in Geta vulnerato genu sagitta cornu nigrum rupicapræ capitis simillimum (è vulnere) prodiisse, materiamque, quæ in ossis substantiam converti debuisset, in carneam indolem aeris afflatu conversam, rami modo indurescentem.

Fungi utplurimùm circa articulos oborti ex violenta distensione, dilatatione, ac laceratione membranarum, vel ex laxatione violenta fibrarum tendinosarum producuntur, hincque effluit succus nutritius, & quidem in maxima copia, ex quo caro mollis, laxa, & luxurians, squamosa generatur, quæ dicitur fungus, qui utplurimùm post vulnera membranarum emergere solent, quod si accedat acescentia, & corrosio, fungi exoriuntur Cancrosi. Qui plura desiderat de Fungis his microcosmicis, conferat *Ephem. German. Ann. 9. & 10. obs. 63.*

Prognosis Verrucarum. §. 12. *Prognosin* horum affectuum quod concernit, *Verrucæ* pueris solennes sunt, nihilque mali portendunt. In adultioribus nonnunquam suspicionem injiciunt Luis Veneræ, imprimis circa partes genitales occurrentes. Verrucæ vulgares sanitati non obsunt, sed cuti defœdationem, & molestiam inferunt. Sæpè inopinatò protuberant, & inanimadvertenter rursus evanescunt, præsertim Acrochordones & Thymi. Myrmecia verò quatenus profundiùs hærent, & fibris sæpè nerveis implicantur, tendinosisque fibrillis profundiùs insident, difficiliùs curantur, quia periculum est, ne tendinibus læsis inflammatio, vel Gangræna inferatur. Acrochordones verò excisæ non facilè relinquunt radiculas, ideoque rarissimè repullulant. Thymo autem exciso in carne radicula remanet, ex qua renascitur sæpe Verruca. Verrucæ quæ conjunctam habent Luem Veneream, aliumq; morbum Chronicum difficiliores sunt curatu, quàm quæ sunt simplices. Sic etiam illæ, quæ apparent in extima cutis superficie, faciliùs sanantur, quàm quæ in internis hærent corporis partibus.

Cornua, seu excrescentiæ osseæ omnes difficillimæ sunt curatu, imprimis durissimæ, quæ nullùm præter sectionem admittunt remedium, quæ sectio itidem pluribus involvitur difficultatibus; molliores excrescentiæ si ad maturitatem pervenerunt, decidunt quidem, sed post mensem iterum repullulant, ceu observavimus in cornibus digitorum. Cornuum.

Fungi sæpe etiam per plures annos afficiunt homines, sed præter incommodum & dolorem, nisi si contingant in articulis, motum, ac sensum premendo, nervos aliquomodo tollunt. Ob stagnationem verò diuturnam succus acrior redditur, qui facilè tumorem Cancrosum producere potest. Corpus quoque ad tabem disponunt omni succo nutritio in fungo deperdito. Aliquando malum hoc lethale est. Fungorum

§. 13. Quod *Diætam* refert, ista eò dirigenda; ut succi ritè constituti absque ruptione tubulorum circulentur, in quem finem aer eligatur Diæta.

ca-

calidus ac temperatus. Frigidus verò admodum nocet, quoniam incrassat succos nostros, transpirationemque impedit. Alimenta sint facilis digestionis, exulent acida, acria, salsa, muriatica, corrosiva, exinde enim succus nutritius pessimus partibus affertur, & sic ruptio tubulorum & evasatio succi nutritii facilè produci potest. Potus sit calidus, imprimis potus Theæ, vel Caffeæ, vel Succolad. vel vin. Gallic. Hispan. aliudque non acidum, vinum enim Rhenanum, Franconicum, imò ipsum sæpe Mosellanum, quatenus acido & Tartaro abundant, coagulando succos maximè nocent; eligatur potiùs cerevisia tenuis ritè defæcata & herbis volatilibus ac aromaticis maritata.

Vigiliæ & somnus, item motus & quies sint modetata, & modum solennem haud excedant, motus enim nimius si mox à pastu fit, chylum crudum & cum impuritatibus per alvum expellendis, permistum in sanguinem pellit, quies verò immodica, ut est vita sedentaria, quam experiuntur Sartores, nocet, quibus propterea Scabiæ & Verrucæ, fungosique tumores familiares sunt. Animus sit hilaris nullis passionibus obnoxius. Animi enim passiones vehementiores ad affectus hos excitandos ansam dare possunt, quæ fulminum instar sanguinem percutiunt, & inter ea potissimùm quæ spiritus figunt, debitam eorum ex cerebro in partes subjectas emanationem sanguinis ac succorum circulationem impediunt, & per consequens succis crassis ac acidis imprimis nutritio plus justo corrigendis ansam prabent, cujusmodi sunt tristitia, mœror, curę immodicę, odium, terror, &c.

Galenicorum medicus curandi Verrucas. §. 14. Jam ad *Curam Pharmaceuticam* ac *Chirurgicam* horum affectuum accedamus, & primò Galenicorum perspiciamus, qui *Verrucas* quascunque tollunt per elaterium cum sale impositum. Imò ad has extuberantias delendas plura excogitavit vetustas remedia, qualia sunt Thus cum aceto, grossi ficus cum aceto, farina ac nitro, fici liquor illitus, itemque Tithymali, Smaridis caput salsum ustum, ærugo cum sulphure vivo usta, ocymi folia cum atramento sutorio: itidem id, quod destillat à Sarmentis vitis viridibus adhuc dum uruntur, ovillum stercus cum aceto, hirci fel illitum, heliotropii magni semen cum vino impositum, ruta cum nitro & pipere, nitrum cum urina pueri impubis, stercus bovis gregarii cum aceto. Galenus, ejus & sequaces, Verrucam Formicariam duræ pennæ fistula, quales sunt veterum gallorum & anserum ac aquilarum, circumscarificandam esse censent, ità, ut obtorqueatur per vim in profundum, & ex fundo Verruca formicaria tollatur: alii verò ex ipsis ænea aut ferrea fistula idem præstant. Aliis placuit eam circum scarificare, & volsella prehensam, scalpello velut clavos exscindere. Quod Acrochordonem basim angustam habentem & pendentem visam attinet, extentam hanc eminentiam excidunt, sin minùs filo saltem aut pilo ipsam deligant, omnes quoque has eminentias plerasque frigido cautere consumi contendunt.

Cornua verò ac Tumores *Fungosos Galenici* per resiccantia Medicamenta tollere satagunt, & commendant diphryges inspersum, & æris squamam & testacea omnia usta, & erinaceos ustos cum toto corpore. Hisce non juvantibus ad fortiora transeunt, ut sunt Petræ Asiæ flos, sori, & chrysocolla, & chalcitis, & misy: (usta verò minùs mordere dicunt,) æris flos, ærugo. Sal ustus fungosas flavidasque carnes juxta ipsos consumit, & linamenta evulsa ex linteo facta muria acriore macerata ac resiccata, indita & applicata duros ac fungosos tumores consumi ajunt. Æruginem autem cum spuma æris ex his vehementer operari dicunt. Insuper composita laudant Rhodium *Cornua & Fungos.*

succum, & Psaron & flavum appellatum, æstimantur ab ipsis pastilli Faustiani triti ac inspersi, & siccum Sole ustum dictum, quod verò recipit calcis vivæ, squamæ æris & mannæ æquales portiones, & ad excrescentias facit, & fungis similia repurgat cum melle, & replet cum aceto.

Paracelsi curatio Verrucarum. §. 14. *Paracelsus* in Verrucis delendis & abigendis remedio singulari uti solet, nempe Ipsi Polygonaton dicto. Adhæc Tubercula, Verrucas seq. maximè extollit; accipit enim *oleum ardens*, quo locum affectum singulis diebus quater inungit, hoc auferre dicit omnia, quæque similia nascuntur in vulneribus.

Fungi. Ad *Fungum* absumendum accipit filum arsenicale, quo fungum excrescentem ex vulnere abscindit, postmodum sistit sanguinem, & *oleo ardente* perungit. Consumentur ait hoc oleo Verrucæ, fungique omnes ac rami vel radices, è quibus nascuntur. Et post consumptionem curat sanatque poros emplastro de Mumia. Verùm ubi sanguis nimiùm abundè proflueret, laxat venam retrò Fungum & refrigerat. Duros tumores, ut sunt Cornua, eodem ferè modo curat.

Helmontii modus abigendi Verrucas. §. 15. *Helmontius* inter arcana refert pomum transscissum, cujus pulpa interna sit affricta *Verrucis*, donec intepuerit, & religatis medietatibus per filum, donec pomum putruerit: tunc enim vidit Verrucas attactas disparuisse. Simul atque enim vita pomi ultima perit, cui Verrucarum impressio fuit conglutinata, perit Verrucarum vita ultima, retrocedendo per mediam.

Willisii cura in Verrucis. §. 16. *Willisius Verrucarum* curam exorditur decocti cujusdam sudoriferi usu, iisque deinceps inspergendo pulverem ex tutia, lapid. medicament. & pauco ære usto. Commendat etiam ligaturam.

Cornibus. *Cornua* tollere satagit internis Medicamentis sanguinis fluiditatem conciliando, salia que acida succum nutritium coagulantia corrigendo, eaque foras eliminando; quibus conferre ait Martialia, Coralia præparata, oculos Cancrorum, rasuram eboris, aliaque hujusce farinæ. Diaphoretica etiam atque Diuretica summæ esse efficaciæ hoc in casu asserit: ad juvandam siquidem diaphoresin hoc exhibet Medicamentum.

℞ *Antimon. diaphoret.* ℥ii.
eboris ust. ℈iiii.
Sal. volat. C. C. ℈ii.
M. f. Pulv. dos. ℥ ß. ter aut sæpiùs in die. Diuresin verò excitat sequentibus Medicaminibus.

℞ *Tinctur. Salt artari* ℥i. ad ℥iß.
aq. raphan. compos. ℥ i ß.
M. detur in haustu liquoris posſetici cum rad. & sem. bardan. incoctis.

Vel:

℞ *Milleped. præp.* ℥ii.
Flor. sal. armoniaci
Nuc. Misch. pulv. aa. ℥ ß.
Terebinth. Venet. q. s.
F. Pilul. sumat æger bis in die iv.

Quod ad externa Medicamenta in *Cornubus* & *Fungis* tollendis attinet, emollientibus illa fovet, & sequens, vel simile adhibet:

℞ *rad. alth.* ℥ i.
Fol. malv.
parietar.
branc. urs.
violar. aa. M ß.
Flor. chamomæl.
melilot. aa. P ß.
Sem. fænigræc. ℥ ii.
F. decoct. in aqua communi, quo foveatur pars affecta.

Vel herbas has in forma Cataplasmatis applicat. Si istis non satis relaxentur papillæ cutaneæ oppletæ, nec materia indurata illas obstruens non emolliatur, Medicamentis cathæreticis, jam superiùs de Verrucis explanatis radices Cornuum ac *Fungos* erodit, illaque hoc pacto destruit.

Sylviana cura in Verrucis, Cornibus & Fungis. §. 17. *Sylvius* in curandis *Verrucis*, *Cornubus* ac *Fungis* ad acidum, tanquam omnis mali hisce in affe-

affectibus causam præsertim respicit, ut illud dometur, & excrescentiæ hæ superfluæ consumantur, quod cauteriis tum actualibus, tum potentialibus ex lixiviosis concinnatis atque Medicamentis Mercurialibus optimè obtineri posse haud dubitat. Verrucas ac reliquas excrescentias exsiccari vult, quo omni succo privati flaccescant ac decidant, imprimis verò constrictione fili & attactu linteoli spiritu tartaris vel alius acidi humectati.

Cartesianorum cura in Verrucis. §.18. *Cartesiani* destructioni *Verrucarum* omni opera incumbunt, adhibendo tuberculis hisce ea remedia, quæ radices eorum erodant, vel poros occludant, ne per eosdem capiant incrementum, sed omni succo destituta flavescant & decidant. Approbant itaque succum chelidonii majoris, quo Verrucæ frequenter attingendæ sunt, nec non aquam calcis vivæ, vel aquam fortem, præsertim sequentia remedia à D. D. *Vigelsangio* utilissimè adhibita, quibus varii generis Verrucæ abactæ fuerunt.

℞. *Decoct. pisor.* ℥ iii.
Dissolv. in eo
Armoniaci ʒ i ß.
add.
Pulv. santal. rubr. ʒ i.

M. & probæ agitentur, abluanturque Verrucæ aliquoties in die tepidè. Post ablutionem hanc

℞. *Aq. Stygid commun.* ℥ i.
Armoniaci ʒ ii.

Stent per horam unam vel alteram in vitro in dig stione arenæ calidæ, donec intimè uniantur. Hoc liquore imbuatur stylus ligneus, quo postmodum Verrucæ prius fricatæ vel digitis compressæ tangantur. Spiritum quoque nitri, vitrioli, sulphuris interdum adhibent, vel sequens linimentum.

℞. *farin. lupinor.* ʒ i.
stercor. caprin.
ciner. fraxin. aa. ʒ ß.
Accet. fort. q. s. *utf.*

Linimentum Verrucis imponendum, locis vicinis emplastro defensivo prius munitis, per cujus foramen quaqua Verruca promineat. Interdum emplastrum aliquod imponunt Verrucis emolliens & discutiens, ut nutrimento ita dissipato absumantur, qualia sunt de Ammoniaco & galbano, imprimis si quidpiam salis armoniaci iisdem sit immistum. Acrochordones & Thymos, sive Verrucas pensiles filo constringunt, ut sic constrictis poris succo nutritio transitus denegetur, & Verrucę alimento suo privatę exsiccentur & decidant. Myrmecias sive Verrucas sessiles subtilioribus quibusdam illinunt spiritibus facilè penetrantibus, poros aperientibus & succum spissiorem attenuantibus & resolventibus, quale sequens existit.

℞. *Essent. Verrucar.* ʒ ii. ß.
Sabin. ʒ i.
Sal. armoniaci ʒ i ß.

M. & Verrucæ calidiusculè illinantur. Post illinitionem, & quando essentia hęc debitè intra poros Verrucę penetravit, emplastrum superimponunt emolliens, præsertim verò de Ammoniaco, aut diachylon cum gummis. Nihil verò recensitis hactenus remediis juvantibus, ad butyrum accedunt antimonii, eoque, partibus vicinis prius imposito defensivo. Verrucas attingunt, quas funditus tùm extirpatum iri promittunt. Corpore quoque variis in locis excrescentiis hisce referto, interna simul remedia in subsidium vocant, præsertim ea, quę succos incrassatos resolvere, poros aperire, & per eosdem eliminare possunt, quod alias Verrucis cedere solet in nutrimentum, quo prædicato è reliquis florere censent sudorifera, sive in decocti, sive in alia hęc exhibeantur forma, in pulveris tamen forma aliis hic præstare credunt bezoardicum martiale, flores armoniaci, tartari, antimonii, & similia in aqua scabiosę exhibita.

Cornua osseam basin habentia, qualia in capite & fronte quandoque emergunt, difficulter admodùm & vix absque periculo vitę, nedum sine doloribus, auferri posse censent, cùm serra sint detrun- *In Cornubus.*

can-

canda, & remedia alia, sive interna, sive externa, in his nihil possint præstare juvaminis, duriora enim norunt, quam ut emolliri aut resolvi queant, & firmiùs cranio implantata, quàm ut absque partis, cui inhærent, læsione & majori damno evellantur, proinde huic nodo nullum aptare solent cuneum, ne operam & oleum perdant. Minoribus autem & cutaneis Medicam interdum adhibent manum, detrahendo iisdem alimentum, nempe succos crassiores, quibus nutritius refertus est, remediis purgantibus hoc in casu convenientibus existimatis, & in forma infusi ad tempus aliquod exhibitis, qualia parantur ex foliis sennæ, turpetho, polypodio, agarico, additis aliis quibusdam simplicibus sanguinis purificationi aliàs destinatis. His subjungunt sudorifera aliquoties repetenda, ut in papillis cutaneis hærens succus in alimoniam Cornuum cessurus attenuetur, ac resolutus per apertos poros evaporetur, & cornua nutrimento suo privata post rarefactas radices decidant, quo nomine decocta lignorum Guajaci, sassafras, colubrini, Juniperini, fraxini, radicum sarsaparillæ, chinæ, contrayervæ, peucedani, herbarum ceterach, chamædrios, scabiosæ, foliorum rorismarini, sambuci, melissæ, nec non flores mercurii argenteos, bezoardicum solare, & Tincturam ex floribus reguli antimonii valde deprædicant. Externè thermas commendant sulphureas & aluminosas, quibus non modò duriores eminentiæ circa radices emolliuntur, sed pori etiam cum papillis cutaneis constringuntur & succi superflui absumuntur, ut excrescentiæ hæ alimonia defraudata decidant. Ablatis verò Cornubus si papillæ istæ prolongatæ & tumentes medullæ instar extra cutem prospiciant, iis pulverem inspergunt ex alumine usto, testis ostrearum vel concharum calcinatis, calce viva cum saccharo mista, corticibus granatorum, aristolochia, vel unguentum Ægyptiacum super igne inspissatum imponunt, & circumligato vinculo per tempus aliquod relinquunt, donec pori ita sint transmutati ut liquorem tanta non admittant copia. Molliora proximè radices filo duplicato forti & cera obducta firmiter constringunt, usque dum ob denegatum alimentum similiter exiccata & arida delabantur. Minoribus & non ità prominentibus butyrum illinunt antimonii, quo erosa non minùs ut Verrucæ perire aut decidere affirmant.

In Fungis. *Fungoso* tumori circa articulos & imprimis genu existenti, atque ex lapsu aut contusione originem ducenti fotus convenire judicant discutientes ex salvia, betonica, agrimonia, rorismarino, floribus hyperici, chamomillæ, baccis lauri, semine cumini, nec non epithemata calida ex aqua calcis vivæ, spiritu Juniperi, lumbricorum, essentia rorismarini, spiritu salis armoniaci, & similibus, quibus præmissis emplastrum imponunt de ranis cum cuprio, nervinum, vel de gummi ammoniaco. Interna sudorifera non contemnendam hic opem afferre posse existimant, præprimis ex salibus constantia volatilibus. Aliis autem fungosis excrescentiis in vulneribus nonnunquam conspicuis inspergunt pulveres exsiccantes & absumentes ex radice ireos Florent. aristol. rotund. corticibus granatorum, alumine usto, colchotare vitrioli, cuprio præcipitato, vel aqua abluunt mercuriali. In fungis hujusmodi capitis & cerebri vulneribus supervenientibus cautos esse volunt Chirurgos, ne fortioribus corrosivis majora mala, aut ipsam etiam mortem accersant.

Nostra methodus curandi Verrucas. §. 19. Nostra *Verrucarum* curatio in eo consistit, ut succi nutritii effluxus ac subsequens coagulatio impediatur, quod verò obtineri potest, si particulæ acres ac corrosivæ in succo nutritio hospitantes obtundantur ac eliminentur, in quem finem omnia conducunt sanguinem purificantia di-

cta

cta Medicamenta, præprimis sequens vinum medicatum commendamus:

℞. *Rad. enul.* ℥ iii.
caryophyllat. ℥ ii.
pentaphyll.
petasit. aa. ℥ i ß.
Herb. fumar.
Herb. scabios.
capill. Vener.
agrimon.
heder. terr.
salv. aa. M ß.
Raf. lign. Iuniper. ℥ i ß.
colubrin. ℨ ii.
fl. sambuc. P i.
anthos. P ß.
Sem. anis. ℥ ii.
Sal. Tart. ℨ i ß.
F. Species pro mensura vini.

Varia etiam absorbentia acidum infringentia & sudorifera partes has per tubulos eliminantia interponi possunt, qualia sunt Antimon. diaphoret. Bezoart. minerale Martiale, Joviale, item cinnabar. nativ. Antimonij, Decoct. lignor. potus Theę vel Caffeæ, Essent. fumar. Tinct. Antimonii tartarisat. quæ hic egregia est, Essent. Viperarum & sexcenta alia, quorum mentio capite de *Scabie* facta est. Hic etiam Mercurialia maximè sæpè necessaria sunt. Cùm verò cura Verrucarum solis externis peragi soleat, eapropter internis recensendis diutiùs inhærere non placet, sed ad Externa transeamus, totius enim cutæ cardo in eo vertitur, ut Verrucæ dempto succo nutritio exsiccentur & exstirpentur, seu absumantur, quod obtinemus per acidum absorbentia & spirituosa, ut spir. vin. Camph. Spir. Sal. Armoniac. cum Calc. viv. paratus, Aq. Calc. viv. vel ipsa Calc. viv. Verrucis applicetur, & superimponatur fomes accensus, vel solvatur Sal. Arm. in Aqu. pluviatili, qua mixtura imbuantur lintea duplicata & sic apponatur Verrucis. Alcalia omnia & Tartar. conducunt, hinc Ol. Tart. per deliquium paratum non inconveniens erit remedium externè illitum, item seq.

℞. *Vngu. alb. Camphor.* ℥ i.
ol. tart. ℥ iii.
cal. viv. ℈ i.
M.

Spiritus lumbric. Matrical. spir. olibani, Elixir vitæ non contemnendi usus sunt in exstirpandis Verrucis. Nec negligenda sunt specifica, ut sunt succus chelidon. maj. succus Esulæ, Limaces rubri, quibus fricentur Verrucæ, & hoc remedium in vulgus abiit, nostra verò experientia sæpè fallit. Inter specifica etiam referunt sanguinem columbinum externè applicatum, item disparere dicuntur Verrucæ, si laventur liquore illo salso, qui in doliolis butyri saliti reperitur. Alii Verrucas cum frustulo lardi fricant, nonnulli cum Pisis, plures cum pomo Borsdorfiano in medium discisso, ad mentem Helmontii, quidam cum floribus Calendulæ, *Celeberrimus VVedelius* eas manu mortua tangi vult.

Emplastra etiam sæpè his in monticulis satisfaciunt, ut sunt de galban. *Mynf.* oppodeltoch, de Thea, vel Empl. ex cera cum tantillo mercurii vel Vigonis cum quadruplo mercurii. Sequens magnifacit *D. à Guldenklee.*

℞. *Gumm. Galban.* ℥ i.
sal. armoniaci ℨ i.
picis naval. ℥ ß.
Empl. diachyl. magn. ℥ iii.
M f. Empl.

Alii emplastrum ex resina, cera, de Tacamahac. auripigment. paratum commendant. Ungu. saturni Camphor. maximè confert. Sæpè etiam excrescentiæ istæ Verrucosæ abiguntur instituta fortiori frictione cum stramine madido. Sic etiam radice chelidonii fricentur hæc tubercula usque sanguis stillat, hinc aliquando arescunt deciduntque. Sed sæpè his non satisfacientibus ad fortiora accedendum est remedia, cui intentioni satisfaciunt ruptoria ex alcalibus parata, in quem finem imponendi sunt cineres olavellati, imprimis fraxini, item omnia ex sapone concinnata ruptoria laudant plures. Imò necessitato essflagitante ad corro-

ſiva tranſeundum eſt, ut ſunt ærugo, alumen, præcipitatum rubrum, Antimonium crudum, ſpirit. vitrioli, ſulpur. ſal. nitr. acet. Ad ipſam Aqu. fort. nonnulli audacter nimis accedunt, item oleo Antimonii vel Butyro Antimonii prominentias has tangunt, & ſic eas profligant, cautè tamen hiſce incedendum eſſe ſuadeo, ne fibrillis nerveis ac tendinoſis applicentur, alias præter dolorem immanem, inflammationem & gangrænam parti affectæ accerſere poſſunt, magis mihi arridet linimentum *Timei à Guldenklee* ſequens.

℞. *Mell. roſ.* ℥ i.
Spirit. vitrioli ʒ i ß.
M.

Vel:

℞. *Rad. Dracunc.*
ari
cyclam.
irid. aa. ʒ iii.
Fol. ſabin. ℥ ß.
ſem. heliotrop. ʒ ii.
Sal. armon. ʒ i.
oxymel. ſquill. q. ſ.

M. F. Vnguentum, quo illinantur tumores hi Verrucoſi, ol. Juniperi, de laterib. Sabinæ, ſpic illinantur ſæpiùs; dein abluantur aqu. ſmegmatis. Sunt, qui protuberantiis his auſu nimis temerario infigunt aciculam, dein caput aciculæ ad flammam candelæ admovent, ut ſubcandeat, quo modo Verrucas urunt, quæ dein decidunt, remanente ſolùm parva excoriatione. Sunt etiam, qui crudeliter ferrum arripiunt, eaſque exſcindunt.

Noſtro judicio Verrucæ citò, tutò ac jucundè curantur per Anabrochiſmum, dum filo ſericeo vel pilo equino ſenſim ac ſenſim conſtringuntur ut areſiant ac decidant, locus verò atramento vel alio Vitriolico inungatur aliquoties, quo modo omnes ferè tollimus Verrucas.

Alii curam neſcio quam Sympatheticam jactant, & ſolo contactu iſtas excreſcentias abigi ſcribunt. Ex. gr. (prout teſtatur *Timeus à Guldenklee*,) ſi internodia ſtraminis ſecalini vel alterius frumenti ſingulis Verrucis fortiter imprimantur, poſtmodùm defodiantur in terram ſub tecti alicujus ſtillicidio, putreſcentibus internodiis, ſenſim contabeſcunt Verrucæ, quæ tandem emoriuntur ac diſparent. Imò quot Authores, tot remedia Empirica, quæ verò vix ſatisfaciunt: in Juniorum ſaltem gratiam unum & alterum apponamus.

Panarolus Myrmecias tangi vult ſudore illo, qui emanat ex lignis quibuslibet, dum uruntur, ſemel vel bis de die tangendo.

Franciſcus Peccetius ſerpentis exuvium tritum cum carne caricarum, rejectis granis, in formam Emplaſtri redactum vult, quod Verrucis imponatur.

Sebizius commendat pedes gallinæ, ſi ſub prunis ponantur, donec excorientur, corio ab oſſibus ſeparato fricentur calidè ter aut quater de die Verrucæ.

Sennertus inquit, tolluntur Verrucæ, ſi cum nigella & urina fricentur ſæpiùs, item ſi laventur cum liquore ex floribus Verbaſci collecto, & cum floribus Verrucis appoſito. Item decoctum ex Sinapi, ſulphure & ſale paratum commendat: Item ſi folia ſabinæ in vino macerata imponantur Verrucoſis eminentiis. Laudat etiam aqu. ex ſarmentis vitium dum uruntur exudantem. Alii ſcyllam viridem, vel ſuccum ſcyllæ impoſitum laudibus efferunt. Alii ſanguinem leporis, item ſuccum portulacæ commendant, ſed quis omnia ſæpè anilia recenſebit?

Quòd Curam *Cornuum* attinet, hæc eò dirigenda eſt, ut materia iſta condenſata, & in duritiem adacta tophacea vel emolliatur, vel incidatur, vel planè auferatur, quem finem æquè per interna, quàm per externa obtinere debemus, varia ergò incidentia & ſanguinem purificantia, & decocta ſudorifera conducent, aliaque diaphoretica, quandoque etiam diuretica, cornua enim debent curari ut Lues Venerea, quia ſunt inſtar tophorum Venereorum, hinc cornubus *Curatio Cornuum.*

ever-

everrucandis commoda asserimus mercurialia aliaque, quæ primas eluunt vias. In ejusmodi tuberculis cornutis manuum & digitorum sequens præscripsit *Celeberrimus D. Schletermaecher, Archiater Darmstadinus*.

℞. *Rad. enul.*
cichor.
cort. tamarisc. aa. ℥ i ß.
herb. beton.
ceterach.
fumar.
veronic. aa. P i.
fol. senn. el. & mund. ℥ iii.
rhabarb. opt. ℥ i.
agaric. alb. ℈ ii.
sem. cartham. ℈ ii.
cinamom.
Zzib. aa. gr. xv.
Incis. D. pro mulsa vel vino.

℞. *Tinct. antimonii tartaris.* ℈ ii.
Spir. C. C. essentif. ℈ i.
M. S. Mixtur.

℞. *Conserv. borrag.*
rad. enul. aa. ℥ ß.
pulv. viperar. ℥ ß.
Corellar. rubr. ppt.
Matris perl. pp. aa. ℈ ß.
Syr. condit. cort. citr. q. s.
M. f. Elect.

℞. *Empl. deciout.* ℥ i.
Gumm. sagapen. ℥ ii.
Mercur. dulc. ℥ ß.
ol. rutæ q. s.
M. F. Empl.

℞. *Ol. rutæ coct.* ℥ ß.
pro inungendis cornibus. Certum est, purgantia mercurialia & sudorifera Antimoniata egregiam sæpè præstare operam. Sequens proderit.

℞. *Confect. Hamech.* ℥ iii.
Mercur. dulc. gr. xv.
M. pro una vice.

Dein exhibeantur sudorifera & simul specifica, ut sunt Essent. lignor. spir. matrical. cum gumm. Guajac. Tinct. antimoni. Tinct. viperar. pulv. viperar. &c. Sunto formulæ.

℞. *Aqu. fumar.*
lignor. aa. ℥ ß.
℞ *antimon. tart.* ℈ i.
essent. viper. ℈ ß.
spir. matrical. ℥ i.
Sal. Guaiac. ℈ ß.
Syr. scord. s. ℥ ß.
M. detur bis vel ter in septimana.

Vel:

℞. *Pulv. Anglic. nostr.* ℈ i.
D.

Vel:

℞. *Pulv. viperar.* ℥ ii.
Mercur. dul. ℈ i.
ocul. canci. ppt. ℥ i.
Sal. Sassafras ℥ i ß.
c. roob. sambuc. q. s.
F. Condit.

Diuretica etiam hic maximi usus sunt, ut succi acres scindentes & tubulos effringentes per urinam eliminentur, in quem finem commendamus præ aliis Tincturam nostram Diureticam, aliaque alibi ad nauseam dicta.

Quibus internis simul jungenda sunt *Topica* Medicamenta, ut Cornua hæc emolliantur, & dein post emollitionem poros mutantia & paululum constringentia applicanda sunt remedia, ut succus nutritius exstillare amplius nequeat. Inter emollientia commendamus varia Cataplasmata, Epithemata, Emplastra, balnea & id genus alia ex chamomill. melilot. herb. & radic. emoll. sem. fœnigræc. lini, cumin. &c. parata Empl. de Labdano, de Thea, &c. Dein poros immutantia & incidentia fortiterque resolventia applicanda sunt, inter quæ laudamus Empl. Vigon. cum quadruplo mercurii, vel sequens:

℞. *Gumm. Galban. c. spir. vin. in sol. & iterum inspissat* ℥ i.
Sal. gemmæ ℥ i.
gumm. armon. ℥ ß.
ceræ.
resin. aa. q. s.
M. F. Emplastrum.

Emplastrum nostrum Mercuriale, quod paratur cum Sale Mercurii, egregium est per temporis spatium impositum. Tanquam specificum in Cornubus commendamus succum ex hederæ arboreæ trunco reciso exstillantem, & tuberculis cornutis illitum. Sunt, qui cineres ramorum vitis laudant applicatos, alii ex stercore ovino vel

ca-

caprillo, cum lacte & caricis parant Cataplasma tepide Cornubus imponendum. Alii aciculis pungunt Cornua, & sic ea disparere putant. Sequens proficuum erit sæpiùs applicatum.

℞. *Mercur. dulc.* ʒ ii.
virid. æris ʒ i ß.
mel. rosar. ℥ ß.

M. f. linimentum, quo ter vel quater calidè Cornua illinantur, dein abluantur sequenti vel simili spiritu.

℞. *Spir. vin. Camph.* ℥ i.
Sal. armon. c. cal. viv. par. ʒ i.

M.

Cum spir. matricali, Elixir vitæ, spir. lumbricor. balsamo Nervino sæpissimè fricanda sunt Cornua. Sunt qui sectionem suadent, sed cùm utplurimùm hæc Cornua ossibus insideant, & per consequens periostio aliisque membranis ac tendinibus adhæreant, maxima cautione utendum est, & perito Operatori committatur hæc operatio. Nonnulli fortissimis corrosivis Cornua aggrediuntur, eaque tangunt oleo antimonii, & sæpè usque ad os perveniunt, dein iterum more consueto vulnus sanant, sed etiam hæc periculum involvuunt, ne fibrillis omnibus corrosis, vel sensus, vel motus membri pereat, vel gangræna sequatur partis.

Curatio Fungi. *Fungi* curatio difficilis est, eò enim strenuè incumbendum est, ut obstructiones reserentur, & evasatio succi nutritii ante omnia impediatur, quod obtinere possumus, si particulæ acres scindentes ac corrodentes è succo nutritio eliminentur, in quem finem conducunt interna sudorifera, & pro renata interna laxantia Mercurialia, aliaque, quæ supra in Cornubus recensuimus, chylus enim purificetur. sequenti vel simili nodulo:

℞. *Rad. scabior.*
enul. aa. ℥ ß.
sarsaparill. ʒ iii.
Herb. scordii.
fumar.
nummular.
veronic.
scolopendr.
ceterach. aa. M ß.
Flor. sambuc. P ii.
hyperic. P i.
Ras. santal. citr. ʒ vi.
sassafras. ℥ ß.
guaiac. ʒ ii.
cort. eiusd. ʒ iii.
Vitriol. mart. ʒ ii.
Sal. Tartar. ʒ i ß.
sem. dauci ℥ ß.

M. pro mensura 1 ℔ vini.

Dein exhibeantur Tinct. Antimonii Tartarif. essent. viperar. essent. lignor. aliaque superius jam dicta. Chalybeata hic egregia sunt nodulo includenda, & potui ordinario indenda.

Cura Fungorum præsertim externis Topicis peragitur. Thermæ hic præ aliis conducunt, in quem finem facilè Thermæ artificiales parari possunt. Sæpè etiam ad Ferrum accedendum, & exscindendus est Fungus in casu, ubi inclinat ad Cancrum, & cum hoc sit periculosum, pro partis affectæ ratione pulveribus acidum temperantibus incrementum ejus, quantum possibile, impediendum, in quem scopum conducunt omnes pulveres ex Sale Saturni, Camphora, Calce viva, Tutia, Lapide Calaminari, Myrrha, succino, Thure C. C. ust. parati: spongiosis his tumoribus item inspergi possunt Vitriolum, O ustum, vel pulv. ex aristoloch. rot. calam. arom. caryoph. concinnatus: Applicentur etiam spiritus Matricalis, olibani, cum calce viva, imò instituantur varia suffumigia ex succino, herb. sabin. oliban. mastiche, &c. vel ex herbis sale volatili gaudentibus parentur fotus, Cataplasmata & calidè fungosis imponantur tumoribus. Nec negligenda sunt Emplastra optimè resolventia, ut sunt Emplast. de Thea, divin. de Labdano, de ran. cum Mercur. & Vitriol. alb. parat. vel Cataplasma egregium ex stercumere asinino, Limac. rubr. coct. in vin. Gall. add. pulv. rad. Jalapp. & Bryon. f. q. Empl. de cicuta & de Cumino itidem conducunt.

Fre-

Frequenter tumores his non deligandi, nec quod Chirurgis notandum, aperiendi sunt, hinc etiam à cauteriis abstinendum est, quare ab ejusmodi tumore improvidè aperto mors secuta est, uti patet ex *Obs. 63. Eph. Germ. An. 9. & 10.* in quibus etiam legere est, quod sæpe excoriati cultro vel digito, vel ungue auferantur hi tumores & fungi Microcosmici.

CAPUT XIV.

De Cutis Nigredine, Furfuribus, Lentiginibus, Ephelidibus, Panno, Nævis maternis, Maculis infantum Volaticis, & Maculis Hepaticis.

§. I.

PUlchritudinis amans homo est, imprimis sexus sequior, qui potius mori amat, quàm deformis vivere. Etsi enim elogio *Isidori Pelusiotæ*, quod flos nunc splendidus, cras in nihilum redigitur, & quod hodie ignis est, cras in cinerem commutabitur, attamen nativus decôr, qui partium proportione, & colore homini præ reliquis obtigit, sui conservatione gaudet, quis enim non se ipsum abhorreat, non dicam scabiosus, leprosus, Elephantiacus, sed vel minima deformitatis macula deturpatus. Quis Nęvis defœdatam faciem publico exponere sine pudore sustinet, ubi *[illegible]* faciei *[illegible]* in nigrum plumbeum colorem mutatum, vel pluribus maculis interspersis contaminatum est. Tegere licet partes alias, speculum verò corporis, faciem existimo, apertum esse debet. Nec sæpe tegere licet manus, brachium, collum, &c. quæ sæpè morborum & succorum in corpore peccantium indices & vitia, ut Cutis *Nigredo, Furfuratio, Lentigines, Ephelides, Nævi Materni & Maculæ variæ* tum *Volaticæ* tum *Hepaticæ* dictæ, quæ omnia Cutis politum ebur deturpant, temporum gravitatem dejiciunt, & fastum, qui pulchræ hinc parti inest, exuunt. Cutem ergo maculatam in pristinum nitorem præsentibus his paginis restituendam libido est.

Nigredo cutis est affectus quo Cutis alba & florida, in subnigrum seu fuscum commutatur colorem, ex Cute hispida omnimodaque asperitate donata, obortus. *Nigredo.*

Furfures, seu *Furfuratio*, vel *Porrigo*, est Scabies sicca seu Furfuracea Cutis, ejus imprimis, quæ capitis est, pueris familiaris, à salsis & asperis succis producta. Nomen habent à furfuribus tritici, *Kleyen*. *Furfures. Furfuratio, Porrigo.*

Lentigo, Græcis *[illegible]*, aliis *Lenticula*, est affectus cutaneus, imprimis faciei; vel sunt Cutis maculæ modò ex flavo rubescentes, modò coloris fusci Lentibus colore & magnitudine similes, quibus in utroque sexu, in sequiore verò magis conspicuis facies, manus, brachia & pectus, ceu aeri & solis radiis expositæ partes consperguntur, sine dolore & molestia productæ à particulis acido fuliginosis in tubulis subtilissimis cutaneis obcoagulationem subsistentibus. Hinc à Solis radiis maculas has cognominant solares, Germanis *Sonnenflecken*. *Lentigo.*

Cum affectu prædicto ferè ad mentem quorundam coincidit *Ephelis*, quas maculas *Blankardus* nominat *Sommerflechen*. Sed Ephelis derivatur à Græco verbo *[illegible]* h. e. aspredo & nigrities in facie. Hinc alii gravidis familiares esse has maculas existimant, quæ majores sunt & post partum spontè evanescunt, quæ etiam sæpe virgines infestant circa os & labia, sed cessante mensium fluxu iterum evanescunt. Sunt etiam maculæ à Sole provocatæ, quos Græci *[illegible]* vocant ex *Critone*. *Ephelis.*

Pannus notans *maculam* vel *nævum* in Cute sive ex lue Gallica, sive ex alio morbo maligno dependentem, est macula grandior *Pannus.*

palmæ interdum magnitudinis, coloris subflavi, vel rubicundi, vel fusci, vel subnigri in facie sæpius proveniens; & sexum sequiorem deformans. *Germani* dicuntur *die Honigflechen*, *Sonnenbrand*.

Nævi materni. Affines sunt his maculis etiam *Nævi materni* connati, aliis Maculæ originales, vel Notæ infantum à Matre gravida tempore gestationis per imaginationem vel terrorem fortiorem impressæ & communicatæ. Germanicè dicuntur *die Muttermahler*. Maculæ in Infantibus *duplices* observantur, sunt enim vel *protuberantes*, vel *planæ*, figura varia & colore diverso pro causæ varietate.

Maculæ Infantum Volaticæ. *Maculæ infantum Volaticæ* Germanis dicuntur *der Pflug*. Maculæ hæ sunt efflorescentiæ cutaneæ, seu exanthemata infantibus familiaria ex fermentatione succorum, & dein coagulatione in cutis tubulis obortæ. Affectus hic tum in causa, tum in cura cum Erysipelate planè convenit, vocatur etiam aliis *Zona*, Græcis *ζωστήρ*.

Maculæ Hepaticæ. *Maculæ Hepaticæ*, Germanis *die Leberflechen*, sunt efflorescentiæ cutaneæ, quandoque largæ, quæ sanguinis ac succorum acrimoniam, & inde evasationem cum aliqua coagulatione in tubulis cutis præsupponunt.

Pars affecta. §. 2. *Pars affecta* horum affectuum est Cutis, rete illud sanè mirabile, tot plurimis filamentis vasorum sanguiferorum, nervorum, fibrarumque variè inter se complicatis contexta, quibus glandulæ numerosæ & lymphæ-ductus densissimè interponuntur. Tota enim Cutis cum rugis suis instar agri ab aratro sulcati, & dein cum ordinibus versis, seu potiùs obliquis occati, apparet enim ita ut plano suę areæ supra sulcos utriusque generis eminentes figuræ utplurimùm Rhomboidis existant, & juxta quod sulci isti cum rugis, sive areis, breviores ac minores, aut etiam profundiores ac majores fuerint, textura cutis delicata sive tenui vel crassa, sive levidensis videtur. Hujus constitutio licèt plurimùm nativitati ac primogeniæ staminum ac humorum concretioni ac coagulationi debeatur, ea tamen ob diversimoda vitæ insequentis accidentia multifariam alterari solet, quò pertinet victus crassior, labores duri, aer Boetianus, vide de his *Blankardi Anat. Reformat.* Et cum Cutis variorum tubulorum & lymphaticorum, glandularum, arteriarum, venarum, nervorum textura sit, nulli mirum videri debet, hanc etiam variis maculis conspurcari posse.

Diagnosis. §. 3. Quod *signa* spectat *Diagnostica* Maculas has in apricum sistentia, ipsis non diutiùs inhæreamus, quia in oculos nostros incurrunt.

Cutis nigredo ipsis patet oculis, nec signis aliis opus est, si enim cutis florida, & alba abeat in fuscam, statim deturpatur Cutis.

Furfures quoque ex furfuribus seu squamis utplurimùm in capite infantum productis cognoscuntur, cùm & decidentes in oculos incurrant.

Lentigines sunt maculæ lentes colore ac magnitudine referentes, ex flavo rubescentes & fuscæ, emergunt utplurimùm in facie, manibus atque nonnunquam in pectore; partes enim quæ Solis radiis exponuntur faciliùs maculis his infestantur, à calore enim Solis quasi coagulantur, & per totum sæpè perennant æstivum tempus, & magis tum temporis in conspectum veniunt, tempore verò hyberno aliquantulùm disparent, facilè tamen repullulant, suntque his familiares, quibus ruffi sunt pili, quibus etiam est cutis politior.

Ephelides verò majores sunt & prægnantibus, & quibus menses obstructi sunt facilè obveniunt, & post partum, & post mensium fluxum evanescunt, circa os & labia aliasque corporis partes apparent.

Maculæ originales sive *Nævi Materni* facilè cognoscuntur, cùm à nativitate nostris appareant oculis,

qui

qui nævi pro imaginationis, vel cupidinis, vel terroris matris varietate variant, referunt enim modò cerasum rubrum, modò mora, modò murem pilosum, vel testudinem, vel sexcenta alia, quę hic recensere nimium foret. Nævi vel plani conspiciuntur, nonnunquam verò elevati. Color etiam Nævorum maximè variat, modò cœruleus, modò flavus, modò niger, modò rutilus existit. Virgo hic degit, cujus faciem ferè totam rutilus occupat color, à matre gravida incendium subitò advertente, atque ex terrore faciem suam contrectante ei impressus.

Maculæ Volaticæ Infantibus familiares sunt, quæ modò apparent, modò disparent, sunt parva stigmata in Cute nostra, quæ ferè cum Erysipelate conveniunt, discrimen in eo tantùm consistere videatur, quòd Erysipelas in uno loco plerumque persistat: in volatica autem rubor priorem locum deserit, ulteriùs tamen progreditur locaque vicina invadit.

Maculæ Hepaticæ sunt majores in ambitu, & hinc inde per totum corpus in brachio, in pectore, in collo, &c. dispersæ apparent, & aliquando pruritum excitant Cutem asperam reddentes, ubivis enim vagantur.

Galenicorũ opinio de causa Nigredinis. §. 4. Nunc *causas*, & primò ex veterum *Galenicorum* mente, harum macularum videamus, qui *Nigredinem* Cutis ab humore atrabilario summam cutem inficiente oboriri censent.

Furfurũ. *Furfures* ex crassis lentisque corruptis humoribus gigni, aut in toto corpore, aut in solo capite, pro, exuberantium humorum loco, contendunt. Alii à pituita salsa, aut humore bilioso, aut atrabilario sanguine Furfures fieri autumant.

Lentiginũ & Ephelidum. Panni & Nævi materni. *Lentigines ac Ephelides à Sole* provocari ajunt, à cujus calore humores in Cute subsistentes quasi aduruntur.

Pannum seu Maculam fuscam Veteres ad Nævum referunt maternum, eosque deducunt ab imaginatione matris, licet veram ejus ortus rationem sufficienter nequeant explicare.

Macularum Infantum Volaticarum & Hepaticarum. *Macularum Infantum Volaticarum* ac *Hepaticarum* causam frequentiorem statuunt sanguinem biliosum adustum Cuticulam occupantem, & ibidem in humorem melancholicum degenerantem: *Hepaticas* verò ab Hepate produci ajunt, sanguinem reddente calidiorem.

Paracelsi iudicium de causa Cutis Nigredinis ac Furfurum. §. 5. *Paracelsus Cutis Nigredinem* à sale, & *Furfures* ex cruoribus resolutis, quibus accessit alumen minerale scissum, provenire ait.

Lentigines ex cholera vel ex cælibatu nasci negat Author, verùm liquoris Mercurii esse dicit, ubi liquor Mercurii fuerit, qui vergat in sui regenerationem, tum enim oriri Lentigines contendit.

Nævorũ. *Nævos* verò ab imaginatione matris provenire ait, à qua astra interiora citissimè commoveantur, ut fœtui hæc vel illa macula imprimatur, pro varietate rei externè obvenientis, & imaginationem turbantis: per matris imaginationem, conceptum, vel ad aliquam rem appetitum habentis, aut præ timore vel incusso metu, quæ macularum ejusmodi causa sunt.

Panni. *Pannum Paracelsus* ex colore emortuo produci statuit, quicquid enim ex coloribus moritur, in corpore juxta ipsum fixum manet. Cùm enim infans ex utero matris suæ maculam aliquam luteam, cærulеam aut nigram attulerit, Pannum esse judicat.

Macularum. *Maculas Infantum Volaticas* & *Hepaticas* à fluore menstrui oboriri contendit.

Helmontii de causis horum affectuum opinio. §. 6. *Helmontii* secundùm Principia *causa Cutis Nigredinis*, *Furfurum*, *Lentiginum*, *Ephelidum*, *Panni*, *Nævorum Maternorum*, *Macularum Infantum Volaticarum*, atque *Macularum Hepaticarum* ab impuritatibus sextæ digestionis relictis, & transvolationi ineptis deduci potest, sæpe etiam ab imaginatione matris perturbata alimentum fœtus, ei ut ramulus arbori

 inserti,

inserti, insiciente.

VVillisii vaticinium de causa Nigredinis. §. 7. *Nigredinis Cutis* causam esse opinatur *VVillisius* bilem atram & adustam in sanguine luxuriantem, vel ob impeditam ejus in Hepate secretionem, vel ob abundantiorem ejus ac velociorem in cruoris massa generationem; quæ per arteriolas ad superficiem advecta sub cute ob viscidita tem suam retinetur. Bilis enim nigrum istum consequitur colorem, quando scilicet aquosioribus ejus particulis tenuioribusque sulphureis à magna ebullitione dissipatis, salinæ summa rerum potiuntur, crassioraque sulphura residua coagulant. Quum autem sulphurei illi grumuli nullum inter se ordinem servent, & ita sint dispositi, ut ampla adsint inter ipsos interstitia, radii incidentes ab istis cavernulis demerguntur, nec denuò reflectuntur.

Furfurum. *Furfures* excitari putat à seroso humore à glandulis cutaneis è sanguine secreto, & per poros evaporari solito, salibus paulò acrioribus crassioribusque impraegnato, liquor enim iste serosus ad cuticulæ poros perveniens, eosque angustiores, quàm ut particulis ipsius scabris majoremque molem obtinentibus exitum præbeant, reperiens, salinarum particularum, quas possidet spiculis Cutem ac Cuticulam discindit, & in laminulas Furfurum instar dissecat.

Ephelidum. *Ephelides* deducit à tenuiori humoris biliosi portione, vi Solis illam attenuantis, quæ evaporari incipiens in cutis superficie aut Cuticulæ, quam pertransire nequit, concavo desigitur.

Lentiginum. Quum etiam *Lentigines* secundùm Authorem nostrum parùm aut nihil ab *Ephelidibus* differant, illas ab eadem causa produci statuit.

Naevorum Maternorum. *Naevos Maternos* in foetibus imprimi dicit, quando scilicet gravida mulier objectum quoddam fortuitò percipit, ipsiusque possidendi vehementissimo derepente ardet desiderio: tum temporis autem hoc objecto in retinæ fundo depicto, illius imago statim ad sensorium commune per spiritus animales nervos opticos incolentes convehitur: ab istis verò commoti spiritus in corporibus striatis hospitantes ad appendicem nervosum confluunt, & per eum in partes deferuntur, ac per fibras nerveas vasis sanguiferis implantatas cruoris massam subeunt, & cum ipsa ad uterum pergunt; ipsi itaque cum materno sanguine commixti, & per vasa umbilicalia ad foetum usque penetrantes, atque ad illius cerebrum tandem pervenientes, spiritibus in eo fabrefactis characterem in cerebro materno susceptum communicant. Hi autem majore motu perciti sanguinem foetus vehementius exagitant ac rarefaciunt, & in laxiorem quandam cum copiosius, quàm par est, propellunt. Liquor verò nervosus objecti à matre percepti, à spiritibus animalibus imaginem mutuatus, sanguinem majori abundantia, quàm ad partem nutriendam requiratur, offendens, illum commutat in substantiam ejusdem penè figuræ, cujus erat objectum matris cerebro repræsentatum.

Macularum Infantum volaticarum. *VVillisius* censet *Maculas Infantum Volaticas* progigni à quibusdam sanguinis grumulis à sale acido coagulatis, & in arctioribus Vasculorum orificiis hærentibus. Infantum enim Ventriculi fermentum quandoque vel à phlegmatis in ejus cavitate residuis obvolutum, aut satis robustum non existens, lacti vel pulti ritè concoquendis non sufficit. Salinæ ergò illorum particulæ rectè non explicatæ, & nullatenus volatilisatæ, ac cum chylo in sanguineam massam delatæ coagulationes in ipsa efficiunt; quæ cum ejus massa per totum corpus circulantes, & ad superficiem pervenientes, in tenuioribus ejus vasculis, quæ ob molem transcurrere nequeunt, cæspitant, eaque obturant, & rubras aut purpureas Maculas excitant, pristinum suum colorem servantes.

Maculas Hepaticas provenire arbi-

Macularum Hepaticarum, arbitratur à quibusdam biliosis particulis in hepate à sanguine non separatis: quæ cruoris massæ iterum admixtæ ad glandulas miliares per arteriolas deportantur, à quibus cum sero à sanguine segregantur. Quum verò evaporationi penitùs inhabiles sint tales fœculentiæ, serò foràs per cutis foramina prorumpente, illæ sub cuticula remanent, cutemque, cui insperguntur, defœdant, & conspurcant.

§. 8. *Sylvius* Cutis *Nigredinis* causam dicit esse, quando sc. humores quidam crassi sanguini admisti, & ad corporis superficiem propulsi, ut excernantur, sub cuticula hærent, ipsamque colore subnigro inficiant. *Sylvii opinio de causis horum affectuum.*

Furfures verò, *Lentigines*, & *Ephelides* oboriri ab acido humore in Cute coagulante, & quasi mortificante; sic quoque ab acrimonia salina lixiva in Cute sæpe mortificationem fieri statuit, quemadmodum in gangræna & Maculis gangrænosis. Maculas ab acido productas ad ruborem inclinare ait, atras verò ab acrimonia dependere salina lixiva haud dubitat.

Nævos verò Maternos fœtui imprimi ait ab imaginatione matris, quia mater & fœtus sibi arctè sint uniti, & fœtus à matre facilè aliquid patiatur, sicque nota rei imaginationem graviter ocupantis imprimatur.

Macularum Infantum Volaticarum ac Hepaticarum causam corruptioni humorum attribuit, qui corrupti è massa sanguinea ad Cutem depulsi varias producunt Maculas.

Cartesianorum sententia de causa Nigredinis. §. 9. *Cartesiani* pororum Cutis certæ dispositioni *Nigredinis* adscribunt causam, videlicet eorundem dilatationi & fibrarum cutanearum relaxationi, unde fiat, ut radii luminares in talem incidentes Cutem non reflectantur aut refrangantur, sed profundius recepti suffocentur, & motus eorum intercipiatur ac sistatur, prout pila, quamvis fortissimè è manu projiciatur, in parietem tamen molliorem, uti est ille, qui linteo, reti, vel panno obducitur, incidit, nullatenus resilire soleat, sed omni sua vi privata à motu cesset, corpori illi molli eo omni communicato. Hanc verò pororum dilatationem Cuti obtingere volunt ab æstu externo Solis succos cutaneos ad externam superficiem allicientis, qui dum frequentiùs evaporantur, & particulæ, quadam asperiores iisdem sunt immistæ, pori, per quos frequentior iste contingit transitus, distenduntur, ampliantur, & fibræ nonnullæ eroduntur, quarum extremitates in superficie variè reflexæ, extensæ, distortæ, connexæ, vel dilatatæ majorem iis concilíant profunditatem, & numerum eorum augent. Sordities etiam Cuti diutiùs adhærentes particulis suis asperioribus acutis fibras cutaneas erodere & diffringere posse ajunt, ut hac ratione poris magis amplientur, ut iis obveniat, qui fortioribus & ejusmodi laboribus assiduò occupentur, inter quos m gnus excitetur pulvis, qui Cutem externam ambiens, & cum sudore se miscens, cutem modo jam dicto afficiat, vel qui ex incuria rariùs se lavare consueverint. In Africa cùm Solis calor homines nudos continuò assare soleat, & liquores ex ductibus suis ad superficiem externam prolicere, homines ibi etiam existere norunt nigerrimos Æthiopum nomine cognitos.

Furfures cutis excitari putant à particulis quibusdam acido-salsis è lympha ad Cutem rejectis, eandemque erodentibus, ut succi extillent, qui incrassati aut coagulati in squamulas condensantur, post scalptionem facilè è Cute decidentes. In capite Furfures istos copiosiores quandoque colligi credunt, quoniam ob impeditam aliqualiter transpirationem attenuati succi circa pilorum radices subsistere coacti inspissentur, & per coagulationem incrassati floccorum instar dissoluti depluant. *Furfurum.*

Lentigines à succis oriri censent per tubulos cutaneos exstillantibus, *Lentiginum,*

tibus, & sub cuticula coagulatis, quam distendentes in altum elevent, & diuturniore sua stagnatione, &, quam ductibus inferunt, obstructione moleculam coloratam referant, tam citò non dissipabilem, quòd similibus particulis à tergo sequentibus assiduò sustentetur. Fuscum illum, quo præditæ sunt, colorem à majori etiam deducunt pororum cutaneorum prolongatione, ob quam radii luminares aliqualem patiantur suffocationem, & quum spissiores sint succi hi, quàm ut tam citò resolvi possint, propterea obstructionem hanc non reserari, sed maculas hasce diu conspicuas manere asserunt.

Ephelidum. *Ephelides* autem à succis quidem istiusmodi à Solis vel ætheris subtilioris fortiori in fibras cutaneas agitatione ad superficiem prolectis, & ibidem coagulatis produci existimant, sed quùm succi isti non adeò sint incrassati & spissi, hinc si cesset externa illa Solis vel ætheris actio, eosdem facilè resolvi & per ductus convenientes in lympham & massam liquorum omnium communem refluere docent, quapropter & tempore autumnali, aut dum homines diutiùs sub umbra degunt, maculæ hæ disppareant, Cute pristinum suum recuperante colorem.

Panni & Nævorum Maternorum. *Panni*, aliorumque *Nævorum maternorum* causam imaginationi adscribunt fortiori gravidæ, objecto cuidam desiderato cogitatione sua diutiùs, & per exstasin quandam inhærentis, vel ex terrore quodam vehementiùs commotæ, quare spiritus ejusdem validiùs excitati impetu quodam totam non modò propriam percurrant machinam, sed ad ipsum etiam ei implantatum pertingant fœtum, & in ejusdem simili membro, quod in proprio corpore attigit mater, fibrasitâ diducat, ut tubuli dilatati sanguinem aliosque succos majori admittant in copia, qui per coagulationem ibidem stagnantes pro diversa configuratione, quam spiritus secundùm corpoream illam ideam, quàm mater ex conspecto externo objecto concepit, determinarunt, varias exhibeant maculas & picturas, quin etiam prominentias, & imagines certas quasdam animalium aut fructuum species distinctè satis referentes.

Ex particulis quibusdam angularibus acidis lymphæ, in extremis tubulis hærentibus, & obstructionem quandam inflammatoriam inducentibus, *Maculas* dicunt infantum oriri *Volaticas*, quæ particulæ cùm non adeò existant rigidæ, sed à novis alluentibus succis superari, flecti & moveri possint, aut per dilatatos poros cutaneos eas dissipari & exhalari credunt, aut cum lympha refluente per consuetos poros aliò deferri, unde in prioribus partibus disparent, & quando similes particulæ in aliam corporis regionem cum lympha ferantur, in iisdem maculæ tales denuò conspiciantur. *Macularum Volaticarum.*

Fieri etiam interdum dicunt, ut plures tubuli & glandulæ in cute à succo crassiore obstruantur, & lympha multis particulis acutangulis, sive acidis referta magna copia inter Cutem & cuticulam effundatur, quæ per poros transitum non reperiens, sed ibidem stagnans *Maculas* præbeat *Hepaticas* dictas, quòd Veteres ab hepate humores biliosos in partes transfundi crediderint, unde maculæ istæ oboriantur: quam tamen opinionem veritati nullatenus congruere asserunt, sed liquori acido in lympha existenti potiùs earundem originem adscribendam esse, easque post febres sæpe conspici, quòd absumtis particulis subtilioribus, crassiores & acidiores lymphæ remaneant, quæ cessante motu sanguinis vehementiore magis, quàm antè, coagulentur. *Macularum Hepaticarum.*

§. 10. *Nigredinis* Cutis causam *Nos* in Cute ferè hispida omnimodaque asperitate donata, ponimus, pro diversitate enim partium commixtarum, poros Cutis *Nostrum indicium de causa Nigredinis.*

vel

vel superficiem asperiorem reddentium & distorquentium, & radios suffocantium, Assensum prębere jubet pannus sericeus niger, (*Sammet*) cujus exigua filamenta sericea, è quibus constat, ferè hispida sunt, ideoque inter omnia maximè niger apparet. Corpora enim cuncta nigerrima sunt, quæ exstinguunt luminis motum, ejusque radios suffocant. Ut album nigro opponitur, ita oppposita albedinis & nigredinis est ratio, etenim majorem porositatem in corporibus nigredo requirit, ut ita microscopia indefiniros in nigis corporibus poros detegunt, quorum in una serie carbo unius digiti millenarium interdum excedit. Quæ etiam ratio videtur esse, cur nigra cæteris paribus læviora albis sunt. Nigra ergò non reflectunt foras, sed suffocant potiùs radios, hinc certum est, corpora alba visum lassare, nigra autem lassitudinem solvere. Nunquam enim album in oculos incurrit, quin simul admittatur impressio multorum radiorum, à quibus visus fatigatur, cùm nigrum videatur, ubi nulli recipiuntur radii, quod fatigationem tollit. Quoad ergò poros majores, in quibus plerisque radices pilorum consitæ sunt, & per interstitia ex utroque latere cujusque rugæ cutaneæ ordine parallelo disponuntur, vel minores, quarum innumeri spatia cuncta pluribus interjecta quasi punctis creberrimis adimplent. Ut ergò Cutis magis polita alba & nitida evadat, plurimùm interest poros ejus omnes succo benigno dulci ac oleoso impleri, ita namque dum meatus omnes pleni ac tensi fiunt, totius Cutis planities lævissima apparet: attamen si humor vitiosus poris istis suppeditatur, aut qui influit benignus, nimis exhauritur, Cutis proinde aspera, rugosa ac nigra fiet. Sic victus crassior, labores duri, aeris inclementia, ac imprimis caloris ac frigoris excessus, Cutim asperiorem nigriorcmque etiam, è contrà educatio mollis & delicata, tenorem ac texturam magis subtilem leviorem, ac politam reddunt.

Furfuratio eodem modo, ac suprà de Scabie dictum est, oritur, glandulis sc. & tubulis lymphaticis & subcutaneis obstructis & erosis variæ generantur Maculæ & Pustulæ, quæ prout diversa est sanguinis ac succorum intemperies, ipsius Cutis diversa textura, laxior vel constrictior etiam pro eorum minimis diversitatibus ratione, siccitatis, humiditatis acredinisque majoris, figuræ magnitudinis, vel quatenus cum aliis morbis conjunguntur. Certum enim est, *Furfurationis* causam esse plurimas particulas salinas accedente acido in Cutem delatas, & in squamas & furfures per coagulationem degenerantes. *Furfurationes.*

Absque erosione Cutis deturpantur sæpe artus plurimis Maculis, utpote *Lentiginibus*, quæ potissimùm æstate accidunt, cute rariori textura à nativitate donata existente, dum subtili æthere plures aliquando particulæ à crassioribus avelluntur, & cum exhalationibus reliquis ad superficiem machinæ corporeæ delatæ, non ita ritè poros permeant, sed hinibi hærentes & per æstatem novis semper insequentibus sustentatæ, tales maculas producunt. *Lentiginum.*

Lentiginum ergò origo, & aliarum macularum sanguinis aliorumque succorum corruptioni & stagnationi debetur, omnes enim maculæ, sive sint flavæ, sive rubræ, sive fuscæ, nil aliud sunt, quam in tubulis Cutis coagulati & stagnantes succi. Solis quoque calor multùm ad humorum in tubulis existentium concretionem conferre potest, quatenus volatiles, mites ac oleosi avolant, & reliqui magis exsiccati ac inepti retinentur, hinc *Lentigines* foramina quoque pilosa, quæ & sudatoria dicuntur, ob transpirationis beneficium (tempore æstivo prę sertim) effluvia copiosiora continuò emittunt, quare majora semper illa ac potentiora videntur; sin verò à fri-

gidiusculo aere externo hęc subitò occludi contigerit, vapores intus coerciti Cutim circa eruptionum loca undique inflant ac in moleculas seu maculas attollunt. Certum enim est, quod succi vitiosi quidam in subtili cuticula coagulantur, & per cuticulam transparent, & sic formam macularum talium repręsentant.

Tempore autumnali cùm Sol non admodum ardeat, hinc coagulatę & inspissatę sensim ac sensim influente mitiore ęthere attenuantur & educuntur, hinc Cutis pristinam recuperat formam. Maculas ferè omnes ab obstructis ac erosis vasis capillaribus enascuntur, quando sc. sanguis ac reliqui succi evasantur, particulę volatiles avolant, relictis crassioribus, quę ob lentorem non tam ritè progredi possunt, sed in ambitu corporis (ceu littore Microcosmico, quòd alluit sanguinis unda) extravasatę & fixę hęrent, prout nunc sanguis magis magisque ab indole sua degener factus, ejusque crasis vehementiùs vel mitiùs destructa fuerit, sic quoque diversę macularum apparitiones variabunt. Rubræ si apparent, signum est sanguinem non usque adeò corruptum esse, unde rubore adhuc dum suffusæ sunt. Sin lividæ appareant, majorem sanguinis ac succorum corruptelam innuunt, pessimæ verò omnium notæ existunt nigræ, quæ summum sanguinis statum putrilaginosum, & ad nigredinem vergentem indicant, & maculæ hæ sunt superficiei Cutis mortificationes Sphacelo haud absimiles.

Ephelidum. *Ephelides* itidem exoriuntur ex coagulatione sub Cute stagnantium succorum, imprimis ab obstructione mensium obortæ, hæ enim maculæ sub vel in Cute generantur, exinde, quia sanguis fit crassior & minùs mobilis, adeoque facilè in superficie corporis hærent; sunt & sæpe fermenta quædam velacida minutissima, quæ in hisce cutaneis porulis latentes humores præcipitant coagulantque, ita ut amplius suum circulum continuare nequeant. Et quod Ephelides in gravidis stagnantibus mensibus aliisque oboriuntur, & dein fluentibus lochiis mensibusque iterùm evanescunt, hinc facilè causa Ephelidum erui potest.

Nævorum. *Nævorum causa primaria* est coagulatio varia succorum, in Cutis tubulis facta à forti imaginatione vel terrore matris uteri materni claustris adhuc incluso fœtui impressa, à qua perversa imaginatione, & improviso terrore ejusmodi stigmata tenellulis embryonibus imprimi solent. Experientia enim constat, quòd si gravidę vehementi aliqua animi passione aliquid appetant, ejus signum fœtui in uteri claustris adhuc contento imprimi; ità si quę gravida tempore quodam, summo & insatiabili desiderio appetiverit fructus, vel cerasa, vel mora, vel pyra, &, si sui compos fieri nequeat, tunc horum fructuum imaginem imprimet isti parti fœtus, quam mater in suo proprio corpore attigerit inanimadvertenter, cùm magno percellebatur horrore. Sic si de improviso pyrum vel prunum decidat in gravidę caput, & fuerit inde perterrefacta, & caput tetigerit, infans post nativitatem talem fructus iconem exhibebit. Difficillimi hujus problematis causam reddere hoc opus hic labor est: si verò cogitemus, quòd corpus nostrum sit ubivis permeabile, & quidem ad momentum fulminis instar, ita ut spiritus animales undequaque admittat, quia fibrillæ capillares & minutissimæ adsunt & inserviunt pro ipsorum canaliculis, si igitur jam gravida magno teneatur desiderio alicujus fructus vel etiam summo terrore percutiatur, facilè nobis persuademus, animam hisce unicè esse intentam, & hasce fructuum imagines ita conjungere cum spiritibus animalibus per totum corpus diffusis, adeoque ipsum uterum permeantibus, ut illę imagines nullo negotio imprimi possint tenello corpusculo fœtus intrà contenti: ob-

obser-

observamus enim hasce figurarum signaturas non nisi gestationis mensibus fœtui commmunicari a matre. Ratio autem, cur in corpore matris non sequatur idem effectus, hęc est, quia illud est nimis solidum, & durum, adeoque instar terræ mortuæ sigillum respicit, cujus tamen impressionem facilè recipit, molle fœtus corpusculum, quod instar ceræ mollioris flecti potest: cur autem ista imago præcisè imprimatur illi fœtus parti, quam mater in proprio corpore tetigit, ratio hæc est, quod anima eo tempore nullius ampliùs motus est conscia, quàm tantùm illius, quo mater certam sui corporis partem contrectavit, unde etiam huic unicè inhærens, ei junxit istam imaginem hujus vel illius fructus ardenter desiderati, vel animalis cujusdam; sed cùm hæc spirituum determinatio ad hanc partem matris radiavit ad ipsum uterum, factum est, ut etiam tenderet ad simile membrum fœtus, eique suam imaginem imprimeret, ut egregiè disserit *Celeberr. D. Craan, Amicus meus dum viveret, singularis*. Facilè etiam hic effectus oboriri potest, si gravidæ obvius factus est de improviso vel mus vel aranea, vel rana, vel bufo, &c. & ubi mulieres prægnantes se tangunt, ibi stigma apparet. Quomodo verò impressio hęc fiat, non dubitandum, ab ipsis spiritibus animalibus id contingere, si enim gravidæ ob causam aliquam terrore afficiuntur, hinc solent in loco, quem manu tangunt, fibrillæ infantum etiam simul commoveri, ut majorem sanguinis quantitatem admittant, quàm aliàs solenne est, hinc illæ extenduntur, majores redduntur, & per consequens rubicundiores, quod si diu durat, manet macula rubra, hinc rubor modò in facie, modò in oculo, modò in dimidia facie, modò aliis in partibus apparet.

Macularum Volaticarum. *Macularum Volaticarum* causa ferè eadem est ac *Erysipelatis*, lympha enim in volatica est subtilior acrior in extremis Cutis tubulis stagnans, humores enim acriores ac mordaciores vasa minutissima capillaria subcutanea facilè corrodere possunt, evasati humores quoad particulas volatiles ac subtiliores abeunt in auras, relictis in Cutis tubulis crassioribus stagnantibus, maculasque tales in infantum tenellorum Cute excitantibus.

Macularum Hepaticarũ. Ubi contigerit, ut vel propter abundantiam particularum crassarum salinarum, vel acidarum magis vel minùs corrosivarum in toto sanguine, vel humoribus existentibus, vel propter præcipitationem fortuitam, alio quodam à fermento inductam fiat obstructio, ab ea diversi generis oriuntur maculæ, & sic etiam *Maculæ Hepaticæ* dictæ; & hic non ad hepar insons respiciendum est, sed observanda venit tàm intemperies sanguinis, prout enim illa variat, ita & ipsæ maculæ colore variare possunt; quàm læsio tubulorum, prout plures vel pauciores, majores vel minores affecti sunt, macula erit major, si occupat tubulos laxioris texturæ, hinc dilatationem facilè admittunt, & cùm humor etiam fuerit viscosior, i. e. pluribus particulis ramosis & chylosis conspersus, major fit congestio & stagnatio.

Prognosis Nigredinis & reliquarum Cutis Macularum. §. 11. Quod *Prognosin* Macularum Cutis concernit, Cutis *Nigredo* à nativitate vix emendabilis erit, juxta sacrum Codicem, *Ieremiæ c. 13. v. 23.* Nunquid mutabit æthiops pellem suam, & Pardus maculas suas? Ast cùm à morbo vel sorditie succorum ad Cutem deposita oriatur *Nigredo*, ista aliquomodo corrigi potest.

Reliquarum macularum, ut *Lentiginum*, *Ephelidum*, &c. curatio licet ex se non sit necessaria, à plerisque tamen magis, quàm vel alius gravissimi morbi, expeti solet. Maculæ enim hæ sunt Curatu difficillimæ, & sæpè, me judice, incurabiles.

Quod Nævorum *Prognosin* atti-

attinet, Veteres Physiognomici, imprimis *Cardanus* aliique recentiores *Nævos* ejusmodi Verrucarios læva faciei parte infaustos plenis pronunciaverunt buccis, violentosque exitus portendere crediderunt, quod licet vanissimum, Romanis tamen quoque Veteribus ad superstitionem promptissimis, receptum fuisse, ex ipso Cicerone patet, qui Pisoni morum fœditatem obiiciens, nôn *Pilosæ*, ajebat, genæ deceperunt me, nec *vultus totus*. Nævorum igitur curatio, quamvis non sit necessaria, à pluribus tamen ob turpitudinem desideratur. Difficillimè in Infantibus & rariùs, vel nunquam in adultis curantur, nisi corrosivis & fortioribus remediis, quæ etiam non semper satisfaciunt.

In *Maculis* Infantum *Volaticis* refert *Sennertus*, si maculæ illæ orificium aliquod, os putà, nares, oculos, aures, nares attigerint, & eò usque penetrarint malum, lethale esse, quod tamen nos nondum observare potuimus, sed licèt tumor igne suo totam faciem, labia, nares, oculos & aures occupaverit, morbi tamen lætum eventum subsecutum vidimus.

Maculæ Hepaticæ sæpe spontè abeunt, sæpè etiam difficulter curantur, facileque recurrunt, nihil præter Cutis defœdationem inferentes.

Diæta in maculis hisce observanda. §. 12. In externis minimis affectibus etiam *Diætæ* ratio habenda est. Aeris enim constitutio diversa diversos in Cute colores producere posse testantur variæ nationes; hinc Galli nigriores sunt, quàm Angli, aut Dani, aut Germani, ubi enim Aer magis temperatus est, quàm nimis calidus vel frigidus existit, colore etiam incolæ præditi gratiore & splendidiore. Solis enim æstui exposita Cutis alba facilè in nigriorem abit, prout videmus in rusticis qui ruri habitant, à quo etiam mulieres formosæ se optime munire norunt larvis Masque dictis. Huc etiam pertinet victus, qui sit tenuis, blandus, boni succi, vitetur crassior, acidior ac salsior, qualis enim chylus, talis Cutis; educatio enim mollis, & delicata reddit Cutim subtilem, leviorem ac politam; imprimis verò potus calidus conducet, cerevitia herbis ac radicibus sanguinem purificantibus maritetur, ut sunt rad. gram. bellid. caryophyll. lign. santali, citr. chin. &c. præ aliis commendamus puellis & virginibus, ut & fœminis pulchritudini studentibus potum Caffee & Theæ, qui juxta versus Germanicos sequentes omnis generis maculas abstergit mundificatque.

Flecken, Finnen, Eyterbeulen,
Kupffer, Nasen und Gesichet
Da der VVein mit Macht aussbricht
VVilstu auss dem Grunde heilen,
Recipe
Edlen Thee,
Der vvird vom Gesicht, und Nasen,
Solchen Vustat bald vvegblasen.

Delicatulæ etiam haud nimis vigiliis, item motibus nimiis incumbant, & imprimis eo annitantur, ut excernenda consueto exeant tempore; atque summoperè animi pathemata vehementiora fugiant, & iram, mœrorem, sollicitudines omni studio vitent, &, quod asterisco notandum, abstineant à Mercurialibus cosmeticis.

§. 13. Hisce deductis ad *Curam Chirurgicam ac Pharmaceuticam* nos conferamus, & priùs Veteres *Galenicos* de Cura harum Macularum audiamus, qui ad nigredinem Cutis commendant farinam fabarum, cum succo interiore peponis mixtam, & in trochiscos octo reductam, & tres ex his imponunt aquæ & illinunt Cutem. Herbam quoque Rhodiam ex aceto tritam illinunt & siccescere permittunt, atque ita eluunt. Vel recipiunt Iridis contritæ, farinæ prisanæ, farinæ fabaceæ cujusque sextarium unum & dimidium, salis ammoniaci, C. C. ust. ammoniaci, thymiamatis, cujusque sextantem in aqua dissolvunt & pastillos efformant, quos in umbrâ exsiccatos adservant, atque usus tem-

Galenicorum modus curandi Nigredinem.

tempore in aqua resolutos illinunt: vel, farinæ ptisanæ, thuris, iridis, farinæ fabarum, farinæ ervi, spumæ nitri, costi, cujusque chœnicis partem quartam, amygdalas amaras N. xx. informant cum candido ovorum & lacte asinino, exsiccant in umbra ac utuntur. Aliud multo usu exploratum dicunt, Thuris sesquiunciam, cerussæ probè lotæ, spumæ argenti in decocto cicerum alborum ad Solem frequenter ablutæ, amyli recentis, scobis marmoris albissimi, mastiches puræ, spumę nitri albentis, testar. sepię sing. unc. j. saponis Gallici ℥xii. candid. ovor. n. x. M. Sequens fuisse Cleopatrę dicunt Reginę odoratum & pretiosum: ℞. Costi, myrrhę troglodisticæ, iridis, spicę nardi, amomi, folii malabathri, cassię, floris junci odorati aa. ℥i. Myrobalan ℔iv. spumę nitr. ℔i. Contund. cribr. & utere. Cutis nigredinem emendant per ea, quę modicè detergent, qualia ptisana, aphronitrum, amygdalę amarę, &c.

Furfures. *Furfurum* curationem sic peragunt; evacuant totum corpus imprimis melanagogo. Dein. cimoliam aquæ præmadefactam ad betæ succum admiscent, illinunt & donec resiccetur, sinunt: deinde abluunt, & thus cum vino ac oleo terunt ac illinunt: postridie verò staphidem silvestrem cum oleo illinunt: sequentem etiam commendant formulam:

℞. *Nitri*
fæcis vini ustæ
myrobal. aa. ℔i.
staphidis silv. ℔ß.
vino dissoluta parti affectæ affricant.

Verùm ad humidiores porrigines muria aut lupinorum decocto ad abluendum utuntur.

Lentigines. *Lentigines* ac Ephelides iisdem curant remediis externis, optimè nempe extergentibus ac discutientibus, cujusmodi est assum aphronitrum & farina ervi. Ad maculas solares & lentigines seq. commendant.

℞. *Terræ Cimoliæ* torrefactæ heminæ dimidium,
aphronitri tosti ℥i.
farinæ ervi ℥ß.
ramentor. fellis taurini ℥i.
Trita affricant.

Vel:

℞. *Fæcis vini*
farinæ ervi aa. ʒx.
fabæ fresæ ʒix.
veratri albi ʒv.
aphronitri ʒx.
alcyonii ʒix.
M. & confricant.

Vitis albæ item nigræ radices cum oleo decoquunt, donec succolentæ reddantur; laudant quoque oleum amygdalarum cum cera, radicem lilii cum melle. Maximè autem omnium lentigines delere dicunt gummi & nitrum æquali pondere, melle permixta. Item Brassicæ semen aqua contritum illinunt. Columbæ quoque stercus cum acri aceto terunt ac utuntur. Ad diuturnas Lentigines seq. magni æstimant.

℞. *Radicis Cucum silvestr.* sextant.
Cimoliæ ℥i.
in pulverem redigunt ac reponunt.

Vel:

℞. *Bulborum depurator.*
Thuris aa. ℥i.
conterunt, adjecto cochlearum terrestrium magnarum cruore, oportet autem ipsas adhuc vivas stylo pungere, atque id quod effluit mucosum pharmaco injicere, melle quoque exceptum inungunt. Eundem effectum pręstat ari radix sicca cum melle, & umbilici venereis radix cerato liquido excepta atque illita. Brassicam contritam & illitam ad maculas à Sole productas, & lentigines, atque omnia illa, quę mediocri extersione ac repurgatione indigent, utilem dicunt. Similiter & sepię testę ustę, aut testę purpurarum ac buccinorum cum melle illitę conducunt. Vel seq.

℞. *Ceræ Tyrrhenicæ* ʒxv.
olei rosacei ℥viiß.
ping. anserin. ℥i.
spumæ argent. lotæ & dealbat.
ceruss. aa. ℥i.

gumm.

gumm. ℥ß.
mellis Attici ℥i.

Dissoluta illinunt, & post spatium horarum sex spongia detergunt ac lavant cum sapone.

Alii lupinos in lixivio per triduum maceratos conterunt, & cum iis vel Lentigines vel Ephelides illinunt donec avelli possint. Saponem Gallicum aqua tritum modicè adjecto melle inungunt, & per horas tres inhærere sinunt. Laudant quoque myrobalanos, bulbum crudum per se vel cum ovi luteo, aceto aut melle, radices narcissi in aceto decoctos, imò quilibet Veterum experimentum singulare jactat, & integer tractatus non sufficiet ad omnia hæc comprehendenda.

Pannum & Nævos — *Pannum* seu maculam istam fuscam non aliter Veteres curandam volunt quàm ipsum *Nævum maternum*, qui juxta ipsos curatur sequenti ratione.

℞. *calc. viv.* ℥vi.
fæcul. tost. ℥iii.
nitri ust. ℥ii.

Hæc terunt & lixivio de cinere caprifici facto, vel de sarmentis immiscent, adjiciuntque rubricæ aliquid aut atramenti, quo possit colorari, quæ simul mixta in patella fictili coquunt ad mellis spissitudinem, & recenter parato utuntur.

Adhibent etiam sinapi cum aquâ calida in formam pultis redactum, vitellum ovi assatum tritum & Nævis impositum, item costum cum aquâ & melle applicatum commendant, nec non Alysson, fell. gallin. saponem album, sanguinem menstruum vel secundinas calidè Nævis adhibita magni æstimant; quas aliasque inunctiones vesperi ante ingressum lecti institui mandant, & matutinis horis decocto sem. lupinor. iterum abluere, quæ omnia aliaque Topica vix voto respondent, hinc plura ex eorum scriniis addere non libet.

Maculas Volaticas & Hepaticas. — Ad *Maculas* Infantum *Volaticas & Hepaticas* exterendas utuntur variis internis, & in hepaticis semper ad Hepar respiciunt, V. S. & purgationes instituunt, dein aquas Epaticas, Endiv. cichor. aliasque refrigerantes exhibent, & serum lactis propinant, variaque ad Hepar confortandum exibent. Inter Topica Gallas immatūras, melanteriam, itemque malicorium contusa, ut succum emittant, imponunt, & ampeloprasorum succum viridem adhibent, donec teneri cerati crassitudinem habeat. Maculas nitro perfricandas & abstergendas esse scribunt: quæ maculę etiam juxta ipsos exteruntur betæ decocto, aut nitro tosto, aut smegmate, quod ex ervo conficitur, si verò nigror ex hoc appareat, florem æris admiscent, aut per se inspergunt. Dein tollunt maculas ac cicatrices hunc in modum: Maculas illinunt resina per dies quinque, sexto die solvunt, acubus maculas densis puncturis pungunt, ut locum æquè vellicent, sanguinemque fluentem abstergunt, quumque horæ dimidium ita permiserint, spongia locum mundant, ac Medicamentum in quamcunque maculam indunt, tertio die iterum solvunt, & de ligaturis expediunt.

Vel:

℞. *Ceræ*
nitri
aphronitri
calcis vivæ
lixivii
thuris aa. ℥ii.
M. & cum Melle excipiunt.

§. 14. *Paracelsus* curationem *Cutis Nigredinis & Furfurum* ita instituit, ut primò Cutis Medicamento corrosivo evellatur, quo postmodum nova, pura & immaculata producatur, in quem finem sequens commendat. — *Paracelsi cura in Nigredine & Furfuribus.*

℞. *Album. ovor.*
test. ovor. calc.
destill. in aquam, & add.
marchasit. arg.
thimoleæ, f. digestio ad mensem & destillatio.

Sic quoque in Furfuribus maximè prodesse dicit sequens:

℞. *alcali de albuminibus*
salis

salis fusi aa.q.v.
Fiat Mixtura pro Furfuribus.

In Panno.

Curam Panni Paracelsus peragit Tinctura sequenti
℞. *de floribus fabarum* ℥ß.
calcis ovorum ℥ii.
salis peregrinorum ℔i.
aquæ consolidæ,
alcool vini aa.℥xv.
Destilla per alembicum & hac medicina Pannum inungit, & fiet albior quàm Cutis altera.

Sequentem etiam commendat Tincturam.
℞. *aluminis plumosi*
scissi aa.℔i.
Destilla in aquam cum ista additione:
℞. *Caphuræ* ℥ß.
sigilli Salomonis ℥ii.
Rursum destilla, postea linteolo hac aqua madefacto Pannum inungit lavatque.

Cura Navorum maternorum.

Nævos Maternos Paracelsus tantùm sanari credit si res, quæ imaginationem matris agitavit, & qua mater perterrita est, adhibeatur, vel infans vel re appetita fruatur, vel terrore aut timore afficiatur, ut res illa exstirpetur, & tum ut extrinsecus ad Cutem deveniat, Cutis aqua aliqua forti, ut Regis eluatur, & dein iterum exsiccetur. Commendat quoque omnia ea, quæ detergunt & cutem transformant, ut sunt Caphura, flores fabar. album. ovorum, calces ac teste ovorum, fol. argent. stann. plumb. Venus, Marchasit. argent. aurea, chimolea, aqua consolidæ, sigilli Salomonis, alumen plumosum, scissum, sal. armoniac. viride æris, & plura alia, ex quibus varias concinnat formulas; imprimis verò hanc præ aliis commendat curam, & sequentibus verbis exprimit: Demus te vermis imaginem visibilem, coloreque similem in maculæ forma quovis corporis loco habere: Perquirendum est à Matre primùm, cujus magnitudinis, coloris & formæ cum tempore, die videlicet, hora, minutoque, quibus accidit, ac adimpleta fuit imaginatio talis: perquirenda est istius occasio: tactusque. Si tamen exactè singula per matrem addisci nequeant, quod rarò cuncta recolant, ab Astronomia & magia petendum erit; istæ siquidem artes perfectissimam instructionem dabunt. His à te cognitis, est quod ejusdem generis vermem accipias unum, omni proportione correspondentem, &, si vivus ille fuit, de quo mater imaginationem concepisset, vivum etiam sumere decet, si verò mortuus, & mortuum accipito, quem eodem etiam tempore, quo matris accidit imaginatio, super maculam servata concordantia quavis ligato, & vivum in mortem usque relinquito, mortuum autem usque ad putrefactionem immotum. Et si forte matri ex appetitu contigisset, infans eo satiandus fuit & contentandus: si tamen ex timore terroreque, simile quid infanti fuerit incutiendum interea temporis, quo superligatur vermis. Ad hunc modum eradicari dicit à fundamento *Vermem* extra carnem, non tamen extra Cutem intrinsecus. Ad hoc autem assumendam esse ait aquam fortem vel Regis vehementissimam, tum priùs aqua recenti lotam Cutem, illam perliniendam. Ejusmodi Cutis in octo vel quatuordecim diebus ad summum auferetur, & recens ac munda nascetur alia. Hac via, inquit, poteris nedum animalium quascunque maculas ejus detegere generis, verùm & fructuum & creaturarum omnium, per ei simile quod matrem ad imaginationem traxerit. Hanc curam occultissimam neminem ante ipsum revelasse scribit.

Macularum Volaticarum & Hepaticarum.

Macularum Infantum Volaticarum & Hepaticarum curam consistere ait in abstersione & correctione salium. hicque omnia ea prodesse scribit, quæ superiùs in Panno communicavimus.

Helmontii propositum de maculis

§ 15. *Helmontius* Maculas has nigras, item *Lentigines*, *Ephelides*, *Pannum*, & ipsos etiam *Nævos* spon-

hisce curandis. sponte evanescere promittit, si maculis jam characteritatis manus cadaveris longa tabe exstincti, omnique vitæ proprietate exuti, admoveatur & applicetur, donec frigus partem maculatam penetraverit.

Willisii consilium de curanda Nigredine. §. 16. *Willisius*, cùm affectum istum Cutis sc. *Nigredinem*, à bile in sanguine redundante deducat, illam foràs ejicere statim anxiè curat, quare hoc Medicamentum ante omnia administrat:

℞. *Sulphur. antimonii* gr. vii.
scammon. sulph. gr. viii.
cremor. Tart. ℈ß.
M. f. Pulv. detur è cochlearij panatellæ.

Sequentem bolum deinceps exhibet.

℞. *Electuar. è succo rosar.* ʒiv.
rhabarbar. ʒß.
sal. absynth.
crem. tartar. aa. ℈ß.
Syr. de rhabarb. q. s.
M. f. bolus.

Elixir. propr. cum vehiculo idoneo. propinatum commendat ad gutt. xx. manè & hora quinta pomeridiana. Martialibus magnam etiam efficaciam tribuit hisce in affectibus. Topico tandem sequenti alienum istum colorem Cutem defœdantem tollit:

℞. *Rad. agri:*
bryon.
sigill. Salom. rec. aa. ʒi.
sem. fænigræc. pulv. ʒi.
camphor. ʒß.
simul contus. affund:
ol. tart. per deliq. ʒiii.

Fiat express. applicetur cum petia bis in die.

Furfuribus. In *Furfuribus Willisius* statim pororum apertioni studet, materiæque serosæ stagnantis per eos excretioni, blandè diaphoreticis. Salium acrimoniam verò compescit sero lactis, ac balneis aquæ dulcis tepidæ, & partem Furfuribus afflictam hoc linimento inungit.

℞. *ol. tartari per deliq.*
nucum aa. p. æq.
M. f. linim. locis affectis bis in die illinendum.

Lentiginibus, Ephelidibus & Maculis Hepaticis. *Lentigines*, *Ephelides*, & *Maculas Hepaticas* nulla medendi methodo indigere ait, sed tantùm cosmetica Medicamenta requirere asserit. Primò enim partem affectam sequenti cosmetico illinit.

℞. *Sulph. viv. pulv.* ʒi.
sapon. nigr. ʒii.
ligata in petia suspende in aceti ℔j. per dies ix. dein in usum adhibeatur, loca affecta bis in die abluendo & confricando.

Posteà in usum adhibet lac istud Virginis:

℞. *Solutionem lithargyr. in aceto destillato factam, fiat eius præcipitatio ol. tartari per deliq. à quo liquor instar lactis albicans devenit eoque facies & manus bis in die laventur, ac blandè confricentur.*
Vel:
℞. *Minium in acet. solut.* q. v.
aut ejus loco *ceruss.*
F. eorum præparatio cum aqua aluminis aut sal. gemmæ.

Nævos Maternos curare tentat Author Cosmeticis, quibus utitur ad reliquas Cutis defœdationes abigendas.

Maculis infantum volaticis. *Maculas Volaticas* infantum sanat illorum pulti admiscendo grana aliquot sal. absynth. & ocul. cancr. ppt. vel antimonii diaphor. & corall. rubr. adeò ut stomachi phlegmata dissolvantur, ejusque fermentum validius reddatur, & sanguini requisita fluiditas tribuatur, ejusque coagulationes dissipentur. Quod ad externa verò Medicamenta, hoc solummodò utitur:

℞. *Camphor. incis.* ʒii.
teratur in mortario vitr. sensim affundendo succ. unius limonii, dein adde vin. alb. ℔i.
F. colatura, & Camphora residua in petia ligata suspendatur in vitro.

Sylvii cura in cutaneis hisce affectibus. §. 17. *Sylvius Cutis Nigredinem*, *Furfures*, *Lentigines*, *Ephelides*, *Pannum* aliasque Maculas non prius curari asserit, quàm propulso hu-

mo-

Ribus abi-gendis. more obstruente foras, superataque in totum causa, quod verò sudoriferis obtineri posse contendit, commendat in eum finem varia decocta lignorum, antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, & salia volatilia ex animalibus parata, quæ omnia causam, nempe acidum, tollunt, & simul materiam in Cute hærentem foràs propellunt. Forinsecus autem cum commodo usurpari posse promittit fotus ex vino vel aceto, cum Theriaca & Camphora, myrrha & similibus misto, & calidè sæpiùs applicato, ut & inferiùs dicendis.

Sic quoque ad *Nævos*, *Maculas Infantum Volaticas* & *Hepaticas*, pro diversitate causæ varia commendat remedia; ad rubras, & flavas abigendas Maculas utitur lixiviosis, ut farina orobi, sale Armoniaci, Melle, succo ceparum, & felle animalis cujusdam in linimentum redactis, vel oleo tartari; ad nigras, verò maculas tollendas laudat subacida, ut succum limonum, fimum columbinum cum aceto subactum, lac Virginis, quibus illini posse omnivarias maculas contendit.

Cartesianorum apparatus ad curam dum Nigredinem. §. 18. *Cartesiani* æthiopem quidem lavare, ut albescat, aut innatam *Nigredinem* penitus auferre non aggrediuntur, eam verò, quæ delicatis antè candida satis Cute prævitis post diuturniorem in Sole commorationem contigit, quòd succi corporis è ductibus consuetis ab externo calore adurente versus superficiem prolecti, & frequentiùs per poros cutaneos evaporati eosdem dilataverint, & acutiores ejus partes fibrulas quasdam eroserint, atque moleculæ quædam eorum obscuriores circa easdem hæserint; emendare interdum student remediis quibusdam internis diaphoreticis impuritates istas cutaneas removentibus, potissimùm verò externis sorditiem quamvis absorbentibus, abstergentibus, fibras aliquantùm constringentibus aut relaxantibus, & poros dilatatos particulis quibusdam oleosis replentibus, ut radii luminares non ampliùs suffocentur, quapropter delicatis hujusmodi pulchritudini corporis studentibus suadent, ut Solis se subtrahant radiis, aut obtectis facie & manibus, si ambulandum sit, iisdem occurrant, frequentissimè verò umbraticam agant vitam, & membra decolorata sequentibus emundent remediis:

℞. *Vnguent. rosat.* ℥iii.
magistr. marcasit. ℥i.
ol. dist. lign. Rhod. gt. vi.
expreß. nucl. Persic. ℥iß.

F. linimentum, quo partes nigredine defœdatæ ante introitum lecti probè illinantur.

℞. *Mal. Medic.* N. i.
scindatur in frusta orbicularia, quæ ad horæ unius spatium macerentur in ℔i. *vini, super igne cinerum, postea fiat colatura cum levi expressione.*
liquori transcolato adde
aq. rosar. ℔ß.
album. ov. N. ii.
Agitentur omnia virga betulina, ut ritè commisceantur & spumescant, post subsidentiam liquor decantatus servetur ad usum,

quo partes unguento priùs illinitæ manè denuò abluantur. Parant etiam linimentum ex magisterio illo marcasitæ cum aqua spermatis ranarum, quo vesperi locos denigratos obducunt, & manè illud abluunt eadem aqua spermatis ranarum, vel sequenti destillato cosmetico egregio:

℞. *Mali Citri* N. iii.
Limon. N. ii.
in taleolas scissis superfund.
lact. vaccin. ℔iii.
Stent per noctem in digestione, posteà destillentur per alembicum, cuius rostro imponatur nodulus aliquid camphoræ, benjoini & storacis, cum granis aliquot ambræ continens.

Liquor exstillans servetur pro ablutione. Laudant etiam essentiam benzoini, tanquam remedium

dium inter cosmetica minimè ultimum existimandum.

Furfures. Ut Cutis à *Furfuribus* mundetur præter interna sudorem excitando particulas acutas per poros eliminantia, hosque apertos servantia, ut evaporatio recrementorum promoveatur, externa abstergentia, posthæc fibras cuticulares lubricantia admovent, ne tam facilè obrigescant, & à particulis acutangulis lædantur. Furfures igitur furfuribus abigere norunt, abstergendo Cutem furfuribus triticeis in sartagine tantillum frixis, & adhuc calidis, quibus postmodum decidentibus, simul furfures cutanei delabuntur. Similem instituunt abstersionem decocto herbarum parietariæ, saponariæ, agrimoniæ, seminis lupinorum, radicis cucumeris asinini, aliorumque, post quam æblutionem partem unguento Medicamentoso *Mynsichti* inungunt, vel urina calida, in qua flores sulphuris sunt dissoluti, ejusmodi peragunt ablutiones. Præmissis hisce fibras rigidiores relaxant & emolliunt oleosis, unguento pomato, pulpa ex amygdalis dulcibus, amaris, semine melonum, papaveris albi contusis, addito spermate ceti, & oleo ligni Rhodii, cujus pulpæ portio in aquis rosarum & hyperici dissolvitur, eaque pars furfurosa inungitur. Oleum etiam laudant amygdalarum amararum, nucum, balaninum, sesaminum, & alia Cutem emollientia.

Lentigines. *Lentiginibus* auferendis ea adhibent remedia, quæ cuticulam penetrantes, succos in poris cutaneis coagulatos resolvere, & poros ita disponere possunt, ut alia succorum recrementa tam facilè non admittant, sudentque propterea, ut maculis hisce tincti longo tempore spiritum melissæ tum intus usurpent, tum foris adhibeant, lentigines eo tangendo & abluendo, vel balsamum florum anthos illinant, aut aqua ari, vel satyrii maculosi, cum aquæ calcis vivæ tertia parte, mista, additaque portione camphoræ, aut sequenti aqua Galicana Epiphanii Empirici studiosè abluant.

℞. Tartari ad albedinem cremati ℔.i
mastich.
tragacanth. aa. ℥ß.
camphor. ʒvi
album. ovor. Niiii.
Trita & mixta in aqua rosacea destillentur.

Commendat quoque liquorem sive aquam destillatam limacum, præsertim quæ cum sale gemmæ paratur, succum bryoniæ, in quo aliquid armoniaci sit dissolutum, vel sequentem aquam.

℞. Borrac. ℥i.
camphor. ʒß.
alum. commun. ʒiii.
gum. Arab.
tragacanth. aa. ℥ß.
sarcocoll.
ass. dulc. aa. ʒii.
cerus. ℥iiii.
Omnia bene trita misceantur & infundantur in
aq. serpentar.
flor. lilior. aa. ℔ß.
genist.
solan.
nymph. aa. ℥iiii.
M. destillentur in alembico vitreo.

Quamvis autem optima adhibeantur hujusmodi remedia cosmetica, norunt tamen Lentigines eadem sæpe illudere, quapropter si earum ablatio seriò urgeatur, & adeò non existant numerosæ, per caustica cuticulam erodunt, & succum coagulatum maculam efficientem destruunt, tangendo nempe lentigines stilo ligneo acuto spiritu sulphuris aut vitrioli madido bis vel ter in die, donec ulcuscula sint effossa, quæ nihil nisi carnem subrubicundam exhibeant, quod signum est, nihil ulterius de succis istis corruptis superesse, hoc facto ulcuscula ista aq. rosacea & plantaginis abluunt, & adhibito unguento de lapide calaminari, vel tutia carnis promovent

vent generationem, ut foveæ denuò adimpleantur, quæ cura ad summum trium septimanarum spatio absolvetur.

Ephelides. Ad *Ephelides* abigendas utuntur aqua bryoniæ, cum succo limonum & felle gallinarum, liquore myrrhæ, lacte virginis, & remediis camphoratis, quibus remediis si non cedant, ad vitrioli phlegma, aut mercurialia accedunt, dissolventes sublimati portiunculam in aqua rosarum, qua tum maculas attingunt.

Pannum. *Pannum* illinunt oleo tartari, vel albumine ovi, in quo tartarus calcinatus sit dissolutus, vel pulverem seminis erucæ, & lupinorum cum succo limonum, & oleo baccarum lauri in linimenti formam redigunt, quo maculam hancce inungunt vesperi, & mane aqua rorismarini, vel sigilli Salomonis abluunt.

Nævos. *Nævos* maternos in fœtu statim post partum adversos lacte matris recente & calente, vel secundina etiamnum calente jubent abluere aut detergere, in adultioribus verò præter recensita in prioribus maculis ad fortiora accedunt quandoque erodentia, nævis videlicet existentibus minoribus, quo spiritu sulphuris aut vitrioli attingunt, & eodem modo procedunt, ut in Lentiginibus jam docuerunt, vel illinunt unguento aureo. Approbant etiam sequens remedium, quo Nævi sæpius tangantur.

℞. *Alcohol. lap. canc.* ℥ii.
Salis subtiliss. trit. ℥i.

Superfund. acet. ad supereminentiam duorom digitorum, stent per octiduum & sæpius agitentur, & linteo eodem liquore imbuto nævi illinantur. Oleum myrrhæ per deliquium paratum, & tincturam benzoini etiam commendant.

Maculas Volaticas. *Maculis* Infantum *Volaticis* Interna sudorifera convenire dicunt ex aquilegia, fumaria, scabiosa, cinnabari antimonii, tinctura tartari antimoniata, maculas verò ipsas abluunt aqua omnium florum, liliorum, centaurii minoris, rosarum, in quibus crocus & camphora fuerunt dissoluta.

Maculas Hepaticas. *Maculis Hepaticis* abigendis eadem prodesse censent sudorifera interna antimoniata cum C.C. Philosophicè pp. & sale cardui benedicti in aqua fumariæ exhibita, posthæc externa abstergentia, ut cuticula demta succi vitiosi stagnantes dissolvi, absorberi, & planè auferri possint, quas vires sequens habere dicunt remedium, paucis quidem constans ingredientibus, sed utiliter semper adhibitum.

℞. *Aq. flor. sambuc.*
hyperic. aa. ℥ i.
lact. sulphur. ℨ i.
sacch. saturni ℨ ß.
camphor. ℈ ß.
M.

Maculæ linteo priùs aliquantùm fricentur, tum mistura hac bene agitata tepidè illinantur.

Nostra methodus curandi Nigredinem. §. 19. Præmissis aliorum de *Maculis hisce* opinionibus, nunc & *Nostram* apponamus. In *Cutis Nigredinis Curatione* eò incumbendum est, ut Cutis tersa, candida ac polita seu æquabilis evadat, quod obtinemus, si Cutis pori humore benigno, miti, ac velut oleoso impleantur, ita namque, dum meatus omnes pleni ac tensi fiunt, totius Cutis planities lævissima ac candida apparet. Ad sanguinis crasin imprimis reflectendum est, hinc varia interna sanguinem depurantia commendamus, inter alia verò pulverem nostrum renovativum ob egregias vires ita à nobis nominatum; Imprimis verò externa conducunt cosmetica, inter quæ ex Talco parata extolluntur, omnia verò asperiora & salina, quæ succum benignum ex Cute exhauriunt, vitanda sunt. Quare si cujuspiam Cute mollissima ac planissima seu candida præditi manus aq. saponata, lixiviali, calcaria, aut etiam sanguine calenti aliquamdiu madefient, propterea mox humore salino per sales alios è poris extracto, sulci & rugæ illicò majores & profundiores evadent; quare fœminæ delicatio-

res lavacra saponata & quævis alia Cutim sulcantia acriora religiosè evitent; Blandiora potiùs balsamica Sulphurea aliaque cosmetica ex Talco parata in usum vocari possunt, hinc Aqu. Talci, ex Talco sæpè calcinato, comborrace, & Aqu. lil alb. vel sigill. Salòm habetur pro præstantissimo cosmetico. Liquor quoque Talci magni æstimatur, de oleo hujus Talci plures prostant descriptiones, verùm adhuc cum industria quærunt Chymici.

In Cutis *Nigredine* à primo ortu sequens commendatur aqua, ex furfur. tritic. cum duodecim ovis recentibus cum vino misc. & destillentur. Sic etiam sola aqu. ex albumine ovorum ad duritiem coctorum parata, & Cuti illita à pluribus magni æstimatur. Sequens à Foresto magni penditur.

℞. *Borracis*
Tartaris
ceruss. aa. ℥ i.
camph. in aq. ros. sol. ℈ ii.
pulv. ireos
. *fabar.* aa. ℥ ii. ß.
Aq. flor. fabar.
rosar.
fumiterræ aa. ℥ ii.
F. Mixtura pro lotione.

Sunt quædam divites formositati studentes adeò, ut margaritas aliaque pretiosa, solvant, & cuti illinant, Tartarea verò præstantiora sunt, præ omnibus aliis Cosmeticum nostrum commendamus, experientia sæpè comprobatum, ob Empiricos verò non communicandum. Munditiei cutis studentes abstineant à V. S. sæpiùs instituta, multis purgationibus, hirudinibus, scarificationibus, laboribus vehementioribus, alias incassum tentabunt & optima cosmetica: sed nunc ad alias pergamus Cutis Maculas curandas.

Furfurationem. *Furfuratio* curatur eodem modo ac Scabies, internis sc. depurativis, sudoriferis ac temperantibus, ut sunt Antimonium diaphoreticum, Bezoardicum minerale, cinnabaris Antimonii, viperina, Tinctura Antimonii Tartarisata, Essent. fumar. lignor. &c. Aliæ quoque calces seu absorbentia omnium optima sunt in cutis affectibus hisce calces enim hæ licèt acido saturatæ, nihilominus tamen magnetes acidi esse non desinunt, temperant enim acida corporibus nostris & præcipuè in externa Cute nocua, quod indubitatis hactenus probatum est exemplis, sunt quippe temperantia potentissima, & continuato usu utplurimùm huic malo medentur.

Externè verò in Furfuribus conducit inter alia liquor ex Sale Tartari & myrrha in cella liquefactis, quo pars furfuribus affecta illinatur, & dein cum dec. cto lupinorum cum urina parato abluatur. Prodest quoque decoctum centaur. minor. ex pisorum brodio paratum, quo lavetur pars furfuracea, inde enim decident furfures. Quidam solo lixivio cum herb. centaur. min. decoct. uti solent, alii illinunt succum scyllæ, & tanquam præstantissimum deprædicant remedium: spir. matricali, vel aqua vitæ, vel aqua Reginæ Hungariæ laventur partes, & sic laterem non lavabis. Mulierculæ nostrates in malo pertinacissimo Empl. Piceum efficere norunt, quod vocant *eine Pech Haube*, quo Cutem sæpe cum furfuratione tollunt.

Lentigin. Quod *Lentiginum* curationem attinet, quamvis illa non tam sanitati, quàm Cutis nitori adversæ sint, attamen formositati studentes virgines earum ablationem avidè desiderant, curatu difficillimæ sunt, sed tentari possunt varia extrahentia seu resolventia, & aliquando Cutis poros constringentia, ne sedem figere commodè queant, in quem finem *Agricola* sequens ceu expertum laudat.

℞. *Sem. sinapi alb.* ℥ ii.
contund. cum pauco acet. ut fiat instar pulvis, tunc adde
Sal. commun. ℥ i.
album. ov. N. i.
M. quo illinantur maculæ in hypocausto calido, & relinque aliquamdiu, dein rursus ablua-

abluatur aqua sigill. Salom.

Convenit etiam in Lentiginibus ol. Tart. per deliq. vel lixiv. Sal. Tart. cum aqua flor. fabar. fact. item spir. vin. camph. spir. matrical. Sequens à *Cl. D. Iunken* magni æstimatur.

℞. *Merc. dulc.* ℈ ß.
sacch. saturni ℈ i.
camphor. gr. xii.
borrac. ʒ ß.
magist. marcasit. ℈ ii.
aq. spermat. ranar.
fl. fabar.
sigill. Salom.
rosf. aa. q. s. ut fiat instar pultis, cum hoc noctu cubitum ituri inungatur facies, manè verò abluatur aqua sigill. Salom. continuetur hoc per 8. dies. Alii commendant pulverem excorticatum amygd. cum pauco oleo Tart. madefactum, quo illinantur maculæ: sequens verò in aula nostra pro usu receptum est ad sordes quascunque eluendas.

℞. *Antimon. crud.* ℔ i.
pom. citri N. 13.
ovor. N. 8.
coq. in aq. pluviatil. & benè agitent. qua mixtura laventur sæpissimè Lentigines.

Vel:

℞. *Ol. amyg. dulc.* ℥ ß.
Tart. per deliq. ʒ ii.
M.

Alii Lac Virginis laudant, nonnulli phlegma Vitrioli, quidam lac suillum, sequens pluribus profuit.

℞. *Aqu. è cochleis*
limacib. aa. ℥ i.
nymph. ℥ i.
camph. ʒ i.
liq. Tart. ʒ ii.
Tinct. benzoes ʒ ß.
M.

Sunt, qui extollunt in Lentiginibus delendis farinam lupinorum cum aceto vel oxymelle subactum & appositum.

Vel:

℞. *Aq. fl. satyr.*
fabar. aa. ℥ ii.
ol. Tart. per deliq. ʒ ii.
M.

Vel:

℞. *Aq. leucoii,*
sigill. Salom. aa. ℥ iii.
cosmet. ℥ ii.
camphor. ʒ ß.
ol. Tart. ʒ v.
M.

His nihil juvantibus ad fortiora accedendum est. Virgo 15. annorum à lentiginibus curata est sequentibus.

℞. *mell. opt.* ℥ ii.
alum. sciffil. ʒ ii.
M. & applica vesperi.
℞. *phlegm. vitrioli* ℥ vii.
quo facies & artus Lentiginibus conspurcati manè & vesperi abluendi sunt.

Nec his juvantibus ad corrosiva accedendum est, & proin Mercur. sublimat. ad ʒ i. cum aq. rosar. ℔ ii. ß misceri potest, & lentigines ea abluantur, hac tamen admonitione ut cautè his incedamus corrosivis, ne aliæ partes lædantur.

Lentigines sæpe omnia respuunt remedia, imprimis si sint sphacelatæ, cultro quidem vel corrosivo exstirpari queunt, sed cicatrices, quæ relinquuntur, sunt sæpè deteriores, quàm ipsæ maculæ.

Quod verò concernit curam *Ephelidum*, hæ curantur ut aliæ maculæ, internis absorbentibus & temperantibus antimoniatis aliisque superiùs dictis, & inferiùs adhuc dicendis remediis sanguinem purificantibus. Externè verò cura Ephelidum variis alcalicis Tartareis & myrrhatis cum calc. viv. mixtis peragitur. Pro specifico commendant Authores baccarum lauri pulverem, cum melle in linimenti formam redactum, vel alii cum aqua fungorum in formam Epithematis redigunt & illinunt Ephelidibus. Liquor Tart. & myrrhæ præ aliis nostra experientia confert. Alii Sulphur calcinatum in aqua solutum commendant, nos Essentiam Benzoes cum momento Camphoræ laudamus, spir. matrical. Camph. c. aq. sigill. Salom. & aq. sperm. ranar. calc. viv. rosar. &c. optimum erit cutis depurativum. *Ephelides*

Si rugæ cutis hisce maculis fuerint conjunctæ conducet albumen ovi cum alum. in linimentum terendo redactum, & per aliquot dies mane & vesperi applicandum.

Nævos. *Nævos* quod attinet, hi curationem etiam postulant: Fœminæ enim quæ lautissima utuntur fortuna, imprimis in aulis constitutæ, turpitudinem hanc magnis sæpè redimunt sumptibus, ex sequiore enim sexu plures nobis notæ sunt fœminæ pulchritudini maximè studentes, quæ pro qualibet macula delenda ducatum obtulerunt. In his maculis ad externa confugiendum est, pro Specifico commendantur in Maculis his originalibus secundinæ recenter illitæ; sed toties hoc remedium probavimus, nunquam tamen effectum præstitit promissum, quare legi meretur *Observ. 197. Eph. German. Ann. 3.* ubi invenies, quòd secundinæ sic illitæ magis noceant, quàm prosint, inde enim tumor & inflammatio fuerunt productâ. Nos pro secreto commendamus albumen ovi, quod detineatur super igne, donec vesiculæ instar perlarum appareant, quo liquore *Nævi* sæpiùs de die illinantur, vel seq.

℞. *aqu. calc. viv.* ℥ i.
ol. Tart. per deliq. ℥ i.
Tinct. myrrh. ʒ iii.
ciner. clavell. ʒ i.
M.

Vel:

℞. *aqu. Caryophyllat.* ℥ ii.
calc. viv. ℥ i.
Spir. sal. armon. ʒ i.
M.

Quæ Medicamenta cum penicillo Nævo illinantur. Sequens non contemnendum. Cl. Muys commendat.

℞. *aqua plantag.*
calc. viv. aa. ℥ i.
ciner. clavell. ʒ i.
M. & utatur eodem modo.

Cl. *D. Iunken*, Medicus Mosbacensis, amicus noster vetus laudat succum ex viridibus nucum juglandium corticibus expressum, à quo nigrescet Cutis, quæ separanda, unde Nævi minores, ut ille ait, facilè auferuntur, quòd si stigma profundiores egerit radices, cujuscumque etiam sint formę, nunquam tangantur manu Chirurgica, ne exulceratione inducta major inducatur deformitas, vel in pręsentius periculum homo pręcipitetur. Idem ad Nęvos empyreumaticos admodùm extollit linctum matris repetitum. Nęvi etiam saliva propria illini possunt quotidie; alii scarificant priùs partem affectam eamque posteà tangunt penicillo butyro antimonii imbuto. Cùm Nęvi originales à fœtu se manifestantes vix absque excoriatione tolli possint, applicetur ergò sępiùs spir. sal. armoniaci cum calc. viv. paratus, quo inuncto fit excoriatio Cutis quę dein curatur oleo è vitellis ovorum parato. Adultiores facti turpitudine Nęvorum commoti aqua regia uti solent loco affecto subtilissimè inuncto, sed aliquando cicatrix redditur turpior, quàm ipse Nęvus. Anglis Cosmeticum sequens in Nęvis aliisque Cutis Maculis ac tuberculis solenne est, nostra quoque experientia comprobatum, Junioribus ideò Medicis communicandum.

℞. *aqua fontan.* ℔ v.
sem. pap. alb. recent. contus. ℔ ß.
f. Emuls. tunc in vitro magno pone antimon. librati sæpius loti ℥ i.
album unius ovi benè conquassatum, simul agitentur per horam, tunc add.
Emuls. papav. cochl. i.
agita per horam, tunc add.
cochlear. ii. emulsionis, & sic deinceps, donec aciculam non omninò tinget per diem & noctem intus dependentem, tunc add.
sacch. canth. alb.
Borrac. albiss. subtiliss. pulver. aa. ℥ i.
Agita per duas horas, donec nivium candorem conciliat, nihil enim damni adfert, Nævis maculisque aliis & tuberculis illitum.

Ut.

Cura Macularum Volaticarum infantum. Ut in omnibus maculis, sic & in his volaticis Infantum ad sanguinis & succorum purificationem respiciendum est, & quia infantes acido abundant, ad id corrigendum & absorbendum pulveres maximè conducunt, ex Antimonio diaphoret. cinnabar., ocul. cancr. ebor. unicorn. C. C. aliisque bezoarticis concinnati, præ aliis conveniunt, inter composita, pulverem Anglicum viperinum commendamus ad grana aliquot exhibendum in aqua fumar. vel alio vehiculo convenientiore. Tinctura quoque Antimonii, Essent. fumar. lignor. iisdem per vices exhiberi possunt. Externè præter jam dicta in maculis his Volaticis convenit illinitio cum aq. rosar. plantag. in quibus crocus maceratus fuerit, & duplicatis linteaminibus applicandus liquor. Vel spir. Matricalis cum Camphora apponatur.

Curam Macularum Hepaticarũ. Cura *Macularum Hepaticarum* in eo vertitur, ut sanguis ac succi depurentur & corrigantur, ut eo melius stagnatio succorum impediatur, præprimis internè sequentem commendamus pulverem renovativum.

℞. *Antimonii diaphoret.* ʒ i.
alcool. spinar. viperar. ʒ ß.
cinabar. Antimonii ℈ ß.
crystall. mont. ℈ i.
M. f. pulv. dosis a ℈ ß *ad* ℈ i.

Imprimis hic conveniunt sudorifera blandiora, ex. gr.

℞. *Clyss. min.* ℥ ß.
Diaphoret. ex clyss. ℈ i.
C. C. phil. pp. ʒ ß.
Roob. sambuci ℥ ß.
Aq. cent. min.
hyperic. aa. ℥ ii.
M. assumatur cochleatim.

Sunt qui ad purgantia mercurialibus admixta accedunt. Alii sanguinis corruptionem sequenti Electuario depurativo corrigere satagunt.

℞. *Conserv. rosar.*
cichor. aa. ℥ ß.
rad. cichor. cond. ʒ iii.
Tart. Vitriolat. ʒ ß.
pulv. santal. rubr.
citrin. aa. ʒ i.
Vitr. mart. ℈ i.
M. f. l. a. Conditum, dosis ʒ i. *ad* ʒ ii. *bis in die exhibendum.*

Externè convenit sequens:

℞. *Liq. Sal. Tart cum Sulph. myrrh. in cella fus.* ℥ ß.
succ. plantag. ℥ ii.
aq. chalybeat. ℔ i.
M.

Vel:

℞. *Aqu. Calc. viv.* ℔ i.
fl. Sulph. ʒ vi.
Sal. Saturni ʒ i ß.
M.

In Maculis his flavis existentibus summoperè juvat sequens.

℞. *lact. Sulph.* ʒ i.
camphor. ʒ ß.
aq. hyperic. ℥ i ß.
fol. quercus ℥ ß.

M. qua mixtura illinantur maculæ hepaticæ. Maculæ & foveæ à variolis relictæ optimè etiam iisdem curantur cosmeticis, quale cosmeticum sibi servat Celeb. Dn. *VVillichius*, Serenifs. ac Potentissimi Electoris Brandenburgensis Consiliarius ac Archiater dignissimus, Fautor ac Amicus noster colendus, qui dum hæc scribimus Bielefeldæ Serenifs. Marchionem Brandenburgensem, *Albertum Fridericum*, variolis laborantem non tantùm feliciffimè curavit, sed etiam à maculis & foveis quàmplurimis, prædicto cosmetico, liberavit. Laudamus etiam in maculis aliis quibuscumque Cosmeticum Anglicum superiùs descriptum.

FINIS LIBRI QVINTI.

IOH. DOLÆI ENCYCLOPÆDIÆ CHIRURGICÆ RATIONALIS

LIBER VI.

De Morbis Artuum, seu variarum Corporis partium, tum magnitudinem vitiose imminuentibus, tum continuitatem dissolventibus.

CAPUT I.

De Aridura.

§. I.

Nihil sanè in ortu sui perfici, sed spei rudimentum ante perfectionem cernas quotidie, sic ex embryone fit infans, puer, adultus, tandem senex, horum individuus comes est corporis quoad trinam dimensionem extensio, aliàs *Nutritionis* nomine veniens, hæc verò cùm non gaudeat corpus vel ejusdem Pars, *Atrophia* dicitur, quæ Poetis mors, item tabida lues, tabidumque malum audit. Quum itaque hanc moriendi sortem omni ætati quàm frequentissimè contingere, variisque insuper modis tot individua tabido hocce corrumpi malo videamus, prout Febris hectica, Phthisis ex pulmonum vitio, Atrophia ex Scorbuto, Rachitis Anglorum, Macies puerorum, Tabes dorsalis, Marasmus senilis, atque *Aridura partium* hic tractanda, testimonium ferunt sufficientissimum; ideò ultimam hanc speciem, *Ariduram* nempe partium, hic tantùm tractare Nobiscum constituimus, quatenus pertinet ad corporis partes externas, & per consequens ad *Chirurgiam*. *Atrophia.*

Aridura aliis vocatur *Macilentia*, nonnullis *Marcor*, ac *Macies* partium dicitur, pluribus autem *Atrophia Particularis*, vel membrorum omnimoda consumptio vel consideratio cognominatur, Germanis dicitur, *das Schwinden der Glieder, die Darre*. *Aridura partium.* *Macilentia Marcor, Macies, Atrophia particularis.*

Describitur vulgò, quod sit extenuatio extraordinaria partium externarum, imprimis artuum ob frustratam nutritionem à pluribus causis ob orta.

§. 2. Ut autem in genere quidem Tabi obnoxium sit totum corpus, omnesque illius partes tam solidæ, *Pars affecta.*

lidæ, quam fluidæ, quia ex alimento ac inde facto chylo incrementa capiunt omnes, manifestiùs tamen & ad sensum consumuntur partes molliores carne & pinguedine investitæ, v. gr. Musculi artuum, minùs verò partes solidiores, ut sunt membranæ, Tendines atque ossa, quæ potius exsiccantur. Artus utplurimùm contabescunt, observamus enim in praxi sæpissimè extenuari solum brachium vel crura, salva reliquorum substantia & mole. Sic non ita pridem observavimus ariduram in pene, item in digito uno & altero feliciter tamen curatam. Absumpto quippe aliquibus in partibus rorido nectare chyloso, nisi citò causa tollatur, malum augeri solet, ita ut adiposæ à defectu oleolarum ac pinguium particularum, dein tendinosæ, ligamentosæ & membranosæ partes chylo & oleo destitutæ imminuantur.

Diagnosis Aridura. §. 3. *Diagnosis* morborum quorumvis & externorum rectæ curationis clavis est, & quilibet Medicus tantum valet in curando, quantum in cognoscendo: ideoque paucis eam nunc tradere necessitas jubet. Præsens quidem *Aridura partium* oculos non fugit, ac ex partium concidentia quilibet haud falsò *Atrophiam* partis concludit. Particularem enim Tabem seu Ariduram facili marte cognoscimus, quando partem aliquam justo flaccidiorem & minorem, imò aliquando nigriorem, quàm aliàs in statu sano esse solet, deprehendimus, pars enim una atque altera marcescit, reliquis adhuc salvis existentibus, sæpe motus simul perit, & stupor aliqualis deprehenditur. Pars enim tabida filo circumligari, & idem filum vel charta alteri sanæ parti applicari potest, unde ex ejus longitudine partis emaciatio & tenuitas explorari potest. Post Paralysin partis alicujus, item post fracturam artus, nec non ex fortiori ligatura ejusmodi Atrophiæ particulares oboriri queunt, prout toto die in praxi nostra quotidiana observamus.

Causa Atrophiæ particularis ad mentem Galenicorum. §. 4. Pergendum nunc ad id, quod vel palmarium, vel inter palmaria est, in hoc affectu, nempe ad *causam*, ex cujus accurata cognitione *Cura* procul dubio dependet. *Veteres* verò, qu[i]bus ratione temporis prioritas debetur, Marcorem membri ab humore putrefaciente irruente in membrum aliquod deducunt. Sæpe quoque culpant Hepatis intemperiem, unde sanguis non ritè paratur & ad membra distribuitur, si vel fuerit inflammatum, vel corruptum, unde musculi à defectu hujus sanguinis ac nutrimenti extenuantur macie. Sic quoque existimant extenuari artus, quando ab articulo luxato premantur arteriæ ac venæ, ut nulla alimenti portio ad membrum commeare possit. Pluresque alias causas externas ac remotiores allegant.

Paracelsi. §. 5. *Paracelsus*, cui *Aridura* membri nihil aliud est, quàm transpositio membrorum, & curæ successus pravus, eam oriri dicit, quando per mumiam naturæ membra non bene cocant, conveniant ac conjungantur, quodlibet enim membrum siquidem cum alio convenire debet, idque solùm industria Naturæ, non sapientia Chirurgi, quapropter ille Naturam vocat Medicam, ac non Chirurgum ipsum dicit Medicum fore vulnerum. Ex glareali aqua vulnerum idem deducit causam Ariduræ, inquit enim, cùm viscosus liquor ad albumen ovi profluit à vulneribus, indicat accidens periculosissimum, ut membri totius & medullarum exsiccatio, cui nemo poterit obstare, nisi liquor ille justo pondere fuerit membro prorsum aliqua medendi ratione restitutus, aliàs exsiccatur ut lignum ab arbore sua truncatum; quod accidens Ipsi *Paracelso Aridura* vocatur.

Helmontii. §. 6. *Helmontius* in Aridura membri existimat aliquando liquorem nutritivum aliò furtim subduci, imò atrophiam hanc oboriri putat ex deturpato alimento alicujus membri: equidem retenta juxta ipsum, sive sint transmutata,

sive verò transmissa, semper tamen intrinseca insigniuntur idea, ente inquam morboso, unde sæpè degenerationis hostilitatem suscipiunt, quare & radix primarii morbi plerumque ipsis adhæret, eandemque ideò æmulantur ac repræsentant, quatenus ipsius sunt producta. Macies ergò omnis nascitur ex alimento subtracto, & utplurimùm Ariduta partium, juxta ipsum, fit à vitio distributivo.

Willisii. §. 7. *Willisius* docet, Ariduram induci à sanguine acido facto, vel in eo supra modum exaltatis particulis salinoacidis aut sulphureis summè acribus, hac enim de causa succus alibilis ex intestinis in cruoris massam appellens, ab ipsa jam depravata ritè assimilari nequit, nec idoneus reddi partium nutricatui. Liquore ergò nutritio sanguinis labem contrahente, & partibus solidis sese non solùm nequaquam applicante, verùm etiam particulas illarum delibante: ipsæ tum genio suo defraudatæ, tum ab acri illo humore propriis particulis spoliatæ emarcescunt, & exarescunt. Liquor etiam nervosus à tali scaturigine fluens, à natura sua degener existit, crassiorque ac viscidior existens, difficiliùs per fibras nerveas delabitur, paucioríque copia ad partes appellit, illorumque nutritionem parùm promovet. Talem etiam affectum excitant ea omnia, quæ liquoris nutritii magnum inferunt dispendium, vel ejus proventum, uti & spirituum animalium influxum in partem impediunt.

Sylvii. §. 8. *Sylvius particularem Atrophiam* contingere asserit in determinatis tantùm partibus, Artubus præsertim, à vitio utplurimùm sanguinis, aliquando etiam partis affectæ. Sanguinis culpa Atrophiam evenire ait, si is deficit in parte aliqua, aut ineptus est partibus contabescentibus reparandis. Sanguinem ergò deficere dicit in parte aliqua propter impeditum ejus ad vel in ipsam fluxum, arteriarumque adeò ad ipsam tendentium dissectionem, aut compressionem qualemcumque, ob luxationem ossium, tumores duros, vincula, &c. corpori continenti, ejusdemque *Partibus* pluribus paucioribusque nutriendis ac reparandis ineptum esse sanguinem ait, propter qualitatem vitiosam, humoresque vitiosos, salsos, viscosos, purulentos, &c. ipsi admistos.

Partium quoque nutriendarum vitio Atrophiam accidere arguit, quoties ipsæ à quacumque demum causa & imprimis externa fortuitaque aliquam sunt passæ noxam, ex casu nempe, contusione, vulnere, grandi, &c. unde non tantùm vasa per ipsas delata rupta sunt aut dissecta, verùm carnes ipsæ, ac membranæ, &c. labefactatæ & vitiatæ; quocirca non tantùm deficit, verùm corrumpitur quoque accedens ipsis alimentum, sanguis. Ab obstructione, compressione, constipatione ac coalescentia Atrophiam hanc fieri contendit.

Spirituum animalium transitum & influxum impeditum in partes emaciatas, itidem nervorum vel dissectorum, (cujus exemplum etiam habet Charleton in sua œconomia animali, exercitat. x. §. 3.) vel compressorum vitio ait contingere.

Cartesianorum. §. 9. *Cartesiani* partem aliquam corporis humani *Aridura* prehendi & tabescere affirmant, quoniam debitum ipsi subtrahatur alimentum. Fieri autem hanc nutrimenti partis subtractionem dicunt, non modò quòd illud diversimodè consumatur per diuturniores hæmorrhagias, salivationes, diarrhœas, sudores colliquativos, aliasque succorum extra corpus effusiones, quibuscum materia succo nutrienti destinata simul elabatur; sed quòd illud etiam propter canalium occlusionem, compressionem vel destructionem ad partes pertingere nequeat, aut à reliquiis quibusdam succi alicujus vitiosi tubulis partis nutriendæ adhærentibus corrumpatur, aut antequam ad

ad ipsas istas partes alendas perveniat, jam sit corruptum, & ad nutritionem ineptum. Particulas quasdam viscidiores arteriolas obstruere posse credunt, ut aliis aptioribus transitus, & ad fibras alendas accessus prohibeatur, vincula externa strictiora canales occludere, lympham spissiorem in ductibus suis herentem vicinos tubulos comprimere, lapsum, contusionem, fracturam, & laxationem distorquere, compingere, vulnera & ulcera destruere, divellere, discindere, & erodere, ut sejunctorum canalium extremitates fibrosæ in cincinnos abeant, & meatus eorum obturentur, quibus de causis omnibus liquori nutrienti transitus impediatur. Hisce convulsiones adjungunt, & paralyses, ob quas frequentiores canales distorqueantur; aut comprimantur. Acutas quasdam lanceolatas, aut ab utroque latere scindentes particulas, vel nimium angulares, liquorem nutritium corrumpere existimant, quòd mueronibus, & angulis suis partes teretes, anguillares, & ramosas chyli divellant, & fibrulis firmiùs adhærentes posteriorum accessum, & agglutinationem impediant, sicuti utplurimùm in vulneribus contingat, dum diversi generis ductibus dilaceratis & diruptis fucci eorum, lymphaticus nempe, nervosus, tendinosus, sanguis tum venosus, tum arteriosus confundantur, qui in se invicem mediante ethere agentes sese ipsos destruant, & dominium tandem capiente, lympha acidiore, plures ab eo corrodantur canales, ut fucci in copia aliquando effundantur, etiam chylosas nutrientes secum auferendo. Succum nutrientem corruptum ad partem deferri referunt; si loco particularum chylosarum blandiorum, ramosarum, & teretium diversæ magnitudinis, multæ angulares, cuspidatæ, acicularum instar, sive acidæ, & salsæ ex sanguinea massa per arteriolarum extremitates ad partem emittantur, quod in scorbuticis frequentiùs obveniat.

§. 10. Nostro judicio omnem Tabem tàm universalem, quàm particularem immediatè constituit *frustrata Nutritio*. Quantum enim ad Nutritionem spectat, scire oportet; primò chylum nostrum constare uniformibus particulis, sed ratione magnitudinis, & figure valdè diversis, utpote ex diversis eduliorum generibus intra stomachum preparatum: dein sciendum est, hasce particulas, ubi per venas lacteas, ac ductum thoracicum ad cordis ventriculos pervenerunt, in illis porrò fermentari, attenuari, ac incidi. 3. Perpendendum est, maximam in arteriis dari occasionem illis particulis egrediendi, dum enim sanguis ex ventriculis cordis magno cum impetu erumpens ex spatio augusto, & latiori semper debet transire in spatium angustum, & minùs latum, necessariò urgebit, & expandet arteriarum tunicas, adeoque & poros earum summopere, & ampliabit, dilatabitque, per quos facili negotio particule chyli oleose, & dulces sanguini innatantes, & nondum intimè cum ipso mixte, eapropter ingredi poterunt in singulas partes, per quas sanguis transit. Cùm autem illæ particulæ chylosæ invenirunt poros in corporis nostri partibus, suis figuris, & superficieculis accommodatos, illic herebunt, & agglutinabuntur istis pororum lateribus sola quiete: hoc igitur modo facilè percipimus, qui particulæ chyli nutrientes cum nutriendis cohærere queant, quare nonnullæ ex his particulis alimentorum potiùs degenerent in os, aliæ in carnem, aliæ in membranas, alie in glandulas, alie in pinguedinem, hoc verò non fieri à facultate quadam assimilatrice, notum jam est lippis, tonsoribusque, quod vocabulum nihil significat, quàm chymeram; neque huic satisfacient ii, qui statuunt, in chylo latitare similem particularum varietatem, quia & nos plerumque, & ossa, & cartilagines & carnes assumimus, adeoque has particulas cohærere posse cum.

Nostra sententia de causa Atrophia.

cum sui similibus: huic enim responsioni reponi potest experimento de vacca, vel cervo, qui solo vescentes gramine, prædictam partium varietatem nihilominus exhibent. Nec isti rem, meo judicio, acu tetigere, qui statuunt in singulis corporis partibus latitare fermentum quoddam peculiare, quod aptum natum sit alluentes chyli particulas in substantiam convertere similem, ut in poris cartilaginum latitet aliud, quàm in poris ossium, in his iterum aliud, quàm in poris membranarum, & sic porrò. Sed quibus constat Machinam nostram ex meris canaliculis conflatam esse, majoribus, maximis, minoribus, & minimis, facili negotio hec explicabit. Nos enim persuasi sumus, opus hoc consistere in eo, prout canaliculi chylum recipientes sunt diversæ magnitudinis vel amplitudinis, liquor crassior recipitur; cum enim chylosç particulæ crassiores inveniunt canaliculas ampliores, hinc nutritur *Caro*, si verò canaliculos constrictiores, & minores transeant chyli particulæ subtiliores, tunc membranæ & cartilago augmentantur: quando verò transeant chyli particulæ subtilissimæ, tunc ossa nutriuntur, hoc modo unus chylus plures potest nutrire partes; quo enim vasa majora, vel minora sunt, chylus recipitur vel crassior, vel subtilior. Duplex ergo statui potest Nutritio, una scilicet, & quidem præcipua, partium fluidarum, altera verò partium stabilium, sive solidarum. Inter partium fluidarum, præprimis spirituum animalium restitutio necessaria est, cùm enim valde subtiles, & ad motum faciles, adeoque sphæram suam debitam, intra quam moveri possunt, semper queritent, hinc indesinenter per sudatoria cutanea, quibus scatet Cutis, innumera, ipsorum quamplurimi auras petunt, & ita presentia sua illud defraudant, languidumque reddunt, quod post diuturniorem aliquando famem animadvertunt homines, qui exinde animo linquuntur; subtiliores enim sanguinis particulę, quę eundem debitè motu, & mixtura conservare fideliter solebant, jam dudum avolarunt, contrà verò cum partes stabiles, & solidæ iuxta se invicem quiescant, per solam enim quietem sunt stabiles.

Quatenus itaque spirituum illorum in corpore nutritio nihil aliud est, nisi continua particularum valdè subtilium suppeditatio, cujuscumque demum fuerint indolis particulę istæ subtiles. Requiruntur itaque ad debitam partium solidarum nutritionem particulæ tales, quę leni sua ramositate, & flexibilitate poris partium variè possunt accommodari, & superficiebus ipsarum applicari, quales sunt blandæ oleosæ, h. e. quæ blandè saltem juxta se invicem repunt; *Oleosæ* dico, nam humidę cùm nimis sint glabræ, & anguillarum instar lubticæ, eadem, qua poros irruerunt, facilitate rursus etiam elabuntur, quod sanè non requiritur, si aliquid partibus apponere debeat, quietem enim aliquam huc concurrere necessarium est. Acidę verò particulæ aqueæ, salinæ, ac amaræ magis nutritionem, quatenus talem, impediunt, quàm juvant, ut aqueæ quidem, & salinæ, modò non nimis sint acutę, in tantum etiam aliquid ad nutritionis opus contribuunt, quatenus aliis ramosioribus partim inserviunt pro vehiculo, partim ipsis viam præparant ad partium nutriendarum poros ingrediendum, seseq; superficieculis ipsarum applicãdum.

Pręmissis his, *Atrophiæ particularis* causam facilè eruere possumus, quæ ęquè ab internâ, quàm externa observatur causa. Utplurimùm pręcedentem quandam occasionem externam Tabes hæc sequi solet, ob nutrimenti vitium, & ejus defectus, fineinque tàm sanguis propriè dictus, quàm chylus non ritè affluit in partem nutriendam. Ob aliquod impedimentum propter arteriæ nempe ad eam tendentis læsionem, & à causa externa compressionem, vel ex luxatione, vel fa-

fractura, tumore duro, &c.

Fit ergò *Aridura* vitio tubulorum, vel canalium, si nempè fuerint obstructi, vel plane rupti, ac abscissi, ut per eos liquor chylosus vel nerveus emanare, ac stagnare nequeat, alias comprimendo, & obstruendo parti Ariduram inferre potest. Sic in puella nuper hic observavi, quæ in genu defluxionem, ut vocant, sustinuit, Chirurgus verò imperitus accersitus statim tumorem aperit, ex quo humor stillavit flavus, & paucus remanente tumore, qui Chirurgus (nimis audacter eum adhuc semel ferit, efficitque 6. foramina, sed frustrà, tandem resolventibus aliis puellam quidem intra aliquot mensium spatium curavit, remanente Aridura totius Tibiæ, adhuc durante. Affectus hic sæpè oritur à liquore chyloso acore imbuto, tenacique, & ad circulationem inepto, canaliculos partis alicujus obstruente, & comprimente vicinos tubulos, hinc succi per eos transire nequeunt. Certum enim est, succum nerveum, seu spiritus animales ex cerebro fluentes, omnesque ramulos nerveos toto in corpore replentes, non modò partium nutrimentum dispensare, ut pars nutrienda ritè suo fungi queat munere, cuilibet siquidem notum est, spiritus animales esse distributores chyli: Partis enim nutriendæ est succendiculis illis, per pulsionem & motum oblatis, fibras suas legitimè dilatare, quale & quantum ad sui nutritionem sufficit, dispensare per suos canaliculos. Læduntur verò dictæ *Nutritionis* operationes in *Aridura* artuum, aut ex culpa spirituum, aut eorundem canalium; spiritus enim peccant vel quantitate, vel qualitate: quantitate peccant, ubi insufficiens eorum est copia, & adfertur portio: quod ipsum fit, vel ob senectutem nimiam, vel ob cibos acidum, vel austerum ac crassum præbentes chylum, vel ab inedia, aliisque morbis defunctis, imprimis Paralysi, vel evacuationibus nimiis. Item quando spiritus animales, etiamsi in corpore præsentes sint, ad alias sæpiùs vocantur actiones, ver. gr. meditationes profundas, curas, mœrores, amores, &c. adeò ut in his nimis occupati, & distracti Nutritionis negotio, debita adminicula subtrahant, partesque hac ratione segniùs, & insufficienter nutriti faciant.

Qualitate peccant etiam spiritus animales, ubi particulæ ipsis admixtæ sunt salinæ, acidæ, ac viscidæ, quæ eorundem motum, & vigorem impediunt, & ipsos reddunt torpidiores, imò aliquando ipsos canaliculos nerveos lædunt, quales sunt acres scorbuticæ, narcoticæ spirituum velut extinctoriæ, venenatæ ex fumo arsenici, auripigmenti, ut ita non pridem ex tali fumo instituto Atrophiam hanc particularem in quodam Pharmaceutices studioso observavimus. Id quod etiam Metallurgi probant, qui sub quotidiano labore illiusmodi fumos noxios copiosissimè attrahunt, hinc artuum debilitates, tremores, contracturæ, & imprimis *Aridura* ipsis obveniunt. Canaliculi omnes, & præcipuè ex iis Nervi, eorumq; fibrillæ inculpantur meritò, quando iidem læsi spiritibus animalibus liberum cursum, vel motum denegant, atque hinc eorundem operationes sensum, & motum, & per consequens ipsam impediunt Nutritionem, & Ariduram partibus inferunt. Notandum porrò hic est, non qualemcunque nervorum læsionem statim inducere maciem, & absumtionem, nisi ubi pars priùs omni spirituum animalium influxu prorsus destituta sit. Hinc contingit, membrum Paralyticum motu interdum destitui, superstite adhuc sensu, & nutritione, quæ nutritio tamen plerumque pravitatem quandam habet junctam. Læduntur autem Nervi (1.) quando obstruuntur, vel à particulis acidis, austeris, crassis, stipticis eosdem obsidentibus, & obstruentibus; vel per vertebrarum, aliorumque articulorum luxationem, tumorem, cica-

catricem, aut ulcus vicinum eas prementibus, & sic spiritus animales transeuntes suffocantibus: vel quando continuitate solvuntur nervi, ut in vulneribus, fracturis, contusionibus, nec non luxationibus, aliisque stagnationibus succorum acrium accidit; sæpe etiam ob defectum nutrimenti exsiccantur vasa quod nutrimentum nunc subtrahitur per nimiam sanguinis, & seri evacuationem, v. gr. immodicum synoviæ, & sanguinis effluxum in sauciatis, aut ulceribus, per coitum justo frequentiorem, sudores copiosos; nunc ob canaliculos quocunque modo obstructos oritur *Aridura*. Pertinet huc denique defluxus, seu potiùs stagnatio catarrhalis, quando sc. sine ulla causa manifesta, saltim ob seri evasati decubitum, & pressionem in quandam partem, ejusque articulationem, & inde fibrarum ad tendinem, paralyticam flacciditatem, cum sensu doloris obtuso. Fit quoque Aridura membri à dislocatione articuli comprimentis ligamenta, ac nervos, ceu observavit *Hildanus* à dislocatione in coxa Tibiæ Atrophiam. A gibbo Atrophiam particularem observavimus. Nervorum ergò & fibrarum læsiones causam Tabis particularis aliquando esse quis negat? Si enim nutrimentum optimum, & sufficiens, ejusdem copia per vias destinatas continuò omnibus æquè offertur partibus, & nihilominùs pars una, atque altera marcescit, reliquis adhuc salvis. Ex his dictis constat, quòd Atrophia particularis oritur vel ex defectu succorum, vel eorum lentore, aut ex eorum acrimonia. A defectu, quando sc. vasa, seu canaliculi rupti, vel corrosi, vel ab alia causa violenta distorti, vel compressi fuerint, hinc crispantur, & absque succis in fibras exsiccantur. A lentore, seu pigritie succorum oritur Atrophia hæc particularis, quoniam succi circulantes crassi sunt, & in plures parvulos canaliculos intrare nequeunt, ut inde eodem modo collabantur. Ab acrimonia succorum, quoniam ab acribus succis canaliculi hinc inde corroduntur, qui succi effluunt, sicq; stagnant, &, si aperta via est, penitus ex corpore emanant, & tunc hæc vel illa pars iis fraudatur. Sic quoque hic affectus oboritur vitio canaliculorum, quando nempe sunt coaliti, vel nimis angusti, vel planè indurati, hinc succis nullus ad partes conceditur transitus, vel si fuerint compressi à variis incumbentibus, hinc ægri ob has causas, & per sequentes, sc. per nimios labores, vigilias, jejunia, sitim, mœrorem, sudores, nimiam balneationem, violentas purgationes, suctiones infantum, apostemata, ulcerationes, fonticulos, V. S. Hemopthysin, & emarcescunt, & patiuntur modò Atrophiam generalem, modò hanc Particularem. Nuper etiam Aridurам brachii observavimus in Lavatrice ex perfrigeratione aquæ frigidissimæ, ubi facta est impedita sanguinis, ac succorum reliquorum circulatio. Remotè plures causæ contribuere possunt ad hunc affectum producendum, quas omnes ob nimiam prolixitatem hac vice recensere supersedemus, & ad *Prognosin* nos conferimus.

§. 11. Quod itaque Ariduræ Particularis Prognosin concernit, sequentia observanda veniunt. *Prognosis.* Ariduræ Particulares ex nervorum, & fibrarum læsione subortæ, plerumq; suum reliquo corpori haud impertiunt vitium, nec lethales sunt, sed in principio convenientibus restitui possunt remediis: imò eidem soli parti ad mortem usque fixæ inhærent, reliquis corporis partibus semper salvis, quo major enim causa, & quo plures simul conjunctæ sunt causæ, eo contumacius, & periculosius malum hocce dicendum erit. Affectus hic est Chronicus, & vel paralysin, vel fracturam sequitur, novimus enim plures, qui membrum aliquod per plures annos emarcidum habuerunt, sæpe etiam partes aridæ motum, ac sensum perdunt, hinc etiam hoc laborantes affectu facilè in apoplexiam labuntur, vel cadunt in motus convulsivos, ob

ob defectum & inde acres fœtores, spirituum animalium, & reliquorum succorum. Generosis enim remediis nil proficientibus, metus est, ne tandem gangræna, vel totalis corruptio, Sphacelus nempe insequatur, ubi in tempore cadaverizata pars auferenda, ne vicinis partibus labem communicet.

Si à luxatione & vulneribus Aridura fuerit, curatu est difficillima, & ferè sæpè optima eludit remedia, sic etiam cum reliquis comparatum est. In Junioribus faciliores sunt curatu Atrophię hæ Particulares, quàm in adultis, & senibus.

§. 12. Perpensa *Prognosi* deducimur nunc ad *Fontem Diæteticum*, auxiliis ditissimum, utpote cujus solius beneficio sæpè gravissimi tolluntur morbi, & quo sine etiam utplurimùm frustrà laborare solent Medici, ac Chirurgi. Consistit autem *Dieta*, ceu sæpiùs dictum est, in legitima assumendorum, gerendorum, & excernendorum concinna administratione, quoniam si illa non ritè observantur, causæ morborum existunt. *Aer* ergo inter ea primas tenet, quo homo in lucem prodiens statim tanquam pabulo vitæ utitur, sine quo nec homo, nec animal viuere potest, ceu hoc probari videmus per antliam nostram Pneumaticam, in qua posita animalia exantlato aere illicò moriuntur, imò, quod mirandum, ipsis vegetabilibus, vita sine aere perit. Aer ergò in Aridura debet esse temperatus; si enim nimis frigidus existit, sanguinem nostrum, reliquosque succos circulantes inspissat, coagulat, & ad motum ineptos reddit; quia aer frigidus in se continet multum acidi. Si nimis calidus est, ansam dat ad nimis vehementiores transspirationem, qua subtilissimæ, & volatilissimæ particulæ sanguinis, & succorum avolant; & restans pari modo crassum, spissum, ac lutosum redditur; prætereà omnis calor reddit sanguinem acriorem, exsiccatque reliquos corporis nostri succos: nec hic cum aliis Medicis aerem commendamus humidum, aer enim humidus secum fert penetrans frigus, quod catarrhos, vel potiùs obstructiones vasorum lymphaticorum producit, augetque lympham in corpore, per quam sanguis aquosior fit, ut in circulatione sua potiùs impediatur, & sic motu suo frustretur. In Atrophia hac potissimum nocet Aer noxio corrosivoque refertus acido, vel ab arsenicalibus, sulphureis, narcoticis aliisque venenatis particulis, vaporibus aut nebulis productus, quia corrosivum acidum sanguinem circulantem pro gradu acrimoniæ magis vel minùs coagulat, & hinc ad Ariduram dispomit, vel eandem incurabilem reddit, hinc eligatur rure aer temperatus, si non haberi potest, arte corrigatur salibus volatilibus, vel suffumigiis aromaticis ac resinosis, ut ex succino, bacc. Juniper gum animæ, mastiche, olibano, &c.

Cibi sint facilioris digestionis, optimi lacteique succi, ut corpori languido & membris emacidis robur & nutrimentum inde accedat, per cibos enim & potum succi nostri, qui per urinam, alvum, sudorem ac insensibilem transpirationem quotidiè & momentaneò consumuntur, resarciri debent, ità ut ex 8. libris alimenti assumpti quinque per vasa sudorifera avolent, hinc continua restitutio valdè est necessaria, si enim particulas per poros corporis continuò egredientes videre poteris, semper hominem nebula circumdatum aspicies. Cibi quoque eligendi sunt, qui ab infantia consueti & sapori nostro grati sunt, gustu enim decipimur, cùm ab infantia à matribus cum lacte assumto sæpè depravetur, ut inde multis præjudiciis occæcati simus. Esto ergò nobis generalis hæc regula, quòd omne id, quod circulantem sanguinem ac succos in motu suo impedit, crassum, pigrum, lutosum ac viscidum acremque reddit, simulque coagulat, summè noxium existat, hinc tria

hæc

hæc vitanda sunt, *Acidum* nempe, *salsum*, ac *dulce*. Hæc enim viscosa, utut salsedinem massę sanguineæ optimè inviscare valeant, vitentur, quia exilia vasa infarciunt, glutinant, chyli aliorumque succorum transitum denegant, ut inde partes corporis, ubi obstructio facta, tabescant; facilè ergò quilibet eligere potest ea, quæ multum salis volatilis in se continent, uti sunt omnes carnes, imprimis leporinę, ac cervinæ juniores, vitulinę, ac bovinę, &c. quæ multum prębent salis volatilis; sic Pharmacopœus quidam ex integro cervo 100. ℔. pendente, libras sex salis volatilis more chymico elicuit, & collegit. Assumantur ergò carnes quævis recentes non salsæ, vel muria confectę, vel fumo induratæ, quæ nullum præbent nutrimentum, sed potiùs sanguinem, ac succos inspissant. Eligantur lac, & ova recentia, que in Atrophiis maximi sunt usus. Vitentur omnes fructus acidi, inter fructus verò concedi possunt nuces juglandes, avellanæ, amygdalę dulces, pistaciæ, pineę, &c. sed de his jam satis alibi egimus.

Potus quoque emaciatos reficit, succosque nostros fluidos reddit, ad quod præprimis commendamus potum Theę cum lacte, vel calidum Capheæ, vel etiam Chocoladæ: in consuetis concedi possunt cerevisiæ, pingues, ac temperatæ volatilibus alcalibus impraegnatæ herbis prestant: alii laudant decoctum hordei cum passulis, & lign. santal. citrin. vinum Gallicum minùs acidum non austerum modicè potum conducit, quia spiritus animales incitat ad fores clausas aperiendas, ubi spiritus languent, vinum Hispanicum concedi potest. Vitanda verò sunt omnia vina acida, ut sunt omnia Rhenana, Baccharacensia, Mosellana, generosa tamen, quæ dulcedinem prę se ferunt, admitti possunt, & quidem in consuetis, quia vina hęc in se continent acidum intensum, quod omnes succos nostros, qui sunt lacti, vel cremori hordei similes, in corpore nostro, uti lacti affusa coagulant, & sic obstructiones tubulorum pariunt, totamque œconomiam nostram pervertunt, meliùs ergò vina conducunt alcalica, quale in districtu Hanoviensi Sancti VVilhelmi dicti crescit, quod vinum maximè sanitati conducit, cùm acidum non in tanta copia, ac alia vina in se contineat; vitandę verò sunt omnes potationes, & ingurgitationes cujuscunque potus, hac enim ratione ventriculi tonus, & fermentatio destruitur, massa sanguinea nimia cruditatum accumulatione vitiatur, spiritus debilitantur, quid igitur mirum, si corpora bibonum emarcescant?

Quoad *somnum*, ac *vigilias*; somno æger indulgeat longiori, & corpus quiescat, nec motionibus, curis, mœrore, terrore, metu, ira, meditationibus, amore, nimiove Veneris usu enerventur artus. In tubulorum quorumvis nutrimentum vehentium, nec non nervorum obstructionibus tabificis reserandis, multùm conducit *Motus*, moderatus tamen, non enim sit laboriosus.

Alvus nec sit nimis adstricta, nec laxa nimis, oblita verò officii sui, quod tabidis solenne est, per blanda solutiva tantùm, vel meliùs spirituosis alcalicis, & absorbentibus admoneatur.

Uno ut comprehendamus verbo, quæcunque ad nutritionem ritè promovendam, sanitatemque tuendam alias requiruntur, summa opera tabidis observanda sunt, contraria vitanda. Nutritio enim est vitæ conservandæ medium cum quovis subjecto, illa desinente, ipsa etiam vita definit: raræ enim, & utplurimùm fictitię sunt illæ abstinentię diuturnæ exempla, imò rarissima est historia illa, quam recenset *D. Boisot Abbas S. Vincentii* de *Iacobina Nicolet*, quæ intra 35. septimanas nihil comedit, & potavit, qualis inediæ qui plura exempla desiderat, adeat *Paul. Lentulum de Inedia prodigiosa Apolloniæ Schreieræ*. Conferantur etiam *Licetus* de Feriis altricis animæ, & *Pechlinus* de æris,

ris, & alimenti defectu.

Atrophiæ curandæ ratio secundum Galenicos. §. 13. Data sic Diæta, restat ut Therapeiam quoque subjungamus, & quidem priusquam nostram aperiamus sententiam, aliorum affectui huic medendi rationem præferemus, inter quos ob vetustatem *Galenicis* primus conceditur confessus, ac locus, vota sua proferendi.

In *Aridura* ergò membri alicujus eò insudant, ut hepatis intemperies corrigatur variis hepaticis in eum finem internè propinatis, si verò Atrophia fuerit ab obstructione pituitosa, materiam hanc præparant, & dein variis exhibitis phlegmagogis eam evacuant, dein accedunt ad roborantia; quandoque & ex naturæ, deastræ ipsorum, partis vitio, & adstrictioribus linteis id accidit; ut quasi sideratum & marcidum membrum affectum gracilescat. Quandoque etiam ex Atrophia partis. Omnia igitur hæc in melius commutanda esse ajunt, cùm toti corpori prospiciatur optimis alimentis. In affecto membro instaurandam esse vitam jubent, laxandam esse deligationem strictiorem, & attrahendum, vel alio modo eò adigendum esse sanguinem. Laudant ergò in eum finem dropaces, sinapismos, moderatam aquæ temperatæ perfusionem, idoneas frictiones, præterea commodam deligationem, sed contrà quàm in Fracturis. Marcescente enim tibia, femur superius alligant ab inguine ad genu deducta fascia; atque initio quidem arctiorem paulatim relaxant; ut à communibus venis, quasi rivis judeorsum sanguis exprimatur. Femore dextro contabescente, vel toto crure, sinistro femori fascias injiciunt, à genu ductis orbibus, adstrictius quidem, qui cùm desinant in inguine, hic etiam ita constringunt, ut pars aliqua sanguinis in gracile membrum derivetur. Ea autem ratione temperant deligationem, ut neque dolorem creet, neque universum alimentum à parte incolumi reprimat. Eandem rationem servant in superioribus membris. *Guil. Fabr. Hildan.* brachii Atrophiam insuccatione decocti Capitum, & intestinorum vervecum, vel vituli; & suctione per cucurbitulam corneam arteriis, & venis majoribus appositam curavit; Hinc Hildani curam sua experientia Tulpius *Observ. lib. 3. c. 49.* confirmat.

Paracelsum. §. 14. *Paracelsus* in *Aridura membrorum* commendat varias Vulnerarias potiones, ex. gr.

℞. *Flor. spicæ* M j.
hypericonis M iv.
taxi M ij.
betonicæ,
centaureæ,
prunell. aa. M ß.
præpara secundum usum de spica dictum.

Commendat externè medullam ossium, & pinguedines animalium, item medullam humanam, ac pinguedinem, item unguenta ex resinis odoratis, & balsama varia, ex. gr.

℞. *Galban.* ℔ j.
terebinth. ℔ iij.
olei laurini,
olivarum aa. ℥ iij.
F. oleum, quo mane vesperique utitur,
Vel:
℞. *adipis vulpis*,
taxi aa. ℔ ß.
mumiæ de medullis ℥ iij.
F. Unguentum.

Helmontium. §. 15. *Helmontius* in *Curatione Aridurae membri eò* tendit, ut vis distributiva non aberret, in quem finem laudat internè elementum perlarum lacteum, externè adipem, & mumiam humanam cadaverum violenter mortuorum. Sunt ex sequacibus ejus, qui ad membra consumta, & contabescentia brevi tempore reficienda balneum instituunt ex foliis salicis, illudque singularibus condecorant encomiis.

Willisium. §. 16. *Willisius Aridurae membrorum* subvenit salso-acidam sanguinis dyscrasiam corrigendo, sulphurumque acrimoniam temperando, decoctum lignorum statim præscribit, &, si Aridura à febri hectica oriatur, passu-

passulas lignis adjungi jubet, quippe quæ summe sunt efficaciæ in hectica, Perlas, & oculos canc. hoc in casu inter alia commendat, pluribusque etiam extollit lactucam, nymphæam, endiviam, cichorium, &c. Lactis usum in Aridura magnifacit, æquè ac omnia lacticinia. Topica verò Medicamenta internis associat, adeò ut earum ope fibrarum nervearum obstructiones reserari possint, quales sunt spiritus lumbricorum terrestr. Lavendul. Juniper. Sal. armon. cum calce viva parat. &c. miræ est quoque virtutis arcanum aluminis cum linimentis, & pinguedinibus appropriatis applicatum.

Sylvium. §. 17. *Sylvius* particularem Atrophiam fieri asserit in determinatis tantùm partibus, Artubus præsertim, eamque ex arteriarum, vel nervorum soluta continuitate oriundam incurabilem pronunciat: Sin ex arteriarum obstructione causam ducat, ea sublata, eam tolli asserit, in quem finem omnia ea Medicamenta commendat, quę non tantùm humores glutinosos incidunt, sed & educunt, humorum glutinositatem juxta ipsum corrigunt, & emendant, omnia aromatica & sale volatili abundantia, qualia sunt inter radic. calam. arom. le vistic. galang. 5. aperient. pyrethr. raphan. gentian. zarzaparill. Cortic. Tamarisci, cinam. macis: fol. card. bened. calaminth. melifs. rorismarin. origan. absynth. scord. petrosel. saturej. majoran. pimpinell. serpill. sem. anis. fœnicul. carv. cardam. cubeb. gran. paradis. nasturt. eruc. salia volatilia, C. C. urinę, sal. armoniaci sangu. hum. olea varia, & quæ sunt talia plura. Ex quibus variæ formulæ pro Medici intentione, & ægri palato formari possunt, ex. gr.

℞. *aqu. meliss.*
card. bened. aa. ℥ i ß.
vit. Matthiol. ℥ ß.
spir. sal. armoniaci gr. xv.
ol. macis still. gt. iii.
Syr. 5. rad. ℥ i.
M.

Capiat ęger subinde hujus mixturæ cochleare unum, vel alterum. Humorem glutinosum quodammodo correctum si abundet, evacuat colocynth. hermodactyl. Merc. dulc. gum. var. ex. gr.

℞. *Gumm. sagapen. cum acet. mund. & inspissat.* ℥ ß.
trochisc. alhandal. ℈ ß.
Mercur. dulc. gr. xv.
M. F. Pil. N. xv.

Exhibeantur ægro manè.

Atrophia quæ arteriarum compressioni, ex tumoribus, luxationibus, & cæteris talibus vitiis adscribitur, iis curatis nutrimentum partibus denuò concedit.

Si ex nervorum compressione ab humore pituitoso, circa medullam spinalem, vel alibi hærente, præter jam dicta, incidentia, & attenuantia interna, etiam externa usurpat Cataplasmata, unguenta linimenta, Emplastra, & alia plura, ex. gr.

℞. *Vng. martiat.*
dialth. aa. ℥ j.
ol. Philos. ℥ iij.
succin. ℥ j.
M.

Emplastra nervina & ex gummi parata magnifacit.

§. 18. *Cartesiani* restitutionem alimenti maximam partem curationis *Aridura*, sive *Atrophiæ particularis* exsistere docent, quam pro causarum varietate diversimodè impetrare student. Defectum enim chyli nutrientis supplere aggrediuntur remediis digestionem in ventriculo, & distributionem ejusdem succi per venas lacteas promoventibus, ut magna satis copia, in massam influat sanguineam, atque ex eadem omnibus partibus ęquè communicentur, qualia existere putant, quæ particulis abundant spirituosis, salinis, volatilibus, & oleosis, mentham videlicet, & ex ea paratam essentiam, nec non essentiam rorismarini, zedoariæ, spiritum salis armoniaci cinamomisatum, tartarum solubilem, aliaque stomachica, præsertim famosum illud specificum stomachicum *Poterii*. Ne verò frustra urgeatur distributio, etiam prospiciunt, ut alimentis facilis digestionis Cartesianorum curatio Aridura.

nis

nis & multùm nutrientibus debita chyli suppeditetur copia, quapropter jusculа carnium juniorum animalium, & ex lacte parata approbant. Sed quamvis in reliquis corporis artubus nulla sentiatur penuria, in certa tamen parte illa nutrimenti contingit defraudatio, eo quòd canales & tubuli illius non satis sint dispositi ad transitum particulis nutrientibus concedendum, operam locant, ut in specie ductus hi particulares referentur, & proinde omnia removeantur obstacula, quæ succorum influxum possunt inhibere. Crassiores itaque & viscidiores illas partes sanguini immistas, & arteriolarum extremitates obstruentes attenuant & resolvunt tum internis spirituosis & volatilibus, sudorem excitantibus, & omnes succos fluidiores reddentibus, tum externis poros facilè penetrantibus, fibras agitantibus, & contentos in canalibus liquores ad motum suscitantibus. Vincula etiam membra nimis stringentia relaxant, fracturas uniunt, sanant, & partes luxatas in situm debitum restituunt, easdemque ferulis coercent, ne denuò excidentes vicina vasa & tubulos comprimant. Ut autem liquorum motus promoveatur, & canales debitè ab iisdem expandantur, sequens vinum medicatum magno exstiturum esse dicunt auxilio.

℞. *Rad. Levistic.* ℥iii.
Angelic. ℥ii.
caryophyllat.
Imperator. aa. ℥iiiß.
Herb. menth.
salv.
origan.
fol. rorismar. aa. M. ß.
rasur. lign. colubr. ℥ß.
flor. cheiri P. iß.
bacc. Iunip. ℥iii.
cardamom. min. ℥i.
cinamom. acut. ℈ii.
armoniaci depurat. ℥ß.
F. Species pro Nodulo uni mensuræ vini impendendo.

In Convulsionibus & paralysi huic morbo præcedaneis prioribus speciebus adjungunt majoranam, rutam, betonicam, flores lavendulę, baccas lauri, & sal volatile cornu cervi frequentiùs exhibent. Promovent etiam sanguinis & liquoris nutrientis in partem influxum remediis externis, ut à debita succorum copia canales compressi sufficienter dilatentur & amplientur, vel distorti in convenientem disponantur situm, eaque propter haud contemnendas esse affirmant frictiones panno laneo calido, vel foliis & semine urticę, quibus pręmissis partem illinunt oleis penetrantibus ex castoreo, Philosophorum, erucę, terrę, terebinthinę, saponis, vel spirituosis, quale sequens infusum existit, magnum hoc in affectu exibens commodum.

℞. *Herb. abrotan.*
rutæ,
origan.
salv.
sabin.
menth. saracen.
fol. rorismarin. aa. M. ß.
flor. chamomilli Roman.
lavandæ vel *spic.*
cheiri aa. P. i.
Rad. ari ℥iii.
pyrethr. ℥ii.
levistic. ℥ß.
bacc. laur.
Iunip. aa. ℥iii.
pip. ℥iß.
zingib. ℥iiß.
lumbricor. adhuc vivor. ℥i.
formicar. viv. ℥ß.
castor. ℥i.
euphorb. ℥ß.
Sem. eruc. ℥ii.

Debitè apparatis affund. Spir. vin. s. q. in vitro ad eminentiam 6. digitorum, stent in loco calido per aliquot dies & noctes, postmodùm membrum aridum aliquoties in die calidè liquore hoc illinatur. In defectu hujus infusi aliquando Simpliciores spiritus in usum ducunt, quales sunt spir. lumbricorum, formicarum, Juniperi, angelicę, essentia castorei, aqua Anhaldina mirabilis, & similes. Nec unguenta contemnunt, presertim quan-

do post vulnus vel ulcus magnum & diuturnum plures canales sunt destructi, ut fibris emollitis, ex vicinis tubulis & canalibus liquores majori influant copia, & membrum sufficientibus succis irroretur, qua de causa sequens unguentum in Ariduris hisce auferendis, & nutritione promovenda summopere deprædicant.

℞. *Vngu. alth.* ℥viii.
arregon.
martiat.
agripp. aa. ℥ß.
Ol. laurin.
Iunip. è baccis aa. ℥ß.
lign. ℥iß.
lumbric.
castor.
Petræ R.
spicæ,
hyperic. aa. ʒii.
axung. taxi,
ursi
canis
porci
mur. mont. aa. ℥i.
homin. ℥ß.
sev. cervin. ℥i.
pulv. pip. nigr. ʒiii.
euphorb.
pyrethr.
alum. plumos. aa. ℥ii.
ceræ citrin. ℥iii.
M.

Salibus fixioribus referta massa sanguinea in scorbuticis volatilia interna & externa scorbuto convenientia in usum ducunt ex cochlearia, nasturtio, armoracia, semine erucæ, sinapi, raphani, non omissis anteà internis porosioribus & alcalicis, quibus sales acutiores facilè adhæreant & ab iis corrigantur, oculis scilicet cancrorum, ebore Philosophicè præparato, corralliis præparatis, antihectico *Poterii*, antimonio diaphoretico, nec non arcano duplicato, singulari in hoc affectu remedio. Foris sequens adhiberi potest mixtura spirituosa & balsamica.

℞. *Spir. Iunip.* ℥ii.
lumbric. ℥i.
spir. cochlear. ℥ß.
armoniaci ʒii.
Essent. eruc. ʒiß.
ol. destil. Camomill. Rom. ∋ß,
lavandul. gt. viii.
rorismar. gt. vi.
M.

Nec debitas suas hic detrahunt laudes balneis & thermis sulphureis & bituminosis, quibus membra arida sæpiùs immergi & foveri volunt iisdem, easque adhuc judicant præstantiores, quæ ex terra proveniunt, multum aluminis plumosi in se continente, ad quarum indolem accedere videtur fons ille medicatus ante parvum temporis spatium in Hassia nostra in agro prope Schenckklengsfeldiam prosilire observatus, cujus usu aliquot jam reconvaluere. Potest tamen harum suppleri defectus aliis quibusdam artificialibus, incoquendo scilicet aquæ communi vel pluviatili herbas nervinas, huicque decocto adjungendo sulphur crudum, bitumen & alumen scissile sive plumosum, quod tum pro fotu & balneo salutariter adhibebitur. Sparadrappam nonnunquam imponunt arido membro, ut fibræ non tantùm emolliantur, sed aer quoque arceatur noxius, ne per poros ingrediatur, nec liquores resoluti tam citò exhalentur, qualem sequenti conficiunt ratione.

℞. *Resin. pini,*
ceræ,
sebi hircin. aa. ℥iiiß.
Dissolvantur super prunis, & immisceantur pulv. sem. hyper. ℥ß.
Coquantur invicem, & tela linea Mixturæ huic immergatur.

quæ siccata parti tabescenti post fotum & inunctionem commodè imponatur.

§. 19. Perspecta itaque aliorum *Cura*, operam dabimus, ut illud etiam, quod Particularem Atrophiam produxit, quantum possibile, auferamus, finemque sic artis, quæ sanitas est, assequamur. *Cura* ergò, *nostro iudicio*, diminutionis hujus tabificæ restitutionem, mediante nutritione ac quasi regeneratione *Nostra Ariduram curandi ratio*

tione in carne, pinguedine, &c. præcipit: quòd si itaque massa sanguinea orbata, fit succo nutritio sive chylo à morbis exantlatis, ille reparetur cibis, qui in succum ac sanguinem facilè converti possunt, & multo alcali & sale volatili sunt referti, ceu jam superiùs de *Diæta* ad nauseam diximus. Et cùm ut plurimùm obstructio tubulorum vel à luxationibus, vulneribus, fracturis, contusionibus aliisque compressionibus externis oborta, tolli debeat, quibus enim sublatis & curatis, & tollitur inde producta Aridura, de horum prædictorum affectuum curationes suo loco agemus. Si ergo ab obstructione nervorum, aliorumque tubulorum à succis crassis viscidis ac lutosis oborta, omni studio eò collimandum est, ut hęc auferatur, &, si concurrat viscidítas ac aciditas, conveniunt hoc in casu præ aliis absorbentia sudorifera blandiora ac incidentia, quæ sanguinem cum reliquis succis attenuant, spiritus augent, eosque volatiliores reddunt, sicque obstructionem tubulorum tollunt: conducunt ergò sal. C. C. volat. succini, sal. volat. oleos. liq. C. C. succin. spir. sal. armoniaci succin. imprimis verò spiritus noster Catarrhalis, & spiritus C. C. cum sal. tart. paratus, vel spir. matric. fuliginis, Essent. castor. Zedoar. viperar. lign. aloes, spir. Eboris, lumbric. lil. convall. cochl. urin. formicarum, quæ æquè internè ac externè usurpari possunt, &, si acidum coagulans adfuerit intensum, magnetem acidi commendamus, Cinnabarin scilicet antimonii & nativit. pulv. spasmod. n. d. specif. ceph. D. M. mercur. dulc. in obstructionibus reserandis egregium remedium, quod etiam aliis addi porest remediis. In Juniorum gratiam unam & alteram communicabimus formulam.

℞. *Spir. Matricalis* ℥iii.
Sal volat. oleos. ℥iß.
M. & assumuntur 30. usque ad 60. guttis.

Incidentia varia interponenda sunt Tartarea, armoniacalia, & ex herbis atque radicibus aromaticis vel forma vini medicati propinanda, vel forma Essentię exhibenda.

Dein *Cura* eò dirigatur, ut promoveatur spirituum animalium influxus, tollendo obstructionem, & hinc simul sanguis ac reliqui succi, ad partem quo reparetur sufficiens nutritio pellantur, in specie habenda est ratio, an cùm solutione continui & effluxu nutrimenti inducta fuerit Aridura, an verò sola læsione vel obstructione sine continui solutione, sive hęc à vi externa facta fuerit, sive ab interno lymphę acidæ decubitu, in quem finem acidum absorbentia interna conducunt, ut oculi cancr. Ebur., C. C. aliaque corpora terrea, & insipida, quę salium acutorum acrimoniam obtundunt, ut corallia, cryståll. mont. testæ conchæ, in ditioribus margaritæ, unicornu, bezoar, &c. ex mineralibus Sal saturni, Antihecticum Poteri, antimonium diaphor. Balsamica volatilia oleosa hic apprimè prosunt, quatenus spirituum animalium influxum promovent, tubulos obstructos quoscunque aperiunt, Balsam. noster nervinus, item volatilis noster contra Atrophiam egregius est, quo plures inveteratas sustulimus Ariduras artuum. Conveniunt etiam spir. melits. fl. tunicar. lil. convall. lavendul. rosar. fl. tiliæ, salv. anthos, sive ex florib. rorismarini titulo aq. Regin. Hungariæ notissimus.

Si particulæ salinæ terrefactæ obstructionem tubulorum causantur, & sic Atrophiam inducunt particularem, in eum finem diuretica laudamus, quæ simul viscíditates incidunt, ut sunt spir. sal. armoniaci, succ. liq. tart. foliat. spir. Juniper. lumbric. asell. pil. Terebinth. cum salib. &c.

Purgantia verò quæcunque, ut ferè ubivis, sic & hic atro notamus carbone, quæ in Aridura angue pejus fugienda sunt, quia malum potiùs augent quam demunt, dum succum nutritium, aliosque ad nutritionem necessarios eliminant. Sic quoque hic improbamus venesectionem,

nem, quoniam hęmoptoici in aridutam incidunt, & videmus eos, qui diarrhœa laborant diuturna, facilè tabescere.

Nec hic Topica varia negligenda sunt, quibus solis sæpè malum tollimus, quare pro tubulis quoquo modo obstructis rursus aperiendis & ampliandis, atque sic in statum ordinarium revocandis, instituantur frictiones cum pannis asperis succino fumigatis, vel singulis septimanis bis vel ter parti affectæ apponantur 7. aut 8. cucurbitulæ cum flamma, absque tamen scarificatione, illæque relinquantur, donec rubescat cutis, tunc applicentur varii liquores illinendi & infrà dicendi. *Tulpius* Aridurę nil melius esse scribit, quàm ut mediante Cucurbitula cornea, & per hanc instituto suctu, juxta arteriarum cursum, nutrimentum, ut ille loqui amat, rursus attrahatur.

Si cum effluxu nutrimenti aut Synoviæ post vulnera insigniora accidit Aridura, huic prosunt fotus externi partis aridæ, cum decoctis emollientibus & nervinis volatilibus ex animalium partibus paratis. Sunt, qui partes emacidas illinunt pinguedine hominis aut vulpis, lupi, canis, taxi vel ardeæ, aut castor. vel ranar. lumbricor. Juniperi, apprimè tamen hic conveniunt ol. succini, anthos, spicæ, petræ alb &c.

Si verò Aridura fuerit ex paralysi, vel a fortiori contusione aliaque compressione, post frictiones partium deorsum versus institutas linimentum applicari potest sequens vel simile.

℞. *Ol. laurin.*
ungu. mart. aa. ℥i.
ol. Iuniper.
hyperic. aa. ℥iß.
alumin. plumos. ʒi.
ol. sabin. dest. ʒiii.
petræ alb. ʒi.
M.

Partes emarcidæ cum pannis asperis & calidis fricentur sæpiùs, præsertim in casu, ubi Ariduræ membri sensus formicationis aut stuporis una adsit spir. lumbricorum etiam, imprimis essentificat. & cum spiritu formicarum & sal. armoniaci volat. vel succin. vel lavendulat. vel anthos. junctus hoc in casu mira præstat, quæ volatilia spirituosa omnem implent paginam.

In Aridura imprimis in eà, quæ oritur à catarrhali lymphæ effluxu sequens proderit.

℞. *Sem. urt.* ℥ß.
rad. aronis
angel. aa. ℥v.
piper. long. ʒiii.
affund. bis spir. matrical. ℔i.
add.
Spir. lumbric.
urinæ aa. ℥i.
armoniaci aromat. ℥ß.
ol. caryophyll. ʒß.
M. qua mixtura illinantur partes emarcidæ:

Vel:

℞. *Infus. arthrit.* ℥iii.
spir. lumbric.
formicar. aa. ℥ß.
liq. C. C. succin. ʒii.
Aq. calc. viv. ℥iß.
M.

Vel:

℞. *Liquor. lumbric. terr. per deliq. in clibano parat.* ℥iii.
Aq. calc. viv. ℥ii.
M.

Vel:

℞. *Succ. lumbris. c. aq. Reg. Hungar. express.* ℥iii.
ol. de ranis ℥i.
M. & agitentur optimè quo illinatur pars arida.

Ex fotu sequenti plures restituti sunt,

℞. *Herb. maioran.*
trifol. fibr.
salv.
spic. aa. M. i.
fl. chamomill.
melilot. aa. M. iß.
sem. cumin.
fænicul. aa. ℥ii.
Sal. armoniaci ℥i.
Tart. ʒvi.
Dentur incisa ad chart.
Coq. in aq. communi pro fotu.

Dein Emplastro de Labdano artubus emaciatis imposito curavimus plures, ob partes enim volatiles gum-

gummosas maximè resolvit, sicque obstructiones pertinaces reserat, & sic spiritibus animalibus transitus rursus conceditur, in quem finem alia etiam emplastra ex volatilibus & gummosis parata conducunt, imprimis Nostrum de Thea. Sic quoque Thermæ sulphureæ & nitrosæ conducunt, vel artificiales possunt parari, quæ sæpè magnam præstant emaciatis opem, in quibus varia animalia ut canes juniores, item pedes agnorum & vervecum, adjectis formicis, lumbricis, aliisque pluribus sale volatili abundantibus. Balnea enim hæc & fotus ideò juvant, quatenus scilicet particulæ quędam volatiles, & dulces ex herbis coctis redundantes communicantur succis per vasa illa partis Atrophia infectę circulantibus, quo fit, ut obstructiones referentur & nutrimentum cum spiritibus iterum affluere possit. Balnea ergò sint, ceu dictum, ex decocto capitis & pedum vervecis, vel cervi, vel ex herb. origan. majoran. malv. alth. betonic. flor. lil. fol. salicis, salv. rorismar. &c. parata; vel fotus ex ejusmodi herbis concinnatus, ex quo prodeuntem vaporem excipiat membrum aridum, quo solo fotu plures vidimus curatos, additis nimirum scoriis Reguli antimonii, vel instituantur suffumigia varia ex succin. ass. fœtid. castor. oliban. mastich. & pluribus aliis, quę sępiùs plus pręstant, quàm unctuosa & pinguia. His jungendę sunt frictiones cum fumo succini, vel pannis asperis institutę, & calidioribus, vel etiam pelle vulpina foveantur. Alii pro fotu utuntur cane, cùm scilicet ejus, vel etiam alius animalis adhuc viventis Thoracem aperiunt, eidemque retorridam immittunt partem, idque aliquoties repetunt, donec pristinum parti robur & augmentum redierint. Immittunt alii artum emarcidum multę coctę, sive reliquiis post coctam cerevisiam (*Trebern*) sępiusque reiterant. *Hartmannus* commendat spiritum mellis singulari modo paratum, atque, mirabili etiam potestate valere in restituendis Ariduris *aquam fluviatilem*, quæ inter aquandum ex ore equotum generosorum, postquam biberint, profluere solet, si nempe diligenter colligatur, & potanda manè & vesperi detur, sed de hujus exoptato effectu valdè dubitamus. Meliùs ergò, cùm imprimis malum fuerit ab obstructione nervorum aliorumque tubulorum, conveniunt spirituosa nervina, ut Balsam. Nervin. m. d. spir. salv. aq. Regin. Hungar. vel spir. fl. anth. succinat. astrum nostrum cephalicum; sal. volat. armoniaci urinos. aliaque sepius illita. *Felix VVurz* arcanum suum solanis aliis unguentis aut pinguedinibus mixtum commendat, quo omnem Ariduram particularem promptissimè curari asseverat. Emplastra ex gummatis, imprimis de Labdano, de Thea, & omnia, quæ salibus volatilibus prædita sunt, gummata verò non in acet. sed spir. vin. dissolvi debent, nec multum ceræ aut resinæ Emplastris addantur, vel ceratum nostrum de Cumino, vel aliud pro picatione in Atrophia membrorum, ex quacunque causa probatum est. Spiritus quoque sequens ad Ariduram egregies est.

℞. *Fl. lavendul.*
cheiri
fl. hyperic.
lil. convall.
chamomill.
herb. menth.
origan.
sarracen.
rorismar.
spic. aa. M. ii.

Infund. in spir. vin. Gall. stent per mensem in digest. dein colentur cum forti expressione, servetur ad usum, quo spir. membra arida sæpè laventur.

Convenit etiam hic ol. animale, quod superiùs in *Oesophagi Paralysi* communicavimus. Sic quoque *Pedemontanus de Secret. l. 1. p. 38.* modum parandi oleum ex cane russo laudat, quo quendam sanavit, qui

per 11. annos brachium instar ligni aridum habebat.

Platerus sequens magnificit, quod haud contemnendi usus est.

℞. *Summit. sabin.*
Summit. Iuniper.
fol. leuistic. rec. aa. M. ii.
fl. chamomill. P. ii.
gran. Iuniper. virid. P. iii.
conciss. & contus. add.
ol. laurin.
lil. alb. aa. q. s.
axung. porcin. ℥ i.
Aq. vitae ℥ ii.
Coq. omnia ad consumptionem humiditatis, coletur exprimatur quae,
add.
ol. spicae ℈ ii.
pulv. sem. sinapi ℥ ß.
rad. pyrethri ʒ iii.
piper. long. ʒ ii.
Cerae q. s.
M. f. Unguentum.

Alii sunt, qui succum urticae membro arido saepiùs illitum magni aestimant. Rarum est exemplum *Tulpii Obs. Med.* 49. *l.* 3. quòd Atrophia membri suctu sanata sit.

CAPUT II.

De ulceribus & Fistulis.

§. I.

Vt è quinaria Chirurgicorum affectuum classe ferè nullus *Vlceribus*, ita ex Ulceribus nullum *Fistulis* accuratiorem considerationem meretur, juxtaque Chirurgum non vulgarem, aut barbitonsorem, aut balneatorem, sed dextrum & benè exercitatum, imò ipsum Medicum postulat. Adsertum hoc roborat frequens horum Chirurgastrorum utplurimùm imperitiae debitus proventus, nec non difficilis, si planè impossibilis curatio, unde à vulgaribus Ulcera & Fistulas ad Divos relata esse, quòd horum ope indigeant *Petr. Forestus l. 7. Obs. Chir.* 16. existimat, memorabiles ad *S. Eligium Guido de Cauliaco*, cum gentilibus remittit, *Chir. magn. tr.* 4. nec non balneatores & Carnifices, qui hanc artem in contemptum Chirurgorum ac Medicorum turpiter sanè exercent. Imò hisce in locis ad fascinum impiè confugiunt, dicuntque, Cacodaemonem, modò solum, modò ministrantibus ejus mancipiis sagis & veneficis, Ulcera seu Fistulas efficere, ut non ità pridem Carnifex quidam ob Fistulam talem curatam sed infeliciter, ad hoc confugit excusationis asylum. Sed quàm rectè haec sint dicta, quilibet videt, & omnia haec rident, quibus causa & cura *Vlcerum* ritè perspecta ac cognita sunt. Qui Carnifices, non verò Medici, uti quidam existimant, meritò Roma expulsi fuere, & adhuc hodierno tempore non in Republica benè constituta tolerandi essent, qui tantùm ad tormentum generis humani artem istam exercent. Eapropter incitat Nos communis hominum salus, uti in Ulcerum & Fistularum veras causas, signa, & curationem rationalem paulo penitiùs inquirere constitueremus, ut clarè & distinctè ut plurimum absque veneficiis appareant.

Ulcus Graeci ἕλκος vocant, videtutque nomen Latinum à Graeco deductum esse, dicitur & Helcus, Hulcus, Helcosis. Germani dicunt *ein Geschwar, oder alter Schade.* Statim autem ex jam dictis abundè patet, mihi in praesens rem esse cum Ulceribus continui solutionem ab acribus succis stagnantibus, in quibuscunque corporis partibus & tubulos seu canaliculos discindentibus seu corrodentibus factam, & ejusmodi Ulcera diversa producentibus. Ulcus enim nihil aliud est, quàm solutio unitatis vasorum & sepe eorum osculorum, per quae, & ex quibus succis, imprimis verò chylosus effluit, qui simili modo ad alias manat partes, easque partis mollis pariter ac durae perluit, corrodit, absumitque substantiam; in quo consistit essentia Ulceris. *Vlcus.*

Ulcus differt secundùm rupturam & cor-

& corrosionem vasorum vel majorum vel minorum, item si Ulcus occupat vel membranas, vel alias partes sive canaliculas, hinc etiam varii effluunt succi. Inter doctrinam Ulcerum possunt jure meritoque *Fistulæ* recenseri, quæ tantùm paucis ab Ulceribus differunt;

Fistula.

Fistula enim dicitur illud ulcus, quod arundinis instar fistulosum est, partem, quam occupat, penetrans, corrodensque, & fistulas cavitate sua immutans, præsertim musculorum, quæ ut in superiore parte foramen angustam habent, ab inferiore latius, ita hæ utplurimum os strictum formant, in profunditate in latum extenduntur. *Vlcera* inde Medicis *fistulosa* dicuntur, Spagiricis *Vlcera salis petræ*, & Idiotis *divi Quirini foramina audiunt*, Græci σύριγγας eodem cum Latinis jure, item τυλώσεις à callo nominant Germani app llant fistulas *Rohr-oder Hohl Geschusare Rohrlocher*. Fistulæ ergò describuntur, quòd sint Ulcera vetusta sinuosa, profunda in orificiis utplurimum stricta, in profunditate latiora, cum duritie callosa, in partibus quibuscunque à particulis acribus acidis corrosivis, canaliculos maximos perforantibus, & discindentibus, atque hinc effluentibus succis oborta.

Species ulcerum.

Dantur Ulcerum diversæ species. Differentia autem imprimis sumenda est ab excrementis Ulcerum, quandocunque enim ulcus pus album, æquale ac minimè fœtidum excernit, dicitur *Vlcus vulgare*, omnium faci l mè sanabile.

Vlcus vulgare.

Ubi verò serosus succus affatim emanat, ulcus dicitur *saniosum*, Veteribus rheumaticum, phlegmaticum, vel fistulosum dictum, Germanis *ein fließender, rinnender schade* Effluxus hujus copiosæ lymphæ dicitur ichor, *das Glied VVaßer* ulcusque hoc tamdiu insanabile redditur, donec iste effluxus cessat. Ubi autem sordes mixtæ sunt, nempe sanies, aut atrum, lividum, cinereum aut variè coloratum crassum ac sordidum, glutinosum & tenaciter ulceri inhærens in eo reperitur excrementum cum fœtore, & profunditate, tale *ulcus* dicitur *sordidum*, Veteribus ulcus *melancholicum, malignum & depascens*.

Vlcus sordidum.

Sic quæcunque depascentia & in profundum ambituque rodentia ulcera à quibusdam vocantur *lupus*, Germanicè *ein fressender VVolff*.

Lupus.

Alii tamen per lupum intelligunt ulcus quoddam specificum utplurimùm in carnosa femoris parte sedem figens, & acerbis cruciatibus affligens, nisi ulceri quotidie frustum carnis recentis imponant. Alii è contrario sævam illam faciei & narium exulcerationem, qui aliàs noli me tangere appellatur *lupum* vocant.

Noli me tangere.

Sic quoque ejusmodi corrosiva ulcera nuncupantur Phagedæna & *Nomodes*, Germ. *ein umb sich fressender schade*.

Vlcus phagedænum.

Aliis etiam Chironia, à Chirurgo Chirone, aliis dysepulotica ac Telephia dicuntur, h. e. quæ non duntaxat affectam carnem erodunt, & quasi dentibus devorant excavantque, sed etiam adjacentes & vicinas partes erodendo & exedendo depopulantur. Talem autem inter utrumque esse differentiam volunt, quod nimirum *Phagedæna* sit paulo mitius Nomode, & saltem ambulando (hinc dicitur Foresto ambulativum ulcus,) & serpendo cutem erodat, sitque species Impetiginis & *Serpiginis*: Nome verò non tantùm cutem, sed & carnem excavat.

Nome.

Sed quæso? nonne nomina hæc Tyronem magis confundunt, quàm juvant, nauseamque ipsi pariunt? Hinc & nos in iisdem nolumus prolixiores esse, sed ad Lexicographos eorum amatores remittimus. Cùm autem ulcus cum tumore præduro incipit, ac dein in malignissimum & maximè dolorificum ulcus degenerat, tunc Ulcus dicitur *Cancrosum* seu Cancer exulceratus, de quo suo loco ex professo agemus.

Vlcus cancrosum.

Sic quodlibet etiam Ulcus malignum seu virulentum exedens & omnem sanationem respuens *Cacoethe* vocatur.

Vlcus cacoethes.

Ulcera particularia etiam sua sortiuntur peculiaria nomina, de quibus omnibus in suis capitibus agemus.

Vlcera

peritas quædam & durities Ulcerati membri, à pertinaciſſima obſtructione canaliculorum provenientia ſymptomata. Ulcera enim Sphacelata nullum exhibent pus.

Ulcus *Phagedænum* à τοῦ φαγεῖν excedere dictum, quia partes vicinas quaſi dentibus comminuendo devorat: ſigna ex quibus cognoſcitur, ſunt ſequentia. Ulcera Phagedænica ſunt cum Telephiis, & Cheironiis rebellia, magna, nullis obedientia Pharmacis, oras habentia duras tumidasque, quando enim optima applicantur remedia, in deterius ruunt hæc Ulcera, & magis diſcindunt ſanam carnem cum ſuis vaſis, & ægri adeò vehementem patiuntur dolorem, ut dies noctesque inſomnes traducant; Ulcus denudatum plures angulos & profunditates exhibet, fibræ, venæ ac arteriæ ſæpe nudæ in conſpectum veniunt, cum metu gangrænæ. Materia quæ effluit, nihil aliud eſt, quam ichor fœtidus aut flavum putridum ſerum. Sæpe eryſipelas vel Herpes degenerat in tale ulcus. Ulceris, cui os corruptum ſubjacet, ſigna hæc ſunt, primò materia, quæ effluit, eſt ſpiſſa inſtar oleoſæ pinguedinis, utplurimùm graveolens, aliquando ſubflavi, interdum viridis coloris, utplurimùm tenuis & fluida ac copioſa effluens, & inde probatur, num os ſit corruptum, nempe Chirurgus imponat plumaceolum profunditati hujus Ulceris, & altero mane exemti plumaceoli pars inferior magis fœtet, quàm ſuperior, quod certum ſignum eſt, os ſubjectum eſſe corruptum. Alii Chirurgi Emplaſtrum imponunt, & ſi hoc altero mane nigrum conſpiciatur, de oſſis carie non ampliùs dubitant. Adeſt 2. carnis Ulceri incumbentis mollities & flacciditas cum ſpongioſa & fungoſa ſubſtantia, ejuſdem partis livor eſt modo inſtar lardi, modo flavi coloris prominet caro. 3. Mali diuturnitas, ad cicatricem enim perduci nequit, quamdiu os corruptum manet, & quamvis ſæpe coaleſcant labia, poſtea cum majori incommodo iterum rumpuntur, cçu id quotidie obſervatur. 4. Eſt, quod tutiſſimum, præſentia ſcilicet ipſius oſſis, ſi nudum conſpicitur & nigrum excoriatum, inæquale, de quibus vide inferius, ubi de *Carie oſſium* ex profeſſo tractabimus.

Signa Vlceris Scorbutici.

Vlcus Scorbuticum cognoſcitur ex ſignis, quæ ſcorbuto ſunt utplurimum ſolennia, primò ergo diſpiciendum, an parentes hocce malo afflicti fuerint, an æger illis in locis, ubi ſcorbutus endemius, ut Belgio, Anglia aliisque locis maritimis vitam degerit, an malo hypochondriaco vel febre quartana, vel alio diuturno laboraverit morbo, inde enim via habetur explanata ad penitiorem cognitionem, ſi dolor capitis vel in hoc, vel in illo percipitur loco, & quidem intenſus, ſi ægri fuerint ſomnolenti, vel laborent vertigine, deliriis, apoplexia, paralyſi, convulſionibus, ptyaliſmo, ſi ſimul adſit ſanguinolentia gingivarum cum fœtore intenſo halitus, præcordiorum anguſtia atque difficultate ſpirandi, & pectoris dolore, tuſſi ſicca, ut putent jam ſeſe ſuffocari cum deliquiis animi, ſi in primis viis circa ventriculum percipiant ſæpe dolorem cum nauſea, ſæpeque vomitu, ſi abdomen eſt diſtentum flatibus, aliquando corripiuntur dyſenteria, adhæc percipiunt in artubus dolores vagos arthriticis ſimiles, conſpiciuntur maculæ rubræ, purpureæ, aliaque exanthemata in facie, pectore aliisque corporis partibus, tumor pedum adeſt cum ſubſequente ſæpè hydrope. Sed quis omnia hæc recenſebit: in uno hæc, in alio alia apparent phænomena: ſi caries oſſium ſimul conjuncta eſt, caro ſemper in Ulcere luxuriat, ac major puris copia adeſt, quàm Ulceris anguſtia requirit. Caro enim valde luxurians & ſenſibilis, facilè ſanguinem ſtillat.

Signa Vlceris cum carne luxurians.

Color hiſce in ſcorbuticis Ulceribus ſubcœruleus eſt, cum punctis albis inſtar lardi, & humor, qui effluit, non eſt inſtar albi olei, ſed eſt ichoroſus, lutoſus & tenax, malè olens:

Ulce-

Ulceris sordidi signa. Ulceris sordidi seu putridi signa ut attingam, sunt ferè eadem, tumorem enim vel pustulam sequitur: materia intus contenta est, & hæc instar lardi, h.e. tenax, lutosa & maximè loco hærens, in lateribus sc. Ulceris: facile hoc ulcus cacochymicos infestat, h.e. corpus in quo succi non satis attenuantur vel subtilisantur, vel fluidiores fiunt. Succi exulceribus effluentes varia quoque à Veteribus sortiti sunt nomina. 1. Pus dicitur, quod nobis est alba & crassiuscula materia benè olens, & nihil aliud est quam coagulatus chylus cremori lactis similis, quæ à Veteribus concocta in Ulceribus habetur materia. 2. Ichorosus sanguis, qui communiter acidum spirat, & gustu deprehenditur salsus, & videtur esse serum sanguinis, dicitur *sanies*, & cùm permisceatur sanguini, dicitur *pus sanguinolentum*. 3. *Ichor* vocatur tenuis ille humor chyli sulphureus & salsus, qui etiam sæpe ex ulceribus effluere solet. 4. *Sordes* dicitur illa materia, quæ lardo similis est, lutosa, spissior, quæ non facilè canaliculos carneos perfluere potest, & lardum repræsentat in Ulceribus difficilioris curationis. 5. *Virus* quod appellatur, est acris fœtidus, tenuis humor, Ulceribus maximè noxius, qui vulnera aperit rodendo & cutem pustulosam reddendo. 6. *Melagium* est oleosus humor, qui ex corruptis ossibus effluit, & instar ossium comminutorum fœtet.

Signa fistularum. *Fistulæ* differunt, ceu superiùs diximus, tantùm profunditate, angustia & diuturnitate ab Ulceribus, habent enim profundum, fistulosum foramen extrinsecus, angustius, latius intrinsecus, cum callosis subinde & duris labiis, intus plures quoque habet canales Fistula, qui se ad omnes partes explicant, & usque ad superficiem cutis, & valde profunda est Fistula, in qua cavitate, tanquam in spelunca commutatur pus, & sensim, & partitim emanat, sæpeque coalescit, tunc iterum aperitur; materia quæ effluit etiam in Fistulis alba & aliquando vel flava, vel viridis, nonnunquam nigra, interdum albidior, sæpe putrida ac cadaverosa, sæpe cum copia materia nonnunquam pauca cum quantitate excernitur. Omnes occupant corporis nostri partes, nec ulla pars datur ubi Ulcus vel Fistula non produci potest, & pro partis affectæ ratione minùs vel magis periculosa est Fistula, apta enim est quæcunque materia exedente & corrodente vi prædita, in quocunque loco moram nectens, sive sanguis restagnans & corruptus, sive alius succus aut sanies sit à contusione, tumoribus, abscessibus, vulneribus, Ulceribus relicta, ut sinum ad Fistulæ formam excavet. Fistulæ spumosam, aquosam, saniosam materiam, subinde virulentam & aliquando cum sibilo ad compressionem eructant, quandoque tamen ferè siccæ sunt, variaque curationis spe Chirurgum ita plerumque lactant, idque juxta male vel benè institutam diætam, dolor vel nullus vel exiguus adest, nisi pars maxime sensilis subsit, quia plures fibræ discissæ sunt, hinc nullus sensus doloris. An simplex, an in plures diducta sinus sit Fistula, ex effluentis materiæ majore vel minore copia colligere est, plura item orificia liquoris injecti habita effluxûs ratione explicare facile est. Brevem aut altius penetrantem, ut & flexuosam aut rectam stylus prodit intrusus, qui in flexuosis ex flexili magis materia paratus stylus convenit, aut hujus loco candela cerea substituitur. Veteres ad explorandum, ut dolorem evitarent, variis usi sunt instrumentis. *Galenus* seta uti voluit: *Hippocratis* aliique recentes caule: *Guido* cum sui temporis Chirurgis petroselini aut betæ radice Fistulæ altitudinem exploravit. Sed ad quem usum talis apparatus? Explorationes enim has, tamquam periculosas non admittimus. Si Fistula in sola carne hæret, quod stylo tangitur molle est, pus exit album, æquale, cópiosum: ad nervum quæ pertingit, in profunditatis exploratione dolorifica est, pus crassum,

ſum, oleo haud diſſimile exſpuit, motumque partis, in quam hic inſeritur, lædit, affectis vaſis ſanguiferis, ſanguis cum pure exit, ex venis quidem craſſior, ex arteriis pellucidus magis & aliquali cum ſaltu & titillatione proſilit. Ubi ad os tendit Fiſtula, durum quid & retinens, & æquale ſtylo occurrit, dolor, ſolo perioſteo, non omnis abeſt ſub carie aſperum & inæquale eſt, eoque magis, quo caries major, pus nigricat, mali odoris & tenue admodùm deprehenditur. Num verò Fiſtula recens aut vetuſta ſit, continua aut periodica, tempus & res ipſa loquuntur. An callus in orificio ſolo hæreat, an interiora etiam durior inveſtiat, facilè diſtinguitur. Ani fiſtularum & recti inteſtini ſpecialia ſigna videantur ſuperiùs ſuo capite.

Veterum opinio de cauſa Vlcerum. §. 4. *Cauſam Vlcerum* conſtituunt *Galenici* humores acres erodentes, eoſque vel pituitoſos; vel bilioſos, vel ſeroſos, vel atrabilarios. Cauſæ *Vlcerum*, juxta ipſos, ſunt plures externæ, aliæ internæ. Antecedentes ſunt cacochymia, vel à toto vel à parte proveniens; externæ cauſæ rerum nonnaturalium finiſter uſus. Cauſæ conjunctæ ſunt humores acres & erodentes, ſeu ſalini, qui ulcus excitant, à mala viſceris alicujus diatheſi, vel à toto provenientes. Inter *cauſas externas* & *procatarcticas* numerant Medicamenta corroſiva, adurentia, corpora item fricantia, & intertriginem cauſantia, item contagium tum Venereum, tum ſcabioſum, tum peſtilens, lepram, &c. Ab Ulceribus tres præcipuè humores profluere ajunt, unum ſubtilem, qui *ſanies* dicitur, alium craſſum, qui *ſordes*, tertium qui medio modo ſe habet, & *Pus* vocatur: hinc Ulcera vel *ſanioſa*, vel *ſordida*, vel *purulenta* indigitantur; quos humores hoc modo fieri aſſerunt; quod ſi ſc. humores aquoſi ad partem confluant, dicitur ſanioſum Ulcus: ſi craſſi, ſordidum; ſi purulenti, putulentum. Bonum eſſe dicunt *Pus*, quod eſt album, læve, æquale, & minimè fœtidum. Sanies autem dicitur ipſis *Ichor*, aliis *virus*. Ulcera partium etiam fieri aſſerunt ob mandantis partis affluentiam & humorum copiam, aliquando à partis recipientis potentia attractiva.

Oſſa corrumpi ajunt vel ab *externis* cauſis, ut ab aere nimis frigido vel calido; vel à corpore incidente, contundente, rumpente, Medicamentis acribus & corroſivis, vel ab apoſtemate præcedente: vel ab *interna cauſa*, ut ſunt humores vitioſi corroſivi, virulentis, ſanioſi, viſcoſi, &c. ab humorum quantitate & qualitate peccantium affluxu; unde *Dyſepulota*, *Cacoethica* & *Chiroma* dicuntur. Juxta ipſos Fluxiones excitant *cauſæ externæ*; v.gr. Aer in qualitatibus excedens, cibi & potus mali ſucci & copioſi, vigiliæ nimiæ, ſomnus longus, motus nimius, cura, ſollicitudines, evacuatione conſuetæ impeditæ: *Cauſæ* aliæ ſunt quatuor, utpote pars mandans, pars recipiens, humoris fluentis conditio, & via, per quam fit fluxio. Pars mandans humores à ſe propellit, vel quia potens & valida, vel quia irritata; huc confert via, & partium meatus. Humores autem generari dicunt, vel à prava victus ratione, vel ab alicujus viſceris nobilioris, vel membri vitio. Partem autem recipientem fluxionis eſſe cauſam, vel quia debilis, rara, mollis, vel quia in loco inferiori & patente ſita eſt; humorem fluxionem cauſare arguunt, quia vel copia, vel qualitate manifeſta, vel maligna irritat, vel ob fluxibilitatem & pondus; ut in hydropicis: canales autem & via ſunt in cauſa, eò, quòd nimiùm dilatantur, & patent. Et hæ ſunt ipſorum cauſæ fluxus humoralis.

Ulceris *depaſcentis* ſeu *Nomes*, *Phagedænici* ſeu *Vlceris ambulativi cauſæ* ipſis ſunt humores praui, acres, bilioſi, ſalſi, & affectæ partis intemperies calida & ſicca; vel etiam foventur ab alicujus viſceris, aut præcipui membri, ſimili intemperie, incipiunt ſæpiùs ejuſmodi

di Ulcera post herpetes, seu exurentes pustulas. Causæ sunt illa omnia, quæ calidos, acres, & corrodentes humores gignere possunt, uti est aer præfervidus, cibi & potus calidi, ira, Medicamenta acria, vulnera malè sanata, quæque multum degenerarunt, qualia sæpe evadunt Sclopetorum.

Vlceris Sordidi causam externam dicunt alimentum pravum, aerem impurum & pestilentem, Medicamenta oleosa; *internam* verò arguunt pravum & crassum humorem, qui per incalescentiam & fervorem putredinalem non parvam nactus est malignitatem; huic adstipulant affecti membri debilitatem.

Vlceris Sinuosi, quod angustum orificium, intus verò latum habet ventrem, & interdum cuniculos agit citra duritiem aut callositatem. Causam esse demonstrant à sanie aut pure corrosivo, quod apostema aut abscessus neglectus progeneravit.

Fistula. Sinuosa hæc Vlcera sæpissimè degenerari in *Fistulam* observant, quæ ipsis nihil aliud est, quàm Sinus ulcerosus, angustus, longus & callosus, Fistulæ in modum, per quem humores effluunt.

Fistulam ab eadem causa, ac Ulceris Sinuosi, deducunt. Fistula enim tantùm Callo à Sinuoso differt Ulcere. Callum autem in Fistulis oboriri censent à crassæ & viscidæ materiæ influxu, eum autem potiùs in sinus orificio, quàm in fundo fieri scribunt, cujus ratio ipsis hæc est, quod Natura, ipsorum Deastra, semper ad cutim protrudit excrementa, quæ etiam cutis sua duritie ad calli generationem, non parum contribuit. Fistulas enim ex acribus ac mordacibus humoribus partem mollem exulcerantibus nulli dubitant.

Paracelsi opinio de causa Vlcerum. §. 5. *Paracelsus* de Fundamento *Vlcerum* differens, Ulcus aliquod in corpore præter corrosiva nullo modo posse fieri statuit, aitque, nullum etiam corrosivum extra salium genera reperiri; Inde quorumvis Ulcerum originem ex salibus deducit, non ea via quidem, ut sal transmutetur, melius aut pejus reddatur, uti de complexionibus fictum arguit. Centuplicatam in corpore salium varietatem existere ait Author, quorum quodque genus peculiare suum Ulcus efficit: ex quorum conditionibus juxta salium existentiam Ulcus pejus fit, aut melius alio. Inde suam formam, conditionem, essentiam ut externa salia sumunt. Sal quod limaturæ ferri permiscetur, ut ille ait, peculiarem suam ferruginem habet: item sal urinæ suam & alumina propriam, &c. quamquam ferrum unum & idem existit, nihilominus transmutationes, quę per salia fiunt, haudquaquam similes, quod in salium conditiones transeant. Et prout unum gustu vehementius est alio, quod à differentia percipitur inter Vitriolum, sal commune, sal nitrum, & alumen, quodque peculiarem dolorem infert, uti gustum habet proprium.

Non secus, imò pejus ea efficere Ulcera dicit, quę proueniunt ex Realgaribus, ut sunt Arsenicalia, auripigmenta, usnea, petrea &c. ut ista pro sui conditione veneni tumefaciunt, pungunt, &c. hic etiam ubi producunt Ulcera, sese palam faciunt. Horum omnium primum fundamentum esse ait, cognoscere totum corpus in hujusmodi salibus constitutum: & quantum externa mineralia comprehendunt, Microcosmum tantundem etiam concludere. Ex prædictis fieri Ulcera contendit, non aliàs, quàm super ferrum ferrugo, quod proprium sal consumit. Sic & cuprum juxta ipsum, suo sale proprio conuertitur in æris florem, aut viride æris: non secus in sui consumptionem per salia sua transmutatur corpus. Aliam nonnullorum *Vlcerum* originem fieri statuit ad hunc modum. Salia quædam

dam subtilia sunt, & liquorosa, quæ per propriam subtilitatem corrumpuntur, eo quod in aliis liquoribus existunt aut separantur postmodum in hunc modum. Vinum integrum & sanum videtur, & in eo sal ejus non percipitur, quia dulce bonumque, nec non in substantia sua potentissimum: suo tempore post ab eo sal proprium separatur, ac tartarum producit ad latera vasis, quod sal acutissimum existit; pariter ratiocinatur Author, in corpore liquorem, qui necessarius est illi, temporis etiam successu talem in separationem transire: pellis ejus est vas, cui juxta ipsum tartarus adhæret, ut in dolio, cum sua differentia tamen, & corpus corrodit. Similiter vinum acescere ait, quia substantia sua separatur ab eo. Nam aliis in corpore liquoribus accidit, qui centuplicatè variantur, ubi similem in acetositatem incidunt, statim adesse corrosivum statuit. Nec est, quòd miretur quispiam ob salium in corpore multitudinem, cum idipsum varietas demonstret Ulcerum corporis, in quo generationes omnes elementorum existunt. Latiùs notat salia corrosiva juxta separationem tartari, nec non aceti processum à vino similiter Ulcerum originem esse, quum in suam exaltationem ad hunc modum veniunt: & prout unum diutiùs altero vinum conservatur, & acutius existit, in corpore salia juxta ipsum haud absimilem differentiam habent. Nihil enim præter corrosivum in corpore existere posse arguit, quod ulcus forare possit, aut corrosivum esse posse, quòd sal non sit. Omnia Ulcera dicit Author mineralia esse, uti sc. terra corpus est mineralium, accidere enim ait, ut uno in loco reperiatur aluminosa, vitriolata quidem in alio, salia similiter in tertio, quarto verò nihil, &c. Sic etiam contingere in corpore asserit. Ex sale *Noster* omnia deducit Ulcera tùm interna, tùm externa, & non ab humoribus, uti Galenici fecere. Sal etiam urinæ varia producere Ulcera Author arguit, per urinæ enim viam prout in Cambuca similibusque, sal istud cum urina simul, ut acetum cum vino bibitur, effluere debere testatur. Quum tamen in separationem transit inde mox centrum sequitur, post eruptio manifestatioque foraminis, quod ad mentem ipsius pro conditione sui salis formam habet. Simili processu cognosci posse ait salia hæc omnia, quæ ex salino verò corpore profluunt, quæque plura sunt sub fundamento comprehensa tamen omnia, prout ipse Cambuca continet. De coloribus, qui videntur Ulceribus accidere, solùm ex salibus, è quibus oriuntur omnes, procedere pariter & formas vult. Ubicunque sal non fuerit, ibidem iuxta ipsum & color nullus, & in extractione proprietatum salis colores fiunt manifesti; sic etiam ex forma varia curantur; idque juxta species: Crystallum in angulos cudit aliud nihil, quàm sui salis proprietas; quod citrinus lapis ali m formam habeat, alterius, est sui salis causa; sal aliud in Saphiro, quàm in Granato latere dicit; similiter juxta eum aluminis est alia forma, quàm Vitrioli. Salis communis formas varias esse arguit, unam quidem aqueam, cotis instar aliam, granulatam quandam, &c. Sic etiam Ulcera corporis apparere vult longum unum, latum aliud, angulare hoc, rotundum illud, quod salium suorum, ut cujusque quæque proprietas efficit.

Fistularum originem pariformiter ac Ulcerum exsurgere contendit, ut, quum alumina simul una cum nutrimentis aliquo loco resolvuntur, hæ juxta eum suum locum inclusum appetant, h. e. putrefaciant, & non corrodant: estque dulce quoddam alumen earum. In Lacertis eas primùm oriri asserit, etiam in juncturis arterias inter aut ligamenta. Postquam occultam ejusmodi putrefactionem *Fistularum.*

nem fecerint, aut in latum extenderint, spiraculum sibi parare non alia de causa dicit, quàm ad respirationem. Ob debilitatem istius aluminis corrodi cutem non posse asseverat. Fistulas etiam ex omnibus Vulneribus & Ulceribus nasci posse haud dubitat.

Hujus generis alia multa foramina fieri in corpore statuit, quæ minora sunt extrinsecus, quàm intrinsecus. Istorum esse conditionem ait dolores non inferre, sed prout aluminis dulcis est natura, semper humiditatem emittere, vel in aquam resolvi, sic & Fistularum conditionem esse ait, spumam, aquam & saniem ejicere; ubi tamen glaciei non fuerit alumen, aut ejus acuitas mortificata, nam per illud dicit Fistulam cavernosum ulcus efficere. Cùm Fistula, (pergit Author,) perseverat in exaltatione sua, manet quousque morbus ad eam alius accedat; nam juxta ipsum ex Fistula mors nulla producitur. Latius in alumine considerat, id quod plumosum dicitur, sæpiùs manifestari, de quo mirabiles admodùm conditiones oriri asserit, ut sunt scrophulæ, formicæ, & id genus alia, quæ omnia produci ait ex alumine plumoso, quod quum separatur, tria, quatuor, quinque, vel plura centra facit, usque in centum vel ducenta, hunc in modum: Quoties gutta separatur, toties ea coagulatur, & hac duritie circum se corrodit in foraminis productionem: & ubi multæ guttæ resolvuntur, juxta Authorem multa pariter foramina fiunt, nodi glandesve donec incidant. Quandoque mitigari scribit per aluminis dulcis accessionem, ut sua foramina dolores non via vehementes inferant ac per se: nonnunquam ab arsenico malitiam suam adauctam habere notat, quæ pejus efficitur, quàm alias existeret. Hujusmodi plumosi conditio quum incipit oriri, duplici via manifestatur: Priore, nodis ac duris glandibus præmissis, ex quibus juxta Authorem fiunt Scrophulæ, nec non id genus Ulcera multa, quæ sub Scrophulis omnia comprehendit; posteriore, pruritibus & ustionibus primùm aggreditur, ex quibus non adeò magna vel profunda fieri Ulcera asserit, sed pejora satis & acutiora juxta mixtionis incidentiam, sese multo minusve manifestare possunt. Notat insuper fœtorem, profunditatem, vermes & similia, quæ occurrunt in similibus, occasione carnis fieri, quæ conditionis illius existit, ut istorum facilè generationem admittat. In carne vermes quandoque nasci arguit, quando putrefactio nimiam in resolutionem tendit, ut in fœtorem transeat. Pariter si cum Gangræna, quod Ulcus appareat causam esse putat, quia bonum atque malum accidentia sua recipiunt.

§. 6. *Helmontius* Ulcerum causam occasionalem & radicem eorum esse ait fermentum quoddam seminale, deleterium atque virus proprium contagiosum susceptum, partisque fundo ac labris seu oris (non cavitati) impressum & insitum, ejusque Archeo exoticum, carnis & cruoris boni corruptivum. Pariter quoque Ulcera fieri asserit vel à vulnere malè curato, vel à contusione, vel ab apostemate erumpente, vel tandem à veneno intus genito, quod sui malignitatem plantat in externa parte, ibique fermenti sui virulenti proprietates fixit. Unde quoque juxta ipsum, quicquid cruoris alendæ parti in horas distribuitur, id totum in virus vertitur juxta fermenti sui prosapiam. Author valde insurgit contra Galenicos, eosque ridet, & saniem ac pus non ut illi, dicit Ulceris aut partis excrementa, ut neque digestionis naturalis: sed esse ait producta seminum sive radicum Ulceris, statuitque in Ulcere habitare proprium corruptorem, qui cruorem alimentarium vitiat, antequam digeri sit aptus. Degenerari arguit ille & transmutari cruorem in radices partis, qua corruptor locatur residetque, non autem in ipsa Ulceris cavitate, sive alveo, alioqui namque necesse esset, merum atque innocuum *Helmontii ratiocinium de causa Ulcerum.*

cruo-

cruorem decidere semper in ipsam Ulceris cavitatem, atque ibidem corrumpendo degenerare, quod oculos & quotidiana ipsius experientia falsum asserunt. Radicem cujusvis Ulceris esse in fundo & labris, sive margine, nullus dubitat, i.e. partibus cavitati finitimis habitat, quibus nempe sua est coquina, qua cruor alteratur in corrosivam saniem, pus, &c. sanies verò ipsa est illi productum, sive effectus positivus Ulcerum, ipsa autem cavitas ejus, quæ Vulgo medentum ulcus æstimatur, est productum privativum, atque deficiens. In oris Ulceris enim circumhabitare statuit hostilem corruptorem & hospitem fermentum virulentum, ad quod cernit oras atque fundum diversimodè alterata. Enim verò majora Ulcera pure carere asserit, saniem duntaxat plorare ait continuam, & subinde decuplo plus, quàm juxta alioqui cruoris distributio requirit, atque in aquas acres, atque depascentes transmutatum ichorem deffluere putat. Etenim ut acor, ad mentem ipsius, in stomacho est gratus & ordinarius sapor: sic extra stomachum, omnis aciditas est præter naturam & hostilis, hinc quoque corrosionem in Ulceribus ab *acido* deducit. Author cum Paracelso 101 species Ulcerum statuit, quot salia, quia fundunt synoviam continuam salsam. In Ulceribus rodentibus ac putrescentibus dolores prodire ex acido primum concepit. Dolet enim, inquit, anima sensitiva primùm, quæ tandem assueta, minùs excandescit, perinde ut insuetus equus calcaria recusat. Dolorem quandoque in Ulcere ex sola meraque indignatione æstuare memorat. Imò Ulcera sanguinem mutare sæpe in aquam pungentem contendit.

Fistulas quoque Author à latice corrupto ac acrescente partes corrodente, ac exedente, produci asserit, & easdem ac Ulcerum causas accusat, differentiamque solum in diversitate salis consistere dicit, qui in Ulceribus nondum illum malignitatis gradum obtinet, juxta quem corporis partes à Fistulis profundiùs eroduntur, sinusque callosus ob cruorem infectum producitur. *Fistularum.*

VVillisii opinio de causa Ulcerum. §.7. Juxta *VVillisii* effatum Ulcus generatur ex humore seroso acido-salso & glutinosiori, qui in parte quadam laxioris texturæ moram faciens, acrimonia sua fibras ejus dissecat & discindit, vasorumque sanguineorum, è quibus exstillat sanguis, erodens. Cruor in foveam jam excavatam delapsus, in eo stagnat ac remoratur, atque effervescit, tunc verò volatiliores illius particulæ majorem assecutæ motum ab aliis desciscunt, & exhalantur, salis autem terræque particulæ elevantur, summoque jure potientes, & cum crassioribus sulphuribus superstitibus mixtæ, atque ab aquosis particulis residuis dilutæ, materiam eximia acrimonia præditam constituunt, quæ partis, in qua nidulantur, substantiam perpetuò exedens, ampliorem semper sibi foveam excavat. Generatur etiam ad mentem Authoris à sanguine in parte quadam remorante ac putrescente, & acrimonia, quam in ebullitione assequitur, partis substantiam erodente.

Fistularum. *VVillisius* asserit *Fistulam* fieri ab Abscessu vel Ulcere diuturnioribus, in quibus particulæ ob moram singularem assecutæ acredinem, & acutiores atque robustiores factæ, nec à spiritibus, sulphureis subtilioribus particulis jam evaporatis ampliùs cohibitæ, & continuo motu donatæ, in partem, in qua continentur, altiùs sese insinuant, fibrasque sibi circumpositas perpetim erodentes ac dissecantes, profundiores indesinenter agunt cuniculos. Quum verò fibræ quædam firmioris sint texturæ, quàm aliæ, materiæque purulentæ vim declinare valeant, pus recto semper non incedit tramite, sed flexus agere cogitur: paries verò Fistulam obducens fit ex eo, quòd viscida illa portio puris salsas & corrodentes particulas comprehendens fibris tum carneis tum nerveis exe-

fis

sari norunt, ut materiam lardi, aut sebi similem exhibeat. Eam verò succorum congeriem, quæ particulis abundat acutioribus, tam profundè aliquando musculos penetrare recéssent, ut in ipsa agat ossa, eaq; pertetebrando cariem producat, in Ulceribus quibusdam profundioribus observabilē. Ad hęc si contingat, ut unus, vel alter pediculus, vel alius quidam vermiculus à capite, vel aliunde, etiam ab alio quodam homine ex improviso Ulcus ingrediatur, & in eo, tanquam nido, ovula ponat, ex quibus alii excludantur vermiculi, ulcus produci dicunt verminosum, vel cum Phthiriasi conjunctum, quo ægri quidam miserè aliquando fuerint excruciati.

Fistularū. Juxta musculorum longitudinem, latitudinem, aut profunditatem, si à liquoribus istis, particulis gladiolatis acutis discindentibus refertis, altior fiat erosio, & excavatio, & ex destructis canalibus, aut tubulis effluentes fucci à liquorum istorum particulis parietes ulceris fortiùs verberantibus undiq; versus eosdem compingantur, & in quiete diutiùs detineantur, *Fistulas* emergere docent, quæ modo speluncam referant, si una cavitas effodiatur amplior, modò antra quædam cunicularia, dū plures hinc inde elaborentur. Fieri enim sibi persuadent, ut plurimis tubulis & canalibus ita destructis succi magna in copia effusi nullum reperiant effluxum, sed intra cavitatem istā detineantur, quorum activæ particulę sese cum aliis dominium gerentibus commisceant, crassiores verò ab iisdē à consortio suo detineantur, quę circa latera Ulceris hærentes tubulos obturent, & intercedente quiete in scirrhosam occalescant duritiem.

Causa ex nostra sētentia ipsorū Vlcerū. §. 10. Uti æterna veritas est, quod nulla exulceratio fit absq; aliquali tumore, ita quoq; firma est regula, quod nullus tumor absq; obstructione esse possit. *Vlceratio* ergò oritur, nostro judicio, à tumore, tumor ab obstructione, obstructio fit à hoc, vel illo stagnante, & ab acido inspissato succo, quę spissitudo & viscíditas succorum est quoq; varia, & pro quorum varietate varii oboriuntur tumores, & juxta horum varietatem, & diversa producuntur Ulcera. Sic & Inflammatio est diversa, est enim major, vel minor, hāc vel illam occupans partem, producitur vel à causa externa, vel interna, juxta horum diversitatem tot diversa generantur Ulcera. Sic quoq; gangrena ex diversis producitur causis, & juxta harum diversitatem major, vel minor est gangræna, & per consequens inde producta Ulcera diversa oriuntur. Sic & à vulneribus male curatis Ulcera generari solent. Etenim differentia tumoris, & Ulceris in eo consistit, quòd tumor id est, quod tantum in tubulis suis conclusum lateat, h. e. tunc dicitur tumor partis, quādo materia adhuc in subtilissimis vasculis conclusa maneat, stagnetq; & cum ea non effluat, nondum dici potest Ulcus, hinc Ulcus præsens dicitur, quādo vasa à contenta materia discissa, ac rupta, seu corrosa fuerint, & quod illa pro diversitate materiæ, & modo operandi, diversa sunt. Ulcerum causa ergò primaria certè est acrimonia saliū quorumvis, & tota sæpe massa sanguinea, & exinde prosilientes reliqui succi, hisce salibus silvestribus, acribus, corrosivis, arsenicalibus, mercurialibus, & quo nomine illa insignire velis perinde est, teferti sunt, qui perfringēdo, corrodendo, discindendo canaliculos viam sibi ad exitum parantes, qua facta via ulcus producunt. Manentibus enim vasis, seu canaliculis integris, nullus succus effluit, hinc etiam nullum Ulcus, sed potius tumor produci potest: in catarrhis quidem rumpuntur aliquando tubuli, sed liquor emanans non valde acris stagnat tantùm inter musculos, vel cutem, sed materia ulcus excitans acrior & lixiviósior est, eosque instar lapidis infernalis, aliusque cauterii perforat, corroditque omnes, quos alluit, tubulos, unde flavus, vel albus, vel dulcis, vel salsus, aut tenuis, vel crassus succus, qui vulgò pus dicitur, provenit. Unde verò color ille oriatur, facilè cōcipere possumus, cùm necessariò is succus ex certis canalibus fluere debet, notum enim est totum hominem constare ex meris tubulis, & canaliculis, & quòd alia vasa sint arteriosa, alia venosa, alia lymphatica, alia adi-

adiposa, alia nervosa, & quæ adhuc plura alia sunt. Ex his vasis mirè & variè, ordine tamen, inter se intertextis, componuntur omnes corporis nostri partes. Ex hisce luce meridiana clarius apparet, quod pus in Ulceribus ex certis canaliculis effluat, ex quibus effluere nequit, nisi sint rupti, aut corrosi, aut discissi, sanguis enim effluere non potest ex suis vasis arteriosis, vel venosis, nisi vasa illa fuerint vel discissa, vel corrosa, vel alio modo rupta, & asterisco notandum est, quòd omnia vasa inter se contexta sint, quibus ruptis succis inter se immiscentur, ex quibus diversitas puris producitur, quod non semper ex puro sanguine, uti Veteres, nec ex puro semperchylo, uti Recentiorum quidam putant, provenit, sed ex succis diversis, quorum canaliculi discissi sunt, vel rupti, sępè verò si fuerint rupti soli chyliferi ductus, hinc effluens alba, & spissa materia nihil aliud est, quam coagulatus chylus, sanies verò seu aquosus sanguis, qui acidum olet, & salsum saporem habet, est serum sanguinis, quia cum eo commiscetur & sanguineum pus vocatur. Ichor est tenuis succus chylo sulphureus, & salsus. Sordes est materia lardo similis, quæ lutosa, spissa, & non facilè per canaliculos musculorum fluit. Virus est tenuis, ac fętida materia, quæ carnem & cutem exedit. Melagium dicitur oleosa materia, quę communiter à carie ossium oritur & valde fętet. Generatur ergò Ulcus quando particulæ acidę salsę, & alię ejusdem farinæ confusè & inordinatè mixtæ latent, & nullam occasionem nanciscuntur evasandi propter præsentem obstructionem, hinc vasa simili modo, ac si quis id pręstet cum mille cultellis, discinduntur, & non apud Chirurgum tot varia inveniuntur instrumentorum genera, quę hic non reperiuntur in materia ista purulenta, quod probari potest, si vel sanguis, vel materia purulenta destilletur, & rectificetur, quę detineatur ante nares, vel imponantur guttę unæ, vel alteræ linguæ, percipiet destillator; imò unusquisque, quòd cultelli admodum sint acuti, fateri debet. Medicus ille Viennensis tempore pestis bubonem pestilentialem alembico immiserat, exinde destillatum liquorem aliis gustandum porrexit, ex cujus cultellis omnes canaliculi erosi, ac discissi, omnesq; succi coagulati fuerunt, & hinc degustatores mortui sunt. In Ulceribus tria bene consideranda veniunt, multitudo nempe vasorum ruptorum, dein materia quæ ex his emanat, & postmodum *effectus* quem effluens & effluxa materia producit. Si enim plura vasa rupta sunt, plus effluit materię, & multitudo ruptorum vasorum dependet à maiore circumferentia tumoris, quo enim major est circumferentia, eo plures rumpuntur canaliculi: nihil tamen magis vasa corrodit, quam per fermentationem acrior redditus, evasatusque succus, qui acido albus est, ex chylo nempe producto, modò flavus, & tenuis, modò acris, ac viridis, modò crassus, flavus, & viridis iste succus non ab hepate, vel liene, aut aliis visceribus, uti Veteres somniarunt, ac hodie plures reperiuntur, qui falsę huic opinioni adstipulantur, sed potius oritur à fermentatione ibidem facta inter succos effluentes, flavus ergo humor non à Bile uti Veteres putarunt, sed flavedo hæc oritur ex liberis particulis volatilibus, acidis, & dulcibus inter se mixtis. Fœtor verò puris oritur ab eadem causa, accedente enim fermentatione, & diu durante salia volatilia avolant, fœtoremq; inducunt.

Cavitas Ulcerum oritur, quando scindentes, & mordentes aciculę salsæ, & acidæ ex proximis vasis effusę adjacentia minutissima vasa simul dilacerant, discinduntque, ac planè sæpè erodunt, & sic sibi cavitatem parant tanquam foveam, unde Ulcus ortum suum habet.

Prout ulcus Phlegmonem, seu inflammationem, ac tumorem sequitur, sic & gangrænam excipere solet, vel ab incongruis remediis gangrænę applicatis, vel si gangręna jam radices egerit. Ulcera vero non sem-

semper producuntur eodem modo, ac supra diximus de eo, quod phlegmonem, seu tumorem excipit, nam in hoc pus ejicitur, in illo verò, quod gangrænam sequitur, nullum pus reperitur, & in gangræna cùm omnia vasa corrupta & rupta sunt, ut plane nullum commercium restet cum aliis vasis, hinc nullus succus nutritius effluere potest, contrarium verò observatur in tumore.

Quod in illa Ulcera, quę comitem habent scorbutum, aliamque intemperiem sanguinis, difficiliora sunt curatu, ratio est, quòd succi in M. S. non bene constituti sunt, vel particulæ sunt nimis salsæ, vel acidę, hinc ulcera fiunt manantia, & ab aere externo adhuc acriores redditi perforant, roduntque alios canaliculos proximos, & impediunt accretionem carnis. Pro regula enim firma stabilienda est sequens veritas, quòd omnes succi corporis nostri tam diu in vasis suis circulantur, meliusque in statu suo conservantur, quàm illi, qui extra vasa stagnant, quia circulantes succi in vasis suis contenti ab aere impediuntur, aer enim ipsos succos ita non facilè coagulare potest, dein per circulationem etiam per cor meliùs miscentur, à quo succi ab irregulari commixtione, & motu servantur, sicque quoque novo fermento imbuuntur circulando, hinc non facile corrumpi possunt.

Si ergo succi sunt acidi, vel nimis salsi, aut acidi, & pauco sale volatili, & spiritibus, & oleo prędìti, facilè vasa perrumpunt, & foràs emanant, aliamque nanciscuntur indolem extra circulationem suam constituti. Salia enim volatilia, olea & spiritus corpora nostra quęcunq; à corruptione præservare debent, dantur enim varia acida, & salsa & maximè inter se differunt.

Nunc paucis rationem reddamus, quomodo sphacelus in hydropicis sæpe Ulcus producit. Hic ergò considerandum est, quòd si adsit obstructio vasorum lymphaticorum, v. gr. in Tybia, &c. per quæ succi aliàs circulare debent, quòd tamen nequeunt ob obstructionem vasorum à muco tenaci facta, & minori vi succorum, hæc vasa præter modum à succis istis extenduntur, & extra ordinarium suum situm dimoventur, hinc in parte illa oritur occasio ad discussionem, & corrosionem vasorum, & cum plura discinduntur, & à reliqua carne quasi separantur, tunc fit Ulcus, distenta enim sunt vasa, & non ampliùs à debili influxu spirituum ad pristinum statum deduci possunt, nec separatio succorum fieri potest.

Ulcera ex Scorbuto sæpissimè producuntur à particulis istis salinis acutis sanguini, ac reliqui succi inexistentibus, tubulosque tandem erodentibus.

Vlceris sordidi. Si particulæ acidæ pertinaciter poris labiorum Ulcerum inhærentes, succos dulces de novo alluentes convertunt itidem in acidos, qui ob tubulos ab ulceribus ruptos circulationem continuare nequeunt, à succis ergò à tergo continuò insequentibus propelluntur foràs in cavitatem Ulcerum, quam ad summum usque fere semper adimplent succo quidem acri, acido, ac tenui, cum quædam viscosiores, ac magis ramosæ particulæ intermisceantur inhærentes in superficie Ulcerum, illa sordida reddunt.

Vlceris cũ carie offis. Ulcus cum carie ossis, & fungosa inde nata carne oritur ab acido corrosivo, ossium tubulos corrodente, & sic ossa cariosa reddente, vasaque sanguifera magis quàm par est aperiente, ex quibus prolongatis effluens succus transit in carnem fungosam.

Ulcus mirandum est, quod notavit *Celeberrimus Muys Obs. 4. prax. Chirur. rational.*, ex qua una vice prodierunt 30. ova humore limpido plena, deinde per aliquot subsequentes dies plura alia egrediebantur, quæ omnia simul sumpta numerum centenarium superabant, eorumque quædam ovi gallinacei, quædam columbini, quadam etiam ovi passeris magnitudinem habebant, singulaque eorum propria, ac à cæteris separata, candidaque cingebantur

T 2 mem-

membrana, quæ chartæ lusoriæ crassitiem habebat: ovis subventaneis hæc ova valde similia apparebant, omniaque simul in communi crassaque membrana inclusa jacebant. Nos & ulcera inveterata vidimus, ex quibus chartæ lusoriæ, vitra, araneæ, lacertæ, musci, pili, ranæ, & ejusmodi res prodibant, vide de his *Commerc. nostr. lit. Epist.* 2. Num hæc à naturalibus causis prodeant, *Cl. Muys* curiosè explicat; vel num diabolus ejusmodi res non animadvertentibus Chirurgis & adstantibus substituat, quæ non in ulcere anteà fuere. De animatis tandem ratio reddi potest, sed de inanimatis, uti vitris, ubi adhuc insignia cujusdam nobilis fuerunt impressa, vix credo ejusmodi res naturaliter à succis variè dispositis produci posse, sed à dæmone mille artium fabro fuisse potiùs substituta nemo erit, qui inficiabitur. Sic & frustulum fistulæ adæquantis longitudinem dimidii digiti, qua tabaci amatores utuntur, in Abscessu vidit prælaudatus *Cl. Muys*, sed ab ægro fuit in fauces adactum per lapsum, quem ex improviso sustinuit, de quo Abscessu mirando confer sæpiùs nominati *Cl. Muys* *Obs. 6. Chir. ration.*

Causa Fistularum. Causæ *Fistularum* ad quatuor capita reduci possunt: 1. à vulneribus, & puncturis oriri possunt Fistulæ. 2. à tumoribus, vel abscessibus. 3. Ab ulceribus inveteratis: & 4. à carie, & corruptione ossis. A vulneribus enim, sive puncturis exoritur fistula sequenti modo. Si enim quis profundè læsus fuerit, & æger in peculiari situ ita constitutus, ut nemo ad profunditatem vulneris pervenire possit, certum dein ut materia stagnet, & peculiarem succum sibi efformet, facili marte proin accidere potest, ut superius vulnus consolidetur, remanente materia, quæ de die in diem acrior redditur, vicina vasa corrodit, unde effluxus materiæ major fit, ut cutis iterum corrodatur, sicq; Fistula generatur. Si jam materia ex sua cavitate effluxerit, non tam repente illa replet, hinc restat semper mucus viscidus, avolantibus scilicet particulis subtilibus hinc crassus succus hæret in orificio Fistulæ, impeditque effluxum tenuis de novo affluentis materiæ. Callositas Fistularum producitur utplurimùm à pressione materiæ, prout videmus in callis manuum provenientibus à labore. Fistula nihil aliud est, quam particularis exulceratio, h.e. apertio extraordinaria vasorum; in Fistula enim semper remanet fermentum acidum, prout in stomacho liquor quidam gastricus, quod succos effluentes alterat, & hinc pus variè alteratur, modo sanguineum, modò album, modò flavum, aliquando salsum, vel acidum, vel crassum, &c. Quòd in Fistulis nullus doloris sensus sæpe percipitur, ratio est, quod partes Fistulæ sint compressæ, & constrictæ, vel planè abscissæ, & induratæ, & labia interna ferè callosa, hinc videmus, quòd callositates manuum, vel pedum absq; dolore scindi possint. Causa ergo primaria Fistularum utplurimum est acris, & corrosivus succus in cavitate delitescens, plures tubulos & canaliculos discindens. Ansam huic præbet sæpe sanguis crassus, & stagnationi aptus, si multis nimirum acidis, & viscosis fuerit refertus particulis, hinc portio quædam harum particularum defertur ad partem aliquam nostri corporis, & ibidem subsistens, moramq; trahens in carnem vicinam transit, fibrillas disrumpit, redditq; sibi cavitatem ampliorem, sicque Fistulam producit. Si verò crassiores ramosæ particulæ circa Ulceris lateria, seu labia sibi imperium rapiunt premuntque fortiter vasa, hinc callosam efformant Fistulam. Non tamen necessum est; succos acredinem suam, aliasq; vires ubique, & manifestè semper prodere, sed qui occultè subinde sale, ut *Helmontius* ait, gaudent, quod sub sanguinis tegunt involucro, nec nisi cùm secreti fuerint, & per se exstiterint seorsim conspicui fiunt, hominemque lædunt, ac molestia afficiunt, & cujus genii, aut generis sint manifesti fiunt ex *Hippoc.* Res

nos

nos ambientes multum faciunt ad Ulcera & Fistulas producendum; & quomodo contribuant suumque symbolum addant ex diæta infra dicenda apparebit, aer enim acidus & multo sale refertus, sanguinem facilè hisce particulis inpregnat, hinc & ii, qui per mare vehuntur, ob salsas & acres exhalationes, & diætam viscidam ac salinam, sicque incongruam hisce Fistulis & Ulceribus obnoxii sunt: succedunt alimenta & potulenta succo saleque mordaci & acido abundantia, & in fermentationem, corruptionem facilè tendentia. Vinum acidum quodvis nobis suspectum est; & omnes potus acidi, ut cerevisia acida vinum pomaceum, &c. Ex lacte vitiosi succi infans cum nutrice sua totum corpus multis refertum. Ulceribus circumtulit, teste etiam ipso *Galeno de aliment. facult.* Motus nimius, ut & vigiliæ, cacochymiæ non difficiles causæ operosæ quoque hic sunt ordinariè excernenda, si præter modum retineantur, v. gr. in vitiis hæmorrhoides suppressæ ob stagnationem sanguinis acrioris & viscidi, Fistulosa circa annum Ulcera dederunt, prout apud *Hildan. cent.* 2. *Obs.* 75. aliosque legere est, quod & ipsa testatur experientia. Item ob menses in fœminis stagnantes & acriores collum cervicis Uteri planè cancrosum exulceratumque notavit prædictus *Hildan. cent.* 2. *Obs.* 61. Mulierem lochiorum fluxu non satis purgatam post partum, nuper observavi copiosissimis crurum Ulceribus refertam, quæ adhibitis remediis congruis feliciter, Deo benedicente, à me curata fuit. Mœror quoque scorbuticorum Vlceribus fovendis aptissimus est, sic tumores, inflammationes, gangrenæ, hydrops, cacochymia quæcunque, difficiles partus, dilaceratis nempe circa Uterum vasis, causam Ulceri Fistuloso dare possunt: frequentissimè verò accidit Uulnera in Ulcera, Abscessus & Fistulas degenerare, malè præsertim curata. Sic & catarrhi contusiones sæpè in Ulcera & Fistulas degenerant. Excoriatio intestini recti à succis acribus virulentis in lue Venerea & gonorrhœa occasionem Fistulosis Ulceribus dant, & non ità pridem adhuc virum quendam balsamo nostro divino feliciter curavimus, qui per tricennium & ultra hac affligebatur Fistula, & inde sæpè febrem passus est: post variolas & morbillos malè curatos sæpiùs vidimus Ulcera & Fistulas, sic & post fracturas cariemque ossium, item ab ictu, à bubonibus, ex mala dentis extractione aliisque prægressis morbis observantur Fistulæ, ceu quotidiana constat experientia.

§. 12. Quod *Prognosin* concernit. Ulcerum; si pus dulce est, & bene olet, optimum signum denotat, facilis curationis ulcus, non esse malignum, & quòd fermentatio non ad summum pervenerit fastigium. Si verò pus sit flavum, vel viride, maximeque fœtet, malum est. *Prognosis Vlcerum.*

Difficultas curationis Ulcerum in eo consistit, quod simul acre redditum pus, reliquum affluens ad partem affectam eodem induit charactere. Illa Ulcera, quæ propter gangrenam ex scorbuto, hydrope & frigore oriuntur, sunt pessimi moris, illa verò, quæ post phlegmonem & tumorem seu abscessum oriuntur, melioris sunt notæ faciliores que curatu. Per calorem enim seu motum succi nostri circulantur, à frigore verò non tantùm succi inspissantur, & ad motum inepti redduntur, sed & ipsi canaliculi, per quos circulantur, constringuntur, hinc facilius obstruuntur. Ulcera saniosa sunt curatu difficillima & diuturna, membranę enim non tam citò sanantur, quàm caro. Sic & illa, quę chylum inspissatum instar lardi in se continent, pejoris sunt notæ. Fistulæ etiam, quæ occupant juncturas aut partes, ubi majores sunt canaliculi, itidem difficulter curantur, quoniam succi facilè effluunt, & in eamdem abeunt amurcam, quo ulcus profundius existit, eo difficilius est curatu. Atrophiam ulcus quandoque exhibere solet.

Ulcera in hydropicis oborta rarò sa-

sanantur, & exsiccantur, quia continuo emanant, omnes enim canaliculi obstructi sunt, vel rupti, vel corrosi sunt, hinc nulla alia via restat, quàm extra cutem, ideoque nulla consolidatio fieri potest ob continuum effluxum, aquosæ materiæ, seu ichoris, propter acres pungentesque particulas, quibus vasa discinduntur, hinc etiam melioris sanationis spes elucet, si materia albidior, & spissior redditur. Non enim copia aquæ hydropicis mortem accersit, sed obstructio, hinc plures novimus, quibus aqua per aliquot septimanas ante mortem effluebat, & abdomen instar sanorum redditum fuit macilentum, attamen paulo post mortui sunt.

Cùm in glandulosis partibus aliquid acidi subtilis secernatur, & lympham constituat, contumaciora sunt Ulcera, magis quoq; dolorosa, & corrosiva, quę facillimè degenerant in Fistulas, imò hæc ulcera cancrosam induunt sæpe indolem.

Ulcera, & vulnera articulorum sunt curatu difficiliora, propter facilem lymphæ, aut sanguinis stagnationem, corruptionem, ac acescentiam, sic quoque Ulcera facile producunt cariem ossis, quoniam acor lymphę, aut sanguinis ad os subjectum delatus, aut ex alteratione ipsius ossis ab aeris contactu ortus, aut etiam ex aciditate intensa ad os cum chylo delatus, os ipsum corrodit, cariosumque reddit.

Prognosis Fistularũ. Quod *Prognostica* Fistularum Signa attinet, quę omnes generaliter curatu difficiles sunt, plus tamen difficultatis alię, aliæ minus habent, imò nonnullę planè incurabiles censentur; sic filia Prætoris cujusdam per annum, & ultra in manu cujusdam Empirici versabatur, quæ laborabat Fistula circa os femoris, sed frustra operam navavit Empiricus ob profunditatem, & multa disrupta vasa majora, cariem ossis subjectam, & atrophiam conjunctam. Simpliciter verò recentes intra carnem non adeò profundæ sub cute transversim existentes, in corpore juvenili robusto, cætera sano, labiis quodammodo mollibus, & mucosis predite, faciliorem ceteris curationem spondent, difficiliorem autem minantur inveteratæ valde profundæ, & rectà ad interiora tendentes, scorbuticæ, lardo similes, tortuosę, variis sinubus constantes, sensus planè expertes, luem Veneream, aut gangrenam redolentes in hydropicis, senilibus emaciatis corporibus, pueris, & junioribus obviæ, raroque ita exemplo, quatuor rectum intestinum perforantes Fistulas in infantulo unius mensis perfectè sanavit *Petrus de Marchett. de Fistula ani p.* 180. Fistulosæ exulcerationes nostro judicio curationem admittunt, si singularis Medici, aut Chirurgi dexteritas, & ægri obedientia accedant. Periculosæ verò sunt quàm maximè illæ, quæ visceribus vicinæ ad musculorum capita, vasa, articulos, dorsi, vertebras, ossa, ventrumque cavitates extensę quoque gravia post se symptomata relinquunt, ut febrem, cachexiam, tabem, syncopen; degenerant quoque non rarò in phagedænica Ulcera in intestinis, sæpe, & claudicationem in femore inferunt. Fistulam ventriculi feliciter curatam fuisse ex *Eph. N. C. Ann.* 7. & 10. *Obs.* 131. à Nobis communicata constat, quæ circa juncturas manus, aut pedis nascuntur, cùm nec manum Chirurgi, nec Medicamenta decenter admittant, difficillimę sunt curatu. Ut & cancrosę perdifficilis sunt sanationis. Quas etiam plures non semel attingendas esse volunt: curatam tamen talem memorat *Georg. Velschius exoticar. curat.* Fistulę non benè curatę facilè iterum recluduntur, coacervata materia imprimis ubi subest caries ossium, aeris autem perforat. Sunt, & nonnullę, quibus occluduntur Fistulæ, hinc conqueruntur de anxietate, & angustia pectoris, respirandi difficultate, &c. ratio est, quod fiant coagulationes in succis nostris. Ex ma-

materia effluente majus, vel minus periculum concludere potest Chirurgus, si enim materia valde fœtet, & circa os latet, signum est cariei ossis, si circa juncturas prodeat & fœteat, signum est corruptionis tendinum. Fistulam pedis gangrænosam lethalem observavit Celeb. *Georg. Francus*, P. P. Heid. Decur. *Eph. Germ. An. 6. Obs.* 81.

Cura diætetica. §. 12. Non duntaxat Medicamenta commoda in Ulceribus, ac Fistulis inserviunt, sed & *Diæta* in his non negligenda est, ne Medicus, & Chirurgus semper suppeditata nova causa peccante, inanem laudat operam. Aer ergo eligatur purus, nitidus, nullis inquinamentis, & nebulosis, salsis, ac actibus exhalationibus inquinatus, sed temperatus, nimis enim frigidus sanguinem, & cæteros circulantes succos incrassat, & nimis calidus acrioribus suis particulis sanguinem, reliquosque succos repler, & sic ansam Ulceribus, ac Fistulis præbet, & quævis aeris in sanandis Fistulis sit, legi meretur *Obs.* 43. *volum.* 3. *act. Haffniens.*

Post aerem cibi, potusque ratio habenda est, usurpentur ergò omnes cibi volatili gaudentes sale, & vitentur angue pejus omnia acida, salsa, acria, saccharata, sive dulcia viscida, de quibus alibi ad nauseam diximus. Hoc asterisco etiam notandum est, quod acida valdè noceant, sæpius in mensa assumta, ex ejusmodi enim acidorum abusu, imprimis succi citri singulis cibis in mensa aspersi. Serenifs. Elector Palatinus Carolus Princeps certè seriore Libitina dignus, non tantùm planè emaciatus est, sed etiam post mortem ipsius in intestinis innumera inventa fuere *Vlcera*. Fugiatur ante omnia vinum Rhenanum, æque ac Mosellanum, & Baccharacense, si sint sc. acidę, quę ob aciditatem maximè nocent Ulceribus, ac Fistulis, concedatur verò vinum Gallicum, aqua pro re nata dilutum, vel Malvaticum, vel Tokayense, potus Theæ in omnibus Ulceribus item & Capheę maximè conducit, & nunquam in his negligendus est, quoniam ope hujus potus particulæ acres salinæ viscidæ peccantes, vel per urinam, vel per sudorem eliminantur; sive aqua calida, qua utitur Czar ordinariè in Moscavia cum pauco fermenti panis, & ad stomachum roborandum interponit aliquando vitrum vino Hispanico repletum, & fit longævus. Vel sumatur istius in Gallia usitatæ aquæ vitæ, nomine l'eau de Siam insignitæ parvum vitrum. Somnus fit largior etsi etiam sit meridianus, quem concedimus, quia is nihil aliud est, quàm mortis frater à debiliori influxu spirituum obortus, quo enim quis volatiliorem, & subtiliorem sanguinem, & succos habet, eo minus ad somnum proclivis est, quo verò sanguis & succi crassiores, tenaciores, & viscidiores, eo ad somnum propensiores sunt. Vigilię verò, ut & lucubrationes modum ne excedant. Vigilię enim portiones spirituosas in M. S. nimis absumunt, sicque sanguinem vappescentem quasi lentumque ac viscidum relinquunt, succos etiam exsiccant, eosque acres, ac corrosivos reddunt.

Motus, & quies ita alternis vicibus instituenda sunt, quo minus spiritus deprimi, aut motus eorum impediri queant, nam per motum sanguis, & succi nostri attenuantur, & ad circulationem promptiores redduntur, quies verò nimia succum nostrum nerveum, seu spiritus animales in musculis nostris, (qui sunt interni motores nostræ machinæ aquæ rotam molarem circumgyrantis) nimis exhaurit, produciṫque vappescentem, lutosum, ac viscidum sanguinem succosque, sicque ansam dat Ulceribus, Fistulisque nostris. Per motum etiam nimium avolant particulæ subtiliores remanentibus in M. S. lutosis ac viscidis ramosisque particulis, sanguinem, ac succos incrassantibus.

Excreta ac retenta denique ad ordinarias leges debito modo revocandas esse Author ero, præprimis mensium in fœminis. Fluxus solitus pro-

moveatur, nec insensibilis transspiratio impediatur, sic & urina, fluxus seminis, lac ac saliva, ut & alvus sit lubrica, ita ut ęger ex usu tam Medicmentorum, quàm Diatę optimę regimine cum sanitate pristina in gratiam redire possit.

Animi pathemata, ut mœror, ira, &c. Venerisque ludibria nimia maximè hic nocitura rectę rationis freno coerceantur, ne breve illud gaudium diuturna Ulcera, & Fistulas excipiat.

Galenicorũ cura in Vlceribus. §. 15. Tradita nunc cura Diętetica, *Pharmacia*, vel *Chirurgia* manum auxiliatricem alteram porrigit, cùm Ulcera neglectis internis remediis non tantum in deterius ruant, sed & plurium, aliorumque vehementiorum, ac lethalium morborum Auctores esse possint, quod pręter experientiam monumenta Medicorum abundè testantur. Priùs ergò de Ulcerum curatione audiamus *Galenicos*, qui *Indicationes* desumunt ab ipso morbo, à causis ipsius, & à Symptomatibus. Ulcus itaque cùm sit solutio unitatis, reuniens expetunt, & cùm deperdita sit substantiæ portio, repletionem instituunt; causę indicant sui remotionem, symptomata verò sui delinitionem. Ut primo satisfaciant scopo siccantibus, & parùm adstringentibus, utuntur ad præscriptum *Hipp.* inquientis, quod *siccum est, sanum; quod madet, ad vitiatum propiùs accedit*. Siccandum esse ajunt ob excrementum tenue, abstergendum verò ob excrementum crassum, quod utrumque in Ulceribus reperitur: eadem tamen & in eodem statu Medicamenta non esse adhibenda docent, nam juxta ipsos Ulcera quatuor habent tempora; *principium sc. augumentum, statum, & declinationem*. In principio autem, ubi sanies est valdè cruda, & in ipsa parte generatur, presente inflammatione, dolore, &c. adhibent maturantia, & dolorem parùm sopientia, & tamdiu in suppurantibus persistunt, usque dum pus album, læve, & æquale appareat: in *augmento* crassiori sc. excremento per coctionem sese accumulante abstergunt: in *statu*, & *declinatione* in hac tamen magis, sarcotica administrant, in fine tandem cicatrisantia applicant. Si verò aliquod grave Symptoma Ulceri sit complicatum, quod rationem causæ induat, & Ulceris curationem impediat; isti auferendo prius incumbunt.

Primò itaque omnium *Galenici* in *Vlcerum Curatione* convenientem instituunt *Diætam*, tenuiorem scilicet, & aliquantum siccantem, partis tamen temperiem maximè respicientem: secundò evacuantia, repellentia, aut intercipientia præsidia adhibent, itaque venæ-sectionem, si adsit plethora; & purgationem si cacochymia urgeat, præscribunt, humorum verò qualitatem alterantibus tum alimentis, tum Medicamentis corrigunt, etiamper cucurbitulas, frictiones, ligaturas, vincula, &c. contrariis partibus adhibent, revulsiones, & interceptiones instituunt, per Medicamenta frigida humores fluentes intercipiunt, incrassando scilicet humores cogendo, & adstringendo: tertiò solliciti sunt de symptomatibus corrigendis: & quartò de omnimoda Ulceris curatione. Ut itaque Ulceri simplici auxilientur, ad *maturantia* confugiunt, ætati, & temperamento congrua, in corporibus enim mollioribus mitiora sufficient, ut ver. gr. illud quod fit ex vitello ovi, & ol. rosaceo, in corpore verò non ità molli, illud quod fit ex terebinthina, & vitello ovi, in corpore sicco, ac adulto addunt oleum mastichinum, & farinam hordei, pulv. thuris, succum apii, sem. lini, pingu. anatis, &c. nec toto Ulceris tempore continuant suppurantia, ex metu, ne Ulcus fiat sordidum, sed tantùm donec sit optimum fundamentum carnis rubicundę, & vivacis positum: nam deindè sufficere ajunt plumaceolas, sive linea filamenta; regenerationem solius naturæ esse opus arguunt, modò sanies, & quæ hoc opus impediunt à Chirurgo arceantur. Cùm

duo

duo hic esse exerementa, statuant, crassum & tenue, crassum abstergunt, & tenue exsiccant, v. gr. farina hordei, fœnigreci, thure, aloe, ungu. Basilico majore, ac minore: si ficciora sunt corpora, adhibent aristolochiam utramq; farinam orobi, lupinorum, fabarum, ungu. de matrisylva: si vero corpora sint valde ficca, ad magis adhuc ficcantia deveniunt: ut sunt Chalcitis, lapis calaminaris, cadmia usta ac lota, tutia, absinth. ung. Apostolor. Ipsorum abstergentia Medicamenta sunt hydromel, de apio, mel rosaceum, pulv. sem. erucæ, &c.

Si cavitas repleta est hisce, & remanet tandem simplex, seu superficiale Ulcus, præscribunt *Cicatrisantia*, seu epulotica, uti sunt emplas. de lapid. calam. diapalm. myrrh. olibanum, aloe, cinis corii antiqui, pomphol. plumbum ustum, ungu. de minio, balaust., bolus Armena, terra sigillata, sem. sumach, unguen. desiccativum rubrum, alumen sciffile, pulv. rosar. rubr. santal. rubr.

Si calida Ulceris fuerit intemperies, ad refrigerantia illicò confugiunt, ex. gr. ungu. album Rhasis, album Camph. de cerussa, de tutia, populeum, refrig. Galeni Santalin. aqu. plantag. rosar. portulac. succ. semperviv. solani, cicutæ, bursæ pastoris, vinum nigrum stypticum, ex quibus plurima parant remedia, intus quoque ea quæ refrigerant, administrant, ut sunt emulsiones Julapia, Juscula, &c.

Si intemperies Ulceris fuerit frigida, ad calida topica confugiunt, ut sunt oleum Therebinth. hypericonis, de spica, anethin. camomill. vinum calidum spongis applicatum, unguen. Apostol. ceratum, de betonic. quod si magis calefacere oporteat, aquam vitę, vel vin. Hispanicum calidè spongiis applicant, in quibus coquunt salv. hyssop. absinth. pulegium; rosmarin. folia lauri, lavendul. &c. Imò adhibent oleum euphorbii, aut de piperibus instillant.

Si intemperies *humida* fuerit, siccantibus utuntur, siccam verò intemperiem præ reliquis maximè considerant, & eò respiciunt, an intemperies hæc sit ex alimenti defectu, vel ex impressa sicca intemperie, vel ex utroque. Si ex alimenti defectu, quod pars non ritè attrahat, cibo euchymo, & facilis distributionis utuntur, dein adhibent fomenta, aquam tepidam, cucurbitulas, picationes, frictiones, &c. donec ipsa pars rubedinem contraxerit; si verò intemperies sicca sit impressa, humectantia adhibent, ut sunt aquæ temperatæ fotus, vel seq. unguentum humectans.

℞. *Fol. malv. contus.* ℔ ß.
butyri recent. ℥ viij.
M. coquantur usq; ad mollitiem, trajiciantur, dein adde
ol. lil. alb. ℥ i ß.
M. F. linimentum.

In *Ulcere Phlegmonoso* vinum tepidum, in quo mala punica fuerint cocta, vel poscam, vel mulsam aquosam applicant: in *Erysipelatoso* Ulcere convenire ajunt cataplasma ex cydoniis, & piris acerbis, cum vino, & aceto factum: si Oedema adsit: Medicamenta paulò magis calefacientia; si scirrhus, simul emollientia: si durities in Ulceris labiis cum decoloratione adsit, eam quamprimùm tollunt. Imprimis hoc in casu emollientia commendant, tale parant Cataplasma.

℞. *Mucilag. sem. altheæ aq. malv. extr.* ℔ ß.
pingued. anatis,
anseris,
Gallinæ aa. ℥ iij.
farinæ sem. lini ℥ iii ß.
micæ panis triticei ℥ iv.
c. s. q. lactis coq. ad consistentiam catapl. ita tamen, ut pinguedines ultimò demum injiciant; vel instituunt embrocationes ex decocto carnis arietinę, quæ & insigniter emolliunt, & temperant. Si durities fuerit à repletione, evacuantia, & resolventia suadent: si humores grumosi duritiem efficiant: eos dissolvunt emollientibus simul incidendi vi pollentibus, & Medicamentis in hunc finem acetum admiscent.

ſcent. Si partis duræ color niger ſit, eam novacula a parte ſana ſeparant, vel ſcarificant, vel cauterio ad decidentiam ſollicitant, vel corroſivis fortioribus tollunt. Quod ſi vermes in Ulceribus à putredine, & pituitoſo, ut illi dicunt, excremento generati fuerint, eos auferunt vel necando, & putredinalem illam humiditatem tollendo; Vermes auferunt vel ſpecilli cuſpide, vel alio quovis inſtrumento; quod ſi hoc efficere nequeant, applicant amara ex abſynthio, aloe, centaurio minore, tanaceto, ſcordio, helleb. nigr. parata remedia, vel etiam ferro candente eos interficiunt. Ulcera cum oſſe corrupto curant purgatione, ac pro re nata venę ſectione inſtitutis, dein os denudant, niſi obſtent nervi, venę, aut arteriæ majores. Item ſi oſſa capitis, femoris, vertebrarum fuerint corroſa, ab inciſione, & uſtione abſtinent, & potentialibus tantùm utuntur, in aliis autem corruptis partem oſſis incidunt, urunt, & auferunt; ſi caries tantùm fuerit ſuperficialis, eam tollunt ſiccantibus remediis, ut ſunt aloe, ariſtolochia, ſem. ſumach, pumex calcinatus, cinis ficulneus, calx, fæx uſta, rad. ireos, &c. quæ tamen ità applicant, ne circumjectæ partes tangantur, hinc filamentis has benè muniunt. Prædictos pulveres, vel cum melle, vel cum ungu. ægiptiaco, vel cum terebinthina, pice, cera, &c. miſcent, & applicant, os autem per Chirurgiam, vel abraſione, vel uſtione tollunt, quæ omnia videri poſſunt *capite de Carie Oſſium*.

Ulcus virulentum depaſcens, Phagędenicum, ſeu Ulcus ambulativum curant *Galenici* humorum peccantium evacuatione, virulentæ materię exſiccatione, & intemperiei correctione, Ulceris repletione, conſolidatione, & cicatriſatione. Primę indicationi ſatisfaciunt corpus bene expurgando, ſanguinem, ſi exuperet; extrahendo; humorem intercipiunt per defenſiva. Dein ad localia perveniunt, inter quæ frigida, ſicca, & ſtiptica commendant, uti eſt aq. aluminoſa, dein ung. diapompholygos, vel ſequens, aut ſimile.

℞. *Herb. plantag.*
prunell.
burſ. paſtor. aa. M j.
fl. roſar. rubr.
balauſtiorum,
nucum cupreſſi, aa. ℥ iij.

Decoq. in aqu. fabrorum, & aceti partibus æqualibus, quo decocto ulcus corrodens ſępius abluunt, defenſivis inter partem mandantem, & recipientem ſemper diligenter applicatis. Quod ſi verò hiſce non juvantibus malum ulteriùs ſerpat, Guidonis curam, cum lamina plumbea perforata ſuperligata approbant. Dein ſi nec iſta proſint, ad eſcharotica, vel ignem actualem confugiunt, hoc enim melius, & præſtantius nullum reperiri, ajunt, & in Ulcere Phagædenico, venerea plerumque malignitate pertinaci 10. vel 12. inſtrumenta ferrea candentia Itali exſtingunt. Poſthanc operationem, ne Inflammatio parti ſit inducta, refrigerantibus agunt, ut ungu. albo Camphor. album. ovor. ole. roſar. benè conquaſſatis, vel ſucco ſolani cum ungu. albo Rhaſis conjuncto. Quod ſi omnis malignitas ablata fuerit, tandem Ulcus more aliorum implent, conſolidant, & cicatriſant.

Vlceris ſordidi curam peragunt, (1.) *Diæta* ritè inſtituta, (2.) humoris peccantis evacuatione per revulſoria, ac derivatoria; (3.) topicis, ſeu localibus. Quod ad localia pertinet, corpore benemundato, orificii dilatationem quamprimùm moliuntur, ſemper à nervis, venis, & arteriis officiosè cavendo: vel loco ſectionis, eadem facta cautione, cauteria potentialia applicant, dilatationem ſinumque aperiunt. Si Patiens eam admittere nolit, injiciunt deterſoria, & exſiccantia talia ſunt mulſum, cui aliquid, ad putredinem magis arcendam, oxymelitis addunt, ad primam injectionem muriam, lixivium, aqu. aluminoſam, &c. adhibent, vel etiam, ſi adeſt maligna putredo, injiciunt Ægyptiacum in ſpiritu vini cum pauca theriacæ diſſolutum, quan-

quando Inflammatio abest: hæc enim si adsit, cremor. hordei cum melle rosaceo mixto, vel aqu. mulf. in qua absinth. symphytum majus, &c. coquunt. Facta abstersione vinum calidum rubrum pro corroboratione injiciunt, cui vino incoquunt myrrham, thus, aloen, sarcocollam, & similia sarcotica, extrà verò spongiam vino calido madidam ità applicant.

Galenicorum cura in fistulis. *Fistularum* Curationem perficiuntinstituta, *Diæta*, dein *humorum evacuatione*, internorum membrorum correctione: & topicis Medicamentis, jecur, lienem, stomachum, caput, &c. confortant tum per appropriata, tum per decocta ex lignis, & herbis aliquoties repetita. Optima ergò *Diæta* instituta, expurgato corpore, partibus internis roboratis, fluxione à parte affecta in contrariam retracta, vel saltem prohibita, aut intercepta, cùm hic sese plura offerant, utpote sinus, callositas, & orificii angustia, hinc vident à quonam horum incipiendum sit. Fistulas enim curari non posse ajunt, nisi callo ablato, & orificio taliter dilatato, ut Medicamenta ad cavitatis fundum pervenire possint. Itaque ab orificii dilatatione curam omninò auspicantur, quod fieri ajunt turundis ex valdè compressa, & colligata spongia, vel etiam ex medulla ligni sambucini cum extractorio filo, ut, si in sinum ipsum inciderint, tutò possint extrahi. Talia, postquam humores imbiberunt, sese dilatant, adeoque orificium ampliant, hinc per duodecim horas esse relinquenda monent, dein extrahunt; & sic turundas majores semper esse introducendas dicunt, donec foramen sat amplum fuerit redditum; imò usque ad sinuosæ cavitatis fundum si fieri possit, pertingant. Hoc facto callum auferunt, quòd si Patiens neque ustionem, neque incisionem ferre velit, callusq; non sit admodùm crassus, cum *Corrosivis* præmissa priùs scarificatione, consumunt, talia sunt ex ipsorum scriniis, uti ungu. Ægyptiac. succus tabaci, rasur. rad. aristoloch. rotund. asphodeli, melle illitæ, ad id maximè laudant rad. hellebor. nigr. per triduum in cavitate detentam. Præcipuè si is sit ab humore melancholico, conducere ajunt elaterium, terebinthina exceptum & applicatum. Valentiora ipsorum corrosiva sunt Chalcanthum ustum, pulvis Cantharidum, Sapo niger, lac esulę, lixivium ex cinere & calce viva, &c. Ex his componunt turundas & imponunt, ex. gr.

℞. *Aeruginis* ℥ i ß.
ammoniaci ʒ ii.
aceti q. s.
M. F. Massa.

Unde formant turundas Fistulis indendas.

Alii ex corrosivis illis pulverem conficiunt, quem deinde in foramen per cannulam insufflant, alii eosdem pulveres cum mulsa dissolvunt, & siphone injiciunt in Fistulę foramen, id quod maxime observant, ubi Fistulę sunt valdè profundę, cuniculosę & anfractuosę: illuc enim sola liquida penetrare possunt. Dum acria hęc administrant, defensiva semper ad vitandam majorem à dolore concitatam fluxionem, & consequenter inflammationem, applicant; faciliorem verò & breviorem viam esse arguunt, vel per incisionem, vel per ustionem, imprimis ubi Fistulę sunt profundę, cò enim tendunt, ut ad ipsum fundum perveniant. Si ergò secare velint, primò specillum ligneum immittunt, suprà quod instituunt incisionem cum novacula aut scalpello, atque ita omnes sinus, vitatis vitandis, detegunt & aperiunt, donec eorum finem adinveniant. Sequenti dein die callum vel caustico, vel corrosivo consumunt, adurunt & omnimodò tollunt. Deinde post operationem oleo rosaceo cum vitello ovi benè agitato dolorem demulcent, quo facto butyro recenti vel aliis unctuosis eschatam patulam

latim emolliunt, & ad decidentiam præparant, quo peracto, si pus album, læve & æquale succedat, & Ulceri color laudabilis redeat, boni successus spem esse optimam memorant, si præcipuè dolor, tumor & alia symptomata recesserint, & optima caro, loco calli per Sarcotica incipiat regenerari, quod antequam fiat, Ulcus probe esse detergendum monent, ne ullum Fistulæ seminarium remaneat. Quòd si, vel ob debilitatem ægroti, vel ob loci, in quo est Fistula, periculum talis cura institui non posset, *Palliativam* sufficere *Curam* ajunt, hinc tenuem imperant Diætam, corpus autem superfluis scatens humoribus optimè expurgant, & quantum fieri potest, fluxum ad partem minùs nobilem derivant, quin &, juxta ipsos, non læve adest periculum, ne antequam percurrent Fistulam, sine fluxionis derivatione, materia ad partem mandantem regurgitet; hinc Fistulas in pedibus, & manibus ad magis constantem sanitatem sæpe relinquunt, quin & in mutatione ætatum, uti sæpiùs observarunt, definunt.

Paracelsi processus in cura Vlcerum.

§. 14. *Paracelsus* curam, sanationemque patentium *Vlcerum*, in Balsamo solum consistere censet, quod eo corporis loco simile Balsamum deficiat. Addit sequens exemplum: corpus in se Balsamum continet, quod à putrefactione conservat quicquid in illo continetur, ubi tamen eorum aliquid à corpore separatum fuerit, huic balsamo non subest amplius. Balsamum quo sanari debent Ulcera, consistere ait in exterioribus elementis, & esse id, quod alia genera defendit à putrefactione, nuncupat ergò Mumiam corporis exterioris elementorum, h. e. fructuum eorundem, quamvis enim Mumia sit, cùm tamen ab uno in aliud applicatur, Balsamum esse dicit. Nam quod ex uno corpore transfertur in aliud, vel permutatur, est *ipsi* Mumia transmutata, sub nomine Balsami comprehensa. Hujus extractionem Balsami fieri autumat in separatione, sic, ut hoc ipsum, quod sustentatur à Balsamo, sumatur. Jam ad hæc animadvertit, Balsamum existere, præter liquorem Mercurialem, unde existimat, in Mercurio sanationem omnem contineri. Similem & potentissimum in Therenabin, & Nostoch, item in aquæ mineralibus, terræque fructibus Mercurium haberi memorat. Ex eo colligit, Antimonium excellentissimum Ulcerum exhibere Medicamentum, cùm hujusmodi liquoris Mercurii plus in se continet, quàm aliæ quævis Margarite, Kakimiæ, & cætera similia. Solum ex eo curam, & sanationem suam recipere aurum statuit, quod supremum arcanum, ac remedium habeat. Subtiliorem enim liquorem Mercurialem inter ea, quæ per elementum aquæ producuntur, minime reperiri posse existimat. Similiter eorum, quæ terra profert, nullum excellentius arcanum sanationis existere ait, quàm liquorem Mercurialem ex Realgare Cheiri: Liquorem Mercurialem esse scribit pro parte crocum Martis, pro parte florem Veneris, & pro sua parte spiritum Jovis, non tamen eò prorsum adductum: quùm separatio vera facta fuerit, juxta sui recepti, vel processus potiùs tenorem, unumquemque liquorem Mercurialem hujusmodi potentissimè curare Ulcera promittit.

Primò, quòd ad Balsamum attinet ex auro productum, in Ulceribus adeò proficuum, in hunc modum elici censet, ut aurum hoc absque spiritu salis omni, tum realgare, vel similibus, in pulverem, oleum, aquam, aut hujus generis tale quid adducatur: quod nedum in auro, verùm etiam in quovis ei simili corpore per transmutationem fieri debet. Nam absque simili transmutatione mineram nullam suas operationes adimplere posse ait, ut in se continet, ac habet à natura, licèt aliquam similitudinem exhibeat, ex fundamento verò non procedit. Ejus extractionis processus est, ut aurum per TherenIabin crudum in succum reducatur

catur

catur absque destillatione quavis. Nam per destillationem sal exaltatur, quod juxta eum in hoc auro nullo modo prædominari debet, nec alia via quacunque reducendum esse ait in pulverem. Receptum ejus est sequens:

℞. *Auri laminati* ℥ i.
olei de pino ℥ ß.

Pone simul in digestionem septimanis quatuor, postmodum oleum ablue, manebit in fundo pulvis. Hunc una cum Therentabin crudo administrat. Vel alio modo sic procedit.

℞. *folior. auri* ℥ i.
olei masticis ℥ vi.

Digerantur per mensem. Posteà separat ab oleo, sicut prius, & affundit alcohol vini, digerit per octo dies, postmodum abstrahi vult è balneo Mariæ. Hoc oleo in Ulceribus utitur.

Ex ferro similiter balsamum ad hunc modum parat, scilicet, ut cum aceto destillato reverberetur in crocum, à quo postmodum octies, aut novies elevari jubet sal armoniacum, & inde post in oleum redigit optimè dulcificatum. Usum horum, auri videlicet ac ferri designat, ut illud qualibet septimana ter Ulceribus patentibus imponatur, ferrum verò singulis duodenis horis semel.

Pariter in Cupro similem balsamum existere contendit, quum in Vitriolum rursus convertitur, & hoc in aquam, ejusque postea Colchotar in rubeum oleum, quæ quidem ambo valere ait ad omnia *Vulneraria Ulcera*, sicut Cancer, Lupus, Fistula, vel similia corrodentia quæque foramina fuerint.

Ex plumbo etiam spiritum istum parari posse, nullus dubitat, si per acetum destillatum ex cineribus ejus extrahatur, quæ dulcedo postquam in oleum venerit, nedum Ulcerum patentium, verùm etiam apostematum, & Vulnerum admirandum esse remedium narrat.

Similiter ex Argento Vivo, quùm in oleum convertitur, auri balsamo comparandum esse statuit, & ubi congelatum postmodum fuerit à Colchotare, postea cum aqua Parthenionis administratum, omnia quotquot sunt ex[illegible] balsama, & in crocum versus, aut preparatum in florem, Ulceribus ejusmodi summam curam exhibere dicit.

Prestantissimum etiam ad Ulcera patentia approbat remedium ipsa realgaria, predictis non immeritò comparanda. Arsenicum enim quodcunque patens Ulcus, cujusvis etiam conditionis fuerit, validissimè sanandi, sufficientes vires habere inquit, hoc suo processu tamen, ut sibi venenum, quod habet, auferatur ad hunc modum, fixat per sal urinæ, demum in oleum per se ipsum convertitur, quodvis Ulcus patens persanandi potentissimum. Hac via cum Antimonio incedit, ubi hoc in pultes aqua Vitrioli decoquit, & postmodum ab eo sal armoniacum elevat, colat, & rubeum obscurum colorem depromit, & spissum liquorem, earundem, ut antè dictum, virium.

Salium etiam vires ad Ulcera patentia maximę virtutis esse scribit, quum alumina suis privantur corrosivis, absque stipticę suæ conditionis corruptione, sic ut ab alumine liquor sumatur, non tamen à calcinatione; contrà capi vult à Vitriolo suum oleum, & liquorem nullum, à sale colorem deducit puniceum; alio semoto. Ex salibus præparat in hunc finem balnea, quæ mineralia, ut ipsæ thermæ continent, quandoquidem, juxta ipsum, ex salibus omnia balnea procedunt. Horum etiam virtutibus aquam frigidam calefacere arguit in balnea, quæ patentia quævis Ulcera curare, sanareque posse testatur.

Balsama etiam terræ ad sanationem *Ulcerum adhibet Author*. Notat ergò, Mumiam terrę balsamum exhibere, quum ad eundem salis urinæ modum in alcali reducitur. Postmodum omne, quod ex

terra

terra nascitur, Mumiam latiùs præbere ait.

Balsama arborum, qualia Botin & Juniperus exhibet, partim in Ulceribus aliquid posse contendit in uno quàm in alio magis tamen: aliquando frondes aliàs fructus excellere dicit alia. Generale tamen magis eligit Balsamum. Inter arbores, aut herbas aliquod Parthenioni simile laudat, quum liquores ejus in modum extrahuntur, ut sua virtus Mercurialis maneat, cum administratione sui vera: hac via potentem evadere ait Chirurgum in Fistulas, Ulcera corrodentia, cancrum, ferruginem, &c. quocunq; modo, vel forma fuerint. Et non aliàs ac moscus aromatum odores excellit omnes, Parthenion virtutes omnium vegetabilium, arborum, herbarum, &c. quæ terra producit. His ille Balsamis terræ Mumiæ, compositionis ejusdem, & Parthenionis omnium terrenorum balsamorum vires conclusisse vult. Pari modo quod, juxta ipsum, elementum aeris in suo Thereniabin exhibet, liquosa Thereniabin existit, supremi balsami. Sed pro tenore suę contentionis, & elementi proprietate, separari debet à sua humiditate, per additionem Parthenionis non alias & Nostoch, cùm tamen ista non sint in usu, repertu satis difficilia.

Mortificationem, ac Mundificationem in Ulceribus instituit. Mundificatio ipsius est sequens.

℞. *picis navalis* ℔ i.
visci pini,
abietis aa. ℔ ß.
visci locustarum è larice ℔ ß.
pic. larignæ ℥ iii.

liquefiant omnia simul cum sui omnium ceræ medietate, ac olei, quantum satis fore videbitur, ut formam acquirat emplastri. His peractis curam aggreditur sequentibus.

℞. *Ceræ-*
picis communis aa. ℔ ß.
aristoloch. rotund. ℥ iii.
mumiæ ℥ ii.
antimonii triti ℥ iv ß.

M. f. Emplastrum, & eo mane vesperique ligat, juxta consuetudinem.

Vel:

℞. *Resin. abietis* ℔ ß.
visci consolidæ ℥ iii.
succi chelidoniæ q. s.
inde fiat Emplastrum.

Ad Ulcera mundificanda tali utitur remedio.

℞. *Aluminis usti* ℥ ß.
in acet. extincti
mellis ℥ ß.
aloepatici ℥ i.

pulverisanda pulverizentur, & super ignem coquendo modicè commisceantur, & in emplastri non duri formam reducantur, hoc manè vesperiq; ligari vult Ulcera. Si vetera sint & prava calcinati parum addunt, & sic mundificabuntur ad fundum usque, moxque suadet sequentem consolidationem.

℞. *fodicationem emplastri* ℔ i.
secundùm artem Chirurgiæ compositi, cui croci mart. addatur ℥ ß.
& calcinati ℥ ß.

& inter manus commisceantur, hoc Medicamento liganda vult Ulcera manè vesperique in finem conclusionis.

Pro tertia cura eò respicit, ut quod consolidatum est, hac ratione stabiliatur, ut singulis annis aliquot vicibus venæ magnæ, vel varices aperiantur, & venæ sævientes in furis, aut nodis extrinsecus, aut intrinsecus pro damni respectu.

Curam *Vlcerùm emortuorum* peragi vult per mundificationem, & postea consolidationem, mundificationem perficit calcinatis; curam fodicationum emplastris: & conclusionem croco Martis. Calcinata miscet cum unguento de melle, hoc ligat tandiu, donec bonum fundamentum appareat, absque putrefactione carnis, & fœtore, aut similibus; quod quinto ad summum diei fieri dicit. Fodicationum emplastra ex lithargyrio, vel colophonia superponit, & ligat, quinto quoque die renovat emplastrum, ab initio semper

continuando. Concludit curam croco Martis, quem in igne per se combustum, aut reverberatione paratum, non per acetum Ulceribus istis inspergit quoquo die bis. Secundò etiam inspergit, lavatque priùs ulcus hac aqua:

℞. *communis aquæ Mens. part.* 5.
aluminis ℥ i.
salis communis ℥ ß.

Et ubi mundè laverit, exsiccat, postmodum inspergit crocum Martis, & concludit. Patienti post diætam, aut ordinem in cibo, & potu præscribit, necnon phlebotomias convenientes supra damni locum. Etiam in Thermis balneare reperit proficuum.

Sic quoque curanda vult Ulcera simul accumulantia, & crurum per se aperientia, admiscet tantum aliis ungu. de vitell. ovor. cum calcinatis, add. oleo Mercurii. Imprimis si duri adfuerint nodi. Sequens magni æstimat.

℞. *Corticum ovor. calcinat.* ℥ ß.
aluminis usti & extincti ʒ i.
croci mart. ℥ i ß.
thuris
masticis
myrrh. aa. ʒ ß.

His omnibus tritis utitur ut moris est.

Curam *fœtentium* Ulcerum peragit Author itidem mundificatione & consolidatione.

℞. *Resinæ puræ abietis* ℥ i.
cum vitellis f. ungu. add.
calcinata pro libitu.

consolidationem instituit per sequentia.

℞. *ceræ* ℔ i.
colophon. ℔ ß.
resin. quam coxisti ℥ iii.

liquefac omnia simul; postmodum injicit pulverem hunc
masticis ʒ ii.
myrrh. ʒ vi.
carabis flavi ℥ i ß.
addit postremò.
consolida maioris.
aristolochiæ rotundæ aa. ℥ ß.

Redigit simul in emplastri formam, quo mane vesperique ligat.

In Cura Ulcerum, quorum unum in aliud genus transmutatur, eadem fere remedia approbat, imprimis Mercurium, & lithargyrium: item Ulceris agnati curam, & eorum, quæ tracturas, adustiones, vulnera insequuntur iisdem peragi vult.

Ad Ulcera ex propria constellatione oborta curanda sequens commendat.

℞. *Chelidoniæ* M iii.
folior. quercus M ii.

In fimo putrefiant, & postmodùm in oleum destillentur, quo lavat hæc Ulcera, & dein pulverem ex iisdem ad incarnationem inspergit. Plura, atque infinita ex ipsius Authoris scriniis depromi possent, nos verò hac vice selectis contenti sumus, non enim animus est omnia describere, sed tantùm meliora.

Paracelsus noster de *Fistulis* disserens inquit, nunquam hactenus auditum esse, hoc genus Ulcerum sanatum per se fuisse, verùm per Medicamenta solùm & optimè conditionata, alias verò minimè curari testatur. Duplicem Fistularum agnoscit curam, videlicet internam per potiones, & externam per aquas, & emplastra, vel alias illinitiones. Cùm verò semel consolidata fuerint, nunquam amplius erumpunt, nec indigent conservationibus, & minùs diæta, in quem finem potionem talem commendat. *Paracelsi cura in Fistulis.*

℞. *ciclaminis* M ii.
saniculæ albæ M i.
herbæ Sophiæ M ß.

Coq. in vino prout vulnerarias potiones. Postmodum addit
caryophyllor. olei per alembicum tracti ℥ i ß.
M.

Ter quovis die Patientibus dat in potum, ut in quovis haustu justa sit olei portio mixta & æqualis. Hac portione sola recentes Fistulas sanat. Ablutionem sequentem commendat.

Destilla simul ℥ iii. *olei laterini* ℥ vi. *olei Terebinth.* ℥ i ß. *olei caryophyllorum per alembicum,* & post-

& postmodum cum additione hac rursum destillat.

℞. *masticis*
myrrhae
thuris aa. ℥ ii.
mumiae ℥ iii.

Destillato hoc abluit Fistulam immissione per Syringam usque ad fundum quovis die bis: vel intermissis vicibus abluit eodem instrumento saepius vino, vel aqua salsa, ut in eis nulla putredo maneat.

Extrinsecus applicat fodicationum emplastrum cum calcinato mixtum, & eo manè vesperique ligat, secundùm usum: alia multa quae Fistulas curant, commendat, ut oleum Saturni, oleum Mercurii, aqua Mercurialis. Haec certissima esse, & minimè fallentia Medicamenta renunciat. Sequens quoque commendat ad Fistulas.

℞. *aqu. de cornibus cervi* ℔ i.
centaureae
consolidae aureae aa. ℥ iii.
parthenionis ℥ iv ß.
His imponit
rhabarbari
mannae elect.
spermatis ceti aa. ℥ i.

Hujus optimè commoti singulis vicibus mane vesperique exhibet cochlear unum, & mox inde vini cochlearia tria. His potiunculis mundificari ait internè Fistulam, per seque sanari, absque Medicamento latius externeque posito. Et si quid superponere velis, sequens suadet Emplastrum.

℞. *de gummi quatuor* ℥ ii.
cerae ℔ i.
Coquantur simul & iniice
visci botini ℥ iii.
Fiat Emplastrum.

Ad ejusmodi Ulcera putrida eavernosa, seu Fistulas *croci*, *hermodactylorum* accipit grana vi. *olei* Nucis grana iv. permiscet, ac in quinque partes dividit, quarum unam singulis noctibus administrat. Postmodum sequens Emplastrum imponit.

℞. *cerae abietis albi* ℔ i.
visci de botin. ℔ ii.
resina communis ℔ i ß.

Liquefiant omnia simul, & eis addit *nucum olei* ℔ iii. *Minii.*
Lithargyr.
lap. calaminar. aa. ℔ ß.
tutiae ℥ i.
carabis ℥ iii.

Terenda conterantur, & ex omnibus fiat cerotum, & postquam satis coctum fuerit, addit
calcis Corticum ovorum ℥ vii ß.
& in migdaliones agitat.

Ad Fistulas sequens Emplas. magnipendit.

℞. *Empl. de Mumia* ℥ ij.
visci de botin. ℥ i ß.
consolidae rubeae liquorum ℥ i.

Fiat Empl. quod superpositum immotum ad sex dies maneat.

Postea innovat, & aequè diu relinquit.

Vel:

℞. *Aquae Galotheni* ℥ iiii.
olei vitell. ovorum ℥ i.
mumiae liquorum ℥ vi.

Fiat oleum, quo madidi panni superponantur.

Ad pustulosam Fistulam sequens praescribit:

℞. *liquorum carabis,*
asphalti,
armoniaci aa. ℥ ß.
ceroti de Mumia ℥ iii.
M.

simul in empl. formam & applicat.

Helmontii cura in Ulceribus, & Fistulis.

§ 15. *Helmontius* in cura *Ulcerum* instituit ablutionem fermenti corruptivi remediis, vel internis, ut arcanis, quantum à principio interno dependent, vel externis, quae sunt vel magnetica, vel ordinaria, suntque venena inversa, & fixa, jamque mitia, & mansueta, quae ipsum Ulcerum fabrum, & corruptorem enecant, non ut corrodentia, & abstersiva, ita ut Ulcera pro sua malignitate corrosionis gradus, suique alimenta optent. Talia autem sunt. 1. Realgaria fixa, unde Balsamus Fuliginis Paracelsi, i. e. Arsenicum, vel auripigmentum, primò per nitrum fixata, dein ad Sulphur adstringens dulcorata, & mitigata per repetitam spiritus vini cohobationem: quae ad mentem Authoris Ulcera sanant

sanant, non quòd rodunt & exedunt, sed quòd jam venenum mite inaninatumque nactum per sui dulcorationem, quo ipsum Ulcerum Venenum & Fabrum, sanguinisque corruptorem domant & enecant foras applicata.

Colchotar Vitrioli omnem Ulcerum corruptionem necare asserit, idque pro Ulcerum differentia diversimodè applicatum, scilicet vel integrè maceratum in vino, quod tum sola lotione sufficit.

Laudat quoque terram ejus saltem elatam & edulcoratam exactè inspersam, ac nonnunquam in oleo lini coctam usque ad nigredinem, quæ pro basi est unguenti vulnerum Felicis VVürzii.

Restitutionem cavitatis per succretionem carnis & cicatrisationem pellis, quæ natura quidem per se præstat, quo semel enecato corruptore caro deinceps sponte è fundo succrescit.

Persicariam sive piper aquaticum, Consolidam, Sophiam, serpentinam brassicellam, &c. istud habere peculiare scribit, ut si frigidæ demergantur in aquam, & super Ulcus aliquantisper intepescant, mox defodiantur cœnoso loco: ubi putrere incipiunt etiam attrahere satagunt ex ægro, quicquid nocuum est. Ulcera tantum odoribus per inuncta applicatis mitescere vel exasperari inquit. Ubi interim Ulcera externa longè pejora perpharmaca oretenus sumpta sanantur: tametsi ab ore longiùs distent quàm interna: eò quòd viscera atque membranæ internæ juxta Authorem alantur sanguine plùs quàm cruore. Ulcera mitigata irritari ait abstergentibus. In curatione enim semper eò incumbendum esse inculcat, ut hostilis fabricator partique insidens corruptor deleatur, quippe qui nil exsiccando abstergendoque remittit mitescitque. Seminalis videlicet deleterii qualitas, venenosaque impressis Archeopartis exotica, bonum cruorem sibi dispensatum pervertens, sui duntaxat ablationem naturaliter indicat. Est ergo virus, fermentum quoddam atque contagium fundo insitum, cruoris atque carnis corruptivum. Sunt enim totidem Ulcerum fermenta, quot Ulcerum diversæ corruptiones, corruptorumque distantiæ. Est ergò juxta eum plena atque exata Ulcerum sanatio, fermenti sui ablatio, non autem hepatis refrigeratio, non bilis somniatæ vel saniei abstersio. Non enim realgar fixum per salem petræ, atque in adstringens sulphur dulcoratum sive mitigatum, sexaginta forte Ulcerum diversitates exstinguit: quia rodit, exeditque (etenim sic non sui dulcorationem cum repetito spiritu vini exposceret;) sed quia venenum mite jam habet, quod ipsum Ulceris fabrum, cruorisque corruptorem, est enecando, quo videlicet semel in toto demortuo, non cessat deinceps caro sponte è fundo succrescere. Itaque juxta illum cavitas Ulceris, carnis succretionem pellisque cicatrizationem indicat, ut ablata scilicet fiat restitutio. Author hic maximè carpit *Paracelsum*, quod causas Vlcerum in microcosmi fodinas minerales atque salinas transtulerit. Voluit nempe cuncta salia, lapides, mineralia, herbas, &c. in homine velut seminariis suis delitere; non attendens, quod absonum sit, cùm Microcosmus non minùs Astris & plantis constare velit, quàm mineralibus, quod potius in salia quàm in plantas, & quadrupedia sese resolveret.

Postremò totum esse Paracelsum ridiculum scribit, docentem, ulcus & Vlnus ali herbis, balsamo, unguentis. *Helmontius* noster Colcotar dicit enecare omnem Vulnerum ac Ulcerum corruptorem. Sal Tartari per spiritum vini rectificati, donec astringentem nanciscatur gustum, magni æstimat, estque balsamus Samech Paracelsi, prout ex Arsenico pro Vlceribus est ejus balsamus fuliginis: eo quòd apud peritos Realgar habeatur fumus

sumus Metallorum. Sexaginta enim Ulcera sanat Arsenicum fixum, quia Ulcerum venena necat, quod etiam præstat auripigmentum.

VVillisii ratio curandi Ulcus. §. 16. *VVillisius Ulcus* sub cura habens primò istud acido-salsum mitigare & exstinguere, ac deinceps è corpore ejicere conatur, priorem autem finem attendit internis Medicamentis ex ocul. can. corall. rubr. ebor. ust. Martial. &c. paratis: secundùm verò diaphoreticis, & diureticis. Externis etiam utitur ad materiæ Ulcus foventis acrimoniam contemperandam, qualia sunt absynthium, mentha, agrimonia, nicotiana, myrrha, aloe, spir. vin. mort. vitrioli, Saturnina, &c. quæ in Curæ principio atque in Ulceribus minùs malignis conveniunt. Si verò Ulcus putridum ac mali moris fuerit, fortiora adhibet Medicamenta acriùs fortiùsque detergentia, cujus generis sunt ea, quæ cum Mercurialibus, vel oleis volatilibus commiscentur, mandato enim Ulcere ad glutinantia devenire jubet, qualia sunt balsama, vel digestiva Vulneraria passim ubique descripta.

Fistulas. Chirurgicis tantum auxiliis munitus Author *Fistulæ* curam suscipit, callosamque ipsius circumferentiam præcipitato rubro, vel albo digestivo admixto, vel cauterio potentiali liquato, cui intinguntur turundæ in fistulam immittendæ, destruit, & si hæc debiliorum virium fuerit, trochiscis ex sublimato corrosivo, opio, & gummi tragacanth. paratis ad hunc finem utitur. Si verò Fistula profundiùs altiùsque serpserit, & in corporis superficie posita sit, cultro aut forficibus eam ad ipsius usque finem aperiendo, illasque callosam tunicam supradictis Medicamentis excedendo: deinceps remediis appropriatis carnium generationi, Ulcerisque consolidationi studet.

Sylviana cura in Ulceribus. §. 17. *Sylvius* in *Curatione Ulcerum* eò reflectit, ut obtundatur acrimonia illa in causa notata, dein mundentur ipsa à puris sordibus, posteà consolidentur eadem ac cicatrisentur. Ad acrimoniam acido acrem corrigendam laudat internè decocta vulneraria, aliasque mixturas ex oculis canc. antimonio diaphoret. paratas, quibus acidum acre satis domatur & absorbetur. Mundationem verò ac consolidationem Ulcerum consistere ait in correctione puris acidi rodentisque, ulceratæ parti adhærentis, atque sanguinem ipsi nutriendæ dicatum ex parte saltem corrumpentis ac in novum pus vertentis. Corrigi verò illud pus parti affectæ adhærens à Sulphuris Balsamo laudato, imprimis ratione olei Aromatici, adeoque sale volatili oleoso abundantis; à quo spiritus acidus in pure luxurians, quin sanguinem in pus indies corrumpens, non tantùm obtundatur, sed insuper mitigetur, emendeturque ita, ut affluens sanguis partes priùs consumptas brevi reparet, consolidationémque ultimam expediat. Quamvis autem existimet convenire quoque Ulceribus spiritus acidos externè applicandos, & quantitate parva syrupis & mellitis junctos, præ aliis tamen laudat Salia tum volatilia, tum aliàs blanda per oleosa ampliùs obtusa, temperataque, qualia sunt Balsama sulphuris pleraque, & imprimis gratiora ut anisatum, succinatum, Juniperinum, Terebinthinatum, &c. quæ vel per se, vel cum syrupis mellitisque juncta extollit, in quibus quoque inesse ait vim mundantem.

In Ulceribus Venereis approbat decocta sudorifera guajaci, herbarumque aromaticarum, item salivationem, cæterasque vacuationes Mercuriales laudat. Quæ Ulcera venerea etiam ablui ac mundari jubet decocto guajaci, & cæterorum aromaticorum potentium, quin tangi posse ait, sale volatili liquido & cupri tinctura imbuto. Unguentis etiam pro re nata admiscet Mercurium tum præcipitatum, tum sublimatum ac præsertim dulcem.

Fi-

In Fistulis. *Fistularum* curam peragit Sylvius sequenti modò: callum adimendum esse jubet cauterio appropriato, sive sit ferrum ignitum, sive aliud Medicamentum consumens, ex sale potissimùm lixivioso paratum, quo faciliùs stylo profunditas ejus explorari possit, dein cuniculos discindendos esse monet, ac *acidum* acre peccans temperat internis sudoriferis, ex oculis cancr. antimonio diaphor. bezoart. miner. decoct. lign. juniperi, guajaci, sassafras, herbarum fumariæ, scabiosæ aliarumque salibus volatilibus oleosis pollentium. Externè in Fistulis magnifacit Author Balsamum de Capaiba, oleum terebinthinæ, ejusque balsamum, vel balsamum sulphuris terebinthinatum, quo & ipsas has Fistulas omnium optimè mundari ac consolidari posse non dubitat.

Cathesianorum curatio Vlcerum. §. 18. *Cartesianis* ad veram *Vlcerum* curationem impetrandam propositum est emundationem eorum omnium primò peragere, qua obtenta cavitatem carne student explere, & cute illam investire, ut parti læsæ debita sua sic restituatur integritas. Consistit autem illis emundatio ista Ulceris in separatione fibrarum destructarum, & succorum ex tubulis & canalibus suis diffractis & erosis effusorum & corruptorum separatione à partibus sanis, harumque præservatione, ne à prioribus similiter corrumpantur, & succi vicini inficiantur, ubi prudenter simul advertunt, si ulterior corruptio inhiberi debet, ut particulæ illæ gladiolatæ acutæ & scindentes, quibus succi referti sunt, hebetentur, attenuentur, frangantur, mitigentur, & auferantur, ne ulteriùs ab iis sit timendum periculum, sed ex arteriolarum extremitatibus parti læsæ succi communicentur destruentibus istis particulis valenter obsistentes, & impetum earum frangentes, ineptique ad partis nutrimentum, & corroborationem liquores eliminentur. Depurationem itaque totius massæ illius, ex quâ diversi ad diversos diversarum partium usus distribuuntur succi, remediis instituunt internis tum per secessum, tum diuresin aut diaphoresin recrementa quæcunque è sanguine abolentibus, præsertim ex lignis, antimonio, & mercurio compositis, quibus subjungunt porosa alia reliquias mucronatas recipientia, & impetum earum sistentia, quorum è numero illis existunt Balsamus antimonii, mercurius solaris, magisterium saturni, nec non oculi canc. myrrha, album Græcum, decoctaque magni habent in pretio, quorum sequens esse potest formula:

℞. *Rad. Vincetoxic.* ℥ß.
aristol. rotund. ʒiii.
peucedan. ʒiß.
caryophylat. ʒiiß.
Herb. scabios.
scord.
agrimon.
veron.
card. bened. aa. Mß
summitat. cent. min. Pj.
flor. sambuc. Pß.
rasur. lign. sassafras ʒiii.
sem. fraxin ʒiii
F. Decoctio in s q. aq. simpl.
Colatur. ℔ii. *add.*
Essent. Guaiac. ʒiiiß.
Tinctur. antimonii ʒiß
Syr. Scabios. ℥iii.
M. Propinentur ægro singulis diebus manè ℥ii.

Ulcus ipsum abluunt spiritu vini crocato vel myrrhato, aut si magna adsit impuritas, decocto scordii, calc. viv. vel aqua mercuriali, unguentaque illinunt, vel stupam aut turundam iis obductam imponunt, qualia ex terebinthina parantur, vitellis ovi, gummi elemi, & melle rosarum, &, quæ fortiora sunt, ex resina pini, pice, fuligine, ærugine, alumine, sapone, præcipitato; ex compositis adhibent unguentum Apostolorum, aureum, basilicum, fuscum F. VVurtzii, emplastrum diachylon cum gummi, de gratia Dei, simulque inflammationi ulcus ambienti occurrunt unguento albo camphorato eidem illito,

vel emplastro diapalmæ, cui colchotar vetrioli immistum est, aut cataplasma apponunt, quale sequens exhibet formula:

℞. *Herb. apii.*
absynth.
scord.
rut.
Phellandr. aa. Mi.
flor. sambuc.
melilot. aa. Piß.
Fiat decoctio ex vino, & adde farin. orobi ℥ii.
M. ut F. Cataplasma.

Chylo itâ in Ulceribus corrupto & inspissato, ut materiam pinguem lardo similem præsentet, etiam ab ea Ulcera emundant resolventibus & destruentibus materiam illam inspissatam, præsertim sequenti lavamento:

℞. *Herb. scord.*
absinth.
centaur. min.
sabin.
flor. rosar. aa. Mi.
Coq. ex vino ad ℥ xx.
Colatur. add.
aloes
myrrh. aa. ʒ i.
Vnguent. Ægyptiac. ℥ i.
M. F. Injectio.

Vermiculos in Ulceribus nidulantes atque pediculos enecant amaris & mercurialibus, aloe, myrrha, colocynthide, radice gentianæ, hellebori, diptamno, felle tauri, melle chelidoniæ, ex quibus tum decocta pro injectione, tum linimenta componunt. Facta hac ratione Ulceris commoda emundatione, cavitatem carne implere student; removendo aut demendo reliquias chylum corrumpentes, instillantque idpropter balsamum sulphuris, Peruvianum, de Capayva; vel remedia adhibent ex radicibus consolidæ majoris, aristolochiæ, ireos, herbis alchimilla, pyrola, veronica, nummularia solidagine Saracenica, mastiche, myrrha, gummi animæ, styrace liquida; vel ex compositis, emplastro diapalmæ, de gratia Dei, stictico martiali *Ang. Salæ*, de minio camphorato, quibus adjuvantibus si cavitas satis carne conspiciatur repleta, operam locant ut cutis eandem debitè investiat, coercendo subtiliores chyli particulas, ne tam facilè exhalentur, sed cum oleosis aliisque fixioribus mixtæ in superficie quiescant, & in substantiam cutaneam indurescant, qua de causa remedia deprædicant ex lapide calaminari, bolo, calce lota, minio, antimonio, tutia, litargyrio auri & argenti, plumbo usto, cerussa, pompholyge, mastiche, thure, terra vitrioli dulci, ex quibus etiam composita exstant unguentum diapompholygos, nutritum, emplastrum de lapide calaminari, diasaturni *Mynsichti*, griseum, de Stercore canis *Vigonis*, oppodeltoch *Fel. VVurtzu*, & præsertim sequens magni æstimant, quo plura Ulcera, etiam satis antiqua norunt feliciter fuisse curata.

℞. *Lap. calamin.* ℥ iß.
min.
ceruss. aa ʒ vi.
oliban. nigr.
alb. aa ℥ii.
mastich. ℥ß.
camphor. ʒ vi.
vitrioli alb. ʒii.
ceræ,
colophon.
resin. aa. ℥ iii.
Gumm. Galban.
terebinth.
ol. ovor. aa. ℥ ii.
iunip. ʒ vi.
M. F. Emplastrum.

Non tantùm emplastro hoc ulcus bene mundatur, carne repletur, cute obducitur, & sic in totum consolidatur, sed hypersarcosis prohibetur, & caro superflua absumitur; quam ob causam aliàs adhibenda sunt alumen ustum, præcipitatus, colcothar aut oleum vitrioli, ærugo, cortices granatorum, lapis alchymiæ, aqua mercurialis, unguentum fuscum, Ægyptiacum, quibus omnibus caro illa laxior & spongiosior absumitur, & melioris durabili orisque paratur proventus.

In

Fistula. In *Fistuloso* Ulcere fortiorem humorum vitiosorum exsiccationem necessariam esse præcipiunt, & calli absumtionem, ut impedimentis hisce ablatis cavitas carne expleri possit, & cura uti in aliis Ulceribus peragatur. Remedia, quibus scopum hunc obtinere sperant, parare solent ex radice chelidonii majoris, gentianæ, ari, hellebori albi, herbis apii, centaurii min. foliis sabinæ, nicotianæ, semine sinapi, raphani, nasturtii, succo, ari, chelidoniæ, apii, tithymalli, lixivio, ærugine, auripigmento, vitriolo, calce, alumine, mercurio sublimato, præcipitato rubro, aqua mercuriali, viridi *Hartmanni* unguento fusco aut Ægyptiaco, qualia dum adhibentur, partem simul corroborant cataplasmatis ex ruta, scordio, absinthio, Phellandrio, salvia in vino coctis, vel emplastro de cumino, aut cerato santalino. Ex unguento fusco vel Ægyptiaco inspissato turundam parant, eamque Fistulæ insinuant, vel instillant liquorem mellis abantimonio abstractum *Ang. Sal.* balsamum ex scoriis Reguli antimonii, liquorem mercurii vivi, mercurii librati, oleum seu liquorem arsenici, quibus si callositas absumta sit, ulcus non aliter quàm uti superiùs jam dictum est, tractare pergunt, donec omnimodò consolidetur, nec parvi ad felicem hujusmodi obtinendam curationem sequens ducunt unguentum D. *Borrhy*, quo plures Fistulas norunt sanatas,

℞. *Plumb. Autor. Philos. calcin.* ℥ iß
mercurii viv. cum vitell. ovi agit. ʒ vi.
vetrioli ter rubificat. & ter loti ab omni acrimonia ℥ ix.
Lap. magnet. pp. ʒ i.
Vngu. rosat.
Infrig. Galen. aa. ℥ iii.
M. F. s. a. Vnguentum.

Ad cauterium sive ipsum ferrum candens confugiunt, si prædictis remediis callositas absumi nequeat, & plures cuniculos discindunt, ut una existat cavitas, cui remedia commodiùs queant applicari, tum Ulcus benè mundatum & abstersum perfectè sanant, & sequens propterea laudant emplastrum.

℞. *Ol. rosar.* ℥ ß.
myrtillor. ʒ ii.
ceruss.
lithargyr.
lap. calaminar. aa. ʒ iii.
Tut. pp. ʒ i.
Bol. Armen. ʒ i ß.
Camphor. ℈ i.
ceræ ʒ ii.
M.

§. 19. Perspectà nunc Cura Aliorum *Pharmaceutica*, ordine incedamus, & cuilibet Ulcerum speciei peculiarem, & quidem ad mentem *nostram* assignabimus Curam, quam etiam postulat. Ante omnia duo in Curatione Ulcerum accuratè attendenda sunt, nimirum restitutio, sive redintegratio vasorum ruptorum, & materiæ stagnantis & intus contentæ acrimoniæ emendatio, quæ corrigenda & edulcoranda est, & hoc aliter fieri nequit, nisi materia temperetur, h. e. in pristinum suum, quantum possibile, restituatur statum. *Nostra methodus curandi Vlcera.*

In Ulcerum ergò Curatione primariò ad acrimoniam salium respiciendum est. Toti itaque massæ sanguineæ priùs per universalia prospiciendum, deinde tutiùs ad externa detergentia, acidum temperantia & obstructos labiorum poros reserantia deveniendum, inter quæ laudem merentur spirituosa, & pulveres absorbentes, volatilia oleosa internè reliquis palmam præripientia, imprimis oleum balsam. Peruv. cum cineribus clavellatis rectificatum, spir matric. cum Elix. vitæ, &c. Imprimis enim eò annitendum est, ut succi peccantes corrigantur acresquè temperentur, quod ad curationem multùm facit, hinc præprimis decoctum commendamus sequens vel simile:

℞. *Rad. liquirit.* ℥ ß.
chinæ.

Rad. salsapavill. aa. ℥ii.
Herb. scord.
agrimon. aa. M i.
limat. chalyb. ℥ ß. *vel.*
pulv. antimonii crud. ℔ ß.

Coq. in aqua communi & vino. De quo decocto æger bis vel ter de die ℥iv. bibat & quidem tepidè.

Ubi simul Scorbutus conjunctus est, antiscorbutica non negligenda sunt, ut spir. trifol. fibr. beccabung. cochlear. &c. In omnibus speciebus Ulcerum æquè conducunt diaphoretica, quæ omnem absolvunt paginam, sive sint antimoniata sive volatilia alcalica oleosa, &c. sunto formulæ:

℞. *aq. scabios.*
fl. sambuc. aa. ℥iß.
℞ *antimonii tartarisf.* ʒi.
eff. lignor. ʒii.
Syr. fumar. ʒvi.

M. F. Mixtura d. cochleatim, assumendo

℞. *sal. vol. oleos. n. d.* ʒii.
ol. bals. Peruvian. ʒi.

M. d. gut. xv.

Laudamus inter diuretica sequens sudoriferum catholicum.

℞. *nit. p. art.* 3.

Antimonii p. i. fundantur per horam, sic primò flamma exhalat, quod nihil aliud est, quàm spir. nitri; ut verò hic acquiratur, detonatio per Scort. tubulatam fiat, ità in recipiente acquiritur spirit. nitri. Diaphoreticus abluat. aq. fontan. qui destruit acidum & sudorem movet; constat spit. ex alcali & nitro. Quibus Chirurgus Hanoviensis VVedling. plura inveterata aliis incurabilia Ulcera brevi feliciter curavit. Sic & Bremæ est Empiricus quidam, qui quæcunque Ulcera feliciter sanat, ceu Nobis retulit D. *Gehema*. Extollunt plures viperina, quibus solis sæpiùs Ulcera auscultant. Antimon. diaphor. bezoard. miner. optima sunt remedia, quę constant ex alcali & nitr. omnia quoque salia volatilia C. C. succini, &c. in usum vocanda sunt, quæ attenuant sanguinem & succos, eosque simul temperant. Mercurialia tum internè tum externè maximè conducunt, quòd sint in Ulceribus sæpius altera Chirurgi manus, male verò usurpata Ulcera & Gangrænam excitare solent, ceu nuper in Nobili observavi, cui Empiricus artus illinivit unguento mercuriali, à qua illinitione Sphacelus totam faciem cum faucibus devoravit, ut miserè vitam cum morte commutaverit. Confer *Ephem. Germ. Decur. Ann.* 4. Quare prius succi temperentur, aliàs à mercur. omnes acidi ac acres interne in unam partem coagulantur. Merc. dulcis Nobis in Ulceribus magnum præstitit commodum cum theriac. vel diascord. vel conser. ros. singulis diebus à ℈ß. ad ʒi. exhibitus, donec salivatio sequitur. Sal. merc. nostrum egregium existit remedium tum internè, tum externè tutò usurpandum, quod citò, tutò ac jucundè curat ulcera. Mercurc. dulcem & Indi magna quantitate suis ægris cum commodo præscribere solent. Sunt, qui ordinant præcipit. rubr. ad gr. iß. c. conserv. rosar. & theriac. in Ulceribus, post usum enim mercurialium Ulcera & Fistulæ multum exsiccantur: sed multi ab his abhorrent, & fateor, constatque nostra experientia, quod sæpe mercurialibus tantùm peragatur cura palliativa, & ægri facilè recidivam patiuntur, & majorem fidem adhibeo spir. matricali cum gum. guajac. vel sassafras, vel ol. bals. indic. &c.

Diuretica egregia in Ulceribus inveteratis remedia sunt, hinc acidulæ, potus Theæ & Capheæ, cum decocto lignorum, vel veronicæ sæpe maximum afferunt commodum, & hisce partibus, observata simul diæta exacta plures vidimus curatos & liberatos ab Ulceribus diuturnis & quidem mali moris. Hinc in Ulceribus inveteratis magnam vim habent aselli, sicut præter *Riverium* mirabilia recenset *Celeb. Boyle.* item spir. essentif. cancror. vel viperar. vel tart. Bals. sulph. cum ol. lign. sassafr. spir. cancror. sal. vol. succin. essent. chærefol. decoct. consol. med. adject. rad. chinæ. ℞ tart. ℞ anti-

mo-

monii tartarisar. liq. terr. fol. tartari, ℞ asellor. spirit. fragor. cynosbat, &c. Calidiora ac volatiliora remedia in Vlceribus quibuscunque optima sunt, quia succos acidos & quasi frigidos stagnatione ità factos, calefaciant, ad motum incitant ac volatilisant, sicque resolvunt: frigidiora omnia nocent summopere, quia magis inspissant succos eosque acriores reddunt.

Purgantia angue pejus in quibuscunque Ulceribus me judice fugienda sunt, quæ tantùm ægros debilitant succosque acriores reddunt, quia succi acidi non expurgari possunt, & cum centies purgaveris, nullum tamen Ulcus sanabis, quod experientia quotidiana constat abunde.

Eodem carbone notamus V. S. & quamvis juxta veteres & aliquot recentiores bilis in causa sit, impossibile tamen est eam V. S. eliminare, totum enim sanguinem emittas ne cesse est, bilis enim omni sanguini permixta manet, vel quis statuere debet bilem tantum solum per V. S. evacuari posse, quod certè absurdum est statuere. Sic & fonticuli non multum utilitatis afferunt in Ulceribus sanandis, cum dulcem chylum tantum emittant, & non corruptum, corrumpitur enim chylus in ipso Ulcere ab acri corrupto ichore. Fonticulum pedi Ulcere laborantis adaptatum, parùm verò proficientem observavit mecum *Celeb. Francus P. P. Heid. Decur. An. 6. Obs.* 81. Usum tabaci plures commendant, exinde enim plures Ulceribus diuturnis laborantes restitutos fuisse legi meretur *Obs. Cl. Frommanni Decur. Ann. 3. Obs.* 167. Sudorifera verò egregia sunt absorbentibus mixta in quem finem in juniorum Medicorum gratiam aliquot communicamus formulas.

℞. *Antimonii mort. cachect.* ʒß.
cinnab. nat. aurat. ppt.
pulv. vip. vel Angelic. aa. ℈i.
elæosacch. cinam ℈ß.
M. F. pulv. in 3. dos. divid.

Vel: ℞. *diaphoret. Helm.*
Sol. vitæ Burrhi aa. ℈ß.
sulph. antimonii fixat. Sylv. gr. vi.
elæosacch. citr. ʒß.
M. F. pulv. divid. in 3. part. æq.

Vel pro pauperibus.
℞. *Flor. sulph.* ℥ß.
pulv. enul. ʒiii.
viperar. ʒi.
myrrh. ℈i.
sacch. albiss. ℥ß.
M. F. Pulvis.

℞. *Extract. cent. min.*
diaphoret. Helmont.
bezoard. solaris aa. ℈i.
ol. still. sassafr. gut. ii.
M. f. pil. 60. & dentur pro dosi 20. cum aq. card. bened. omnia etiam antimoniata, & volatilia conveniunt.

Cura externa. In *Cura externa* ad succum seu materiam effluentem intus latentem respiciendum est, num quoque materia crassa, alba & absque fœtore sit, quod Ulcus facilè curatur, & non opus est multo apparatu, sed solo unguento basilico calide infuso, & emplastro ex eodem confecto imposito, si sanies verò circa latera Ulceris reperitur, flava vel viridis fluidaque, ad fortiora transeundum est, quo enim Ulcera sordidiora sunt, eo fortiora requirunt remedia. Sequentia ergò conducent, quibus sæpissime feliciter inveterata curavimus Ulcera, & aliquando cum Gangræna conjuncta.

℞. *aq. cal. viv.* ℔. i.
vitæ ℥iv.
M. qua mixtura eluantur Ulcera.

Dein ℞. *Spir. vin. C.* ℥iv.
oliban. pulv. ʒi.
sal. saturni ℥ß.
alum. usti ʒvi.
M.
Ipsi Ulceri imponenda.

℞. *Ol. hyper.* ℥ii.
℞ *galban.* ℥ß.
aq. calc. viv. q. s. f. l. a. per agitat. instar nutriti. ℞ fol. à Celeberrimo Dn. *Crugio*, Cons. & Archiatr. Brandenburgico, Amico meo Veteri communicata egregias in Vulneribus, & Ulceribus na-

vat vires. Omnia verò Medicamenta, quod asterisco notandum, calidè applicanda sunt, quia calor maximè attenuat succos, hinc & sacculi reliquis emplastris arena calida repleti imponi solent. Si Ulcus nimis cavum sit, injectiones variæ fiant, ex decocto scilicet herbar. absynt. scord. hyperic. veronic. agrimon. ruthæ, cui add. Elix. vitæ, aqua Regin. Hungar. calc. viv. Camphor. ex. gr.

℞. *Herb. chelidon. major.*
absynth.
rutæ,
scordii,
menthæ aa. Mj.
Rad. aristol. O.
caryophyllat. c. toto aa. ℥j.
Coq. in *aq. commun. colat.* ℔ij. *add.*
spir. vin. ℥ij.
sacch. saturni ℨij.
camphor. ℨj.

M. f. Mixt. pro injectione Ulcerum, & pro re nata addi possunt mercur. præcipitat. & sublimat. Imponi possunt spir. matrical. cum Elixir. vitæ, sacch. saturni & Camph. vel sequens cum plumaceolis impositum, rarò fallens, & ex succ. hyperic. plantag. fanicul. aloe, myrrh. calc. viv. spir. paratum. Emplast. nostrum aromaticum sequens egregii est usus.

℞. *gummi galban.* ℔ß.
sagapen.
opopanac. aa. ℥ij.
ammoniac. ℥iv.
solv. in ol. tereb. colent. add.
gumm. Elem. ℥iij
ol. tart. per deliq. ℨj.
camphor. ℨij.
myrrhæ ℥v.
caryophyll. ℨiij.
picis ℔j.
colophon. ℥ß.
terebinth. ℥xij.
sal. volat. C. C. ℥ij.
ceræ q. s. M.
si hisce non cedat, sequente utere.

℞. *Vngu. basil.* ℥ß.
pulv. castor.
asæ fœtid. myrrh. aa. ℥j.
Elixir. vitæ ℨij.
camphor. ℈j. *M.*
utere calidè in Ulcere.

Hæc enim omnia crassum ac viscidum succum in Ulceribus attenuant, & simul acidum fermentum ibidem latens corrigunt, emendantque, Medicamenta enim hæc ex volatilibus constant salibus, & gummosis pergratis oleosis particulis tubulos consolidantibus, quibus certè acida & salsa optimè ligantur; sic & Elix. vitæ, aliaque spirituosa, impediunt ulteriorem corruptionem succorum, qui alias de nouo affluentes à fermento acido latente corrumperentur. Curatio Ulcerum nihil aliud est, quàm consolidatio seu occlusio apertorum & ruptorum vasorum, non enim semper vasa in totum sunt destructa, sed tantum in uno vel alio loco rupta.

Notandum hic, quod turundæ nec Ulceribus, nec Fistulis, quicquid etiam obgarriant Chirurgi, sint imponendæ, sed potius plumaceolæ unguento aureo vel basilico inunctæ, vel spirituosis balsamicis oleosis madefactæ imponantur, dein totum membrum Ulcere infectum linteis circumvolvatur, per eam enim ligationem pori inuertuntur, ne succi corrupti ita ad partem affectam tendant. Sic in Ulcere Tibiæ debet totus pes ligari, quia succi influentes, quasi sibi certos poros formant, quo mediante tali ligamento immutantur, quod & confirmat experientia edoctus *Celeberrimus Muys Obs. de usu fonticulorum*. Sic quoque in exulcerationibus cum Gangræna, in obstructionibus glandularum, maximo cum fructu utimur cataplasmatibus ex herbis roborantibus, scordio nempe, absynth. marrubio, rutha, fl. sambuc. rorismar. &c. addi potest farin. fabar. sem. anis. carvi, &c. in sero lactis vel in lixiu. vel cum decocto herbarum in cataplasm. redactum, quod antequam imponatur, aspergatur spirit. vini Camph. & Theriaca.

Sic quoque istud Ulcus, quod insequitur Gangrenam, non multum differt à curatione prædicti, quod sequitur phlegmonen, huic unguentum basilicum prædictum cum

Curatio Vlceris, quod sequitur Gangrænam.

cum gummi elemi, oleo Guajaci, Elix. vitæ & camphor. paratum optimum erit cum plumaceolis calidè Ulceri gangrenoso impositum, & simul ordinarium emplastrum applicatum vel stypticum, vel de labdano, &c. Si verò Ulcus ad meliorem reducitur statum, commisceri possunt prædicto unguento & absorbentia vitr. mart. vel ocul. cancr. vel antimon. diaphor. vel antihect. Poter. Cinnab. antimonii, Ebur. pp. & mandib. lucii piscis, &c. Et, si Ulcus profundum & maxima adest corruptio succorum, quod ex fœtore materiæ effluentis apparet, tunc conveniunt infusiones ex rad. Angel. Imperator. Gentian. herb. absynth. ruthæ, scordii, card. bened. & adject. Elix. vitæ, aloe, myrrh. camphor. ℞ ass. fœtid. Aer ante omnia ab ejusmodi Ulceribus arcendus est, incredibile enim dictu, quàm propediem materia in his Ulceribus gangrænosis corrumpi solet. Si à frigore fuerit gangrænosum Ulcus, tunc magis calidiora, ut ol. Philosoph. ℞ castor. bals. Peruv. vel bals. Chili Anglorum ; aliis prædictis unguentis & mixturis addi, calidiusque applicari debent, ut & varia cataplasmata ex prædictis concinnata & calidissimè applicata. Si Ulcera fuerint mundata, ad mitiora accedendum est, & solus sæpius sufficit bals. Peruv. vel de Capaiva ; vasa verò disrupta facilè consolidari vel couniri possunt, modò consideremus, quòd canaliculi per succi nutritii appositionem elongentur, usque offendant alium, quo se simul uniant.

Sic & Ulcera, quæ Anthracem excipiunt, eodem modo curantur ac prædicta, præ aliis sequens conducet in hoc Ulcere.

℞. *Elixir. propr. s. acido,*
vitæ aa. ℥ß.
spir. ammoniac. ʒj.
ol. guajac. ʒß. vel ʒj.
camphor. ʒij.

Cura Ulceris phagedani dictis. In Ulceribus Phagedænis dictis conueniunt præter interna sudorifera, fortiora superiùs dicta, quæ sanguinem & succos simul temperant, decoct. liquor. vel oc. cancr. antimon. diaph. Antihect. Poter. quia temperata alcalia & non acria sunt diaphoretica, quæ hic præ aliis conducunt, & ægri in hisce affectibus semper ad sudorem disponendi sunt, in quem finem seq. vel simile cochleatim propinari potest.

℞. *aq. fumar.*
funicul. aa. ℥ij.
ocul. cancr. ℈j.
sal. card. bened. ℈ß.
Elix. vitæ Matthiol. ℥ß.
laud. opiat. gr. j.
syr. scord. ℥ j.
M. D.

Vel: ℞. *Aq. card. bened.*
fumar. aa. ℥ j.
Essent. enul. ʒi.
spir. C. C. *volat.* ʒ ß
syr. scord. ℥ ß.
M.

Ad corruptionem impediendam, & obstructionem reserandam, acidumque temperandum seq. fotus applicatus apprimè conducet.

℞. *Rad. angel.*
bryon.
gentian. aa. ℥ ß.
Herb. cochlear.
trifol. fibr.
scordii
menth. aa. M. j.
myrrh.
aloes aa. ʒ ß.
Coq. in s. q. vini in vase bene clauso, colat. add.
elix. vitæ ℥ß.
spir. sal. armoniaci ʒ ß.
M.

Varia quoque Emplastra imponantur ejusmodi Ulceribus, imprimis laudatur quod Cartesianis adscriptum ex ceruss. min. camph. lap. calamin. colophon. ol. ovor. &c. parat. quod egregium est, vel pulvis seq. inspergatur.

℞. *Croci martis ex vitriol. præcip.* ʒiii.
lact. lunæ ʒ i ß.
myrrh.
aloes,
macis aa. ℈ß.
caryophyl.
camphor. aa. ℥ i ß.
M.

Vel: ℞. *Aq. calc. viv.* ℔j.

Merc.

Merc.dulc. ℥ii.ß.
M.
Vel: ℞. *Aq.calc.viv.* ℔iß.
spir.theriacal.camph. ℥iv.
sacchar. saturni ℥j.
merc. dulcis ℥ß.
M. probè.

Sic post variolas epidemicas phagedænica in tibiis cuidam exorta sunt Ulcera, quæ sat diu illusere Chirurgorum manus, & tandem insperso pulvere stercoris ovilli feliciter à Parentibus fuere sanata, prout videre est ex *Observ.94. Decur. Eph.A.6.*

Cura Ulcerum cum carie ossis. Nunc ad curam Ulceris cum carie ossis conjuncti transeamus, sed cùm de carie ossis hac inferiùs ex professo tractabimus, paucis hic tantùm nostrum expleamus officium. In his verò Ulceribus semper ad os respiciendum est, nisi enim prius cariem ossis sanaveris, Ulcus nunquam curabis, nam semper caro luxurians excrescit, quæ nullis remediis absumi potest, &, si absumatur, statim repullulat, hinc cultro incisorio ad os usque penetrandum est, & animo cordato id faciendum. Cùmque ab aere talis caries sæpe producatur, ad eum prohibendum applicetur Balsam. meus nervinus ex spir. vin. sal. volat. spir. sal. armon. & ol. macis ac caryophyl. paratus, vel divinus, quo præmissis callum absumentibus remediis, nullum præstantius in Ulceribus ac Fistulis invenies remedium: & quidem calidè balsami hi sunt admittendi, in quorum tamen defectu imponatur Ulceri Elixir. vitæ, vel aq. Regin. Hung. vel spir. matrical. & per dies aliquot relinquatur, tantùm de novo imposito plumaceolo hoc Elixir. imbuto; cave verò ne sæpius aeri exponas hujus generis Ulcus, quod dilatandum, immittendumque carioso ossi Euphorbium vel myrrh. oliban. aloe, & spongiæ combustæ lotæque tantillum in forma pulveris, subinde unguentum digestivum immittendum, & spir. vini adjungendus, sal. spir. & Mercur. & os corruptum eximi debet: vel sequens.

℞. *Aq. Regin. Hungar.* ℥iii.
euphorb. pulv. ʒii.
calchant. ʒß.
myrrh. ʒi.
aristol. O. & long. aa. ʒi.
calc. viv. ʒß.

Singulis diebus bis de hac mixtura cum plumaceolis madefactis Osse corrupto & cavo impositum, adjunctis spongiolis eodem liquore imbutis. Sunt, qui singulis quoque septimanis cauteria actualia per cannulam cariei apponunt, ut & calchant. pulverem siccum ipsumque euphorbium: Ulceris verò duris labiis digestivum applicant, vel ferrum candens admovent, sine quo vix cariem ossis curari posse plures fatentur.

Si corruptio magna adsit, ejusmodi Ulcera elaventur cum aq. Regin. Hung. vel Elix. vitæ, addita camphor. & muria humana, vel succ. absyth. vel:

℞. *Spir. anthor* ℥iii.
Balsam. nervin. m d. ℥ß.
Camphor. ʒiß.
ol. cochlear. ℈i.
M.
Vel: ℞. *Elixir. vitæ* ʒvi.
aq. Reg. Hung. ℥ß.
spir. sal. armoniaci. ʒß.
℞ *Euphorb.* ℈i.
℞ *tartar.* ʒß
M.

Hisce remediis instructus Chirurgus mira præstat, sal volatilia enim infringunt acidum Ulcerum æque ac ossibus inimicum.

Si unquam certè hæc in Ulceris specie diaphoretica antiscorbuticis nubta optima & egregia sunt, imprimis decoct. lignor. cum antiscorb. ex. gr. *Cura Ulceris scorbutici.*

℞. *lign. sassafr. sancti* aa ℥iii.
rad. chinæ ʒii.
pimpinell.
trifol. fibr. aa. ℥iß.
Bacc. juniper. ʒiii.
Herb. trifol. fibr.
scord.
nasturt. aq.
cochlear. aa. M. ß.
sal. tartari,
absynth. aa. ʒß.

In-

Infund. & coq. vel in sero lactis, vel aq. s. cola. ℥xxx. *edulc. syr. trifol. fibr.* q. s.

Interponenda sunt varia acidum absorbentia, & digestiva sæpius dicta, ex antim. diaph. Bez. mineral. ocul. cancr. tart. vetriol. parat. vel bis de die æger assumat seq. spirit. in vin. Malvat. vel Gallic. à vino enim acido abstinendum est.

℞. *Spir. cochlear.*
Bals. nervin. n. d. aa. ʒii.

Vel:

℞. R *coralli c. spir. Guaiac. parat.* quæ est specifica.

Vel *Elixir. vitæ.* vel *sal. vol. oleos.* Cerevisiæ ordinariæ indatur Antimon. crud. ℔ß. vel limat. Chalybis, quod maximè mortificat acidum in Scorbuticis, quod acidum & salsum maximè prædominatur. Purgantia hic & ubivis maximè nocent, acidum enim expurgari nequit, sed volatilia & temperantia dicta adhibeantur, hæc quippe interna remedia non tantum acidum temperant, sed & attenuant succos eosque fluidiores reddunt, & ita Ulcera à corrupto nutrimento preservant. Sic quoque acidum per externa remedia temperatur, cum volatilia alcalia acidum destruant, & spirituosa id temperent. Spirituosa enim acida infringunt, quod videre est inter alcalia & acida commista, ubi fit effervescentia, & in effervescendo alcalia acidum obtundunt, certum enim est, quòd in succis nostris certa & proportionata quantitas acidi & alcali seu salis volatilis continetur, & acidum sæpe prævalet, ut solet in Scorbuticis; hinc spirituosa assumpta succis admissa acidum oppugnant vel impediunt, ne corpori majora mala accersat, quem effectum etiam praestant ocul. cancr. sacch. saturni. Sic & nostro judicio acidum volatile in Scorbuticis debet restitui, hinc & pluribus Scorbuticis acida blandiora maximè conveniunt, & sine iis vix vivere possunt, fermenta enim nostra à primordio corpori nostro infusa debent maximè conservari: atque hic sæpe maximo cum commodo utuntur externè spir. sal. tart. vitriolat.

Externè conducunt & hæc topica ex rad. bryon. trifol. fibr. herb. scord. & trifol. fibr. cochl. sal. tartari in vin. Gall. coct. & hoc eluantur Ulcera Scorbutica, si lardo similis est caro, hinc addi potest bals. nervin. spir. cochl. trifol. fibr. & Ammoniac. & imponatur Empl. superiùs dictum, vel liniment. seq. vel simile.

℞. *Ung. diapomph.*
Basil aa. ℥i.
pulv. myrrh.
aloes aa. ʒi.
sal. saturni, spir. trifol. fibr.
ocul. cancr. aa. ʒiß.

quod ungu. calidissimè Ulceribus Scorbuticis imponi debet, alias laterem lavabis.

Si dolores pertinaces adsunt & quidem nocturni, tunc reliquis remediis camphor. cum suffic. quant. admisceatur, ut & pro re nata ipsum opium, dolorum domitor. Ulcera probè mundata curari debent ordinariis remediis, ut Empl. divino. Si Ulcera verò forsan in pede vel tibia existant, conducit quoque balneum, vel fotus, ex supra dictis herbis & radicibus parata, sed simul convenienti ligatura institutà. Ex. gr.

℞. *lign. sanct.*
cort. Guaiac. aa. ℥ii.
Rad. gentian. ℥i.
Herb. veron.
absynth.
trifol. fibr. aa. M. i.
nasturt. aquat. M. ß.
Tartari vitriolat. ʒiii.

M. Coq. in aq. communi, & cùm Ulcera maligna comitem habeant utplurimùm Cachexiam scorbuticam, ad acres ergo particulas obtundendas collimandum est, ad consolidanda & exsiccanda ejusmodi Ulcera, qua de causa sequens linimentum ob vires egregias nobis *sacrum* dictum commendamus.

℞. *Terr. sigill. strig.*
vitrioli Hass.
plumb. ust.

croc.

croc. mart. aa. ℥ ß.
camph.
myrrh.
mastich.
cerus. lot.
mercur. dulc. aa. ℈ iv.
Bals. Peruvian. ℥ i.
ol. vitell. ovor. q. s.
M. F. linimentum.

In *Vlcere hypersarcotico*, seu cum carne luxuriante, eadem interna remedia ac in aliis Ulcerum speciebus conducunt, variat enim parum in cura, & quidem externa. Si enim corruptio maxima est, possunt & absumentia fortiora applicari, & quidem seq. modo.

Cura Vlceris cum luxuriante carne.

℞. *Aq. Regin. Hungar.* ℥ i.
bals. nervin. ʒ ii. vel *Elix. vitæ*.
camphor. ʒ ß.
Mercur. sublim. gr. iii.
M.

Communiter Chirurgi utuntur in hypersarcosi alum. ust. seu mor. vitrioli, vel præcipit. alb. vel rubr. nobis verò magis placent aloetica, myrrhata, ut spir. matric. vel etiam ung. Ægyptiac. inspissat. Si verò hypersarcosis contumax & magna sit, nil impedit, quo minus cultro exscindatur, hoc enim plus efficimus, quàm mille aliis invisibilib. cultellis, puta corrosivis remediis. Si verò æger ferrum abhorreat, ad caustica transeundum est, ad hoc ergò conducet lapis infernalis, vel nostrum causticum aliquoties laudatum ex cineribus fraxini paratum, hinc escharæ digestivis impositis facile semper separari possunt. Si dolores maxime urgeant, digestivis camphora in majore copia addi potest. Si inflammatio urgeat, antiflammatoria conveniunt, ex. gr.

℞. *aq. fl. sambuc.* ʒ ii.
card. bened. ℥ i.
bals. nervin. n. d. ʒ ii.
spir. fl. sambuc. ʒ ii.
camphor. ʒ iß.
M. D.

Si hypersarcosis jam fuerit ablata, facile Ulcus convenientibus aromaticis remediis sanabitur, & rarò ad ignem accedendum est nisi summa necessitas urgeat, ac prædicta remedia diu frustrà adhibita fuerint, solo enim balsamo divino nostro ea curare potes. Ubi lardo simile quid apparet, calx viva vel mortua imponatur Ulceri, polychrestum enim est externum in Ulceribus aliisque, absorbet in se quæcunque acida corrosiva, & Ulceribus antiquis inspersa, absorbet sordes & fermentum Ulcerum acidum, in simul tubulos laceratos consolidat, & inter cicatrisantia optima est; sic quoque aq. calcis vivæ, Chirurgis aq. benedicta dicta Ulcera sanat, & nuper fœmina quædam Ulcus habuit in genu, quæ sola hac aqua curata fuit felicissimè. Si aq. hac Ulcera abluantur linteaque imbuantur, verminosa licèt ac putrida sint, tamen curantur. Supernatat huic calci crusta albicans subpinguis, si illinatur Ulceribus malignis cancrosis, singulare quid obtinet, destruit enim fermentum Ulceris corrosivum temperando, istud est enim alcali temperatum à sulphure.

Sanatio Ulceris sordidi consistit in eo, ut sanguis & succi nostri attenuentur, fluidiores ac spirituosiores, sive magis fermentescibiles reddantur, hinc conducit sæpius dictum decoctum ex lign. sant. rad. sassaparill. Enucl. c. rad. chin. pimpinel. herb. s. ord. ped. leon. sal. tartari, & ad eundem finem obtinendum conducet internè sequens. *Curatio Vlceris sordidi.*

℞. *Aq. Regin. Hung.* ℥ ß.
Bals. nerv. n. d. ʒ iß.

M. assumantur gutt. 20. vel 30. in cerevis. aut vin. Hispan. & cum acidum in succis imperium exerceat, interponi potest pulv. ex antimon. diaph. chalyb. & ocul. cancr. quod satis potens est in absorbendis acidi aculeis, nec negligendus est spir. matric. tum internè ad gut. 60. assumendus, tum externè adhibendus, cui associari potest momentum gummi guajac. vel sassafr.

vel

vel alius: sudorifera ac diuretica hic nunquam negligenda sunt, quæ diximus superius in speciebus Ulcerum.

Inter Topica eadem, quæ jam in reliquis Ulcerum speciebus diximus, usurpari possunt, commodemus præprimis sequens vel simile linimentum calide usurpandum.

℞. *Vng. Apost.* ℥i.
Balf. nervin. n. d. ʒß.
Aq. Regin. Hung. ʒii.
Extr. absynt.
cent. min. aa. ℥ß.
M. F. Unguentum.

Ungu. nicotian. Vigani in Ulceribus sordidis proficuum est. Sequenti mixtura sive decocto eluantur Ulcera sordida.

℞. *Rad. calam. arom.*
gentian. aa. ℥i.
Herb. absynth.
ruthæ
scord. aa. M. i.
Sal. tart.,
ammon. aa. ʒi.
pulv. colocynth. ʒiii.
M. Coq. in vin Gall. add.
colat. ad ℥vii *Elix. vitæ* ℥ß.
aq. Regin. Hung. ℥i.

Omnia enim hæc salia volatilia conducunt, quare & sequenti plures curavimus feliciter.

℞. *aq. Regin. Hung.* ℥ii.
balf. nervin. n. d. ʒiß.
Tinct. galban. ʒiii.
myrrh. ʒii.
aloes ʒi.
ol. tartar. ʒiß.
M.

Vel: ℞. *Herb. trifol. fibr.*
scord. aa. M. i.
absynt. M. ß.
myrrh. aloes aa. ℥ß.
In vin. Gall. vel aqua calc. viv.
coq. ad. ℔iß. *cui adde*
aq. Regin. Hung.
balf. nervin. n. d. aa. ʒii.
M.

quod calidè abluantur Vlcera, dein unguentum sequens calidè imponatur.

℞. *aq. Regin. Hung.*
myrrh.
aloes aa. ʒii.
sal. alcali.
ocul. cancr.
antim. diaph.
camphor. aa. ʒi.
M.

quo Medicamento quater de die imbuantur plumaceolæ & imponantur calide Ulceri. Extr. absynth. scord. card. bened. egregia sunt aliis addenda. Saccharum & myrrha in Ulceribus putridis reliqui Medicamentis addi possunt. Myrrha enim Ulcera putrida verminosa & Gangrenam minantia curat. Sal fixum fuliginis, quod reperitur in mor. resolvi potest in oleum, quod in omnibus Ulceribus mira præstat, cùm alcalica sua vi destruat acidum: lixivium scoriarum reguli antimonii, egregium est mundans in Ulceribus sordidis: ol. tartari per deliq. non contemnendum est remedium.

Cura Vlceris cum duris labiis. Dura labia scirrhosum tumorem referentia, ceu dictum, oriuntur ab obstructionem & inde facta stagnatione succorum, è quibus omne sal. volat. evolavit in auras, quæ labia tum debent emolliri variis emollientibus seu resolventibus volatilibus maritatis ex Elix. vitæ aq. Reg. Hung. balf. nervin. n. d. spir. sal. armoniaci asthmat. compos. Sunt, qui causticis nituntur hunc scirrhosum tumorem tollere, inter quæ lapis infernalis notissimus est, vel sæpe Ulceri imponantur absumentia, inprimis sequens.

℞. *lap. calaminar.* ʒi.
virid. æris
alum. ust.
vitriol. alb.
sal. com. tost. aa. ℈i.
ceræ,
resin. q. s. vel aa. ʒvi.
M. & F. l. a. emplastrum.

Hic & interna decocta sudorifera, in quibus totius curationis cardo vertitur, non negligenda, & diæta stricta, & etiam sudorifera observanda est; ab acido & salsis prorsus abstinendum est inprimis verò cavendum est ab album. ov. bol. armen. aliisq; repellentibus remediis, quæ omnia succos magis coagulant inspissantque, & sic ad motum & circu-

circulationem inceptos reddunt: interponenda ergò sunt liquida varia & spirituosa ac oleosa, ut aq. Reg. Hung. balf. nervin. & merc. fublim. aliaque mercurialia inprimis sal. nostrum Merc. hic quoque prosunt: alii seq. vel similem commendant pulverē.

℞. *ocul. cancr.* ℥ß.
Antihect. Poter. ℨi.
sang. dracon. ℨß.
præcipitat. alb. gr. vi.
myrrh. ℨiß.

M. F. Pulv. inspergendus bis de die Vlceri Fistuloso. Rad. gentian. hujusmodi Vlceribus angustis sæpe immittitur, ut callum Vlceris Fistulosi exedat. Circa turundarum applicationem, ceu dictum, melius plumaceolæ imponuntur quam turundæ, si verò quis præjudiciis occupatus eas potius amet, monendus est, ut filo alligetur turundas, ut tutiùs, si altiùs descenderint, & promptiùs, si tenacius adhæserint, revocari possint. Nostrates hoc cavent superiori turundæ parte incisâ & explicata, ut reducta turunda materia priùs effluat, quàm altera & nova substituatuatur, suppressâ enim illa, sinus major dilatatio, dolor, inflammatio metuenda, quæ contigisse memorat *Scultet. armamenth. Chir. p.* 2. *Obs.* 86.

Cura Vlceris verminosi. Hoc in Vlcere verminoso & sanguis ac reliqui succi corrigendi sunt decocto lignor. & interponantur simul antihelminthica, seu amara quæcunque spirituosis juncta ex. gr.

℞. *Elix. vitæ*,
aq. Regin. Hungar. aa. ℨii.
ess. cent. minor.
℞ *tanacet.* aa. ℥ß.
myrrh. ℨiii.
ol. sassafr. gutt. x.
arant. gutt. vii.

M. D.
assumantur 60. & plures guttulæ in vino Interponatur pulvis talis digestivus & resolutivus.

℞. *Tart. vitriol.*
antim. diaphor. aa. ℈ß.
myrrh. gr. i.
ocul. cancr. gr. vii.

M. D. bis in septimana.

Sic & Mercur. dulc. cum resin. guajac. & gumm. ammoniac. qui hebdomade semel assumi posset. Pueris vel infantibus conducet decoct. chinæ, vel rad. contrajervæ calidè bibendum & propinandum, & seq. mixtur.

℞. *Elix. vit.* ℨi.
balf. nervin. ℨi.
ol. sassafr. ℈ß.

Gutt. vii. usque ad 10. pro ætatis ratione exhibeantur in vino Malvat. & potui ordinario adi potest tart. vitriolatus.

Externè imponatur panis mellitus Norimb. cum pipere vel mel cum pipere.

Si vulnus ob negligentiam in *Vlcus Verminosum* transierit, ut vermes viventes in corpore vivo conspiciantur, quale quid dum hæc scribo, in milite observavi, qui curatus fuit spirituosis adjectis myrrh. & aloe, imprimis verò Extr. absynth. cent. card. bened. scord quæ egregia sunt in hisce Vlceribus Verminosis: ubi Vlcus cum maxima inflammatione & pustulis reperiatur, omnia conveniunt, quæ de *Inflammatione* diximus, inprimis sequens vel simile:

℞. *Spiritus vini aromat. n. d.* vel
aq. Regin. Hungar. ℥iv.
camphor. ℨß. *M.*

Maximè enim his acidum inflammatorium Vlcus excitans temperatur & obstructio reseratur. In Vlceribus cum maximo frigore calidiora usurpanda sunt, & cùm hæc superiùs dicta sint, nolumus crambem bis coctam apponere, & toties repetendo lectori nauseam parere.

Audiatis de *Curatione Fistularum* etiam *Nostram Crisin*, juxta methodum verò nostram instituitur curatio hæc per remedia interna sanguinem & succos nostros corrigentia, dein per remedia topica: 3. per ferrum sive cultrum. *Cura Fistularū.*

Ea, quæ sanguinem ac succos corrigunt, sunt acidum temperantia, ac sudorifera superiùs jam dicta, v. g. decoct. lignor. item anti-

dia-

diaphor. ebezoart. miner. ocul. cancr. cryſtall. ppt. ſive volat. ſpir. C. C. ſal. viperar. imprimis pulv. noſter ex antimonio & merc. paratus: unde in ſpecie *Felix Platerus* in Ulceribus ex lue venerea aliisque diuturnis Diaphoretica potiſſimam curationis partem abſolvere ſcribit, Diætamque ſudoriferam eundem in finem *Marſinus ap. Riverium commun.* 4. præſcripſit. Hæc enim acres ichores & ſeroſas ſuperfluitates in continuum ad locum affectum fluentes eliminant, exque glandulis exprimunt. Sic quoque diuretica in Fiſtulis ſuam ſpondent opem, hinc potiones vulnerariæ ceu diureticæ maximo in uſu ſunt Germanis ſeq. modo præſcriptæ.

℞. *Herb. heder. terr.*
fl. hyperic. aa. M. ii.
Rad. chinæ.
Gentian. aa. ℥ i.
ireos Florent.
ariſtol. O. aa. ℥ ß.
Galang. ʒ iii.
alb. græc. ℥ ii.
ſem. anis.
Minutim conciſ. coq. in vin. Gall. vel Rhenan & aqua.

In hunc etiam finem & commendantur acidulæ de Vetriolo Martis, ſale & alcali volatili participantes modicè tutius & ſecurius conducunt thermæ ſeu acidulæ calidæ Embſenſes aliaquæ, à quibus plures Fiſtulas obſervavi exſiccatas ſanatasque. Loco harum & artificiales parari poſſunt thermæ & acidulæ. Salia volat. oleoſa & quæcunque antiſcorbutica egregii hic uſu ſunt, ſpir. matric. cum gumm. ſaſſafras & ol. Balſam. Peruvian. deſtill & ad gutt. v. vel plures, in aqua convenienti aſſumptus, & præſertim in ſequenti vel ſimili mixtura propinetur.

℞. *aq. flor. ſambuc.*
veron.
beton. aa. ℥ ii.
ocul. cancr. pp.
corall. rubr. pp. aa. ʒ i.
ſal. nitri fixat.
alcali aa. ℈ i.
camphor. ʒ ß.
ſpir. ſal. armoniaci volat. ℈ i.
Syr. trifol. fibr. ℥ i.
M.

℞. *ſal. volat. oleoſ. n. d.* vel *Sylv.* vel alius, dentur gutt. 15. ad 20. & plures. Mercur. dulcis etiam aliis remediis admiſceri poteſt, vel ſal viperar. &c.

Inter Topica & Chirurgica præprimis commendamus ferrum ſeu cultrum, quo inciſio inſtituatur, ſine qua *P. de Marchettis* Fiſtulum ani nullam curatam vidit, ſub 50. annorum praxeos ſuæ curſu, in omnibus enim Fiſtulis ſinus denudandus venit, ut meliùs Chirurgus operari poſſit, totus ergò ductus, modò partis conditio ferat, præeunte & quaſi viam monſtrante ſpecillo aut liquore quodam infuſo, ſyringotomio inſtrumento hinc inde apud Auctores obuio & depicto, ab orificio ad extremum uſque fundum inciditur. Aliquando verò ſine ſpecillo prævio, cera munitum in cuſpide ſcalpellum, ne lædat innocuas in tranſitu partes, vel cultro obtuſis cuſpidibus, ex arte ita paratis ad fundum Fiſtulæ immittitur. Tota cauerna ergò aperitur, quæ inciſio, ut omnium citiſſima & momentanea quaſi, ita ferè optima cenſetur, feliciterque in Curatione abſceſſus in tibia ſinuoſi *à Fabr. Hildan. adhibita fuit cap.* 4. *Obſ.* 48. Curatio Chirurgica per filum olim quidem crudum & lineum, nunc ſericum & infectum, ab *Hippoc.* de Fiſtul. memorata, & à C. *Celſo* pleniſſimè explicata *l.* 7. *c.* 8. confetatur. Tertiam ex filo & ſyringotomo compoſitam operationem monſtrat *Scultetus tab.* 45. *f.* 3. His autem omnibus irritis pro partis conditione, ad aqu. Stig. itur, ſucceſſu ſæpe infelici, quem nuper in deſperata partis inferioris Fiſtula poſt vulnus plumbea ſclopeti manuarii glande illatum, relicta laborante obſervavi; ubi cùm ob venarum & neruorum majorum ramos ſectio tuto inſtitui non poſſet, aliiis etiam Medicamentis nequicquam proficientibus, poſt extractam prius ex inferiori & exter-

na femoris parte glandum, *Frater meus Ioh. Frid. Dolæus, Chirurgus,* & à seruitiis Serenifs. Marchion. Branderburgensi penicillis ex lana carpta extructis, ex aqu. Stig. sub connubio Mercur. dulc. imbutis breui & feliciter sinus callosos curavit, nec non balsamo quodam divino Nobis dicto mira in Fistulis curandis præstat. Sunt tamen, qui malè hanc aquam, nec non ol. vetrioli suspectum reddunt, præsertim in lachrymali Fistula, ob metum excursus in vicinas partes, plusque solidis & crassioribus confidunt, metus hujus expertibus. Fistula aperta Ulceri imponantur specilla & plumaceola, quæ labia solutæ unitatis distendant & coitionem impediant, post calli studendum ablationi est, sive Medicamentis, sive ferro, sive igne munita in ambitu parte. Caustica remedia jam sunt nota. Ferro preciditur callositas, si æger consentit levi doloris sensu: ex sanguine effluente feliciter peracta operatio censetur. Nouacula ita callum à Fistula incurabili removit Chirurgus apud *Borellum c. 4 Obs. 53.* post mundandum Ulcus aquis vulnerariis, decocto apii, & suprà dictis incarnandum, & ad cicatricem ducendum est. *Borellus* ubi æger sectionem admittere recusaverit, labia Fistulæ alumine usto corrosa, post ungu. ex alum. ol. nuc. cer. & cineribus formato, & ungu. ex sacchar. ol. olivar. argent. viv. ad partes æqual. confecto obtentum vidit *c. 2. Obs. 67.* Solus quoq; succus plantag. & urtic. vel decoct. persicariæ, admotis simul parti affectæ foliis contusis curam absolvit. Antequam verò ad ferrum sive ignem actualem accedamus, ad quem verò meo judicio raro confugere aptum erit, facilè enim nervosæ partes & venæ sive arteriæ læduntur, tentanda ergò sunt generosa remedia, quæ sæpe callositates sanaverunt, ex. gr.

℞. *Aq. Regin.* ℥ i.
merc. sublimat. ℈ i.
℞ *galb.* ℥ ß.
Camphor. ʒ i.
vitriol. alb. ʒ ß.
spir. sal. armoniaci volat. ℈ ii.
M.

Si ignem amas, applica priùs oleum terebinthinæ cum plumaceolo, & dein admove ferrum candens, quantum ferre potest æger. Ubi plures & anfractuosi sinus, ibi convenit sequens.

℞. *Vnguent. Ægyptiac.* ℥ ß.
aloes ʒ ß.
mercur. dulc. ʒ i.

Coq. ad consistent. pro turundis conficiendis. Inflari etiam possunt pulveres sicci cum calamo scriptorio. *Sachsius* maximè commendat succum cancrorum, qui & nostra experientia comprobatus est in Ulceribus ad cancrum tendentibus. Seq. ergò per siphonem injectum conducet.

℞. *ligni sanct.* ℥ i.
sassafras.
rad. chin. aa. ℥ ß.
gentian.
aristol. O.
ireos florent. aa. ʒ iii.
Herb. nicot. M i.
Fl. hyperic. M ß.
alum. crud.
aloes.
alb. Græci aa. ʒ iii.
aq. fontan. ℔ ii. vini Rh. ℔ i.

Coq. ad consumpt. Med. colat.

℞. ℥ iv.
succi cancr. ℥ ß.
merc. dulc. ʒ i.
M.

Alii *quint. essent. antimonij*, alii *liquor. fl. tartar. immittunt*. Alii Empl. stictic. de gratia Dei, Oppodeltoch, Saturninaque commendant.

Si ossis caries conjuncta sit, priùs illa curanda supra dictis & infra adhuc dicendis remediis, pars enim cariosa abradenda, hocque legitimè peracto, caro laudabilis brevi iterum accrescit. Potest & tantùm ossi corrupto euphorbium inspergi per se, vel cum melle rosato permixtum, quod in squamis & ossis carie auferendis, felicissimum semper invenit etiam *Hildanus*, hinc mundificato satis Ulcere & reducta carne, pulv. præcipit. balsam. Toletanum, vel ol. Peruvian. filamen-

mentis applicuit, ut cicatrix plana & pulchrior fiat. In Fistulis diuturnis crystalli stanni cum melle rosato applicati commendantur à pluribus Chirurgis.

Cæterum saturnus tanquam quarta Chirurgiæ columna est, absorbendo acida, destruit causam proximam omnium Ulcerum. Nuper in puella 7. annor. Fistulam in coxendice habente felici cum successu sequentem injici curavi mixturam.

℞. *Decoct. calc. viv.* ℔i.
merc. sublimat. ʒi.
succi absynth.
veronic.
scordii aa. ℥iß.
M.

Spir. essentif. cancror. vel viper. vel tartari, Balf. sulphur. cum ol. lign. sassafr. parata. Balf. flor. vel sulph. antimonii fixati egregium est sanguinis purificans. Inter sudorifera sequens laudamus.

℞. *Antimonii martis cachectic.* ʒß.
cinnabar. nativ. ppt.
pulver. viperar. aa. ℈i.
elæosacch. civam. ℈ß.
M. F. pulv. in 3. dos. divid.

℞. *Diaphoret. Helmont.*
aur. vitæ Burrhi ℈ß.
sulph. antimonii fixat. sylv. gr. vi.
elæosacch. citri ℈ß.
M. F. pulv. divid. in 3. part. æq.

Vel pro pauperibus:

℞. *Flor. sulph.* ʒß.
pulv. enul. ʒiii.
viperar. ʒi.
myrrh. ℈i.
sacchar. ʒß.
M. F. pulvis.

℞ *Extract. centaur. min.*
Diaphor. Helmont.
bezoart. solaris ℈i.
ol. still. sassafr. gutt. ii.
M. F. pil. 60. & pro dosi 20.

Externa exsiccantia sunt cineres cancrorum, tabaci, fulig. omnes calces metallor. edulcoratæ, Antimon. diaphor.

℞ *Lapid. calam.* ℥iii.
litharg. pulv.
ol. olivar. aa. ℥ii.
mastich.
oliban. aa. ʒii.
M. f. l. a. Empl. confert etiam Empl. saturni, vel sequens.

℞. *minii* ℥ß.
ol. olivar. ℥i.
iuniper.
petr.
sulphuris aa. ʒß.
antimon. rubr. ʒi.
M. f. l. a. Emplastrum.

Fontanellæ conceduntur à *Michaele*, item Jungken Chym. Exper. de Ulcerib.

Acidulæ & thermæ à pluribus commendantur, thermas artificiales ex alum., sal. & pauco sulphur. laudat Celeb. *D. Ioh. Mich. Fehr. Præses Colleg. Curiof. Amicus noster singularis*. Succus betulæ & pini assumi potest.

Diuretica in Fistulis, spir. tartar. spir. cancror. sale suo volat. essent. sal. volat. succin. & ejus liquor, essent. chærefol. ocul. cancr. D. M. liquor. diuret. ex test. ovor. & lap. cancr. Balsam. sulph. cuminat. juniperin. succin. pineat. & terebinth. Ex antimon. & calc. viva & tartar. cum aq. lixivial. & applica calidè; item confert lixivium ex scoriis antimonii, ol. saturni item liq. antim. balf. ℥i. ol. sulph. rubri saturni aa. ʒi. M. oppodeltoch *Paracelf.* balf. sulph. saturnisat. confert etiam in cancro. In foraminulis verminosis applica seq. *Agricolæ*:

℞. *ol. tartari per deliq.* q. s.
vitriol. calcinat.
ol. olivar. q. s.
M. ad consist. linimenti.

Balsam. vulnerarius cachecticus *D. Hagendornii* egregius est, nec non Balsamus vulnerarius contra sphacelum, ne accidat hic Fistulæ.

℞. *Ol. saturni & caryophyllor.* aa. ʒß.
Camphor. ʒii.
M.

Dein consolida cum *Vngu. Aloepatico Birlingii*. Sequens etiam conducit liquor balsamicus ad Ulcera in Fistul.

℞. *Terebinth. Venet.* ℔i.
Vernic. pictor. ℔ß.
mastich.
myrrh.
thur. aa. ℥i.

Spiritus vini ℥iv.
M. F. Balſ.
digerendo & deſtillando.

In Ulceribus verminoſis commendatur à *Poterio* decocto calc. vivæ cum merc. dulci paratum.

In Fiſtulis optimè inſtituuntur ſuffumigia ex maſtiche thur. aſſ. fœtid. gumm. galban. ſuccino, &c.

Sequens magnifacit *Cl. Blankardus*, Amicus noſter, in ſua *Chirurg.* & tribuit compoſitionem fœminæ cuidam Anglæ, quo remedio ut ille ait, plures mille hominum curati fuere.

℞. *Camphor.* ℥i.
Vitrioli alb. ℥iv.

Contund. minut. & imponatur vaſi lapideo, torrefiant parum ut miſceantur, ut in confectione lapidis Alchymiæ fieri ſolet, donec rubeſcant, & add. bol. rubr. ℥iv. ſedulò deindè cuſtodiantur. Hujus pulveris 3. cochlear: plena M. c. aq. pluviali. ℔ii. pauliſper ebulliant, tum parùm agitentur, ut aq. clareſcat, qua mixtura eluantur ſæpe Fiſtulæ imbuanturque plumaceola. Prælaudatus Dominus *Blankardus* commendat etiam ſequens.

℞. *Sal armoniaci* ℥iv.
Vitrioli Roman. ℥iii.
litarg. aur. ℥ß.
Camphor. ℥ii.
℞. *Hujus pulv.* ℥ß.
Coq. in aq. pluvial. dein add. N. M. ℥ß.
præcipitat. rubr. ℥ß.
M. & *inſtar fotus impone Vlceri Fiſtuloſo.*

Sic & Ulcera cacoethica plura, fruſtra adhibitis aliis generoſis remediis, cinere tabaci ſanata vidit *Celeberr. VVedelius*, item inſperſis pulver. terreis, mandibulis lucii piſcis, imprimis Saturninis & mercurialibus, quibus remediis Ulcera Venerea antiqua & rebellia curantur quotidie.

In Ulceribus & Fiſtulis egregium eſt remedium Balſamum de Chili naturale, in Anglia apud Dn. VVilliam Salmon, Profeſſorem Medicinæ, uſitatum & guttatim applicatum. Vide de balſami hujus viribus *Encyclopædiam Noſtram* Medicam in linguam Anglicam à *prædicto Celeberrimo viro VVilliam Salmone*, translatam, & Londini impreſſam.

CAPUT III.

De Gangræna & Sphacelo.

§. 1.

Cum nullus ferè in Chirurgiam cadat ex innumeris calamitatum myriadibus atrocior affectus, imò tota in Medicina vix ullus offeratur morbus lamentabilior crudeliorque ipſa *Gangræna* & *Sphacelo*, nullus certe infenſior Tyrannus eſt quam Sphacelus; hic enim tanta atrocitate atque ſævitia in humanum corpus ſævit, ut nulla propè pars ſit, quæ ipſius tyrannidi & ſævitiæ ſe ſubtrahere, aut ab ejus invaſione ſecura eſſe poſſit, imò nobis viventibus integræ partes corporis noſtri immanes inter cruciatus & æſtum igneum, tandem omni ſenſu motuque deſtitutæ moriuntur atque putreſcunt, & ne animantis necroſis ſubſequatur, congruisque remediis occurratur, ab initio, à vivente reliquo corpore, crudeli manu Chirurgi, ferro & igne ſeparantur & abſcinduntur. Neque enim in is adinſtar aliorum morborum perfunctoriè infeſtat, aut ad ſalutem quandoque terminatur, ſed ubi ſemel nidum ſuum elegit, pertinaciſſimè inhæret, & haud duntaxat partem illam, quam aggreditur, corrumpit mortificatque, ſed cito pede progreditur, ac ſæpe, niſi, ceu dictum, citiſſimè occurratur, totam microcoſmi machinam deſtruit, ægrumque ſine ulla ſalutis ſpe è medio tollit. Qui ergò hujus peſſimi mali ſævitia auxiliis generoſis repelli ac coerceri poſſit

Tyro-

Tyronibus hisce pagellis breviter declaraturi sumus. Primo itaque ut bene intelligant, de quo affectu scripturi simus, ejus nomen ante alia explicabimus. *Gangræna* igitur dicitur à γραίνειν comedere, quia maximè devorat instar cancri vel lupi, hinc etiam omnes fere Interpretes N. T. gangrænam in *Epist. D. Pauli ad Timoth. 2. c. 2. vers. 17.* Gangræna. *gangrænam per cancrum verterunt*, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα ἕξει, & sermo eorum ut cancer serpit. Omni enim Gangrænæ proprium est, quamprimùm labem communicare partibus sibi vicinis, & hoc quidem brevi. Dicitur & aliis ignis S. Antonii, ignis Persicus, Esthiomenus. Germanis vocatur *der heisse Brand*, meliori jure dici potest, *die anfangende Ersterbung*. Describi potest, quòd sit alicujus partis incipiens & imperfecta mortificatio, à pluribus causis obstruentibus oborta; hinc à nobis Gangræna incipiens mortificatio succorum nominari solet, sive principium ad perfectam corruptionem sanguinis & succorum.

Sphacelus. *Sphacelus* à Græco nomine σφάκελος, ἀπὸ τοῦ σφάζειν, à jugulando, enecando, dicitur, quia affectus hic partes corporis humani viventes, modò semel in his radices egerit, enecat: ab aliis dicitur σφακελισμός, item Esthiomenos, Necrosis, Latinis autem sideratio, i. e. sideris perculsio, mortificatio, corruptio, putrefactio, plerumque tamen retento Græcorum nomine appellatur Sphacelus, Veteribus Ignis S. Antonii vel Marcelli vocatus fuit. Germanis nostris audit & impropriè *der Kalte Brand*, meliori verò jure *die vollzogene Ersterbung*, sive perfecta mortificatio. Sphacelus describi potest, quòd sit succorum & solidarum partium humani corporis corruptio ac mortificatio plenaria, ab obstructione tubulorum omnium orta. Sphacelus enim est mortificatio & corruptio ipsa, quæ nil aliud est, quàm secessio succorum, quòd succi ita confusè inter se commoveantur, ut nunquam iterum ad pristinam suam mixturam redigi possint; sic & textura vasorum simul est dissoluta & rupta.

§. 2. De *Subjecto* Gangrænæ ac Sphaceli disceptatur inter Medicos ac Chirurgos; sunt, qui cum Galeno suo Angelo (anagramm.) Gangrænam in carnosis, Sphacelum autem in spermaticis partibus residere statuunt: alii mortificationem & corruptionem in carnosis partibus Gangrænam vel Sphacelum, in ossibus verò exesionem seu erosinem vel *cariem* vocari existimant. Sphacelum vero nostro judicio esse tam carnosarum, quam osseatum partium corruptionem, mortificationemque, quis inficias ibit? Omnes partes corporis humani, tum internas, tum externas Gangræna ac Sphacelo affici posse, præter experientiam quotidianam compluribus, & innumeris Practicorum observationibus patet: sic uterum, pudendum muliebre, scrotum, brachium, à pulvere pyrio exploso, pollicem, faciem, pedem, tibiam, perinæum, anum sphacelata egomet observavi. Sic nec ab eo insontia sunt viscera, imprimis intestina, uti in dysenteria sæpiùs Sphacelata reperi, quo intestinorum Sphacelo Princeps quidam Hassiæ, eheu! defunctus est. In gingivis & labiis vidi nuper in infante 3. annor. varioloso Sphacelum. *Dodonæus* vidit puerum 6. annorum, cui Sphacelus brachia, pedes, nares & aures occupavit, ita ut puer mutilatis ac amissis membris perierit. Cerebrum quoque Sphacelo affectum nuper in milite observavi. Nec cor immune, sed sideratum & escharoticum in peste interempto inventum tradit *Helmont.* & *Th. Barthol.* Aliorum viscerum *Sphacelos* notarunt Auctores. Pars affecta.

Et Nos hinc concludimus, omnes partes corporis, inprimis verò solidas subjectum Sphaceli esse. In Gangræna verò sæpè sanguis

primatur, non facilè decedat in profundum, nec postea resiliat & relevetur, nec foveam relinquit. Abscedit quoque à subjacente carne cutis, & fœtidum tamque acrem emittit halitum atque ichorem, quem adstantes vix ferre valent. Febris adest maligna in summo gradu, ac in ipsa peste.

Ætiologia Gãgranæ ac Sphaceli secundũ Galenicos. §. 4. Ætiologiam *Gangrænæ* ac *Sphaceli Galenici* hoc modo peragunt. Appellant Gangrænam alicujus partis ob inflammationis, qua conflictatur, magnitudinem, mortificationem non quæ jam confirmata sit, sed quæ etiam-num fiat: nam quum jam pars emortua est, ipsis Sideratio, & Sphacelus Græcis, affectus nominatur, quem Gangrænæ terminum dicunt hanc esse partis corruptionem in fieri dicunt, illam vero in facto esse. Corrumpi autem partem statuunt, quando calor ejus nativus exstinguitur à valida quadam intemperie, aut à nimio frigore, sive ab hyemali tempestate, sive à medicamentis nimium refrigerantibus; ut in summis inflammationibus. Fieri etiam dicunt à nimio calore externo, qui nativa consumpta humiditate, nativum calore, subjecto carentem, dissipat & exstinguit; id facere ajunt summam inflammationem, & medicamenta frigida in Erysipelate, Sclopetorum, vel maximè venenatorum ictus, vulnera item ob intemperiem calidam, qua partes eliquantur & nativo suo calore destituuntur. Fieri quoque Grangrænam censent à morsu venenati animalis, à crisi, facta nempe humorum pravorum in partem aliquam translatione, ab arteriotomia & aneurismate, à marasmo, à luxationibus, vehementibus ligaturis, compressionibus, contusionibus, & pororum constipationibus, quibus secundùm eos naturalis calor suffocatur.

Sphacelum tàm mollium, quàm durarum partium mortificationem statuunt perfectam, & cum pars sensum admiserit, non amplius Gangrænam, sed σφάκελον appellant. Hunc Affectum etiam ossibus accidere putant, quum circumsita caro vitiatos humores saniosos generans his perrigaverit illa ac putrefecerit.

Causa Gãgranæ ac Sphaceli secũdum Paracelsum. §. 5. *Paracelsus* partibus *Gangrænam* inferri arguit, si à natura Narcotica stupor quidam fuerit inductus abolito sensu, & tum calor præternaturalis supervenerit, abs quo ignis hujusmodi accenditur, hinc Author Gangrænam Anodynam quandam vocat ustionem inde ortam. Itaque plures ignis Persici species constituit, nam alium comparat lignario igni alium montano seu Æthnæo, tertium salis Nitri, alium Resinæ, &c.

Alibi Author etiam Persicum ignem dicit Sulphureum corpus accensum, quod ex suo transformatum est Iliado, cum omnibus speciebus sulphuris, & est calx sicca & calx viva liquida, quæ suam accensionem à liquido sale recipit. Postmodum urit, consumitque membrum penitus, uti calx cadaver aliquod. Trium priorum transformationem mortalem efficere consumptionem ait, cùm proprium & innatum in ipso calidum sit elementum occultum.

Sphacelum partibus inferri ait, quando calor ejus à salibus penitus sit absumtus, ita ut melior pars membri penitus destruatur.

Helmontium. §. 6. *Helmontius Gangrænam* parti alicui inferri dicit à sale quodam corrosivo, degenerante, ex lege, & à vitali Republica proscripto, abs quo ingens in parte producatur calor, eandem adurens, gangrænas, & instar gliris subinde carnes erodens. Gangræna quoque secundùm Authorem totaliter mortificat. Hinc & sæpè ejus causam deducit à spiritu vitali alcalisato; nam ad transmutationis tam peregrinæ & exoticæ (à peregrina scilicet & exotica imagine productæ,) rabiem, quicquid est vitale in ipsamet.

solida partium substantia, id totum excandescente principio vitali irato, ac succenso, accenditur, variosque morbos (qui in Gangræna ac igne Persico,) parit.

Ab eodem terrefacti & in rabiem succensi Archei initio contingere ait, nunc in stomacho, nunc in pelle, tum etiam subinde in ipsamet solida Similarium, unde lethales deducit Sphacelos, atque Escaras contingere vult pro diversitate partium, ad quas Archeus furibundus ac terrore plenus diverterit.

Causa Gangrænæ & Sphaceli secundum VVillisium.

§. 7. *VVillisius* opinatur, Gangrænam exoriri à cruore ob nimiam vel visciditatem vel crassitiem tardiùs circulante, & in laxiore quadam parte stagnante, atque à succo nerveo similibus vitiis affecto in fibris, per quas fluit, restitante, sanguis enim in aliqua parte cæspitans citò exardescit, ac ebullit, volatiliores que illius particulæ mox evehuntur, ipsumque vehementiùs commovent. Sed quum præ tenuitate sua per poros viam sibi parent, brevi evaporantur, dominiumque cedunt salinis particulis, quæ nec à spiritibus, nec à tenuioribus sulphuribus contemperatæ fluoris statum assequũtur, & acrimonia sua partis substantiam destruunt, spiritus verò animales glutinosiori crassiorive vehiculo fibras nerveas obstruenti involuti, partes, ad quas tendebant, attingere nequeunt, vel pauci tantùm ad illam perveniunt, quo fit ut nulla vel exigua solummodo contingat solutionis contigui in parte facta perceptio.

Sphacelo partem quandam affligi autumat Celeberrimus Author noster, quando scilicet succi extravasati visciditate aut crassitie donati tantam adepti sunt acrimoniam, prorsus dissipatis vel oppressis, aut narcosi affectis spiritibus animalibus, ut partis, in quâ resident, substantiam penitus destruant ac disperdant absque ulla doloris sensatione, tum enim liquor ille stagnans spissior existens, & fibras nerveas comprimens, spirituum animalium sensûs uti & motus ministrorum ad partem accessum impedit. Liquor etiam nerveus summa tum temporis pollens crassitie aut visciditate, surculorum nerveorum tubulis inhærens, viam spiritibus ex cerebro defluentibus omninò præcludit, partique omnimodum cum cerebro commercium impedit. Liquor autem accidit ex ampliatis ab humore corrodente fibrarum interstitiis, à quibus lucis radii absorbentur.

Sylvii opinio de causa Gangrænæ & Sphaceli.

§. 8. *Sylvius* ab acido acri cutem ac carnem corrumpente *Gangrænam* oboriri docet, & quidem sæpe corruptionem hanc tantam esse dicit, ut pars colorem rubeum aut subpurpureum nanciscatur, talem tamen, ut ad integritatem redire possit pars affecta; quamprimùm autem cutis vel caro ad nigredinem pervenit, conclamatum esse ait, atque tanquam extremè corruptam emortuamque cutem aut carnem considerat, unde *Sphacelus* ortum suum habet.

Cartesianorum indicium de causa Gangrænæ.

§. 9. *Cartesiani* ad succorum cum sanguine per tubulos partis alicujus prohibitum transfluxum, & omnimodam illorum in ea coagulationem in *Gangrænæ* causa proxima constituenda confugiunt. Obstructionem enim ad esse dicunt vehementiorem & contumaciorem tubulorum & canaliculorum per partem distributorum, ut ipsa illa pars nullum nanciscatur nutrimentum, vel non sufficiens, cùm per obturatos canales occlusosque arterias succi & sanguis perfluere nequeat, sed hic in fluore suo impeditus subsistat, coaguletur & mora sua reliquo sanguini transfluxum impediat, ut hic similiter ob transitum denegatum subsistere & coagulari cogatur, unde interdum non una duntaxat pars, sed totum corpus subitaneè emoriatur. Hanc autem succorum coagulationem & vasorum obstructionem originem quandoque sumere docent à frigore externo validissimo, abs

quo

quo motui succorum obsistente lympha primùm, tum sanguis ipse à circulatione ad quietem cogatur & coagulationem, particulæ verò succorum stagnantium porosæ & angulares mucronatæ à materia subtili suscitatæ, in se invicem impetuosiùs agentes, fibras vicinas membranosas & musculosas dirumpant, discindant & partes itâ destruant. A remediis nimiùm adstringentibus & frigidis tumoribus calidis sive inflammationibus importunè appositis, succorum transitum impediri & stagnationem promoveri recensent, uti à combustione, rebus erodentibus, morsu animalium venenatorum, contusione & abscissione vasa & partes diffringantur, erodantur, & destruantur, ut tubulis itâ vasisque destructis vel compressis nulli ulteriùs succi ad partem devehantur, insuper succi à venenis aut salibus scorbuticis coagulati ad fluorem reddantur inepti. Defectu necessarii alimenti sanguinem etiam & succos interdum inspissari & corrumpi norunt, ut partibus conveniens detrahatur nutrimentum, suaque privetur vitalitate.

Sphacelus. Quamdiu coagulatio ista succorum in vasis adhuc incipiat, & motus intestinus particularum etiamnum in succis adsit porosiorum & angularium vehementior, ut pars cum tumore valde incalescat & rubeat, subtiliores verò & volatiliores eorum particulæ avolare pergant, relictis solummodò crassioribus obstructioni inducendæ aptis, Gangræna partem laborare fatentur, sed consumtis tandem particulis istis lymphæ, sanguinis & liquoris nervosi volatilioribus, & succis istis totaliter coagulatis, ut circulatio in parte omnimodò prohibeatur, pars ipsa colore plumbeo aut atro obducatur, & fœtore inficiatur, ipsum *Sphacelum* adesse dicunt, necrosin sive lethalem partis extinctionem, cujus corruptio partes vicinas facilè inficiat, quandoquidem lympha in proximis vasis, & sanguis in vicinis arteriis in fluore & transitu suo impediti subsistere cogantur, qui dein succi stagnantes aliis affluentibus obicem ponant, usque dum omnes in universo corpore succi coagulentur, & mors totalis subsequatur, nisi pars emortua in tempore amputetur, & totali isti succorum coagulationi prohibendæ studiosè prospiciatur.

§. 10. Enim verò *Nos* existimamus, *Gangrænam* incipientem in totali fere omnium tubulorum & pororum consistere obstructione usque adeò pertinaci, ut non ampliùs sanguis ac succi, sed subtilis saltem horum succorum vapor ad partem Gangrænosam perveniat, qui paucos illos succos ibi adhuc existentes commouet, turbat, acriores magisque corrosivos reddit, hinc fibræ nerveæ penitus abscinduntur, quo ipso pars magis obstruitur, & omni motu ac sensu destituitur, atque ob denegatam nutritionem liuorem induit. Sic Gangræna sæpè ab inflammatione in corpore cacochymico vel scorbutico oborta natales suos habet, vel ab applicatis incongruis remediis astringentibus, repellentibus nempe, aut refrigerantibus & emplastricis, vel potos obstruentibus, quæ omninò circularem sanguinis cursum ac succorum impediunt, ipsos succos inspissant ac coagulant porosque obstruunt. Si enim inflammationibus imponuntur adstringentia, succi ab his quasi incarcerantur, ut coagulari & inspissari debeant, & cùm inde fixatæ particulæ in tenellulis vasis hæreant eosque obturent, necessariò impediunt circulationem reliquorum succorum, ut sanguinis, lymphæ & succi neruosi, è quibus dein partes emori quasi coguntur, si ipsis congruis remedius haud propediem auxilium afferatur, & exulent remedia repellentia dicta, per ista enim medicamenta imposita, v. g. bolum *Nostra sententia de causa Gangrænæ.*

X 4 com

cum album. ovor. pori cutis obstruuntur, ac sic particulæ heterogeneæ eliminari nequeunt, atque impeditur, ne materia cœlestis influere & obstructionem queat reserare. A frigore intenso oritur sæpe Gangræna, quoniam frigus succos facili marte coagulat, imprimis lympham & sanguinem, qui succi stagnantes sæpe totum membrum in putrefactionem ac fœtidam corruptionem præcipitant, hinc à pernionibus ex frigore obortis Gangrænam observavimus sæpissimè. Notandum hic; quòd Gangræna utplurimùm extrema artuum, ut digitos pedum vel manuum occupare solet, ceu plura novimus exempla, quia his in partibus adsunt pauca vasa sanguifera, & consequenter paucus sanguis ad calefaciendum, & pressio sanguinis hic mitior est, quàm in aliis partibus; sic & impetus sanguinis in has partes cessare incipit, & irradiatio spirituum minor est, & in partibus hisce maximæ tunc sunt obstructiones. Ab hydrope sæpissimè oritur *Gangræna* ac *Sphacelus*, à quibus præ aliis inferiores partes hydropicorum affici solent, quoniam hæ per longum temporis spatium ab abundantia aquæ fuerint distentæ, sicque compressæ, à qua compressione tubulorum; imò ab eorum exesione & corrosione facilè affectus hic oboriri solet, lympha enim in hydropicis corrosiva acrisque existit, & hoc in casu adsunt magnæ obstructiones in tubulis; pauci enim adsunt spiritus, instar fulminis aliàs influere soliti, & calor minor, quia nulla ampliùs circulatio succorrum in his partibus fit: à defectu succi nutritii seu chylosi, excitatur sæpe hic noster affectus, cùm enim omnes canaliculi obturati, vel abscissi, vel nimis compressi fuerint, ut pars nullum amplius nutrimentum accipiat; non potest non fieri, quin pars ista emarcescat ac emoriatur, hinc affectus hic observatur in debilibus macris & emaciatis sæpe subjectis.

Quandoquidem affectus hic noster producitur à nimis forti ligatura in fractura ossis, vel ob aliam causam instituta, imprimis si simul parti affectæ à Balneatore alioque Empirico estringentia & repellentia, seu refrigerantia ac poros obstruentia medicamenta malè applicata fuerint, quæ sæpe in hunc finem apponere solent (ut pessimè ratiocinantur,) ne affluxus fiat humorum ad partem affectam, & hinc uti solent bolo armeno, alb. ov. & aliis frigidè applicatis obstruentibus. Rara est sequens observatio, quam Celeberrimus *VValdschmidius* noster notavit: Chirurgus quidam septuagenario major vesicatorium in tarso pedis applicuit, subsecuta est statim Gangræna, quæ in Sphacellum degeneravit, tandem turbato à pestilenti hoc acore sanguine totius profundior accessit somnus, quem elapsis aliquot diebus ipsa mors excepit. Causa funesti hujus experimenti fuit lymphæ defectus, quæ spicula cantharidum aliàs demulcere solet, hæc autem magis sic sui juris facta fibras nervosas amputarunt, quæ in cincinnos retroactæ angustationem pororum, partium vicinarum compressionem, & succorum in tali senectute, jamdum vi corrosiva contaminatorum restagnationem crearunt. A Fractura Tibiæ in senibus facilè observatur Gangræna, quod fit à nimia ecchymosi sive compressione sive à defectu spirituum, quale quid hodie observavimus in Aulæmagistra nostra.

Affectus hic à morsu venenatorum animalium, imò canum rabidorum oboritur, ceu non ità pridem exemplum hac in civitate contigit, ubi fœmina rustica à cane rabido fuit morsa, à quo morsu Gangræna & Sphacelus illico oboriebantur in tibia, quam licet Chirurgus serra amputaverat, attamen altero die ad plures abiit, & à fermento venenatorum animalium

aci-

acido, salivæ inexistenti, dentibus sanguini communicato oritur, à quo massa sanguinea corrumpitur hinc oriuntur febres, deliquia, deliria, quę maximam perturbationem sanguinis denotant. A dentibus quoque franguntur vasa lymphatica ac sanguinea ex quibus succi effluunt, hinc comprimuntur reliqua vasa nervea à qua compressione spiritibus influxus denegatur, hinc affectus hi oboriri solent. A combustione Gangręna sæpe produci solet, ceu ætate decrepita in milite obseruauimus, cujus brachium à tormento bellico VVeisensteinii solo pulvere pyrio fuit combustum, quamvis propediem congrua adhibita fuerint remedia, nihil potuit effici, quoniam à pulueris pyrii igne, nervi, vasa sanguifera ac lymphatica omnesque tubuli fuerint corrosa, abscissa ac rupta, ut per ea planè nulli succi amplius ad partem, brachium nempe, fluere potuerint, hinc brachium cadaverisatum fuit, quod tandem serra amputatum fuit, secundò verò ab operatione die placidè defunctus est æger. Tempus enim amputationis ritè obseruandum est, aliàs si jam sanguis fuerit infectus, frustrà institues crudelem hanc operationem.

Affectus hic etiam producitur à maxima confusione succorum in hac vel illa parte existentium, item à contusionibus, abscissionibus vasorum, anthracibus ceu carbunculis, præsertim à scorbuto contumaci & maligno, circa gingivas aliasque oris partes præcipuè in infantibus, ceu nuper obseruavi in variolis puero defuncto, qui etiam affectus Batavorum infantibus solemnis esse solet, & ipsi dicitur *der VVaatertreest*. Tandem ut ritè intelligatur, quo modo in Gangræna calor imminuatur, sequentia perpendenda sunt. 1. Tubuli obstructi à tergo venientibus succis ita premuntur ut rumpantur, quibus ruptis, succi euasantur & fermentatio nulla amplius in iis obseruatur, stagnantes enim aquæ efficiunt paludes fœtidas, hinc pars necessariò corrumpi debet, simili que modo, ac videmus in plantis, quæ reservandi gratia prelo premuntur, dein chartæ agglutinantur ad illas exsiccandas pro herbario vivo, primo eas prelo subjungimus, quòd si parum premantur, colorem viridem retinent, si verò à prelo vel pondere nimis magno fortiùs premantur, & quasi lacerentur, tunc statim nigrescere solent herbæ sive frutices, quia sic succi unà vice, & cum impetu exprimuntur.

Affectus hic quoque facilè à scorbuto producitur, item in infantibus in ore sæpe oritur Sphacelus, quia in his textura vasorum est flaccidior, & eorum sanguis nimis fermentans est, sed & crassior, inprimis, quando à scorbuticis parentibus nati sunt. Sic & in ore saliva separatur, quę si existat ex sale, & acido aliisque corrosivis particulis, facilè causam huic affectui dare possunt. Quòd verò in Gangręna pars inflammata & rubore predita in lividum transeat, ratio hęc est, quòd ob obstructionem nimiam succi in partem affectam influere nequeant, hinc reliquę particule confusio & inordinata commixtio inspissatorum & coagulatorum succorum itidem oritur ab instructione.

Dein ab heterogenea mixtura succorum oritur sępe corruptio, quia facilè à corruptione reliqui succi corrumpuntur, pari modo, ac videmus, quod pomum putridum aliud pomum sibi vicinum eodem imbuat charactere. Sanguis evasatus stagnansque colorem vel rubicundum, vel ceruleum, vel sublividum refert, prout videmus in contusione aliisque coagulationibus sangu nis, pustulę verò, in quibus sępe aqua subrubicunda, vel aliquando flava continetur, oriuntur ex eo, quoniam succi acres & cutis tubulos, & per consequens vasa lymphatica & minutissima vasa sanguifera perfregerint,

ex

ex quibus vasis distentis & necessariò ipsis ruptis liquor intus contentus effluere debet. Quod verò pars flaccescere incipiat, ratio est, quia spirit. animales aliique succi, imprimis ob obstructionem factam influere, & ità partes distendere nequeunt, hinc privatæ partes his liquoribus talem colorem exhibent, dolor verò, & sensus pereunt, quia nervi comprimuntur non tantùm, sed & rumpuntur, & per consequens spiritibus animalibus influxus denegatur, quo denegato fibræ non irritantur, sicque neque dolor, neque sensus percipi solent.

In incipiente *Sphacelò* pars redditur sublivida & frigidissima: ratio est hæc, quòd ab obstructione nervorum & denegato spirituum influxu, acidum & alcali in succis non amplius commoventur, hinc nullus motus intestinus, seu fermentatio oritur, omnia enim hoc in casu comprimuntur & effringuntur. Ex hisce ergò omnibus abunde patet, partes tunc Gangræna affici, cum ipsarum tubuli ità sunt obstructi, ut paucissimus fit sanguinis succorum in illos influxus, aut per illos transcursus, seu circulatio. Dicimus, paucissimum in gangræna esse influxum, ad differentiam sc. indicandam, quæ circiter illam & Sphacelum, in quo nullus planè adest sanguinis & succorum reliquorum influxus: nam in Gangræna relicti adhuc sunt tubuli quidam aperti, in quos spiritus & succi aliquatenus possunt influere, hinc quoque vita illius partis ad breve aliquod conservatur tempus, nec tàm difficilis hæc est curatu, quàm Sphacelus.

Causa Sphaceli. Sic Gangræna ac *Sphacelus* tantùm gradibus differunt, eandem enim ferè, ceu dictum, agnoscunt causam, in sphacelo vero omnia deteriora sunt. Nostro judicio tubuli ferè omnes, in quibus circulatio succorum fit, disrupti, corrosi & fracti sunt, imò sanguis reliquique succi adeò corrupti existunt, ut nullus motus intestinus, nullaque fermentatio ampliùs inter ipsas fieri possit, imò sæpe induunt indolem mercur. librati corrosivi, omnia erodentis, nil ergo nisi corruptio & mortificatio inde speranda, omnia redduntur cadaverosa, & vitæ expertia; in Gangræna verò adhuc paucissimi tubuli aperti sunt, per quos succi aliquantulum influere possunt. Cùm verò tubuli omnes sunt disrupti, nullus succus in istis circulari potest, his enim salvis facilè fermentatio in succis his excitari potest, novi enim liquorem, qui si in membrum, brachium sc. vel demortui alicujus arteriam infundatur, partem illam reviviscere dices, prout sæpius in demortuis hunc effectum observavi. Sphacelum ergò gigni dicimus, quando in parte quadam adest totalis tubulorum obstructio. Videamus nunc paucis obstructionis hujus causam, crassi enim & acidi corrosivi succi, dum motum suum per partium tubulos persolvere nequeunt, ibidem hærendo obstructiones multas efficiunt, & interea ibidem continuò cum spiculis istis scindentibus partium fibras solvunt, adeoque efficiunt, ut in cincinnos veluti chordæ tensæ resiliant, unde tubuli totaliter præcludantur, majorque evadat obstructio, ex qua quoque fibrarum solutione resultat ille in Sphacelo tam hebetus sensus, ut profunda fieri possit in parte affecta incisio sive scarificatio ullo sine sensu, motus enim fibrillis partium communicatus ad sensorium commune perferri ob ipsarum fluiditatem nequit.

Remotiores causæ possunt esse res extraordinariæ plures, & inter quas referunt temperamentum, quod magni est roboris, hinc pueri, senes, mulieres facilius huic affectui obnoxii sunt, quia in his spirituum reliquorumque succorum circulatio est tardior. Sic novi mulierem lactentem Sphacelo in facie laborantem insanicm eodem contagio infecisse. Inter alias nos ambientes res tanquam causas pri-

mò

mò se offert aer, qui, docente *Hippocrate*, ut mortalibus est causa vitæ, ità & morborum & sæpè mortis, inprimis aer frigidissimus multum ad hunc affectum excitandum contribuere potest, in istis enim regionibus, ubi frigus semper prædominatur intensissimum, ut Islandia, Lappia, Gronlandia, Norvegia, &c. plures auribus, naribus, & digitis orbari asseritur: sic & nocet aer nimis calidus, novimus enim, quod decrepita æstate diebus sc. canicularibus tres vel quatuor fuerint Sphacelo afflicti & omnes mortui, quamvis membra fuerint amputata. Sic & alimenta frigida, crassa, acida, corrosiva suum symbolum addere possunt, ut & potus corruptus, aquæ paludosæ; huc referri possunt medicamenta incautiùs usurpata, vel nimis refrigerantia vulgò ità dicta seu repellensia, sic & *Tagaut. Instit. Chirurg. l.* 1. *c.* 7. jam dixit, Sphacelum aliquando contingere ab immoderata & inconsultè ac temerè molita inflammationum refrigeratione: à narcoticis & venenis citissimè Sphacelus oboritur. Motus nimius ob dissipationem spirituum animalium ansam dare potest, inprimis verò animi perturbationes fomites quoque Sphaceli esse possunt, ceu constat *Obs. Rolfincii in Ord. & Method. Med. Spec. l.* 2. *c.* 105. Nobilis vir 50. annorum territus in solitudine umbra corporis sui, lunaribus radiis expositi, existimans se videre spectrum, sentit levem rigorem, calorem circa scrotum, inflammatio sequitur, quam illico excipit Gangræna.

Evacuationibus & retentis etiam quandoque adscribenda culpa, ut sunt hæmorrhagiæ magnæ, hæmorrhoidum ac lochiorum mensiumque fluxus immodicus ac retentus, sanguis enim ità retentus & stagnans ulcera ac necrosin inducere apta sunt, ut docent monumenta Medicorum: ex urinæ suppressione Sphacelum procreatum in suo filio observavit *Hildanus*. Referri ad excreta potest spurcities illa, quam Chirurgi in ulceribus putridis relinquunt, vel etiam immunditics corrosiva, quam ægroti sæpe in corporibus suis minimè curant.

Ex causarum reliquarum censu sunt, seu superius jam dictum, scorbuticum miasma, quod sæpius fomitem subministrat; item inflammatio, quam sæpius Sphacelus excipit. Ex anthrace & carbunculo Sphacelum provenisse, *Paræus l.* 11. *c.* 2. *Observat.* dicit. In phthisi, hydrope, febribus, variolis & morbillis, passione Iliaca, à partu laborioso, à vena incautius secta, in fracturis quoque & luxationibus, ulceribus, vulneribus, item nervorum læsionibus, & aliis plurimis morbis huic affectui fores aperiri quotidie observamus. *Hildanus* in Podagrico septuagenario Gangrænam vidit. *Borellus Obs.* 82. *Cent.* 1. meminit Sphaceli & mortis subsecutæ clavum pedis resectum. Præterea *Obs.* 7. *c.* 3. narrat, in nobili quadam matrona digitum fuisse amputatum ob Gangrænam ab aciculæ punctura productam. Ex fortiori constrictione fasciarum in fractis membris quotidie observatur Gangræna ac Sphacelus. *Hildanus* rectè in immoderatum usum adstringentium, quæ Practicis defensiva malè dicuntur, Sphaceli causam sæpe rejiciendam esse censet. In contusionibus non infrequenter Sphacelo partes affici, observationes abunde testantur, rationem puto hanc esse, quòd cùm sanguis vel extravasatur, & copiosiùs ad partes transmissus ob lacerationem venularum circulari sive egredi non possit, mora sua alteretur, corrumpatur, inflammationem putredinemque producat, imò ipsum Sphacelum.

In febribus materia obstruente ad exteriores & plerumque inferiores partes depulsa ibidemque stagnante, Sphacelum produci lippis & tonsoribus notum est. Exemplum hujus sistit *Tulpius Obs. Med. l.* 3. *c.* 48. nam mulieri cuidam à febre ardente impensè extorrefactæ, effudit se tanto impetu pestifer mor-

morbi humor in brachium sinistrum, ut facto initio non commissum humeri, præcipitaretur una nocte in immedicabilem Sphacelum usque ad extremos digitorum apices Sic prope Limburgum in pago Pastorem quendam 50. annor. post febrem malignam & petechialem Sphacelo sinistræ tibiæ usque ad genu correptum fuisse observavi, qui spacelatus pes etiam in præsentia mea ab experto Chirurgo Limburgensi *Dn. Birkeenbutel* amputatus, ægerque sanitati restitutus ligneum sibi adaptavit pedem, & sic cathedram adscendit & concionatur. Plura alia restant Sphacelum facili negotio inferre valentia, quæ ex *Ephem. Germ.* aliisque auctoribus peti possunt.

Prognosis. §. 11. Commemoratis causis Gangrænæ ac Sphaceli, methodus jubet subnectere *Prognosin*, & cùm tanta sit atrocitas hujus mali & malignitas, ut nisi ocyssimè suppetiæ ferantur, pars interitura, imò mortificationis suæ contagio vicinas partes comprehensura sit, insuper Chirurgus nonnunquam desperato jam penitus malo demum vocatur, instituta exquisita Prognosi merito sibi prospiciat, ne incautè se suamque artem prostituat, est enim juxta *Celsum*, prudentis Medici, ubi gravis metus est in morbis, indicare necessariis periclitantis in difficili rem esse, ut si victa ars malo fuerit, vel ignorasse vel fefellisse non videatur, vel si mori contingat laborantem, Medicus occidisse credatur, quem sors dira peremit. Tria autem Medicus vel Chirurgus bene prædicturus considerabit tempus morbi, vires patientis & sedem affectam. Gangrænam ex quacunque causa profectam gravissimum morbum esse nemo est, qui ignorat. Sunt tamen distincti gradus, quibus aliæ mitiores & curatu faciles, aliæ perniciosiores & incurabiles existunt, ait enim *Celsus*, Gangrænam, si nondum planè obsideat & teneat partem, sed adhuc incipiat, curatu non difficillimam esse, præcipuè in corpore juvenili. Dicimus ergò recentem Gangrænam, & corruptionem superficiariam in cute & carne, haud tamen insigniter nervos, venas, tendines & solidiores partes occupantem, medelam suscipere atque curari posse, minime verò contrariò modo se habentem, & in confirmatum Sphacelum degeneratam.

Partium laborantium, earundemque dignitatis & situs respectu, Gangræna sanabilis vel immedicabilis prædicenda, sic partium internarum Gangræna, præsertim cerebri, hepatis, lienis, massæ sanguineæ, mesenterii, intestinorum, renum, &c. lethales semper sunt, externarum verò curationem admittunt; partes molles, laxæ, ut gingivæ, palatum, nares, aures, pudenda, osculum matricis vix curationem admittunt; sic & hydropicorum tibiis & scroto quæ supervenit Gangræna difficilis curatu est, quæ tamen ab initio congruentibus applicatis remediis arceri potest, prout sæpiùs id præstiti, & non ità pridem in viro sexagenario sartore hujus civitatis *Prang* dicto, hydropico, quamvis Gangræna aderat, attamen remediis idoneis ab ipso Sphacelo liberabatur, qui morti jam destinatus erat.

A causis externis quæ provenit, contusione, motu, ustione, fractura, vulnere, &c. sanabilior & minùs periculosa habetur ea, quæ ab internis proficiscitur causis sanguinem coagulantibus, sicuti & illa, quæ ex senili ætate, defectu alimenti & succi nutritii oboritur, rarò sanabilis est. Summatim, ut paucis multa dicam, Gangrænæ omnes summo cum discrimine conjunctæ sunt, maximè verò, quæ cum humorum, uti dicunt, affluxu accidunt: & hic asterisco notandum est, si pus album apparet, signum esse, quod Gangræna separanda sit, & inferiores partes affluxum succorum habeant, quia chylus inter emortuas & sanas partes effluit, & pus exhibet. Si Gangræ-

ne

ne non statim occurratur, transit in Sphacelum, succi enim continuo magis magisque coagulantur, & sic mortificatio fit, in junioribus major affulget sanitatis spes, quia in his succi fluidiores sunt, in senibus frigidis verò ii facilè coagulantur.

Prognosis Sphaceli. Sphacelus terminum suum absolutus difficulter curatur, unde Paulus tantæ, inquit, est ferocitatis ut nisi quis rupta omni mora præsentissimas tulerit suppetias, laborans particula facilè emoriatur, vicinas sedes invadat, & hominem ipsum jugulet, itaque secundum Ovidii dictum,

Ense rescindendum, ne pars sincera trahatur.

Sphacelus enim, seu emortuum membrum, nisi à sanis partibus tempestivè præcidatur, & amputetur, primùm proximas partes, dein totum corpus corrumpit, putrescereque cogit, quæ sanguis perfluere nequit, sed stagnare cogitur, & hominem sub frigido sudore extinguit, illud enim, quod in Sphacelo computruerit, veneni in modum suo contactu; quod adhuc sanum, & integrum est, inficit, corrumpitque, partes etiam molles, ut pudenda, os, uterum, & anum, pejorem statum prænunciat. De duratione hujus morbi nil determinare licet, modò enim brevioris termini est, & intra paucas horas vitæ finem imponit, modò longius durat, & ad unum alterumque diem protenditur: imò in Dn. Brey, Hanov. Præceptore ad quatuor duravit septimanas Sphacelus pedis, antequam senem enecavit, tandem febre accedente extinctus est. Inter Chirurgos maxima lis adhuc hodie exsurgit, an membrum scilicet sit amputandum? cùm sæpe plures sint, qui statuunt, membrum potuisse conservari idoneis remediis, & non statim ad amputationem transeundum esse: alii dicunt, si nimis tardè amputatur, ut sanguis jam fuerit corruptus, tunc amputatio non proderit, sed omnes ferè post eam moriuntur; ut ergò tempus bene attendas necesse est.

Ad salutem terminatur Sphacelus incipiens, si suppetiis à medicamentis generosis allatis omnia tolerabilia apparent, gravioraq; symptomata evanescunt. Ad mortem verò tendit, si neque generosissimis medicamentis, & auxiliis quid efficitur, sed symptomata ingravescunt, pars nigrescit, & cadaverosum spargit fœtorem, sudor frigidus à toto promanat corpore, & jactationibus, deliriis, atque insomniis, ac singultu æger defatigatur, vel syncope subsequitur, tunc enim cum horrore, & tremore mors horrida citò pede insequitur.

§. 12. *Diæta* in his affectibus ità instituenda, ne illius sinister usus morbi causam gignat, & medicamentorum vim impediat. Aer itaque sit purus, temperatus, serenus, non autem fuliginosus, nebulosus, frigidus, ac nimis calidus, aut aliis inquinamentis infectus, si autem talis, corrigendus erit suffumigiis ex santal. citrin. lign. Juniper. aliisque aromaticis institutis. Eligantur cibi boni succi, facilisque digestionis, facile in succum, & sanguinem abeuntes, commendantur aviculæ, ova, juscula caponum, gallinarum, vitentur contra omnia acida, austera, salsa, ac saccharata sanguinem, & succos nostros facile coagulantia, corrumpentia, & stagnationem, obstructionemque producentia, quæ hic ceu pestis fugienda sunt. Potus sit potus Theæ, vel Caphea, vel alius calidus aromaticus, & succolata, vel cerevisia bene cocta, ac herbis appropriatis correcta, vel vinum dulce Gallicum, vel Hispanicum, vel aliud minus acidum. Potus exulet omnis frigidus. Hic potius Gallorum proverbium attendendum est: *il est sain boir, aussi chaud, que le Sang est.* *Diæta.*

Motus

Motus & quies, somnus & vigiliæ ut respondeant sibi invicem, summo studio annitendum, alterna enim requie quod caret durabile non est. Quantum noceant animi pathemata in his affectibus, superiùs notavimus, ideò rationis fræno sunt coarcenda. Excretorum & retentorum ut in omnibus, ità & in his affectibus maxima habenda est ratio. Alvus sit aperta, &, si officium suum denegat, suppositorio, clysterib. Tartareis cum oleo amygd. dulci solicitanda. Menses quoque, hæmorrhoides & urina ut legitimè evacuentur, omni studio prospiciendum.

Galenicorum curatio Gangrænæ. §. 13. *Veteres in Gangrænæ* curatione ità procedunt. Perfectè mortificatam partem celerrimè resecant, quo loco sanæ parti appropinquat: Gangrænam verò curant sanguinem quamplurimum ex parte affecta evacuando, quæ si fiat à magna inflammatione, poris sc. constipatis, materiam, quæ non potest discuti, illicò evacuant, factis in membro profundis scarificationibus vel sectionibus, ut etiam ipsæ venæ sanguine plenæ exonerentur, animadvertunt tamen, ne nimia fiat sanguinis evacuatio. Aliqui scarificationum loco hirudines parti gangrænatæ applicant. Post sectionem, seu scarificationem factam, partem muria calida, vel etiam aceto, vel sale, vel lixivio in quo lupini sint cocti, abluunt. Farinam erui, aut lolii, aut fabarum cum aceto mulso: si verò vehementius adhibere velint, salem adjiciunt, aut pastillum Andronis, aut aliquem similem: ex. gr.

℞. *Farinæ orobi vel fabarum, vel sem. lolii* ℔ß.
Cum s. q. oxymelitis.
F. cataplasma quod apponatur.
Vel:
℞. *Mellis rosat. colat.* ℥iv.
ungu. Aegyptiac. ℥ß.
calc. viv. ℥iii.
M. & applica.

Commendant etiam *Galenici* Veteres nuces, urticam & tithymali succum tempestivè & moderatè adhibitum; vel decoctum lupinorum amarorum affusum: quidam verò post sectionem, securitatis sectionis gratia, etiam cauterem adhibent, in quibus sale cum porri succo utuntur, postea autem ad crustam removendam, cataplasma ex pane, aut hordeacea aut triticea farina in aqua & oleo coctum imponunt, item capitalem siccùm pulvillum cum melle applicant; tetrapharmaco etiam ac Macedonico appellato utendum esse ajunt. Probè verò separare dicunt crustas panem cum apio tritum, aut cum ocymo, aut iridem aut panacem, aut aristolochiam, aut acorum cum melle, aut thus. Aufert etiam secundùm eos crustas, Machærionis medicamentum, & Isis, melle excepta in linamentis, verum in mollibus corporibus farina erui sufficit cum melle.

Alii æruginis rasæ, minii, aluminis scissi singulorum æquales partes aqua tritas illinunt. Gangrænas circum scarificant imposita farina loliacea cum raphano & sale, quandoque etiam aceto, uva passa exemptis vinaceis cum cortice, addito sale & aceto mulso: nucum regiarum nucleum commendant, alii myrti folia in vino cocta trita cum melle.

Sphaceli. In Sphacelo partem mortificatam celerrimè resecandam volunt, quatenus attingit vicinam sanam, ita ut nihil prorsus putridi ac cariosi relinquatur; deinde locum inurunt, & postea sesamum cum melle, vel siccum capitale item cum melle adhibent, dein panem exterius, vel farinam hordeaceam aqua & oleo subactam imponunt, sed & iris & panacis radices & aristolochiam ac ervum applicant iisque crustas tollunt, singula cum melle miscenda esse contendunt. Item Machærionis emplastrum, & Isidem cum rosa-

rosaceo & melle diluta adhibent. Ubi verò crustæ exciderint, curationem reliquis ulceribus communem adhibent.

Paracelsi cura in Gangræna.

§. 14. *Paracelsus* ad Gangrenam curandam commendat Realgar sublimatum in aceto coctum, addito oleo majoranę ut linimenti formam acquirat, item relecteria commendat medicamenta, ut sunt urtica, flammul.; tum curativi eodem modo procedit, ut in ulceribus corrodentibus, approbatque emplastra ex resina abietis, visco consolidę, pauco scammonię, & succo chelidonię paratum. Gangrenam autem sal-nitrosam per solum Vitriolum resolutum curant. In curando igne hoc Persico inprimis rationem hanc tenet, quę in exterioribus ignibus observari solet. Itaque ignem ex lignis suscitatum quàm facilè effusione simplicis aquę exstinguant homines, at ea ipsa aqua non ita in igne Persico operari vult, itaque penitus Medico introspiciendum fore ait, in aquę essentiam, & dicit, eám nihil aliud esse, quàm alumen dulce, ex quo eruitur alumen ad restinctionem ignis Persici adhibendum: itaque quia *Sulphuris lacte* Æthnæ ignis juxta eum restinguitur, *illud ipsum* quoque ad ignem Persicum accomodari vult. Et cum Author plures species ignis Persici constituat, hac ergò ratione in estinguendo Sulphure Microcosmi progreditur, nec ulla alia compendia ex Medicinæ fontibus excogitari vult illis ipsis exceptis, quæ de Mineralibus annotavit. Præcisionem membrorum Author maximè improbat, atque omninò cum Medicina pugnare dicit: ipse non serra vel instrumento, sed subscripti emplastri usu emortuas partes ab integris separare solet.

℞. *Colofoniæ* ℔ iii.
Liquor. Myrrhæ ℥ vi.
Ex quatuor Gummis ℔ ß
Fiat Emplastrum, quod ea parte applicetur, qua sanum emortuo contiguum est.

Verùm ubi os ex ustiones nimiùm intumisse constaret, non præter rationem putat ipsum serra discindi, sed à sanis partibus sedulo cavendum & abstinendum ait. Hac ratione emortuas partes aufert, integris quandoque manentibus ossibus. Consolidationem denique per aquam salis & oppodeltoch auspicandam esse censet. Sequentem aquam sanantem sanam partem ægra jam remota, apponit.

℞. *Aq. salis ex raphano* ℥ i.
ex cuticula ℥ iii.
Succi plantaginis digesti ℥ viii.

Mixta mane & vesperi adhibenda esse jubet.

Vel:

℞. *Succi chelidoniæ.*
Aquæ Aluminis Rochi.
Lameni aa. ℥ i ß.
Nitri resoluti ℈ ii.
M. & utere ut prius.
℞. *Olei de Frumento,*
de ovis aa. ʒ ii ß.
de Glandulis ℥ v.
Ceræ,
Picis communis aa. ad pondus omnium.

Fiat cerotum secundùm artem, adhibet pro more vulgato.

Æthneas deinceps per bituminis navalis & Camphoræ resolutæ æqua pondera curere solet.

Gangrænæ autem igni lignario respondentes ab eo Thure & Myrrha curantur. Sulphureæ verò ac Resinosæ per Lac Virginis ex sulphure paratum ab ipso sanantur plerumque; in usum autem omnium horum eò intendit, ut subinde nova imponantur, nec unquam pars sicca relinquatur, sed perpetuò humectetur.

Abstinendum esse ait à Medicamentis secundùm elementa compositis, à repercussivis, à morbillorum unguentis, unctionibus, suffumigiis & Guajacano ligno. Ignis Persici curam duplicem dicit, unam priusquam natus sit morbus, alteram cùm jam est vigentesimus. Ad priorem curam seq. laudat:

℞. Sper-

℞. *Sperm. ranar.* ℔ ß.
Camphuræ ℥ iii.
Myrrhæ,
thuris aa. ℥ i.

Reduc ad destillationem in Sole, donec liquefiant. In hunc liquorem pannos intinctos superponit loco affecto, cùm siccati fuerint, rursus intingit, superponitque tamdiu, donec sedetur. Ad posteriorem curam sequens adhibet:

℞. *Terebinthinæ induratæ* ℔ ii.
Oppopanicis ℔ ß.
Colchotaris ℥ iii.
Redut in emplastrum.

Mel despumatum cum superioribus ingredientibus mixtum parti sectæ imponi vult.

Helmontii medela in Gangræna & Sphacelo. §. 15. *Helmontius* in cujuscunque partis Gangræna Lixivialia magnificit, quæ etiam loco priùs profundè scarificato adhibenda esse suadet, utpote in quibus Gangrænæ causa, acidum scil. omne emoriatur. Lixivium enim forte Gangrænas profundè scarificatas potenter sistere contendit, quia in lixivialibus, ceu dictum, omne acidum commoriatur necesse est. Sanguinem Talpæ in Gangræna applicatum magnipendit Author.

Sphaceli curam nullam ipse agnoscit.

VVillisiana cura in Gangræna. §. 16. *VVillisius* sanguinis crassitiem & viscididatem corrigendo, succoque nerveo subtilisando statim omnem operam impendit, volatilioribusque Diaphoreticis hunc scopum attingere conatur, iisque associat ea quæ spirituum motum intendere, illorumque penu adaugere valent. Quod ad externa verò medicamenta pertinet, scalpello partis superficiem extemplò dissecat, & si *Gangræna* altas egerit radices, profundiùs ferrum insinuat. Deinde incisas carnes lavat Tinctura ex aloe & myrrha in spiritu vini facta, vel ungu. Ægyptiac. in spiritu vini camphorato dissoluto: partemque curat digestivo cui aloe & myrrha admiscetur. Purgatoque ulcere corruptis istis carnibus, ejus consolidationem idoneis medicamentis accelerat.

Sphaceli. In *Sphacelo* eadem quę in Gangręna propinat medicamenta, sed cùm in eo integra adsit mortificatio, partem sanam ab ęgra separat, vel cultri ope, vel butyri Antimonii beneficio: interim topica non negligit, & inter alia laudat aquam phagędenicam, decoctum scoriarum Antimonii in aceto factum, spirit. theriac. camphorat. quę applicantur, ut progressus ulterior impediatur. Postmodum ulcus curat supporantibus & mundificantibus, illudque tandem justa methodo ad perfectam consolidationem perducit.

Sylvii cura Gangræna ac Sphaceli. §. 17. *Sylvius* in *Gangræna* curanda tanquam optima remedia Diaphoretica laudat quęcunque, suadet quoque cataplasmata ex ruta, scordio, absynthio, floribus sambuci, semine urticę in muria coctis, addito spiritu fl. sambuci, vel spiritu vini camphor. quæ omnia diligenter jubet imponere, & omni modo Sphacelum præcavere. Inter Diaphoretica laudat salia volatilia, ut & oleosa sæpius exhibenda, sic & myrrham, olibanum, mastichem, aloen aliaque plura, imprimis ex his confectum Elixir proprietatis interne summendum commendat. Externè verò laudat præter prædicta, aquam calcis vivæ, vel decocta herbarum aromaticarum, quo refert fotus, suffumigia, aliaque totalem corruptionem prohibentia, ut theriacalia, camphorata, aleotica, myrrhata, &c.

Cartesianorum modus curandi Gangrænam & Sphacelum. §. 18. *Cartesiani* toti in eo sunt, ut succorum & sanguinis in *Gangræna* incipiente prohibeatur ulterior coagulatio, obstructiones vasorum reserentur, & necessaria restituatur circulatio, quapropter ad ipsa statim properant sudorifera, aliaque remedia satis porosa, particulas acutas & angulares frangentia, ne vasa ulterius lædant & succorum motui obsistant, quorum remediorum sequentia communicant paradigmata.

℞. *Aq. card. bened.* ℥ i.
Spir. Angelic. ℥ ii.

Orial.

Ocul. cancr. ʒ ß.
Sperm. cet. ℈ ß.
Myrrh. gr. vi.
Sal. C.C. volat. gr. iii.
Camphor. gr. ii.
Syr. Diascor. simpl. ℥ ß.
F. Mixtura una vice exhibenda.

Vel:

℞. *Aq. Hyperic.* ℥ ß.
scabios. ʒ iii.
Theriac. ʒ i.
Spir. C.C. ℈ i.
camphor. ℈ ß.
Syrup. de scord. ℥ ß.
M. d. una vice.

Interdum etiam ad ipsum accedunt sublimatum præcipitatum, quem cum electuario diascordii & theriaca in forma boli præbent assumendum. Partem Gangræna affectam abluunt spirituosis & lixivis, quæ remedia ut faciliùs penetrent, scarificationem ad partem usque sanam admittunt, & vel myrrham, aloen & sal saturni, vel unguentum Ægyptiacum in spiritu vini dissolvunt, eoque partem lavant, addito interdum pro separatione partis corruptæ à sana spiritu vitrioli, sulphur. vel nitri. Laudant etiam aquam calcis vivæ & spirit. armon. nec non decocta & cataplasmata ex radicibus gentianæ, valerianæ, angelicæ, aristolochiæ, herbis scordii, alhariç, cicutę, phellandrii, rutę, nasturtii, cardui benedicti, salvię, nicotianę, foliis quercus, lauri, floribus hyperici, sambuci, meliloti, croci, semine sinapi, dauci, cumini, nasturtii, lupini, lini, baccis lauri, nucibus juglandis, cupressi, fructu colocynthidos, sale Ammoniaco, tartari, sulphure, nitro, alumine, ærugine, sapone, fimo columbino, caballino, fermento cerevisiæ. Impetrata convenienti separatione partis corruptæ à sana, suppurationem promovent unguento Apostolorum, aureo, vel basilico, & ulcus consueto more tractant, ut carne de novo expleatur & cute obducatur.

A *Sphacelo* partem totaliter corruptam penitus solent amputare, vel carnem corruptam cultro exscindere, ferroque candente ustionem instituunt, ne partes vicinæ corrumpantur.

Cura Pharmaceutica ac Chirurgica nostra in Gangræna.

§. 19. Ut jam me audiatis paululum vestras mihi præbeatis aures & oculos rogo, qui in curatione *Gangrænæ* cò collimo, ut ante omnia obstructio tubulorum tollatur, & stagnantibus succis liberior concedatur transitus & motus progressivus, in quem finem exhibere soleo varia Diaphoretica, absorbentia, spirituosa, balsamica, oleosa, salia volatilia quæcunque & simul aromatica facta, hinc prosunt Tinct. bezoard. Vel:

℞. *Elix. prop.*
Tinct. myrrh. aa. ʒ i.
M. D. bis de die assumantur 20. gutt.

Vel:

℞. *Elect. Diascord.* ℥ i.
confect. alkerm. ʒ i.
pulv. cord. pret. ℈ i.
c. Syr. scord.
F. Elect. Singulis horis exhibeatur quantum cuspide cultri capi potest. Theriaca sępe sufficit, si nil aliud ad manus sit. In Gangræna ab inflammatione, & in ipsa applicatis remediis contrariis frigidis ac repellentibus cò respiciendum est, ut ista medicamenta priùs abjiciantur. Dein rationis oculo examinandus status partis gangrenosę, in qua sępe succi coagulati & stagnantes sale suo volatili, spiritibus destituti sunt, qui qua data porta avolant, sanguis cum reliquis succis non amplius circulantibus stagnat, perversque mixtus est, salia acida ac corrosiva, cùm ad partem læsam sibi imperium rapiunt, canaliculos ferè omnes disrumpunt, & sic fores effringunt reliquis obstructis relictis: ad quas aperiendas, vitam iis cum reliquis partibus reparandam, & succos corruptos stagnantesque fluidiores volatilioresque reddendos, sudorifera ex superius dictis, diascord. the-

theriac. spirit. C. C. vol. ocul. can. parata, aliaque acidum imprimis temperantia remedia conducunt. Sequens mixtura cochleatim assumatur.

℞. *Aq. card. bened.*
meliss. a. ℥ i.
ther. C. ʒß.
Spir. rosar. ʒß.
C. C. ℈ i.
Syr. cinam. ℥ ß.
M. D.

Exhibeas patienti per vices Elixir. vitæ ℥ i. cum portione salis volatilis C. C. quam dosin singulis diebus assumat necesse est, aliàs laudabilis effectus non sequi solet. Spiritus matrical. cum Elixir. vitæ maritatus, & ad gutt. 20. sæpius de die assumptus excellens erit remedium. Statim verò externè applicetur linteis duplicatis calidè spiritus matricalis *Dn. Blancard.* qui seq. est.

℞. *Mastich.*
Myrrh.
Oliban.
Succin. aa. ℥ ii.
spirit. vini rectif. ℔ ii.
F. l. a. destillatio.

Nos verò statim accedimus ad sequens excellens remedium, quod raro me fefellit: vel instituenda statim ablutio sequenti:

℞. *Spir. vin. camph.*
Aq. calc. viv. p. æq.
camphor. ʒ iii.
M. & calidè applic.

℞. *Rad. vincetox.*
ireos,
aristoloch. O. &c.

Superimposito cataplasmate ex mic. panis albi inveterati ℔ ii. herb. scordii, absynth. aa. M ii. Vini Gallic. q. s. coq. ad formam cataplasmatis. Vel imponatur seq. cataplasma ad Gangrænam nobis solenne.

℞. *Rad. Aristol.* utriusque
hirundin.
scorzoner.
angelic. aa. ℥ ß.
Herb. scord.
rutæ recent.
absynth. aa. M iß.
prunell.
beton.
maioran.
origan. aa. M i.
summ. rub. vulgar.
fl. sambuc.
chamom. aa. M ß.
sem. lupinor.
cumin.
anis. aa. ℥ i.
Bacc. lauri,
Iuniper. aa. ℥ iii.
myrrh.
aloes aa. ℥ v.
sal. tart.
sal. armoniaci aa. ℥ ii.
N. M.
caryophyll. aa. ℥ iß.

quæ species vel cum linteo duplic. in formam cataplasm. redact. applicentur, vel quod melius, extrahatur cum spir. vin. tartaris. essentia, vel destilletur spirit. in quo dein myrrh. & aloes ad consistent. cataplasm. solvatur, addatur & spirit. matrical. q. pl. spiritus hic ad usum reservari debet; ingredientia supra dicta stent infusa per horam unam vel alteram, dein coq. addita portione panis biscocti & partis Capheæ, vel farinæ fabarum tostar. Aromaticæ species in fine priùs addi debent, ne spirituosæ & efficaces particulę inter coquendum in auram abeant, prima vice huic cataplasmati addere poteris Elix. vitæ ℥ i. in quo camphor. ʒ i. soluta fuit. Secunda vice addas adhuc Tinct. castorei ℥ ß. alia vice Tinct. assæ fœtidæ, quarta vice spirit. sal. armoniaci ℥ ß. & pro re nata species mutare poteris, & singulis 6. horis rursus applicari debent.

Vel:

℞. *Lixiv. fortiss. spir. vini* aa. ℔ iß.
Herb. rutæ salviæ.
scordii, absynth. aa. M ß.
Rad. aristoloch. utriusque aa. ℥ i.
Sal. armon. ℥ ii. *coq. ad tertias*
dein add. myrrh. aloes aa. ℥ ß.
aq. vitæ ℥ iß.
M. f. l. a. catapl.

Omnia hæc remedia juuant, quatenus constant salibus volatilibus oleo-

oleosis & spirituosis, quæ omnia reviviscere faciunt, spiritus ac liquores nostros, & non duntaxat particulæ stagnantes ac ad corruptionem tendentes hisce fluidiores redduntur, sed & ipsi succi ad regularem mixturam disponuntur; hinc immediatè sequitur, quod obstructiones reserentur, & sanguis in vicinas partes ejusque succi recipiantur circulationem, spiritusque etiam animales iterum influere incipiunt, & vasa iterum coarctantur, & propellunt inclusos succos mediante pulsu ad partes quascunque, & sic partem salvam sospitemque reddunt: vita ergo hujus partis gangrænosæ iterum cum aliis partibus communis redditur, h. e. canaliculi iterum restituuntur, & succi iterum per hos circulantur, ut in statu sano, & in hoc consistit quod vivere dicimus. Si verò jam pars gangrænosa fuerit sphacelata, ad separationem sanæ partis à mortua species prædictæ iterum accipiantur, & ex iis paretur cataplasma adjectis gummatibus vel Tinct. ex iis paratis.

De scarificatione partis gangrænosæ ac sphacelatæ hodie inter Medicos etiam Neotericos controvertitur, ob sanguinem attrahendum, Veteres dicunt ad resolutas partes, in quibus hac ratione sanguinis motus & vigor restituitur, & vel lancetta vel novacula in parte inflammata & tumefacta per ipsius longitudinem & latitudinem, *Botallus de Vulnerib. Sclopet. c.* 23. hoc ramedio plures se liberasse fatetur, & nullum aliud præstantius neque totius, si tempore usurpetur, inveniri addit: sed *Celeberr. Overcamp.* aliique rem attentius examinarunt inveneruntque, quod pars jam sufficienter sit scarificata per minutissimos cultellos intus latentes, per quos textura partium laceratur, dein viæ per quas medicamenta penetrare debent satis apertæ sunt, & non opus esset majores efficere: magis ergo juxta ipsos noxiæ sunt scarificationes, quia vasa lacerant, includunt discindunque, ex quibus sanguis & succi evasantur & coagulantur, sicque magis ad putredinem ansam dant: addunt quod aer externus sanguinem magis corrumpit ac coagulat, quia ipsum jam aperte aggrediatur, quod non potuerit efficere cum sanguis vasis suis inclusus fuerit. Experientia quoque constat, si frustum carnis recentis incidatur sæpius illud citiùs putrescere, quàm si non fuerit facta incisio. Contra *Celeberrimus Broen de duplici bile Veterum p.* 173. ait: Verum me hercle alia plane ratio est inter scissionem illam internam ab acidis particulis, & externam per cultellum incisorium: illa enim malum auget, hæc verò mitigat non quidem per se, sed per conseq. Primò enim sanguis sanus & floridus in partem affectam effluens, quatenus per poros suos transmittit materiam æthercam valde peregrinam ab illaque poros partis gangrænosæ vel sphacelosæ perfluit, fermentum illud acidum ibidem hærens commode valet infringere. Secundò mediante illa incisione aditus conceditur liberior medicamentis applicandis, & sic curatio evadit brevior, quemadmodum hoc feliciissimè non ita pridem est expertus Amstelodami, ubi vocatus fuit ad curandum puellum quendam biennalem, cujus scrotum sphacelo planè erat occupatum. Instituta circa vesperam scarificatione ad levem usque sanguinis eruptionem, adhibito uno lavamento ex spirit. vin. theriacal. & cataplasm. idoneo parato ex philandr. scordio, absynth. aloe & myrrh. animadvertit ipse matutino tempore insequentis diei jam factam fuisse separationem carnis putridæ à viva, ortum fuisse boni & laudabilis puris proventum, sive ut loquuntur digestionem, & sic porro adhibitis adhibendis brevi temporis spatio integrè ab eodem est restitutus. Multum ergo inquit prælaudatus Author, ad brevem curationem gan-

grænæ ac instantis sphaceli contribuit debitè instituta scarificatio, alias enim facilimè proserpit ulterius malum, & tandem pervenit, uti vulgus loquitur, ad cor, h. e. fermentum illud gangrænosum reliquas inficit & corrodit partes fluidas & solidiores circumjacentes, hæ iterum alias, & sic porro pergitur donec tota M. S. hoc fermento est imbutus, unde tandem prorsus coagulatur, in motu suo sistitur, & sic homo mori cogitur. Nec est air, quod quispiam aeris accessionem metuat in scarificatione, eo forsan ductus exemplo, quod carnes concisæ facilius in aere corrumpantur quam solidæ, tempus enim non requiritur tam diuturnum, ut noxii aliquid ab aere possit adferri, inprimis cùm egregium interea ad usum revocetur lavamentum sale & oleo volat. turgidum, sed ut has lites non nostras faciamus, dicamus, quid de sccrificatione sentiamus, nempe eam non modò noxiam, sed aliquando etiam utilem esse, cùm remedia topica eo meliùs in vasa & tubulos penetrent, & succos in iisdem coagulatos resolvant, potestque Medicus inde colligere, num sensus aliquis supersit, aliàs non valde juvat.

In malo contumaciori spirituosa, ut sunt Elix. vitæ, Tinct. castor. assæ fœtid. cum camphor. majori quantitate usurpanda sunt, imprimis spirit. sal. armoniaci in bene clauso vitro calefactus calidissime applicetur, & cataplasma iterum imponatur calide, & omni bihorio repetatur. Aqu. calcis vivæ, aqu. benedicta Chirurgor. dicta per se vel cum spirit. vini camphorato mixta in gangræna & incipiente sphacelo egregium est remedium: paratur item ex aqu. calc. viv. aqua phagadænica Gallis Chirurgis solennis, ex hac enim cum merc. dulc. & spirit. vin. paratur lixivium scoriar. antimonii in locis gangræna affectis egregium est, aq. pomor. destillata contra gangrænam magni momenti est. Urina humana & stercus vacinum ob sal volatile, quod possident, in rusticis aliisque plebejis summum remedium est.

Si Gangræna producitur, ceu diximus, ab externo frigore à quo succi nostri quasi congelati, & in coagulum abeunt, & quidem à defectu subtilis materiæ illos perfluentis, cùm nempe in aere non sufficiens materia subtilis adfuerit, ad succos fluidiores servandos, hinc stagnant obstructionesque pariunt. Ex hoc fundamento omnia phœnomena explicari possunt, ad curam ergo hic transeundum. Non ergo membrum refrigeratum illico igni admovendum est ad congelationem tollendam, & membrum calefaciendum, ratio hæc est, quod repentim irradiatio ignis particulas volatiles restantes penitus expellat, unde maxima confusio & textura partium plane tolleretur, quod experientia constat, cum id videamus in pomis congelatis, quæ si igni admoveantur, statim putrescunt: sic quoque observamus quotidie in nobismet quando digiti nostri à frigore immobiles facti, si statim igni admoventur, inde est ac si mille aciculis pungantur, sensum præbent. Congelata ergò membra prius aqua frigida nivea fricentur, vel cum ipsa nive: hoc aliis Paradoxum erit, sed si rite rem perpendamus, ratio id nobis persuadebit, cum cura tantùm hoc modo inchoetur, sed non perficiatur sensim enim ac sensim coagulati succi debent resolvi, & ad pristinam mixtionem redigi, & hoc optime perficitur ope aqu. frigidæ vel nivis frictione, ratio est, quia per partem congelatam aquæ impositam plus materiæ subtilis perfluit, quam per congelatas, & nimis strictè compressas particulas, per quam materiam subtilem particulæ iterum fluidiores redduntur, quæ in parte affecta fixæ fuerant; frictio quoque cum nive eapropter juvat, quoniam ipsis in manibus nostris liquescit, & hinc amicabilis fit resolutio parti-

cula-

cularum congelatarum; adde & quòd commotione ista reliquos quoque succos stagnantes ad motum incitat, postmodum succi inspissati calore fortiori dissolvendi sunt in quem finem conducet seq. vel simile balneum, aut ex iisdem paratus fotus.

℞. *Rad. angelic. galang.* aa. ℥ß.
rapar. bryon. aa. ℥ ii.
Herb. rutæ scord. rorismar.
absynth. nicot. aa. Mii.
Semin. comin. urtic.
erucæ aa. ℥ i.
piper. long. ʒ vi.
Sal. armoniaci, & sal. tart. aa.
℥ iß.

Coq. in part. 1. vin. Gallic. & 2. part. urinæ, & bene coct. adde spirit. vin. optim. ℥ vi. & membrum congelatum calide immitatur, & dein fricetur seq. vel simili linimento.

℞. *Spir. vini camphor.* ʒ ii.
Balf. nervin. n. d. ℥ ß.
Ol. Guaiac. iuniper.
Terebinth.
Philosophor.
Tinct. ass. fœtid. aa. ʒ i.
Spirit. cochlear. ℥ iß.
M.

Vel oleo spirit. Lulliano simili fricentur partes gelu induratæ. Si verò pars tendat ad sphacelum, imponatur cataplasma nostrum superius dictum, & procedatur eodem modo ac superius recensuimus: in hoc præter externa & interna interponenda sunt, præsertim sudorifera, quæ omnem implent paginam: detur etiam cum vino ʒ ß. spirit. C. C. volat. vel sal ejusdem, vel:

℞. *Vin. Gallic. vel Rhenan. dulc.*
℥ ii.
Elix. vitæ ʒ ii.
M.

A nimis calidis remediis aliquando ægri Gangræna affecti malè se habent, hinc Author sum, ut semper calidissima remedia aqueis temperentur, ut sunt aqu. cal. viv. aq. fl. sambuci &c. his enim succi à frigore quasi congelati, à spirituosis & volatilibus oleosis salibus pedentim resolvuntur, & iterum fluidiores redduntur. Imo internis remediis semper adjungendus spirit. matrical. qui hisce in affectib. egregium remedium, quod nostra experientia constat, detur enim per se, v. gr.

℞. *Spir. matrical.* ℥ ß.
Balf. nervin. n. d. ʒ iß.
M. d. 30. usque ad 60. gut.

Si malum hoc fuerit productum ab hydrope, cum partes diu à succis evasatis & stagnantibus fuerint distentæ, hinc omnis textura partium perdita ac disrupta à corrosivisistis & fermentantibus succis, qui instar lupi esurientis omnia corrodunt devorantque, succi quoque in hydropicorum toto corpore existentes corrupti sunt, & privati omnibus spiritibus, hinc circulatio debilis est, & febris lethalis simul coincidit: ad curam ergo properandum, quæ non multum differt à priori jam dicta, & sæpe magno cum effectu seq. remedio usi sumus.

℞. *Aq. calc. viv.* ℔ i.
Spir. vin. camph. ℔ ß.
Balf. nervin. n. d. ℥ i.
Elix. vitæ ℥ iv.
M.

applicetur calide cum linteis. Seq. non contemnendi usus erit in Gangræna ab hydrope producta.

℞. *Rad. angel. bryon.*
allior. aa. ℥ iii.
Muriæ limon. ℥ viii.
Sal. tart. ℥ ß.
Ext. absynth. spir. matr. Blanck.
Aloes myrrh. camph.
M. l. a. & applica calide cum cannabi vel lino, postmodum applicari potest seq. vel simile cataplasma ex herb. menth. absynth. pulv. scord. bacc. juniper. sambuc. sem. sinap. fœnic. bardan. Sal tart. nitri, armoniaci, quarum species in urina & fœcibus vini coqui possunt. Cui decocto dein addatur farin. lupin. vel fabar. ad consistent cataplasm. quod calide quantum ferri potest applicetur, & simul supra hoc catapl sma sacculum arena calidissima repletum impone, quo enim

enim pars calidior servatur eo melius, & si his malum non cedit addi possunt penetrantia remedia & in majori quantitate, Elix. sc. vitæ, vel spirit. sal. armoniaci, vel balsam. nervin. ad ℥ ij. &c.

Cura Gangrænæ à defect. succi nutritii.

Gangræna ista quæ à defectu succi nutritii oritur, cum quasi ipsa pars vita privetur à nutrimenti plenario defectu vix curatio superest, sed ne ægros planè deseras sequens vel similis fotus præscribi potest.

℞. *Herb. scord. rutæ salviæ. maioran.* aa. M iv.
cochlear. M v.
Rad. consol. maior. ℥ vi.
Sem card. bened. erucæ aa. ℥ vi.
Baccar. iuniper. lauri aa. ℥ v.
Acq. calc. ℔ ß.

Coq. in ℔ ß urinæ fœtidæ & lixivio, & quater de die foveatur pars, simulque fricetur cum ol. terebinth. Guajac. succin. Tinct. ass. fœtid. spirit. lumbric. balsam. nervin. spirit. coclear. oleo ejusd. quę omnia succos inspissatos congrumatosque attenuant: in rusticis aliisque quibus inopia est stercus bubul. calidissimè sæpe applicetur, cui cataplasmati & add. herb. aromatic. salv. sabin. sem. bardan. eruc. bacc. juniper. & cum urina fœtida parari potest cataplasma calidissimè sapiùs de die imponendum, & ditioribus addi possunt myrrh. aloes in Elix. vit. vel spirit. matrical. solut. vel:

℞. *Spir. vin.*
Ol. terebinth. aa. ℥ v.
Spir. sal. armoniaci ℥ iß.
M.

In hoc casu nec interna remedia negligenda sunt ad succos crassos fluidiores reddendos, in quem finem Patiens decoctum ex rad. chin. salsaparil. galang. zedoar. macis, croc. herb. cochlear. nastur. sem. anis. sal. tart. armoniaci in vin. Gallic. decoct. & pro libitu bis vel ter de die æger tres assumat unicas & interponat. spir. cephal. nostr. vel aliud sal volatil. oleos. ad 30. & plures gutt. assumend. vel Elix. vit. ʒ ij. sic & oleum cochl. ad gutt. 3. in vino Hispanicò assumptum egregiam navabit operam, medicamenta enim hæc resolvunt sanguinem, & succos temperant acidos, circulationem promovent, sanguinem volatilisant, & quasi resuscitant, in succis enim alicujus hominis sani ℔ j. salis volat. reperitur, 1 ½. ℔. olei, & 6. ℔. spiritus.

Cura Gangrænæ à scorbuto producta.

Malum hoc utplurimùm infantes infestat, quorum dentes sæpe omnes excidunt, gingivæ fœtent, os maxilla corruptum corrosivumque conspicitur, febris adest continua, facies pallida, œdematosa ac humida, lingua sæpe multis foraminibus pertusa, qui infantes auxilium petunt, tristi ergo affectui ut ocyssimè occuratur necesse est, hinc eluantur partes infectæ cum spirit. vini camphor. ℥ vj balf. nervin. ℥ j. M. vel quod fortius est seq.

℞. *Muriæ limon.* ℥ ii.
Spir. vin. aromatic. ℥ iß.
Spir. sal. dulc. ℈ i.
Balf. nervin. ℥ ß.
Elixir. vitæ ℥. iiß.
tart. vetriol. ʒ i.
Camphor. ℈ ii.
Extract. centaur. min. ℥ iß.
Sal. volat. oleos. ʒ ß.
Myrrh. ℥ i.
Ol. cochlear. ʒ ß.
M.

quà mixtura sæpius abluantur partes infectæ & corruptę: est remedium, quod Te raro fallet, & experientia nostra sępissime comprobatum est. Hæc omnia remedia ad principia magni Cartesii, Philosophi, corrœspondent, quæ ratio ergò est, quòd multi Philosophiam docentes relegantur. In promptu causa est, quia veritatis ac pacis amatores sunt, juxta enim Tacitum: *Non minus periculum ex fama magna, quam ex mala.* Deo veraci & æternæ Veritati nostram commendemus rem, qui Veritatem tandem in apricum ducet, per lapsum enim A-

dami hanc amisimus, & nemini, nisi cui ipse Deus revelavit cognita est. In Te speravi, Domine, & non confundar in æternum. Veritas premitur non verò opprimitur. Futuro sæculo omnes principiis his Neotericorum imbutos videbis, & post finem Veritas de die in diem exsurget. Sed sufficiant hæc. Nos ad *Curam* mali nostri porro Nos accingamus. Si ergò hoc in malo observatur macula cœrulea & nigra, statim superius mixtura descripta calidissimè & sæpissimè applicetur & reiteretur, postmodum imponi potest cataplasma jam sæpius descriptum ex ruta rec. absynth. salv. caryophyll. N. M. myrrh. aloe. spirit. vin. aromat. farin. fabar. q. s. pro cataplasm. si durities partium fuerit, addi potest cataplasmati Tinct. gumm. ammon. castor. ass. fœtid. & spirit. cochlear. ol. caryophyllor. vel macis parum addit. Hoc enim in malo semper antiscorbutica admiscenda sunt, ut ex. gr. spirit. cochl. trifol. fibr. nasturt. boccabung. &c. Internè conducunt varia antiscorbutica in Encyclop. Med. nostra Capit. de scorbut. præscripta, imprimis sequens ad 20. & plures gut. in vino Hispanico assumendum.

℞. *Elixir. vitæ* ℨ ii.
spirit. trifol. fibr.
cochlear. aa. ℨ i.
Balsm. nervin. n. d. ℈ ii.
M. D. usui.

Hujus remedii ope mucus acidus in primis viis latens attenuatur temperaturque, ac ipse sanguis reliquique succi edulcorantur, interponatur decoct. lignor. supra descript. adjectis herbis aromaticis cochlear. beccabung. trifol. fibr. rorismar. bacc. juniper. sal. tart. armoniaci in vin. Gallic. decoct.

Si malum fuerit à combustione vehementiori, tunc cura non multum differt à priori & seq. simile conducet cataplasma hoc in casu:

℞. *Herb. scord. salv. origan.* aa. Mi.
Baccar. lauri iuniperi aa. ℥ i
Cepar. allii. macis caryphyll. aa. ℥ ß.
Myrrh. aloes, balsam. nervin. spirit. matric. spir. capar. Gumm. galban. ung. Basilic. sal. tart. sal. armoniaci c. lixivio.
F. l. a. catapl.
Vel:
℞. *Decoct. cal. viv.* ℥ iß.
Spir. vin. camph. ℥ ß.
Balsam. nervin. ℨ iii.
Mell. ros. ℨ ii.
M.

Quod si Gangræna fuerit à morsu vel ictu venenatorum animalium, tunc inprimis conveniunt sudorifera, quia stagnantes succi attenuant & fluidiores reddunt, acidumque corrumpens simul temperant emendantque: in eum finem præscribi potest seq. vel similis mixtura à cochl. uno ad duo singulis horis propinanda, donec sudor sequatur.

℞. *Aq. fumar.* ℥ iv.
theriacal. ℨ i.
Balsam. nervin. ℨ iß.
Spir. sal. C. C. volat. ℨ ß.
Camphor. gr. vi.
Diascord. sylv. ℨ iß.
M. S. Mixtura.

Et assumat æger decoct. lignor. superius descriptum, vel dentur Theriacalia, Diascord. bezoartica, aliaque quæ in febribus malignis ac peste usualia sunt, omnia enim ea, & hic juvamen præstant. Calidissimè externè applicetur parti affectæ cataplasma superius descriptum ex herb. rutæ, scord. cum aloe, myrrh. camph. theriac. ol. n. m. &c. cum urin. & vin. Gall. f. cataplasm. Hic etiam proderit ipsa theriaca vel Diascord. in spiritu matricali dissolutum & tepidè applicatum: spir. vin. camph. theriacal. aq. cal. viv. &c. & hic in usum vocanda sunt.

Si Gangræna natales suos accepit à contusione quadam vehementiori, hinc cura non differt ab alia, uti & illa quæ fit à for-

ti ligatura, quæ statim solvenda, sed tamen cum hac cautela, ut tantum fiat laxior ne uno impetu ruant sanguis & succi in partem affectam, & ipsam nimis extendant, sed relaxetur ligatura sensim ac sensim, dein cataplasmata aromatica, & reliqua spirituosa sæpius jam dicta imponantur: pulvis quoque ex cortic. quercus (gorbulos) coquatur cum vino, & imponatur calide. Emplastra hic ut in aliis speciebus Gangrænæ haud conveniunt, quia poros magis obstruunt, & medicamenta calide apponi semper debent, si nimia adsuevit putredo, tunc pulveres exsiccantes ex aloe, myrrha, C. C. inspergi possunt. Si verò Gangræna fuerit oborta in fractura tibiæ aut brachii, tunc prius Gangrænæ obviam eundum est, quam fracturæ, hinc conducent cataplasm. ex spiritu vin. camphor. & aqu. calc. viv.

Cura Sphaceli. De cura Sphaceli jam solliciti sumus, sed quorsum hæc, dicat aliquis? Sphacelus siquidem est morbus incurabilis, & pars quam occupavit, jam reddita est mortua, & ad primum suum elementum redacta, neque unquam in vitam restitui poterit, Deus T. O. M. solus hæc efficere potest, hinc ergo tantum eò annitendo est, ut pars corrupta eschara, & emortua benè à sana separetur, ne pars sincera trahatur; si ergo Gangræna à neglectis optimis, & generosis remediis migraverit in Sphacelum, isque plane perfectus fuerit, fortiori vi tractandus est, & quia, quamcunque etiam partem invaserit, brevi hominem trucidat, ultimum remedium ad manus sumendum est, parsque emortua citò, tutò tamen resecanda: optandum esset, quod nunquam in usum esset trahenda operatio hæc, sed persuasus sum quod mille ac mille homines ob defectum generosorum mediorum superius recensitorum neglecti talem torturam pati coguntur, superius enim recensitis remediis certo certius avertes hoc malum, in casu verò ubi nimis sero vocaris ad patientem, vel si à causa nimis violenta fere omnes dilacerati fuerint canales, ut succis omnis transitus denegatus sit, ad extirpationem transeundum est. Consultius enim esse cum Celso existimamus anceps auxilium experiri in re gravi, quam nullum. Unicum enim servandi corporis remedium restat, membrum videlicet emortuum & corruptum à sano rescindere ac exstirpare. Crudelem siquidem Medicum necessitas facit, nam crudele malum, crudeli remedio expugnandum. Nihil interest an tutum præsidium sit quod est unicum; satius est anceps remedium experiri, quam nullum: melior est dubia spes, quam desparata salus: satius est motum alicujus partis perire, quam totum hominem: nec illa dura videtur curatio, cujus est salutaris effectus. Quamvis verò Auctores circa modos amputationis inter se valde discrepent, atque in iis enarrandis prolixi esse possemus, malumus tamen ut in omnibus sic & hic brevitati studere, & rem paucis tradere. Commodior modus nobis videtur esse sequens, quem feliciter cessisse sæpe vidimus, scilicet antequam incisio fiat, implorato ante omnia Divino auxilio, patiens volatilibus & spirituosis corroborandus est, quæ vulgò cordialia vocantur, quæ Me judice cordialia omnia ea sunt medicamenta, quæ morbi causam attingunt; & omnia quæ ad hoc opus requiruntur instrumenta & alia necessaria in promptu sint, ut citò votis suis respondeat innstitutum. Dein detineatur Patiens vel imponatur in scamnum conveniens, vel & sellæ imponi potest æger. Chirurgus si ex. gr. pedem sphacelatum altiori scamno firmiter fasciis alligaverit, trahat cutem, musculos & carnem sursum versus

sanas

sanas partes, ut scilicet operatione peracta ossi denudato iterum obduci possint, sicque arctissimè vinculo valido hæc constringat, partim ad doloris imminutionem, partim ad hæmorrhagiam inhibendam. Peracta hac ligatura in sana parte tres digitos latum, quem modum ego cùm Hildano, & aliis longe præfero, qui in parte demortua, fit ob rationes ab *Hildano* aliisque sufficientissimè adductas, carnem usque ad os scalpello aliquantulum falcato circumcirca inscindat, ita ut periostium quoque benè perscissum sit, quod postmodum in illo loco cui serra imponi debet, abradendum, caroque musculorum in parte non amovenda, ne obstaculo sit, hinc serram huic rei aptatam, qualem *Hildanus* describit, ossi imponat, sicque illud citò tutò, agilique cum dexteritate tribus vel quinque tractibus detruncet. Quod tamen nunquam factum vidi, sed ad minimum decem tractib. hoc factum fuisse notavi, nihil enim interest quot tractibus id fiat, modò æger leniter tractetur, nam per nimium motum plura mala obvenire possunt, ut citiùs ægri moriantur. Facta sectione & post solutionem vinculi sunt, qui cauterium actuale, aliquando crudele, sed non contemnendum remedium admovent, alii hanc adustionem damnant, & tantùm imponunt stuppam cannabinam albo ovor. madefactam, & pulvere styptico seu sola calce viva inspersam, vel solo liquore styptico imbutum linteum imponunt, & vesica bubula obtegunt, & dein deligetur, sicque deligatum per duos tresve dies detineatur, his ablatis ligaturis sic quæ indurata & adglutinata sunt prius emollitis, eschara ut decidat opera detur, ea delapsa, vel filo vulneris os latis suturis constringendum, vel per emplastr. cutis attrahenda, fasciis ulcus involvendum diligenter, ne aer conglutinationem impediat & corruptionem ac nigredinem ossi inducat: atque sic pergendum est usque ad plenariam ægri recuperatam sanitatem.

Quamvis autem melius esset, si, quod *Thom. Fienus lib. Chirurg.* 1. *c.* 4. monet. partem non semper in fine sanæ proxime apud ægram, sed quandoque remotè ab ea amputare liceret, ex. gr. si Sphacelus sit in pede, etiamsi totum crus sit sanum & posset salvari, tamen prope genu amputaretur, quia præterquam quod non tantus metus sit relicti miasmatis gangrænosi, cum sæpe clam ipsam medullam ossium inficit, nihil quoque juvat ægrum ipsum crus longum habere, nulli quippe usui ipsi est, sed magno impedimento: obtemperandum tamen in hisce ægris & adstantibus esse censemus. In brachio quidem res longe aliter se habet, & ipsius semper tantum relinquendum est quantum possibile, ut, immediatè ferrea manus ei applicari possit. Plura de hujusmodi amputationis operatione vide apud *Hildanum*, aliosque *Chirurgos celebres*.

Sed hic Asterisco notandum, quod ubi in parte aliqua fuerit Sphacelus, prius caro mortua exscindatur, & eò respiciendum, num membrum servari possit, & hoc in casu cauteriis utendum est, ad ambulationem, uti Chirurgi loquuntur, impediendam. Si verò pes vel manus resecanda est, operatio fit cum (*Meissel*,) digitus resecatur cum forcipe, *mit einer Kneip-Zangen*.

(.˙.)

CAPUT

CAPUT IV.

De Combustione seu Ambustione.

§. I.

VErum equidem est, infinitas ignem nobis præbere utilitates de tota ferè nostra vita. Imò hoc universum consistit in calore, illoque conservatur, totque insuper utilibus succurrit remediis, ut vix dentur meliora. Ast cùm omnia sano perpenduntur sensu, nescimus, an Prometheo debeamus gratias, aut illi culpam attribuamus, cùm velut è pyxide *Pandoræ* (sit venia fabulæ:) infinita inde etiam prodierint mala, tot tormenta, tot cruciatus, ac sæpè remedia ipso morbo, ipsaque morte crudeliora, id quod de *Combustione* videre est, ut taceam tot in Macrocosmo effectus satis funestos. Valeant igitur phantastici Persarum ritus. Valeant Empedocles, aliique Pythagorei Vivicomburio immortalitatem acquirentes. Valeat Agesilaus Themistoclis Frater ejusque Constantia, Mardonium Regis Persarum Satrapen pro Rege interimens atque errantem dextram comburens: Nos neque minimam corporis nostri partem comburendam trademus, sed potiùs curabimus, quomodo ignis crudelitatem effugere, aut mitigare queamus. Nobis enim hic est sermo de ignis particulis corpori nostro inflictis, quomodo damnum infligat, & quomodo istud curandum sit, quem affectum Medici ac Chirurgi Combustionem, vel Ambustionem, vel Ustionem dicunt, Germanis *eine Verbrenung*.

Combustio.

Eius Descriptio. Affectus hic est adeò simplex, ut nulla indigeat descriptione, sed cùm mala consuetudine receptum sit, dare & in minimis descriptionem & definitionem, in gratiam vulgi hanc apponere lubet. Combustio est solutio continui in solidis partibus quibuscunque, cum inflammatione, vesiculis excitatis, doloreque à particulis igneis pungentibus pyramidalibus, vel extra applicatis, vel introrsum sumptis, facta.

Pars affecta. §. 2. *Subiectum* Combustionis sunt vel partes externæ variis injuriis expositæ, quod toto observamus die; sic non ità pridem totum corpus (quoad externam superficiem,) infantis 3. annorum incidentis in ahenum aqua calidissima refertum ità combustum fuit, ut iterum feliciter curatus fuerit. Omnes ergò nervi tendines, membranæ, fibræ, arteriæ, venæ, ligamenta, caro, ossa, omnesque canaliculi comburi possunt. Sic quoque internæ partes ab hac combustione haud immunes sunt, quando scilicet particulæ igneæ altiùs & profundiùs in viscera tendant, facilè ea comburere ac crispare possunt, quod etiam fieri potest ab aqua forti, spir. vini rectificatissimo, aliisque causticis acidis stygiisque aquis ignem seu igneas acerrimasque particulas continentibus. Totum ergò corpus potest, ceu dictum, hic affici, ut & omnes Tubuli; quo enim partes subtiliores, eò faciliores comburuntur. Nullam partem in corpore nostro offendere potui, quæ minùs Combustioni obnoxia est, quàm lingua, quia cera sigillata liquefacta & cum flamma ipsi imposita ei nullum affert damnum.

Differentia. *Differentiam* Ambustionis quod attinet, differt Ambustio ratione partium internarum vel externarum, & ratione causarum, est enim vel ab igne, fulmine, ferro candente, titione, aqua fervente, vel spirit. vini, aqua forti, oleo fervente, vel pulvere pyrio. Ratione symptomatum, alia graviora, alia leviora inducit: ratione magnitudinis, alia enim penetrat cutim, alia musculos, alia nervos, arterias, venas & ipsa ossa:

alia

alia Ambustio pustulas excitat, alia non, alia cutim exsiccat, elevatque, alia non idem præstat.

Diagnosis. §. 3. Variant *Signa Combustionis* pro ratione causarum, symptomatum ac graduum Combustionis. Primi gradus signa sunt cutis rubedo, dolor acerbus pungitivus, locus quoque combustus aliquomodo intumescit: imò à relatione ægri nobis facilè innotescit, & non opus est plurimis signis, sed iis utimur, si nobis de profunditate Combustionis non constet; notitia ergò causæ nobis hic plura manifestabit. Si ignita corpora fortasse non satis propè admota, aut non satis fervida, aut consistentiæ levioris fuerint, tunc non profunda potest produci Combustio, quam excitant utplurimum aqua fervens, pulvis pyrius accensus, scintilla ignis, linum, stuppa, stramenque accensa.

Secundi gradus signa sunt atrociora, si nempe materia corpus tangat diutiùs, satisque crassa ac tenax sit, ut oleum, vernix, sevum, aliaque resinosa, unde etiam statim pars inflatur, rubescit, dolet, & in momento pustulæ elevantur, ægerqué conqueritur de nimia cutis tensione, quia hæc corpora ob particulas ramosiores ignem diutiùs includunt, atque servant, pluresque abscindunt tubulos, unde etiam gravior oboritur Combustio.

Tertii gradus signa dicuntur, si cuti res ignita adhæreat, statimque pustulæ producantur, subiecta cutis nigrescet, sensusque nullus ampliùs adsit, cuncta existunt exsiccata ac dura, quæ si decidant ulcus profundum aut putridum constituunt, imò hanc fortem Combustionem utplurimùm Gangræ ac Sphacelus sequi solent, ceu sæpiùs id vidimus, ubi scilicet maxima adfuerit contusio: hæc intensa Combustio fit à metallis fusis, chalybe, auro, stagno, aliisque vehementioribus igneas particulas diutiùs servantibus, & facilè omnes tubulos usque ad os concrecantibus, quia in his corporibus non duntaxat ignis, sed & particulæ metalli angulares & cuspidatæ continentur, quæ valde tubulos dirumpere ac discindere apta nata sunt.

Tumor in Combustione utplurimum accidens, non, ut Authores communiter statuunt, à majore humorum affluxu propter attractionem facto oboritur, attractionem enim hanc falsam esse, lippis ac tonsoribus notum est; sed hoc in casu fibræ potiùs ac viæ obstructæ sunt, hinc succi non ritè per eas circulari possunt, sed semel allati, ibi stagnant, & nisi per canales subterraneos refluant flumina, facilè agetetur mare; pari modo etiam in Microcosmo accidit, ubi succi affluentes refluere nequeunt, necessariò stagnare ac tumorem excitare debent.

Ambustionis causa secundùm Galenicos §. 4. Ad *Causarum* investigationem & enodationem ut me accingam, ordinis ratio postulat, eapropter ut profundiùs in Causarum *Combustionis* cognitionem perveniamus, aliorum priùs de iisdem percipiamus opiniones, & quidem omnium primò *Galenicorum*, qui in Ambustione accusant ignem, & quæcunque ignita, inprimis globos Sclopetorum, unde contusio & laceratio musculorum, venarum, arteriarum, &c. oritur, vel etiam à fulmine hanc Ambustionem fieri posse non dubitant, vel ab aqua fervente, vel oleo aliaque materia urente.

Paracelsum. §. 5. *Paracelsus* notat, qua ratione suas in corpus imprimat proprietates *Adustio*, quocunque modo fiat: utpote casum *Adustionis*, vel accidens calorem non existere, sed subtilium spirituum asperitas vel acuitas potiùs secundùm eum corpus destruit. Sal iterum accensum ignescit protsum, & omne, quod ab igne hoc damnatum fit, & nitrum efficit, & non essentiæ complexio. Sulphur etiam accensum, aliam substantiam ad se recipit, est nihilominus Sulphur hoc ipsum,

quod autem absumit, istud est in eo, per accensionem tamen, excitatum. Non aliter de *Adustionibus* sentit Author. Quum ignis corpus aliquod arripit aduritque, non ad mentem *ipsius* externus ignis hoc efficit, quod damnum existit: Verùm accenditur corpus, & quicquid inde sequitur damni, solùm ex eo procedere ait, quod accensum est, ac in accensionem incidit, ut lignum carbo per seipsum fit. Nam sulphur corporis, quamvis ipsum exhibeat flammam, ob fixam ejus conditionem, accenditur uriturque tamen, estque juxta ipsum, fixus ignis, & cò per externum adducitur, cui tantisper tantumque resistit, quantisper & quantum adfuerit ignis.

Adustionis differentiam duplicem statuit Author, unam per flammam, quæ molitur consumptionem, alteram, quæ fit bullientibus. Flamma fit ad mentem ipsius, sive lignorum, pulverum, resinarum aut pinguedinum: Bullitionibus, ut calidorum oleorum, aquarum bullientium, &c. Præterea reperiri aliam naturam habentem dicit, ut ea, quæ fit liquefactis metallis, & similibus.

Adhæc animadvertendum vult, utrum ex substantia quisquam adhæreat, an non; ut ex pulvere, quod sulphur, & sal nitrum post se vel sui consumptionem accensione factam, reliquam adhuc pinguedinem relinquant. Similiter oleum peculiare suum residuum, aliud metallum, aliud resina, aliud aqua, quodque proprium habet, cognitu necessarium; non propter sanationem, sed extremos dolores, quos inferunt hujusmodi reliquiæ. Salis nitri, sulphuris & resinarum spirituum acuitatem peculiares dolores edere ait, nam ibidem esse spiritum salis arguit. Ex metallis etiam alios ac singulares deducit dolores, quòd eo loco sit Mercurius. Ex aliis adurentibus adhuc alios, quia sulphur secundùm ipsum, ibidem est resolutum. Hujusmodi sulphuris separationes in membro variare dolores statuit. Adustionum dolores accidentia esse dicit, originem ex igne ducentia, postmodum ex aere quidem exteriore mineralem conditionem acquirentia, Notat insuper, post veneni conceptionem istud per meatus & venas in primum suum centrum permeare, quo mortem inducere ait.

§. 6. *Helmontius* Ambustionis actum in vivis fieri ait efficienter ab ipsa vita, occasionaliter ab igne. Quod est dicere, vitam esse agens proprium sensationis in sensitivis: & vitam esse ejusmodi causam, quæ insuper vim habeat Ambustiones faciendi in vivis, & in materia Medica, imò etiam resistendi, vel non. Quamobrem reperit vitam primarium efficiens, ac immediatum sensùs, ac doloris. Siquidem vis ignis recepta ac introducta in cadaver, secundùm ipsum, non est sensibilis; imò nec propriè ambustiva, qualis in vivis: sed potiùs assativa vel tostiua. In vivis namque liquor carnis, per indignationem animæ sensitiuæ, celerrimè in acre liquamen convertitur, ac substantialiter transmutatur: qui in mortuis non est vitali transmutationi obnoxius. Adeoque inter fibras bulliendo & frixando, carnes torret & assat. Caro enim mortua, ad mentem ipsius, patitur per gradus, quos alia corpora non sensitiva, univoco modo patiuntur ab igne. Verùm in vivis etiam aqua bulliens statim vesicas parat: pars solida dein velociter contrahitur & crematur. Idcircò istam Ambustionis actionem in vivis ac sensitivis fieri ait efficienter ab ipsa vita: ab igne autem effectivè per modum medii activi, occasionalis & externi. Vita nimirum ipsa sentiens ignis rigorem, acuit suum liquorem, transmutatque in vesicas ac dein in escharoticum liquamen. Et quantum scilicet ab igne corripitur, tantundem postmodum per disposi- *Helmontium.*

tio-

tionem relictam corrumpitur, quia mortuum est.

VVillisius. §. 7. Si à *VVillisio* rescire voluerimus, quomodo fiat *Combustio*, ipsum *Causam* illius statuentem audiemus in particulis ignеis summa subtilitate donatis, & rigidis atque acutis existentibus & introitu suo in quandam corporis partem continuum illius solventibus. Tales enim particulæ turmatim, ac vehementi isto, quo aguntur impetu cutim subeuntes, glandulasque miliares impetentes, & fibrillas nerveas illas ambientes, aut in earum substantia distributas pungentes ac violentius vellicantes, humorem lymphicum à glandulis fibrarum convulsarum beneficio exprimunt, & versus superficiem compellunt, qui ibidem aggestus cuticulam in tumorem elevat, vesiculasque in ea excitat. Si verò dictæ particulæ majori vi polleant, copiosioresque partem aliquam subingrediantur, abundantius serum ex glandulis cutaneis eliciunt, cutisque fibris infixæ hærentes, illam in rugas extollunt, & liquoris transitum ad cuticulam usque inhibent, eumque in cutis poris remorari cogunt. At si particulæ tum mole, tum copia & motu adhuc potentiores partem quandam subintrent, fibras ejus ipsarum impetui sustinendo nequaquam pares dissecant & comminuunt, & crustam in illa excitant, lympha in glandulis cutaneis residente spissiore facta, post evaporatas ipsius aquosiores tenuioresque particulas, fibrarum ab igneis atomis dissectarum fragmenta obvolvente.

Sylvium. §. 8. *Sylvius* calore ignem se nostris manifestare ait sensibus, adeò ut illo in sensu observato judicet Anima ignem adesse: ut autem ab eodem igne rarefiat oleum, Aqua, & quodvis aliud, præter calorem aliud quidpiam requiri in igne statuit, cujus vi absolvere possit rarefactionem. Cùm enim secundùm eum rarefactio sit partium densarum, densatarumque distractio ab invicem, ac diductio quasi à Centro versus circumferentiam; utique, ut fiat illa distractio, diductio, expansioque partium ab invicem, opus esse inquit, ut rarefaciens se insinuet inter rarefaciendi partes proximè ac densè applicatas, quo se ipsis interponendo illas queat diducere ac quasi removere ab invicem, unde concludit Author, partes ignis esse *Tetraedras*, hoc est Pyramides, sed æquilateras ex triangulis constantes, aut assurgentes. Docet ergò ille, ignem, ut, rarefaciat, non posse considerari tanquam calidum, h. e. Calorem producendo in sensu, sed tanquam Tetraedris constantem. Ex his facile Authoris opinionem de Ambustis hariolari possumus, quòd ignis cutem attingens suis particulis Tetraedris, in quibus solis est acumen, non item in Cubis, illam laceret aduratque, hinc vesicæ ac aliquando eschara inducuntur.

§. 9. *Cartesiani* à re quavis adurente *Combustionem* fieri posse statuunt, si partibus corporis nostri propius admoveantur, qualia sunt ferrum, plumbum, stannum, titio, carbo, oleum, adeps, pulvis pyrius, calx viva aqua modò dissoluta, aqua fervens & ejusmodi plura. Læsionem verò istam hac ratione peragi credunt quatenus particulæ primi elementi subtilissimæ, explosis globulis æthereis in rebus istis magna copia collectæ celerrimo agitantur motu, & corpora vicina crassiora & ramosa dissolvunt, destruunt & in pabulum suum convertunt, attingentes porrò per approximationem corporis istius particulis hisce pleni locum quendam, corporis nostri impetu quodam poros epidermidis & aliquando cutaneos ingrediuntur, & fibras abrumpunt, unde dolor maximus oritur, fibræ verò ità diruptæ & in cincinnos resilientes, vicinos musculorum tubulos obstruunt, quapropter humores per tubulos illos ordinariò ferri, soliti propter obstructiones *Cartesianos.*

ctiones illas circulationem suam illac perficere nequeunt, sed stagnantes & à sequentibus humoribus pressi tumorem in parte illa vel vesiculam producunt. Propiùs verò adhuc ad cutem ipsam accedentes contextum ejus gladiolis suis acutè scindentibus, quorum myriades in igne existere dicunt, & motu vehementissimo inter se agitatis, diffringere, dissecare & contundere asserunt, quæ textura undique contusa & dissecta Escharam exhibeat. Ad musculos penetrantes gladiolos istos vehementer agitatos filamenta carnium transversim sita nervosa dirumpere addunt, ardoremque in parte ambusta remanere, quamvis res aduiens jamdiu fuerit sublata, quoniam materia primi elementi cum impetu per poros ruens, eosdem sibi paraverit figuræ suæ convenientes, & quidem iis in partibus, in quibus tales pori ordinariò non erant, hinc cùm per illos poros nil nisi materia primi elementi possit fluere, ardor in parte illa maneat, quamdiu pori in tali figura maneant. Nonnulli ignem fluidissimam dicunt esse congeriem tubulorum sphæricorum, è ramosis, maximè per materiam subtilem dilatatis & in gyros infinitos redactis, conflatam, è quibus sphærulis tenuissimis circumgyrantibus salium puncta prominentia serrulas & rotulas acuminatas efficiant, superficie undiquaque instar limæ rotundæ acuta & scindenre instructa. Sphærula itaque una de loco pulsa & extricata eminentiis suis asperis acutis alias etiam de loco pellat necesse esse pronunciant, unde omnes sensim per mutuum contactum & levem intricationem ut rotulæ serratæ in horologiis moveri debeanr, qua de causa & ignis corporum divortia acceleret, & sese interstitiis & meatibus à se jam excavatis in transitu suo celerrimo insinuet & coacervet, sicque partium ejus situm commutet. Fibræ igitur partium corporis celerrimo huic ignis motui obsistentes dirumpuntur, quæ verò tenuiores sunt; ut illi cedant, seque flecti patiantur, adeò non læduntur, nec diffringuntur, & quo magis varius particularum subtilissimarum ignitarum in se invicem motus ab occurrente quodam corpore rigidiore impeditur, eo impetuosiùs in fibras ruunt, easque dirumpunt. Ex diversa quoque corporum ramosorum figura, in quorum poris materia primi elementi coacervata detinetur, diversa illa emergere credunt rerum ignitarum effecta, & quòd aliæ aliis fortiùs adurant.

§. 10. Præmissis aliorum de *Ambustione* sententiis, nunc & *nostram* apponamus *crisin*. Nulli dubitamus istam solutionem continui fieri à particulis igneis pyramidalibus pungentibus, scindentibus, duris vehementer motis, sine igne enim seu igneis his particulis non potest fieri combustio, &, si consideramus flammam ignis, quæ est corpus densissimum ac simplicissimum omnium aliorum corporum, h. e. in omnibus suis partibus est ignis, quod de nullo alio corpore dici potest; Aer enim non est purus sed multis aliis conspurcatus particulis, item aqua, terra, acre aliisque crassioribus particulis sunt referta, ex quo patet, ignem consistere in certo particularum densissimarum ac simplicissimarum motu, uti ejus probat effectus; videmus enim scintillas in flamma volantes sine intermissione moveri. Omnis enim ignis effectus dependet primariò à motu, ejusque figura. A motu est, dum flamma collecta solidas partes à re combustibili continuò absumit, adversùs externas aeris injurias, ut conservetur, necessariò aliæ debent succedere in earum locum, atque inde est, quod ignis indigeat pabulo, materia nimirum ad urendum apta, hoc si fieri nequit, talisque materia deest, ab acre exteriore corrumpitur, excutitur, evanescit atque transit in auras. Ità videmus ex parva scintilla oriri posse maximum in- *Nostra sententia de causis Ambustionis.*

cen-

cendium, si nempe ignis congregatus in exigua quantitate conveniens invenit pabulum, illud consumit crescendo, dum partem in suam transmutat substantiam, partim etiam materiam tertii & secundi elementi propellit, atque à se invicem disjungit, ut globuli ætherei eò melius congregentur atque in ignem convertantur, teste *Magno Cartesio p. 4. Princip. Phil. p. n.* 177. A figura verò est, dum pro vario motu variè pellitur, figura sua pyramidali partes occurrentes diversas incidit, attenuat, liquefacit, condensat, dissipat, utit, ebullitionem efficit, quòd autem ipsius figura sit pyramidalis atque acuta, probant ejus effectus in dissolutione corporum, quippe si molestus motus in nervis excitatur & à mente perceptus fuerit. Sic ignis urit, cùm partes corporis unitate disjungit figura sua pyramidali atque celerrimo particularum motu nonnullas secum aufert, atque ita corpus reddit siccius, in qua discissione tubulorum & succorum intus contentorum ablatione consistit *Vstio*. Imò si intimiùs ignis materiam & quidem ad leges chymicas consideremus, certum est, illum constare ex spiritu, oleo, sale & acido, ignis verò motum fortiorem quoad particulas suapte subtilis cœlestis ætheris impellit. Ex hisce præmissis facili marte Symptomatum in Ambustione obvenientium rationem reddere possumus; *Dolor* enim in Combustione oritur, cùm particulæ ignis pungentes scindentesque fibras quas tangunt, non tantùm contundant, sed & discindant incidantque, unde molestus hic motus menti repræsentatus excitatur. Si verò omnes fibræ simul discissæ fuerint, nullus apparebit dolor, sed is vehementior erit, quando fibræ duntaxat inciduntur & premuntur. Sic ab initio Combustionis dolor statim percipitur, si sc. fibrillæ ab igneis particulis nimis commoveantur, & succis nimis effervescentiuus nimis premantur.

Vesiculæ in Combustione productæ oboriri solent, quando minutissimi vasorum lymphaticorum ramuli per ignis pressionem rumpuntur, vel per salsas acresque particulas ab igne commotas vascula cutanea eroduntur. Omnia enim vasa ab igne aliquo modo constringuntur, hinc lympha à tergo accedens stagnare cogitur, quæ tandem nimia sua extensione vasa perrumpit sicque has vesiculas producit. Vel etiam oriri possunt ab impedita traspiratione, quæ facilè in Combustione oritur, ob cuticulam enim constrictam succi, qui ope glandularum cutanearum discerni debent, necessariò stagnare coguntur, qui tandem acriores facti succi vasa cutanea perrumpunt, vesiculasque attollunt. Materia, quæ his in vesiculis continetur, dolorem producit, quia ex salsis, acidis, corrosivis aliis innumeris malè figuratis constat particulis, hinc ab ordinaria sua circulatione impeditæ facilè fibrillas concutere valent, à qua concussione dolor iste oboriri solet, hinc succi ad fermentationem tendunt, quæ particulæ fermentantes cum tempore *exulcerationem* in parte combusta efficiunt, prout id toto observamus die.

Considerato ignis actualis effectu, pergimus ad potentialem hoc nomine insignitum, ubi invenimus aquam fortem, cujus salia particulis suis aculeatis atque valdè angularibus feriunt corporis nostri partes molliores, subtiliores, easque incidunt, findunt, scinduntque pari ferè modo, ac ipse ignis qui ex ipsissimis constat particulis, dumque sanguis aliique succi ad has partes læsas cum spiritibus perveniunt, legitimo modo circulari nequeunt, sed potius turbantur, ex qua varia commotione ac turbatione inflammantur partes, unde sæpè gangrænam inferunt, usque tandem propter nimiam exaltationem spiritus resolvuntur, emoriuntur atque abeunt in vappam, unde Sphacelus ac tandem

dem mors ſequitur, niſi in tempore ei occurramus remediis congruis. Non mirum igitur exiſtimamus, quòd has partes molliores ſpiritus acidi ità afficiant, cùm Chymicorum ac Aurifabrorum Laboratoria ac operationes abunde demonſtrent, iſtos variè præparatos ſpiritus acidos & alcalicos ſolidiſſima diſſolvere metalla, aurum, argentum, plumbum, &c. quæ ſolutiones probant, harum aquarum ſtygiarum vim unicè dependere ab ipſorum ſalium particulis rigidis.

Pertinet huc Calx viva, quæ ſatis fortiter etiam comburit, uti obſervavit *Borellus C.* 10. *Obſ.* 30. ſi ei aqua adſpergatur, quia ità ejus pori adaptati ſunt, ut partes aquæ ſoli primo elemento ſeptas recipiant, adeò ut globulis æthereis expulſis, ſola remaneat materia ſubtilis, illaque dominetur, unde efferveſcentia atque aduſtio: confer *des Carteſ. Princip. Philip. P.* 4. *p.* 174. quam efferveſcentiam fieri videmus, & quidem haud diſſimilem in ſpir. vitrioli atque oleo tartar. inter ſe mixtis.

Inter Cauſa Combuſtionis referimus etiam fulmen, quod ſæpè combuſtionem infert, imprimis ſi eſt cum lapide tonitruali, cum vulnere, interdum verò ſine Vulnere fit Combuſtio, imò nos vidimus aureos annulos in digito fuiſſe à fulmine fuſos abſque læſione cutis, alios verò fuiſſe combuſtos. Si igitur particulæ nitroſæ prævaleant, non fit accenſio ſed duntaxat Combuſtio, quia nitrum impedit, quo minùs poſſit concipere flammam, & plerumque fit cum ſonitu atque fragore, ſecus verò ubi ſulphur prædominium habet. Huc & pertinet Combuſtio à Sclopetis facta, hinc plures Medici ac Chirurgi neſcio qualem vim & efficaciam vel pulveri pyrio vel glandibus adſcribunt, dicuntque, quòd Combuſtio prius debeat extingui, alias malum eſſet incurabile, ajunt enim, quod incendat partes adjacentes, carnem nigrefaciat & ad corruptionem diſponat; ſed huic ſententiæ jam contrarius fuit *Paræus l. X. Chir. apol.* 1. & 2. ubi ait, glandes tantum calorem non poſſe concipere, ut cauſticorum obeant munus; ſi enim incandeſcerent, colliqueſcerent formamque amitterent, quod falſum, quia ſi glandem ceream intrudamus in Sclopetum, non liqueſcet in exploſione, quod tamen deberet fieri; ut taceam exiguam illam moram in pulvere pyrio accenſo, imò neque charta, neque cera ſit tranſit, neque veſtimenta, quæ prius occurrunt, liquefiunt, aut comburuntur, ſic etiam plumbum liquefactum aut titivillitio ſuperfuſum teſte experientia non comburit. Combuſtio ergò hæc neque à globulo, qui frigidus eſt, atque me judice id, quod non habet, dare nequit, nec à pulvere pyrio, quia uti citò fit ita citò perit, neque etiam à motu, qui continuus eſſe deberet, dum urere poſſit. Sunt quoque, qui pulverem pyrium dicunt venenatum eſſe, quod cum *Pareo* citato loco negamus, cùm nihil eorum, quæ ipſius compoſitionem ingrediuntur venenatum exiſtat, ac ſulphur, ac nitrum, ac carbones ægris noſtris exhibeamus: Symptomata enim maligna his Vulneribus ſupervenientia potius dependent à conquaſſatione globulorum atque tubulorum diſciſſione, & neutiquam à pulveris pyrii venenata qualitate, dum ipſæ fibræ à violento hoc motu globuli, imò omnes ferè tubuli & canaliculi ad nutritionem partis deſtinati infringuntur, diſcinduntur ac in cincinnationes abeunt nervuli, ut aliter efformentur, ità ut illa neceſſariò deficiat, unde ſi ſanguis, lympha & ſpiritus ad partes illas perveniant, viam non invenientes inter ſe efferveſcunt, abeuntque in Vappam ac putrefactionem, unde Gangræna, Sphacelus ac nigredo labiorum Vulneris, de quibus *Capite ſequenti de Vulneribus* fuſiùs dicemus.

Inter cauſas remotiores & ferrum candens, aliaque metalla ignita referi-

ferimus, quæ vehementissimè urunt, superant tamen hec omnia Aurum, quia partes ejus arctæ inter se complicantur, ignemque ob hoc diu servant foventque; porique adeò sunt exigui, ut soli materiæ primi elementi dent ingressum. Excandescit autem ferrum, dum parte ignis poros ferri subeunt, atque ita ejus substantiam augent, quod manifeste videmus ex vulnere illato, quod semper majus est, ac ipsum ferrum. Præterea id percipimus, si baculum ligneum ejusdem magnitudinis efformemus, atque adaptemus ipsi ferro jam ignito, videbimus esse dissimilem, idque quia particulæ ignis sunt in perpetuo motu, quæ latera ferri extendunt. Urit autem vehementissimè ferrum, quia ejus partes satis sunt rigidæ, angulosæ, ac proinde si accedant ipsius ignis pyramidales, fortiter impingunt in subjectam partem, atque sic continuum solvunt, comite dolore gravissimo pungitivo, Inflammatione aliisque Symptomatibus gravioribus.

Similiter fit combustio ab aqua fervente, alio tamen modo urit, effervescit ac commovetur dum partes igneæ subeunt poros aquæ, ejusque partes commovendo à se invicem divellunt, ut majus acquirant spacium, quia ab ingressa materia subtili augentur, quod videmus in cacabo aqua ebulliente semipleno. Omnis autem urendi vis hujus aquæ dependet, ceu dictum, ab igne, cùm ob particularum flexibilitatem aqua fere nil contribuat, secus ac in ferro, ubi ejus particularum rigiditas auget solutionem. Oleum eodem modo incalescit, sed cùm habeat particulas ramosas variis hamis uncisque inter se repentes, materiam subtilem intropulsam tenaciter retinet, atque ita vehementius ruit, quam aqua, imò ob hoc ipsum difficulter etiam empyreuma potest evocari; id quòd vel cotidie videmus in cibis mensis appositis, ubi alii citiùs, alii diutius calorem perdunt.

Huc etiam tanquam ignis referri potest novum Anglorum inventum, Phosphorus dictus, quia leni frictione in apertam quasi ruit flammam, saponi Veneto duro est similis, aqua fontana frigida debet conservari, ne in auras abeat, calori expositus statim liquescit, in frigore vero iterum coagulatur. Sunt, qui hoc Inventum vel adscribunt *Helmontio*, vel celeberrimo *Roberto Boylæo*, nonnulli vero attribuunt hoc arcanum Medico cuidam Hamburgensi: sunt ex Anglis, qui id tribuunt celeberrimo Dn. *Slare* Anglo, amico nostro singulari: alii qui clarissimum Dominum VVeidenfelsium pro authore agnoscunt. Omnes ferè fateri debent, Phosphorum hunc ex urina fieri; modi plures describuntur, uti apparet ex tractatu Germanico Noctilucæ nomine insignito. Sequentem verò Nobilissimus Helmontius Junior Amico nostro Dn. Kutsnero communicavit.

℞. *Vrin. fœtid. coq. ad consist. mell. add. aren. part.* iii.
Destill. per retortam, recipiens sit magnum & aqua repletum, da ignem fortem. Alii addunt bolum.

Phosphorum in forma liquida in Laboratorio nostro Seren. Principis ex urina laboravimus, in Anglorum sicco Phosphoro jam sumus occupati, ex hoc Phosphoro facile ignis indolem explicare licet, sed hæc ad alia nobis reservamus; nunc verò ad *Combustionis* Prognosin pergendum est.

§. 11. Cum *Signa Prognostica* Medico magnam famam, si rectè prædixerit, (quod tamen non semper, quamvis expertissimo, fieri potest,) ingens verò vituperium, si secus fecerit, sibi conciliare potest, meritò ergò Medicus ac Chirurgus in eo totus esse debet, ut hac in parte quantum per artem licet, studium suum collocet. Affectus nostri *Prognosis* desumitur à magnitudine causæ, corpore læso, ac symptomatibus concomitantibus. Sic levis combustio facilè sanatur, *Prognosis.*

& sæpe nulla remanente cicatrice; contrà verò magna, & quæ nimis profundè membranas ac tendines combusserit, est periculosissima, quæ aliquando lethalis à nobis aliisque observata est. Vix sanantur combustiones absque relictis cicatricibus, quia cutis & carnis fibrillæ planè aliter efformantur, ac erant ante solutam unitatem. Periculosa est combustio partium nobilium, ut oculorum, intestinorum, aliarumque partium maximè sensibilium, partim ob earum constrictionem, ubi vasa per se satis exilia planè comprimuntur vel abscinduntur, vel comburuntur, ita ut nutritio in parte fieri nequeat, inde sequitur atrophia, sæpe si majora attingat vasa, Gangræna ac Sphacelus oboriri solent. Corpori cacochymico si accidat combustio, facilè in ulcus fœdum ac malignum abit, ceu id non ita pridem in virginem scorbutica observavimus, & hoc accidit sæpe ob lymphæ celerrimè circulantis (lympha enim intra unius horæ spatium vigesies per vasa sua circulatur.) acrimoniam ac corruptionem, sæpe etiam lympha stagnat & continuo affluxu partes vellicat, nutritionemque plane tollit vel inutilem reddit. Si combustio nervos vellicet, supervenit facilè convulsio, quæ lethalis, imprimis si fuerit universalis, teste *Hipp. S. V. v. aph.* 2.

Periculosissima omnium habetur illa combustio, quæ à fulmine oborta est, quia secundùm *Paracelsum* lib. 1. *Chirurg. Magn. tr.* 5. *Cap. IX.* non extingui potest, ita ut omnia animalia solo contactu occidere, ac hominem vix evadere posse, testetur *Plinius lib.* 2. *c.* 540. *Histor. Natur.* Hinc cæci Veteres fulmina adorarunt. Sed hæc aliter se habere docet quotidiana experientia, sic novimus plures ex sexu sequiore in arce Schaumburgensi ad Lhanam fulmine tactas, quæ omnes à me, DEO benedicente, felicissimè curatę fuere. Si verò fulmen fuerit intensum, & quasi omnes combusserit tubulos, & sanguinem cum succis in acidam vappam una vice redegerit, ut videre est in cerevisia tempore fulminis, tunc existit lethale, & omnem nobis admit ἐπιβιώσεως spem, uti vult *Barbetti Chirurg. pag.* 2. *l.* 3. *cap.* 41. & hoc non provenit à vi pestifera, quę vulgo dicitur inesse fulmini, nec à facultate supranaturali, uti dicunt, sed potiùs, quia sulphur tenaciter ob particulas ramosas partibus inhęret, sicque si causa difficulter tolli potest, multo magis causatum. Multum quoque hoc in passu efficit metus atque consternatio, ubi spiritus animales satis turbati obruuntur, ac pessundantur. Eventus ergo curationis combustionis ambiguus est, ob diversitatem materię urentis vel igneę, diutius quoque tempus requiritur ad hanc vel illam curandam. Periculosa quoque est ista combustio, quę est ab aqua salsa, sapone, alumine, aut vitriolo maritata, quę facile possunt inducere pessima symptomata.

In varietatibus Combustionum id solum est observandum, inquit *Paracelsus prælect. de Vulneribus pag.* 568. ut si combustio spiritum habeat penetrativum & vel cephalicam, vel cordis venam tetigerit, & combusserit, tunc illa penetratio tendit ad mortem. *Pergit*, olea, aquę, ligna &c. quando calida sunt, nihil habent penetrativi, sed calor ex sale nitri proveniens affert mortem, nam habet, ut ille ait, vim penetrativam. Sed ad magis utilia. Certum est, quod combustio sępe diu duret, & nullum sequatur pus, quod etiam celeberrimus Dn. *Muys* notavit, qui vidit mulierculam 70. circiter annorum, quę semiebria in ignem prolapsa fuerat, ac dimidiam capitis partem ita combusserat, ut quidquid etiam ageretur, nullum pus sequeretur, nec ullæ etiam vesiculæ excitatæ fuerant. Sed temporis progressu cutis cum panniculo carnoso & pericranio in- unam

unam escharam coacta, separabatur, nec hoc solum, sed dimidia fermè cranii portio ingentem ac valdè crassam laminam de se mittebat, qua ablata ulcus tandem licet tardissimè coaluit, subinde tamen parvis ulcusculis hic atque illic redeuntibus.

In Milite Castellano idem observavimus, qui brachium à pulvere pyrio ita combusserat, ut nullum sequeretur pus sed siccum mansERat, tandem accessit Sphacelus & mortuus est.

Diata. §. 12. Aggrediemur jam ad ipsam *Curam Diæteticam* in Ambustione vehementiori observandam. In Combustione ergo omnis vitetur aer, imprimis frigidior, quem incautè admissum mala varia posse inducere demonstrat *Fabrit. c. 4. Obs. 93.* quare etiam vulnera ob hunc intempestivè admissum cacoethica facta fuisse, testantur monumenta Medicorum. Aer ergò omnimodo arceatur à combustione & æger in conclavi sit temperato. Victus sit laudabilis, qui optimum nutrimentum lacteum præbet, ut eò facilior possit succedere sarcosis, seu appositio succi nutritii. Somnus ac vigiliæ sint ad ordinarias leges institutæ; vigiliæ si adsint nimiæ à spiritibus maximè mobilibus, somnus provocandus. Corpus quiescat, motus nimius exulet, donec partes fibrosæ fuerint consolidatæ. Moderata sint animi pathemata, exulent ira, mœror &c. reliqua vide in *Diæta Vulnerum*.

Galenicorum cura in Combustione. §. 13. Cura juxta *Galenicos* ita instituitur in *Combustione*. Ambusta moderatè detergentibus medicamentis curare satagunt, citra hoc ut manifestè calefaciant aut frigefaciant. Proinde terram Chiam, & Cimoliam & Creticam & omnem levem terram cum aceto non valde acri, aut aqua admixta, illitam magni faciunt, quia bullas excitari prohibent hæc medicamenta; item ovum totum crudum è vestigio impositum laudant, quia moderatè perfrigerat, & citra mordacitatem reficcat, sed & atramento oblinunt, aut thure aqua diluto, aut lenticula cocta trita, aut ervo obtegunt. Cæterum ad Ambustiones ex aqua calida, priusquam bullæ excitentur, olivarum muria conditarum aquam affundunt, & ipsas olivas cum polenta tritas imponunt, aut alumen scissum tritum cum aceto illinunt, aut fel taurinum cum aqua larga liquatum inungunt, aut lixivium affundunt, aut garo, aut muria perfundunt, aut bulbos liliorum, aut hyacynthi, aut narcissi cum rosaceo tritos, & ad frigmenti crassitudinem redactos illinunt: panniculum melle imbutum & in hordeo obvolutum exurunt. Hinc:

℞. *Cineris eius* ℥i.
cerussæ ℥ß.
butyri ℥i.
Ceræ ℥ii.
adipis caprin. ℥iß.
rosacei ℥ii.
M.

quod si jam bullæ excitatæ fuerint, rhoem & polentam tritam cum aceto imponunt, aut calcem vivam cerato admixtam, & linteo infarctam applicant, quin & sphærion appellatum medicamentum conducere ajunt. Quæ verò ulcerata sunt, porro trito integunt, aut portulacam tritam cum polenta imponunt, aut columbinum stercus linteo involutum exurunt, & cinere ejus oleo diluto uti solent: admirandum esse dicunt remedium in ambustis pinum aut piceæ corticem, aut adianthum siccum tritum, aut myrti folia trita ambustis inspersa.

Ut pili ex ambustis nascantur, commendant fici folia in olla torrefacta, cum cerato Emplastri vice imposita, aut sequenti utuntur:

℞. *Caricar.* ℥r.
Sampsuchi ℥i.

Trit. cum oleo excipiantur.

Vel:

℞. *Lapidum præsegminis* ℨC.
squamæ æris ℨx.

Cum aqua pastilli efformentur. Usu verò expetente, partem unam ad

octo cerati partes admiscent ac diluunt.

Ceratum ad ambusta sequens commendant Veteres.

℞. *Ceræ alb.* ℥iii.
rosac. ℥iv.
ovor. num. 6.
perdiciadis ℥iii.
M.

Facta enim ambustione prodesse ajunt medicamenta frigida potestate pollentia, ut sunt album Rhazis, atramentum, cerussa, creta, calx cum oleo rosaceo applicata. Item utuntur unguento refrigerante *Galeni*, magnifaciunt betæ folia, coriandrum, item populeum, item oleum olivarum cum sale mixtum, vel sequens:

℞. *Aquæ fontis* ℔i.
vitell. ovor. Num. ii.
optimè agitentur, dein adde olei olivarum liquidi ℥i.
M.

Huic mixturæ intingunt lintea duplicata & ambustæ parti applicant, siccata sine linteorum ablatione, iterum madefaciunt. Vesicas ante tertium vel quartum diem non esse aperiendas ajunt, nam dum citius aperiuntur, eas difficilioris esse curationis dicunt, & multum dolorificas.

Si magna adsit inflammatio, lenticulam cum melle mixtam applicant, si abstergere velint, miscent terebinthinam cum melle opponunt, & si ulcus remaneat, præ aliis sequens æstimant:

℞. *Vngu. popul.*
ol. rosac. aa. ℥ii.
Mucilag. sem. rosar. aq. solan. extr. ℥iß.
vitell. ov. Num. 2.
M. F. Unguentum. Oleo ovorum finiunt curam.

Paracelsi curatio Ambustionis. §. 14. *Paracelsus* in cura *Adustionis* eò respicit, ut solum Sulphur corporis superetur, cùm in eo sanatio consistat. Flores tiliæ, verbascique liquores, oleum lini, butyrum & lardum calida liquefactaque, nec non alia plura tanquam vulgaria non multum æstimat: commendat verò sequentia.

℞. *Olei ex laganis avium* ℥v.
Adipis cervi ℥iiß.
ceræ,
liquorum exovis aa. ℥iv.
M.

Hujusmodi medicamentum ab initio curæ sufficiens esse in finem usque, nec opus esse alio, quod in eo mumia constituta sit, qua caloris adustio curatur, vel:

℞. *Olei costi* ℔i.
sevi hircin. ℔ß.
ceræ ℥ix.

Fiat Unguentum, quod singulis quaternis horis applicandum vult, aut sæpiùs, quo locus meliùs humiditatem suam retinere valeat.

Cùm Metallica ac Mineralia, juxta ipsum, singularem quandam veneni communicandi rationem obtinent, ipsis à propria Natura implantatam, atque hinc propriam quoque curandi methodum; quæ etsi ad omnia metalla generalis *ipsi* est, in particularibus tamen quandam diversitatem observat: nam restinctio caloris diversa est in Mercurio, Sale, Vitriolo, ac Alumine, tùm in rubigine. Ad extrahendum autem, ac restinguendum calorem seu ustionem Metallorum sequens commendat: ℞. adipis suillæ, id est lardi, quantum sufficit, liquefiat ac incalescat, post calidissimè infundatur in aquam solani, agitetur dum consistentiam unguenti nactus fuerit, hoc unguento perungit malum, ac sine aliorum remediorum accessione percurat. Ubi à Mercurio quis ustus est, locum affectum in lacte calidissimo intinctis pannis vicies vel ultra fovere vult, sic ut ubi refrixerit, semper immutetur, pòst unguento ex butyro parato calorem extrahit Emplastro de Colophonia, cicatricem efficit. Hunc ustionis modum rarum esse ait, contingere tamen si amalgamata, quæ vocant, parentur. Singularia quoque hunc affectum habere scribit Symptomata, odontalgiam ac tremorem, quæ abstinentia à contactu Mercurii, usu aquæ vitæ in lotione manuum, tum

garga-

gargarisatione, seu oris collutione, cum aqua lavendulæ sine negotio curari promittit. Frequentia hæc esse iis addit, qui Cinnabarim parant, Mercurium per descensum præparant, Metalla separant, aliisque Metallorum artificibus, &c. Ustiones porrò ab aquis salinarum fontium, aluminis, & vitrioli, quocunque tandem modo eę fiant, periculosissimas dicit, nisi enim accuratè empyteuma, id est, calor, extrahatur, gravissima subsequi mala sæpiùs observavit. Hoc in casu, Author certissimum remedium sub unguenti forma promittit.

℞. *Olei Nucum* ℔ ß.
Sevi cervini ℔ i.
Butyri præparati ℔ i ß.
M. F. Unguentum:

Utatur quotidie bis, manè, & vesperi, donec nihil doloris, phlegmones, ac caloris supersit. Denique si istis non planè cedat, Balsamo, Unguento, vel pulvere traumatico cicatricem facit.

Adustionis differentias cùm varias constituat Author, hinc etiam ejus curandi rationes diversas proponit. Nam quemadmodum medicamenta ad Solem cocta alias vires adipiscuntur, quam ad ignem parata, alias ad flammam, alias in prunis cocta, utique alia est sulphuris, alia aquæ vitæ, alia lactis, alia mellis flamma in præparandis remediis: sic adustiones à flamma simplici, lacte, aqua, pulvere tormentario, sulphure, fulmine, fulgure, &c. aliæ sunt ab iis, quæ à vapore, metalli fusionibus, aqua salis Vitrioli, Aluminis, &c. fiunt, hinc etiam in his distinctam proponit curam. Et flammæ simplicis lignariæ curatio ad mentem ipsius talis est. Primùm omnium calorem ad exteriora attrahendum vult, & quidem hoc modo: Recipe Butyri recentis quantum sufficit, calefiat; calidissimum aquæ frigidæ infundatur, ac agitetur, donec nivis instar albescat, post abjecta aqua servetur ad usum in forma unguenti, quod valere dicit ad omnem Adustionem simplicem à ligno, lacte, oleo, butyro, resina, &c. factam. Utendum esse ait bis, ter, quaterve aut pluries locum affectum eo perungendo, & studet semper pinguem ex butyro servare partem affectam, nec unquam exsiccari patitur, donec planè percurata sit, hoc unguento quemvis maximum calorem extrahit. Quin ubi Adustio tanta fuerit, ut Ulcera fiant, ipsum sufficere ait, si emplastro stictico inungantur, nec opus esse aliis insudare remediis inquirendis, hoc unico tanquam certissimo contentus est. Observat tamen in Adustione per pingues res, ut oleum, butyrum, &c. facta, majorem paulo Emplastri stictici usum requiri.

Adustionem pulveris pyrii, salis nitri, sulphuris præter Cœlestem periculosissimam dicit, quemadmodum & eam, quæ à vehementibus Chemicorum aquis, ut Mercuriali, Gradatoria, Regali, &c. excitatur: hanc tamen magis ob Corrosionem, quæ à venenorum acrimonia excitatur, quàm alia de causa gravem esse pronunciat. Itaque ut primùm quis à pulvere tormentario ustus fuerit, utile fore ait hoc unguento locum passum perungere.

℞. *Butyri* ℔ i.
ol. Nucum.
Sevi cervin. aa. ℔ ß.
Medull. Tauri quartar.

Liquefacta ac fervida infundantur in aquam Nympheæ ter quaterve, agitentur probè & fiat unguentum, quo ungatur æger, ubi incaluerit, renovare convenit, donec dolor quieverit, ac denique ut vulnus simplex curat.

Sin à Chemicis aquis ustio facta sit, præter hoc oleis traumaticis, vel stictico Emplastro corrodentem vim frangere nititur, tandemque curat.

In Ambustis à fulmine & fulgure curam ferè nullam superesse ait, Medicinam verò quæ in hoc malo

sit, eam dicit, ut antequam empyreuma extrahatur, vehementissimè refrigeret: nam nisi ea adhibeatur, urendi nullus finis est, quemadmodum hoc ipsum iu pulvere tormentorio sepissimè expertus est. Restinctorii illius medicamenti formulam talem proponit:

℞. *Spermat. ranar.*
Succi sedi.
Astacorum fluviatil. aa. p. æq.
Myrrhæ.
Vitrioli modicum.

Mixta omnia imponantur membro affecto, donec calor remittat, quo restincto, unguentis præscriptis ad ustiones, curationem perficit.

Sin eousque malum sævit, ut jam omnia instar Carbonum usta sint, sequenti emplastro utitur, tum pars emortua à sana abscedet, ac decidet.

℞. *Colophon.* ℔ i.
picis commun. ℔ ß.
Ceræ quartar.
olei & terebinth. modicom.

Malaxetur, & Fiat Emplastrum, quod impositum, vivum à mortuo separat, dein Emplastro Stictico curam absolvit.

Empyreuma à glandibus tormentariis factum, sive ustionem hanc periculosam esse censet, quia ejus calor dioturnus est, & metallicam quandam venenositatem comitem habet, tum ex violento ictu, ad mentem ipsius, difficultatis quid contrahit. His curandis malis primùm omnium ad refrigerandum glandem restinguente Medicamento utitur, ut sunt Acetum rosaceum, succi solani, Nympheæ, Sempervivi, &c. Succus Astacorum, tum sperniole, si per Syringam injiciantur sepiùs, donec calor resederit, quo facto, unguentis, balsamis, &c. vulneratis tanquam puncturam simplicem curat. Refrigerantium magnam ubique adesse copiam dicit, ut Limacum, Ranarum, Astacorum, intestinorum terræ, succus Sperneolarum, & similia. Succi tamen herbarum Nyphеæ, Solani semper vivi potiores ab ipso habentur, neque contemnit etiam atramentum sutorium. Omnium verò præstantissimum parat medicamentum ex aceto rosaceo & succo Astacorum invicem mixtis: horum verò non hic saltem, sed & in pulveris tormenta ii ustionibus utitur. Accidere non raro ait vulneratos perterrefactos aquæ se immergere totos, vel frigida vulnus fovere, quod ubi factum fuerit, unguento ad Ambusta superiùs dicto curationem perficere jubet. Notat denique hanc Ustionis speciem interim lethalem fieri, si calor interiora, ac principalia membra, ut cerebrum, &c. petat, quo in casu salutem nullam sperandam ampliùs esse prædicit. Sin lethale adhuc malum non est, intrinsecus per potiones datas calorem restinguere annititur. Potiones autem ipsius in totum refrigeratoriæ sunt aqua, lac, zythum, succus pomorum, præcipuè verò commendat aquam prunorum Cypricorum minorum potam, à vino autem omninò arcendos esse ægros monet.

§. 15. *Helmontius* in Ambustis præter interna diaphoretica, pauca vel nulla habet Medicamenta externa, sed reliqua cum Paracelso approbat jam dicta. *Helmontii curatio Ambustionis.*

§. 16. *VVillisius* si quædam in hoc affectu interna adhibenda sunt auxilia, ex diaphoreticorum classe illa depromit: quod ad topica verò spectat, si cuticula integra adhuc subsistat, partem combustam fovet spiritu vini simplici aut Camphorato, vel essentia rorismarini, aut, juxta Parai præceptum, cæpas crudas contusas cum pauco sale admixto illa applicat, vel succo alii eam illinit; cùm autem adsunt rugæ, ipsæ statim aperiendæ veniunt, & linimento ex partibus æqualibus ung. rosarum & populeon. sunt inungendæ: tum verò linimento cum oleo communi & vino facto utitur, & deinceps nutritum calcis ex aqua calcis & oleo rosat. & pauca cerussa admixta paratum adhibet. *VVillisii ratio Combustionis.*

hibet. Nec sequens unguentum contemnit.

R. Ol. commun. cum aq. font. ad integram aqu. evaporat. ℔i.
Cort. median. sambuc. ℥ii.
Vmbilic. Venereis M. ii.
M. F. Ungu. s. a. servandum.

Idem præstare ait decoctum hederæ murariæ, & cortic. median. Ulmi; quando crusta inusta fuit, illius casus citò est promovendus linimento ex butyro recenti in mortario plumbeo agitato, cum decocto malvæ parato & foliis brassicæ tepidis applicato. Si tale medicamentum non sufficiat, vel ejus effectus exspectari nequeat, ferro separanda est eschara. Ulcus autem ut recens aliud Ulcus deinceps est curandum, & solitis in iis casibus remediis ad integram consolidationem est deducendum.

Sylvii modus curãdi Ambustionem. §. 17. *Sylvius* cum *VVillisi* jam dicta Combustionis cura fere consentit, interna Diaphoretica & Salia Volatilia maximè extollit, linimenta quoque varia praescribit laudatque aq. calcis vivæ, spiritum Vini Camphoratum, æstimat quoque in hoc casu nutritum ex lithargyro, oleo rosarum & aqua vitæ factum.

Cartesianorum ratio curãdi Ambustionem. §. 18. *Cartesiani* in principio statim ipsius factæ *Combustionis* non modò approbant, sed etiam tanquam salutare remedium commendant partis ambustæ ad rem illam ignitam, qua combustio peracta est, propiorem admotionem, hac enim ratione non modò poros partis læsæ à particulis materiæ subtilis è re ignita egredientibus apertos reservari dicunt, ut intus in parte læsa contentæ particulæ gladiolatæ & sertatæ promtiorem reperiant exitum, sed easdem ipsas in motu quodam ulteriùs teneri vario, absquo jam assueto fibrulæ non lædantur, sed motu illo pedetentim cessante, & materia subtili majori in re ignita externa contentarum particularum homogenearum se sociante acervo remaneant integræ; contra enim si contigat, & pars ambustat aut in aere contineatur frigido, aut rei frigidæ admoveatur, idem ei accidere profitentur, quod vitro calefacto subitò aeri frigido exposito, aut aqua vel manu aut digito frigidis attacto, cùm occlusis poris & fibrulis à frigore rigefactis materia subtilis in easdem pertinaciùs ei obsistentes vehementius commoveatur, easque inflexiles dirumpat: Haud absimili ratione spiritum vini loco materiæ istius ignitæ proficuum existere pronunciant, siquidem subtilissimę primi elementi particulæ in eo contentæ priorem præstent effectum, & partem combustam spiritui huic immersam placidissimo afficit sensu, non aliter, ac si frigido quodam rore mundetur. Hac etiam de causa felici cum successu nonnulli cretam in spiritu vini dissolvunt, & linimenti instar adhibent, & Dn. D. *Vogelsangius* ipsam calcem vivam in spiritu vini dissolvit ad tenuis linimenti formam, & parti ambustæ, etiamsi ipsa cutis læsa fuerit, illinit, cujus ope dolor citò cessat, empyreuma separatur, & excitatum ulcus unguento albo-camphorato brevi sanatur. Laudant quoque eandem ob causam linimentum ex calce viva in spiritu vini soluta, & oleo hyperici invicem agitatis compositum, & spiritum vini camphoratum in ipso principio adhibitum singulari habent in pretio. Ad escharam separandam remedia imponunt particulis constantia à subtili materia facilè moveri & agitari valentibus, ut motu in carne emortua suscitato, fibræ ejus à sanis placidè abrumpantur, uti sunt cepæ coctæ, & saponi Veneto commixtæ, Mercurius præcipitatus ruber axungiæ porcinæ commixtus, succus ceparum, oleum raparum cum creta & camphora, lardum accensum & in folia lauri stillatum, donec folia ista vertantur in cineres, quæ pinguedo postmodum illinitur. In profundiore combustione escharam scarificari permittunt, posthec Unguentum ei admovent ex fuligine, terebinthina, butyro recenti & oleo de

Z 4 vitel-

vitellis ovorum, vel quod sequens exhibet formula.

℞. *Cort. sambuc.* M.ii.
fol. plantag.
salv. aa. M.i.
Coq. ex aqua ℥xx.
Colaturæ adde
fulig. ℥ii.
butyr. non salit. ℥vi.
Sterc. Gallin. rec. alb. ℥iii.
Vnguent. basilic.
Sapon. vulg. aa. ℥ii.
M. F. Vnguentum.

Illud etiam non contemnunt linimentum, quod ex stercore gallinarum albo, foliis plantaginis & salviæ in butyro non salito assatis & per linteum trajectis componitur, cum felix curatio eo sæpius sit impetrata. Eschara separata curam ut in aliis ulceribus continuant, adhibito unguento aureo, vel basilico, vel emplastro de gratia Dei. Vulgare quidem, sed non contemnendum remedium existere promittunt, si farina avenacea in butyro aliquantum assetur, & linimenti instar illinatur, nihilque ulterius superimponatur, & illinitio hæc tamdiu continuetur, semper relictis prioribus linimenti reliquiis, donec crusta collecta spondet decidat, & pars ipsa conspiciatur sana. Eodem modo linimentum adhibent *Mynsichti* ex oleo olivarum & albumine ovi, invicem ad spumantem albedinem agitatis compositum, cui si sacchari Saturni quidpiam addatur, adhuc magis illud æstimant proficuum. Interna diaphoretica ex tinctura bezoardica, spiritu vini camphorato, theriaca & diascordio, aqua florum tiliæ & sambuci summopere deprædicant, & consolidationi sequens sufficere dicunt unguentum.

℞. *Ceruss.* ℥iii.
Lap. calaminar.
thuris aa. ℥ii.
ceræ albæ ℥ii.
olei olivar. ℥iß.
Camphor. ʒii.
aq. rosac. ℥iß.
album ovi Num. I.
M. F. Vnguentum.

Nostra methodũ Ambustionem.

§. 19. Jam pergendum est ad *ipsam Curationem* ex fonte *nostro* Chirurgico ac Pharmaceutico depromptam. Methodus verò medendi nostra aliquomodo pro causæ ambustionis varietate variat.

Præservatoria indicatio est, *Procul ab igne*: apud Veteres ratione fulminis se muniverunt vel lauro quam in capite gestarunt, qualem coronam ex lauro concinnatam turpissimus Imperatorum, Tiberius Nero ob id gestasse dicitur, teste *Suetonio in eius vita c. 69* Sed fabulosum puto. Alii pavidi vituli marini pellem super caput ponunt, alii aquilam ob Jovis armigerum servant ejusque lapidem, sed omnia fabulosa, superstitiosa, imò irrita esse adversus altitonantis Dei iram credimus, justa Psalmistam *Psalm. 139. v. 7.* quo ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum, ibi es, & si stratum fecero in inferno, ecce tu ades, si assumam alas auroræ, & habitem in novissimo maris, etiam illuc manus tua deducet, & apprehendet me dextera tua.

Missa quoque facimus istorum Impostorum ignem devorantium arcana atque experimenta, quibus se muniunt, ut fine damno possint tractare ac devorare ignem, utut modum nobis tradat *Plin. l. 29. c. 3. & Swender. in seinen Erquickstunden.*

Majoris verò momenti est indicatio curatoria, quæ consistit in hoc, ut fibræ aliæque partes combustæ ac dilaceratæ non in tantas cincinnationes transeant, & statim applica sequens Epithema, cum subtili & duplicato lineo loco ambusto, sicque vesiculæ impedientur.

℞. *Aq. calc. viv.* ℥v.
Spir. vini Campb. ℥ii.
M.

Vel:

℞. *Spir. vini vel aq. Regin. Hungar.* ℥iv.

Cam-

Camphor. ʒ ii.
Aq. ad ambust. Qu. ℥ iß.
Balf. nervin. m. d. ℈ i.
vel Elixir. vitæ ʒ ß.
M.

Sunt alii, qui ad vesiculas impediendas apponunt liquorem salsum in dolio iis butyri saliti reperibilem, ut & aquam marinam vel salsam, alii saponem nigrum, mel, butyrum, decoctum raparum, muriam Harengorum, aut muri m brassicæ, præprimis si conquassentur cum oleo lini vel raparum, vulgus applicat atramentum, rustici hisce in locis loco combusto stercus vacinum parum rostum cum oleo lini vel raparum applicant. Alii albumen ovi tanquam volatile, constans ex animalibus partibus volatilibus ambustis applicatum pro arcano venditant. A Clarissimo Dn. Muys laudatur creta cum spiritu vini camph. imposita cum arcta ligatura.

Linimentum sequens ad Ambusta optimum effectum nobis præstitit, imprimis si combustio à pulvere pyrio fuerit producta.

℞. *Cerussæ*
pulp. rad. consf. mai. aa. ℔ ß.
Lithargyr.
La. calaminar.
minii aa. ℥ iiß.
Camphor. ℥ ß.
ol. rapar.
M. f. l. a. unguentum.

Hoc tamen fateri debemus, liquida, ut decoct. calc. vel ejus aqua cum Spiritu vini Camph. vel Matrical. plus nobis præstitisse, quam unguenta ac linimenta: Mixturis enim his continuò calidè partes combustæ laventur & iis madefacta lintea imponantur.

Si tantum cutis externa fuerit ambusta, mulieres nostrates propropriam inungunt salivam sale volatili constantem, aliæ cepas cum sapone in forma cataplasmatis parant imponuntque. Plures pro experto exclamant remedio calcem vivam cum oleo raparum commixtam, & calide ambustis partibus impositam, Alii utuntur oleo raparum cum creta. Rustici stercus galinæ cum butyro & fuligine, aditis herbis Salv. cort. sambuc. misc. & ad formam unguenti coquunt applicantque non absque levamine.

Aliquando ad generosiora transeundum est, ubi enim desinit anicula, ibi sæpè incipit Medicus in curandis scilicet morbis, in ambustis ergo profundioribus sequentia eligere solemus.

℞. *Vngu. Basil.* ℥ i.
ol. Iuniperi ʒ iii.
Terebinth. Ven. ℥ i
ol. anisi ʒ vi.
macis ʒ ß.
ceræ ʒ iii.
Croci ʒ i.
Styrac. liquid. ℥ i.
Gumm. galban. ℥ ß.
M. f. l. a. unguentum.

Quò etiam referri potest unguentum ad Ambusta seq.

℞. *Cort. med. sambuc.* ℥ ii.
infund. & coq. in olei rapar. ℔ i.
colato oleo add.
axung. ovillæ,
ceræ flavæ aa. ℥ iii.

Liquefactis insperge continuo agitando

pulv. ceruss.
minii aa. ℥ iiß.
&, si parum refrixerint immisc.
Camphoræ tritæ ʒ ii.
M. f. l. a. unguentum.

In gradu secundo, ubi cutis nimis fuerit contracta, ad fortiora transeundum est, & sequens calidè apponi potest.

℞. *Spir. matrical.* ℥ ii.
Tinct. galban. ℥ ß.
aq. ad ambust. vel calc. ℥ iß.
camphor. ʒ i.
aq. Reg. Hung. ℥ iß.
balf. nervin.
tinct. castor. aa. ʒ ß.
M.

Urgente etiam necessitate superponi potest ad calorem partis conservandum sequens cataplasma.

℞. *Herb. scord.*
rutæ aa. Mß

fl. ra-

fl. rapistr. M i.
melilot. P. i.
malv. P. ii.
N. M.
caryophyll. aa. ℥ ß.
Sal. tartari
armoniaci aa. ℥ i.

cum mulſ. & urin. fœtid. q. ſ. f. *adiecta farina fabarum* Cataplaſma. Si verò Gangræna ac Sphacelus parti combuſtæ immineat, confugiendum eſt ad ſequens Cataplaſma calidè applicandum, quamvis hoc in caſu etiam conducat aqua calc. cum Spiritu vini camph.

℞. *Herb. ſalv.*
rutæ
ſcordii aa. M i.
cep. crud. rec. ℥ iii.
ſapon. liq. nigr. ℥ ß.
myrrh.
aloes aa. ℥ iii.
Croc. opt. ʒ ii.
Sal. tartari
armoniaci aa. ʒ iß.

l. a. c. vin. & mulſ. f. Cataplaſma.

Et, ſi malum fuerit intenſius, ut cutis planè fuerit contracta, Cataplaſmati prædicto addi poteſt,

Vnguentum Baſilic.
Styrac. liquid. aa. ʒ v.
Gumm. elemi ʒ vi.
Galban ʒ ii.
olei ceræ ʒ iii.
M.

Oleum Philoſophorum etiam externè illitum egregiam ſæpè navat operam, ut & omnia ſalia volatilia, quæ liberum ac convenientem ſuccis motum reſtituere, meatus obſtructos reſerare, & acredinem illius obtundere valent, hic adhibenda ſunt. Omnia enim hactenus recenſita remedia ex particulis volatilibus conſtant, quæ à materia ſubtili facili marte commoventur ac agitantur, hinc ſimilem motum communicant carni combuſtæ ac emortuæ. In graviori Ambuſtione fæces cereviſiæ cum pane applicatæ optimum præſtiterunt effectum, ut & allium, lentes paluſtres, Empl. diaſaturni *Mynſ.* Mucilag. ſem. cydon. cum aqua ſperm. ranar. extract. additis camphora & ſaccharo ſaturni, quod elegans eſt remedium tepidè applicatum.

Momordica in oleo lini infuſa & ei addit. ol. ſaturni citra inflammationem Ambuſtiones ſanat, oleum apum cum pauco olei ovorum vel ſcorpionum ſæpè juvat.

Vel:

℞. *Calc. viv. lotæ.* ℥ i.
ſulph. viv. ʒ i.
ol. lini.
rapar. aa. q. ſ.
M. pro linimento.

Sunt quoque, qui in Ambuſtione commendant oleum Nucum cum ovorum luteis mixtum.

Si combuſtio per prædicta remedia ſublata fuerit ad cutem deleniendam & dolores ſedandos ſequenti utere:

℞. *Ol. lini* ℥ ß.
N. M. deſt. ℈ ß.
ungu. Baſil. ℥ i.
Gumm. Elemi
galban. aa. ʒ ii.
Camphor. ʒ ß.
Aq. Reg. Hungar. ʒ ii.
Croci ℈ i.
M. f. l. a. unguentum.

Omni enim ope à combuſtione Gangræna arcenda eſt, hinc varia Cataplaſmata ceu jam dicta ex volatilibus & ſpirituoſis paranda & calidè applicanda ſunt, ſpirituoſa enim obſtructiones tollunt, tenacem mucum reſolvunt, imprimis ſi Camphorata fuerint ſimul mixta, hinc ſæpe ſufficit Spir. vini camphor. c. aq. calc. Tinct. caſtor. Spirit. cæpar. matrical. Balſam. nervin. Tinct. Galban. quæ omnia compactas particulas valde reſolvunt, & fluidiores reddunt: ſic etiam ſalia volatilia oleoſa adhuc ſunt fortiora, quia eorum particulæ meliùs penetrant, & ſolidiores ac firmiores ſunt, & omnia optimè reſolvunt. Hic Chirurgos moneo, ut omnia medicamenta in combuſtione calidè applicent, quia actualis calor ipſam ſæpè ſanat combuſtionem, ſucci enim coagu-

gulati per externum frigus à calore iterum resolvuntur ac attenuantur. Cæpæ etiam locis ambustis applicatæ magnum afferunt solamen, quoniam in se continent sal volatile, cujus ope visciditates resolvuntur, hinc, ceu diximus, omnia salia volatilia, tum internè tùm externè in combustionibus conveniunt.

Sapo Venetus est in combustione egregium remedium, quia constat ex penetranti sale volatili, & acri, cujus ope visciditatis facile resolvuntur, item ex oleosis particulis, per quas cutis fibræ demulcentur, & acidæ salsæque particulæ temperantur.

Aqua forti si quis combustus sit, non inconveniens erit imponi externum Epitema ex aq. sper. ran. cum butyro satur. *Mundererus in Med. Militar.* curavit Chymistam ab aqua forti combustum solo oleo lini atque cremore lactis. Sic etiam empyreuma vulgò dictum evocatur. Si in levi combustione membrum admoveamus igni, particulæ antea impulsæ, & continuum solventes ab iliis ingredientibus retropelluntur, atque simul empyreuma. Malè faciunt qui admovent combustis partibus caustica quia magis discindunt fibras. Cavendum quoque, ne applicentur frigida, quæ malum potiùs augent, quàm imminuunt, omnia etiam tepidè applicentur.

Crusta vel eschara si adsit, illa incidenda ac leniter separanda est, si non potest fieri in tota parte, fiat diversis in locis, ut ita ichor, devorans fibrillas, subius contentus queat efluere. Si verò ad nervos usque pertingat, summa cautione opus est in removenda eschara, & priùs applicanda sunt nervina & demulcentia.

Si in oculo est ambustio, ratio præsertim habenda est doloris, in quem finem conducet lac muliebre sæpiùs tamen mutatum, quoniam facilè acescit, reliqua etiam ophthalmica, aqua nempe rosar. mucilag. sem. cydon. fœnigræc. croc. aqu. euphras. hic verò apprimè convenit arcanum *Timæi à Guldenklee* seq.

℞. *Pomor. d.* Num. 2
coq. in aq. Euphras.
rosar. aa. q. s. ad
mollitiem, traiiciantur per setaceum: add.
Sacchar. alb. ℥ ii.
camphor. gr. xv.
croci gr. v.
M. & applicetur calidè.

Si combustio in juncturis circa tendines, & ligamenta observetur, statim ad laudata Epithemata & cataplasmata confugiendum est. Conducet etiam in hac combustione ol. septem florum *Myns.* cum album. ovi & mucilag. sem. cydon.

Quando ossa simul sunt ambusta eximantur frustula forcipe, si verò tota pars fuerit adusta, ense recidenda est.

Cùm à pulvere pyrio pars quædam corporis fuerit combusta, & grana remaneant cuti infixa, non statim ea acu vel alio instrumento eximenda sunt, sed potius suppurationi relinquenda, quæ dein in conspectum veniunt, si enim grana pulveris pyrii in frustula ftegeris, tantum se magis cuti implicant, & difficilius aut nunquam eximuntur.

Quando verò prælaudata applicaueris medicamenta, grana illa pulueris è cute ab effervescente lympha facili marte propelluntur, quod etiam confirmat *Clariss. Muys* dicens in *Podalirio suo rediviv. pag. m.* 39. Grana pulueris tormentarii relicta in facie quidam ope acus chalybeæ eruere conantur, sed superuacaneum est, quandoquidem fibrillas per emollientia in tantum flexiles reddere possumus ut grana sponte prolabantur. Ut etiam paucis interna remedia in combustione proficua attingamus, sciendum est, si cacochymia conjuncta est, & succus nutritius nimis acris fit, ut consolidari nequeat Ambustio, conveniunt omnia ea interna, quæ sequenti capi-

capite de Vulneribus præscribimus, imprimis hic commendamus diaphoretica ex Antimonio & Mercurio dulci parata, Antihect. Poterii, oculos cancri, sacch. Saturni, item sulphurata, camphorata, myrrhata, & semper interponenda sunt volatilia, quæ visciditates resolvunt, in quem finem etiam Chirurgi cum commodo uti solent decocto lignorum cum Thea; cum sarcosis & agglutinatio partium dependeat à chylo, & neutiquam à vulgò dictis sarcoticis emplastris, aliisque Chirurgorum medicamentis: hoc Chirurgis porro notandum est, ut fugiant in combustione adstringentia, & poros obstruentia medicamenta, tùm interna tùm externa, quia his combustio magis exasperatur, visciditates cumulantur, & particulæ inclusæ & infixæ marcent partibus combustis.

Si Combustio abeat in fistulam, & Medicus nimis serò advocatus fuerit, sunt, qui in hunc finem commendant butyrum Antimonii rubr. vel lini destillat. ex capit. Mort. Vitrioli, sed nos commendamus potius balsamum nostrum divinum, rarò in Fistulis fallens remedium.

In quibuscunque Ambustionibus Agricola excollit sequens:

℞. Sacch. satur. q. s. add. ol. rosar.

M. F. linimentum, quo locus ambustus calidè inungendus est. Oleum Hyperici n. d. etiam egregium est sæpius applicatum: imò sexcenta alia possunt proferri, sed si hæc non satisfaciunt, alia certè etiam vix præstabunt: meliora enim & approbata Junioribus communicamus Medicis ac Chirurgis, quibus in praxi consummati non opus habent.

CAPUT V.

De vulneribus.

§. I.

Machina nostra ex solidis, & fluidis constans, quàm fragilis existat, ex eo patet, quod Medicina excogitari debuerit ei suppetias ferendo, imò eapropter Medicina ac Chirurgia apud Ethnicos de die in diem excrevit, experiendi enim occasionem dedit Necessitas. Nam quum homines læderentur à bestiis mordacibus, artem hanc excudere cœpere, quæ eo magis necessaria fuit, quo sæpiùs homo homini lupus fiebat, & bestia quavis pejor, juxta illud *Juvenalis Satyr.* 15. *vers.* 164.

Serpentum maior concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera: quando Leoni
Fortior eripuit vitam Leo? quo nemore unquam
Expiravit aper maioris dentibus apri.
Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacem
Perpetuam; Sævis inter se convenit ursis.
Ast homini ferrum lethale incude nefanda
Produxisse parum est, cum rastra & sarcula tantùm
Assueti coquere & matris ac vomere lassi,
Nescierint primi gladios excudere fabri.

Nunc ergo ad ipsa transeamus *Vulnera*, vel ab hominibus vel bestiis *violenter inflicta*, quæ sunt ita simplicia, ut definitione seu descriptione non opus habeant. Vulgo verò in foro Medico *describitur Vulnus*, quòd sit continui solutio in parte quadam molli, & carnosa (cur non æquè in dura ac fibrosa, caro enim discindi nequit *Descriptio.*

absque

absque læsione cutis & fibrarum ?) ab instrumento aliquo secante vel pungente violenter facta.

Animum ergo Veteres intendunt duntaxat ad partes solidas, atque ad magis sensibiles : sed quis nescit corpus nostrum ex solidis & fluidis componi partibus? Neque illas dividi aut rumpi posse, ut non fluidarum ordo & mixtio turbetur, quo divortio semel admisso novæ statim fiunt combinationes, concreta, variæ oriuntur excrescentiæ, coagulationes, stagnationes, quæque fabri existunt omnium illorum graviorum symptomatum, quæ vulnera comitari solent. Corpus enim nostrum nihil aliud est, quam congeries indefinitorum canaliculorum, tubulorum & vasculorum fluida varii generis corpuscula transmittens. Hinc Chirurgi æquè fluidarum quàm solidarum partium habeant rationem necesse est.

Differentia Vulnerum. *Vulnerum Differentiæ* quod attinet, nunc vulnera sunt majora, nunc minora, atque casim vel punctim inflicta, nec ad eandem illata mensuram, sed mille modis variantur. Hinc variæ ab Auctoribus recensentur differentiæ, quas vulgò in Essentiales & Accidentales dividere solent, illas desumunt à vulneris essentia, partis vulneratæ conditione & causa, has verò à fiendi modo, situ & tempore. Meliori verò jure dividi possunt vulnera in vulnera Sclopetorum, contusa, puncta & morsa. Item in Vulnera Capitis, Thoracis, Abdominis, Hepatis, Lienis aliorumque viscerum, & externorum Artuum, qualem nos in Chirurgia hac nostra ordinem observare voluimus.

Pars affecta. §. 2. *Pars affecta* Vulnerum non tantum sunt canaliculi vel partes fibrosæ aliique tubuli totius corporis, sed & ipsi succi in iis contenti, itaque si turbæ his in partibus producantur, & harmonia illa stupenda à legitima pororum dispositione, & particularum ordine dependens, auferatur, eadem contingent infausta emergentia : ibi enim corrosivum sentiens acidum : hic varia habebis salia ; illic tetridum restagnabit liquamen, alibi purulentam conspicies amurcam ; hic intumescentiam, ibi inflammationem, alibi excrescentiam & dolores reperies atroces, qui cuncta non tam ex continui solutione, quàm ex fluidorum perverso ordine, statu & mixtione natales suos habent. Partes ergò æquè internæ ac externæ, quia ex iisdem constant tubulis, à causa violenta lædi possunt.

Diagnosis. §. 3. Quoniam ipsa vulnera quoad externam præsertim faciem in sensus incurrunt, inanem luderem operam, si recensendis *Signis Diagnosticis* diutius immorari vellem : quod enim interiorem concernit constitutionem, situm & magnitudinem, ea nonnisi sagaci conjectura, & accurato Medici judicio sciri poterunt, siquidem haut semper facile judicatu sit, quæ partes internæ vulneratæ sint, & quousque vulnera penetraverint, cum tale Scrutinium Scientia anatomica, & diligenti partium, actionum læsarum nec non exceterorum examine niratur, verbi gratia : in Vulnere Thoracis sanguis cum tussi si rejicitur ; & aer e Vulnere foras egreditur, certiores reddimur instrumentum in thoracis cavitatem penetrasse, ipsosque pulmones cum vasis sanguiferis perfodisse. Ex anatomia ergò sciendum est, quis partis cujusvis situs, quis usus, symptomata simul consideranda sunt, ex quibus apparet succorum corporis indoles & dispositio, hinc & eorum quæ per vulnera ejiciuntur, conditio notanda.

Propria cujusque Partis accidentia contemplari animus non est, cùm vulnerum particularium in propriis Capitibus mentionem jam injecimus, quo Lectorem remittimus,

timus, sed earum partium tùm internarum, tùm externarum, quarum nondum mentio facta est, considerabimus: Ex. gr.

Corde vulnerato vel percusso vel transfosso, sanguis multus effluit, ac præsertim si dexter ventriculus vulneretur, unde etiam niger exibit sanguis ac fervens: Si vasa lymphatica fuerint simul discissa, magna lymphæ copia in thoracis cavitate reperitur, nam ex sinistro cordis Ventriculo sæpè flavus emanat liquor, in his Vulneribus arteriæ languescunt & albescunt, vires collabuntur, sudores frigidi cum colore faciei pallidissimo erumpunt, tandem omnia externa frigent, quod frigus sæpè excipit mors atrox.

Septo transverso percusso & vulnerato, præcordia sursum quasi attrahuntur, spina dolet, spiritus rarus existit, anxietates præcordiorum cum sanguine spumante ejecto sæpe observantur, magna adest spiratio cum gemitu & dolore per totam humeri partium compagem.

Medulla percussa quæ in spina est si vulneretur, nervi resolvuntur vel distenduntur. Sensus intercidit interposito tempore aliquo, inviti per inferiores partes vel semen, vel urinam, vel stercus excernere coguntur ægri.

Icta aspera arteria exiguum sanguinem fundit, ad dorsum plurimus dolor, fauces paulatim sanguine replentur, vox rauca & linguæ aciditas percipiuntur.

Ubi Vulnera venenata sint, seu à venenatis telis aliisque instrumentis inflicta fuerint, ea Vulnera reperiuntur statim sicca, & circumcirca pallida, sublivida & quasi cadaverosa apparente simul adsunt deliquium animi & cordis palpitatio, caput obfuscatur, convulsiones artuum, aliaque symptomata observari solent, tandem accedit Gangræna ac Sphacelus, quem excipit utplurimùm Mors. Nota enim est historia de Balneatore, qui lancetta sua necavit scarabæos, aliaque plura insecta, unde Vulnera, quæ instrumento hoc instituit in V. S. aliisque operationibus, incurabilia exorta sunt.

§. 4. Nunc ad *Causas Vulnerum* accedamus, & primò de iis *Veterum Galenicorum* judicium audiamus, qui *Causas Vulnerum* dicunt omnia illa, quæ extrinsecus advenientia, continuum solvere valent: Vulnera enim partibus mollibus induci fatentur ab externis instrumentis tundentibus, scindentibus, contundentibus, & dilacerantibus, vel animo hostili, vel ex incuria & imprudentia adhibitis, item vel à lapsu, vel ictu bombardæ, aliusque rei externæ continuum violenter dissolventis. Symptomatum quoque in Vulneribus obvenientium rationem reddamus ex ipsorum sententia. Dolorem, tristem illam sensationem deducunt vel à puris quantitate nimia, vel qualitate, vel à calida vel nimis frigida intemperie, doloris enim causa est continui solutio vel intemperies, non sensim sed confertim facta, continui autem solutionem fieri ajunt vel ab humorum influxu, vel à corpore præter naturam infixo, vel à qualibet alia re distendente, comprimente & aggravante. *Inflammationem* Vulneri supervenientem à sanguinis & bilis influxu nimio deducunt, *Oedema* verò eidem accidens ex debilitate caloris nativi, alimentum non concoquentis, sed in pituitam tantùm vertentis fieri asserunt. *Aetiologia secundum Galenicos Vulnerum.*

Pruritum Vulnera sæpè comitantem ab humore salso, mordace, & amaro contingere haud dubitant.

Livorem verò Vulnerum fieri ajunt vel ob caloris nativi exstinctionem, vel ob frigidam intemperiem, vel ob nigrum in parte contentum humorem, vel ob os subtus corruptum.

§. 5. *Paracelsus* inter plurima quæ Chirurgum nosse decet, primum ac præcipuum illud esse dicit, ut *Juxta Paracelsum Causa Vulnerum*

ut quocunque tandem oblato Vulnere, primò statim intuitu, qualenam illud sit, cognoscat, qui de curationis possibilitate, ac fine, certi quid prædicere queat. Sanorum corpora tot casibus exposita esse inquit, ut à variis instrumentis externis inferantur varia & diversa Vulnera, imprimis à plagis cæsim vel punctim illatis, infici quoque dicit ab hostibus enses, gladios, hastas, tela: domesticis quoque usibus venenum contrahere ait instrumenta mechanica, ut falces, ex. gr. quæ usus tempore dum incalescunt naturam eorum quæ secant ut herbarum, rubetarum, aranearum facile recipiunt.

Febres in Vulneribus à cœlo fieri contendit, & tales quidem febres, quæ statis periodis rigore & calore paroxysmum perficiant, quæ quotidianarum ac tertiarum typos observent, quæque non priùs ægrum relinquant, quàm vulnus ipsum coaluerit: superveniunt adhæc Vulneribus affectiones, quarum radix non in ipso Vulnere, sed in toto corpore continetur, ut sunt phrenitides, epilepsiæ, spasmus, &c.

Fusorum verò ac aliorum instrumentorum, quæ frequenter manibus versant homines, (mulieres præcipuè,) virus admodum pestiferum Vulneribus existere arguit, quod ea ex frequenti usu venenum in se recondant vehementissimum.

Hæmorrhagiam in Vulneribus vel ex ira, vel ex Venere, vel ex motu, vel ex repletione, vel ex cœlesti constellatione fieri existimat.

Sinoviam seu *fluxum glutinis albi* duabus de causis in Vulneribus accidere ait, vel enim ægrorum libidine ac inobedientia, vel Chirurgi errore tùm in medicamentis, tùm in deligaturis commisso.

Phlegmonem per vim illatam Vulneribus obvenire ait.

Spasmum verò oboriri asserit à nervis in Vulneribus læsis.

Luxuriantem verò carnem, vel ob medicamenti vim, vel ob plethoricam constitutionem fieri asserit.

§. 6. *Helmontius* in *Vulneribus* non solam continui fieri asserit solutionem, sed simul introduci exoticam qualitatem, unde labra Vulneris indignata, mox æstuant, apostemantur, imò totum abinde corpus febribus ac varia Symptomatum Syndrome conflictatur. *Helmontii opinio de causis Vulnerum*

Pus fieri Author in Vulnere ait, cum fundum vel labra Vulneris acor, putredinis index contrahit. Item vermes in Vulneribus ob putredinem produci existimat, uti in culinis, si carnes corrumpi incipiant illarum juscula acescere solent.

Ipsam Continui separationem esse ait quidem immediatam, atque sufficientem causam occasionalem, quatenus nempe aperit; contundit &c. quæque etiam consolidatione eget.

Vulnerum dolorem suscitari ait ab aqua glareali, quoniam vulnus ex cruore celerem copiosamque parat Synoviam sive glarealem aquam.

Sedationem ergo Archei indignati & irritati necessariam pro Vulneribus forinsecus inflictis & duplatis, quæ proprio nomine ad mentem ipsius dicuntur Vulnera sua, scilicet qualitas & dispositio exotica vel maligna, Vulneribus alias simplibus introducta & impressa per ideas malignas indignationis, iræ, vindictæ &c. concepta, adeoque sola censura læsionis & sensationis injuriæ & indignæ; quando homo læditur, nisi à se ipso, currente simul aeris inimico congressu, unde mox sanguis, & Archeus in labris Vulnerum offensus æstuat, intumescit, apostematur & suppuratur: idque per extractionem dispositionis hujus peregrinæ, qua labra ab omni accedente doloris, & suppurationis pure servantur, moxque per se sponte accrescunt, quia ipsa Natura est morborum Medicatrix.

§. 17.

Secundùm Vvillisium causa Vulnerum.

§. 7. *Vvillisius* nullas alias Vulnerum causas agnoscit præter res omnes scindentes & acutas, quæ parti cuidam violentiùs applicata continuum ejus solvunt. Easdem etiam illorum causas cum aliis Authoribus statuit, tùm quod ad ipsorum vel partis affectæ constitutionem, tùm quod ad eorum prognosin attinet.

Juxta Sylvium causa Vulnerum.

§. 8. *Sylvius* easdem Vulnerum causas statuit, agnoscit enim continui solutionem à quacunque etiam re externa violenter inductam.

Cartesianorum judicium de causis Vulnerum.

§. 9. *Cartesiani* Vulnera in Continui solutione cum reliquis Authoribus consistere haud dubitant, & ea æquè in mollibus ac partibus durioribus contingere asserunt, læduntur enim juxta ipsos modo caro, ossa, modo tendines, vasa alia, ligamenta, &c. Vulnera agnoscunt cum aliis externa & quæ ad internas penetrant partes, ea enim fieri in Capite, Pectore, Ventre & Artubus toto observant die, sunt vel profunda vel superficialia, vel transversa, vel infliguntur punctura, vel à sclopeto, vel à morsu, vel à lapsu vel ictu.

Causas ergo vulnerum esse dicunt vel *res scindentes*, ut sunt culter, forpices, gladii, enses, vitra, glacies, crystallus; vel *res pungentes*, ut sunt acus, aciculæ, spinæ, dentes, tela, &c. vel *res perforantes*, ut sunt globuli grandiores & minores, vel *res contundentes*, ut lapsus, ictus, plaga, elevatio ponderis majoris &c. Quæ omnia partibus corporis vi quadam intruduntur, continuum solvunt, & vulnus excitant.

Nostra sententia de causis Vulnerum.

§. 10. Vulnerum *causæ*, nostro judicio, sunt res externæ variæ violenter partibus nostris solidis intrusæ, sive sint perforantes ut gladius, stylus, hasta, acus, frustum vitri, spina, ictus ac morsus bestiarum, imò hominum iracundorum, globulus ex sclopeto ope pulveris pyrii accensi emissus, sagitta, & innumera alia, quibus discinduntur corporis nostri tubuli, canaliculique, & succis conceditur effluxus, & hinc commixtio perversa oritur, à quà plura ac innumera deducuntur symptomata: sunt & res secantes, ut ensis, culter, &c. sive contundentes, ut pugnus, baculus, lapis, &c. fortiter, & impetuosè machinæ nostræ partibus mollibus carneis fibrosis, atque duris membranosis, imo aliquando ipsis visceribus impulsa intrusaque, interdum & ipsis ossibus, tunc diciur vulgo vulnus cum fractura ossis. Certum enim est canales & membranas in vulnere lædi. Apertio enim eorum vulnus facit, & vulnus sæpe est in membranis, quæ canales constituunt, quæ canalium ruptio fit vel 1. à ruptione, cum vi disrumpitur canalis ab humore quem continet impetum faciente, 2 ab erosione, cum ab acredine canalis perforatur, 3. à vi externa, contusione, punctura, incisione sive sectione.

Prognosis Vulnerum.

§ 11. Relicta causa transitum facimus ad *Prognosin* vulnerum, à qua plurium salus sæpius dependet, interest enim scire, vivente etiam adhuc vulnerato, an vulnus periculosum, vel an, uti illi loquuntur, per accidens aut per se lethale sit. Ubi statim sub considerationem venit distinctio vulnerum in simpliciter & semper lethalia. Periculi certè plena res est judicium ferre de Vulneribus, atque an per se, an verò per accidens lethalia sint renunciare, etenim juxta hujusmodi renunciationes Medicas Juris-Consulti sontes reos condemnare, insontes verò absolvere solent: quia ergo hic de sanguine & curio humano agitur, qui sanguis semel effusus, nullam restitutionem in integrum à Prætore impetrare potest, ideò probè & absque omni præjudicio singula accuratè circa vulnus inflictum examinanda sunt, diuque deliberandum, quod de lethalitate semel statuendum est. Nobis displicet distinctio ab omnibus recepta, nempe inter vulnera *per se* & per *accidens* lethalia. Si vulneratus moritur sympto-

matibus dirioribus, quæ necessariò vulnus sequuntur, cur dicetur tale vulnus per accidens lethale, cum enim vulnus tale non fuerit inflictum, æger non mortuus fuisset. Carnifex vulnera infligit per se lethalia, uno ictu mortem inducens: meliori ergò jure, respectu grauiorum symptomatum vulnera possunt dici valdè periculosa. Qua de causa enim vulnera cordis, cerebri, vesicæ &c. per se æstimanrur lethalia? certè quod tendinosæ ac membranosæ, ac nervosæ, item vasa diversa fuerint læsa, liquorumque hinc effusiones, irritationes, stagnationes, convulsiones, deliria concitata & tandem mors oboritur. Contraria tamen testatur experientia & Autopsia edocens, quandoque stupendas fieri curationes, & generosum Medicum nunquam difficillimis in casibus terreri debere. Sic visum est cordis vulnus non lethale in demortuo, ubi in cordis substantia musculosa cicatrix observata fuit ab inflictu ensis ante plures annos facto. Nec in simplici & absoluta lethalitate temporis habenda est ratio, cùm vulnerati in corde aliisque visceribus & partibus nobilibus quandoque ad diem undecimum, quandoque 15. & plures adhuc supervixerint, profectò non video, quomodo hæc vulnera & absolutè & simpliciter sive semper mortifera dicenda sint: confer *Prechlinum*, *Bonettum*, *VVilhelmum Rivam Chirurg. Roman.* Nos quoque Limburgi vulnus profundum cerebri observavimus sanatum. Sic quoque vulnus glande plumbea inflictum non fuit lethale, in *Ephem. German. Ann.* 9. & 10. *Observ* 85. pari felicitate intestinum jejunum vulneratum sanavit ipse succus nutritius blandus. in sauciati corpore existens, in *Zodiac. Gall. Ann.* 1. *Obs.* 5. adde *Decur. German. Ephem. Ann.* 2. *Obs. Tulpii*, in quibus stupendas plures vulnerum sanationes admiraberis. Plura enim olim lethalia Vulnera nominabantur quàm hodie, ubi dies diem docuit, & vulnera quædam tot retro seculis pro lethiferis habita, nunc non nisi certis positis circumstantiis fiunt mortifera. Ex quibus omnibus patet Vulnera Cerebri non nisi profundiora, nervorum principium & nervos alios attingentia, vel cum lethalibus symptomatibus sociata, lethalia fore. Vulnera etiam cordis profundiùs acta nervos, atque magna arteriosa ac venosa vasa lædentia, item vulnera spinalis medullæ non procul à cervice inflicta, nec non vulnera diaphragmatis in parte nervea, ut & vulnera arteriæ magnæ, venæ cavæ, vel etiam venæ arteriosæ venosæ non procul à corde illata lethalia sæpè sunt: ut & ictus intestinorum tenuium, ubi multa vasa sanguifera concurrunt, in hoc casu sanguis aliique succi effunduntur, & æger mori cogitur. Vulnera vesicæ & ventriculi majora, & in parte nervea inflicta, majorumque tendinum nerveorumque cum dirioribus symptomatibus ex necessitate lethalia censeri possunt, & sunt periculosissima. Vulnera quoque hepatis, lienis, pancreatis, diaphragmatis in parte membranosa, item fibrarum plurium in abdomine contentarum, utplurimùm sunt periculosissima imò lethalia. Idcirco necesse est, ut inspectores Vulnerum in Anatomico Studio ritè sint versati, texturam, constitutionem, connexum, situm, & usum partium internarum probè sciant, Cadaver etiam cautè aperiendi & sollicitè inspiciendi modum calleant: præterea in vulnerati ætatem, statum pristinæ sanitatis, vulneris modos & figuras, instrumentum, quin & posituram corporis in qua tum temporis Vulneratus læsus est, atque insuper in omnes illas circumstantias & accidentia, quæ in ipsa vulneratione, & ab ipso vulnerato, tum ratione curæ, & diætæ, ut & quoto die acciderint, anxiè inquirant: & quæ ulterius scitu necessaria sunt ex actis à Judice loci collectis petant, singula attendant trutinentque. Unde manifestò patet, non cuivis Bar-

Barbitonsori, aut Balneatori, aut Carnifici soli Vulnerum inspectionem aut Cadaveris apertionem tutò committi posse, sed artis probè peritos Medicos ac exercitatos Chirurgos consulendos esse, videantque illi Judices, quomodo conscientiæ suæ consulant, qui contingente graviore vulneratione, aut etiam non necessaria, si quis vulneratus demortuus est, Cadaveris apertione & inspectione, imperitos & quemcumque tandem proximè habitantem Empiricum ad inspectionem vulneris ac curationem Vulnerati, apertionemque demortui requirunt. Etenim quomodo quæso accuratam, legitimam, ac juxta leges artis institutam inspectionem vulneris; aut apertionem Cadaveris, aut etiam æquum super lethalitatem vulneris judicium exspectare poterit Judex ab eo qui arti nunquam studuit. Hoc tamen non obstante, quantum hoc in passu toto die peccetur, optimè norunt Collegia Medica, utpote quæ hujusmodi à Barbitonsoribus, & Balneatoribus & Carnificibus commissos errores, atque absurdas sæpe relationes vix satis detestari possunt. Materia hæc meretur ut intimius examinetur, nobis verò hac vice non liber, festinandum enim nobis est ad reliqua prognostica, in qua prognosi ritè formanda observandas sequentes regulas experientia & rationibus sancitas, nobis præfigimus, ex quibus periculum hauriri potest. 1. Loco stet *pars læsa*. 2. *Vulnus ipsum*. 3. *Ipsius cura*. 4. *Vulnerati persona*. In parte læsa præprimis considerandum qualis illa sit, an nobilis, & qualibus partibus solidis & fluidis constet, & an ad vitam simpliciter necessaria sit nec ne? an majora vasa, nervos ac tendines habeat? In vulnere ipso videndum & sciendum est, quo instrumento id factum, an venenatum, an verò minus, an cæsim, punctim aut contundendo factum, explorandum quoque est, an vulnus sit magnum, transversum, profundum, an in ipso plures fibræ, arteriæ, venæ, tendines, ac nervi discissi ac lacerati fuerint, quæ necessario & inevitabiliter graviora post se trahunt symptomata, ex. gr. hæmorrhagiam nimiam, dolores, vigilias, subitaneam inflammationem, Gangrænam, Sphacelum, deliria, convulsiones, &c. In *Cura* observandum est, an remedium adsit applicandi possibilitas nec ne? an Chirurgus peritus in promptu adfuerit, an iste cum Medico nihil auxilii & remedii omiserit, aut uterque vel ambo inter operandum aliquid erroneum commiserit. In *persona* Vulnerati perpendendum est, an ante acceptum vulnus sanus fuerit nec ne, an nullum in Diæta commiserit errorem, an ex præscripto Medici vixerit.

In genere vulnera punctim inflicta plus alunt periculi quàm quæ cæsim facta sunt. Vulnus cum intensa febri inflammatoria, dolore, convulsivis motibus, monstri quid alit, imprimis si ab initio Vulneratus se rite habuerit, & citra causam aliquam manifestam externam ruat in deterius. Vulnera Nervorum aliquando bona apparent, sed ex improviso invadit Vulneratos convulsio, hinc infida sunt, si materia serosa effluat instar seri, (*wie Molcken*) vel si lactea instar albuminis ovorum vel aquea, dicunt Chirurgi id esse *das Glied wasser*: cùm verò nostro judicio vel succus nutritius vel lympha ex vasis lymphaticis discissis emanans est. Si nervus, aut tendo, aut arteria aut vena, si in totum fuerint recisa, minus intendent periculum; quàm si tantum ex partu fuerint dissecta. Vulnera hæc nervorum, item tendinum aliarumque membranarum gravioribus stipata symptomatibus sunt periculosissima, & ut plurimùm lethalia. In vulneribus pus laudabile & maturum, seu concoctum uti vulgo dicunt, mox apparens, sicuti testimonium sanguinis succique nutritii ritè dispositi perhibet, ita brevi sanationem pollicetur. Tempore æstivo, & qui-

quidem circa dies caniculares, nullum vulnus quamvis exiguum in subjecto cacochymico seu scorbutico superficialiter tractandum, cùm eo tempore ex parvo vulnere magna oriri possit calamitas, prout id pluribus comprobare possim exemplis; Succi enim nostri non tam multis gaudent spiritibus, quia quia tum temporis calidissimi per apertam portam puta cutis spiracula evolant, & sic sanguinem nostrum reddunt debilem & imbecillem, hinc & ipsa pars suis caret spiritibus, & sic mixtura turbatur & inordinata fit mixtio, unde sæpe Gangræna ac Sphacelus natales suos habent. Sic videmus cerevisiam quoque diebus canicularibus facilius acescere quàm hyeme. Nimium etiam frigus Vulneribus etiam obest adeò ut Nobis persuadeamus, si aer à vulnere arceri possit, vulnus sponte iterum coniturum esse. Frigus enim obstructiones parit coagulando succos in vulnere existentes, impedit transpirationem incrassando omnes succos, hinc sæpiùs inflammatio, Gangræna, livor, &c. ortum suum habent.

Si in magnis Vulneribus & pravis tumor non appareat, id ingens portendit Veteribus malum, quod tamen nostra experientia falsum est, melius enim est nullum adesse tumorem, denotat enim partes fluidiores posse circulari, nec tot discissos esse canales. Vulnera quo diutius aeri exposita sunt, eò faciliùs sphacelantur. Vulnera à sclopeto inflicta plus damni inferunt quàm alia, non verò propter imaginariam illam ambustionem, quam à glande fieri plures persuasum habent, ast ob variarum fibrarum, aliorumque canaliculorum fortiorem contusionem, & subitaneam earum discissionem. Nisi enim is qui bombardam explodit, admodum vicinus sit corpori læso, ita ut flamma pulveris pyrii attingere possit, nunquam ambustio animadvertitur: hinc montes aureos frustra pollicentur ii, qui arcana sua nescio quæ antipyretica contra ambustionem crepant jactantque. Vulnera venenata sæpius sub pelle vulpina ex insidiis suam exercent atrociam, & si in aliis, certè in iis momentum temporis, à quo magni exercitus clades hoc tempore sæpius dependet, reverenter habendum, cum præsentia tempora, uti olim, teste *Curtio* apud *Alexandrum*, & segnes Medicos & lenta remedia non expetat. Vulnera quorum labia maximè disjuncta sunt, ut in rotundis vulneribus videre est, difficiliora sunt curatu, quàm eorum quorum labia facilè conjungi possunt; ratio in promptu est, quia tubuli sibi propius accedere & sic accrescere possunt. Malum signum habetur, si convulsiones *Vulnus* comitantur, denotat enim lacerationem & contusionem majorum nervorum, ita tamen factam, ut istæ fibrosæ partes non planè discissæ, sed tantum punctæ fuerint, unde circulatio succorum imminuitur, & per consequens inflammatio, gangræna &c. aliaque symptomata producuntur.

Vulnera Sclopetorum summam etiam spirituum & sanguinis perturbationem inferunt, semper enim aliquid de ipsa substantia aufertur; sic quoque est semper Vulnus compositum, vix enim transit globulus cutim, ut non nervos, tendines, fibras atque varios cum contusione maxima tubulos lædat. Vulnera sclopetorum sunt vel cum vel sine ossis fractura: illa sunt periculosiora & curatu difficiliora, hæc verò non tàm periculosa. Vulnera quæ cavitatem insignem penetrant, ut caput, pectus, ventrem, sunt periculosiora quàm si transirent partem carnosam.

Vulnus ab acu lethale observatum est, testantibus *Ephemerid. Germ. Ann. 3. Obs. 319.* Sic dum hæc scribimus, quidam duorum digitorum unguibus comprehendit mammæ alicujus fœminæ partem, & fortiter comprimit, à qua pressione tumor urgens exortus est, qui

tandem exulceratus, & metus erat, ne cancer ipsam corripiat. Vulnera nervorum, ceu diximus, vix sanabilia sunt, instituimus sæpius in canibus experimentum, quibus nervos recurrentes ab utroque latere cultro dissecavimus ad omnem vocem vel sonum eis adimendum, altero tamen die vel tertio canes sic vulnerati utplurimùm sine voce moriebantur.

Vulnus à fele rabida Vetulæ cuidam inflictum non tantum maximam inflammationem, sed & gangrænam accersit illi, quæ tamen congruis infrà dicendis remediis feliciter curata fuit. Vulnera aliàs à rabidis animalibus inflicta periculosissima sunt, accidit sequens exemplum hoc anno. Puer 17. annorum auceps avium Ortelans dictarum, ante 4. mensium spatium à cane rabido mordetur in manu, quo morsu facto assumsit theriacam & benè sudavit, vulnerique congruis etiam prospexit remediis, ut ritè consolidata fuerint vulnera parvula. Quid fit? puer iste hisce diebus absque ulla data causa de cordis anxietatibus maximis conqueritur, & prorsus nihil deglutire potuit ob spasmum, & sic intra 24. horarum spatium absque ullo alio obveniente symptomate mortuus est. Sic sæpè fermenta ista venenata in tubulis diu latere possunt, data verò occasione facile sanguinem nostrum coagulare & mortem accersere possunt. Ictus etiam vesparum & apum aliorumque animalium infligunt etiam vulnera, quamvis minima, attamen utplurimùm pungunt corpora compactiora ut sunt partes fibrosæ, tendinosæ ac membranaceæ, hinc etiam oriuntur atrociora symptomata, ut sunt inflammatio, convulsio, gangræna ac nonnunquam ipse sphacelus. Nuper balneator quidam hujus civitatis venam secaturus loco venæ nervum tetigit, à qua punctura atrocissima symptomata, ut, Inflammatio, gangræna, sphacelus ac tandem ipsa mors subsecuta est.

Diæta Vulnerũ. § 12. Atque hæc quidem de *Prognosi* in genere dicta sunto, cùm Vulnerum particularium prognosin suo loco jam dixerimus, restat ut *Diætam* paucis etiam attingamus. Ante omnia vitandus est aer, quicunque enim in vulnere accendus est, qui solus ita poros vulneris destruere potest, ut Gangrænæ aperiantur fores. Si enim recens Vulnus in momento constringi possit, ut nec aer externus irrueret, nec amplius quid è vulnere efflueret, à solo liquore nutritio dulci fibris aliisque canaliculis ruptis apposito consolidaretur. Maximè enim aeris habendus est respectus, qui sæpe quid in sinu gerit quod Vulneribus infensum est, uti constat ex obsidione Insulæ Candiæ, ubi Christiani tum temporis levissimè vulnerati, quicquid etiam adhibuerunt Medici ac Chirurgi, obierunt. Contrà Æthiopes ad caput bonæ spei habitantes gravissimis Vulneribus nil applicant aliud quam sevum ovillum, quod calidum Vulneribus instillatum, ea feliciter curat, nimirùm aerem jam ingressum expellendo & recentem non admittendo. Inprimis verò vitetur aer frigidior ac calidior, & sit potius temperatus, pessimè enim consulunt sanitati ægrorum suorum illi Chirurgi, qui sepius Vulnera detegunt & aeri exponunt.

Victus sit tenuis, boni lacteique succi, hinc enim generatur optimus chylus qui vulnerum est balsamus universalis, & quod Veteres *Naturæ* adscripsere, id Nos huic succo nutritio adscribimus. Angue pejus fugiantur omnia acida & salsa saccharataque, cò enim semper respiciendum, ut succus nutritius dulcis ac fluidior generetur. Conducunt ergò omnia hordeata, aliaque juscula cum succo Cherefolii, Veronicæ, Beccabungæ, Portulacæ aliisque cocta, item conveniunt varia aromatica. Malè ergò Veteres in Vulneribus commendarunt diætam frigidiorem, inde enim magis incras-

incrassantur succi & functiones reliquæ impediuntur. Vulneratis semper alimenta calida dentur, imprimis, si febris adest, in hoc enim casu frigida maximè nocent.

Potus non sit liberalior, sed moderatus, cerevisia sit tenuis ac ritè defæcata & herbis vulnerariis maritata, vini generosi usus præsertim in assuetis non planè interdicatur, uti fecerunt Veteres, eligatur dulce vel Gallicum vel Hispanicum vel Hohtadiense crudiori Tartaro non abundans, nec adeò acidum, ut sunt quædam vina Rhenana.

Sed Vinum optimum non sumatur mensuratim, ast cochleatim, sic enim vinum sanguinem & succos nostros corroborat, & hic multùm consuetudini dandum est, si enim succi nostri singulari gaudent mixtura particularum vinosarum, iisdem & sustentari volunt, ex. gr. si enim quis vino adusto assuetus sit, & una vice id intermittat, certè maximum vitæ periculum incurret, ceu pluribus exemplis demonstrare possumus. A solo lactis potu calido periculosè vulneratos bene habuisse hactenus observavimus, imprimis si potus Theæ fuerit commixtus, vel solus potus Theæ vel Caffeæ, vel Veronicæ aliusque herbæ Vulnerariæ conducet.

Somnus & Vigiliæ mediocriter se habeant, somnus tamen sit liberalior, magis enim convenit quàm Vigiliæ immodicæ, Æger non decumbat in latus læsum.

Excernenda assumptis respondeant quantitate, & justo excernantur tempore. Vitentur præprimis in Vulneribus animi passiones, nocent enim ira, mœror, Venus, quæ existunt sanguinis, ac imprimis succi nervei coagulatores maximi, quæ eapropter ceu pestis fugienda sunt: sic & risus vitetur, cujus noxam vide apud *Hildanum Cent.* 1. *Obs.* 15. *pag.* 26. Maximè enim, ceu dictum, ab animi passionibus coagulantur sanguis ac succi corporis reliqui, qui coagulati quam tragædiam producant, Medicis omnibus jam notum est, imprimis in Vulneribus, ubi omnes succi liquidiores ac fluidiores esse debent, ut eò citiùs per canaliculos minutissimos fluere & refluere possint, hinc enim fit consolidatio Vulnerum, à stagnatione verò & coagulatione è contrà fiunt inflammationes, tumores, ulcera & alia plura mala, alibi ad nauseam jam dicta.

§. 13. Perspecta *Diætâ* nunc ordo nos jubet accedere ad *Curam Pharmaceuticam* ac *Chirurgicam*, prius ergo *Veterum* de *Vulneribus* audiamus curandi rationem, quæ juxta ipsos consistit in labiorum disjunctorum reunione, ut illa, quæ per divisionem plura sunt facta, unum fiant per unionem, quam dupliciter fieri asserunt, vel à Deastra Natura vel à Medico. *Naturam* dicunt id facere tanquam agens præcipuum, & tanquam causam efficientem, alterantem, regenerantem, alentem, nisi fuerit impedita; Medicus verò secundùm eos saltem tanquam minister naturæ, impedimenta removet, atque ita secundariò curat: quod ut faciat, debet primò efficere, ne quid extraneum in Vulnus incidat; ut sunt pili, pulvis, oleum, quod conglutinationem impedit: secundò ut, si quid inciderit, tollatur, ut sunt sanguinis grumi, ossa, terra, &c. quæ si absque ægri interitu demi possint, demenda esse ajunt, idque bifariam, vel instrumentis vel medicamentis. In telorum extractione diligenter attendunt eorum figuram & partem cui affixa sunt, & quàm profundè hæreant: Instrumenta telis extrahendis apta dicunt *rostrum corvinum*, *forcipes*, *novacula*, *terebras*, *impellens cavum*, *seu perpulsorium fæminam*, & *perpulsorium marem*. &c. Medicamenta, quibus externa tela scilicet spinas extrahunt, sunt emplastrum diadictamnum, sapo niger, rad dictamni albi, aristoloch. rotund. cum melle mixta, arundinis, radix thapsiæ, sagapenum, ammoniacum, lignum visci quer-

Curatio secundum Galenicos Vulnerum

quercini, succinum, magnes præparatus &c. ex quibus parant emplastra, vel unguenta vel cataplasmata. Extractis & remotis iis, quæ curationem frustrabantur, partes disjunctas reuniendas esse consulunt, labia Vulneris æqualiter & comitanter conjungendo, quod Medici potiùs quàm Deastræ *Naturæ* beneficio perfici ajunt, Fieri autem reunionem contendunt, vel vinculo ex duobus initiis circumdato, vel ligatura sola, vel sutura, vel fibulis impositis, aut horum quibusdam emplastris glutinantibus, omnem, quantum fieri potest, dolorem præcavendo: suturam plerumque fieri debere statuunt in partibus mollibus. Eò etiam respiciunt ut partes debito situ, pulvinariis, fasciis, aere competenti conserventur. Veteres de conservanda partis temperie in Vulneribus maximè soliciti sunt, hac enim conservata vulnera facilius conglutinari & sanari dicunt, cùm solius sit temperamenti & naturæ opus: Necesse esse proinde ajunt partis tonum & siccitatem in suo gradu continere, quod fieri dicunt optimo instituto victus ordine, pharmacia, phlebotomia & Topicis medicamentis, inter quæ siccantia, moderatè refrigerantia & adstringentia commendant, ut nempè superfluæ humiditates absorbeantur. Refrigerantia concentrare ajunt calorem & unire: Astringentia verò corroborare & repellere, laxitatem parti adimendo, quæ ad humorum receptionem plurimum facere afferunt; Glutinatione enim & inviscatione opus esse monent, quæ plurium corporum unionem per mixtionem partium procurat.

Vinum nigrum stypticum seu austerum astringendi, & siccandi vi vel facultate pollere dicunt, item sequentia, ut sunt, succus millefolii, anagallidis, plantaginis, fol. salicum, vesicarum ulmi, cupressi, equiseti, pulv. sangv. draconis, boli armen. cort. granat. balaustiorum, gallarum immatur. rosar. rub. corall. rub. lap. hæmatit. terr. sigillat. santal. rub. mast. sarcocoll. aloe &c. ex his plura componunt medicamenta; magnifaciunt empl. diapalm. de cerussa, ungu. aureum, citrinum, basilicum; ad partis robur conservandum ex iisdem parant varia defensiva, qui superiori parti membri, ad impediendum humorum affluxum applicant. Purgationem quoque Veteres in Vulneribus magnis suaserunt ob revulsionem, si nempe partes superiores fuerint læsæ, per inferiores partes corpus evacuant, & prout humores maximè peccare videntur, & patientis temperamentum indicat, ita & purgationem esse dicunt: Si nempe biliosi redundent humores, cholagoga, si melancholici peccent, melanagoga exhibent. Hippoc. & alii in Vulneribus (non verò sine periculo) scammonium promiscuè adhibuerunt. Quod symptomatum Vulnerum curationem attinet, si dolor oriatur à calida intemperie, & post illam frigida, calidam intemperiem corrigunt decoctis, vel aqua vel succis refrigerantibus, ut decoctis, aqua vel succo solani, lactucæ, endiviæ, rof. violarum, nenufaris &c. sæpiùs applicatis, vel albuminibus ovorum benè conquassatis cum oleo rosaceo, iisque madefactis linteis sæpiùs adhibitis. Frigidam intemperiem contrariis curant: utpote coquunt salviam, rorem marinum, folia lauri, lavendulam, majoranam, &c. in vino generoso, & applicant, madefactis in eo linteolis, vel spongiola in oleo vulpino, chamæmelino, de spica, lumbricorum & similibus intincta superligant. Si veneni adsit suspicio, hisce semper alexipharmaca & venenum attrahentia commiscent, si verò corpus quoddam extraneum dolorem excitet, ut v. gr. grumi sanguinis partem distendentes, fluxiorem revellendam esse ajunt per venæsectionem; si alia qualiacunque, hæc quamprimùm removenda: eodem modo si à vinculis, vel suturis excitetur dolor, illa laxanda esse dicunt, has verò tollendas.

Si quantitas puris dolorem faciat, huic exitum per dilatationem procurant. Anodyna interdum adhibent, ut oleum nenufarinum, de mandragora cum pauco opio, & castoreo ad corrigendum frigus: vel contundatur solanum cum radice, & cum axungia suilla bulliat fiatque unguentum. Medullam panis cum lacte vel aqua ferventi coctam ad modum cataplasmatis apponunt.

Si inflammatio vulneri supervenerit, huic quantocius occurrunt, recurruntque ad venæsectionem, deinde contundunt malum granatum dulce in mortario, & affundunt vinum stypticum dulce, parantque ex his cataplasma quod apponunt. Si Erysipelas vulneri accidat, purgant vel corpus, vel cataplasma ex succo solani, & farina sem. lini, in ipsum autem vulnus digestivum sequens vel simile imponunt.

℞. *Terebinth. opt. aq. solani aliquoties lotæ* ℥i.
farinæ bordei vel lini ℥i.
vitell. ovi No. i.

Agitant benè simul. & efficiunt linimentum. Si convulsio contingit vulneribus, & quæ fit secundùm eos ab inanitione, Topica varia eligunt, & hydræleum applicant calidè: item ol. amygd. dulc. rosac. violac. lil. alb. pingued. anserin. anatis, butyr. recens. In Vulneribus superficialibus sequentem commendant *pulverem aglutinativum*, albumine ovorum exceptum, & appositum.

℞. *Boli armen.*
aloes hepat.
Olibani
Myrrhæ
Masticer
Sarcocoll.
tragacanth. aa. ℥ ß.
farin. hordei
fabar. aa. ℥i.
M. F. pulvis.

Exsiccata lintea semper vino madefieri volunt, carnem verò generantia, vel debiliter exsiccantia & abstergentia sunt mastix, olibanum, colophonia, farina hordei, fœnum græcum, aloe, resina, vinum rubrum. Mediocria verò sunt farina lupinorum, orobi, fabarum, aristolochia utraque, iris, ungu. basilicum minus, de betonica, de cerussa, aureum, de matrisylva. Maximè autem talia dicunt limaces ust. plumbum ustum, myrrh. centaurium minus, unguentum Apostolorum de tutia. Primò ergò Galenici vulnus abluunt vino calido, & concoquentia adhibent, qualia sunt ex vitellis ovorum & terebinth. digestiva dicta: secundò detergentia quæ parant ex melle, vel syr. rosaceo, farina hordei, fabar. hisce factis ad sarcotica deveniunt, dein cicatrizantia applicant, qualia sunt cinis cotii ussi, galla immatura, malicorium, balaustia, acacia, sumach, bolus armena, cerussa alba, plumbum ustum, pulvis arnoglossæ, ungu. de cerussa, de minio, de lithargyrio, sangu. draconis, terr. sigillat. pulv. rosar. santal. rub. Si cicatrix eminens fuerit, scarificant, dein erodunt & alumen ustum adhibent, vel eminentiam novacula excindunt, vel pondere laminæ plumbeæ reprimunt.

Supercrescentiam carneam tollunt corrosivis calidis in quarto gradu, acribus & abstersivis, talia sunt Chalcitis, misy, sory, chalcantum, ærugo, alumen ustum, rad. asphodeli, trochisci de calce idem faciunt, sed mitius spongia & stupa cannabina minutim incisa, linamenta antiqua muria imbuta & exsiccata.

Curationem *Vulnerum* à morsu vel ictu venenatorum animalium illatorum dicunt esse debere extemporaneam, antequam vires prosternantur, instituunt fortem ligaturam, ne venenum cor petat, cucurbitulas siccas, si earum pars sit habilis, applicant, vel cauterium actuale vel potentiale, vel Theriacam cum alliis, cæpis vel pulvere gentianæ apponunt, si magnus adsit dolor post cucurbitularum ad-

motionem, gallinam per medium sectam, vel omentum hędi, procelli, vel agni adhuc calens superligant. Interea vitalem indicationem minimè negligunt, sed Theriacæ ℥ ij. in vini generosi ℥ iii. dissolu. & exhibent vel.

℞. *pulv. cancror. fluviatil.*
magnet. ppt. aa. ʒ ß.
Aq. scordii.
pimpinell.
vini albi aa. ℥ iß.
Syrup. de succo citri ℥ß.
M. F. potio.

Item Theriacam diatesseron in vino dissolutam propinant, etiam theriacam in oleo rosac. dissolvunt & in vulnus linamentis intrudunt, item æstimant scordium, centaureum minus, terram lemniam, pulu. cancrorum fluviatilium, dictamn. &c.

In vulnere nervorum à punctura cæca, ut dicunt, instrumento sc. subtili facto, egere ajunt dilatatione & interdum omnimoda incisione: si verò punctura non fuerit cæca sed aperta, tunc adhibent dolorem mitigantia simul & abstergentia, ut sunt oleum vetus calens therebinth. hyperic. lil. alb. vlpinum, de castoreo, ovorum, quæ bis de die applicant. Membrum quoque vulneratum foveri jubent hydrelæo calido, ita tamen, ut semper ante refrigerationem deponatur & renovetur fomentum, vel emplastro vulnus muniunt, seu cerato ex cera terebinth. & pice facto, inuncta tamen prius oleo tota parte: semper verò ab acribus cavendum esse ajunt.

Paracelsi cura in Vulneribus. §. 14. *Paracelsus* Tyrones suos in *curatione vulnerum* ita docet, ut prius sciant quænam sit efficiens causa curationis Vulnerum, eam enim conveniens medicamentum indicare posse dicunt; statuit ergò, Deastram naturam corporis, carnis, ossium, nervosarumque partium radicalem ac congenitum balsamum in se continere, qui vulnera, puncturas, omnemque continui solutionem curandi facultate præditus sit, quod sic intelligendum vult: Balsamus naturalis in carne reconditus, carnosum vulnus sanat. Sicque secundùm Authorem omnis humani corporis pars curationis efficientem causam, i. e. naturalem Medicum in se continet, qui ipsius continuationem solutam denuo conjungat. Non Chirurgum sed Balsamum hunc vulnera curare ait, definit itaque Chirurgum custodem naturæ (balsami radicalis) ab actionibus externorum elementorum. Pus in vulneribus detentum aliud à putredine esse vulneris dicit, aliud à nutrimento medicamentoso, quod excrementitium pus dicitur. Monet quoque Chirurgos, ut vulgatum suendorum ac albumine ovi oblinendorum vulnerum morem abjiciant, tanquam naturæ adversissimum: Curationis internam causam intuendam esse vult, exterius verò vulnus mundum servandum esse præcipit, & ab injuriis tuendum. Hanc namque veram esse curandorum Vulnerum methodum arguit.

Deligandorum Vulnerum rationem tùm in recentibus cùm inveteratis plagis commendat maximè, aptam namque ligaturam mirificè in inveteratis prodesse scribit, recentia vulnera à symptomatis præcavenda esse ait. Vulnus itaque vel mundum antea, vel jam demum mundatum, singulis diebus bis deligandum vult, præcisè semper duodecim horis interpositis; post duodecim enim horas cujusvis medicamenti actionem, & nutritionem elanguescere statuit; ex quo vulnus ipsum postea paulatim in deterius prolabitur.

Suturas rejicit author, dicitque, Naturam ipsammet vulnus suere ac conglutinare, medicamentis enim legitimè adhibitis nervos, ligamenta, tendines, cutem, carnem naturæ suenda ac glutinanda relinquit. Hinc suendi rationem non solùm ut ab arte alienam, sed ut dolores, & fluxiones concitan-

tantem improbat, & dolet tàm inartificiosam operationem inter artis secreta numerari. In quarum locum Author substituit pulveres glutinatorios ac aquas colleticas.

Deligaturus initio Vulnus, primùm omnium ipsum oleo vel balsamo vel unguento vulnerario tepidis, una cum his, quæ in iis intabuerint, implet, dein Emplastro Stictico imposito accuratè deligat, circa vulneris autem regionem eadem ipsa adhibet, vel oxyrrhodino ipsum membrum irrigat, & istud continuandum præcipit in novem vel octo dies, prout vulnus ipsum magnum vel parvum exstiterit: immutat autem seu iterat singulis duodecim horis. Istis ritè perfectis, majore cura nil opus esse ait, nisi vulnus admodum amplum sit, vel in quo tendo vel ligamentum aliquod vulneratum majora symptomata minetur: ubi vulnus punctim factum est, Syphone oleum aliquod ex prædictis injicere jubet, vulnusque curat.

In Vulneribus sacrificationem vel venæsectionem naturæ oppressæ subvire ait, sanguinis verò immodicam profusionem culpat, quæ sæpè dyspnœam, quandoque hydropem aliosque tumores effecisse notavit.

Author in Vulneribus ad purgandum sanguinem Aquam Cichoreæ & Camedryos exhibet; hæ enim secundùm ipsum, omnem sanguinis noxam tollere aptæ sunt.

Vulnerariarum potionum facultatem in eo consistere ait, ut auxiliante natura, intrinsecus omne vulnus tàm cæsim quàm punctim illatum percurare possint. Potiones enim has natura ceu alimentum recipit, cui quæ inest medicamentosa vis non respuitur à natura. Potiones hæ vulnerariæ, juxta ipsum, conservant naturale temperamentum, omnemque intemperiem corrigunt, adhæc naturam sic alunt, ut planè nil ipsa præterea desideret. Simplicia ex quibus potiones vulnerarias Author parare solet, sunt sequentia: Sanicula alba, silvestris, alchimilla, dracunculus, ophioglossum, sapo, senecta serpentis, trifolium, consolida media, telephium, pastinacæ sativæ alterius herba, limonia utraque, mumia, sperma ceti, noctua, terra sigillata vera; Rhabarbarum, Buxi folia, Cyclamen, Periclymenum, Tuber, Aristolochia, Agrimonia, Symphytum, Persicaria, Beta utraque, pavonis pennæ, polytricum aureum sive Apuleji, lilium convallium, id est, Ephemeron non lethale. Inter hæc tria esse dicit, quorum succo epoto, omnia vulnera ac puncturæ curentur. Item duo notata esse, quorum utrunque priùs aquæ intinctum, si vulneri imponatur, ipsum vulnus prius glutinari, quam herbæ computrescant. Estque & unum ex his, quod ter potum vulnera, omniaque Vulnerum Symptomata glutinare ac tollere efficax est. Vinum cum nonnullis prædictis herbis in cantharum imponit, ac commissuris vasis probè circumlitis in duplici vase decoquit; sic enim de vini substantia ac viribus non solum nil perditur, sed & in illud omnis facultas herbarum decoctarum transit. Deligit vinum antiquum album, tenue: vitandum autem esse ait rubrum ac crassum. Possunt ad mentem Authoris vindemiarum tempore, sine coctura, potiones tales parari, si herbæ enumeratæ in musto deferbuerint, ac post tertium mensem aliæ recentes impositæ fuerint, ut vinum omnem earum qualitatem induat, quod deinde absque ulteriore præparatione, potionis vulnerariæ loco dari poterit: cinnamomum hisce decoctis adjicit, tùm gustus commendandi, tum restaurandarum virium gratia. Simili ratione alimenta vulneraria parat, si carnes vel pullos ac gallinas &c. cum aqua quantum sufficit, adjectis herbis vulnerariis, in duplici vase decoquit, vel si aqua displicuerit, in vino bullire facit, ac dein gelatinam parat; hujusmodi enim alimenta mirum in

modum

modum Vulnerum glutinationem adjuvare scribit.

Formulas potionum vulnerariarum sequentes tradit.

℞. *Saniculæ*
Vincæ pervincæ
centaureæ
Betonicæ aa. M i.
consolidæ regalis M ß.
Agrimoniæ M ii.
decoq.

Vel:

℞. *Ophiogloßi* M iii.
Alchimillæ M ii.
Vincæ pervincæ minoris M i.
Periclimeni M i ß.
Rhabarbari ℥ i.
Rhapontici ℥ iii.
coq. ut dictum est.

Vel:

℞. *Angelicæ* ℥ ß.
Mumiæ ℥ i.
sperm. ceti ʒ ii.
glandium ℥ ii.
Telephii M ii.
Ciclaminis ℥ ii.
Limonii utriusque aa. M iii.
Vini quantum sufficit, fiat decoctio in duplici vase.

Alios quoque præparationum modos habet, si herbæ in aquis destillatis intabuerint, ac postea in duplici vase coquantur, ex. gr.

℞. *Aquæ limonii sextarium unum*,
herbarum limonii M i.
Diapensiæ M ß.
Vincæ pervincæ M ß.

Fiat decoctio eo quo dictum est modo in cantharo. Baccas Juniperi, in quibus latere dicit singularem ac secretiorem quandam facultatem vulnera respicientem, sequenti modo præscribit:

℞. *Baccar. Iuniperi contus.* ℔ ii.
Limonis utriusque
Periclimenti radicis
Diapensiæ albæ aa. M ß.
Ophiogloßi M i ß.
Symphyti
aristolochiæ aa. ℥ v.
persicariæ ℥ iv.

Destillentur arte Chemica, aquæ destillatæ rursus immergantur herbæ dictæ, tùm Baccæ Iuniperi cum cinnamomo, & fiat decoctio in diplomate vase benè occluso. Similiter ex floribus vulnerariis cum spica parare novit pinguedinem quandam quam parva dosi, tam in cibo, quam in potu sumptam vulneribus prodesse memorat. ex. gr.

℞. *Fl. spicæ* M i.
hyperici M iv. ß.
verbasci M ii ß.
Bethonicæ
centauri minoris
prunellæ aa. M ß.
parat id more solito.

Sequens universale dicit:

℞. *Rad. Symphyt.* ℥ ii.
aristolochiæ ℥ iii.
calami aronis ℥ i.
Ireos ℥ ß.
herbæ vincæ pervincæ M iv.
saniculæ albæ M ß.
pennarum extremitat. pavon. ℥ ii.
Myrrh.
Mastìcis
Thuris
Mumiæ aa. ℥ ß.
coq. in vino vel aqua communi, prout necessitas postulaverit.

Idem Author inter Topica Vulnerum cum antiquis, Græcis, Arabibus, Mauritanis, Ægyptiis laudat unguenta quorum corpora sunt Mel sc. & Butyrum, ea ratione, quòd Apes & Boves omne genus florum ac herbarum exsugere & depascere videat, existimans iis varias herbarum facultates communicari: seq. ergò communicat formulas:

℞. *Butyri maialis* ℔ i.
Arnoglossæ
limonii utriusque
Betæ cum radicibus aa. M i.
Ophioglosÿ M ii.
contundantur & permisceantur cum butyro & insolentur per menses aliquot, post percolentur ac serventur ad usum.

Diligit ipse efficacissima, ut sunt rad. Symphyti, Aristolochiæ, Ophioglossum, limonium & intestinà terræ. ℞. radices & herbas ex commemoratis quæ placuerint, eas adhuc virides contundit in formam pulticulæ, postea affundit vini tantum ut paululùm supernatet, coquit

coquit in duplici vase Cantharo inclusa per horas decem, dein exempta rursus commiscet & percolat, ac adjectis mellificii apum recentis vel butyri quantum sufficit, mixtisque omnibus imponit in cantharum & coquit ut prius, cocta iterum percolat, ac prelo exprimit, denique Alembico indita insolat usque ad justam consistentiam & reservat ad usum, quod unguentum magni æstimat.

Ex resina laricea & abiegna etiam parare solet unguenta, ut:

℞. *Resinæ laricea* ℔ i.
album. ovor. No. 20.

Agitentur benè ac subigantur, fiat unguentum colore subflavum, cui permisce

pulv. rad. Symphyti majoris ℥ ß.
aristolochiæ rotundæ ℥ i.
farinæ hordei ℥ vi.

subigantur omnia & fiat unguentum perfectum in omnia Vulnera.

Aliud parat ex abiegna.

℞. *Resinæ abiegnæ* ℔ i.

liquefiat paulatim & à sordibus perpurgetur; post adjice

Medullæ vituli parum,
radicis symphyti vel
intestinum terræ tantundem,

contundantur omnia & permisceantur in mortario calido, & imponantur vulneri.

Olea seu Balsama Vulneraria magnificit Author, & quidem sequentia composita.

℞. *Corporis i.e. olei vel Terebinth.* ℔ i ß.
Camomillæ
rosar. rubr.
prunellæ aa. M i ß.
Hypericonis M iii.
Fl. centaureæ
Chelidoniæ aa. M ß.

Mixta omnia ponantur ad Solem per duos menses. Hoc oleo seu balsamo mira se præstare dicit in vulneribus præter omnem dolorem, sequenti anno eosdem flores in eodem oleo denuò macerare jubet; Vel

℞. *Herbar. Ophioglosſ.*
Limonii minoris
Agrimoniæ
Saniculæ aa. M i ß.
Hyperici M ii.
rad. Symphyt. M ß.
Vermium terrestr. mundatorum No. 100.
olei vel therebinth. q. s.

pro maceratione omnium sistantur ad Solem, ad tempus legitimum digestionis, & utere. Sequens verò Balsamum Vulnerarium præ aliis laudat.

℞. *Olei olivarum* ℔ ß.
Terebinth. quartar. i.
Fl. hyperic. q. s. ad implendum,
Fl. verbas. tertiam partem ad fl. hyperic.
Vini alb. generosiss. sextar. j. & ß.

Decoquantur ad consumptionem vini, postea ad tempus legitimum insolentur.

Vernicem cum vino carabe, ac Mastiche percoquit, vel eum ex oleo & terebinthina destillatis conficit Balsamum: Medullas quoque cum dictis herbis permistas, ad Solem in oleosam quandam formam reducit, præfert tamen aliis humanam, post hanc cervinam, in harum defectu Vitulinam substituit, item caponis, gallinæ, Thimalli.

Paracelsistæ etiam curant per Medicamenta expurgantia, vulgo mundificativa dicta, inter quæ referunt salivam, hinc dicunt canes linctu vulnera sua curare, in vino decoquunt aliquas herbas vulnerarias modico salis adjecto, eoque decocto, lavant vulnera, nec non aluminatas aquas; succum plantaginis ac chelidoniæ, pauco sale adjecto, Vulneribus medicari dicunt; *Paracelsus* ipse Persicariam occulta vi vulnera expurgare experientia comprobavit.

In vulneribus & puncturis curandis author magnificit Emplastra, & præter plura sequens longo usu comprobavit efficacissimum esse.

℞. *ceræ virgineæ*,
olei vulnerari nostri aa. ℔ i ß.
lithargyr. auri ℔ i.
plumbi loti ℔ ß.
fiat Cerotum, cui adiice

Ver-

Vernicis cum herbis parati ℔ß.
Terebinthinæ quartar. j.
Gummi ac pulveris quicumque placuerint.
macerentur cum Balsamo Vulnerario, ac fiat Emplastrum secundùm artem.

Vel:

℞. *Olei olivarum* ℔i.
ceræ ℔ß.
lithargyr. ℔ii.
coq. in cerotum, cui adde
Thuris, Masticis, Myrrh. aa. ℥ ii ß.
commisceantur, & adjice
Minii ℥ iii.
pinse manibus extrahendo cum
Camphoræ ℥ß. *in oleo anethino, vel ex verbasco.*

Vel:

℞. *Olivarum olei* ℔i.
Masticis
Thuris
Myrrhæ
Oppoponaci
Serapini
Storacis
Bdelii aa. ℥ i.
coq. in formam, postmodum accipe
Ceræ ℔ i.
Calaminar. ppt. ℔ ß.
coq. in Cerotum, & pinse cum
Camphora.

Pulveres etiam Traumaticos in Vulneribus ac Punctoris sanandis maximè laudat Author. exempl. gr.

℞. *Thuris*
myrrh.
masticis aa. ℥ ß.
corall. rubr. ʒ ii.
aloes epat. ℥ ii.
M. F. pulvis.

Vel:

℞. *Acaciæ, succ. Gall. immaturar.*
succi Saniculæ,
clematidis
ophioglossi aa. ℥ v.
exsiccentur ad Solem, interim dum siccantur, adjice
Gummi Ammoniaci perpurgati ℥ii.
omnia exsiccata redigantur in pulverem.

Curationem quoque Vulnerum per Cœlestes operationes fieri posse approbat, nec non sublimata quædam ac destillata ad Vulnerum curationem commendat, quæ omnia hic recensere nimis longum foret. Nunc ergò *Symptomatum potiorum Vulneribus* supervenientium Curam ex ipsius principiis addamus, & primò *Hæmorrhagiæ* curationem tradamus, quam ex ira vel Venere obortam vix curari posse asserit, nisi animus fuerit pacatus. Si in profundioribus punctionibus ac Vulneribus à sanguine pus colligatur, illud expurgandum vult lavamento ex vino, myrrha & sale coctis ac per syringam injectis. Emplastrum ergò sticticum imponendum vult, ante omnia verò membra calidæ servare & ambiens frigus devitare præcipit. Paracelsi sanguinem cohibentia remedia sunt sequentia: Crocus Martis subtilissimè reverberatus, Æs ustum instar Croci Martis paratum., Farina volatilis inspersa, ut cum sanguine mixta obstruat, pili leporini & præcipuè sub cauda, Muscus craniorum cadaverum, Carneolus suspensus vel in manu detentus, Cinisranarum, Hæmatites lapis, dysenterica remedia, lana seu Xylon in putamine nucis alligatum Vulneri. Cœlestem verò operationem non contemnit Author, quæ, juxta ipsum, Characteribus perficitur.

Ad *Sinoviam* seu *fluxum glutinis albi* sistendum Author utitur traumaticis oleis, unguentis ac Emplastris. Ad *phlegmonem* tanquam ad caput & calor & frigus referuntur, quibus deinduritіes ac decoloratio subsequuntur, omnibus istis unicam curationem competere ait, quæ sc. per Jusquiamum absolvitur, vel papaver, aut lolium: Hyosciamo quoque Author noster plurimum tribuit, pro conditione scilicet & occasione ægri, ac remediorum. Sic quoque jubet, & tanquam pro Canone curationis habet, ut membro vulnerato quies, corpori somnus concilietur. Formula vero remedii talis est:

℞. *Rad. Hyosciami* q. s. digeratur in aceto rosaceo ad Solem, fiat epithe-

thema, in eo madeant petiæ lineæ, imponantur loco dolenti tepidæ, donec dolor quieverit.

Spasmum verò vulneribus frequentissimè complicatum per ea quę nervos confortant Author pellere studet, inter quæ primum locum obtinere arguit oleum terebinthinę, quod primò profluit, tum oleum olivarum, quibus locus affectus & partes adjacentes perungi sedulò mandat.

Luxuriantes seu supercrescentis carnis curationem non opus esse eam singularibus remediis vel corrodentibus, ut alumine usto, vitriolo, vel auripigmento vel Mercurio sublimato absumere, sed si vulnera ritè tractentur, facilè eam sponte absumi putat.

Frequens quoque & illud esse ait, vulneribus glutinatis ea denuò rumpi, eaque postea *Carcinomata*, *Syreon* ac *Fistulas* subsequi, quæ impediri posse scribit, si vulnus, priusquam primò deligetur, viridi oleo vitrioli abluatur.

Quin etiam juxta ipsum vulneribus curatis *defluxiones typicæ*, (i.e. quæ tempestatum ac motus Lunæ ratione periodicè infestant,) succedunt, ea facile sanari posse promittit facta evacuatione per pilulas Artheticas, habito quoque personæ respectu, tum oleo laterino in vulnus infuso, si scilicet dolores succrescant. Sed quis omnia ea recensebit, quæ Author habet de vulneribus, integrum enim complent librum: meliora ergò dedimus, qui plura cupit ipsum adeat authorem.

Helmötii Curatio Vulnerũ. §. 15. *Helmontius* Naturas ipsas *Vulneris* Medicatrices esse contendit, Medicum illius tantum ministrum, nec pharmacum in vulnere carnem gignere, sed satagit si obstacula removerit, quæ aliàs unicum armorum unguentum arcere satis securè & opulenter promittit. Magnetismum hujus unguenti trahere ait peregrinam illam dispositionem ex vulnere, unde labra, nullo demum accidente prægravata sine dolore sunt, & mox accrescere festinant, nullatenus impedita.

Vulnera quoque Author odoribus per inuncta applicatis mitescere scribit. Juxta ipsum enim certum est, non ipsum unguentum, sed ejus saltem Odores introserpere & curare Vulnera. Pulverem cancrorum Vulneratis contusis ac ex alto præcipitatis proficere scribit. Sic quoque lapidem ossifragum in Vulneribus internis sanandis magni æstimat.

Si vulnus sit recens, ac balsamo à corruptione munitur, non advenire pus contendit.

In Vulneribus putridis ubi multum puris latet, vel vermes conspicui sunt, commendat Author omnem potionem vulnerariam, occultum Alkali, & quidem volatile, in se continentem, quod omnibus accidentibus ex corruptione natis resistit, quatenus Alkali quodvis omnem aciditatem, quam attingit, perimit. Sic nempe lapis cancrorum diureticus est & vulnerarius. Nam vino maceratus, post diem sapit lixivium. Docuit quoque Noster, quantumvis potus vulnerari cohibeant in extremitate pedis, puris fabricam, accidentiumque formidinem, non tamen idcirco potus vulnerarios potiri, quam alioqui reliqua pharmaca, juxta ipsum enim non materialiter ad vulnus properant remotum, hinc vulneraria fabricari in stomacho arguit. Herbas quoque vulnerarias operari virtute cujusdam innati Alkali pluribus ostendit, docetque nimirùm, Mercurium tàm præcipitatum quàm sublimatum facile revivificari, imbibito per bullitionem succo clarificato vulnerarium. Unde consequens, herbas excellentiores in hoc gradu esse, quarum succus ille bullitus cum præcipitato & dein ablutus, faciliùs atque copiosius Mercurium revivificaverat. Quapropter & in medendo magis præcellere lapidem cancrorum ait, si cum vino, quàm si in aqua potetur; eo quod is lapis in vino facillimè vim atque saporem lixivii induat. Hinc juxta

ipsum

ipsum Medicus non abhorrere debet vini usum in vulnere, febre &c. Nam eo ipso, ut sapit Alkali, vini vires atque proprietatem amittit. Sic nempe propinat feliciter Alkali è tilia non secus atque pulverem cancrorum. Vulnera artuum imprimis sanari per potiones inquit. Colcotar quoque encare omnem vulnerum corruptorem arguit. Cùm vulnera consolidatione egeant, per collam in vino solutam (est quippe è pellibus animantum parata:) mox conglutinari promittit: præsertim si colla è corio hominis violenta morte, id est, integris viribus interempti sit. Ast alterationes Archei à profuso cruore, conceptaque vindictæ aut indignationis alterius idea, genitæ, quas proprio nomine sua vocat vulnera, & non aliena: sive quæ forinsecus infliguntur, non sola indigent discontinui conglutinatione, sed alterati Archei sedatione. Huc nempe spectant olea, balsama, Emplastra, quæ injurati Archei insiti, & localis, pacem conciliant. Quorsum nata sunt balsama resinarum, florum, herbarum: Itemque quæ parantur è minio, cerussa vel colcotare. Huc etiam facere ait Sal Tartari per spiritum vini rectificati, donec adstringentem gustum naneiscatur. Est namque balsamus Samech Paracelsi. Vulnus difficulter curari scribit, si lunæ radii illuxerint illud, citò enim putrent omnia.

Helmontius noster vidit frequenter venenatorum Vulnerum factas sanationes, alioqui penitus desperatas, succino dissoluto in spiritu vini applicato.

In omnibus vulneribus commendat remedia quæ sunt mansueta & sedativa, quæ pollent aguntque virtute balsamica, quæ Archei insiti & injuriati & localis pacem & quietem concilian. Internam verò, ceu jam diximus, potionem vulnerariam magnipendit, cujus nempe qualitas spiritualis esse debet Alcali occulti, & quidem volatilis in ea contenti, talem autem esse statuit in lapidibus cancrorum & ossifrago, in spiritu aceti dissolutis, vel in vino bullitis. 2. in herbis vulnerariis dictis, vino & aqua decoctis. Item in Alcali fixo etiam ligni Fraxini & Tiliæ in lixivio assumto.

Externa Balsamica, eaque vel magnetica, ceu diximus, magnipendit, imprimis Balsamum Samech Paracelsi sanans quævis vulnera statim sine suppuratione, aut dolore: estque Sal Tartari rectificatum & immutatum in Balsamum, adeò ut ejus sapor lixivialis & causticus in saporem adstringentem & Balsamicum convertatur per connubium, copulamque, & impregnationem salis volatilis spiritus vini.

Halecem crudam salsam, in morsu canis rabidi applicatam, eum sanare dicit, ante Hydrophobiam triduò renovatam.

§. 16. *VVillisius* partibus separatis uniendis solummodo studens, idque tantùm liquoris nutritii beneficio perfici posse certò sciens, ipsi conservando, vel degeneri corrigendo omnem curam impendit, & ea universa quæ vulneris labiorum, quorum coalitum totis viribus promovet, unionem impediunt, removet. Vulneraria ergò & balsamica sudoriferis salinis blandè volatilibus, ut & viperinis ac antimonialibus associata propinat. *VVillisii cura Vulnerum.*

Corpus identidem lenibus purgantibus excrementitiis humoribus sublevat. Balsamo autem Peruviano, Tolutano, Sulphuris, aut oleo hyperici vel therebinth. Vulnus consolidat, adhibitis tamen moderatis Sarcoticis, in Vulneribus autem capitis, aut in iis quibuscum conjuncta est contusio, digestiva à principio adhibet, & deinde mundificantium & Sarcoticorum ope illa conglutinat.

§. 17. *Sylvius* in Vulneribus curandis approbat Decocta Vulneraria ex veronica, sanicula, vinc. pervinc. chærefol. plantag. prunell. rad. *Sylvii modus curandi Vulnerum.*

rad. bistort. liquitit. & similibus parata, pulverem ex Antimonio diaphoretico & oculis cancr. sæpiùs internè datum magni æstimat, & in forma mixturæ ægris suis propinat. ex. gr.

℞. *Aqu. Chærefol.*
plantag. aa. ℥ ii.
cinamom. ℥ i.
antimonii diaphoret. ʒ ß.
ocul. cancr. pp. ℈ ii.
Syr. myrtin. ℥ i.
M. D. cochleatim usque sudor subsequatur.

Salia quoque volatilia ex animalium partibus parata propinanda vult.

Si Hæmorrhagia comitatur vulnera, eam curat mixtura contra fluxum sanguinis notissima. Balsamum quoque Sulphuris anisatum, terebinthinatum & succinatum internè ad guttas aliquot exhibitum magni æstimat.

Inter externa laudat myrrham, aloen, balsamum Capaivæ, cerussam, lapidem calaminarem, plumbum ustum, oleum Hyperici: item ex Sarcocolla, colophonia, resina pini, pice, mastiche, Gummi Elemi, varia parat Unguenta ac Emplastra, ut sunt unguentum aureum, Basilicum, Emplast. Opodeltoch. Stictic. Diasulphuris &c. nec non fotus ex aromaticis & traumaticis paratos magnipendit.

Cartesianorum modus curandi Vulnera. §. 18. *Cartesianis* in curatione *Vulnerum* secundum rationem cum salute ægrorum prudenter administranda, opera præcipua eò dirigitur, ut succi per dirupta vasa & tubulos in foramen partis dissociatæ confluentes, per remedia convenientia & aeris externi temperationem, aut à vulnere coërcitiorem ita præserventur, ne quid particularum acutarum corrumpentium admittant, quo fibræ partium solidarum exedantur, rumpantur ac discindantur, & redunioni fibrarum sejunctarum, mediante succo nutritivo glutinoso perficiendæ, obex ponatur. Ea propter quàm propediem fieri potest in vulneribus sequentem vel similem internam propinant mixturam.

℞. *Aq. veronicæ*
alchimillæ
saniculæ
card. bened. aa. ℥i.
ocul. cancr. ppt. ℈ii.
myrrh. el. ℈ß.
lap. ceratit. ℈i.
antimonii diaphor. gr. xv.
syr. veronicæ ℥ß.
M. D. cochleatim.

Vel:

℞. *Aq. caprifol.*
alchimill.
veronic. aa. ℥i.
Tinct. hyperic. ʒiii.
myrrh. ʒi.
Spir. lumbric. essentif. ℈i.
syr. de scord. s. ℥i.
M.

Vel:

℞. *Aq. alchymill.*
aq. veronic. aa. ℥ii.
Antihect. Poterii ʒiß.
Ebor. s. ign. ppt. ʒi.
sal. armoniaci depurat. ʒß.
syr. Heder. terr. ℥i.
M.

Decocta ac potiones vulnerarias etiam magnipendunt, & eos parant, ex traumaticis variis, inter quæ excellunt, rad. aristolochiæ, Symphyti majoris, Iridis: herbæ saniculæ, verbenæ, betonicæ, vincæ pervincæ, veronicæ, virgæ aureæ, consolidæ sarracenicæ, consolidæ majoris, Hyperici.

Antequam ad Topicam accedunt curam, omnia extranea vulneribus insita eximenda esse volunt, quæ vel removent aut instrumentis, aut digitis, aut emplastris ejus ejaculationem promoventibus, ex melle ocul. cancr. succino. Sed duriora & solidiora eximi debent instrumentis, alias vulnera haud coalescunt. Dum hæc scribimus, sequens nobis obvenit casus. Juvenis quidam 25. annorum ab alio Sclopeto in dextri cubiti articulo adeò lædebatur, ut globuli minores (*Schroot*) Num. 12. in cute ejus loci percipi possint: Carnifex quidem vocatus, relictis istis globulis,

pinguia ex adipe canina & humana pro more solito cataplasmata & linimenta parata vulneri applicuit: quid fit? tertio die brachium totum usque ad scapulam planè sphacelatum ac teterrimè fœtens, Juvenem quoque delirantem & agonizantem offendit vocatus *D. Valentinus Schadius* Medicus Hamburgensis, quamvis brachium ab ipso amputaretur, altero die tamen mortuus est Juvenis, quod non accidisset si Carnifex apposuisset remedia convenientia. Gangrænæ potissimum resistentia volatilia remedia & spirituosa & balsamica. Eapropter *Cartesiani* suadent, vulneribus recentibus & contusis indenda esse varia Balsama, Capaivæ, Peruvianum, Elix. vitæ &c. Digestiva quoque in vulneribus ab initio imposita magnifaciunt, quæ parant ex vitell. ovor. terebinth. croco, butyro recenti, mell. ros. Spir. matrical. impraegnat. farin. hord. fœnigræc. thure, resina pini, mastiche Gumm. Elemi &c. ex. gr.

℞. *Resin. pini* ℥ i.
Butyr. maial. ℥ ii.
Thuris
aristoloch. long. aa. ʒ i ß.
ol. hyperic.
terebinth. aa. ℥ ß.
M. F. unguentum.

Inter carnem generantia varia commendant traumatica, ut sunt Aloe, Myrrha, Balsam. Peruvianum, sulphuris, terra sigillata, cerussa, plumbum ustum, sarcocolla, mastix, gummi elemi, oleum myrrhæ, Hyperici, trifolii odorati, ungu. desiccativum rubrum, Aureum, Basilicum, Hispanicum, Anglicum, Empl. oppodeltoch de Betonica, Divinum, vel seq. applicant.

℞. *Aqu. vitæ rectif.* ℔ iii.
fol. Hiperic.
chelidon. mai.
solidag. sarracen. aa. M i.
Thuris
myrrh. aa. ℥ i ß.
Infund. destillentur & serventur usui: vel sequens:
℞. *Ol. trifol. odorat.*
hyperic. aa. ℔ ii. ß.
resin. pini
Gumm. Elemi.
terebinth.
ceræ aa. ℥ i.
hyperic.
chelidon. mai. aa. M ß.
croc. ʒ i.
pingued. porc. rec. ℥ iii.
coq. & cola per linteum, quo remedio omnia curant vulnera.

Vel:

℞. *Spir. vin. rectif.* ℥ iii.
myrrh. pulv.
camph.
mastich.
Styrac. liquid. aa. ʒ ii.
M. f. artem.

Sequens unguentum traumaticum Celeberrimus *Blankardus*, Cartesianus magnifacit in quibusvis vulneribus.

℞. *Ceræ citrin.* ℥ iv.
ol. Hyperic.
trifol. odor. aa. ℥ v.
vini canar. ℥ iii.
coq. donec humiditas evaporata est, cola & add.
Terebinth. Ven. ℥ iii.
Balsam. Capayvæ
Peruvian. aa. ℥ ß.
Styrac. liquid. ʒ vi.
Santal. rubr. ℥ ß.
Bol. rubr. ℥ ii.
M. F. s. a. unguentum.

Inter cicatrizantia vel epulotica sequentia commendant, cortices, nimirùm granatorum, glandium, flores balaust. ros. rubr. cineres & usta; ut sunt lana cremata, linteum ustum, gossypium ustum, spongia usta, testæ fornacum ustæ, pili leporis usti: Corallia, creta, terra sigillata, tutia, pompholyx, gypsum, scoria ferri, æs ustum, plumbum ustum, cadmia lota, sulphur, Antimonium ustum, & diaphoreticum, spodium, ebur ustum, mastix, aloes, sarcocolla, ungu. alb. camphorat. Diapompholyg. Emplast. Norimbergense, de Minio, barbarum, Divinum, griseum. Ex quibus varias concinnant formulas. In vulneribus etiam ad symptomata obvenientia

appri-

apprimè respiciunt, inter quæ accidere solet utplurimùm Hæmorrhagia, quam sistunt pulveres inspersori ex aloe, thure, mastiche, farina volatili &c. vel per se inditi, vel cum albumine ovi agitati illiti: vel imponunt vulneri linteum carptum, vel crepitum lupi, vel aranear. tela &c. Internè exhibent aquam Plantaginis cum Camphora.

In vulnerum inflammatione ab impedito succorum circuitu facta, interne exhibent varia sudorifera imprimis sperma ceti & oculos cancr. quæ omnia stagnantes particulas fluidiores & ad circulationem aptas reddunt, externè decoctum verbenæ, veronicæ, alchymillæ, pursæ pastor. cum vino Rhenano parant, applicantque.

Si dolor maxime urgeat, sequenti uti solent.

℞. *Olei papav.* ℥ ii.
ovi Num. I.
croci gr. xvi.
Boli ʒ ii.
Camphor. ʒ ß.
M.

Cataplasmata ex mica panis, croco, lacte, ovis &c. laudant. Convulsiones ac spasmi præcaventur antispasmodicis intus & extus adhibitis. Internè dantur Essentia Hyperici & Salviæ cum spiritu C. C. succinat. cinnabarina, camphorata, castoreata, balsamica nervina &c. Vulneri verò instillant oleum terebinthinæ, Spiritu lumbricorum & camphoræ maritatum. Conducunt quoque olea succini, spicæ, lavendulæ, majoranæ, castorei, ceræ, petræ, anthos &c. ex. gr.

℞. *ungu. nervin.* ℥ i.
olei petræ
rorismar.
Balsamum Peruv. aa. ʒ i.
M.

Si vulneribus à punctura nervorum, vel à negligentia Artificis Gangræna vel Sphacelus accidit, iis statim convenientibus remediis occurrendum est, & in ejusmodi vulneribus imponenda sunt vel oleum ceræ, terebinthinæ, castorei, trifolii, odorati, rutæ, lavendulæ, quæ omnia acidum Vulnerum intensum necant ex. gr.

℞. *Ol. Terebinth.*
Hypericon. aa. ℥ i.
Mastich. ʒ ii.
M.

Vel:

℞. *Ceræ*
picis
resinæ aa. ℥ i ß.
euphorb. ℥ ß.
terebinth.
ol. hyperic. aa. ʒ ii.
M.

Ad humiditates sedandas, quæ vel ex nerveis vel lymphaticis effluunt vasibus, sequentem extollunt pulverem.

℞. *Boli armeni*
Nuc. cupress.
sang. dracon.
sem. Hyperic. aa. p. æq.
M. F. pulvis.

In Vulneribus venenatis uti solent theriaca, vel Orvietano intus & extus, aliisque remediis sudoriferis, vel imponunt Vulneri Cataplasma ex theriaca, capis, stercore humano, carne viperina, Spiritu vini q. s. paratum, suadent quoque salia volatilia vulneribus applicanda. Vel locum affectum adurunt ope moxæ vel ferri candentis.

Item in morsu animalium venenatorum vel apum approbant theriacam, quam internè ad ʒ i. cum aqu. card. bened. exhibent, externè verò cum spiritu vini mixtam applicant. Commendant quoque oleum scorpionum, item vesicatoria, rutam, lac, caricas, muriam, halecem, folia lauri contusa, farinam hordei cum aceto, lac ficulneum, stercus bubulinum, thymum, melissam, vel etiam locum inurunt moxa.

Vel parant emplastrum ex sem. lini, sale & aceto, imponuntque.

§. 19. Ordinis vult ratio, ut & *nostrum* propinemus *Consilium* curandi *Vulnera*. Ne itaque temerario ausu eam auspicemur, & periculosam subeamus aleam, remisque velis- *Nostra methodus medendi Vulnera.*

velisque destituti, necesse erit, ut indicationes eruamus, quæ intentioni nostræ velificentur: sufficient quatuor indicationes, quibus Vulnera medendi methodus innititur. Prima jubet, ut omne extraneum è vulnere prius eximatur, siquidem commodè fieri possit. Secunda vult, ut adducantur labia & fiat counitio partis læsæ ac laceratæ, & simul partis vulneratæ temperies conservetur. Tertia graviorum Symptomatum medelam urget. Quarta denique consolidationem commendat. Totius enim curationis Vulneris cardo in temporis momento vertitur, si enim aeris ingressus arceatur, & fluiditas succorum per partem vulneratam circulantium, præsidiis, temperiem partis foventibus vulgò dictis, conservetur, jam expedita erit via ad curam auspicandam. Itaque omne illud, quod vulneri immissum est, sive sit glans, sive telum, sive ramenta, sive festucæ, sive ipsa caro Vulneris dilacerata & conquassata, sive ossium frustula separata, sive grumi sanguinis, sive pili, sive vitra, charta vel aliud quid peregrinum, statim eximi debent, quia accretionem tubulorum, & per consequens Vulnerum curationem impediunt, modo citra largiorem hæmorrhagiam majoremque partis vulneratæ injuriam id tentare liceat. Si enim æger ob instantem hæmorrhagiam in præsentissimo versetur vitæ discrimine, satiùs est ante omnia eam sedare, ipsumque Vulnus probè deligare, quo cohibito sanguinis effluxu, eo tutius scopum suum Chirurgus possit assequi: id quod non duntaxat de Vulneribus sclopeto inflictis, sed & de illis in quibus grumi sanguinis delitescunt, loquimur, nam & hi in primo accessu nequaquam vi extrahendi sunt, potissimum cùm sæpè Vulneri grumi isti adhuc satis proficui sint, frigus externum arcendo & sanguinem sistendo: nuper enim observavimus quod Vulneratus à grumo sanguinis vulnus obturante ad aliquot dies in vita conservatus fuerit, quod nunquam fuerit factum, si grumus sanguinis defuisset: si enim hæc extrinseca vi eximantur, irritamus sæpius crabrones, Vulneratum enim in novum præcipitamus vitæ periculum.

Quod verò extrahendi modum rerum extraneorum attinet, quilibet exercitatus Chirurgus facilè noverit, faciliùs enim modus ostendi quàm describi potest, hoc tantùm notandum, ut Chirurgus ab omni dilaceratione Vulneris caveat, & si sanguis vel lympha in cavitate quadam extravasata hæreat, Siphone vel vulneris dilatatione circumspecta is extrahatur, reliqua extranea vel forcipe vel alio instrumento è vulnere eximantur, nam aliàs impossibile est quod vulnus sanari possit, quia hæ res counitionem canaliculorum impediunt, imò & pili circa Vulnus tonsura tollendi sunt, & omnis consputcities amoveatur, si arena, vel frustula vitri minutissima, vel festucæ & similia vulneri indita sunt, quæ aut vino rubro generoso detergenda, aut linteis mollioribus abstergenda, aut volsellis similibusque instrumentis aptis tollenda sunt. In telorum, globulorum, fragmentorum ossium, aliorumque, instrumentorum lædentium remotione ante omnia considerandum est, an post eorum extractionem aliqua vitæ spes supersit? Si enim nulla supersit, horum extractio potius non tentanda est, ne Chirurgus ægro mortem accelerasse videatur, cùm experientia testetur, quod hi per unam vel alteram horam ac diem supervivere possint, qui inter extrahendum aliàs exspirarent. Sin verò spes aliqua reconvalescentiæ subsit, mox & antequam inflammatione atque tumore corripitur membrum, extrahantur res extraneæ, nisi adeò firmiter inhærescant, ut instrumentis haud cedant, sed demum interveniente suppuratione protrudantur. Scopo hoc feliciter obtento, videndum quo-

modo Vulnus probè deligari & pars vulnerata commodè locari queat, quibus satisfaciendis apparatus requiritur, ex spleniis, ferulis, fasciis, emplastris, fibulis, acu, filo &c. quæ pro Vulnerum conditione nunc plura nunc pauciora numerantur.

Remedia generalia in Vulneribus fuere Antecessoribus V S. & purgatio: sed quæso quod juvamen præstare hæc possunt, cùm duntaxat ægrum debilitent enerventque, succosque residuos incrassent acrioresque reddant; imprimis si simul parcum victum concedunt, annon hæc ægrum ad mortem potius disponunt, hoc modò certè fiunt Vulnera per accidens, lethalia, hinc sequens Proverbium Veteribus adscribitur: Si *Medicum accersas, lecto affigeris*. Meliori ergò jure, si Vulnus requirat interna remedia, ea quæ acidum absorbent & simul succos fluidiores reddunt, ut succorum circulantium itus & reditus per partem vulneratam sartus tectusque servetur, commendamus, inter quæ sunt diaphoretica, quæ simul sanguinem confortant, imò chylosin ut meliùs peragatur; promovent; cùm è contra V. S. non sanguinem emendet sed magis debilitet: observavimus enim hactenus in Praxi nostra, quod instituta V. S. vel purgatione, materia seu pus in Vulneribus in minore quantitate quàm alias, reperiatur, imò quod inde majores obstructiones & dolores in Vulneribus oriantur. Certum enim est, quòd post institutam venæsectionem reliqui succi adhuc deteriores reddantur; si enim homo ægrotat, non ægrotat ob nimiam sanguinis copiam, sed quod habeat febrem vel sanguinem nimis spissum, quem certè V. S. celebrata non attenuabis, nec febres, hac instituta, curabis, crassus fit enim sanguis à defectu falium volatilium & spirituum à coagulatione ab acido facta, quam certè per V. S. non impedies, nec per purgantia. Cautè ergo hisce incedendum esse Vulneribus author sum; Enema tamen in obstructione alvi concedi potest, sed non singulis diebus, prout Chirurgi faciunt, impossibile enim est, quod Vulneratus lecto affixus tot sedes habere possit ac sanus, qui laboribus incumbit, quare non dolores sumptusque frustra suis ægrotis faciendi sunt, propinetur potiùs pro re nata seq. in jusculo.

℞. *ol amygd. dulc. rec.* expr. ℥ i.
crem. tart. ʒ i.
M. D. cum jusculo.

Nos Diaphoretica præ aliis in Vulneribus quibuscunque magni æstimamus, quia chylum Vulnerum consolidatorem & sanguinem optimè purificant & dulcificant, ut sunt ocul. cancr. Antimon. diaphoret. lap. Irland. terr. Japon. Antihect. Poter. Martialia, Saturnina aliaque innumera. In Juniorum Medicorum gratiam unam vel alteram addamus formulam:

℞. *Antimon. diaphoret.* ʒ ß.
ocul. cancr. pp. ℈ ii.
sperm. ceti ℈ i.
Terr. Japon. ℈ ß.
Sal. saturni gr. iv.
M. F. pulvis, divid. in part. 4. æqual. & detur in vehiculo convenienti calido & dulci.

Vel in forma Mixturæ:

℞. *Aq. menth.*
aq. Cherefol. aa. ℥ ii ß.
pulv. ocul. canc. ʒ i.
antimon. diaphor. ℈ i.
sal. absinth. ℈ ß.
theriac. Andr.
sperm. ceti
Elix. vitæ ʒ i.
Syr. veronicæ ℥ i.
M. detur ad vitrum.

quæ mixtura cochleatim assumi potest, donec sudor sequitur, sin magna inflammatio & calor cum siti enormi adfuerit, ea aliquo modo mutari potest & quidem sequenti modo.

℞. *Aq. menth.*
plantag. aa. ℥ ii.
Fl. diascord. Fr. ʒ i.
lap. prunell. ℈ ß.

Sal. saturni gr. xii.
sperm. ceti ℥ß.
Camphor. gr. iv.
M. & cochleatim assumatur, & simul interponi potest seq. vel simile decoctum vulnerarium.

℞. *Rad. Chin.* ℥ i.
Contraierv. ℥ß.
Zedoard. ʒ vi.
herb. heder. terr. M i.
sem. anis. ℥ ß.
sal. tart. ʒ iii.
Infus. coq. in aq. commun. colat. ad ℥ xxx.

qui potus calidè bibatur, & addantur aliquot guttæ salis Volatilis oleosi. Certè in Germania nulla Vetula, nullus Barbitonsor, nullus Carnifex existit, qui non singularem potum Vulnerarium venditat. Hic verò, me judice, planè alia incedendum est via Veteribus insitata, decocta enim hæc non plenis buccis & mensuratim, sed tantum 6. cochlearia pro una vice vulneratis nostris propinare solemus, præsertim primis diebus, quo de sanguinis statu atque acoris gradu reddemur certiores, id quod desumpto quidem signo à juvantibus & nocentibus haud erit difficile: huic etiam jungenda sunt, & alia interna consolidantia & traumatica, ut Essentia traumatica Hagendornii, vel Nostra sequens:

℞. *Rad. Aristoloch.*
contraierv.
fl. hyperic.
Myrrh.
Aloes
Mastich.
Succin.
Terr. Iapon.
ocul. cancr.
terr. Mart. aa. ℥ ß.
c. spir. chærefol. q. s. f. digestione & rectificatione l. a. Tinctura traumatica, omnem effectum quem ex decoctis vulnerariis aliis exspectabis, in sola hac invenies Tinctura. *Hagendorni* est hæc:

℞. *Mumiæ.*
sang. dracon. aa. ℥ i.
terr. Iapon.
myrrh.
rad. tormentill. aa. ʒß.
fl. ros. rubr.
hyperici aa. ʒ ii.
santal. rubr. ʒ iii.
nucist. ʒ i.

concis. & contus. extrah. Sp. tartaris. opt. oculi cancr. sæpe soli sufficiunt potui ordinario inditi, vel sæpe in substantia assumpti. Traumatica etiam varianda sunt pro ratione affectuum & effectuum. Balsam. Peruv. ejusque oleum cum cineribus clavellatis destillatum, cum spirit. quodam volatili junctum, erit conveniens vulnerarium: item Bals. de Chili, Tolutanus, de Capaiva ad guttas aliquot exhibenda, quæ remedia egregia sunt in succis corrigendis acribus, & obtundendis particulis cuspiditatis, in diuturnis vulneribus: nec diuretica negligenda veniunt, quæ sæpe omnem implent paginam, hinc & potius Theæ & Capheæ & Veronicæ conducet, item decoctum lignorum, vel antim. Scarificationes, cucurbitulasque tanquam inutiles rejicimus. Ut verò ad *externam* vulnerum *curationem* redeamus, omni sedulitate vulnus ab omni immundo liberetur. Galli in hunc finem omne vulnus vino rubro eluunt, sed cum vinum Gallorum non tàm acidum quàm Germanorum sit, hinc non semper in Germania ablutio hæc concedenda est, quia puris prouentum impedit acidum quodvis, cujus verò generatio omni opera ac diligentia potius promovenda est, quem in finem digestiva dicta medicamenta optimis glutinantibus temperata vulneribus imponenda sunt, & quidem calide, qualia sunt terebinthina, gumm. elem. resina, cera, thus, mastix, myrrh. ol. ovorum eorum vitellus, Bals. Tolutan. & Peruvianus, de Thilli. Succi herbarum vulnerariarum recenter expressi, & Balsam. Mindereri sequens Chirurgum rarò deserent.

℞. *Terebinth. cypr.*
ol. hyperic. aa. *q. pl.*
liquefiant simul, interim gumi elemi liquescat scorsim & addatur ad iustā con-

consistentiam ol. destill. ceræ parum f. Balsam. turundis vel plumaceolis applicand. superimposito Empl. Oppodeltoch à Zwelfero correcto. Sequens etiam oleum in Vulneribus recentibus curandis maximas possidet vires.

℞. *ol. Olivar. q. s.*
Flor. hypericon.
trifol. odorat. aa. q. s.

Digerantur per æstatem, & si quid superest, sequenti æstate novis floribus imbuatur, egregium sic obtinebis oleum in vulneribus proficuum, quod nullo tempore corrumpetur, sed ætate evadet melius. Externè quoque mira in vulneribus præstat Tinctura Antimonii dulcis, seu oleum dulce sequens.

℞. *antimonii crud. vel miner. pulv.* q. s.
spir. vitrioli philosoph. ex cupr. vitæ rectificat. q. s.
Diger. per mensem, Tincturam rubram decanta, inspissa, donec guttæ flavescant, affunde spir. vini, digere, Tincturam iterum decanta & abstrahe spir. vini, infundo manet Tinctura & oleum, & balsamus dulcis egregius.

Sic quoque oleum tartari per deliquium vulneribus cum plumaceolis impositum sanat, quod etiam vidit Celeberrimus *Wedelius*, quod per se applicari vel misceri vult cum balsamo terebinth. vel balsam. de Peru, &c. Sequens Balsamus Vulnerarius externus nobis solennis est, conglutinat enim vulnera racentia sæpe spatio 24. horarum:

℞. *Sem. hyperic.* ℥ i.
rad. card. bened.
valerian.
contraierv. aa. ℥ ß.
Infund. per biduum in vino albo generoso, add.
ol. vetust. olivar. ℥ ii.
frumenti integri ℥ i.
Coq. ad consumptione vini, tum fortiter exprime, & add. terebinth. Venet. ℥ iv.
pulv. oliban. ℥ i.
M. F. l. a. Balsamus vulnerarius.

Nos vidimus plurima recentia vulnera curata solis plumaceolis impositis liquoribus volatilibus oleosis, ex gr. aq. Regin. Hungar. spir. matrical. spir. vin. camph. sal. volat. oleos. aq. calc. maritat. Elix. vitæ. De Turundis tamen hic notandum est, & admonendi sunt Chirurgi ne, faciant eas longiores, cum alias carnis generationem impediant, fibrillas etiam magis coarctant, fiunt meliùs ex linteo inveterato in filamenta redacto quam aliis, quia nimis rigidas habent particulas. Nobis verò magis placent plumaceolæ variis jam dictis liquoribus imbuendæ; quibus etiam Chirurgi Batavi uti solent.

Vulnera debent quoque obtegi Emplastro, quod loco cutis inservit, & materiam & vulnus ab aere externo munit, qui aliàs maximam noxam inferre potest, hinc inquit Celeb. *Waldschimidius* in aureo suo libello Apollinea certe Bibliotheca digno, *Institut. Medicinæ Rational.* graviter peccant ii, qui vulnera sæpiùs de die detegunt, si enim coalescentiæ & unionis impedimenta tollantur, sponte coalescant partes divisæ, & citiùs, quàm si eruditè nimis & officiosè tractentur. Consistit autem ablatio impedimentorum in tubulorum obstructionibus, ut succorum circulantium itus & reditus per partem vulneratam sartus tectusque servetur. Hinc Emplastra dicuntur defensiva, quia vulnera ab aere defendunt. Defensivum sequens Chrirurgis commendamus:

℞. *Ceræ albæ*
resin. pin.
terebinth. Ven. aa. ℔ ß.
ol. lauri ℥ i.
mucaginis ex rad. consol. mai. ac sem. fœnig.
contus. cum aq. extract. ℥ vi.
sandarac. ℥ ii.
ceruss. ℔ ß.
croci ℥ ß.
opii crud. c. ceruss. & croco pulverisat. ʒ ii.
camphor. ℥ i.
ol. sem. lini, q. s. f. l. a. Empl.

Emplastro hoc contegantur Vulnera, quod dolores lenit, inflammationem aliaque arcet.

In magnis & periculosis Vulneribus & Emplastris superponenda sunt varia cataplasmata ad temperiem partis vulneratæ conservandam, & succorum restagnationem, Gangrænam tandem comminantem, præcavendam, quæ ex farina fabarum, sem. lini, fœnigræc. baccar. lauri, rad. altheæ, flor. chamomæl. melilot. herb. absinth. scordii, sem. cumin. &c. parantur: ex. gr.

℞. *Summ. absinth.* M ii.
bacc. lauri
Iuniper.
sem. cumin. ℥ i ß.
Sal tart. ℥ ii.
coq. vel in vin. vel in aq. addend.
farin. fabarum q. s. pro consistentia cataplasmatis. Vel:

℞. *Mic. panis biscoct.* ℔ ii.
fol. scord'i
rutæ
summ. absynth. aa. ℥ i ß.
F. pulv. add. vin. Gall. q. s.

Ducatur super linteum, & tepidum imponatur, tunc & optimum fit pus, cujus indolem paucis nunc examinabimus, quod Chirurgis veteribus & plurimis adhuc hodiernis est nescio quid novi & insoliti, à Natura Deastra illa, ope medicamentorum generati. Nos existimamus, ceu sæpius dictum est, pus esse lacteam sanguinis partem seu chylosam, in ipso Vulnere plus minus alteratam, cui quædam subinde portiunculæ dilaceratorum tubulorum una cum cruore admiscentur. Pus ergò eò laudabilius erit, quo magis ad consistentiam chyli & succi nutritii accedet, sin verò acorem nimium contraxerit, inficiet sanguinem, obstructionem pariet, febres excitabit, corrodet atque exedet fluidorum canaliculos. Si aquosum & tenue nimis aut viscidum fœtidum fuerit, pejoris meritò censetur notæ, nec puris nomine dignum erit, cùm contumacis obstructionis, præcipitationis, & putredinis indubitatum perhibeat testimonium. Pus illud primis diebus in vulneribus non prodit, non quod in digestivis primo produci debeat; sed quod id primis diebus nec chylus nec sanguis secerni possit, quod ex fibrarum contorsione & illaqueatione tanta facta sit obstructio, ut nec molliori sanguinis parti transitus concedatur, atque aliquot insumantur dies, quibus Chylus cum sanguine arterioso advectus fibras reflexas & in situ valde turbatas elongare, & in rectam viam protendere, sibique liberum transitum procurare possit. Sic quoque consolidatio vulneris seu carnis generatio, nec à Deastra natura, nec à medicamento sarcotico fit vel generatur, omnes enim partes solidæ sunt ex lacte, quo si sanguis abundet, idque per partem affectam liberè dispenset, Vulnus brevi sanabitur: sin verò intemperie acida aut salina aut perversa mixtione fuerit contaminatus, lentum opus erit sanatio. Imò frustra exspectabitur consolidatio, nisi prius vel infringatur acidum, aut sal acre temperetur, aut legitima sanguinis mixtura restituatur. Et hæc quidem sæpiùs ex voto succedunt: verùm si graviora vel primis statim vel ultimis diebus accedunt symptomata, ea non rarò Chirurgum usque adeo angunt, ut relicta ordinaria methodo, omnes suas curas ad *Symptomata* urgentiora dirigere cogatur, quæ si non maturè avertantur vel tollantur, ægrum sauciatum in præsentissimum conjiciunt vitæ periculum: quapropter & de his paucis discurrendum erit, quorum quinque vulgò recensentur, quæ præ aliis promtissimum desiderant juvamen, ut sunt *Hæmorrhagia*, *Inflammatio*, *Dolor*, *Spasmus* & *Febris*. *Hæmorrhagia* certè periculosum, si quod aliud, symptoma, reliquis januam aperit, si enim hic vitæ balsamus *Sanguis* nimia copia ab initio effundatur, restans vix par est coercendis reliquis succis, ut metuendum sit, ne pars sauciata tandem emoriatur, & ex vulnere non lethali lethiferum fiat, ceu toto die id accidere observamus: sed quinam modus periculosum hoc sufflaminandi pro fluvium adhiben-

bendus sit, cùm quilibet ferè Chirurgus peculiare hic jactet arcanum, Nos experientia edocti, in Hæmorrhagia vulnerum sequentia probata reperimus.

℞. *Bol. armen.*
amyl. alb.
sang. dracon.
colophon.
aloes aa. p. æq.

M. f. pulvis, qui vel plumaceolis siccus vulneri imponatur, vel cum spir. vini, vel cum album. ovi applicetur.

℞. *Terr. Hassiac.*
calc.
sangu. dracon.
Thuris
aloes aa. q. v.

Redigantur in pulverem, & al. bum. ovorum & tel. aranearum misceantur in unguentum. Vel sequens pulvis Stegnoticus erit egregius:

℞. *Farin. volat.* ℥ ii.
Bol. armen.
Gypsi
colophon. aa. ℥ ß.
sang. dracon.
alum. ust.
Vitrioli alb. aa. ℥ ii.
calcis viv. ℥ i.
pilor. leporin. ℥ ß.

M. f. pulvis.

Nonnulli solo pulvere Colophonii vulneri sanguinem stillanti imposito contenti sunt, alii chartam bibulam, alii crepitum lupi, alii calc. alii linteum, quod in caligis virorum ubi scrotum gestatur eximunt concremantque, & in Hæmorrhagia narium Vulnerumque pro arcano venditant. Nuper quidem in mala dextra fuit vulneratus, & nullis remediis ab Hæmorrhagia vulnus comitante liberari potuit, quàm sequenti apposito.

℞. *Vitrioli cypr.* ℥ ii.
terr. Hassac. ℥ i.
calc. viv.
Amyl. alb. aa. ℥ ß.
pulv. caphe seu
fabarum tostarum ℥ vi.

f. pulv. qui inspergatur, vel cum liquore pro libito excipiatur, & instar cataplasmatis apponatur.

Certè Chirurgo sciendum est, læso quocunque gravius vase sanguifero, nisi restringatur, omnem sanguinem effluere necesse esse. Plures Recentiorum confugiunt ad Vitriolum ceu salutis anchoram. neque dubitandum, quin ejus solutio ritè facta sit idem ille *liquor stipticus*, quem Gallus quidam Regi Daniæ vendidit, nunc autem publici juris factus est à Cl. *VVebero Archiatro Cæsareo*, cujus descriptionem dedimus superius capite *de Hæmorrhagia Narium*. Linteamina quadruplicata liquore hoc stiptico probè humectata, Vulneri, vel orificio arteriæ, vel trunco membri exstirpati superimpone, cum adæquata ligatura, & videbis sanguinem in momento coagulari: linteamina per aliquot dies superimposita relinque, ne crusta sanguinis, vel sanguis incrustatus simul derrahatur, & sanguini fenestra profluendi aperiatur, sic sæpè Vulnus nullo alio adhibito remedio perfectè sanatum invenies. Sed famosum hoc arcanum suos habet nævos, cùm nec exspectationi satisfaciat semper, quod propria testari possum experientia. Celebris quoque est liquor Magneticus *Dn. VValdschmidii*. Sic ad mentem Celeberrimi *Bohnii* spiritus vini hæmorrhagiam Vulneris cohibet. Alii omnem collocant spem in pulvere Sympathetico *Dn. Dyghi*: Inventor hujus remedii celebratur ab ipso prædicto *Dyghi*. Carmelita Monachus, qui hoc secretum ex Oriente adduxerit, à quo hoc arcanum didicit. Paratur nempe ex quovis Vitriolo extemplò adhibito, & pulverisato vel soluto pro re nata, nam idem præstitisse testatur Dygbæus: vel quod solennius est: ℞. Virriol. Cyprium, vel nostras quoque calcinat. calcinatione nempe aerea, expositum Solis radiis mense Jul. vel Augusto, donec in pulverem album fatiscat, exuto virore vel cœruleo colore suo, addito pro lubitu, quod nonnullis placet, gummi tragacanthi pulvis ad partem subdecuplam seu ad ℥ x.

drachm. unam, imò quidam tantum pulveris solius applicatione id præstant, & sanguini effuso inspergunt; vide ipsum Dygbæum. Ab eo tempore quo in Germania inclaruit, creduli cum omnibus vulneribus, & instrumentis quibus vulnera facta fuere, adhibuerunt, de cujus vero effectu mecum dubitant plures, confer *Cl. Dn. de Muralto in Ephem. German. Ann. I. Decur. 2.* Vitriolum calcinatum, & cum ovi albumine mixtum, in linimento implicitum, vulneribus applicatum, optimum sæpe habet effectum: spectat huc alius pulvis colore jucundus, & ex lacca florentina & Orce paratus. Prælaudatus *Dn. de Muralto* pulverem equiseti tenuissimum contritum sanguini vulneris calenti admiscendum commendat. Alii alia adstringentia austera & liquida, ut atramentum, oxyeratum, ipsum acetum, item Usneam turundis inspersam tenuissimè priùs pulverisatam laudant, quo & referunt terram Japonicam. *Celeber. VVedelius* in hæmorrhagia vulnerum tanquam arcanum commendat pannum xylinum ustum & cum albumine ovorum exceptum, sicque vulneri sanguinem stillanti applicatum, posito desuper crepitu lupi, & cum spleniis facta deligatione. Sic etiam concerpta linamenta, pili leporis, turundæ compositæ ad mentem ipsius applicari possunt. Cataplasmata ex fungo pulverulento, pilis leporis, musco cranii humani, pulvere gallarum, bufonum & stercore suillo, sæpè plus præstant quàm alia: pulvis quoque stipticus noster ex bol. gall. immatur. vitriol. de cypro & camphor. paratus raró nos fefellit, vel sequens aqua stiptica:

℞. *Limat. mart.*
ol. vitriol. aa. ℔ ß.
M. & effervescant, postea add.
aluminis ℥ ii.
lapid. hæmatit. ℥ i.
æris usti ℥ ii.
Iterum effervescant, add.
aq. commun. pint. i.
M. f. s. a. per colat.

aq. stiptica quæ internè guttatim propinari, & externè linteis madefactis applicari potest, quæ egregia & multa experientia approbata est. Terra Vitrioli matt. sæpè quoque sufficit. Crispant quoque & ferruminant cauteria mitiora potentialia dicta, in quem finem sunt qui laudant Colchotar Vitrioli, sed cùm hæc corrosiva sint, non semper præstant effectum desideratum. Vix itaque aliud superesse videbitur remedium, quàm *ferrum* candens, ea sanans, quæ medicamenta sanare nesciunt, juxta versiculos sequentes:

Si non morbosos sanant Medicamina, Ferrum
Arripe, sin frustra Pharmacon ignis erit.
Hæc triani possint ægris adferre salutē,
Amphitryoniadis robur inane cadet.

Ignis enim si orificiis vasorum admoveatur, & sanguinem & carnem ita adurit, ut veluti aggere facto sanguinis effluxus cohibeatur. Cauteria enim actualia ignita crispant, corrugant & crustam inducunt, quod certè remedium inter extrema, attamen probatissima remedia plures numerant, modo cum prudentia & exercitato administretur Chirurgo. Hoc remedii genus etiam magni æstimavit *Fabr. ab Aquapendente*, ut posthabitis causticis potentialibus semper ferro ignito priùs usus fuerit, ex eo quòd legem illi modumque imponere potuerit, his nequaquam præterea tribuit ferro vim roborandi partem, cùm causticum sæpè corrumpat, & putredinem inducat, *vid. l. 2. de Vulneribus p.* 88. Quod tamen remedii genus timoris ac periculi plenum absque effectu adhibitum vidimus: sic nunquam tuta fides! quod remedium non ita pridem in Nobili de *Boynenbourg* frustrà adhibitum fuit. Alium novimus ligni fabrum Hanoviensem in tibia sauciatum, ex quo Vulnere sanguis fortiter exsiliebat, omnia hoc in casu à Chirurgis frustrà tentabantur & æger defunctus est. Alii tutiùs rem confici posse autumant, si situs

vasis

vasis sanguinem fundentis prius accuratè exploretur, pòst, digito labia arteriæ comprimantur, ut impetuosior sanguinis effluxus retardetur: & non inficior compressionem talem digitis factam plura sæpiùs præstitisse, quàm alia styptica, iis præsertim in casibus, ubi vas sauciatum non adeò profundè delituit. Sic in Principe Auriaco optimè cessisse id remedii genus monumenta Medicorum testantur. Sic quoque exemplum recenset Cl. Ronhuysen, de famoso quodam adultero, qui ex lue Venerea gravissima sanguinis profusione correptus, è faucibus orci revocatus fuit per vasis excesis compressionem, frustrà adhibitis remediis stipticis, & cum nullo alio sanguis cohiberi posset medio, conduxit Vulneratus suasu Chirurgi aliquot sartores, vitæ sedentariç assuetos, qui alternatim in excubiis sedentes digito vasis sauciati labella comprimerent, & saluti hujus viri juxta lectum invigilarent. Quando verò plura vasa fuerint dilacerata, unius hominis digiti impares erunt foraminulis illis & rivulis obturandis atque occludendis, adeòque iterum efficaciora hic requiruntur remedia, & quidem superiùs dicta.

Alterum symptoma ęgro & Chirurgo multùm in Vulneribus facessens negotii est *Inflammatio*, quando nempe in parte affecta fit obstructio talis, ut particulę sanguinis & reliquorum succorum soli materiæ cœlesti seu subtilissimæ innatent, & talem nanciscantur statum, qualem habent particulæ succi nutritii in fœno recens dissecto; hinc ob obstructionem factam Vulnus fit siccum, quia vasa sunt constricta; & sic denegatur parti influxus ac perfluxus succorum. Ad hanc Vulnerum inflammationem malè certè Veteres frigida ac repellentia applicarunt, quæ tantùm obstructionem tubulorum, & per consequens Inflammationem augent & humores inspissant. Dum hæc scribimus, Chirurgus quidam Senior Nobis objicit, quod secundùm hanc methodum plures curaverit, & præ aliis Camphoram tanquam frigidum remedium allegavit, hinc est quòd Chirurgi quotidie utantur remediis, quorum vires nesciunt, cùm Camphora non frigida sed calidissima sit. In Vulnerum Inflammationibus proscribimus vulgaria ista externa pinguia & oleosa, quæ specioso & splendido nomine *defensiva* appellantur, quibus tantùm poros cutis infarciunt, & sæpè Inflammationi Vulnerum januam laxant. Et Nos quidem non videmus, quo sub colore aliquod inde solamen exspectare possimus, quin persuasum habemus rationi & experientiæ non dumtaxat magis consonum, sed ipsi parti affectæ etiam proficuum fore, si vel sacculo arena calida repleto, vino generoso calido, aut spiritu vini camph. aut matrical. aut aq. Regin. Hungar. vel spiritu sambuci trifol. fibrin. crebrius abluatur. Exulent ergò hic omnia repellentia, astringentia ac refrigerantia, quæ obstructiones augent, succosque machinæ crassiores detinent, qui subtilioribus evanescentibus actiores facti fibras discindunt, vel rumpunt, unde aucta obstructione major supervenit tumor, & ad gangrænam via redditur magis expedita. Quod periculum ergo ut maturè averruncetur, necesse erit, ut curas & cogitationes hoc in casu unicè in obstructionem intendas, in quem finem conducunt alcalia volatilia aromatica, balsamica, verb. gr. spirit. vini camphor. cum Aqu. Regin. Hungar. spirit. sal armoniaci Balsam. nervin. n. d. aqu. calc. viv. spirit. flor. sambuc. sal volatil. oleos. spirit. matrical. aqu. mea ad Gangrænam, constans ex aqu. calc. viv. & spirit. vini cum multa Camphora, Diascord. & Theriaca, omnia enim quæ novas inducere valent fermentationes, proficua sunt. Inter omnia, quæ acidum stygium temperant, corrigunt, edulcorantque, quæ Capite *de Inflammatione* ad nauseam

jam

jam dicta sunt, hic ea repetere non libet, ne Lectori cramben sæpiùs coctam propinemus.

Inter Vulneris Symptomata & *Dolor* refertur, qui ægris ac Chirurgis multum facessit negotii, cui dolori sæpè tumor supervenit, non propter majorem humorum affluxum, prout omnes Veteres hactenus crediderunt, sed potius ob eorundem restagnationem, dum interea semper à tergo sequuntur succi & priorum copiam augent. Dolor ille, qui percipitur dum Vulnus infligitur, est ab agitatione, commotione, distensione, dilaceratione & concussione fibrillarum nervearum, quo enim fibrillæ vehementiùs discinduntur, eò majorem Mens de extremo aliquo insolito judicans, percipit dolorem. Verùm ille dolor, qui facta solutione vulneratos torquet, & plerumque aliquot elapsis horis intenditur, est à novo impetu succorum circulantium, quibus transitus ab obstructione denegatur, hinc elabentibus, qua data porta succi ruunt, flexilibus suis particulis emissis, reliquæ acriores factæ rodendo dolorem augent. Sic in ipso Vulnere possunt quoque existere res extraneæ, vel festucæ, vel frustula vitrorum vel instrumentorum fractorum, vel grumi sanguinis acres ac acidi, fibrillas aliaque vascula minima concutientia, quæ dolorem intensum producunt. Sic etiam dolor oritur à fluidis cum vulnere extravasatis & stagnantibus, unde sæpiùs accidit, quando aer frigidior Vulneri immittatur, tunc dolor in ipso observatur vehemens, quod etiam veteres notarunt, cùm dicere solerent, quòd aer frigidus Vulneri admissus dolorem producat, rationem verò non addidere. Ratio autem hæc est, quod ab aere frigido particulæ in Vulnere volatiles & mobiles incrassentur & infarciantur, imò hæ particulæ volatiles ab aere alias peregrinas nanciscuntur particulas, quæ ordinem turbant, hinc etiam mixtura perturbatur, & aliam induunt indolem, & tùm tendunt ad fermentationem, & dein instar lactis acescunt, quæ spicula acida tubulos, ac fibrillas concutiunt, & sic *dolorem* producunt. Ex hisce præmissis apparet, quàm malè Antecessores nostri fecerint, quod dolorem frigidis ac repellentibus remediis coercere allaborarint, quare etiam hocce in casu ea medicamenta rejicienda sunt, & ad ea confugiendum est, quæ succos fluidos reddunt: omnia ergò hic conducunt *resolventia* vel blandè emollientia remedia, quæ copiam salis volatilis in se continent, imò omnia ea hic conveniunt quæ commendavimus *Capite de Gangræna*, spirituosa nempe camphorata, imprimis spir. vin. camphor. sal. volat. oleos. spir. matrical. cum fl. sambuc. chamomillæ imprimis verò aliis præferimus varia Cataplasmata anodyna ex mica panis, flor. chamomill. theriac. croc. cum lacte & vitell. ov. parata jam sapiùs dicta.

Ad Vulnerum Symptomata quoque refertur *Spasmus*, qui accidit Vulneri, ubi tantùm causa fortior & commotio ac distensio fibrillarum major existit, imprimis ubi tendinosarum fibrarum læsio adfuerit, quam utplurimùm sequitur *Spasmus*, ceu nuper in quodam prope claviculas vulnerato observavimus: & notandùm est, quod sæpissimè hisce in casibus, ubi tendines vel nervi magni læduntur, statim accedit *tumor flatulentus*, qui, me judices, nihil aliud est, quàm ipsi spiritus animales evasati & forma vaporis subsistentes. Hic itidèm eadem conveniunt remedia, & cataplasmata, ex nervinis aromaticis parata, ut & oleosa balsamica, castorina succinata, Armonicalia, ol. caryophyll. spic. lavendul. cinabarina, balf. spasm. M.

Inter Vulnerum Symptomata *Febres* notissimæ sunt, & accidunt à turbata sanguinis mixtione, cùm læsis tot vasculis necessariò succi effluere debeant, qui stagnantes, & masse

& massæ sanguineæ iterum corrupti advecti mixturam ejus turbant. Febres in vulneribus varii generis deprehenduntur, vel ephemera, vel putrida continua, vel intermittens tertiana, vel duplicata, adeoque singulis diebus recurrens. Causa Ephemeræ est sæpe in principio, & utplurimùm vel ex mœrore, terrore, vel nimia spirituum agitatione. Febres etiam exasperantur à Medico, si intempestivè medicamenta adhibet purgantia fortiora, & sudorifera calidiora, vel acida &c. Item ab astantibus, dum ad iram concitant ægrum. Ab ipso ægro, si vinum acidum haurit, aliaque acida assumit, hinc abit in pejorem putridam vulgo dictam febrem, cujus causa est in ipso vulnere, quando scilicet pus cum succis circulantibus ad massam sanguineam abripitur, eamque nimis turbat. Calor in Ephemera est mitior, intensior autem in putrida, & omnia symptomata sunt graviora quàm in Ephemera. Inflammatio febrem excitat, & pro diversitate & constitutione sanguinis, Febris vel continua vel intermittens oritur: si enim sanguis semel turbatus, diu manet sæpè talis, sed si pus per intervalla advehitur sanguini, tunc Febris habet suas intermissiones. Purgantia semper nocent vulneratis præsertim febricantibus. Curatio ergo Febris Vulnerum consistit 1. in blanda diaphoresi, 2. in succorum fermentescentium præcipitatione, ex. gr. sequenti modo:

℞. *Lapid. cancr. ppt.*
Bezoar. occ. aa. ℈ß.
M. F. pulvis una vice assumendus.

℞. *Aqu. fl. sambuc.*
veronicæ aa. ℥i.
Essent. traumat. ʒß.
Syr. trifol. fibr. ʒiii.
M. pro vehiculo.

In omnibus vulneribus *Veronica* palmam aliis præripit, hinc etiam omnibus formulis addenda est: pro altero scopo obtinendo inservit sequens:

℞. *C. C. s. ign. ppt.*
lapid. sciffil. Irland.
ocul. cancr. ppt. aa. gr. vi.
arcan. duplic. gr. iii.
M. F. pulv.

Lapis enim sciffilis magnam habet præcipitandi vim, hinc nobis solennis est: quod si cui mixtura arrideat, sequens proderit:

℞. *Aq. febrifug.*
card. bened.
papav. Err. aa. ℥ii.
C. C. citr. ℥i.
Mixt. s. ʒß.
syr. papav. Err. ℥ß.
M. D. omni bihorio cochleare unum & alterum.

In forma Tincturæ vel essentiæ dentur Tinctur. bezoard. volatilis, Essent. citr. tot. aq. cordial. Saxon. Theriacal. Camph. vel Theriac. cum aq. Scordii.

His in Febribus Vulnerum conducunt omnia præcipitantia, salina & absorbentia, v. g. lap. cancr. C. C. Myrrh. Camphor. arcan. 2. pl. lap. prunell. chin. de chin. rad. gentian. fl. sal. armoniac. Nitr. perlat. vel nitrum cum carbonibus alcolisatum.

Chirurgis notum, est quod vulnerati vel per nimiam hæmorrhagiam, aut ob terrorem, aut ob venenum à morsu scilicet animalis in *Syncopen* incidunt, ægri enim pallescunt, pulsus cessat, sudore frigido corripiuntur: non mirum est quod à nimio sanguinis effluxu vulnerati deliquium animi patiuntur, quia si sanguis non ad cor lege circulationis redit, necessario ad alias transit partes, sicque horologium pervertitur, per terrorem cor contrahitur ut sanguis ad partes ruere nequeat, & simul spiritus animales ad liberum suum fluxum impediuntur, hoc in casu conducunt omnia salia volatilia, spiritus volatiles & oleosa, quæ sanguinem ad circulationem incitant. In Juniorum Medicorum gratiam unam & alteram communicabimus formulam.

℞. *Aq. menth.* ℥iß.
cinamomi, bugloss. ℥ß.
spir. menth. ʒii.
rosar. ʒiß.

ol. sassafras gut. iv.
Syr. de cinamomo ℥vi.
M. Mixtura hæc chochleatim absumatur.

Vel.

℞. *Elix. vitæ* ℥ii.
ol. cinamom. gt. ii.
sal. volat. oleos. gt. xx.
aq. Regin. Hungar. ℥i.

M. dentur aliquot guttulæ in vino vel alio liquore convenienti. Ante nares detineatur spir. sal armoniac. volat. vel aromat. cum spir. anthos, vel sal C. C. volat.

Reliqua quæ in Vulneribus occurrunt symptomata facilè Medicus ac Chirurgus ex jam dictis petere potest.

Vulnera sclopetorū. Nunc nos conferamus ad Vulnera à diversis instrumentis inflicta. Cùm ergò humana astutia in excogitandis variis machinis ad lædendum hominem de die in diem assurgit, sic quoque inventa sunt sclopeta cum pulvere pyrio, ex quibus Vulnera fiunt periculosiora, quàm ab aliis instrumentis, quod lædendi genus vetustati ante 200. annos ignotum fuit, hinc quoque hactenus eorum ferè omnes Vulnera sclopetorum pro venenatis habent, atque in eo quidem prudentiæ edunt argumentum, quod ignorantiam suam celare, atque successus parùm felices malignitati ac virulentiæ tribuere satagunt: tantum enim abest, omnia sclopetorum Vulnera venenata esse, ut potius ob rationes satis notas omnium illorum Symptomatum ferax sit. Præterquam enim quòd in his Vulneribus aliquid de ipsa partis læsæ substantia auferatur, etiam hoc majus adhuc infert periculum, quod plures fibrillæ contundantur ac disrumpantur, in aliis autem Vulneribus paucæ duntaxat discindantur, inde enim est, quare Sclopeto sauciati Gangrænæ & Sphacelo aut putredini, nec non Spasmo ac febribus præ aliis sint obnoxii, major enim hic est obstructio, major tubulorum & pororum perversio, major in fluidis perturbatio quàm in Vulneribus cæsim vel punctim inflictis. Hic etiam simul indolem *pulveris pyrii* examinabimus, & quoque considerandа est velocitas globulorum ex sclopetis emissorum, à qua Vulnera producuntur periculosa, juxta enim velocitatis gradum & globulorum magnitudinem contusio partium varia est, quæ verò de combustione partis globo trajectæ aut Vulnerum horum empyreumate pro exaggerando periculo plures adducunt, ea cum Celeberrimo *VValdschmidio* nostro ceu anile commentum inter fabulas collocamus, quis enim, inquit, unquam vim ignitam in globulo observavit? Ecquis nescit ipsos tormenti globos acervum pulveris pyrii transire, sine ullo accensionis metu? nisi forte impetum fecerint in corpus durum, ex quo ignis excussus ipsum pulverem pyrium accendant. Videmus ergò illos qui remedia sua contra Empyreuma in his casibus venditant, quibus se & alios inani jactare spe imo fallere solent. Vulnere à Sclopeto inflicta apparent ab initio livida, nigra & sæpè flava, ut alia Vulnera, & æger conqueritur de dolore gravativo, interdum sequitur tumor; nonnunquam aliquid sanguinis è Vulnere effluit, post ictum Vulnus quasi contrahitur, ut vix turunda intrudi possit, ad quod multum facit sanguis congrumatus ibi hærens obstipansque, succi enim nostri cum spiritibus animalibus vasis inclusi non sufficientes sunt ad reprimendam vim globuli explosi, hinc non tantùm vasa & canaliculi disrumpuntur, sed & succi cum incredibili velocitate à suo statu permutantur, unde reliqua symptomata faciliùs deduci possunt, quod jam alibi deduximus. Nunc verò ad Sclopetorum Vulnerùm curationem transeamus, magnam enim ex antedictis fœneramur in curatione lucem. Si Vulnus non satis amplum fuerit, id cultello incisorio magis dilatandum est, partim ut materiæ effluxus concedatur, partim ut si adfuerint Ossis festucæ vel globuli minores, eximantur felicius: & hoc statim ab initio considerandum,

dum, si enim pars læsa fuerit nimis tumida seu tumore obsessa, tunc nimis tardum erit, & si in Vulnere res extraneæ adfuerint, ad eas eximendas debet Patiens in hoc situ locari, quo accepit Vulnus, alias fibræ distorqueri possunt, inde dolor oboritur maximus. Digiti sæpe melius instrumentum sunt ad has res eximendas, & si globus nimis profundè lateat, incisio facienda est, & forcipe eximendus est globulus, nos enim non approbamus istud instrumentum quod Chirurgi *Kugelzier* nominant, quia lædendo magis nocet quam prodest. Dein accedendum est ad deligationem Vulneris, & cùm utplurimùm caro & fibrillæ contusæ, & succi incrassati fuerint, hinc optima remedia sunt illa, quæ succos attenuant, ut ad circulationem idonei reddantur, & separatio quovis modo tentanda, proderit ergò sequens vel simile remedium in & supra Vulnus applicandum:

℞. *Vngu. Basil.* ℥i.
Aloes.
myrrh. aa. ʒvi.
aq. Regin. Hungar. ℥i.
Sal. saturni ℥iii.
Spir. sal. armon. caryophill. ℥ß.
M. & detur usui.

Hoc calidè cum plumaceolis in & circa vulnus applicetur, vel superponatur vulneri spir. matricalis cum spiritu sambuci, Vin. camphorat. Spir. sal armoniaci. Myrrh. Aloes &c Hisce enim remediis insistendum est usque Tumor evanuit. Nihil tamen excellentius quam sequens *unguentum Basilicum*, quo solo Chirurgus Castrensis in vulneribus à sclopeto inflictis contentus esse potest, nunquam enim ipsum deseret.

℞. *ceræ citrin.*
resinæ aa. ℔ß.
ol. olivarum ℔ii.
picis nigræ ℔ß.
M. F. unguentum.

si primæ 3. species refrigeratæ fuerint, add. picis nigri q. v.

Vulnera magna cum contusione vehementi, solo applicato Spiritu Matricali, Spir. sal. armoniaci saturato, observavimus curata absque ullo subsecuto pure. Ubi contusio major est, ibi suppuratio promovenda, & additis aliis croco & vitello ovorum, & si suppuratio vix appareat, seq. cataplasma calidè applicetur.

℞. *Gumm. Absinth.*
rorismar.
cent. min. aa. M. i ß.
bacc. lauri
sem. cumin.
fænicul. aa. ℥ß.
camphor.
myrrh.
aloes aa. ℥i.
Coq. in aq. & add. Farin. fabar. q. s.

Hisce impositis necessario succi ex canaliculis diruptis effusi fermentari debent, quo facto pus subsequitur. Hoc in casu internè quoque conducunt omnia ea quæ constant particulis volatilibus spirituosis ac oleosis, ut & omnia quæ acidum temperant, & cum suis particulis volatilibus spicula acidorum amplexantur, prout videmus in butyro quod acetum amplectitur: & cum spiritus nihil aliud sit, quàm subtile & attenuatum oleum, eundem præstat effectum, sic Spir. Sal. Nitr. dulcificantur cum spiritu vini per cohobationem institutam. Commendamus ergò internè Sal. volatilia oleosa, balsam. Nervin. Peruvian. de Chili, aquam Theriacal. camph. lap. cancr. Tinct. Bezoart. Traumat. volat. Omnia ex Scordio & Veronica conducunt, Antimon. diaphor. Antihect. Poteri, aliaqua absorbentia interponenda sunt, esto formula.

℞. *El. diascor.*
aq. fænicul. ℥iv.
chærefol. ℥i.
Balsam. nervin. m. d.
ocul. cancr. aa. ℈ii.
camphor. ℈ß.
M. D. cocleatim.

Si globi vel tela fuerint venenata, vel si vulnus à morsu animalium excitetur, diaphoretica bezoardica *Vulnus à morsu animalium.*

ac

ac Camphorata, Theriacalia per diuturnum tempus continuanda sunt, sæpius enim in tubulis latet venenum, quod data occasione erumpit, & coagulando penitus sanguinem hominem è medio tollit, ceu hoc vidimus in puero Venatoriis superius dicti: ea propter sunt qui radicem gentianæ internè ad ℈i. datam magni æstimant. Nos viperina, imprimis pulverem Angelicum & Bezoarticum nostrum, item Tincturam viperinam Vigani, ut & ejus Elix. propr. commendamus. Adversus morsum canis rabidi infallibili euporiston commendat *Hannemannus*, cujus mentionem facit *Bartholin. Act. Hafn. Volum.* 2. *Obs.* 110. beneficio enim ejus multos commorsos, & aliquot jam actu rabidos, feliciſſimè restituit, & est seq.

℞. *Herb. rutæ*,
abrotan.
betonic.
angustifolii.
Salviæ fol. anguſt. aa. Mi.
M. incis. affund. Vin. opt. ℔i.

Sique tempus permittit, per aliquot horas maneat in infuso, exprime, expresso add.

Theriac. Andr. ℨii.
M.

Adultus magnum de eo faciat haustum, junioribus verò & puerulis detur cochleatim, sin verò periculum metuatur, additur herb. card. fullon. M.i. vel hujus sem. contus. ℥i. Vulnus commorsum per plures dies apertum servandum esse necessum est, & semper ad sudorem disponatur æger, in quem finem sequens vel similis propinetur haustus.

℞. *Aq. theriac.* ℥i.
cinam. ℥ß.
Ol. ſaſſafras gt. vi.
cinamom. gt. iii.
Balſ. nerviv. m. d. ℨß.
vin. q. ſ.
M. F. hauſtus.

Nec externa negligenda sunt, vulneri ergo imponatur sequens calidè cum plumaceolis:

℞. *Aq. Regin. Hungar.*
Spir. matrical. aa. ℥i.
myrrhæ
aloes
terebinth. aa. ℥iß.
ol. caryophyl.
ſaſſaphras aa. ℨi.
camphor. ℨiß.

M. & calidiſſimè infundatur vulneri venenato, vel sæpius eluatur vulnus decocto scord. rad. contrajerv. rutæ, abrotan. betonic. salv. in decocto ℔i. dissolv.

El. diaſcord. ℥i.
Spir. vin. camph. ℥iß.
M.

Alii theriacam morsui applicant, alii bufonem vivum loco cataplasmatis imponunt. Boyle ferrum candens morsui applicari vult, sic etiam lapidem serpentum contra quæcunque commendat venena. Æstivo tempore vidimus canes à canibus rabidis morsos, ex quorum vulneribus observavimus prolem vermium prodire, quia, me judice, à muscis hisce vulneribus non deligatis impositis ovula imponebantur, quæ à carne semiputrida & quasi fermentante exclusa sunt.

Dum hæc scribimus, Vetula à rabida fele in manu mordebatur, tumor manus & totius brachii intensus subsecutus est, exhibitis verò internis sudoriferis ex El. diascord. antimon. diaphoret. Bezoar. aliisque, & impositis Cataplasmatibus aromaticis, illicò remiserunt symptomata & brevi convaluit: inter externa optimè tulit sequens.

℞. *Ol. Hyperic. n. d.* ℥i.
ſcorpion. ℥ß.
M. calidè vulneri infus.

Dolores ac tumor inde statim cessarunt. Si ex colore livido vulnerum sensus motusque ablatione, atque cadaveroso frigore mortis principium, Gangrænam nempe adesse animadvertant Chirurgi, profundiorem statim in confinio instituunt scarificationem, quo sanguis acidus & cruoris nomine magis dignus exprimatur. Nos vulnus gangrænosum absque Scarificatione *Vulnus cum incipiente Gangræna.*

catione eluimus spiritu nostro bezoardico, vel decocto superius dicto vel aqua muriatica, quo obstructiones vel pori obstructi eò facilius aperiantur, mox liquorem ex calce viva cum aqua pluviatili, spiritu vini camph. & Mercurio vel melle applicamus, superimposito cataplasmate de 4. farinis dict. vel fotu ex Scordio, Absynth. Marrub. Theriac. spiritu vini aliisque parata. Neque enim hic ulla admittenda est mora, aut inducię concedendæ sunt, cùm locum hic habeat illud quod *Tiberio* cunctanti dictum est: *Aut age aut desiste*: quoniam quo citius pars cadaverosa à sana separetur, eò certiùs ęger in tuto collocatur, sin autem nimis serò advocatur, & extremæ calamitatis, & ægro periculosa subeunda erit alea, atque ad exstirpandam hanc hydram ferrum in subsidium vocandum.

Nam, quod non sanat medicamentum, hoc sanat ferrum: quod non sanat ferrum, sanat ignis.

Hypersarcosis in Vulneribus. *Hypersarcosis* etiam in vulneribus obveniens Chirurgis sæpe impedimento est, quæ aliquando propter victum & inde generatum chylum copiosum, crassiorem tamen ac facilè coagulabilem exoritur, eò ergò intendendum est ut caro ista spongiosa tollatur, & in quem finem pulveres inspergantur absorbentes, ut Calx. viv. Sal Saturni, mandibul. luc. Corall. Camphor. vel Elixir. vitæ, Spiritus Matrical. spirit. vini camph. cum aqua calc. Elixir. vitæ cum sale saturni & camphora, vel unguentum Ægyptiacum inspissatum, vel imponatur Emplastrum divinum Barbette, vel Stiçticum, vel Opodeltoch.

CAPUT VI.

De Ligamentorum Stupore & Laxatione, Nervorum contusione, Iuncturarum Incurvationibus & Luxationibus.

§. I.

EX innumeris Calamitatum myriadibus, quibus machina nostra undique per omnes sui partes, proh dolor! est exposita, imo humani corporis pars aliqua, quo dignior ac præstancior quantoque majorem præbet usum totius œconomiæ, hæc pluribus; hæc atrocioribus morbis est obnoxia, in machina enim nostra plures reperiuntur partes quæ ligamentorum & tendinum texturam participare videntur, eò quod æquè dura non sint atque illa, & his minus mollia sunt, cartilagines indigitantur. Primaria ratio propter quam nos conjicimus, cartilagines nil aliud esse quam fibrarum tendinosarum compagem, quæ induratæ fuere ex alcalicorum volatilium infarctu, hoc est, quod nulla sit cartilago, in quam non desinant multæ fibræ tendinosæ: verisimilis ex eo redditur conjectura nostra, quod cartilaginis substantia quæ oculis percipitur, nihil aliud sit, quam fibrarum congeries, res enim extra dubium ponitur, eò quod in junioribus animalibus multæ partes quæ tendinosæ erant, tractu temporis cartilagineæ deveniant, & in vetustioribus animalibus quidem tendines in cartilagines mutari conspiciantur. Sic hæc ligamenta tendines, ut & nervi suos patiuntur manes, & à Medicis Chirurgicis exspectant auxilium, imprimis in *Ligamentorum Stupore* & eorum *Laxatione*, *Nervorum contusione*, *Iuncturarum Incurvationibus & Luxationibus*. Quos affectus omnes ordine & more solito

to examinaturi sumus. *Stupor* dicitur etiam Narce, Narcosis seu Torpor, est proprie sensus motusque abolitio.

Descriptio Stuporis Ligamentorum. *Stupor Ligamentorum* describi potest, quod sit obstructio ligamentorum à succo nerveo coagulato, vel à compressione alicujus rei extraneæ, exorta.

Laxationis. *Laxatio* verò *ligamentorum* describi potest, quod sit eorum in longum extensio, à causa violenta vel succorum abundantia ipsa relaxante, producta.

Contusionis. *Contusio Nervorum* sufficienter intelligitur, nec opus est *Descriptione* prolixiore, aut definitione *Logica*, Tyronibus magis inutili, eos duntaxat confundente.

Incurvationis. *Incurvatio Iuncturarum* itidem facilè percipitur, cum sc. juncturæ à causa violenta quadam vel ligamentorum vel nervorum causa incurventur ac intorqueantur. Latinis hic Affectus etiam dicitur *Contractura* membrorum, Germanis, *er ist* contract, *er ist krumm und lahm*, vel *eine lahmung*. Græcis dicitur, ἀγκύλη à verbo ἀγκυλοῦσθαι quod ipsis incurvare dicitur. Gallis, contract de nerfs, Italis incortato audit. Sed sæpè contingitur Spasmus, Convulsio, Paralysis, Stupor & Contractura inter se confundantur.

Laxationis. *Luxatio* est capitis articuli è propria sede, sive proprio sinu in alienam insolitam sedem prolapsus, cum motus voluntarii læsione.

Pars affecta. §. 2. *Partem Affectam* esse Ligamenta, Tendinesque ut & Nervos, ex jam dictis abundè liquet, nec excludimus Spiritus animales ad hos Affectus excitandos symbolum suum addentes. Ad rem ergò extimiùs examinandam, ut eò faciliùs *Causam* horum affectuum eruamus, in texturam & compositionem harum partium inquiramus.

Uti ergò tendines nihil aliud sunt, quàm compages fibrarum purissimarum, quæ ideò fibræ tendinosæ appellari merentur: sic etiam non magna differentia est inter tendinem & ligamentum; Fibræ enim arctè juxta se invicem oppositæ, constituunt *Tendinem*, adhuc magis verò coarctatæ, *Ligamentum*, firmiùs tandem junctæ & proximè appositę *Cartilaginem & Os* ipsum exhibent. Et hic asterisco notandum, quod omnes hæ fibræ tendinosæ seu ligamentosæ cavitatem habeant, quæ illas percurrit Siphonis instar; cavitas equidem illa visu apprehendi nequit, sed prostat experientia, quæ validè satis evincit, cavitatem eam esse necessariam, ut ab iis, quibus recta ratio satisfacit, non rejiciatur. Hæc est experientia, nimirùm quotiescunque musculus quidam officio suo fungitur, fibræ ipsius maximè abbreviantur, & eodem modo crassiores evadunt. Interim mente nullo modo capere possemus, quo pacto fibræ flexiles crassiores, & breviores eodem temporis puncto fierent, nisi id contingat ab aliquo liquore, qui adimpleat earum cavitatem, quæ longitudinem earum occupat. His positis admodum difficile non erit videre, qua ratione ea omnia operari debeant: Simgulæ fibræ tendinosæ neruum recipiunt, & singuli neruorum ramuli spiritus animales fundunt in cavitatem singularum fibrarum tendinosarum: Spiritus animales sunt sanguinis partes subtilissimæ, & agitatissimæ, cùm cavitates fibrarum tendinosarum subingressi sunt, illas tumefaciunt, & abbreviant: Eodem planè modo, quo aer in intestinum insufflatus ipsum in tumorem extollit, illudque eodem instanti brevius facit, prout etiam videmus in vesicis inflandis.

Sic etiam nervos in ipsorum contusione pro parte affecta agnoscimus, quorum constitutionem, & texturam etiam paucis examinabimus. Superficies cerebri & cerebelli æquè ac media medullæ spinæ dorsi, observantur ex corpusculorum rotundorum congerie esse conflata. Percipiuntur arterias recipere, venas emittere, & ex iis fibrillæ albæ proficiscuntur.

Cùm

Cùm anteriori animo corpora ista rotunda examinentur, nihil aliud in singulis conspicitur, præter arterias, venas & fibrillam albam. Particulæ, quæ à sanguine sequestrantur, per arteriam non abeunt, cùm sanguis ad corpora rotunda ab arteriis advehatur. Venæ quoque non excipiuntur: si hoc enim foret, nulla interesset differentia inter arteriæ & venæ sanguinem. Superest igitur ut fibrillam albam subeant, & ita comperimus Cerebri superficiem ex minimis tantùm glandulis constare, quæ ab arteriis sanguinem accipiunt, per venas demandant, & canales habent excretorios, ex quibus manat liquor quem à sanguine separarunt. Vasa quæ Cerebri aut Cerebelli, (cujus substantia est glandulosa,) hujus verò substantia corticalis dicitur, corpus callosum componunt, ita in illis mutuo sunt complicata, ut rete quoddam referant. Nondum liquet utrum mutua sit inter ipsa anastomosis, an rete simpliciter contexatur ex eo, quòd se decussatim invicem subeant. Tandem in parvos combinantur fasciculos, qui in membranaceis vaginis occluduntur. Prout in animalis corpus progrediuntur, in plures ramulos dividuntur, & hoc pacto in universas partes expanduntur, ita ut paucissimis Corporis animalis partibus aliqualis eorum portio denegetur. Fasciculi isti vasorum excretoriorum cerebri, cerebelli & spuriæ, *Nervi* de quibus sermo est, appellantur. Denique spiritus animales examinandi veniunt. Quo ad liquorem istum attinet, ex tenuissimis & volatilissimis sanguinis particulis necessariò est compositus. Instar auræ subtilissimæ consideratur, quæ in fibras nervorum sese insinuat. Cùm siquidem oculorum nostrorum aciem fugiat, nec vel optima microscopia eam visui nostro repræsentare possint, merito jure autumare valemus, liquorum omnium, qui ex sanguine in glandulis corporis animalis segregantur, eum esse tenuissimum. Cognominatur liquor iste, *Spiritus animales*, propter summam suam subtilitatem, & illi sunt ea anima, qua Bruta vivunt, quamvis liquor isto colligi nequeat, ut ejus inquiratur mixtura & constitutio, ab ipsius admistione cum acidis & alcalicis, nihilominus examinabimus, alcalicum volatile in illo prædominium obtinere, cum sulphure supra modum volatili, quod inde constat, quòd alcalia omnia volatilia internè usurpata Spirituum animalium penu augeant. Sulphura Volatilia idem ferè operantur: & nihil tantoperè eorum abundantiam promovent, quàm alcalia volatilia sulphurata, qualia sunt alcalia omnia volatilia aromatisata. Effectus etiam alcalicorum in sulphura nos in hac opinione confirmat. Nam alcalia sulphura dissolvunt, eorum partes ab invicem semovendo, & hoc pacto impediunt quo minùs eorum rami inter se intricentur. Inde fit ut interstitia aut spatia ramorum à materia ætherea impleantur, æquè ac pori, qui inter sulphura & alcalia remanent, qui tùm ampliores sint, quàm forent, si liquor simpliciter alcalinus aut sulphureus fuerit, copiosiorem etiam in se materiam æthereamn continent: & quoniam materia ista ætherea in rapidissima versatur agitatione, maximo nixu cunctas partes hujusce liquoris commovet, quod parùm non confert ad ejus activitatem & tenuitatem. Sed ne diutiùs extra oleas vagemur, nunc ad ipsam partem affectam *Iuncturarum*, quæ sunt illæ conjunctiones articulorum, qui mediantibus ligamentis & ossibus connectuntur, deveniamus.

§. 3. Quod *Diagnosin* horum Affectuum concernit, *Stupor Ligamentorum* cognoscitur ex motus sensusque ablatione, sensus enim in parte est obscurior, instar formicarum percurrentium, pars quoque cui annexum est ligamentum, vix de uno loco in alium moveri potest; torpescit enim pars, & ma- *Diagnosis Stuporis Ligamentorum.*

& maxima totius artus debilitas percipitur, quia spiritus animales haud influere possunt, hinc necessariò pars quasi flaccescere debet; Sic & cognoscitur ex prægressa causa violenta per Compressionem seu Contusionem fortiorem producta. In Stupore seu Torpore non distinctè sed obscurè & velut in somno constitutus, percipit actionem objectorum satis fortiter Organum tactus moventium.

Laxationis Ligamentorum. *Laxationis Ligamentorum* signa petuntur expressa causa violenta, laceratione artuum, vel à nimio onere, ut non ita pridem talem Laxationem vidi in viro, qui magnum pondus elevare frustrà conatus est. In membro ubi laxatio facta est, nullum adest ampliùs robur, & sæpè excidit, ceu id observavimus in Virgine Nobili quadam, quæ ex essedo in terram adeò fortiter ruebat, ut Laxatio ligamenti in junctura cubiti facta fuerit, & simul exciderit cubitus, quamvis is bis vel ter à Chirurgis repositus fuerit, attamen semper rursus excidit, & plures sumptus ac dolores per aliquot annos sustinere coacta, tandem per thermas aliquod solamen percepit. Per vim lapsus caput ossis acetabulo suo est excussum, quod tamen nunquam fieri potest, quin ligamenta debeant laxari, quæ sponte sua quandoque iterum contrahuntur, & os sursum trahunt extra acetabulum suum. Magnus quoque adest dolor, quia ligamentosæ fibræ, qua sunt in parte opposita, maximè tenduntur. Motus aboletur, quia Os non firmatur in acetabulo suo. *Imperfecta Laxatio* dicitur, cùm laxantur tantùm tendines membrana, ita ut in acetabulo suo Os vix contineri possit.

Nervorum Contusionis. *Nervorum Contusio* faciliùs cognoscitur ex partis motu & sensu imminutis, & prægressa causa quadam ponderosa contundente, & plaga, ictu, lapsu &c. & inde exorto partis dolore intenso.

Incurvationis. *Juncturarum incurvationes* & rigor membrorum ex relatione ægri & sensibus ipsis satis innotescunt, oculis enim Incurvationem ac rigorem membrorum percipimus. Incurvatio enim cognoscitur ex membri contorsione & curvatura, signis propriis causæ externæ non indigent, utpote in sensus incurrentes, quamvis hoc in passu aliquid lucis concedat dispositio parentum, quatenus claudicantes à claudicantibus sæpe generari experientia docet, nam partium solidarum vitiosa constitutio per hæreditatem in prolem transfertur, prout videmus etiam à debilibus parentibus generari rachiticos. Conjunctus sæpè est tumor & durities, succedit his curvitas membri, quatenus sc. ligamenta ac tendines ob fibras musculi breviores redditas, adducuntur versus principium; unaque cum iis ossa quibus inseruntur, retrahuntur. Nec tamen ullus percipitur dolor, adest aliquando partis atrophia, sic vocatur artuum contractio sensim facta, unde flexio impeditur, & non nisi cum dolore & vi quadam peragitur, in vicinis partibus fit macies seu atrophia.

Luxationis. *Luxationis* signa Diagnostica sunt communia & propria, quæ ejus causas harumque differentias manifestant. Illa sunt vel mutatio figuræ membri ordinarii, quatenus in parte ejus altera, tumor, circa sinum seu acetabulum fovea apparet; quod solis oculis dijudicare licet in tenerioribus ac mollibus subjectis ac membris; in carnosis verò & crassioribus contrectatio simul requiritur: vel longitudo membri vitiatur, quatenus hæc modo deficit; in Luxatione perfecta & ad superiora contingente modo nimia est, sc. in subluxatione & prolongatione. Dein motus membri læsi ceu hic aboletur in luxatione completa, seu imminuitur aut depravatur in Subluxatione. Postremò dolor circa juncturam, nisi tendines & ligamenta nimis laxata fuerint, v. gr. in Luxatione à causa interna, ab humorum ad liga-

ligamenta atque tendines effluxu, & stagnatione circa juncturas, luxationem esse colligitur, 1. Ex succorum evasatorum copia. 2. Si Luxatio sensim atque sensim fit, ita ut luxandum membrum peraliquod tempus huc atque illuc motibus inordinatis agitetur, vacillet, ac licet reponatur mox iterum procidat. Callum verò subesse judicatur, si membri ante luxati restauratio contigerit, præsertim in articulis non multa carne stipatis, ut in cubito, genu &c. Callus autem sicuti modò durior modò mollior est, ita illius signa sunt, quòd articulus gracillimus ac siccissimus deprehendatur, nec ab ægro nec ab astantibus violentiori manu moveri queat, extenuatio & gracilitas membri si sit diuturna.

Molliorem è contrà adhuc significant, si recens fuerit dislocatio, si membrum aliquantum adhuc moveri queat, ad tactum quoque tumor mollior observetur. Denique Tophum subesse, præter signa causarum internarum & calli durioris generaliora suadet dispositio ægri arthritica.

Ætiologia secundùm Galenicos stuporis Ligamentorum. §. 4. *Galenici* causam *Stuporis Ligamentorum* dicunt esse ex cerebro & dorsi medulla, nervisque & inde exortis, vel in ipsis ligamentis ex nervosis partibus constantibus, idque vel ex intemperie quapiam, vel ex aliquo impacto humore provenire ajunt, potissimùm tamen Torpores Ligamentorum & sentiendi difficultates ob refrigerationem accidere volunt, Ligamentorumque sensibilium obstructos meatus.

Laxationis Ligamentorũ. *Laxationis seu Resolutionis* Ligamentorum causam effectricem deducunt ex crasso, viscoso, frigido, interdum etiam terrestri & Melancholico humore, volunt etiam vitium hoc ex qualitate calida aut sicca proficisci, ubi calida intemperies sanguinem & humores nimium torrefecerit: similiter etiam ob frigidam qualitatem solam vel ab evacuatione nimia Laxationem hanc provenire contendunt.

In Nervorũ Contusionis. *Nervorum Contusionis* causam dicunt continui solutionem à causa violenta, à re externa quacunque contundente, & dolorem insignem inducente, imo sæpè cutem ipsam solvente & exulcerante, obortam.

Juncturarũ Incurvationis. *Juncturarum Incurvationes* seu Articulorum contractiones ob humorem pituitosum aliumque impactum, aut nervi affectum quempiam in artubus, oboriri dicunt. Imò has contracturas ex ellebori potione sæpe contingere, scribunt.

Articulorum Luxationis. Articulorum Luxationum causas dicunt Veteres vel *internas* vel *externas*. Internæ ipsis sunt humores excrementitii, & flatus: nam humores ligamenta ita humectant & resolvunt, ut articulos continere non possint, flatus autem distendunt, ut ossa conjuncta divellant, uti sæpe in passione arthritica & ischiatica apparere dicunt. Externæ causæ sunt casus, ictus &c. Hereditariæ sunt quæ licet non necessario fiant, sæpe tamen contingere ajunt, ut gibbosi à gibbosis, luxati à luxatis generentur.

Paracelsi deductio causarum in Ligamentorũ stupefactione. §. 5. *Paracelsus Ligamentorum* stupefactionem dicit, quando ea læsa dormire videntur, ac si formicæ discurrerent in iis. Laxationem vero ligamentorum ait à nullo alio esse quam à defectu glutinis albi, seu sinoviæ, ligamenta nervosa non amplius irrigantis, sed ab aliis humoribus effluxis ea relaxantibus.

Nervorũ Contusione. *Nervorum Contusionis* causas pro catarcticas habet vel ruptionem, vel casum ab alto, vel plagam à re externa violenter nervos contundente, nam istis de causis non tantum sanguinem extra vasa effundi existimat, in parte dolente colligi, in grummos abire, ac tandem putrefactum, vicinas partes erodere, ac vulnus facere; sed & nervos ita lædi, ut Sinouia vel gluten album evasetur.

In Articulorũ In- *Juncturarum* seu *articulorum Incurvationis* seu Contracturæ cau-

 sas

Incurvatione seu Contractura. sas plures dicit Author: Unam fieri ait ex læsione corporis, & quidem ab externis accidentibus, utpote verberationum, vel fodicationum ictibus, casu, vel alias diversimodè, jaculis, telis, bombardis, abstrusionibus, fractionibus &c. quandoque etiam propter constipationem in carne, quæ nutrimentum impedit, contracturam contingere statuit, vel propter venarum obstructionem quæ nutrimento suum transitum impediunt, non ut ille amat loqui, per naturam, sed accidentibus extrinsecis: item contracturas oboriri probat ex alteratione pororum & meatuum in arteriis, sæpius etiam illam contingere arguit, ut propter abbreviationem alicujus membri, vel curæ defectum, (quæ fiat plerumque ex medicamentorum impertinentia) contractura nascatur, quia, juxta ipsum, causa per quam lapsus jam factus fuit, carnes & venas obstruit atque mortificat, ut nervi prorsus in se ipsis deficiant, membroque nullas vires adhibere valeant, unde etiam ipsum deficere cogitur. Aliam contracturam ex calculo vel tartaro procedere scribit: omnes ergò partes quæ à Tartaro vel calculo recipiunt impressiones, tartareasque proprietates, quas retinet, secumque velut ad regiones, ad quas à natura disponitur, ibidem contracturas oboriri contendit. Quod si pauca fuerit hujusmodi substantia, manet in fundamento hærens, & Incurvationem dorsi facit. At si paulo plus fuerit substantiæ, progreditur ad femora: si plurimum, ad externas corporis partes, infimasque transiens, contrahit omnes, impotentesque reddit. Arenæ lithiasisque materiam lapideam esse dicit acerrimæ concretionis & coagulationis: cùm igitur venis, juncturis, ossibus, medullis, & carnibus admiscetur, horum naturam immutat nutrimentum, ductus obstruit, venas & medullam ossium frigefacit, ut instar aceti coagulati fiant, per acetosam & tartaream hujusmodi frigiditatem prorsus immobilia membra fieri memorat: nec solùm propter frigiditatem, sed etiam ob auctam acredinem ipsæ venæ corroduntur.

Cotracturarum ex colica originem humorem acetosum esse dicit, quare humoris vis causat ejusmodi attractiones, & postmodum inducit intorsiones in membra capitalia, cum concepta humorum pravorum receptione, ibidemque manentem irrationem huic similem tamdiu, donec per eum humor pernitiosus illæ vitæ penitus absumatur.

Sic quoque contracturas ex cholera ortum suum habere singulari explicat capite. Fieri ergò potest juxta ipsum, ut ex invidia nascantur Incurvationes, & ex istis contracturæ, prout ex cholera proveniunt.

Sic quoque contracturas ab excessivo potu vini tartarei provenire scribi explicatque.

In Luxatione seu Dislocatione. Dolor qui *dislocatis Juncturis* inest, Author non aliunde provenire scribit, quam ex liquore, qui extra suam Anatomiam excessit, & ex acetositate hac membri dolores oriuntur. Nam liquores juncturarum ubi corrumpuntur, secundum eum in incendium transeunt. Pariter Anatomia corporis pati minimè potest absque dolore, membrorum dislocationes, aut læsiones fieri, quod in sua sanitate rectam dispositionem capiat: ejusque natura talis est, ut prout concatenata, nervis, arteriis, venis &c. juxta hunc ordinem fore manereque velit & debeat, à quo si perturbetur, dolorem concipit illi similem, qui fit ex vulnere, fodicatione, vel ruptura. Quare juncturarum dislocationes optimè considerandas esse monet, quod nonnullæ proveniant ex talibus, aliquæ ex dislocationibus Anatomiæ humore acido, veteri crescentia, reliquæ ex Synochia humorum corruptione. Ex quibus omnibus dolores membro-

rum

rum oriri posse contendit, ariditas postmodum & contracturas.

Spasmi similiumque morborum occasionem esse dicit Fluxum mineralem ex arsenico, natura cujus & conditio est excitare humores & calores.

Helmontii sententia de causa Ligamentorum Stuporis.

§. 6. *Helmontius* dicit cruorem esse spiritum, item traduci in sanguinem atterialem, & dare spiritum vitalem, cujus favore à mente informetur atque animatus fiat, & hinc demum transferri in sinus sive stomachos cerebri, ibidem variam suscipere characterum determinationem, ita ut motivus fiat in spinali medulla, visivus in opticis officinis. Qui si aliquo errore ad linguam ducantur, gustatui sunt plane inutiles. Quapropter fieri ut non raro partes vel membra *stupescant*, ut in nostro affectu, in quo pars aliqua mobilis vel sensum vel motum, relicto sensu amittat, *causam* esse hujus *Stuporis*, eò quod alieno spiritu & devio, partes irrorentur, sunt nempe juxta eum tactuum authores motui impares & vicissim. Stupefacto membro sensum redeuntem fieri quasi titillando scribit.

Ligamentorũ Laxationis.

Ligamentorum verò *Laxationem* dicit esse à copia laticis ligamenta nimium relaxantis.

Nervorum Contusionis causam esse dicit injuriam quandam externam nervos contundentem: juxtam ipsum nervus est organum delativum, imperii arbitralis, intus nervum dicit esse medullarem, extra verò tegi membranula sua, qui etiam motum ad musculum defert, quoties ergo illis accidit injuria, vel contunduntur vel etiam contrahuntur.

Incurvationis seu cõtractura.

Incurvationes seu *Contracturas* Juncturarum Author esse dicit à convulsivis motibus juncturas contrahentibus. In unoque dolore contracturam observasse scribit.

Luxationis.

Luxationis causam eandem agnoscit cum reliquis Authoribus jam dictis, & modò dicendis.

Juxt. VVillisiũ causa Ligamentorũ Stuporis.

§. 7. VVillisius statuit, Fibrarum musculi compagem constituentium motum ac sensum à spiritibus animalibus vel influentibus vel insitis pendere, ad idem opus peragendum magnopere non currentibus, & liquore nerveo & latice sanguineo. Dum enim liber est spirituum animalium per nervos in fibras tendinosas commeatus, liquor nerveus in debita crasi perseverat, & sanguis absque ullo impedimento in musculo circulatur, tendines ac ligamenta acutissimo sensu gaudent, & ad omnes motus promptissimè exercendos parata existunt. Si verò ex fibris tendinosis aliquales spirituũ animalium irradiatione propter compressionem vel obstructionem, aut in ipsis aut in fibras nerveis contingentem orbentur, vel liquor nerveus degener existens spiritibus rapide convehendis amplius non sit idoneum vehiculum, aut sanguine tum ob crassitiem tum ob viscidịtatem tardiùs circulante, vel à compressione aut obstructione vasorum sanguineorum præpedita ejus in musculo circulatione, leviùs tantummodo actuentur spiritus animales in fibris tendinosis; ligamentorum motus & sensus hebetiores fiunt; spiritibus nec motus nec copia sufficientibus tum fibris tendinosis distendendis & contrahendis, tum impressionibus in ligamento susceptis, undulationibus suis ad sensorium commune deferendis, unde Author *ligamentorum stuporem* deducit.

Laxationis Ligamentorũ.

Laxationem verò Ligamentorum oriri vult à fibrarum nervearum in cujusdam musculi ligamentum tendentinum obstructione, vel compressione, aut continui solutione. Fibræ itaque ligamenti spirituum afflatu amplius non extensæ, collabascunt & concidunt, & contractioni penitus inhabiles fiunt. Si verò dissectæ fuerint, spirituum penu ligamento communicare nequeunt. Sed præter jam enumeratas causas, particulares quasdam narcoticas spirituum exstinctorias eundem effectum produce-

re posse affirmat, quæ si potentiores fuerint, sine magna viarum obstructione ligamentum laxare valent, in nerveis ductibus quosdam spirituum manipulos dejiciendo, vel à motu supprimendo.

Nervorū Contusionis. *Nervorum contusionem* Author adscribit gravi cuidam instrumento violenter parti alicui applicato, & vim suam ad nervum usque parti insertum exerenti, fibrasque ipsius propiùs ad se invicem admoventi, spirituumque animalium & humoris nervosi per canalem ejus liberum influxum prohibenti.

Juncturarū Incurvationis. *Juncturarum Incurvationis* causam reputat Author non solum pendere ab irritatione musculi antagonistæ, in cujusdam articulationis interiori parte positi, verùm etiam & præsertim à copula explosiva & nimis elastica spiritibus animalibus adjuncta, cum liquore nerveo à Cerebro descendente, & per nervos in musculos delata, & in eorum tendines transeunte. Fatetur tamen extraneas istas particulas, nullamque cum spiritibus animalibus proportionem servantes, in nervos sese insinuare posse per eorum fines, & musculi quem ipsi subingrediuntur, contractionem hoc pacto inferre posse, indesinenti autem contingere hujusce materiæ heterogeneæ & spirituum collisione, violentæ ac continuæ eduntur explosiones, spiritusque tanquam œstro perciti vehementer exiliunt, fibrasque ipsos continentes inflant atque extendunt. Fibræ enim hac ratione in latitudine sua auctæ, in longitudine sua imminuuntur, partemque musculo, quem componunt, appensam ad se retrahunt, ejusque *Incurvationem* inducunt; Talis verò persistit Juncturæ Incurvatio, donec materia illa explosiva à genere nervoso deturbata fuerit, succusque spirituum irriguus ab ipsa fuerit tepurgatus.

Juncturarum Luxationis. *Juncturas luxari* statuit Author vel ab externis vel internis causis, externæ sunt motus cujusdam partis violentiores, ejusdem contorsiones, casus, ictus, contusiones &c. ad internas vero causas refert succi nervei varia vitia; quando scilicet liquor iste partibus spermaticis nutriendis viscidior existens, terrestribusque particulis abundans, fibras cartilaginis cavitatem ossis caput excipientem obducentis, quas subingreditur, transcurrere nequit, in iisque remoratur, & congeritur. Fibræ verò illius aggestione inflatæ, ampliusque spatium occupantes, ossis caput à receptaculo suo tandem ejiciunt: humor quoque nerveus copiosioribus particulis aqueis dilutus, & in ligamentorum fibras delatus, earumque fibras adimplens, ipsas laxiores efficit, & ossi in proprio situ continendo illas inhabiles reddit.

Secundā Sylvium causa Ligamentorum stuporis. §. 8. *Sylvius* Ligamentorum stuporem deducit à defectu spirituum animalium & eorum denegato totali influxu, malè affectos depravatosque censet spiritus animales, quando 1. nimiùm torbidi agitatione sunt, aut etiam perperam moti: quando 2. impuri sunt & à re quavis præter naturam ipsis admista inquinati. Animalium spirituum Torporem, vel agitationem nimiam, motumve inordinatum observari facillimè ait Author in animali motu tunc simul læso. Torpidos & ad motum ineptos esse Animales Spiritus censet ob *vim Narcoticam* ipsis admistam, vel in corpore paulatim productam, vel forinsecus introductam, nunc ex aere inspirato, & carbonum fumo inquinato, nunc ab alimentis medicamentosis, potu generoso præsertim, ac inebriante, ipsisque medicamentis, opio puta, omnibusque opiatis perperam, h. e. immodicè cujusvis respectu assumptis, vel Ligamentis applicatis, hinc ipsorum sæpiùs obotiri scribit *ligamentorum stuporem*.

In *Laxatione Ligamentorum* author culpat humores pituitosos & aquosos circa ligamenta hærentes, ipsorum tunicas, membranasve hinc & Medullam humectantes,

ac forsan eatenus laxantes, ut ipsa per subsistentiam collabens Tubulos suos transmittendis Animalibus spiritibus ineptos reddat, evincere videtur Laxatio Ligamentorum à pluvia frigidiore, post vestes inde madentes partem hanc aut illam afficiente orta, ut nunc vel hæc vel illa vel plures partes motum ac sensum plus minus amittant.

Nervorū Contusionis. *Nervorum Contusionem* Author fieri ait à causa externa, ictu, lapsu &c. nervos contundente, unde spiritibus animalibus denegatur totalis influxus, hinc necessario in parte affecta sensum ac motum imminui statuit aliquando cum aliquo partis Stupore ac Torpore.

Juncturarū Incurvationis. *Juncturarum Incurvationem* dicit oriri vel à Ligamentorum obstructione, à materia viscida tenacique, vel ab eorundem læsione violenta, spirituumque animalium influxu denegato.

Luxationis. Situm Ossium vel Juncturarum extraordinariò mutatum Author dicit esse *Luxationem* vel *Subluxationem*, prout vitium fuerit gravius vel levius. Juxta ipsum fit Luxatio, quando partes duæ pluresve solidæ, duræque, ossa puta, sibi mutuò adaptantur, ut alii functioni, motui nempe inserviant, uti fieri asserit in Ossium articulatione, dicuntur ab ipso ita sitæ, hicque ipsarum esse situs, quem quoties mutant, dicit Ossa luxari ac dislocari, patique morbum in situ, quoniam functionem, motum partis lædunt.

Cartesianorum opinio de causa Ligamentorum Stuporis. §. 9. Cartesiani causam *Stuporis Ligamentorum* deducunt ab ipsorum obstructione, non enim dubitant illa usum eundem ac nervos præstare, obstrui verò Ligamenta posse concedunt vel à causa externa premente vel contundente, vel à ligatura forti, vel à tumore vel ab onere incumbente, itidem à succis nimis crassis viscidis ac tenacibus, spiritibus animalibus transitum denegantibus, quibus partes destitutæ necessariò stupere debent. A defectu spirituum animalium à magnis morbis defunctis oborto, hunc affectum sæpè obvenisse notarunt prædicti.

Ligamentorum laxationis. *Cartesiani* lymphæ copiosioris circa ligamenta stagnationem causam pronunciant eorum *Laxationis*, quatenus fibrosa substantia ab ea nimium distendatur, hæcque ita distensa & relaxata lapsum quendam mentiatur. Nec quoque vim violentam excludunt à qua sæpè ligamenta ita distenduntur & relaxantur, ut elabi debeant, nullumque ampliùs robur relinquatur Ligamentis.

Nervorum contusionis. *Nervorum Contusionem* vel ictu, vel casu à re quadam externa dura & obtusa excitari statuunt, unde cute non soluta, non tantùm venulæ vel arteriolæ conquassatione dilaceratæ sanguinem, sed & ipsi nervi contusi aliquando succum nerveum profundunt, qui succi extravasati, nec in debitas vias regredientes cutem extollunt, & pro majori vel minori sui corruptione filamenta membranea, & nervulos plus minùs exagitantes; vel vehementiorem vel remissiorem causant dolorem.

Juncturarum Incurvationis. *Juncturarum Incurvationem* esse vel ab ortu, vel à causa interna vel externa statuunt, internam esse vel contractionem ligamentorum à succis acidis, vel accidit Incurvatio ob Luxationem, Fracturam, vel ob humoris serosi copiosam in junctura quadam collectionem & stagnationem, subsequentem tumorem durum ac sæpè dolorem. Sic quoque Juncturarum articuli sæpe quasi ligantur & immobiles redduntur, debili existente succo nerveo spirituoso, & imprimis à stagnatione, & coagulatione humorum ab acido. Vel etiam fieri posse contendunt hanc Incurvationem, à motibus convulsivis & paralysi, motui quarumcunque partium maximè contrariis.

Luxationem sæpiùs contingere norunt ab ingressu infeliciter peracto, aut re violenta obveniente, lapsu, concussione & interdum, quam-

vis rarius, à musculorum debilitate, ob spirituum animalium parciorem influxum, quo fieri solet, ut musculorum fibræ non sufficienter tendantur, sed flaccescentes ad levem quamcunque causam articuli protuberantes pristino suo loco excidere possint. Sed utplurimum Dislocationes seu Luxationes oboriri solent à casu, ictu, saltatione, cursu, extensione violenti Juncturarum. Vel ab internis causis, si sc. humores in Juncturis evasantur ibidemque diu stagnant, tandem Subluxationem efficiunt.

Nostra sententia de causis Ligamentorum Stuporis. §. 10. Restat ut & *nostra* nunc addatur *Crisis*. *Nos* verò medio tutissimi inter prædictas opiniones ibimus. Verissimum est quod *Stuporis Ligamentorum Causæ* plures esse possint; Est verò utplurimùm ab eo, quando scilicet nervi premuntur, ut liquor nerveus per suos tubulos liberè perfluere nequeat, sive viæ præcludantur à succis coagulatis ibidem latentibus, vel à tumore vel callo ipsos comprimentibus, vel à fortiori ligatura aliaque causa violentiori graviter premente. Hic enim notandum velim de Ligamentis, quòd non sunt tantùm partes simplices ut Veteres existimarunt, nec duntaxat Ossa colligant, sed, me judice, ligamenta præstant usum tendinum ac nervorum, & plus ad motum quàm musculi contribuunt, quia ceu dictum, ex fibrillis conflati sunt, qui pro succo spiritus animales vehunt. Et cùm in Stupore obstructio non adeo sit vehemens, ac impacta, ut omnes fibræ tendinosæ constipatæ fuerint, sed nonnulli spiritus adhuc transeant, si enim totalis obstructio fuerit, partis etiam totalis mortificatio seu paralysis oboriatur. Præter has causas adhuc aliæ cuduntur, nempe tumores, polypi, hydropes particulares, succi extravasati, unde canaliculi & fibrillæ tendinosæ comprimuntur, ut spiritus eas perfluere nequeant, item læsiones ex Vulneribus, casus ab alto, similiaque, quibus fibrosa Machina quoad partem quandam articuli læditur: quod etiam fieri potest à quocunque liquoris nervei defectu oborto: quemadmodum enim obstructio in cerebro Apoplexia dicitur, sic & in nerveis facta obstructio, & quidem extra cranii mœnia, Paralysis vocatur, qua impeditur, ne ad hanc vel illam partem spiritus vel succi moventes transeant, hinc vel in uno latere existit, vel ambo latera medullæ spinalis obstructa sunt, & tunc Paralysis universalis dicitur. Ita quoque particularis dici potest, cùm brachium, crus &c. moveri vel officio fungi non possit: sic quoque quando ligamentosæ fibræ obstructæ sunt non in totum sed quoad partem hanc oritur stupor. Statuimus enim esse interceptas non in totum sed quoad partem vias, hæc autem viarum interceptio vel oritur à compressione, ceu dictum, vel obstructione, vel in spirituum depravato influxu & quasi narcosi. In *prima* à succis in vasis, aut extra eadem existente tumore, vel luxatis membris fieri potest. In *altera* à succis crassis ac viscidis intra eadem vasa. In *hac* à fumis narcoticis variorum vel simplicium vel compositorum, vel à spirituum animalium consumptione nimia à quacumque causa etiam facta fuerit. Compressionis itaque causæ quandoque erunt succi crassi, viscosi, in vasis vel extra eadem, in juncturis circa ligamenta, & in eorum poris collecti, neque per emunctoria expurgati, vel unico momento elapsi, sive crassi sanguinei sive phlegmatici fuerint, quorum singulorum moles porosam fibrosarum tendinosarum substantiam vel sensim comprimendo *Stuporem* hunc inferre aptæ nata sunt: Tumor quoque adjacens Stuporem hunc inducere potest, ceu bigam exemplorum novimus.

Sic etiam ab ictu, casu, percussione aut allisione ad corpus durum ligamenta hæc comprimi possunt, ut spiritibus animalibus transitus denegetur. Obstructionem etiam

in

in nostro affectu producent vel sanguis, vel lympha, sanguis potissimum crudus, quando scilicet sub forma sanguinis in ligamentorum substantia porosa extra vasa effusus, poros ibidem occupando, tales obstructiones inferre valens; hujus autem sanguinis effusionis causæ internæ, (procatarcticas enim negligimus,) possunt esse vel tenuitas, vel illius motus & volatilitas, aut acredo. Effuso autem jam sanguine fluida & volatilia evolant, & diffluunt, unde à tergo grumosam terrestremque sui portionem relinquunt, hujus Affectus sæpe Fabrum.

Serum quoque subviscidum & lentum, quod eodem modo extra vasa ibidem locorum depositum, relicta sua viscidiore & lenta portione, tantas clades introducit, & hinc sæpius catharhosis, imo iis qui ad Apoplexiam inclinant, hic Affectus solennis esse solet. Sæpe & vidimus hunc Affectum à punctura nervi, vel alicujus membranæ, ceu in V. S. malè à Chirurgo instituta, obortum. Idem præstare poterit spirituum animalium influxus denegatus, atque inde emergens ligamentorum ac tendinum laxitas, prout observavimus sæpiùs in Paralyticis, & ob sanguinis & succorum effœtam indolem in scorbuticis ac Cachecticis observatur Stupor.

Ligamentorum Laxationis. *Ligamentorum Laxatio* fit, me judice, itidem à causa violenta externa, vel à lapsu, extensione nimia, per vim enim lapsus & duritiem lapidum substratorum caput ossis alicujus articuli acetabulo suo excidit, quo vix fieri potest, quin ligamenta laxentur, inde oritur aliquando luxatio & articulus, imprimis si femur luxetur, fit brevior, & interim ligamenta, quæ sunt in parte opposita magis tenduntur, quam solent ordinariò, hinc intensius oritur dolor, atque perfecta vocatur luxatio. In imperfecta luxatione laxantur tantùm tendones, membranæ, ita ut in acetabulo suo os articuli contineri vix possit. Laxatio Ligamentorum etiam fieri potest à laxitate pororum, à colluvie serosa producta, prout sæpe observavimus in catarrhis, vel à fibrillarum tendinosarum ac ligamentosarum diruptione, & nimia extensione, ut luxatione artuum fibræ tendinosæ vix abbreviari possunt, utut elongatæ, sic & oritur à minima in istis fibris existente spirituum animalium, copia, quoniam horum virtus à robure elateris fibrarum augescit.

Contusionis Nervorum. Diximus superiùs de parte affecta, quod nervi nihil aliud sint quàm congeries innumerabilium filamentorum teretium, quorum multa, non tamen omnia ortum suum habent à superficie concava ventriculorum cerebri. Spiritus animales continuò ex ventriculis cerebri immadiatè per poros concavitatis ventriculorum sive tubulorum, nervorum initium in omnes nervos influunt & omnes tubulos implent, tum fibrillas omnes nervosas à se invicem separant, & singulas fibrillas in spiritibus innatare faciunt, & in hoc consistit nervorum tensio, flaccidi sunt cum spiritus non influunt in nervorum tubulos, quare omnes subsident & supra se invicem collabuntur fibræ. Contusio ergò nervorum oritur utplurimùm à causa violenta externa, lapsu, ictu, plaga &c. hinc contusi nervi spiritus animales admittere nequeunt, sic partis interitus imminet. Et cùm nervi ex plurimis fibris constent, hinc plures sæpè contunduntur, salvis relictis, & aliis sufficientibus pro motu partis.

Juncturarum Incurvationis. *Juncturarum Incurvationis causæ* possunt esse internę & externæ; internæ sunt variæ, & quidem vel ab ortu tales prodeunt, vel à succis effusis, vel à contractionibus Ligamentorum ac tendinum ab internis causis exortis, prout videmus in Affectu isto Anglico puerorum, ab illis Rachitidis nomine insignito, certè nobis Germanis itidem

satis familiari, cujus Affectus causas deduximus in *Encyclop. Medica de morbis Infantum, capite de Rachitide*. A causa violentiori quacunque, itidem influxu spirituum animalium denegato hic Affectus oboriri potest. Sic quoque causa externa cum interna concurrit, unde etiam est, quod tenellorum puerorum ossa frequentius & à causa externa leviore membrorum Contusiones patiantur, eò quòd eorum articuli imperfectiores & molliores adhuc sint. Confer *Volch. Coiter. de Offibus Infantum* l. 1.

Dum autem succi abundant & evasantur, spatia & poros fibrarum distendendo contractionem hanc artuum inferunt, imprimis si sint vel succi vel spiritus animales crassitie & tartaro fœti, hi enim ad motum & circulationem minus sunt apti, unde in musculorum spatiis stagnant, accedente frigore vel calore nimio volatili indurantur, unde tophi Podagricorum sæpissimè producunt contracturam. Possumus enim huc referre vapores raritate conspicuos, viscidis & acidis inter se non ritè effervescentibus, qui distendendo effectum hunc sinistrum aliquando inducunt. Atro quoque notanda sunt carbone salia succis nostris immersa tartarea, austera, acida, tanquam summè nociva: Tanta enim ἀντιθέσις inter acidum partes solidas, & succos nostros, ut quamprimum istud augmentum capiat, centena præsto sint mala, tùm omnium quidem partium, tum imprimis nervosarum fibrillarum. Acida enim ut & frigida figunt seu coagulant spiritus fluidissimos, nervos ac membranas stringunt, crispant, hinc non mirum est, *Juncturas* ob partes nervosas & membranosas ab iisdem tam sinistrum inferri effectum. Motu tandem & quiete etiam peccant succi; isto quidem, quatenus copiosè ad has partes deportantur & emanant, sive in ipsâ læsa parte colligantur, sive à massa sanguinea per vasa istuc ferantur, unde succedet quoque quies sive stagnatio, dum enim succi ob spissitudinem per poros expelli nequeunt, stagnat ibidem & partibus molesta fit. Multum hic facit dispositio hæreditaria, hæc enim sæpius in gnatis arthritidem scorbuticumque frequentes sc. contracturæ causas, producere apta est. Inter remotiores causas referri possunt aer tàm calidus quàm frigidus, uterque tamen in excessu peccans. De quibus, ut & de cibis uideatur *Diæta*. Sunt nonnulli qui inter causas referunt fascinum, venena ac philtra. Contracturam à Mercurio præposterè usurpato, non ita pridem in cive observavimus. A Luxatione & fracturis, ulceribus & vulneribus Juncturarum, si non ritè curentur, imprimis non rectè deligentur, non raro perfectam contracturam oriri quis negabit? in utrisque enim est distorsio, & in priori quidem si ad latus aliquod fiat retractio & abbreviatio musculorum, quæ in causa est, cur ad membra hoc modo affecta restituenda sit necessaria quam maximè extensio & deligatura partis.

Contractura alia est universalis, qualem vidimus in duobus Baronibus Thermis Embsensibus utentibus, qui rigidi & ita contracti erant, ut nisi à famulis portati non moverentur. Alia verò est particularis quæ accidit in artuum horum vel illorum juncturis, pedibus, brachio &c. imò ipso quandoque dorso quod contortum vidit *Thonerus* in mercatore quodam. Alia est connata, *Platerus* enim se vidisse ait quosdam rigido dorso vel inflexo aliisque partibus contractis natos. Hic Cassellis est puer 9. annorum è Gallia profugus, laborans spina ventosa, ubi manus, digiti & femur sunt tumida, imo ipsa spina dorsi planè contorta est, & sic cum ventre tumido contortus incedit, & munia quædam peragit. Ratio-

tione morborum affinium differt contractura à convulsione, quod hæc non tamdiu duret, sed citò terminetur, ista fit constans ad multos annos imò usque ad mortem perdurans, & quidem sine dolore, hæc verò summo cum dolore. Convenit contractura cum Paralysi in genere, quod in utraque sit impotentia motus, differt tamen quod Paralysis à resolutione, Contractura verò à contractione, unde & nomen habet, oriatur.

Luxationum, *Luxationum* causæ itidem vel internæ vel externæ sunt: Internæ præter conformationem ossium, ligamentorum & musculorum vitiosam, (quemadmodum latius ossis Innominati acetabulum, & exilius ossis femoris caput Luxationi incurabili occasionem dedisse *Kerkringius* Spicileg. Observat. 61. tradit:) sunt succi imprimis lymphatici extravasati, & in juncturis decumbentes, qui vel ligamenta interiora atque exteriora laxantes, ut horum tono vitiato firmiter talis contineri nequeat, vel eosdem musculos & ligamenta externa contrahentes, ut hæc abbreviata, illa è sedibus quasi protrahant. Illius generis humores, hincque emergentes Luxationes observavimus in hydropicis, catarrhosis, &c. quæ verò ex musculorum & ligamentorum contractione violentiore accidunt, convulsivos præcipuè artuum motus pro causa agnoscunt. Imò iidem succi intra articulos congesti & stagnantes, mole & pondere suo ossa extra sedes deturbant, præprimis, si coagulentur, & in tophum abeant, exempl. grat. in arthriticis, quò etiam referri debent calli in acetabulis dictis, post tardiorem ossium luxatorum repositionem producti: confer *Sculteti Armament. Chirurg. Part.* I. *Tabul.* 56. Dein Luxationem inferre potest spirituum animalium influxus denegatus, atque inde emergens ligamentorum ac tendinum laxitas quemadmodum in paralyticis quotidiana confirmat experientia. Externæ causæ sunt varia violenta, quæ machinæ ac imprimis ejus artubus accidere possunt, scil. extensio, lapsus, ictus, &c. ita ut horum vis fœtui quoque intra uterum adhuc latitanti Luxationem inferat, prout nuper in puella recens enixa luxationem vidimus, imo in proprio filio meo Johanne Daniele, qui cum luxato pede in lucem prodiit, tempore enim ingravidationis uxor *mea Charissima Susanna*, nata Swert Hanoviensis, in terram ruebat, remanente pede in scala, & sic eodem modo prodibat infans, qui tamen facile curabatur.

Dislocatio juncturarum sex complectitur differentias, à loco in quem os prolabitur, petitas, nempe ad inferiora, superiora, dextrorsum, sinistrorsum, in anticam & posticam partem; quamvis paucissimæ articulationes has differentias cunctas sustineant. Dum verb. gratia, maxilla inferior antrorsum saltem in adultis luxatur, os femoris ad interiora, exteriora atque anteriora, rarius ad posteriora: Os humeri rarissimè sursum aut extrorsum, frequenentiùs deorsum seu introrsum luxatur.

§. 11. Pulchrum & ex Medici dignitate est, mortem ipsam aut vehementes dolores prædicere. *Prognosis*. *Stupor* ergo *Ligamentorum* est malum non contemnendum, hinc ei propediem auxilium afferendum est, aliàs desinet in perfectam Paralysin, vel Gangrænam ac Sphacelum imò nonnunquam excipit Stuporem hunc ligamentorum aridura seu macies, omnes enim affectus nervosarum ac tendinosarum partium, imprimis earum obstructiones sunt periculosissimæ Prodromus quandoque est Apoplexiæ.

Laxatio Ligamentorum est affectus curatu difficilis, & sæpè post se relinquit Paralysin ac debilitatem partis, facilè etiam malum hoc recrudescere solet, semel enim relaxa-

laxatæ istæ fibræ, facillimè iterum relaxantur.

Nervorum Contusio est affectus periculosissimæ aleæ, quam facili marte excipit partis Necrosis, aut Paralysis aut Stupor, imò inde etiam possunt produci deliria, febres, tumores, inflammationes & convulsiones, quæ symptomata sæpe excipit mors truculenta, ceu id aliquoties observavimus; quare hujusmodi contusiones non parvi faciendæ sunt, sed statim appropriatis remediis obviam eundum. Nervus enim est pars nobilissima.

Quod signa Prognostica *Juncturarum Incurvationis* attinet, omnes confitentur uno ore Practici esse morbum chronicum, hinc magis molestum, quàm periculosum, quia nullis partibus nobilioribus aut ad vitam necessarii accidit, quod tamen, me judice, experientiæ ac rationi contrariatur, nervi enim, tendines & ligamenta partes nobiliores, nobilissimum enim vehunt succum vitæ nostræ maximè necessarium. Non negamus tamen affectum hunc esse affectum chronicum. Imminens verò malum facilius curari posse, quàm inveteratum diuque affligens, quis negabit? præsertim in junioribus. Incurabile verò habetur jam confirmatum ac tophaceum. Incurvatio quæ cum ligamentorum contractione est, difficillimè sanatur. Nisi enim primis hujus morbi principiis obviam eatur, chronicus fit, & plerumque commoriens, eoque molestior, & commiseratione dignior, quo non apprehensorios modò, sed etiam progressorios artus occupare solet, atque sic ineptos ad agendum & ad eundum reddit. Podagram sæpissime contractura artuum sequitur, si imprimis ab intempestiva topicorum applicatione materia figatur & in tophos coaguletur. Post coxendicum dolorem contracturam observavimus, ut & sæpè post hemiplexiam, prout jam pueri 4. annorum crus dextrum ipsius contractum est, cui medicinam facimus. Sic quoque tumor durus, scirrhosus, item vulnera juncturarum, & ulcera ejusmodi contracturam inferre posse, Praxis quotidiana docet. Quam contracturam etiam non ita pridem à lue venerea obortam notavimus.

Quod *Prognosin Luxationum* attinet, sciendum, nullam harum per se esse lethalem, nisi capitis & vertebrarum spinæ, præprimis superiorum, luxationem excipias, utpote quam necessariò spinalis medullæ circa suum principium compressio, hinc ad partes inferiores spirituum animalium influxus denegatus excipit. Specialiorem verò Prognosin, & quæ curam faciliorem luxationum aut difficiliorem promittit, suppeditant forma, & conditio Luxationis. Difficilius curatur Luxatio perfecta, quàm imperfecta, ratione causæ, quæ si fuerit externa, faciliorem pollicetur curam, quàm interna conditio subjecti, quatenus in corporibus puerorum & adolescentum, alias mollioribus, Ossa luxata faciliùs equidem restituuntur, non tamen adeò firmiter retinentur, cujus contrarium in adultis & solidioribus subjectis contingat. Sic quoque tempus observandum est, cujus ratione Luxatio recens cum minore inveterata, cum majore labore curatur. Dein ad Symptomata respiciendum est, quæ quo plura & vehementiora, eo magis curationi obstrepunt, quo pauciora & mitiora, eo feliciorem promittunt restaurationem; hinc v. gr. Luxationes, in quibus Ossium supercilia franguntur, pessimæ sunt, cùm articulus restitutus non firmiter satis retineatur; pariter quibus Luxationibus dolor vehemens, Inflammatio, fractura aut vulnus combinatur, curatu sunt difficiles, eò quod sine Convulsionum periculo restitui nequeant. Tandem membrum luxatum considerandum, quatenus v. gr. Luxatio vertebrarum dorsi, potissimùm ad interiora, difficiliùs curatur, difficiliùs quoque reponitur Os femoris,

ris, (Confer *Ephem. Germ. Ann.* 8. *Observ.* 24. & *Act. Haffn. Volum.* 2. *Obs.* 37.) quàm humeri. In Luxatione imperfecta curatio quoque solet esse difficilis, quoties per longum tempus jam confirmatam incipit habere longitudinem extraordinariam.

Diæta. §. 12. Investigata igitur & cognita morbi cognitione, curationi jam studendum est, & quidem primò *Diætæ*; Eligatur ergo aer temperatus, nocet enim frigidus, autumnalis ac austrinus, dum succorum transpirationem insensibilem in his affectibus valde necessariam impedit, facitque ut nullæ excrementitiæ particulæ in corpore accumulatæ ac congestæ effluant, quæ relictæ magnum inferre possunt damnum. Omnia quoque acida salsa & frigida abroganda sunt, imprimis potus acidus nocet, quæ omnia stagnationem augere, ac ligamentis, nervis ac juncturis incommodum afferre queunt. Sint ergo alimenta boni succi, in specie verò observatum fuit, electionem alimentorum glutinosorum & siccorum in tempore consolidationem promovisse, humidorum impedivisse. Potus sit calidus imprimis Theæ & Coffæ, vel chamædrios, salviæ, rorismarini, sed ne quid nimis, nimia enim repletio semper nocet. Nimium motum seu exercitium vehementius detrimentum attulisse hactenus observavimus. Somnus & Vigiliæ sint ordinaria. Dein alvus aperta semper est asservanda, sic quoque cum aliis excernendis faciendum, restagnantes etiam succi ex mora dum non ampliùs cum sanguine circulantur, & spiritibus de novo sæpiùs imbuuntur, & sublimantur, acorem contrahunt, coagulationem subeunt, & sic magnam noxam inferre valent. Animi inter Pathemata, Ira Veneri & Baccho nupta, articulis laborantibus infesta esse solet, dum genus nervosum & articulos valdè debilitat, spiritusque absumit. Cæteri animi affectus, mæror ac solicitudines hisce affectibus ansam dare possunt, quare summoperè vitanda sunt, & potiùs gaudio aliisque exhilarationibus animus recreandus est.

§. 13. *Galenici* ad *Curam* horum Affectuum accedentes, attendere jubent causas à quibus producti fuere, hinc Stuporem seu Torporem Ligamentorum amoliri student, refrigerata excalefaciendo, humoresque extenuando, tum meatus deobturantibus ac rarefacientibus medicamentis laxando, hoc enim loco commodum imprimis ac attenuantem victum suadent. Prodest, inquit *Celsus*, torpentis membri summam cutem exasperasse, vel urticis cæsam, vel imposita sinapi, sic ut ubi rubere cœperit corpus, hæc removeantur. Scyllam quoque contritam bulbosque contritos Veteres imponunt. Resina quoque cutem tertio die diutiùs vellunt, pluribus etiam locis, aliquando sine ferro cucurbitulas admovent. Unctioni verò aptissimum dicunt esse vetus oleum vel nitrum aceto & oleo admixtum: quinetiam fovere jubent aqua calida marina, vel si ea non adest, salsa: Thermas & Balnea hoc in affectu magni pendunt. *Cura pharmaceutica Galenicorum in Ligamentorum Stupore.*

In *Laxatione Ligamentorum* Astringentia ad Laxantia admiscent, & frictionem instituunt. Laxatis Ligamentis adhibent oleum cum momento nitri & fæcis vini ustæ tritæ. Perfundunt quoque membra luxata aqua calida & maximè marinæ, in qua coctæ sunt Lauri baccæ aut viticis germina, aut sampsuchus, &c. Rubificationes autem iis maximè convenire ajunt, proinde cædunt etiam partes ferulis, aut urticæ ramusculis, si verò permaneat resolutio seu Luxatio, dropacem imponere mandant. Omni varia etiam corroborantia applicari volunt, humorem quoque peccantem evacuant per appropriata, deinde dant Hieram addita Castorii portione, initio facto à dimidia drachma cum pauco melle & aqua calida dissolutam, aut per se, aut piperis scrupulo dimidio addito: deinde quatuor diebus interpositis exhibent drachmam perfectam, & *In Ligamentorum Laxatione.*

po-

poſtea ſesquidrachmam, deinde duas tresve. Ipſis autem Ligamentis luxatis imponunt medicamenta quædam aſtringentia, adjectis caſtoreo, aut pipere, aut pyrethro, aut rorismarini ſemine. Ad hæc commendant irrigationes ex oleo rutaceo, aut Sicyonio, aut veteri. Cucurbitas quoque aliquando Ligamentis reſolutis apponunt. Alvum quoque ſubducunt per aloen, aut polypodium, aut ſcammonium, aut per pultem ex colocynthide. Inſtituunt quoque pingues illinitiones ex oleo vetuſto, in quo ſcylla inveteratur ad dies quadraginta ad Solem. Potiones ex caſtoreo, item ex Sagapeno pilulas formatas ſæpiùs exhibent. Utuntur etiam acopis calefacientibus, & pituitam per Os detrahentibus. Balneum quoque ſuadent & poſt id dropacem: poſtmodum cataplaſmata ex ſinapi apponunt ſi ſe. ſenſus ac motus periit. Luxatos articulos contrahere ac firmare ajunt acaciæ ſuccum aqua dilutum ac affuſum, & ſpinæ Ægyptiæ fructum, rubi item ac myrti, & malicorii, ac foliorum quercus decoctum, & myrteum ac lentiſcinum oleum aſſiduè illitum, & malicorium coctum, & cerato myrteo exceptum, aut per ſe vino coctum tritum ac impoſitum.

In Nervorum Contuſione. *Nervorum Contuſionem* à cauſa violenta quacunque, vel à lapſu, vel plaga, vel ictu, factam curare ſatagunt imprimis ſi cutis ſimul contuſa fuerit & ulcerata, per farinam fabaceam cum aceto mulſo, aut ervi farinam cum ſapa, & modico aceto, applicata, ambas enim dicunt efficaces. Quod ſi cum contuſione dolor adſit, picem liquidam ad fabaceæ farinæ Cataplaſma addunt, & ſimul cocta calida adhibent. Si verò majori reſiccatione opus eſſe conſiderant, tunc parem menſuram farinæ ervi admiſcent, itemque Iridem Illyricam, ſi adhuc fortiùs reſiccare volunt. At ſi nervus fuerit contuſus citra manifeſtam cutis Contuſionem, oleo calido diſcuſſorio, anethino aut rutaceo locum aſsiduè perfundunt, & lana oleo imbuta adhibent; Porrò ſi totus nervus fuerit diſſectus, nullum quidem periculum imminere dicunt, verùm partem mutilam fieri putant, præſertim ſi nervus diſſectus magnus fuerit.

In Juncturarum Incurvatione. *Juncturarum Incurvationes* curari poſſe promittunt medicamentis laxante, mollientique vi præditis; Ad has convulſorias contractiones, oleo imbuta linteola calida parti affectæ circumdant, & cerata liquida, quæ & Caſtorei & Syconii quid habeant. Ante hæc quoque artus calida aqua perfundunt, item balnea commendant vel naturalia vel artificialia.

In Articulorum Luxatione. *Articulorum Luxationum* curatione quinque ſcopos Veteres obſervant: 1. tenendo: 2. trahendo, ſeu extendendo: 3. impellendo: 4. in debita figura & ſitu collocando: 5. Symptomata ſupervenientia corrigendo. Ad primum ſcopum quod ſpectat, quem tenendo aſſequuntur, ille fit, juxta Veteres, vel in toto corpore, vel in parte; totum corpus valido miniſtri amplexu firmant ubi humerus, aut vertebræ, aut femur luxatum eſt: ſi verò pars aliqua ſit reponenda, utpote cubitus, manus, genu, pes aut crus, partem manu tenere ſolent. Firmandum ergò eſſe membrum luxatum fixiſſimè, ne trahentem aut extendentem ſequatur. Secundum ſcopum perficiunt trahendo, ſeu extendo variè, pro vario muſculorum Oſſium, aut ligamentorum robore, & in hanc aut illam partem luxatione. Quod ſi ad hoc manus non ſufficiat, in uſum ducunt varia organa ac machinas à Galeno aliisque depictas. Nec magis extendendum eſſe membrum inculcant, niſi quantum Os è directo ſui loci naturalis retractum fuerit. Hoc ubi conſecuti fuerint, tertium ſcopum obſervant, nempe oſſis diſlocati Caput in ſuam foveam modeſtè impellendo. Signa autem oſſis repoſiti ſunt ſtrepitus quidam, ſeu

ſonus.

sonus qui percipitur, deinde conveniens figura, magnitudo, & doloris remissio. Hoc facto quartum adimplent scopum, ut Os, postquam repositum est, in suo sinu contineatur, ne amplius resiliat: ad hoc instituunt ligaturas artificiosas cum stupis & spleniis, in oxyrrhodino maceratis, & convenientibus medicamentis oblitis. Quietem imperant & membrum quatriduo ligatum relinquunt, nisi dolor aliquis, aut graviora, à forti deligatione, aut aliunde supervenerint accidentia: quæ secundùm quintum scopum sui correctionem requirunt. Si antiquæ fuerint Luxationes, adsitque callosa aliqua durities, vel humor aliquis in Ossis cavitate; antequam eas pro repositione aggrediantur, fomentis priùs ex Decocto intestinorum vervecis, malvæ, altheæ, vel ungu. emollientibus, vel emplastris partem per aliquot dies humectant, & præparant ut magis sit tractabilis, dein humorem qui ad partem influxit, attenuant, lubricant, dissolvunt, ut musculi, ligamenta, musculorumque fibræ laxentur.

Paracelsi Cura in Ligamentorum Stupore, Luxatione Nervorum contusione, Juncturarum incurvatione.

§. 14. *Paracelsus* in *Stupore* ac *Laxatione Ligamentorum, & Nervorum Contusione*, item in *Juncturarum* seu *Articulorum Incurvationibus* seu *Contracturis* omnia commendat medicamenta aperitiva pororum, humorum calefactiva, humectantiaque nervos, & arterias. Hoc tamen animadvertit, ut in eodem gradu sint, in quo morbus ipse. Non omne calidum nec humidum quodvis, licet etiam aperitiva sint, facere ad Curam ait, sed ut inclinationem habeant à forma specifica, necessarium esse adjungit, particulariterque particularibus etiam Contracturis apta sint. Spiritum vitæ revocandum esse suadet, recuperandumque & renovandum, excellentissimis & confortantibus plurimùm remediis, quorum humore novo spiritus ille vi quadam introducatur in membra, de quibus pravi cum suis venenis & infectionibus humores expellantur, singulari Medicina practica naturaliter hoc ipsum operante. Duobus modis Curam *Contracturæ* fieri statuit: uno quidem, ut illa membra quæ sunt à suo loco mota, restituantur, ut decet. Altero verò, ut maximis Confortativis, prout sunt *Aurum potabile, Oleum Solis, Materia Perlarum, Essentia Antimonii, Arcana quintæ essentiæ, Aqua vitæ, oleum Vitrioli, Aqua Tartari, quintum esse gemmarum, Coralliorum, & similium*, paulatim sublevantur, confortentur, & in pristinas vires revocentur.

Sic quoque externum Contracturæ altorumque Ligamentorum affectuum curandi modum præscribit, per fumigationes ex balsamis & arcanis: per balsama terebinthi, Lauri: per oleum ranarum, adipum, gummi, per arcana, compositum, solidum, & elementatum curat: varia quoque Unguenta describit. Dixit autem author, Contracturas alio modo curari minimè posse, quàm per Medicinas in supremis gradibus existentes, ut est earum Aurum Potabile, cujus dosis est ℈ i. qualibet vice olei dosis aurei pondus granorum hordei decem non excedat; & quintæ Essentiæ auri, granorum est trium similium per vicem aquæ vitæ bonæ, vel alterius aquæ subtilissimæ commixtorum, maneque, sub meridiem, & vesperi sumptorum, pro medicinæ quidem exigentia: qua sine corrosivorum, aut corrumpentium additione fieri non dubitat, sequentem Auri potabilis descriptionem tradit:

℞. *Auri foliati pulverati, necnon in succum soluti* ℥ i.
& Aceti destillati q. s. est:

Addito, simulque destillando toties à se mutuo separato, quoad saporis ejus, quod adjunctum est, nihil prorsus maneat. Postmodum sume subsequentis aquæ vitæ ℥ v. quas in pellicanum affusas, simul per mensem digerendo, perfectum esse Aurum Potabile scribit.

Authoris Aquæ vitæ descriptio est sequens:

℞. *Vi-*

℞. *Vini ardentis* ℔ x.
Rosarum, Melissæ,
Rorismarini
Anthos
Cheiri
folior. utriusque ellebori
Maioranæ aa. Mj.
Cinamomi
nuc. muscatæ
Caryophyllorum
Granorum Paradisi
piperum omnium
cubebarum aa. ℥ ii.
succ. Chelidoniæ
Tapsi
melissæ aa. ℔ ß.
Cinerum fabarum ℥ v.

Mixta simul omnia per duodecim dies in pellicano digerantur, separa tandem & utere.

Olei Solis descriptio est sequens.

Postquam succus ab auro per acetum, uti supra, fuerit separatus, bulliat quindecim dies in digestione, quæ sequitur, deinceps balneo separetur, & in secundo manebit oleum spissum, quod aurum permixtionis est expers.

Formula conficiendi margaritarum succum.

℞. *Aceti destillati mundissimi,*
Aquæ vitæ circulatæ ℔ ß.
margaritarum mundatarum ℥ iv.

quæ postquam pulveratæ subtiliter & præparatæ fuerint, unà cum aliis in circulatorio digerantur per mensem: subsidebit materia perlarum, ut pinguis liquor: qui cum apparebit, separentur aquæ per effusionem, succo reservato, de quo dentur grana sex per vicem. Arcana & essentiæ quintæ sulphuris & aquarum vitæ pro Contracturis.

℞. *Florum Sulphuris* ℔ ß.
alb. Antimonii ℥ i ß.
Succi auri ℥ i.
Aq. vitæ circulatæ ℥ x.

Digerantur ad mensem, & in massam duram congelentur. Hujus qualibet vice ℨ j. administrat.

Aqu. vitæ descriptio penetrantissima.

℞. *Aq. meliss.*
rosar.
cheiri, salviæ,
balsami aa. ℔ i.
piperum omnium
Cubebarum
Zingiberis
Cinamomi
Masticis
Myrrhæ rubeæ
Maceris
Caryophyllorum aa. ℥ iß.
succi mellis
Aq. vitæ rectificat. ℔ v.

Digerantur omnia simul per novem dies, & postea separentur, & in pellicano destillentur ad spiritum. Tandem ad liquorem hunc adde pomum tostum & fractum, & simul una cum subsequentibus aromatibus, digerantur super cineres per 3. dies, de qua sumantur grana quinque singulis diebus.

℞. *Cinamomi*
caryophyllorum
macis aa. ℥ ii.
anthos
cheiri aa. ℥ ß.
ambræ ℨ ii.
musc. gr. v.
Zibet. ℨ ß.
Zingib. cubebarum
N. M. aa. ℥ iß.
amomi ℨ ii.
Zedoariæ ℥ ii ß.
gran. paradis. ℥ i ß.

post horum omnium digestionem separa servaque vasis vitreis obstructissimis.

De Medicamentis Vitrioli & Tartari pro contracturis vide ipsum Authorem latiùs differentem. Quoad externa; contractum sive pedem sive brachium includit in vas appropriatum satis amplum, ut in eo constrictum non sit, ac vas cooperiri valeat, ne fumus exhalare possit. Postmodum accendere jubet quod sequitur, & in vas reconditum cooperit, tantisper ibi maneat, donec fumus ille cessaverit: hoc faciendum esse ait per medium diem. Si suffimen unum videatur non sufficere, plura fiant, vapores in vase densabuntur in liquorem, ut in alembico solent. Hujusmodi subtilem vaporem, qui propriè fumus

non

non est, penetrare dicit, membrum calefacere, venas & humorem vitæ refocillare, ac ad naturalem vitam revocare.

℞. *Olei olivarum*
Iuniperi aa. ℥ v.
Masticis ℔ ß.
Terebintinæ ℥ iv.
salis Petræ ℥ iß.

Mixta simul in cacabo succendens, accensa peroptimè super fundum vasis inferiùs & intùs pones, ac membrum teneatur super vaporem, cooperiatur vas fundo superiore, ne vapor exeat. Cum perceperis extinctam esse materiam, exemptam rursus accendas, & imponas toties donec tempus supradictum impletum sit. Sequens quoque commendat suffimentum.

℞. *Taxi pinguedinis*
ol. olivarum.
adipis ranæ minimæ viridis calamites appellatæ aa. ℔ i.
myrrh.
masticis
Terebinthinæ aa. ℔ ß.

Ascende sicut dictum est.

Laudabilia quædam præscribit balsama, quibus *Ligamentorum Stupores, Laxationes, Nervorum Contusiones, & Contracturæ* curantur, calidis enim membra optimè perungenda esse suadet singulis diebus ter, & absque intermissione.

℞. *Terebinthinæ destillatæ* ℔ ii.
Galbani destillat.
Gummi elemmi destill. aa. ℔ß.

Rursus destilla simul, & inde fac balsamum à suis fecibus & phlegmate separatum.

Vel:

℞. *Terebinthinæ*
ol. laurini
olivarum
Iuniperi aa. ℔ i.
Masticis
Myrrhæ
Thuris aa. ℔ß.

Destilla per se, quæ sunt ejusdem qualitatis, videlicet olea per se, reliqua tria etiam per se, quæ mixta simul iterum destilla semel, & utere, vel:

℞. *Adipis Taxi*
sevicervini
ranarum adipis
ceræ aa. ℔ i.
masticis ℔ ii.
Thuris ℔ ß.
Euphorbii ℥ iii.

Destilla sicut narratum est.

Vel:

℞. *Storacis liquidæ* ℥ iß.
ranarum No. xx.
adipis taxi ℔ ß.
aceti destillati
vini ardenti: aa. ℥ iß.

Postmodum mensem exprimens, usuique reservat.

℞. *lignorum Iuniperi*
fraxini
sabinæ
fagini aa. ℔ i.

E quibus arte communi destilletur oleum, quo quidem rectificato per pellicanum, utere.

Arcanorum quoque in contracturis quatuor species existere ait, videlicet, Arcana Compositum, Solidum, Elementatum, & Metallicum.

Formula arcani compositi sequens est:

℞. *Alcool. vini* ℔ vi.
Cantharidum ℥ x.
Canapi
fol. tapsi
chamomill.
Hypericonis aa. M vi.

Terre, misceque simul, & in Sole, vel fimo digerantur per mensem, destillentur postmodum, & huic ea quæ sequuntur, impones.

℞. *Canapi, florum tapsi, camomillæ, Hypericonis, Centaureæ, Prunellæ, Betonicæ* aa. ℔ ß.
Masticis, Mumiæ aa. ℥ iß.
Thuris ℥ v.
Lumbricor. terrestr. ranar. aa. ℔ ß.

Destillentur in circulatorio per octo dies, hoc utere tanquam balsamo:

Arcanum solidum est sequens.

℞. *Succi flammulæ ex tota substautiæ, hoc est, ex florib. caule, foliis & radicibus.*

℞. *Succi florum tapsi* aa. ℔i.
alcol. vini ℔i.
Digerantur in ventre equino per decem dies.

Arcanum clementum.

℞. Chelidoniæ, Melissæ, Erucæ, Ivæ arthеticæ, florum tapsi, papaveris, Centauræ, Bethonicæ, Parthenionis, Hypericonis aa. M. ii. terantur omnia simul, & aceti parumper addito, putrificentur & exprimantur optimè, succusque per circulatorium vas, decem diebus ascendat absque intermissione, quo liquore utere.

Arcanum metallicum est sequens: Resolutum accipe metallum, quod circuletur 8. diebus, dulcificetur postmodum & in usum assumatur. Metallorum tamen discrimen erit faciendum: Solis est aqua metallina, præ cæteris ad contracturas præstantissima.

In Juncturarũ Luxatione seu Dislocatione. In Cura Dislocationis Juncturarum scire Chirurgos vul, ut in dislocatis hujusmodi Juncturis, istas non fore priùs medicandas, quàm suis restitutæ locis fuerint, eoque redierint, unde exiverant, & harum Juncturarum suo loco restitutiones manu & oculis addisci posse memorat, quòd in usu maximo & in promptitudine consistant. Contingit etiam sæpè, dislocationes ab imperitis Chirurgis depravatas, per se ipsas sanari, ut concrescant & à patientibus non exstimentur ampliùs. Item ut liquores illi cessent, ac ita postmodum in suum locum redeant.

Item sæpiùs evenire solet, ut juncturis non dislocatis, vetus crescentia nervique similes dolores concipiant, ut è suo loco fore putentur, & ut Synovia quandoque discedat, & membrum contractum fiat, non alias ac si dislocatum esset. Notare vult ergo Chirurgos, ut hæc signa probè cognoscant, ne quando Juncturas præsumant restituere, quæ minimè dislocatæ sunt, & hac via dislocent eas, quod sæpe contingere ait, ut posteriora peiora fiant perioribus. Suo ergo primùm loco membrum dislocatum restituendum suadet, post camomillæ succo vel agrimoniæ ligandum. Si tamen infrigididata Junctura sit, oleo ex floribus herbæ, flammæ cœli dictæ, mixtæ cum petroleo, cumque maturuerit, in locum restituendum amat. Animadvertere etiam jubet, ne facilè terrearis reponendum inter, aut extrahendum: nam sæpè contingere solet, ut dolores hujuscemodi non transeant absque punctionibus, quod Junctura contta sit; quæ verò subductæ sunt, curandum esse taxo laterino. Et si dislocatæ non fuerint, visco de consolida dolorem atque morbum sedandum esse præcipit.

§. 15. *Helmontius* in *Ligamentorum Stupore* præ aliis interna Diaphoretica ac arcana commendat jam sæpiùs dicta, externa verò Topica, fomenta nempe, aliaque quæ Ligamenta confortant. *Helmontii sententia de Curatione Ligamẽtorũ Stuporis.*

Laxationem verò *Ligamentorum* per Tincturam succini vel Elixir suum propriet. & per externa nervina curandam esse præcipit. *Ligamentorum Laxationis.*

In *Contusione Nervorum* internè lapides cancrorum & ossifragi commendat. Inter externa verò rad. bryoniæ albæ rasam & superimpositam contusioni præ aliis eligit. *Nervorũ Contusionis.*

In *Incurvationibus* vel *Contracturis* æquè externa fomenta, quàm interna quæ convulsivos motus placant, maximè necessaria esse inculcat. *Incurvationis vel Cõtracturæ.*

In *Luxationis Curatione*, articuli restitutionem desiderat, & præterea aliorum curam tacitè approbat.

§. 16. VVillisius *Ligamentorum Stuporem* curat & internorum & externorum medicamentorum subsidio: Internè Diaphoretica porrigit, è quibus præcipuæ notæ esse asserit, decoctum guajaci, sarsæparillæ, &c. spiritus & oleum guajaci, inter quæ & sunt Mixt. simplex, spiritus & flores salis Armoniaci, aurum Diaphoreticum, viperarum sal, pulvis & vinum. *VVillisii methodus in curãdo Ligamentorũ Stupore.*

Bezo-

Bezoarticum minerale, solare, tinctura Antimonii &c. administrationibus externis sudationem etiam promovet, ut materiæ tendinum poros occupantes per poros patentiores faciliùs exhalentur; Ipsius ergo suasu craticula cum carbonibus aut spiritu vini accensis, Laconicum, & balnea varii generis & formæ, ac thermæ naturales adhiberi solent.

In Ligamentorũ Laxatione. *Ligamentorum Laxationi* medetur per internè sudorifera remedia, quale est decoctum lignorum infrà descriptum.

℞. *Rasur. lign. sanct.* ℥vi.
sarsæparill.
sassafras aa. ℥iv.
Santal. alb.
citrin.
ras. eboris.
C. C. aa. ℥ß.
f. a. infund. & coq. in aq. font. ℔vi. ad medias, addend. *Antimon. crud. pulv. & in nodul. ligat.* ℥iv.
rad. calam. arom.
galang. min. aa. ℥ß.
irid flor. ℥i.
cardamom. ʒvi.
sem. coriandr. ℥ß.
Dactylor. No. vi.

f. Dec. utatur etiam pro potu ordinario. Suadet etiam ut ægri utantur per 15. aut 30. dies dosi tincturæ sulph. terebinth. aut tinctur. antimon. vel Succini, quandoque item elixir. proprietatis aut pœoniæ, capiantur in cochleari aquæ destillatæ superbibendo ejusdem ℥iii. Externè commendat decocta ex salvia, rorismarino, lavend. origano, pulegio &c. & tandem ægris thermas præscribit.

In Nervorũ Contusione. *In Nervorum Contusione* diaphoretica volatilia exhibet, nervumque contusum oleo flavo terebinthinæ illinit, partem vero adjacentem oleo chamomillæ aut catellorum illinit.

Iũcturarũ Incurvatione. *Juncturarum incurvationem* curat sequentia medicamina extemplò administrando.

℞. *Castor*
opopanac.
sang. dracon.
Antimonii.
sem. pæon. pulveris. aa p. æq.
M. F. pulvis, dosis à ʒß. ad ʒi. utatur manè cum vino aut decocto appropriato, aut cum aqua cerasorum nigror. vel:

℞. *Cran. human.* ppt. ℥i.
visc. querc.
cinnabar. factit.
ungul. alcis aa. ℥ß.
M. F. pulvis, dosis ℈ß. *ad* ℈i.

Articulum verò contractum hoc inungit linimento.

℞. *ol. irin.*
verm. terrestr. aa. ℥ii.
Castor. pulv. ℈iv.
M. continuo agitanda.

Oleum etiam laurinum, lini, saponis, decoct. lumbricorum, pinguedinem humanam & animalium hoc in casu laudat.

VVillisius *Luxatam Juncturam* firmare satagens, facta repositione, partem fovet decocto ex flor. hyperic. & rof. rub. in vino rubro facto, vel petroleum illi calidè inungit, aut emplastrum ex tacamahaca cum balsamo Peruviano malaxato ipsi applicat. Si verò *Luxatio* à causa interna ortum duxerit diaphoreticis insistit, lignorumque decoctum pro potu ordinario præscribit, & partem fovet decocto ex radicib. gentianæ, aristol. ror. flor. rosar. hyperic. ror. marin. fol. absynthii, salvia, origano, querc. &c. vel de Vigòne illi imponit. *In Luxatione.*

§. 17. Sylvius in *Stupore Ligamentorum* respicit, ut torpidi & ad motum ineptiores spiritus animales excitentur, & à vi narcotica ipsis admista liberentur per salia volatilia, sed acriora, medicamentaque omnia mordacitate aromatica prædita, piper, caryophylla, castoreum, allium, raphanum rusticanum, Sinapi, Cochleariam, Erysimum & similia sæpius minore quantitate usurpata: exempl. grat. *Sylvii modus cu[r]andi Ligamentorum Stuporem.*

℞. *Aq. cochlear.*
Erysimi aa. ℥i.

Tinct. castor. ℥i.
ol. caryophyllor. gt. ii.
syr. cochlear. ℥vi.
M.

Huius mixturæ cochleare unum accipiat sæpenumero Æger, vel seq. decoct.

℞. *Rad. galang.* ℥ii.
raphani rustican. ℥ii.
fol. erysimi M. ii.
cayophyllor. ℨß.

Fiat decoctio in vase clauso, ex aquæ & vini albi aa. q. s.

In colat. ℥xx. *dissolv.*
Syr. cochleariæ ℥iii.
Tinct. cinamomi ℥i.

M. F. Apozema.

Hujus Apozematis cochlearia quinque aut ex aliquoties in die usurpet Æger in lecto decumbens, ac mediocriter tectus, quo si possibile, sudor erumpat levis, ægrum levaturus. Horum enim medicamentorum ope non tantùm Animales spiritus liberari ait à suo Torpore, verùm ipsam vim narcoticam vel in corpore tractu temporis genitam, vel forinsecus admissam quoque corrigi & tandem superari. Externè varia olea aromatica & volatilia illinenda commendat, item partis frictiones, asperis linteis aliisque pannis instituí vult.

Ligamentorum Laxationi. Author in *Ligamentorum Laxatione* humores pituitosos & aquosos circa Ligamenta hærentes, ipsorumque membranas, medullamque nimis humectantes laxantesque corrigit ac tollit per interna sudorifera, imprimis aromatica, tum externa incidentia & discutientia, inter quæ iterum laudat salia volatilia; quod si multùm in corpore redundent humores suprà dicti pituitosi, commendat phlegmagoga & hydragoga per vices usurpata.

Nervorũ Contusionem. *Nervorum Contusionem* Sylvius curari dicit per interna Diaphoretica, Salia volatilia, his enim Spiritibus animalibus liberior conceditur permeatus, quæ simul defectum Spirituum animalium restituunt. Externè itidem commendat varia nervina ac aromatica, oleum Terebinth. Philosoph. Ung. Dialtheæ compos. Martial. Ol. succini, Lavendul. &c. fotus quoque haud negligendos amat.

Juncturarum Incurvationem. *Juncturarum Incurvationem* itidem per interna volatilia sudorifera curandam esse suadet, item decocta lignorum Mercurialia, aliaque ut viscidum solvatur, & obstructio Ligamentorum reseretur, spiritibus liberior concedatur transitus, magnificit. Externè varia præscribit nervina, linimenta, unguenta, emplastra, ex aromaticis institutos fotus, balnea &c.

Luxationem. *Juncturarum Luxationem* quod attinet, in pristinum suum locum articulum elapsum restituendum vult. Dein varia Emplastra corroborantia, & modicè astringentia applicari amat, quorum descriptiones jam alibi dedimus.

Cartesianorũ curandi ratio in Ligamentoru m Stupore. §. 18. *Cartesiani* in *Ligamentorum Stuporis* curatione commodè perficienda, ipsas advertunt causas, à quibus fuerit productus, has enim removere nituntur, si possibile est, ne quid remaneat obstaculi, quo minus spiritus animales per Ligamenta perfluere possint: quapropter si fuerit à Luxatione, Os luxatum restituunt; si à fractura, illam sanant reponendo Ossa fracta, & postmodum eadem glutinando. Musculorum verò vitia corrigunt, sive ulcera sint, sive vulnera, sive convulsiones, sive paralyses, quibus in casibus remedia appropriata seligunt, potissimum proficua esse dicunt succinata, castoreta, & nervina, imprimis ubi stupor est à defectu spirituum animalium, omnia conducunt salia volatilia, oleosa, inter quæ sequens magni pendunt.

℞. *Elix. vitæ nostr. vel Hoffmanni* ℨii.
spir. sal. armoniai volat. ℨi.
M. detur guttatim.

vel in forma Mixturæ propinant.

℞. *Aqu. Lavendul.* ℥iß.
Vngar.

Vngar. ℥ i.
Elix. vitæ Matthiol. ʒ vi.
spir. sal. armoniaci succinat. ʒ ii.
essent. castor. ʒ i.
syr. flor. Stœchad. ℥ i.
M.

vel in forma Electuarii seq. exhibent.

℞. *Conserv. rorismar,* ʒ iij.
menth. ℥ ß.
salv. ʒ ii.
Cond. cort. aurant. ʒ iiß.
spec. dianth. ʒ i.
diagalang. ʒ ß.
pulv. sem. eruc. ℈ ii.
flor. sal. armoniaci ℈ i.
Sal. C. C. volat. ℈ ß.
ol. destill. caryophyll. gt. iv.
M. f. q. syr. flor. tunic. f. q. opiata.

Externè etiam fotus non negligunt, quos parare solent ex foliis rorismar. salv. majoran. lavendul. origan. flor. paralyſ. anth. bacc. lauri, Juniperi, lumbricis, formicis in vino coctis, quibus tepidè adhibitis, spirirus etiam limacum, lumbric. armoniaci, essent. castor. & succini sunt illinenda, ex. gr.

℞. *Spir. lumbric.* ℥ iß.
Aq. Anhald. ℥ i.
Spir. sal. armoniaci ℥ ß.
M.

Balnea quoque & Thermas magni faciunt.

In *Ligamentorum Laxatione* sudorifera magno habent in prerio, & exhibent sal volatile C. C. ad ʒ j. in vino vel alio liquore appropriato, externè varios fotus paululum subadstringentes commendant, ut thermas aluminosas, Emplastra corroborantia & firmantia, qualia dicunt esse de pelle arietina, ad fracturas, & nervinum cum terra Japonica mixtum.

In Nervorum Contusione. In *Contusione Nervorum* leviore ubi nervi tantùm superficialiter contusi sunt, sudorifera exhibent dissolventia, attenuantia, ut sic tubuli læsi iterum aperiantur per novum spirituum affluxum, qualia sunt oculi cancr. Antimonium diaphoreticum, Sal. C. C. volat. lumbricorum, decoctum Bardanæ, & sanæ mundæ, Tinct. Mumiæ, spir. sal. armoniaci succinat. In gravissima verò contusione, in qua cutis & musculi non tantùm sunt conquassati, sed etiam ipsi nervi, sanguis quoque & reliqui immisti liquores imprimis nervei corrupti partes subjacentes Gangrænam minantur, omni studio malignitati eorum resistunt, acrimoniam mitigant, & partes ulterius defendunt, internè Bezoardicis & sanguinem depurantibus, Electuario verbi gratia Bezoartico *Ang. Salæ*, Tinctur. Bezoard. volatili Diascord. Theriac. &c.

Externè fovendo partem affectam spiritu vini theriacali & Camphorato, applicando cataplasmata ex farina orobi, lupinorum; herb. scord. rut. absynth. cum spiritu vini parata, vel inungendo aut imponendo linimentum sequens:

℞. *Medull. cervin.* ℥ i.
axung. castor. ℥ ii.
ol. lumbricor. ʒ vi.
petræ alb. ʒ ß.
Gumm. animæ ℈ i.
salviæ ℈ ß.
lavendul. gt. vi.
sal. succin. volat. ℈ ii.

M. Redigantur omnia s. a. in formam linimenti.

Incurvationis quoque Juncturarum curationem instituunt juxta causarum varietatem, si fuerit à luxatione vel fractura, eas prius curant, si verò fuerit ab obstructione, à spirituum animalium influxu impedito, eos promovent per spirituosa ac volatilia & ipsis propinant sequ. vinum medicatum:

℞. *Rad. valerian.*
Imperator.
pæon.
Angelic. aa. ʒ iii.
Rhapontic. ℥ ß.
armorac. ʒ ii.
fol. chamædr.
chamæpyth.
salv.
rorismar.
maioran.

menth. aa. M ß.
flor. paralys.
Stæchad. Arab.
lavendul. P. 1.
ras. ligni Iuniper. ℥ v.
guaiaci ℥ iii.
bacc. Iuniperi ℥ ß.
Cardamom. ℥ iii.
Cinamom. ℥ ii.
Cubeb. ℥ i.
Sal. tart. ℥ ii ß.
armoniaci depurat. ℥ i ß.
M. pro 4. vel 5. vini libris.

Externè varia commendant spirituosa aromatica ac volatilia imponenda, ut sunt spiritus lavend. lil. convall. matrical. balsam. ischiat. Iufus. arthrit. Emplastra varia nervina imponunt, inter quæ laudant Empl. de Labdano, cinnabarium, &c. Balnea, fotus ac thermas quoque magnificiunt. Balnea vel fotus parare solent ex salvia, majorana, betonica, roremarino, pulegio, chamædr. origano, bacc. Juniperi, cineribus Juniperi, Sal. tart. vel commun. in vino & aqua decoctis.

Luxationem curant articulum elapsum ad partem oppositam manibus propellendo, & ita in locum pristinum restituendo, & ne succi crassiores interstitiis illapsi sint impedimento, tùm diaphoretica internè, tum spirituosa externè adhibent, ita enim illi succi stagnantes expelluntur ad musculos, & tandem apertis poris sub specie vaporis eliminantur, & penitùs discutiuntur, quod fotus præstant ex herbis majoranæ, salv. origani, chamædr. flor. sambuc. anth. Sulphuris in Spiritu vini maceratis, tepidè adhibiti, nec non spiritus vini camphorat. aliquoties illitus: restitutos articulos quiete & emplastro nervino jubent corroborare.

Nostra cura in Stupore Ligamentorum. §. 19. Nos in *Curatione* Morborum horum ita procedimus; In *Stupore* Ligamentorum advertimus causas à quibus fuerit inductus, has enim prius removere studemus, si possibile est, ne quid remaneat obstaculi, in eo enim totius curationis cardo vertitur, ut obstructio in fibrillis tendinosis ac nervosis existens rollatur, sicque promoveatur influxus spirituum animalium liber ac pristinus. Si enim Stupor obortus fuerit à defectu Spirituum animalium, vel obstructione crassiorum succorum, ante omnia incidendi sunt & simul volatilisandi, in quem finem internè & externè conducunt salia volatilia aliaque diaphoretica oleosa, quæ maximè penetrare, & canaliculos subtilissimo fibrillarum tendinosarum aperire valent. Potissimùm verò succinata, castoreata, camphorata, aliaque nervina sunt proficua. In Juniorum Medicorum gratiam unam vel alteram communicabimus formulam.

℞. *Spir. Matrical.*
Aq. Reg. Hungar.
Spir camphor. ℥ ß.
Cephal. oleos. ℈ i.
M. D guttatim.
Vel:
℞. *Aq. rorismar.* ℥ ii.
mirabil.
hirund. c. castor. aa. ℥ ß.
Spir. C. C. ℈ i ß.
syr. fl. paralys. ℥ vi.
M. aliquoties cochleatim exhibenda.

Spiritus Lumbricorum essentificatus, item spirit. anthos. salv. spicæ, spirit. sal. armoniaci succinat. Tinctura castorei sunt generosa remedia. Conducunt quoque Cinabarina, pro re nata Mercurialia ritè parata, præsertim commendamus pulverem nostrum mercurialem Solarem, qui nos rarò deserit. Item Antimon. diaphoret. Bazoard. Min. Mercuriale, Joviale, &c. hoc in casu æstimamus, ex. gr.

℞. *Antimonii diaphor.* ℈ ß.
bezoard. Martial. gr. v.
ocul. cancr. ppt. gr. vi.
Sal. absinth. gr. v.
sperm. ceti gr. iv.
M. f pulvis pro una vice, detur cum aqu. lil conval. vel flor. thiliæ &c.

Pro-

Prosunt quoque spirit. urin. cran. human. spirit. sanguinis mag. cran. human. spirit. fulig. C. C. eboris essentif. spirit. Tartar. volat. sal. volat. oleos. fœt. Elix. vit. vel detur sequens sudoriferum:

℞. *Aq. card. bened.*
rorismar. aa. ℥ i.
antimonii diaphoret gr. xv.
Tinct. croci ℈ ß.
Sal. card. bened. gr. v.
spirit. sal. Armoniaci succin. gut vi.
syr. card. bened. ℥ ß.
M. D. ad vitrum.

Hoc in affectu Purgantia V. S. Cucurbitulas, aliaque tormenta proscribimus, aliquando vesicatoria concedi possunt. Si à nimia Lymphæ copia & acrimonia fuerit productus affectus, Diuretica commendamus, per quæ superflua ac acris lympha è corpore eliminari potest, sæpe cum maximo fructu.

Topica præsertim in Ligamentorum Stupore æstimamus, quæ sæpè totam implent paginam, inter quæ aliis palmam præripiunt spirituosa volatilia, quæ obstructas fibras tendinosas hunc affectum excitantes summopere reserant, hinc egregiè conducet spirit. Matricalis, convulsivus, & topicus spirit. lumbricor. essentif. formicarum, brucchorum, balsam. nervin extern. & intern. spirit. camporat. lign. guajac. Essent. castor. succini. Cataplasmata, & fotus hic maximè conducunt ex fol. rorisinarin. beton. salv. majoran. lavendul. origan. flor. Paralys. anth. baccis lauri, Juniperi, mace parar. Item suffumigia ex succin. ass. fœtid. galban. castor. mastich. thure concinnata: qui amant mixturam externè applicandum sequens erit proficuum:

℞. *Aq. Regin. Hungar.*
Spir. vin. camph. aa. ℥ i.
Matrical. ʒ vi.
lumbricor. ess. ʒ ii.
Elix. vitæ ʒ i.
M. D.

Emplastra ex gummi aliisque volatilibus fabrefacta egregiam sæpè navant operam, imprimis Empl. Norimbergense, cinnabarinum nostrum, de Thea, Nervinum. Thermæ sulphureo-Martiales, vel nitro-sulphureæ utilem sæpe navant operam, in earum defectu artificiales parari possunt: confer ea quæ inferius de contractura dicemus.

In Ligamentorum Laxitate. *Laxitas Ligamentorum* nisi protinus & brevi tollatur, verendum est ne affectus diu duret, quoniam à decubitu & stagnatione succorum ligamenta relaxantur, pori ligamentorum longa mora figuræ extraordinariæ assuefiunt, similemque eapropter materiam, peccantem facilè transmittunt, qui succus si longas præterea moras circa ligamenta nectat, Laxitatem majorem producere poterit, laxando ac relaxando fibrillas tendinosas: & cùm malum hoc potissimum oriatur à catarrhis, vel nimio sero evasato, id ante omnia eliminandum est vel purgantibus (præmissis incidentibus Tartareis) pulv. scil. laxativ. Extr. diacar. diacitr. aliisque pilulis aloeticis, vel quod sæpe meliùs succedit, diaphoreticis ac sudoriferis eliminanda venit lympha abundans. Dein semper eò incumbendum est, ut ligamenta laxata firmentur corroborenturque. In quem finem conveniunt fortiora exsiccantia vulgo dicta, cum nervinis juncta, nec non spirituosa, ut spiritibus animalibus melior concedatur transitus, & per consequens pristina fibrarum fiat estensio, hinc commendamus seq.

℞. *Spir. matrical.* ℥ iv.
Sal. armoniaci succin. ℥ ß.
calc. viv. ʒ ii.
Elix. vitæ ℥ i.
M. & applicetur calidè;

quando relaxantur ligamenta tendinesque artuum, unde Luxationes sæpe veniunt, oleum terræ illitum experimentum est *Barbette*, firmat enim Ligamenta, resolvitque lympham coagulatam au-

thorem hujus relaxationis.

In Nervorum contusione. *Nervorum Contusionis* cura potissimum in eo consistit, ut per contusionem evasati, congrumati & stagnantes succi resolvantur, in quem finem præter interna diaphoretica, & incidentia sæpius dicta & assumpta, conducunt, ut sunt aqua chærefol. cum spir. C. C. ocul. canc. antimon. diaphor. pulv. contra casum, sperm. ceti, spir. matrical. lap. sciffil. Irland. pulv. Anglic. &c. Externa Topica sæpe aliis palmam præripiunt, sequens imponatur calidè cum quadruplicatis linteis, quod etiam quater vel quinquies de die repetatur.

℞. *Spir. matrical.* ℥v.
Balsam. nervin. m. d. ℥ß.
camphor. ʒiß.
spir. sal. armon. caryophyll. ʒi.
M. D. usui.

Fotus, suffumigia ex nervinis discutientibus & emollientibus parata interponenda sunt. Si dolores vehementiores adsint ol. ovorum addi, & camphor. augeri potest, & si hisce non cedat Contusio, sequenti utere:

℞. *Spir. matrical.* ℥x.
chærefol. ℥v.
sem. cumin.
carvi
anisi aa. ℥ß.
Sal. Tartar. ʒiii.
Stent in digestione, donec Tinctura rubescat.

℞. *huius prædictæ Tincturæ* ℥vi.
camphor. ʒii.
balsam. nervin. ℥i.
ol. sassafras ʒi.
spir. sal. armoniaci anis. ʒii.
M. D. usui.

Applicetur linteis uti antea, sed hac cautione ut bene clausum vitrum detineatur in aqua calida, ut tepida applicari possit. Suffitus gummi animæ optimum & tutum in Contusionibus remedium est. Et hisce medicamentis per aliquot dies continuandum, antequam ad alia accédas. Si emplastrum magis arrideat. Empl. de Labdano, de Cumino, vel de Thea vel seq. resolvens aut simile conducet.

℞. *Styrac. calam.* ʒii.
Empl. Labdan. ʒiß.
benzoin. ʒiii.
ol. sassafras ʒß.
cumini ʒi.
camph. ʒiß.
spir. matrical. q. s.
M. & f. l. a. ceratum.

quamvis ab applicatis Emplastris plures vesiculæ in quibusdam excitentur, quæ non curandæ sed aperiende sunt.

In Iuncturarum Incurvatione. Nunc pergamus ad curam *Iuncturarum Incurvationis* seu Contracturæ membrorum. Chirurgia hoc in affectu parum commodi afferens, cum pharmacia conjungenda est. Proscribimus è foro Chirurgico V. S. Cucurbitulas, vesicatoria, fonticulos, quæ duo ultima præsidia admittimus quando malum ab abundante sero oritur. A Chirurgia in Incurvatione mutuamur *Extensionem* & *Deligaturam* partis contractæ seu in curvatæ, quæ tamen non violenta sed successiva sit, adhibitis eo fine præter fotus, spirituosis volatilibus linimentis & unguentis nervinis, paulo inferius tradendis, si præcipuè exsucca sit pars, ut iisdem inunctis emollita & laxata eò facilius cedere discat. Quæ operatio ut eo melius succedat, excogitarunt Chirurgi & fascias, quibus membrum detentum sensim attollitur: ejusmodi instrumenta descripta & delineata invenies in *Actis Eruditorum Lipsiens.* imprimis in Luxationibus artuum maximè inservientia. Huic enim malo ut medeamur, oportet artubus ægri adnectere fasciam linteam tres digitos latam. Imò in Incurvatione pedum hisce in locis utimur ocreis in hunc finem à sutore aulico apprime factis, sic quoque in reliquis corporis artubus fasciæ vel instrumenta parti appropriata facilè excogitari possunt.

Et cùm *Incurvatio* hæc sit potissimùm ab obstructione, & inde facta contractione, eò semper respicien-

ciendum est, ut succi crassi ac quasi tophacei incidantur ac resolvantur, unde pharmacia consulenda est, qua nobis ea lenientia, & incidentia quæ mucum incidunt, depromit, quo nomine præcipuè veniunt Tartarea, crem. & cryst all. & Tinct. tart. vitriolat. resolut. Tinct. tartar. liq. terr. fol. tart. item nitrosa. Arcan. duplic. Nitr. Antimonial. sal. digestiv. spir. aperitiv. Moebii: huc quoque referri possunt Martialia, essent. antimonii, spir. matricalis, C. C. Eboris Ceph. oleos. &c.

Tandem & ob amurcæ copiam ad Purgantia accedimus, quæ non ex primis solùm viis, sed altiùs etiam infixam materiam morbificam exstirpare possunt. Proderunt ergò radix laxativ. Massa Pilularum tart. vel detur Extract. diacartham. diacitri &c. & alia apud auctores prostantia, quæ proderunt variis in formulis adhibita.

Hisce præmissis ad Diaphoretica tanquam ad anchoram sacram congiendum est. Hæc enim id quod in vasis & glandulis subcutaneis à purgantibus intactum relictum est, expellunt, in quem finem prosunt tàm volatilia quàm fixa & media, ex. g. Rad. scorzoner. chin. salsaparill. herb card. bened. scord. fl. galg. calendul. lign. sassafras, sanct. spir. serpent. viperar. tartaris. & oleosus, C. C. eboris Tinct. bezoard. volat. Tinct. Diaphor. Mynf. & liq. ejus, spir. volat. oleosus cephal. Balsam. Nervin. spir. matricalis, Mixt. scilicet per se & volatilis, item omnia ex Antimonio parata Orvietanum, Camphora, Bez. min. martiale, cinnabarina, lap. Bez. C. C. spir. viper. quæ omnia & alia pro variis indicationibus à Medico prudenti elegi, combinari, variari, & adhiberi possunt.

Succedunt his *Diuretica*, quæ id quod neque per Purgantia aut Diaphoretica expelli poterant, per ductus urinarios evacuant. Faciunt huc tàm Vegetabilia, quàm animalia & mineralia. Inter Vegetabilia recensemus rad. asparag. rusc. fœnicul. ononid. vincetox. saxifrag. herb. heder. terrestr. bellid. &c. Ex animalibus ocul. cancr. testacea, ex Chymicis Arcan. dupl. Arcan. tart. Malv. Junip. spir. Junip. ex bacc. spir. Nephrit. Succinata omnia & Terebinthinata, sal. succin. volat. spir. & essent. ejusdem Tinct. contra calculum, liq. C. C. succ. bals. sulf. &c. Omne tandem fuerunt punctum appropriata, nervina, antiscorbutica, antiparalytica, antihypochondriaca vulgo ita dicta, quia hæc omnia obstructiones reserant, proderunt in eum finem omnia Martialia, croc. mart. aperit verriolum mart. spir. ejusdem dulcis, vel pulv. Cachect. Cinnabarin. Si malum fuerit ex colica, conducent præ aliis Volatilia spirituosa, oleosa, Essent. & spir. cort. citri, Essent. Zedoar. extract. castor. ladan. &c.

Externa nunc paucis delibabimus *Topica*, quibus pars incurvata foveri, humectari, sicque ad extensionem aptari potest: Excellunt hoc nomine Nervina, spir. matrical. aq. Regin. Hungar. spir. Cephal. volat. & oleos. balsam. nervin. Elix. vitæ spir. sal. armoniaci aromat. C. C. volat. ebor. cum aqu. Anhaltina Lumbric. Spir. Camphoræ Spir. formicar. &c. Linimenta quoque parari possunt ex pingued. human. axung. viperar. castor. vulp. urs. lupi, ol. Chamomæl. aneth. dest. lil. alb. ruth. sapon. Ven. ol. scorpion. terebinth. &c. aliis mistum oleum paregoricum VVedelii, ol. hyperic. n. d. item conducit balsam. de Catulis, bals. Indic. de Tolu, Chili, ol. elemi, ol. ex sangu. Cervin. & human. balsam. polychrest. Mynf. Oleis expres. sis semper addantur olea destillata tum spirituosa, ut ol. succin. destill. macis, anisi, caryophyllorum, Cumini, Chamomill. Commendantur quoque pelles recentes mactatorum canum, leporum, vulpium, vitulorum, item immissiones membrorum in ventres canum apertos vel vulpium, vel luporum

porum, aliorumque animalium adhuc calentium. Ex Unguentis proderunt Unguentum Nervin. Martial. Dialtheæ comp. &c. quæ roboranda sunt oleis, ex.gr.

℞. *Vngu. laurin.*
martiali aa. ℥ j.
Ol. salviæ dest.
majoran. dest.
succini.
angelicæ.
spicæ aa. ℈j.

Suffimenta pro usu exsiccatorio aliquando optimo cum successu adhibentur ex succino, mastich. gumm. animæ, sandar. cinab. antimonii, ad suffumig. commendamus spir. vin. vel aq. Regin. Hungar. accensum, super cujus exhalationem membrum contractum tenendum est. Sunt qui argillam peculiari sale maritatam membris contractis applicant, qualem esse dicunt in fonte Socero (*Heilbrunn*) nuper in Hassia prope Hirschfeldiam invento; cujus argillæ ope, qua fons abundat, plures à Contractura convaluere, ita ut ligneis instrumentis innixi cùm accederent, relictis iisdem tanquam testibus recuperatæ sanitatis abiissent. In defectu scaturientium fontium artificialia ex argilla aliisque mineralibus & nervinis paranda sunt, sequens commendamus:

℞. *Herb. betonic.*
salv.
rorismar.
majoran.
hyperici aa. M. iij.
bacc. lauri.
Iuniper. aa. ℥ ij.
sulph. viv. ℥ ij.
argillæ. ℔ ij.
M.

Profuisse etiam vidimus fotus paratos è capite mortuo cerevisiæ, vel ex jam dictis herbis, eidem membrum contractum tepido immergendo & fovendo, cui fini etiam sacculi ex nervinis parari, & spiritibus volatilibus irrorari, vel sicci quoque applicari possunt, huc referri merentur insessus in siliquis uvarum, item formicarum grandiorum acervo, vasi cuidam indito, quibus aqua calida infusa fuerit. Emplastra ex gummi galban. commun. bdell. plurimum sal. volat. in se continentibus haud negligenda sunt. Item Empl. Diaph. Myns. de Thea, de Labdano &c.

In his affectibus præ aliis conducunt Thermæ, quarum mineris tutò se concredere possunt ægri, imprimis Embsensis fonticulus, delicatula martiali qualitate & vitriolata dulcedine (vitriolum enim pars essentialis ferri est, (pollens pro potu, & Thermæ illæ Sulphureo-Martiales pro balneo eligantur, plures enim contractos & à Colica pareticos factos hisce curatos vidimus; Equidem reparandæ Valetudinis aquę minerales, si minerę benè constant, multum præstant, & sæpè pluis, quàm è longo medicamentorum usu in eos redundat emolumenti, qui potu vel lavacro illarum utantur; hinc Sacræ priscis dictæ, magnificis & sumptuosis ædificiis honoratæ; ast non sine præmeditatione ex judicio medicinæ operam dantium, & earum minerarum exploratione accurata, atque cautelæ abusu, licentiæ immoderatæ victus libidine, administratione contrahatur, quàm emolumenti; quin potius sollicita illarum mixturæ certæ portionis & quantitatis, & temperamentorum seu morborum diversitatis curioso delectu habenda est ratio, thermis & acidulis scaturientibus, si deficiant, facillimè artificiales substitui poterunt.

Nunc curam *Luxationis* videamus: si unquam, certè in Juncturarum seu ossium repositione ipsi Chirurgi quandoque suam produnt ignorantiam, cùm non luxatum pro luxato, non repositum pro reposito sæpius habent, quod inde fit, quoniam verum ligamentorum & tendinum situm ac texturam ignorant. Quippe os semel è suo acetabulo elapsum reponi nequit, *In Luxatione.*

nisi

nisi in ligamenta partis attendas. Tota certè ars Chirurgica consistit in accurata & mechanica cognitione œconomiæ animalis, quam nonnisi in Scholis Cartesianorum vel rationalium Medicorum ac Chirurgorum addiscent, hinc merito jure Chirurgia Rationalis appellatur. Non negamus in luxatione curanda opus esse convenienti manuali operatione, cujus tamen fundamentum est ipsa œconomia animalis vel si mavis Philosophia Mechanica. Chirurgia enim pertinet ad Medicos tanquam Dominos, Practica autem ad Chirurgos tanquam Medicorum ministros. Os ergò semel è suo acetabulo elapsum restitui nequit, nisi, ceu dictum, in Ligamenta partis oppositæ curas intendas tuas, hæc enim valde distenta & elongata magis, illa verò in parte, per quam os elapsum est, contracta vel breviora erunt: hinc summa utendum est cautela, ne extendendo membrum laxatum his vel illis ullam inferas injuriam, sed opera potius impendenda est, ut articulus accuratè per eam viam qua elapsus est, regredi possit, si enim hic erraveris, ipsam repositionem impossibilem & malum incurabile reddes, unde postmodum tumor, inflammatio, ingens dolor & quandoque abscessus excitantur, prout id quotidie experientia æquè sapiantum ac stultorum Magistra comprobat. Quodsi infantibus repositio ad plures dies differatur, penitus illa impossibilis erit, quoniam succi imprimis lympha in acetabuli vacuum copiosissimè transfundans, & in mucilaginem tophaceam vel cartilagineam excrescens, omnem elapso articulo præcludit ingressum, ceu id in puella 5. annorum hac in civitate observavimus.

Extensio etiam vix in omnibus Luxationibus necessaria est, nempe (1) ubi ligamentorum relaxatio nimia, nec (2.) in subluxatione; sed tunc demum, ubi musculi ossi luxato implantari hoc versus suum principium retrahunt. Quod si verò conveniat, quàm maturè erit adornanda, antequam inflammatio superveniat, ejusque instrumenta varia sunt, quorum intuitu duplex reponendi modus ab Auctoribus constituitur, *Palestrinus* nempe, qui solis manibus fit, & *Medicus*; qui iterum duplex, vel *methodius*, qui habenis, scalis & foribus, aliisque utensilibus peragitur; vel *Organicus* qui machinamentis diversis perficitur; de quibus videantur *Hipp. Paræus*, *Scultetus*, & alii, illius Galli machina in hunc finem excogitata antefertur machinæ Germanorum, quarum icon in *Actis Eruditorum Lipsiens. Ann.* 1683. *Mense Ianuario*. videre est.

Quod si ergò sufficiens videatur extensio, quod judicatur si luxatum os acetabulo suo è diametro opponatur, & si membrum idem sano aliquando longius appareat, restauratio *Mochleosis* dicta, debet fieri, quæ facillimè accidit, si os luxatum manibus suis ita dirigat, articuloque adaptet Chirurgus, ut musculorum tractus observet, ac extensione sensim laxata, illud quasi sponte sua sedem ordinariam repetat. An autem benè restauratum sit membrum, dignoscitur ex iisdem signis, quæ ossa fracta probè coaptata testabuntur.

Deligatio, quia tàm topicorum applicationem, quàm fasciationem ac ferularum impositionem involvit, medicamenta in principio convenientia sunt, quæ roborando dicuntur operari, uno verbo illa, quæ sub principium fracturæ etiam admovebantur: si ergo ossa luxata, reposita & succi crassiores interstitiis illapsi internis diaphoreticis discussi fuerint, externè institutis variis fotibus ex herbis majoran. salv. chamædr. flor. sambuc. anth. sulph. in spiritu vini maceratis tepidè adhibitis, nec non spiritus vini, C. aq. regin. Hungar. Spirit. matrical. aliquoties illiti; sunt qui Emplastra

magni æstimant, seq. ergo applicari potest:

℞. *Styrac. calam.* ℥ j.
mastich.
succin.
Benzoes aa. ℥ ß.
bacc. lauri ʒ vj.
charyophyll. ʒ iij.
N. M. ʒ ij.
ceræ novæ ℥ v.
resin. ℥ j.
ol. myrtillor. ℥ i. ß.
ovorum ℥ ß.
succi chelidon.
c. cutar. aa. ʒ ß.
M. f. l. a. Empl.

Ad impediendam inflammationem fortiter adstringentia intermittenda sunt, sed potius tunc resolventibus, atque nervinis est agendum, verb. gr. Spir. matric. vin. camph. ol. lumbricor. terræ, vulpin. Peruvian. aut instituatur fomentatio ex scord. absinth. herb. salv. rorismar. fl. ros. balaust. bacc. Juniper. lauri, sem. cumini &c. qua sc. tendinosarum fibrillarum rigiditas deligatione introducta aliquomodo corrigitur, spirituumque animalium influxus restituitur.

Quod *Fasciationem* attinet, fieri potest hæc simili modo ac in fractura retentiva atque expulsiva simul, seu eadem per unam fasciam, si scil. articulus ad prolapsum non adeò proclivis, seu tribus, pari ratione ac in fractura artuum fieri soleat; ita tamen ut deligationis principium fiat in latere per quod os præcedit, itidem etiam fascia semper firmius constringatur; spleniorum verò quæ iis supponuntur, plura sint, non tantum melioris firmationis & retentionis gratia, sed ut juncturarum quoque cavitates & inæqualitates repleantur, pro fasciarum commodiore injectione, horum tamen crassius & maximum illi articulo apponatur, per quem os luxatum prodibat, ne hoc extra sedem suam adeò facile elabatur: de cætero si membri ratio hoc patiatur, & inflammatio non impediat ferulæ imponantur, observatis illis circumstantiis, quas alibi indigitabimus.

Restitutos articulos quiete & emplastro nervino jubemus corroborare, optimè ergo articuli luxati post repositionem collocentur, ut melius firmentur, ut non rursus elabantur, sic brachium repositum ad pectus teneatur in fascia, pedes verò in situ optimo serventur, & semper commoda ac tempestiva fiat religatio, hinc vulgò dicitur renovatio deligationis ac ejusdem duratio. Quoad renovationem fasciationis, nisi circumstantia aliqua contrarium urgeat, scil. dolor ac fasciarum nimia constrictio, sunt, qui ante 6. & septimum diem hæc non solvant: sed me judice periculosum est omnia sic tecta relinquere, melius enim esset, ut Chirurgus quotidie inspiciat, numne Gangræna aliudque malum acciderit. Nuper fœminam quandam ita in deligatione reliquerat Balneator, cum Empl. tolleret, integra tibia sphacelata fuit, & matrona ad plures abiit.

Durationis tempus vix specialiter determinari potest, nisi dicamus, tunc demum tollendas esse fascias, si articulus sufficienter firmatus observetur, quod in articulis minoribus, ut digito, die 14. in mediocribus brachio ac tibia circa 20. in majoribus verò humero, scapula ac femore, vix intra 40. contingere solet. Quoniam autem pro diversitate subjectorum, regionum, ætatis, anni temporum, roboris, majore, ac minore, ligamentorum tensione, Luxatione recenti & veteri magis articulorum quoque robur modò celerius modò tardius restituit, tutiùs illi agunt, qui supradictis diebus aliquot adhuc addunt, ac demum vinculis sublatis ægrum monent, ne membrum statim motibus vehementioribus exagitet. Dein ut rigiditatem fibrarum tendinosarum emendare laboret per sequens aut simile linimentum.

℞. *Ol.*

℞. *Ol. lumbric.*
Terebinth.
hyperic. n. d. aa. ℥ j.
Balsam. Peruv. ℥ i ß.
ol. mastich.
vulpin. aa. ℥ i ß.
bals. nervin. ℥ iij.
M.

vel cum aq. Regin. Hungar. spir. topic. vin. camph. matrical. artus illinantur.

Si membrum luxatum ritè restitutum fuerit, ex signis sequentibus patet, si nempe in figura, magnitudine, longitudine cum parte sana correspondet, & nullus dolor ampliùs percipitur, ac membrum moveri potest.

Atque hæc de deligatione simplici, nunc de composita notandum, quæ scil. inflammationem, dolorem, spasmum, callum, vulnus, fracturam aut ligamentorum laxitatem comitem habet, cùm pro varietate horum affectuum atque symptomatum curam Luxationis aliquo modo variare conveniat, quippe si dolor, tumor atque Inflammatio urgeant, & quidem statim ante repositionem, his certè ante omnia succurrendum est, nisi articuli luxati restitutio mox tentetur ex partium nervosarum & tendinosarum fibrillarum violentiore distensione, & irritatione, convulsiones, spasmus, aliaque atrociora mala, imò ipsa mors producantur, quare Luxationes non parvi faciendæ sunt: Hinc posito membro in medio minusque doloroso situ, applicentur resolventia cum Inflammatione atque dolorem mitigantia, qualia sunt spir. matricalis, aq. Regin. Hungar. spir. vin. camph. Balsam. nervin. aq. calv. viv. addita semper camphora, item cataplasmata aut fotus, quibus simul admiscenda sunt anodyna, sc. herb. malv. parietar. rad. alth. flor. chamomill. verbasc. sambuc. sem. lini, farin. fabar. &c. Sin post repositionem demum symptomata prædicta oboriantur, ante omnia vincula statim laxentur, ac recensita applicentur remedia.

Si vulnus Luxationi combinetur, in maximo æger versatur periculo, inflammationem, spasmum, imò Gangrænam & mortem sæpe infert, præsertim in juncturis majoribus sive membrum restituatur sive secus: Unde Chirurgi prudentiores suasu *Hippocratis* ab ejusmodi Luxatorum restitutione abstinent, imo dicente *Celso*, nec minorum articulorum repositiones absque prædictione periculi suscipiendæ sunt, ita quidem, ut si reposito articulo inflammatio major ac spasmus superveniat, meliùs à quibusdam annotetur, si sine magna violentia hoc fieri valeat, articulum ex sede sua iterum exturbare. Ante omnia itaque in Luxatione membri majoris ratio habeatur Inflammationis atque Convulsionum metuendarum, hinc in media pariter minusque dolorosa figura membrum collocetur aut suspendatur, eidem applicando topida appropriata cum anodynis. Minores vero articuli aliquando ante inflammationem interdum illa sopita demum restituuntur, & quidem extensione mediocri, quoniam validam non ferunt: & si restaurati fuerint, inflammationem atque convulsiones prohibentia apponantur.

Fractura si Luxationi jungatur, affectus sanè periculosissimus evadit, quæritur ergò non immeritò, Utrum huic an luxationi prima manus sit applicanda. Quamvis in praxi hodierna & communi priùs membrum luxatum reponi, ac postmodum demum Fracturæ rationem haberi dicunt, quod si tamen ante hujus curationem articulus sine periculo restitui nequeat, primò Fractura, & postquam tempus generationis calli accedit, Luxatio curetur.

Sin callus in Junctura ante vel post repositionem oriatur, & quidem tophaceus, ejus curatio frustranea erit; ceu in Virgine Limburgensi observavimus, cui ter vel

qua-

quater iterum ex sede sua elapsa fuit ulna, ejus restitutio semper frustra tentabatur. In molliore verò successus desideratus aliquando contingit. Articulus ergo semper foveatur vel aqu. Regin. Hungar. spir. matrical. vel decoct. ex herb. malv. absynth. bis malv. majoran. rad. altheæ, cucum asinin. bacc. Juniper. lauri aliisque nervinis, ex quibus cataplasma parari potest. Item Empl. de Gummi, de Thea, de cicuta, de ranis cum merc. Cinnabarin. nostr. conducent: hic asterisco notandum est, quod plures homines emplastra nullatenus ferre possunt, sed statim inde inflammationem ac pustulas in cute nanciscuntur, quia statim ab iis tubuli obstruuntur: sunt etiam qui pinguia ferre nequeunt, alii verò cum successu tolerant oleum pingu. human. remedium alias egregium & singulare in contracturis partium & luxationibus articulorum, pro consolidationis promotione. Suffitus quoque instituantur ex Gummosis mastich. succin. thure aliisque resolventibus &, cùm alibi formulas tradiderimus eas repetere tædet.

Scultetus articuli ustionem commendat, eam omnibus aliis remediis anteponendo hujusque administrandi rationem tradit *Armament. Chirurg. pag.* 142.

Quoniam ultimò non rarò à deligatione membris luxatis pruritus molestissimus accidit, pro illo sopiendo, religatum membrum perfundatur aut fomentetur, aqua tepida communi, vel Sale Armoniac. aut marino maritata. Et cùm ubivis particularium Luxationum mentionem fecerimus ea hic repetere non libet: nec Lectori nauseam, cramben biscoctam offerendo, pariamus, & generalia hæc dicta facilè ad cujusam specialem applicari possunt.

CAPUT VII.

De Ossium Fractura, Carie & Tophis.

§. I.

Ad Synthesin, operationem Chirurgicam, quæ adducit, conjungit & conjunctas servat partes machinæ nostræ, à quacunque causa extraordinariè separatas, schola Chirurgica refert inter alia & *Fracturam Ossium*, de qua, ut & de ossium *Carie* & *Tophis* sermo nunc erit.

Fracturæ ossium describi possunt, quod sint ossium continui solutiones, à causa violenta utplurimum externa factæ. *Descriptio ossium Fracturæ.*

Caries verò ossium describitur, quod sit corrosio ossium à succis acribus & corrosivis proveniens. Imò *Caries*, nostro judicio, nihil aliud est quàm ossium mortificatio seu Gangræna, fibris enim tendinosis corrosis & discissis, necessario ejusmodi mortificatio oboriri debet. *Descriptio Ossium Cariei.*

Tophi sunt tumores duri, & tactui renitentes, interdum dolentes, in ossium medio enati, à viscidis succis ex acore vitioso ibi imperium sibi rapiente coagulatis, exorti. Tophi etiam appellantur Nodi, seu, Tuberositates seu gummata Gallica, vel aliæ partes lapidosam & ferro quasi renitentem duritiem inducentes. Ejusmodi Tophi hinc inde corporis nostri observantur partibus, imprimis circa ossa, sic legimus in *Ephem. Germ. Ann.* 9. & 10. quòd membranæ & arteriæ in ejusmodi Tophos fuerint mutatæ. Sic quoque Celeberrimus *Dn. Drelincurtius* arteriam descendentem potissimùm Iliacam variis in locis totam in lapidem induruisse notavit. Nos in puero Dizensi vidimus unum digitum & quidem medium planè in duritiem versum: sic etiam Lugduni Batavorum vir quidam Curiosis *Descriptio Tophorum.*

riosis manum lapideam monstravit. Confer *Celeberrimi Franci Lapidicinam*. Podagricis ac Lue venerea affectis Tophi hi solennes esse solent.

Pars affecta. §. 2. *Pars affecta* horum affectuum sunt ossa: ut ergò ipsorum compositio & textura nobis constet, paucis in ipsorum constitutionem inquiramus. In animali corpore plures reperiuntur partes, quæ ossium indolem participare videntur, eò quòd æquè dura non sint, atque illa, & his minùs mollia sint, per quæ Cartilagines indigitantur. Sicuti tendines temporis tractu in Cartilagines convertuntur, ita etiam cartilagines in ossa abeunt. Si ergo novimus Cartilagines nihil aliud esse quam fibrarum tendinosarum compagem, ex eò quòd interdum tendines in cartilagines mutentur, inde necessariò judicare debemus, ossa tantùm composita esse ex fibris tendinosis, quæ postquam induratæ fuerint, in cartilagineam usque consistentiam, denique in substantiam osseam indurescunt. Observationes, quæ in fœtus ossibus instituuntur, veritatem istam meridiana luce clariorem exhibent. Re ipsa permultæ in illis animadvertuntur fibræ tendinosæ, & nominatim in cranio, in principio membranæ solum ex fibris tendinosis contextæ speciem refert, cartilagineum deinceps devenit, & demum in os penitus facessit. Quibus ita pensitatis nullum superesse potest dubium, quin ossa sint congeries fibrarum tendinosarum, quæ ita firmius junctæ ac oppositæ induruerunt, ut duritiem ossis adeptæ fuerint. Fibræ tendinosæ indurantur ex facto in se temporis tractu alcalicorum volatilium infarctu. Fibræ nerveæ illarum cavitatum spiritus animales infundunt, & sic subtilius per poros avolat, & crassius remanet; ita ut fibræ istæ sint exemplo alcalicis volatilibus sulphuribusque volatilibus refertæ; dum adsunt sulphura, sub cartilaginis forma apparent, sed simul ac sulphura absumpta fuere, sive à fibrarum nutritione, sive per poros avolando, sive sese comminuendo, Ossium faciem exhibent. Inde fit, ut nullæ sint partes in corpore animalis, ex quibus tam copiosum sal volatile elici possit quàm ex Ossibus.

Denique observantur Ossa à membrana contegi, quæ Periostium cognominatur; Membrana ista adeò arctè Ossibus adhæret, ut quibusdam in locis ab ipsis nequaquam avelli possit, nisi eam scindendo sive dilacerando. Cùm illa membrana attentius consideretur, ex triplici partium genere constare visitur, ex multis sc. fibris tendinosis, plurimis ramis nerveis, & aliqualibus arteriolis & venulis, ita ut omnibus ritè perpensis comperiatur *Periostium* nihil aliud esse, quàm contextum fibrarum tendinosarum Ossis, quorundam nervorum, & aliquorum arteriarum venarumque.

§. 3. Quoniam Medicus ac Chirurgus curam non aggreditur, antequam cognoverit, quæ curanda sint, de *signis* & hic agere necessum est. *Diagnosis Fracturæ Ossium.*

Signa ergò *Fracturarum Ossium* sunt vel communia vel propria. Communia observantur, si sc. Fracturarum occasiones atque causæ præcesserint, & æger forsan aut adstantes simul strepitum quendam perceperint: Dein causam illam dolor atque inflammatio ingens mox excipiat, postmodum si membro inæqualitas notabilis hinc introducatur, & si Ossium extremitates promineant, aut digito vel specillo in hoc immisso Ossis inæqualitas deprehendatur, ac ultimò, si membri læsi actio notabiliter vacillet. In specie verò transversalis seu obliqua dignoscitur Fractura, si ex contrectatione membri percipiatur strepitus, aut manu illi transversim supposita hoc incurvetur: dein quando illa cum extremitatum Ossium recessu accidit, aut hæc fragmenta separata deprehenduntur, aut membri notabilis observetur inæqualitas, i. e. in una hujus parte fovea, in altera tumor, posteà membri motus tollitur, præsertim si à se

se invicem Ossa recesserint, aut quamvis extremitatibus eorum adhuc sibi contiguis aliquid motus ipsi supersit, imperfectus tamen admodum hic est. Imò ultimò membrum non rarò brevius redditur, quatenus recedentium Ossium partem inferiorem musculi sursum retrahunt. *Afferalis* difficiliùs dignoscitur, nisi quòd post Fracturæ causam aliquando tumor atque inæqualitas in parte affecta observetur vetur cum summo dolore. Comminutionem tandem monstrat eadem membri notabili dolore combinata inæqualitas ac tumor, imò aliquando particularum Ossis fracti ad digitorum contrectationem agitatio, membrique ad motum impotentia: quamvis & hæc difficulter quoque dignoscatur, præter signa enumerata exactione læsa; ut & symptomata ex suis signis judicanda erunt.

Diagnosis Cariei Ossium. *Cariei Ossium* quoad *Diagnosin*, sine ulcere sordido aut Fistula rarò observatur *Caries Ossium*, prout enim ulcus devorat carnosas ac fibrosas molles partes, sic *Caries* duriores ac Osseas. Pus quod effluit ex tali ulcere carioso, est oleosum, pingue, ac maximè fœtidum, aliquando flavum, subviride, utplurimùm verò tenue est, & fluidum, & plus materiæ effluit ex tali ulcere quàm ex alio, intensè quoque, ceu dictum, fœtet, & sæpè emplastra nigro tingit colore. Caro quoque solet esse spongiosa, mollis & fungosa, & in superficie apparet sublivida pallidaque, est sæpe instar lardi. Quamvis tale ulcus curatum videatur sua sponte tamen iterum aperitur. Dein ex ipso detecto Osse carioso cognosci potest, si sanguis sit niger, coagulatus, & Os sit inæquale & molle & quasi cavernulis multis praditum. Cognoscitur ergò Caries in Osse denudato 1. per autopsiam: 2. ex materia promanente, quæ est tennis, oleaginosa, flava & graveolens; 3. si exulceratio vetustior juxta *Hipp. Sect.6. Aph.*45.4. si coalescentia ejus difficilior aut post coalitionem denuò rumpatur. 5. Si caro circumstans spongiosa, flaccida, pallida & livida observetur; 6. si supra tundas aut Emplastra macula nigricans appareat, comprobante hoc per experientiam *Sculteto Armament. Tab.*37. quibus 7. addunt, si specillo immisso asperitas in Osse deprehendatur, imò hoc ab illo perforari videatur. Quorum tamen posterius ita se habet, ut quamvis non observetur, neutiquam tamen inferre liceat, nullam Cariem subesse: testatur siquidem *Paræus Lib.* 18. *Cap.* 26. Quædam Ossa cariosa ab igne ita induruisse, ut nullo specillo penetrare, neque trepano perforare illa licuerit.

Diagnosis Tophorum. *Tophorum Diagnosin* quod spectat, illi sunt humores duri ac tactui renitentes, aliquando dolentes in medio Ossium producti, & immediatè incumbunt periostio, subinde ipsis dolorem nocturnum, ostocopum gravissimum inferunt, tandem partes molles & Ossa subjecta erodunt, ipsorum fibras tendinosas corrodunt, dilacerantque, ac sic *Cariem* sæpè inducunt, atque tument. Isti communiter qui Lue Venerea diu laborarunt hoc malo infici solent. In Arthriticis observamus etiam ejusmodi nodos Tophaceos rarò curabiles.

Galenicorum indicium de causa Ossium Fractura. §. 4. *Ætiologiam* horum morborum quod attinet, *Veterum* sententia est, Ossium Fracturam oboriri à re violenta externa. Causæ enim sint omnia ea, quæ vim habent contundendi, distorquendi, rumpendi, dividendi &c. Fractura enim ipsis est continui in Osse solutio absque incisione, violenter extrinsecus à re rumpente, vel contundente facta, ut sunt telum durum & ictus vehemens, tum ipsa habilitas Ossis, ratione cujus alterum altero faciliùs diffringi aut retrocedere potest, crassius enim majorem præbet renisum, quàm tenuis, durum, quàm molle. Ratione quoque ætatis & temperamenti Ossa variare dicunt, in infantibus, junioribus & fœmellis tenuio-

nuio-

nuiora ſunt quàm in viris & ſenibus, in humidioribus, quàm in ſiccis. Proinde tenuiora faciliore marte frangi poſſe contendunt, etiam à re non valdè dura, aut vehementi percuſſione, dura autem non niſi à re valida vehementiori impetu illata. Dicunt Fracturam vel ſimplicem vel compoſitam, vel completam, vel incompletam eſſe, ſi una tantùm pars frangitur, ab ipſis dicitur *incompleta*.

Cariei. §. 5. Oſſium verò Cariem deducunt Veteres ab acrimonia humorum Oſſa ſingulariter impetente & nullis parcente.

Tophorum. *Tophos* Galenici dicunt Gummata, quia gummoſam in ſe continent materiam, Tumores hos duplices eſſe ajunt, ſunt enim alii *Thophacei* alii non: Tophacei, ad mentem ipſorum, ſunt ex materia lapidoſa, & quaſi oſſea, dein ſi materia eſt mollis, tunc referunt ad ſpeciem atheromatis. Tumores Tophaceos utplurimùm oboriri contendunt circa pedes & crura, in ligamentis ſcilicet aticulorum Oſſibus, perioſtiis, in quibus fiunt doloroſiſſimi tumores, aliquando in Oſſis ſuperficie. Materiam, à qua generatur hic tumor, dicunt eſſe tenacem, pituitoſam, melancholicam, imprimis craſſam, ex qua fieri Tophos haud dubitant.

Paracelſi opinio de cauſa Oſſium Fracturæ. §. 6. *Paracelſus* Fracturam Oſſium non aliter contingere ait, quàm ubi quis accinctus gladio ſuper hunc decidens, illæſa vagina frangatur enſis, hoc de Oſſe pariter intelligendum vult ad pellem & carnes comparando, prout vaginæ gladius, cui ſolum adhibendum eſſe remedium jubet. Item ſæpiùs ait frangi Os, medullis penitus illæſis. Chirurgo notandum eſſe præcipit, in qualibet Oſſium Fractura, dolorem omnem caſu provenientem in ruptura quærendum eſſe. Fracturis plura accidentia contingere memorat, ut ſunt calores, frigora, tumores, cruditates, puſtulæ, nigri glauci-ve colores, inſenſibilitas, putrefactiones, fiſtulæ concavitates, incendia &c. quæ quidem ex primo caſu non procedere ait, ſed ex accidentibus, incuria vel imperitia Chirurgi cauſatis in hujusmodi membro. Liquores illos membrum ſuſtentantes eſſe ipſosmet Medicos ſcribit, curari enim ait Fracturas à Mumia Corporis in Carne, ligamentis medullis &c. exiſtente, cujus in medio ſitum Os & circumſeptum eſt, à quibus omnibus etiam perſanatur.

Cariem Oſſium Author à ſale fieri multis comprobat rationibus & experimentis, ab ulceribus enim diuturnis tanquam peſſimum ſymptoma accidere ſolet, imprimis carne venis ac nervis eroſis, Oſſa tunc quoque carioſa fieri notat. *Cariei.*

Tophos Author ex mellifluus fieri mineralibus provenire ſtatuit, item ex arthritide ſæpiſſime Tophos generari, item ex lue venerea ac veneno Gallico. *Tophorũ.*

§. 7. *Helmontius* Oſſa acidiſſima dicens Fracturam ipſorum fieri à quacunque re externa violenta, & in eo cum aliis conſentit. Oſſa & enſes faciliùs frangi ſub frigoribus quàm æſtate memorat. *Helmontii ſententiii de cauſa Oſſium Fracturæ.* Cariem verò deducit à latice corroſivo ad Oſſa delato eaque corrodente. *Cariei.*

Tophos exoriri author exiſtimat à mucilagine aſſociata pulveri, mucilagines enim inſpiſſatæ & è corpore ſuo reſolutæ facilè juxta eum in Tophos transeunt, quos ex mucilagine & pulvere fieri contendit. *Tophorũ.*

§. 8. *VVilliſius* vult *Oſſium Fracturam* utplurimùm à cauſa externa violentiori atque inſigni eorum ſubſtantiam diſcontinuante prodire; nullo modo tamen inficias ire volens à nimiis violentioribusque artuum convulſionibus Oſſa quædam frangi ac diſcontinuari poſſe. *VVilliſii opinio de cauſa Oſſium Fracturæ.*

VVilliſius accuſat ut veram *Cariei* cauſam, acido ſalſas & acres ſucci *Cariei.*

succi alibilis Ossium nutritioni destinati particulas; quæ ob molem & figuram evaporationi nequaquam idoneæ, & ad nutritionem, ob suam cum fibris disproportionem ineptæ, Ossis substantiam corrumpunt, ejus fibras spiculis suis, quæ ipsarum poris defigunt comminuentes ac discindentes, atque in minutulas particulas conterentes.

Tophorum. Ossa ex VVillisio *Tophis* affliguntur, quando scilicet succus nutritius particulis acidis scatens atque coagulationes patiens, coagulatus, quas in se continet particulas in angustioribus atque in Ossium superficie positis deponit, evaporatis autem tenuioribus materiei istius remorantis atque aggestæ particulis, residua crassior devenit, & à liquore nerveo in substantiam ferè osseam commutatur. Cùm verò in stagnante isto humore alibili contentæ essent salinæ particulæ, ossea ista substantia Ossi supperaddita scabra fit, à salium spiculis foris prominentibus.

Sylvii mens de causa Ossium Fracturæ. §. 9. *Sylvius* cum aliis Auctoribus in causa Ossium Fracturarum consentit, & à causa externa quacunque eam provenire posse non dubitat.

Cariei. *Cariem* verò *Ossium* produci statuit ab acido spiritu nimis puro in corpore existente, quod ex præviis sæpenumero doloribus intolerabilibus, & à sola aciditate provenientibus liquet. Acrimonia siquidem à lixivo sale oborta, fixior, juxta ipsum, permanet in eodem loco, partemque affectam videtur urere, dum spiritus acidus partem à se correptam repetitis lancinationibus impetere aut lacerare aut perforare judicatur; hinc Cariem in Lue Venerea sæpè contingentem ab accido venereo arctissimè Ossibus sese insinuante, illaque ad internecionem corrrumpente, deducit, difficultatem curarionis hujus inde pendere dicit, quod venenum sese intimiùs insinuet Ossibus, quo penetrare nequeunt remedia illi corrigendo apta; nec facilè igne sive cauterio actuali superari possit idem malum. Ossa sana vivere ait Author, in Carie verò Venerea Ossa Carie correpta pro mortuis habenda esse contendit.

Tophorum. *Tophos* seu *Tuberositates* Sylvius inter Luis Venereę symptomata refert, quę hinc inde Ossibus sub periostio accrescunt, & ubiquedeformitatem insignem ac inequalitatem comitem habent, Arthriticis quoque solennes sunt. Causam horum Tophorum ipse dicit esse materiam pituitosam valdè tenacem viscidam ac coagulatam stagnantem & talem tumorem durum ac lapideum quasi producentem. Has protuberantias, pituitam viscidam pro materia agnoscere, visum evincere, dicit & curationem, quę perficitur per medicamenta eandem pituitam incidentia sensimque dissolventia, Mercurium imprimis & olea stillatitia, ideoque sale volatili oleoso pregnantia confirmat. Ab acido pingui visciditatem hanc enormem produci statuit, hinc concurrere ait ad gummatum illorum, Tophorum ac Tuberositatum generationem Acidum, à quo ideò & Luem Veneream deducit.

Cartesianorum opinio de causa Ossium Fracturæ. §. 9. *Cartesiani* in Ossium Fractura non minùs causam remotiorem ponunt rem quandam externam, duram, ictu vel casu Ossibus vehementiùs illatam, vel à lapsu, &c. Senioribus facilè Fracturam contingere ajunt, adeò ut ipsa Ossis dispositio causę proximioris vicem hic obeat, quę ob filamenta, è quibus Ossa cum cæteris machinę membris sunt composita, faciliùs modò uno findi volunt, quàm alio, aut obliquè etiam frangi, cùm easdem adhuc fibras retineant, postquam induerunt, quàs habuerunt sub forma membranarum & cartilaginum.

Cariei. *Ossium Cariei* causam constituunt particulas angulares acutas, vel cum

cum succo nutriente ex arteriolis, vel cum lympha ex ductibus propriis, vel ex succo nerveo Ossium poros ingredientes, interstitia illorum tandem dissolvente, maximè si ulcus vel vulnus adsit, & diu aeri exponatur.

Tophorum. *Ossium* verò *Tophos* inde produci credunt, quod vel succi nutritii, vel aliorum succorum particulæ ob figurarum & magnitudinum suam convenientiam cum Ossibus, intercedente sola quiete, iisdem fortiùs adhereant, vel ob viscositatem & ramositatem à particulis quibusdam acutis lamellatis in ipsis ossibus jam contentis coagulentur & inspissentur, ut ita non modo in lapideam quandam abeant duritiem, sed Ossibus etiam ob particulas cuspidatas eorum poris una inhærentes firmiùs annectantur.

Nostra sententia de causis Fracturarum Ossium. §. 10. Ista aliorum, hæc nostra est sententia: *Causæ Fracturarum Ossium* sunt externæ ad infortunium pertinentes, ut sunt ictus, casus, lapsus & occursus, plaga, &c. & quæcunque continuum Ossis solvere possunt, licet observationes Practicorum testentur, internam dispositionem illius vim non raro augere aut juvare posse, quatenus Ossa seniorum ob rigiditatem atque siccitatem intensiorem franguntur, quàm puerorum molliora, & flexibilia. Pariter Arthritici, atque defluxionibus acrioribus ac erodentibus laborantes, Fracturis magis obnoxii sunt quàm alii: item qui frequentiorem aut diuturniorem Mercurii inunctionem passi sunt, quorum exempla *Marcellus Donatus Histor. Mirab. L. 5. c. 1. & Hildan. Cent. 2. Observ. 66. 67. 68.* recenset.

Differentia Fracturarum Ossium. *Fracturarum differentias* quod attinet, Practici petunt illas à tribus, sc. ab earum forma, parte affecta, & symptomatibus. Ratione formæ alia observatur *καυληδὸν*, quæ per transversum Ossis fit, & Fractura *κατ' ἐξοχὴν* vocatur: alia *Asseralis* dicitur, quæ secundùm longitudinem illius contingit: alia denique *σωτριμμα* seu comminutio, quando os in plura fragmenta secedit. Ratione Subjecti alia est cranii, alia est costarum, alia brachii, alia tibiæ, &c. ac tandem ratione symptomatum, alia cum tumore, alia cum Inflammatione, vulnere ac contusione est.

Causa Cariei ex nostra sententia. Sed è diverticulo in viam, & videbimus *Causam Cariei Ossium*, quæ verò nostro judicio sequenti modo contingere solet. In Tumoribus quando obstructa sunt vascula quædam, liquor obstruens acidus & acrior factus periostium corrodit, unde sæpè gravissimus dolor, corrodendo enim ipsas fibras tendinosas Ossium frangit, & sic ipsum Os invadit, idemque totum sæpè usque ad intima consumit, hinc Caries Ossium Lue Venerea laborantibus solennis est, quæ acidis ac corrosivis scatent succis. Dum hęc scribimus in Nobili quodam diu Lue Venerea laborante observavimus à Carie non tantùm omnia faciei, sed & nasi Ossa cum maxilla superiore ac inferiore ita exesa fuisse, ut eximi potuerint, imo ipsius facies cum naso tota collapsa fuit, certè horrendo aspectu, & sic miserè vitam finivit. Facilè quoque Ossa corroduntur ac corrumpuntur, si vulnus exsangue diu exponatur aeri, ita etiam ulcus putridum & usque ad os profundum, ob acidum acre mordens & spicula corrosiva, fibrillas tendinosas discindere, & sic Cariem Ossis inducere potest. Sunt utplurimùm succi circa Ossa stagnantes & acriores facti, qui hasce fibras osseas seu tendinosas corrodunt, ac Cariem inferunt. Quòd succi fibras tendinosas perfluentes Cariem inducere possint, ex eo patet, quia Ossa faciliùs in corpore vivente corrumpuntur, quàm in defunctorum Ossibus. Ossa enim constant ex sale volatili, dein spiritu & postmodum oleo, & ultimò sale fixo & acido volatili, quę particulę volatiles non tantùm in

miùs impingat, eorum chyrum corrumpit coagulatque, hinc necessariò ejusmodi succi accedente acido forti, indurari debent, qui indurati & Tartaro maritati constituunt ejusmodi Tophos, qui tandem partes vicinas erodendo in ulcera abeunt. Podagricis Tophi isti solennes sunt, quia abundant acido & viscido Tartaro, & imprimis eorum succus nerveus eodem charactere imbutus ad juncturas ac membrosana ligamenta & periostium perveniens, ob tenacitatem ac viscidiratem stagnare cogitur, & si simul topica astringentia frigida ac repellentia loco affecto applicentur, magis compacta redditur, quæ tandem in Tophos coagulatur.

Prognosis Ossium Fracturæ. §. 11. Quoad *Fracturarum Ossium Prognosin*, nulla equidem Fracturarum à Chirurgis per se lethalis habetur, sed per accidens duntaxat talis interdum evadit, ex. gr. ratione contusionis ingentis, hincque emergentis Inflammationis ac Sphaceli, earum tamen alia faciliùs ac citiùs, alia difficiliùs ac tardiùs curatur. Nam (1.) faciliùs sanaretur recens, cùm si ultra septimum diem Ossis repositio protrahitur, extremitates hujus facili marte callum contrahant, hinc ad coalitionem ineptæ reddantur, aut os corrumpatur (2.) faciliùs curatur, quæ in Osse minore, v. gr. digiti, quàm in majore, videlicet femoris: (3.) quæ à causa externa sola, quàm quæ internam dispositionem conjunctam habet: (4.) quæ sine aliis morbis ac symptomatibus: (5.) quæ in Subjecto juvenili ac puerili: (6.) quæ in corpore puro & sano, quàm in cachectico: (7.) quæ membrum tale occupat, in quo restaurario ac deligatio commodè fieri valeat, ita ut v. gr. Fractura humeri, brachii, tibiæ, &c. feliciùs sanentur, quàm femoris, vertebrarum dorsi, &c. Longitudinalis faciliori marte sanatur, quàm transversa seu comminutione facta, illa etiam faciliùs curatur, quæ à junctura & articulo remotior existit, ac quæ in membro, quod duplici Osse gaudet, horum autem unum saltem fractum.

Cariei Ossium. *Caries Ossium* difficillimè curatur, imò si ulcera ipsam produxerint, tunc res est periculi plena, nam acres succi incarnationem impediunt, sicut autem cuncta cum Ossis Carie ulcera non adeò facilè consolidantur, hinc inter maligna numerantur; irà majores difficultates pariunt illa, ubi juncturæ atque capita Ossium, quàm ubi media eorum pars corruptione hac laborant, utpote quibus remedia Cariosum separantia non commodè applicare licet. Quæ Luem Veneream comitatur, difficillimè quoque curatur, sed ægros usque ad mortem insequitur, ceu plura novimus exempla. Plures Cariem absque igne nunquam curari posse asserunt.

Tophorum. *Tophorum Prognosin* quod concernit, illi facilè in ulcera ac *Cariem* Ossium transeunt, hinc difficillimi sunt curatu; Arthriticos ac Venerea Lue laborantes usque ad mortem Tophi comitari solent, & vix curabiles existunt, hinc eos tangere non licet.

Diæta. §. 12. Perspecta jam *Prognosi*, restat ut *Diætam* his in affectibus Ossium atringamus, qua neglecta aliquando in iis curandis frustrà laboramus, ceu id experientia quotidiana abundè testatur. Eligatur ergò aer temperatus, imprimis vitetur aer nitrosus, ac frigidus, qui quocunque modo à Fractura, Carie & Tophis arcendus est, hic enim solus ita Ossium poros destruere potest, ut Gangrænæ æquè carnosarum partium ac ossearum laxentur fores. Victus sit tenuis, dulcis ac boni lacteique succi, ut chylus ac sanguis laudabilis generetur, alimenta condiantur macere, N. M. croco, cinamomio, additis herbis aromaticis: vitentur acida, salina, & indurata, nimis muriata, fixa, viscida, ac glutinosa. Potus sit vel calidus Theæ vel Caphea, vel salviæ,

veronicæ, &c. vel cerevisia defæcata ac dulci, inter quæ Angelica, Bregensis, & quæ tardiùs acescit, præ aliis palmam meretur Brunsvicensis duplex, nam cùm nautæ lineam sive æquatorem nupertimè transirent, omnia potulenta, quibus naves instructæ erant, acorem contraxerunt, sola Brunsvvicensi excepta, quæ & saporem & odorem servavit. Vinum generosum, Gallicum ac Hispanicum moderatè sumtum concedi potest, vel si lubet aliud vinum infusione ocul. cancr. vel sale volatili alteratum assumatur.

Motus si moderatus, quies enim in Fractura Ossium summum existit remedium, qua sola ipsæ curantur Fracturæ. In somno & vigiliis aurea servetur mediocritas, alvus & vesica officii sui sint memores, ne excrementa in corpore cumulentur. Animi pathemata, ut terror, mœror, excandescentia ac tristitia tanquam Patroni Acidorum & Coagulatores Succorum, procul abesse jubeantur, contra animus servetur pacatus spe convalescentiæ erigendus.

Cura Pharmaceutico Chirurgica secundùm Galenicos in Ossium Fractura.

§. 13. His prælibatis ad ipsam *curam Pharmaceuticam* & *Chirurgicam* transeamus, unde ægri plus levaminis percipiunt. *Galenici* in *Fractura Ossium* eò respiciunt, si Ossa sint tenella, ut extensio ab uno, utraque manu facta sufficiat: si verò fuerint dura, non tantùm à duobus viris, sed etiam fasciis, circa articulos trahi, & ut reparentur, extendi docent, quam tamen extensionem primis statim diebus fieri debere suadent, nam tertio, aut quarto, dum adest inflammatio, fieri eam minimè licet, sed novum exspectant: primoque inflammationem removere student revulsione instituta per venæsectionem, aut cucurbitulas. Signa Ossis repositi Ipsis sunt: quando dolor est sublatus, & contra percipitur ab ipso Patiente quædam quasi voluptas, quando membrum est alteri æquale, & nulla adest asperitas aut fovea, &c. tali in statu membra continent & benè deligant, ut callus regenerari possit: Superponunt autem emplastrum aliquo modo refrigerans & adstringens, quale est ad Fracturas rubeum, quod tamdiu relinquendum non esse dicunt donec pruritum & dolorem excitet: quod si advertant, tertio die fieri dicunt solutionem: si minus, relinqui posse concedunt ad quintum, sextum aut septimum diem, sed aut tribus Galeni fasciis cum stramineis splendiis, aut ferulis ligneis, aliquantulum cavis vinculis & lana benè munitis. Quoties autem solvitur membrum, toties calida aqua fovent usque ad rubiginem, dein iterum superposito emplastro ad Fracturas, vel Diachalciteos cum bolo & sanguine draconis mixto instituunt ligaturam satis strictam, citra ullum tamen dolorem, nam per nimiam adstrictionem fieri dolorem & partis atrophiam observarunt.

Dum callus incipit fieri, eum augent iis, quæ faciunt ad callum generandum, inter quæ recensent orizam, hordeacea, gelatinas. Membrum sit quietum & satis elatum, ne copiosiùs humores illuc decumbant. Callum plerumque 40. die confectum esse scribunt, nisi obstiterit Inflammatio, dolor, fortis ligatura, squama aliquà ab Osse secreta, quam prius incisa cute extrahendam esse ajunt.

De crurum Fracturis rectis, seu fissuris, quas Germani vocant *Klag-Brüche*, videatur *Felicis VVurzii Tract. Chirurg.* Coxend. & Humeri Fracturæ decocta Chirurgi manu adaptari & reponi debent.

In Ossium Carie.

Cariei Ossium curationem quod attinet, partem Ossis corrupti tollunt, integrum verò conservant. Tollunt verò Os dupliciter, vel manu, vel medicamento, quo irritari ajunt Naturam ad putridi Ossis separationem, quamdiu enim illud, quod est corruptum,

tum, demptum non fuerit, tamdiu impossibile esse dicunt ulcus sanari & solidam carnem supercrescere. Auferunt autem Os vel scalpro excisorio, cum malleolo ut solent statuarii, vel perforant Os terebro fabrili in tribus aut quatuor partibus scalpro percurrendo cum malleolo à foramine ad foramen: agunt etiam aliquando scalpris rasoriis. Imprimis totum illud corruptum ablatum esse signum esse dicunt, quando cruor succedit: & tum ab opere cessandum esse monent, inspergunt potiùs aristolochiæ rot. radic. cum myrrha pulverisata. Sæpè etiam Os cariosum adurunt, ut quod corruptum est, omni alimento & humiditate privetur: ablata enim sustentatione, naturam ajunt facilius separare separanda: idem facere scribunt medicamenta siccissima & frigidissima; quale est quod fit ex foliis & semine hyoscyami, cum vitriolo usto contusis, item radix ireos, peucedani, aristolochiæ rotundæ, squama æris, ærugo, aqua aluminis magistralis, quæ sæpiùs Os madefcat, curare ajunt Cariem absque dolore: Euphorbium juxta eos tenet inter cętera principatum: sed ita adhibent, ne aliàs partes vicinas corrumpat, miscent cum pasta ex radice ireos, & ita soli Ossi corrupto applicant, ferro quoque candenr: Os adurunt; & repetunt ustionem usque dum perficiatur opus. Facta ustione Os ab inflammatione vendicant aqua rosarum cum oleo rosar. vel violar. & albumine ovi, stuppa exceptis & applicatis: deinde mitigato dolore procedunt ad Ossis separationem, denique sarcoticis ulcus curant.

In Tophis. In *Tophis* curandis *Veteres* applicant emplastrum Diachylon cum gummis, cui addunt galbanum & sagapenum cum ammoniaco, vel inungunt oleo amygd. dulc. cum oleo Scorpionum mixto, quando Tophaceam materiam eximere jubent, consumpta materia, carne locus per sarcotica impleatur.

§. 14. *Paracelsus* statuit *Ossi fracto* nihil accidere periculi posse, ac curari sanarique necessariò debere à Mumia corporis in carne, ligamentis, medullis, &c. existente, cujus in medio suum Os & circumseptum est, à quibus omnibus persanatur. Quandoquidem apertum nil, per quod externis accidentibus pateret accessus. Quapropter aptè ligare, naturæque sua requies data, juxta ipsum, certissimum in istis medicamentum sunt, & indubia cura. *Paracelsi opinio de curatione Ossium Fracturæ.*

Si tamen ad rupturas accedant Vulnera, per quæ fragmenta quæpiam apparerent Ossium à fistulis soluta vel disjuncta, per vulneralia medicamenta jam dicta extrahentia suadet ut extrahantur, & nullo modo per ferramenta vel alia quævis instrumenta fodiendo conatur extrahere: nam secundùm ipsum vera Mumia potest quicquid est naturæ contrarium elicere, tum quæ semifissuræ sunt, natura per se curat. Membrum siquidem, ubi rectè probeque rursus conjunctum suis aptis ad hoc instrumentis fuerit, ac in temperatura & situ conveniente conservatum, per Mumiam propriam citiùs multo curari, quàm herbis omnibus fieri queat, ipsius monumenta docent.

Principio ergo *Fracturas Ossium* ut curet, animadvertit, concavis ut instrumentis membra concludens erigat, utque ab anteriore posterioreque partibus, & quaquaversum liberè possit accedere tangereque. Postmodum vulneralibus ligat medicamentis, & si promptus in eorum usu fuerit hoc notat, quemlibet viscum nigræ consolidæ, serpentinæ & aristolochiæ rotundæ rupturas optimè curare, mane vesperique superligatum, non usque adeò strictè, singulis vicibus iterum apertis ligaculis recentem & calidum appositum: alia enim medicamenta, quæ per sparadrapp. rotularia ligacula, vel aliis pannis fiunt, tanquam me-

rè futilia rejicit, & membri magis ad perditionem, quàm sublevationem facientia. Ligationes tertio quovis die tantùm factas, item fulfultiones, compressiones nimias, & similes vanas operationes contemnit, quia inde accidentium producuntur centenaria. Verùm etsi vulnera forent, è quibus Ossa prominerent, erigit, ac ad modum Vulneris curat.

Ossiũ Caries. *Cariosa Ossa* si *Paracelso* curanda occurrunt, nec lima vel alio instrumento atteru vel frang t, juxta Carnifi um tonsorum vulgatum modum, sed tantùm ea mundat, & si usta vel inflammata fuerint, exstinguit: deinceps facilè carnem Ossi superinducit. Remedium ipsius quo Ossa erosa, inflammata &c. restituere solet, est sequens.

℞. *Olei de Camphora per albumen ovi præparati,*
Olei Caryophyllorum aa. ℥ß.

Mixtus invicem juxta reliqua remedia utitur felicissimè.

Thophorũ. *Tophorum curationem* in eo consistere ait *Paracelsus*, ne ea quæ fixa sunt in transmutationem deducantur, siquidem omnia trasmutata in membris, non autem in mineralibus subsistunt, quantum ad fixa attinet. Duo mineralia una esse arguit, aliud dulce, aliud austerum, sic & juxta eum duæ essentiæ se mutuò comitantur, quæ nisi *resolvantur*, omnem curationis spem præcludunt.

Helmõtii sententia de cura Ossium Fracturæ. §. 15. *Helmontius* in *Fractura Ossium* eò respicit, ut Ossa iterum consolidentur, quæ fracto poro ossco quacunque ætate consolidari existimat. Lapidem quoque Ossifragum, spiritu aceti resolutum & internè assumtum dono appropriato ac specifico sanare Fracturas Ossium scribit. Arcanis enim suis in omnibus fidit, in quavis ergo Fractura Ossium radicem symphyti & lapidem osteocollum aliis præfert Chirurgiis, cùm juxta ipsum Archæus iisdem sedatus & ad officium vocatus, ipsemet sanationem istarum Fracturarum quovis artifice meliùs & accuratius peragat.

Cariei. *Cariem Ossium* oleo caryophyllorum, succini aliisque acidum absorbentibus curandam fore promittit.

Tophorum. Ad *Tophus* curandos Author commendat suum oleum Strumarum, item pinguedinem leporis maximè vetustam, & sanguinem hircinum exteriùs applicatum.

VVillisii modus curandi Ossium Fracturam. §. 16. *VVillisius* noster *Ossa fracta* statim reponit, repositaque firmat, naturæque auxiliatrices manus confert ad eorum conglutinationem perficiendam, genuinam succi alibilis crasin conservando, vel alteratam corrigendo, & si opus fuerit ejus penu augendo: si pars fracta inflammata fuerit, priùs inflammationem curat, & deinde totus est in curanda Fractura: reposito autem osse partem illinit spiritu vini, cui infusi fuerint flores hyperici, vel cum eodem cui admixta fuerit tertia pars spiritus lumbricorum terrestrium per putrefactionem. Si contusa fuerit pars, inungatur illi mel cui admixtus sit spiritus vini, illinatur etiam locus fractus ol. Hyper. & Lumbric. terr. pauco oleo destillat terebinth. & pauco ol. ror. marin. acuatis. Applicetur deinceps parti affectæ emplastrum ex resina alba, terebinthina & cera, quibus addatur pulvis radicis barbæ hirci. Interim medicamenta interna præscribit tum ad callum promovendum, tum ad symptomata præcavenda, & inter alia eminere asserit rorem marinum, folia agrimoniæ consolidam majorem, Geranium, Robert. Sabinam, & lapidem Ossifragum.

Cariem. Si *Caries Ossium* juxta ipsum altiùs non penetraverit, essentia caryophyllorum, aut ol. Guajaci illam tollere conatur. Si verò profundiùs serpserit, ferro candente illam corrigit, illudque sæpiùs applicat, ipsiusque ministerio eousque utitur donec nulla sanies, nullusque alius corruptus humor exeat.

Abla-

Ablata enim Carie, parti affectæ imponit pulverem ex radicibus aristolochiæ, Iride, myrrha, &c. compositum, remediisque vulnerariis calli generationem adjuvat.

Tophus. VVillisius ad *Tophos Nodosque* curandos nullo peculiari utitur medicamento, in iisque tollendis alios Authores sequitur imitaturque.

Sylviana cura in Ossium Fractura. In Carie. §. 17. *Sylvius* in *Fractura Ossium* à reliquorum methodo observanda, ne unguem latum secedere videtur, sed cum iis consentit.

In *Carici Ossium* curatione eò respicit, omnesque vires intendit, ut tota pars Carie affecta utpote mortua, separetur à sana & viva, cum qua nec coalescere, nec diu subsistere potest pars Cariosa, quin eandem itidem inficiat, & ad corruptionem similem paulatim deducat. Difficile autem esse notat ipse, aut igne ferroque ignito, aut medicamentis convenientibus partem Carie infectam separare ab integra, postquam per cuniculos in sanam se insinuat Venenum, imprimis Venereum non quiescens, sed eundo vires acquirens. Sicut manifestum est in omni Carie Venerea, cujus causa non sistitur aut infringitur ab Osse ipso quod corrumpitur, sed indies augetur, & acrior fit, unde tandem ubi ad summum pervenit, Caries Venerea fit incurabilis. Difficultatem autem summam in Carie curanda etiam inde pendere arguit, quod remedia ipsi curandæ convenientissima sæpenumerò satis convenienter applicari, usurparique non possint. Partes namque Ossibus vicinæ, Membranæ, Tendines, nervi, & similes ab actuali cauterio simul læduntur & intolerabiles dolores patiuntur. Augeri autem idem malum existimat, quando sæpiùs applicantur actualia illa cauteria, quæ una vice parum præstare solent, at sæpiùs iteranda sunt, si laudabilem effectum producere debeant. Cætera remedia quæ Cariei consumendæ aut tollendæ adhibentur, pro invalidis habet, quia non satis penetrare possunt ad quævis loca, in quæ se insinuavit venenum Venereum in Aciditate acri consistens ac penetrantissimum. Acidi acrimoniam debellant vel salia lixiva tàm fixa, quàm volatilia, vel spiritus volatiles, vel olea, vel aqua. Salia verò lixiva fixa, quæ acidis sunt inimica, pura & sola si fuerint, in superficie hærebunt, nec aliquid laudabilis magnivè præstabunt, sin aqua diluantur, simul partem aliquam virium suarum amittent; si cum spiritu volatili conjuncta fuerint, penetrabunt quidem quaquaversum faciliùs, operabuntur autem simul debiliùs. Si cum oleo in saponem mutata fuerint, debiliora sunt facta, nec facilè ad interiora penetrant, quibus si aqua admisceatur, ut diluantur & ulteriùs penetrare possint, reddentur simul magis inertia. Adeò ut inter omnia venenum acido-acre Cariem producens corrigentia, & emendantia remedia, post Cauterium Actuale, nullum præstantius noverit; secundum verò locum assignat salibus volatilibus, utut satis debilibus ad tantum & tam grave malum curandum. Veram etenim rationem curandi reputat ut Os infectum, quoties tutò licet, totum tollatur, postquam vix unquam sisti potest in ipso Caries, aut pars Ossis corrupta separari à sana. Laudat maximè in quacunque Ossium Carie salis volatilis usum, quem laudabiliorem fore dicit, si quis salia volatilia plurium generum adornet, atque optima quævis per accuratam & attentam Experientiam seligat. Usurpanda esse quoque monet in Ossium Carie curanda Tutiam, Lithargyrium, Cerussam, imò Guajacum in pulverem trita, & inspersa: quæ omnia juvant quatenus acidum in se concentrant, & ab Ossibus allectum avertunt, ne ulterius serpere, ac ipsa corrumpere pergat. Hæc igitur esse blandissima curandæ Cariei remedia asserit, proxima verò esse sive me-

media salia tùm volatilia, tùm fixa, tanquam Cauteria potentialia, potissimum verò esse Cauterium Actuale audacter statuit, quorum ope nisi curari possit Caries, habet ipsam pro incurabili.

In Tophis. *Excrescentes* in variis partibus sub membrana Ossa investiente, Periostio, *Tuberositates* insignes curare solet per emplastra & unguenta Mercurialia, imprimis universalem curam ope salivationis institutam. Sin Ossa infecerint, & materia pituitosa viscidior illas constituat, vix curatas fore ait, nisi aperto Tumore, atque sublato sensim humore viscido, tum per gummata aromatica, tum caustica potentialia & actualia; perseverando iamdiu in eorundem usu, donec Os mundatum & liberatum ab omni phlegmate observatur, atque tunc pergendo ad consolidationem per remedia Chirurgica vulgò nota.

Cartesianorum opinio de curatione Ossium Fracturæ. §. 18. *Cartesiani* Ossium Fracturas curari promittunt, sola Chirurgi manu, Ossa fracta in pristinum restituendo situm & figuram. Dein Emplastrum quoddam ad rupturas imponendo, aut cataplasma ex radice symphyti, quando sc. Fractura existit simplex absque ullo vulnere contusione & inflammatione, cum pessimis verò hisce conjuncta majorem reposcere apparatum fatentur, & non modò remedia interna sudorifera, & post hæc volatilia ex Tinctura hyperici, spiritu lumbricorum, Tinct. bezoard. spir. C. C. volat. propinanda esse, sed per incisionem frustula Ossium separata eximenda, & partium carnearum, & membranearum aut præcavendam esse corruptionem per spiritum vini camphoratum, crocatum & aquam calcis vivæ, aut si hæc præcaveri nequeat, per suppurationem eadem à parte sana & integra esse separanda; tum portiones Ossium fractæ uniri jubent, eam quæ extra protuberat, manu in situm debitum, ceu dictum, reponendo, à Chirurgo debitè locando, & impositis fasciis aut emplastro glutinatorio imposito penitùs curando.

Ossium Cariei Curam quòd concernit, quando illa non valde accrevit, ne illa ampliùs incrementum capiat, omni studio prospicere mandant, adhibitis absorbentibus, & particulas acutas erodentes frangentibus, pulveribus sc. cancrorum, ex cineribus lumbricorum & camphora compositis. In Carie verò profundiori ipsi euphorbium commendant Cariei inspersum, vel ferro candente ipsa Ossa Cariei infecta exuri jubent.

Tophorum remotionem tentant variis medicamentis exsiccantibus, ut aloe, mastiche, sandaracha, alumine usto, sale saturni, vel etiam aliquando ad fortiora accedunt, & commendant acida corrosiva, spiritum salis, sulphuris, nitri: vel ungu. Ægyptiac. vel cum melle spiritus matricalis misceatur & imponatur; cineres quoque fraxini, vel rorismarini magnipendunt impositos.

§. 19. *Nostram* nunc *Fracturam Ossium* curandi methodum referemus. *Nostra ratio curandi Ossium Fracturam.* Cura Fracturarum jure meritoque à Græcis *ἐπίδεσις* nuncupatur, scilicet *extensio*, *coaptatio*, *deligatio* ac *repositio*: ad quas operationes antequam se accingat Chirurgus expertus ac rationalis, præparet instrumenta, tàm quæ si fortassis manus non sufficerent, ad extensionem, quàm quæ ad deligationem ac repositionem necessaria: dein æger ante omnia super lectum, in quo permanere debet, situ convenienti collocetur, nec in alio loco facilè deligetur. Præsto habeat ministros dexteritate & robore pollentes. Postmodum attendat, an fortean duplex subsit Fractura, ne una neglecta membri figura & actio depravata maneat. Hoc asserisco notandum est, quod in Fractura cum dislocatione, priùs Os suo loco reponendum quo excidit, tunc *Fractura* obliganda est. Extensio autem non semper necessaria, imò sæpè impertinens est, si sc. Ossium extremitates extra situm suum haud commotæ fuerint, tum verò saltem ea opus est, si hæc invicem à se recess-

recesserint. Circa extensionis operationem notandum, quod manibus Chirurgi perfici soleat, utpote secundùm ejus circumstantias extensio fit hodie ferè semper à Chirurgi manu, à Veteribus facta fuit habenis vel machinis in hunc finem à Veteribus variis depictis: ex. gr. in Tibia fracta, alter ministrorum tibiam fractam supra Fracturam, & circa genu comprehendat, ita ut utrumque pollicem ipsi Tibiæ imponat, alter verò si dextrum crus affectum fuerit, ejus alteri extremitati prope malleolos manum sinistrum supponat, dextram verò tibiæ applicet, contraria ratione procedendo, si pes sinister laborat, adeoque in ipsa extensione pars ita tractetur, ut lineam rectam atque tractum musculorum observet. Operationem hanc sæpè ab unico vidimus Chirurgo institutam, qui duabus manibus restitutionem Ossis optimè molitus est. Extendatur etiam membrum sufficienter aliquantulùm longiùs, ne Ossa quæ in reducendo se invicem tangunt, eorum prominentia frangantur ac repositionem impediant. Repositio fit, si Chirurgus manibus oleo quodam inunctis, an sufficiens sit extensio explorer, quod dignoscit, si inter extrema aliqualis fovea, aut in Fracturæ loco nulla ampliùs inæqualitas appareat. Mox membrum hinc inde leniter impellat, semper partem ossis eminentiorem in contrarium agendo, quo prominentiæ Ossium sponte potiùs sua, extensione leviter interdum relaxata se mutuo excipiant, Chirurgus has saltem dirigat, usque dum omnes prominentiæ ad sinus suos repositæ fuerint, quo facto extensio sensim remittatur. Chirurgus pronunciat autem legitimam repositionem 1. ex figura, comparatione facta nimirum cum artu sano, & verb. gr. si pollex pedis cum genu in recta stet linea. 2. Ex superficie ac æqualitate restituta, ac ex doloris majoris cessatione.

Dein ad deligationem se accingat Chirurgus, cujus usus est tam Ossa reposita, quàm medicamenta apposita retinere. Medicamenta sint in principio talia, quæ inflammationem arcent, huic Batavi imponunt suum Emplastrum de cumino, idque semper anteà illinunt spiritu vini Camphorato: proderunt ergò spiritus Matricalis Camphoratus, spir. vin. Camph. spir. flor. sambuc. &c. hinc convenit præ aliis Empl. ad rupturam nostrum mille experimentis comprobatum, quod dum imponatur, membrum priùs spirit. vini camph. illinend. vel cum linteis duplicat. imponend. imprimis si contusio adfuerit.

℞. *Ceræ citrin.*
Empl. Diapam. aa. ℥viii.
ungu. Martial. ℥iv.
pulv. rad. althææ,
farin. fabar. aa. ℥iß.
sem. cumin. ℥iii.
barb. capr.
consol. mai.
fænigræc.
lap. osteocoll. aa. ℥ß.
campb. ʒiii.
Terr. Iapon. ℥i.
spir. vin. q. s.
M. f. l. a. Emplastr. ad rupturam.

Sunt etiam qui Empl. de cicuta imponunt, aliaque ad rupturam laudant; alii oxycroc. cum Diachalcit. mixr. commendant, quæ tamdiu continuant, donec callum producunt esse conjecturantur, quod apparet ex doloris omnimoda cessatione (2.) si circa locum fractum color cutis nativis efflorescat, & si cum vulnere saniei copia imminuatur.

Sequens mihi placet methodus restituendi & curandi Fracturam Tibiæ vel brachii: primò Os reponatur manu Chirurgi in suum locum, quod cum strepitu fiat; dein Tibia imponatur capsulæ ex charta (*Pappen*) confecte, & ligamentis largis ex linteo confectis, & fasciæ ita adaptentur, ut constringi ac relaxari, imò aperiri possint, relicta Tibia fracta in sua sede, ut sic quotidie Tibia à Chirurgo conspici queat,

queat, num Inflammatio vel Gangræna immineat, an forsan à commotione ægri intempestiva membrum è situ suo fuerit elapsum; cui dein congrua applicari possunt remedia: à pinguibus oleo popul. ungu. ceruss. &c. abstinendum esse monemus. Quod ipsum deligandi modum attinet, ne sit constrictior nimis, alias Inflammatio aderit, splenia membri conditioni adaptata, & deligationis faciendæ longitudinem emetientia, postquam hæc in initio uno vel altero superiùs recensitorum liquorum tepido fuerint imbuta. Hinc ad manus sint faciæ 3. pariter liquoribus supradictis imprægnandæ, quarum una eaque brevissima circa ipsam Fracturam pervolvatur, postmodum ad membri partem sanam 5. vel 6. circuitibus ascialibus adscendat; quo facto alteram quoque unius capitis & priore duplo longiorem eidem Fracturæ, vel in contrariam plagam pariter bis vel ter circumliget Chirurgus, eademque quater vel quinquies descendat, mox iterum per totam ligaturam & sursum ad finem usque prioris redeundo, quod tamen magis demonstrari quàm præscribi potest. His aliquando loco spleniorum imponatur linteum quaduplicatum, cui, si pars deliganda inæqualis fuerit, minora quoque splenia apponantur. Ligatio quoque nec nimis laxafit, alias non retinet, nec arctior justo, præsertim ubi callus protuberat, ac corpus tenerius fuerit, alias dolorem atque inflammationem, imò atrophiam accerses, cum motus imbecillitate. Oportet ergò si metus adest Gangrenæ, ęgrum sępiùs invisere, pro deligationis conditione inquirenda.

Circa Fasciarum religationem notetur, quamvis pluribus Chirurgis religio sit, illas ante diem sextum vel septimum solvere, tertio tamen, vel secundo quoque rectissimè, & jubente divino *Hipp. de Fract. Text.* 5. solvantur, vel quia tunc laxari incipiunt, vel ob transspirationem impeditam sępiùs inflammatio, pruritus, imò Gangręna metuenda veniunt, qualia exempla pręter quotidianam Praxin apud *Hildan. Cent.* 2. *Obs.* 92. apparent. Nec etiam credas, quod vel fascię vel emplastra ad rupturam tantis polleant viribus ad Fracturam consolidandam, ut Tibi imagineris, quod sola efficit quies, hinc semper ad symptomata respiciendum est. Fasciis superimponunt ferulas tot quot ambiendo toti membro sufficiunt, & aliquando eas emplastro nonnullo glutinoso incrustant, quo sponte quasi adhærescunt, usque dum omnes admotę tribus vel quatuor subligaculis sufficienter constringunt. Post septimum diem callum generantia non saltem exteriùs plures applicant, sed & interiùs consolidantia propinant. Inspergunt quoque externè Aloen, Myrrham, Labdanum, Tragacanth. &c.

Emplastr. de Labdano impositum egregiè juvat, item ultimò ad corroborandum, & omnes obstructiones tollendas conducunt varię lotiones & fomentationes. Imò sunt qui, si Callus tardiùs succedat, admovent dropaces. *Hildanus* & alii osteocollam tanquam specificum hoc in casu extollunt, alii succum primulę veris, rad. & fol. agrimonię magnificiunt. Si vesiculę cum nigredine partis oboriantur, istę sunt aperiendę, & cataplasmata ex scordio, ruta, absynthio, farin. lupin. add. spir. vin camph. aqu. calc. viv. &c. internè nec sudorifera negligenda, quę egregiam navant operam. Chirurgi in Belgio sequenti modo curant Fracturam Ossium, ex. gr. brachii, tibiæ, &c. post Ossa restituta imponunt Empl. de cumino, dein plura linthea spiritu vini camphorata imbuta, dein circumvolvunt vigesies, ultimò colligant. Omnia cum fasciis ex charta (*Pappen*) confectis, sicque relinquunt ad octo dies, antequam iterum aperiunt. Lugduni Batavorum vir quidam ante plures annos Ossium Carie laboravit, decidit in terram & Os tibiæ fregit in totum,

Ossa

Ossa enim non aliter ac vitrum dissiliebant sine ullis extremitatibus & inæqualibus: Ossa istius viri restitui nequibant, quia combinari non poterant, sed oblique locabantur à se invicem, & ex carne prodibant, ad hanc Fracturam curandam Chirurgi Batavi usi sunt tali fascia, qua uti solet *Celeber. Muys*, in eo intenti erant, ut Gangrænam arceant, in quem finem decoctum herbarum cum spiritu vini Camph. & Theriaca adhibuerunt, cum plumaceolis & linteis duplicatis impositis, Ossa limabant, & sic feliciter restituebant virum.

Ossium Cariem. Pergimus ad *Cariei ossium* curationem, quæ diversa pro causæ sc. diversitate institui debet; à tumore & imprimis in eo contenta materia acida, acri ac corrosiva Os corrumpitur; sic quoque ab exulceratione produci potest, à cujus acri materia facili marte Os corroditur, quam exulcerationem comitatur utplurimùm excrescentia carnis seu hypersarcosis. A diu denudate Ossa relicto & aeri imprudenter exposito Os corrumpi solet. Juxta harum causarum varietatem cura aliquomodo variari debet, sed vix per medicamenta Ossa à Carie hac liberari possunt, si ad ea pervenire non licuerit: ante omnia ergò eò incumbendum est, ut per incisionem ad partem affectam deveniamus, ad Ossa Carie infecta denudanda, sed hac cautione, ne majora vasa æquè sanguifera ac membranacea tendinosa discindamus, quod cuilibet in Anatomicis parùm versato facilè innotescet: hinc tantùm cultro incisorio simplici utendum est, ne cunctando pejus reddatur malum, imò ulceratio ipsa cum labiis suis induratis aperienda & abscindenda est, dein vel Os Carie infectum urendum, vel medicamentis, imprimis, balsamo divino utendum. Si patiens ferrùm ac cultrum abhorreat, imponatur pulvis corrosivus Barbette, ulcerationi & hypersarcosi, eschara facta eximatur usque Os denudatum conspicitur, vel plumaceolis imponatur Mercur. sublim. cum aq. plantag. dein imponatur Cariei balsam. divin. noster.

In casu ergo ubi ad aere Os cranii vel alius partis corruptum fuerit, applicandum est calidè Elix. vitæ, & hoc ter vel quater repetendum erit, & quidem plumaceola eo imbuta imponatur. Ossium quoque corruptionem, præcipuè superficiem in vulneribus, ulceribus, maximè tuetur pulv. ireos florent. Si verò corruptio fuerit in palato ossis, eluantur partes cariosæ seq. vel simili mixtura,

℞. *Elix. vitæ* ℥ iß.
extract. absynth. ʒ iiß.
Camph. ʒ ii.
Muriæ limonum. ℥ ii.
M. quæ mixtura spongia imbuta applicetur.

Omnem quoque Cariem Ossis non tantùm præservat, sed & curat oleum ligni Guajaci, vel per se, vel cum oleo cochleariæ maritatum, addito parum spir. sal. armoniaci seq. modo.

℞. *Elix. vitæ* ℥ iß.
Spir. sal. armoniaci ʒ ii.
ol. lign. Guaiaci,
cochlear. aa. ʒ ß.
camphor. ʒ i.
M.

Vel sequens:

℞. *Rad. aristoloch. utriusque gentian.*
irid. flor. aa. ℥ i.
calam. arom.
cinamomi aa. ℥ ß.
caryophyll. ʒ iii.
Infund. in aqu. Regin. Hung. per aliquot dies colat. serva.

Tinctura hac lintea imbuta cariosis ossibus bis vel ter quovis die imponantur. Conducet quoque Tinctura euphorbii, additis granis aliquot Mercurii sublimati. Vel sequens:

℞. *Spir. matrical.* ℥ iii.
ol. caryophyll. ʒ i.
Spir. tartari ʒ iii.
Camphor. ʒ ii.
M.

Cele-

Celeberrimus Dominus Muralto feliciter curavit Cariem ossis, frontis, & claviculæ sequentis remedio.

℞. *Ol. myrrh.*
caryophyll. aa. ℥ i.
Guaiaci ℥ ß.

M. & plumaceola madefacta pars affecta regatur, exfolliatio intra paucas hebdomadas, facta & æger curatus est, vide *Decur. Ephem. Ann. 3. Observ. 131.* Prælaudatus Vir hunc affectum ad Padarthrocacen sic Spinam ventosam refert, de quo affectu exstat *Iosephi Pandolphini* libellus, cum Celeb. *Merclini* Annotationibus.

In *Carie Ossium* eò semper incumbendum, ut ossa corrupta separentur & exulceratio curetur, & quidem sequenti modo.

℞. *Pulv. myrrh.*
aloes aa. ʒ i.
Elix. vitæ ʒ iß.
mell. ros. ℥ i.
camph. ʒ ß.
M.

Interponenda sunt quoque Medicamenta interna ad acidum acre corrosivum corrigendum, & cùm utplurimùm in Carie Ossium sanguinis massa à scorbuto infecta, & sanguine viscido ac acido referta est, in quem finem conducet decoctum chinæ aliorumque lignorum, item sal volat. oleos. cum spir. cochlear. item antimon. Diaphor. Antihect. Poter. sal. volat. viperar. C.C. succini, fuligin. eboris, &c. Omnia enim hæc medicamenta juvant, quatenus constant ex volatilibus salibus, aromaticis oleosis & resinosis particulis, quæ acidum Os corrumpens temperant, materiam viscidam attenuant, & sic obstructiones reserant, resolvuntque, sic enim succi corroborantur, volatilisantur & sic reliquos succos restaurant & præservant, imò amica iterum harmonia confluunt, & sic facilè Os corruptum seu cadaverosum de se pellunt. Externa remedia omnia eundem effectum præstant. Sunt qui in *Carie* Ossium prodiem ad ignem actualem accedunt, uruntque Ossa cariosa, & sic sæpe curantur: sed cùm ægri abhorreant metuantque ignem, & non persuaderi possint, quòd Ossa non sentiant, hinc potius præmittenda sunt remedia suprà dicta generosa, his verò nihil proficientibus, nullum est securius, & utilius remedium quàm ustio, modo à Chirurgo experto sectio ritè instituatur, & dein os cauterio actuali aduratur: dein applicandus balsam. divin. vel possunt ferro ignito infundi varii liquores, ut oleum Terebinth. prope ulcus, ut vapor ad Os penetrare possit, quòd sæpè egregium præstat effectum. Si Lues Venerea, vel Scorbutus Cariem comitatur, his curatis morbis, *Caries* facilè sanatur.

In curatione *Tophorum* ac *Nodorum*, imprimis à Lue Venerea obortorum, Mercurialia tum internè, tum externè haud negligenda sunt, corpus enim ab impuritatibus viscidis liberari debet, in quem finem ab initio instituatur sequens purgatio & repetatur singulis septimanis. *Tophos.*

℞. *Gumm. Guaiac.* ʒ ß.
resin. Ialapp. ℈ i.
Mercur. dulc. gr. xv.
sal. Guaiac. gr. vi.
M. f. pilulæ pondere gr. i.

Assumantur 13: & plures pro re nata, & interponatur sequens Essentia *Antivenerea* nobis dicta.

℞. *Essent: scabios.*
lignor. aa. ʒ iß.
spir. matrical. ʒ iii.
R antimonii tartarif. ʒ ii.
M. dentur 30. usque ad 60. guttæ in vehiculo appropriato, vel decocto lignorum, vel in vino Hispanico.

Præter interna applicanda sunt varia gummata resolventia, antequam ulcera inferant, convenit empl. de Labdano, cui pro libitu aliquid mercurii addatur, vel Empl. de Ranis cum quadruplo Mercurii, vel lamina saturni cum Mercurio vivo illita: Elix. vitæ, spir. matrical. cum ol. Guaiac. & si urgeant dolores mo-

mento addito opii, quod dolores sistit simulque resolvens, vel illinantur Tinctura nostra resolvente ex cinam. caryophyll. macere, cum spiritu vin. alcalisat. parat.

Tophi præsertim podagrici tolluntur illinitione olei sulph. spiritus lumbricorum & impositione Emplastr. de Labdano vel Diasulphuris: vel applicetur seq. vel simile cataplasma:

℞. *Rad. alth.*
allior.
ireos rec. aa. ℥i.
Sem. lini ℥iß.
coq. cum vin. add.
farin. fabar. q. s.
camphor. ʒiii.
M.

Pro arcano habetur usneæ querc. & avellan. cum sapone nigro & nitro mixtus calideque appositus. Sequens non erit contemnendum, mutanda enim sunt remedia.

℞. *Succ. nicotian.* ʒiii.
resin. pini ℥iß.
terebinth. ℥i.
Gum. ammoniac. ʒii.
ol. chamomill. ℥i.
Elix vitæ ʒß.
Ceræ ʒii.
M. f. ceratum.

Egregium est sequens in Nodis ac Tophis quibuscunque, & à quacunque causa obortis:

℞. *Rad. Bryoniæ nigr. excavatam imple cum mercurio librato, & colloca in humido cellario ad* 10. *dies, resolutum exime, & radicem in partis divide, & expressum succum collige, quo Nodi ac Tophi inungantur tepide, deinde succo exarescente locum affectum illine sequenti:*

℞. *Ol. chamomill. still.* ʒii.
ceræ ℥ß.
add. struthiocamel. ʒii.
M.

Sequens emplastrum ad Tophos & gummata multa comprobatum est experientia.

℞. *Empl. Oppodeltoch Penoti aut Crollii*
sal. alc. vulg. aut antimonii aa. p. æq.

Malaxentur simul cum pauxillo gummi Guajaci, & ex aluta nodis admoveantur.

FINIS LIBRI SEXTI.

JOH.

IOH. DOLÆI ENCYCLOPÆDIÆ CHIRURGICÆ RATIONALIS

LIBER VII.

De Morbis Manuum & Pedum in Specie.

CAPUT I.

De Morbis Manuum specialibus, nempe fissura, sironibus & callo.

§. 1.

Corpus nostrum, Machina sensu externo deprehenditur longè artificiosissima, mechanicè constructis organis gaudens; in hoc tamen differt ab aliis automatis, quòd hæc gravitate ponderum vel elatere pinnularum per vectes, rotulas, aliaque moveantur; nostra autem Machina à fluidis præsertim spiritibus animalibus tanquam elatere, movetur, quibus ergò spiritibus & opus habent Artus nostri, Manus scilicet & Pedes; sunt enim ejusmodi artus, quibus sine maximo incommodo carere non valemus, cùm plures manibus se nutrire debent, hinc & ipsorum affectus nobis molesti sunt, eapropter eos hoc in Libro pertracturi sumus, & quidem primò Manuum affectus considerabimus, qui sunt *Fissura*, *Sirones* & *Callus*.

Fissuras Manuum referimus ad solutionem continui. Hæ sunt vel *nativæ*, vel *adventitiæ*. *Describi* possunt, quod sint scissuræ seu fossulæ parvæ seu rimulæ in manibus à labore validiore, aliisque aeribus scindentibus internis vel externis causis accedentibus exortæ, hinc effluente liquore aeri exulcerationes quasi leves fiunt. *Descriptio Manuum Fissurarum.*

Sirones vel *Sirenes* vel *Cirones*, aut *Chirones*, sunt vermiculi scilicet minutissimi, quasi pediculares in pustulis serosis prurientibus sub cuticula manuum imprimis & pedum subsistentes; Germanis dicuntur *Seurn* item *Keitleisen*.

Describi possunt Sirones, quod sint pustulæ in volis manuum & plantis pedum vermiculos intùs habentes, à lympha seu ichore crassiore ovulis impregnato, minutissimis tubulis in cutem desinentibus impacto, & ibidem à calore fermentescente, genitæ. *Descriptio Sironum.*

Callus seu *Callositas* in genere dicitur de omni duritie cutanea carnea

nea & ossea, qua ordinaria, qua extraordinaria specialiter verò hic sit dictum de Callo in volis manuum oborto.

Descriptio Calli. Callus verò manuum describi potest, quod sit durities cutanea volarum manuum, à tubulis compressis & coarctatis, vel à labore, vel calore externo, &c. producta.

Pars affecta. §. 2. *Pars affecta* horum affectuum est manus, ceu organon utilissimum, unde & Philosopho Veteri Instrumentum Instrumentorum dicta est. Manus enim ex pluribus constat partibus, hinc & variis subjecta est affectibus: manus suos habet poros ceu certa spatia permeabilia, per quos illa sudat, aut perspirat, imprimis pori hi in manibus notabiles sunt respectum tam eorum positionis, quàm amplitudinis. Etenim si quis modo operam impendet contemplandi, ope microscopii, palmam suæ manus diligenter, & adhibito sapone ablutę, advertere poterit, præter majores illas lineas à Chiromantis certis nominibus insignitas, ut & eas, quæ mediæ sunt magnitudinis, & rugæ cutis audientes, innumeras strias exiguas æqualis amplitudinis atque distantiæ, ac ubivis ad semet invicem parallelas. Speciatim verò strię hæ deprehenduntur in summitatibus ac primis articulis digitorum ac pollicis, in summa parte volæ manus, & prope radicem pollicis parùm supra carpum. In quibus locis striæ istæ perquam regulariter contextæ sunt in triangula sphærica, & ellipses, ut in manu ipsa. Super his striis exstant pori, æquis omnes ordinibus ac talis magnitudinis, ut absque microscopio etiam oculo visus acumine pollenti pateant. Quòd si microscopii cujusdam ope conspiciantur, quivis porus speciem exhibet fonticuli cujusdam, ac sudor inibi stagnans apparet æquè limpidus, ut aqua fontana, dein etiam resurgens quoties abstergitur. Manus quoque omnivarios habet tubulos glandulasque, nempe miliares, item lymphatica, vasa sanguifera, nervea, membranacea, item musculos, ossaque. Sed hic nobis duntaxat sermo erit de partibus manuum mollibus: striæ autem manuum maximè juvant usum & motionem manus, cutis quoque volæ densior est ac superior manus pars cutanea.

§. 13. Ut igitur expeditiorem medendi methodum indagemus Affectuum manuum, *Signa Diagnostica* facem nobis præferent. *Fissuræ* verò *manuum* oculos nostros incurrunt, neque opus habemus Microscopio ad istas viscendas quærendasque, imprimis si præcesserint labores diuturni, vel lotio manuum aqua lixiviosa aliisque acribus. *Diagnosis Manuum Fissurarum.*

Longè à Crinonibus Sirones differunt, sunt pustulæ vesiculares, in quibus subsistunt vermiculi minutissimi acari dicti instar pediculorum. Pustulæ sunt serosæ ac prurientes, sub cuticula manuum quandoque & pedum latent. Vermiculi hi microscopiorum ope distinctè satis & accuratè conspici possunt, colore sunt albicante, pedibus exceptis, qui propiùs intuenti nigricare videntur, pedibus sex instructi sunt, binis utrinque mox juxta caput positis, quibus talparum ritu cuniculos sub cuticula agere, & oblongos non rarò quasi sulcos trahere, simulque molestissimum pruritum producere videntur, quod ipsorum dorsum sit squamosum seu squamis coopertum, affirmat Celeberrimus Dominus *Rohault*, *Tract. Phys. Part.* 1. *c.* 21. inquit enim, non ignotus est *acarus* grano arenæ minus animal, quia progressus ejus observabatur, at tantùm per excogitatum & inventum microscopium jucundo spectaculo deprehendimus acari dorsum squamis coopertum, tripedem esse utroque ex latere, & duabus maculis nigris in capite notatum, quas oculos esse verisimile est, quia ad præsentiam cuspidis aciculæ viam intercipienti ad latus deflectit; quando- *Sironum.*

quæ acarus incedit, est præditus crutibus, necesse est ea crura juncturas habere, quo ex junctura motu fruantur, oportet adesse musculos, nervos & tendines, nervos illos fibris donari, quales deprehendimus in majoribus animalibus vel saltem iis æquipollentes: si verò ulteriùs structuram ejus perpendere velimus, ac de ejus corde, sanguine, cerebro, spiritibusque animalibus verba facere, id in altum mares nos conjiceret, terræque visum eriperet, & confiteri cogeret imaginationem nostram imparem esse, comprehendendæ summæ exilitati ultimarum partium animalculum illud constituentium. Optarem tamen mentem eò dirigi, dataque opera hic immoratus sum, vitaturus ingenii eorum tenuitatem, quibus quodcunque offertur ridiculum videtur, nisi congruat cum crassis illorum ideis, jocoque excipiunt dum apud illos sermo de materia aliqua subtili habetur. Cujus agitatio, & tenuitas viam ubique sibi aperit, locumque ubique concedit. Mirum de cætero est, quantas molestias tam pusillum animal cuti infixum excitare queat, quas stupenda historia pluribus explicat *Moufetus in Theatro Insect. l. 2. c. 24.* Nostri verò vermiculi, animatorum semiatomi communiter in extremis manibus pedibusque, in cubito verò & Tibiis rarissimè deprehenduntur. Dignoscuntur ab aliis pustulis, à pruritu in supra dictis locis excitato, & præsertim punctis nigricantibus, in ipsis conspicuis, quæ nihil aliud sunt, quàm Sironum capita extrorsum protuberantia.

Calli. *Callus manuum* ipso aspectu & tactu innotescit, cutis enim dura est & quasi ossea, non est dolorifica, quamvis novacula vel cultro scindatur, & fere tactus sensus in hisce partibus abolitus est.

Ætiologia secundum Galenicos manuum §. 4. *Ætiologiam* prædictorum affectuum nunc instituri, aliorum sententiam pro more consueto nostræ præmittemus. Agmen autem ducent Galenici in *Fissura manuum* causam adscribentes laboribus duris, vel acrium humorum ad manus affluxui, vel siccitati vel frigiditati. Rimas seu fissuras has aliquando profundas esse scribunt, aliquando superficiales, aliquando callosas & duras, aliquando molles & humidas, aliquando latas, aliquando angustas. *Fissurarum.*

Sirone oboriri credunt à dulcis pituitæ copia, ad manus cutem delatæ, imprimis plurimo calore accedente, materiam putridam in manibus existentem animante, in *Sironibus* putrescentes culpant humores. *Sironum.*

Callum manuum dicunt esse tumorem durum indolentem, ab humore pituitoso & melancolico, mediante pressu, attritu, & intertritigine, labore, &c. productum. *Calli.*

§. 5. *Paracelsus manuum Scissuras* provenire putat ex sale, alopeciæ, h. e. vitriolato, membrorumque locustas propter virtutem expulsivam occupant. Juxta ipsum cùm alopeciæ generatio deviat, in alias quàm proprias locustas, in eis fit ejus etiam productio. *Paracelsi judicium de causa manuum Fissurarum.*

Author vidit Sirones in cruribus apparuisse, & in causa cum aliis consentit. *Sironum.*

Callus Paracelso est arsenicalis tumor, ex liquore carnis aut sanguinis proveniens, si post fricationes aliquod exurgat Apostema rubeum atque tumens, *Callum* esse dicit. *Calli.*

§. 6. Helmontius *manuum Fissurarum* originem adscribit aut latici salsiori cutem volæ manuum discindenti, aut duro labori; frigorique, unde rugæ nimiùm distensæ rumpantur; quod faciliùs contingat, si ob defectum laticis benignioris cutis volæ Manus non satis fuerit irrigata. *Secundùm Helmontii causa manuum Fissurarum.*

Sirones Author deducit à Latice putrido, ad manus volam delato, & in ejus glandulis miliaribus *Sironum.*

sub-

subsistente, & pustulam cum vermiculis producente.

Calli. *Callum manuum* deducit à laticis glandulas pellemque volę Manus non irrigantis defectu, hinc omnia sicca & dura fieri contendit.

VVillisii sententia de causa manuum Fissurarum. §. 7. VVillisius existimat, *Fissuras Manuum* induci à particulis salinoactibus Lymphæ in glandulis miliaribus residuis, quæ aculeis suis cutis, cujus poros permeare nequeunt, texturam discecant ac discindunt, fibrasque illius dividentes & erodentes Fissuras ea parte in qua aggeruntur, excitant.

Sironum. *Sirones* deducit ab aliqualibus humorum particulis in manibus cespitantibus & putrescentibus, quarum principia evecta & unà cocuntia invicemque conjuncta tales progignunt vermiculos manus infestantes.

Calli. *Callum* derivat ab humore nutritio viscidiore atque glutinosiore, qui ad manus advectus, illarumque fibris inhærens, post dissipatas subtiliores & aquosiores particulas, spissior devenit, & tandem in Callum, eo in loco ubi congestus fuit, convertitur: ipsius etiam originem attribuit instrumenti cujusdam durioris, & insoliti contrectationi, à quo partis fibræ vel disrumpuntur, vel sibi invicem superimpositæ & propiùs admotæ corpus durum constituunt, sub quo particulæ salinæ per insensilem transspirationem exhalari assuetę coacervantur, per coarctatos poros facili exitu illis non suppetente, callique duritiem aggestione sua adaugent, evaporatis aquosis particulis, à quibus diluebantur.

Sylvii opinio de causa Manuum Fissurarum & Sironum. §. 8. *Sylvius Fissurarum Manuum* causam esse dicit humores acido-acres lixiviosas, eutem manus corrodentes, atque Fissuras has producentes.

Sirones seu *Pustulas cum vermibus* deducit à liquore sive sero acri & putrido ibidem in vermiculos degenerante.

Calli. *Callum* verò *manuum* vel à succis crassis, vel à labore duro oboriri statuit.

Cartesianorum opinio de causa Manuum Fissurarum. §. 9. *Cartesiani Manuum Fissuras* fieri censent à defectu humoris benigni, particulis suis teretibus fibras manuum irrorantis, sicque tunicam mollem reddentis, ut citra noxam distendi possit, quem defectum interdum causant particulæ rigidiores terrestres in aere existentes, flante borea exsiccante, vel à calore interno urente, omne humidum consumente, ut in Hectica; quare volæ manus fibræ humiditate privatę, & ob siccitatem rigidæ, ad leviorem quamvis tensionem, vel ob laborem vehementiorem facilè dirumpuntur, nonnunquam etiam à particulis angularibus acutis fibrillę volæ manus discinduntur aut variis in partibus transfodiuntur.

Sironum. *Sironum* causam dicunt esse particulas acutas & oblongas seu salsas, vel cum succo chylosiore ex sanguine per arteriolas, vel cum lympha ovulis imprægnata per ramulos lymphaticos ad manuum cutem delatas, ibidemquem à calore illo fotui ovulorum & animalculorum ex iis exclusioni maximè accommodato, has pustulas veminosas Sironum nomine insignitas provenire contendunt.

Calli. A succorum quoque defectu & canaliculorum induratione, & quasi quiete *Callum* oboriri contendunt, præsertim à labore duriore diutiùs instituto, unde comprimuntur fibrę & canaliculi, & cùm nullus ampliùs affluat succus nutritius vel lymphaticus, necessariò ductus hi una cum rete mirabili cute nempè, in duritiem insensibilem ac ferè osseam transeunt.

Nostra sententia de causa manuum Fissurarum. §. 10. Nunc & nos accingimus ad *Causas* horum Affectuum explicandas, principiis Mechanicis ut ubique, sic & his insistemus, arduum profectò opus aggredimur, hoc precipuè tempore, ubi magna vis inest manibus agilibus, ubi sermonis suavitas & verborum copia, quamvis rerum apud plures adsit

inopia, ignorantia Practicorum apud vulgum plus valet, quàm recta ratio Medicorum conscientiosorum. Multi hodie plus æstimant irrationalem Medicinam vel Chirurgiam quàm rationalem operandi methodum, sed nos invidorum calumnias non curamus, salus publica nobis murus est aheneus, rectè faciendo & veritatem docendo nil timemus; experientur Tyrones Medicinæ nostris insistentes principiis plus efficere se posse, quàm aliorum sæpè multa frustrà pollicentium. Nos ergò in *Fissura manuum* causas plures agnoscimus, est enim aliquando quædam siccitas seu species contractionis in tubulis manuum, à quæ sæpe oriuntur ejusmodi rimulæ in manibus. Sic quoque particulæ rigidæ salinæ ad manus delatæ facilè cutis fibrillas minutissimè findere, ac tales sulcos efficere queunt, quales particulæ observantur tempore hyemali in aere, à quo tum temporis in manibus Fissuræ oboriri solent. Quod etiam observatur à lixivio, hinc lavatrices post lotionem linteaminum ab aqua saponaria sibi tot Fissuras manuum & sæpè exulceratas accersunt. Quò etiam pertinent succi acres-salsi ad volam manus delati, in Hypochondriacis, Hecticis aliisque Scorbuticis Fissuras manuum scindendo producentes. Ad quas Fissuras excitandas striæ suum Symbolum addunt, per quàm enim providè super his striis, ac non in sulcis interjectis pori locati sunt, quò sic eorum structura tantò firmior esset, nec ita facilè depravationi per compressionem obnoxia, per quam ipsam scilicet sulci tantummodo dilatantur aut coarctantur, striis constanter iisdem manentibus, porisque non adeò non alteratis, ac ob eandem rationem pori etiam hi lagiores sunt, ut semper tanto meliùs conserventur cute, quantum maximè compressa ac condensata per usum ac laborem manûs: atque pori hi manuum, sic constructi ac muniti admodum benè conveniunt, ac viam aperiunt evacuationi particularum sanguinis magis noxiarum, ut salinarum acrium copiosè nempe ad eos advectarum ope continui usus manuum: hinc videmus quod plurimi homines Hypochondriaci, aut fœminæ hystericæ tantùm non continuum ardorem persentiscant in manuum volis, non autem in eorum dorso, quæ partes scilicet non adeò calefieri aut fricari solitæ, minùs aptæ sunt ad recipiendas prædictas particulas noxias, nec proinde isto pororum genere instructæ fuerunt. In Manuum his Fissuris deficit quoque *Succus lubricans*.

Quòd *Sironum causam* attinet, jam ejecta è Physicorum Scholis sententia est de rebus sponte ac sine semine nascentibus, illa è contra opinio invaluit, quod quicquid in hoc orbe sentire, imò quicquid vivere videmus, ex ovo emersit, ipsa quoque insecta, quorum magna pars ad unum illud principium generationis univocæ vix referri posse videbuntur, ex *ovo* originem ducere, demonstratum est jam à *Francisco Rhedi*, *Malpigio*, aliisque. Contra quam opinionem non ita pridem Jesuita quidam Italus, *Philippus Bonnani*, in Libro Romæ edito insurrexit, & veterum Peripateticorum Sententiam resuscitare tentavir, & ex putredine insecta produci voluit, imprimis limaces ac vermes, sed solidissimis rationibus iterum à prædicto laudato Viro refutatus est. Ovorum ergò doctrina apud eruditos omnes nimis inclaruit, quàm ut operæ pretium judicemus isti stabiliendæ diutiùs immorari: quapropter superest nobis impræsentiarum demonstrare, quomodo ova quædam intemerata ad manuum volas, pedumque, plantas deportentur ibidemque excludantur. Sciendum ergò est ex quotidiana experientia, muscas aliaque insecta ovis suis epulas nostras æquè ac potus conspurcare, eaque brevissimo tem-

Sironum.

temporis spatio, per æstatem nominatim, in carnibus excludi, sed quum nobis etiam mensæ accumbentibus vel paulò ante, muscæ cibariis circumvolitent, vel ea in quæ ova sua eructant, qualis est panis vel potus, ipsis ita properè excludendis non obstetricentur, illa integra ore excipimus; & cùm ob molis suæ teneritudinem dentium attritionem declinent, ea intacta deglutimus; eadem tenuitas à fermenti ventriculi spiculis ipsa tuetur. Quare cum cibis in eo concretis in duodenum descendunt, in quo uti & in reliquo intestinorum canali quodam exclusa in varias lumbricorum species commutantur, minutiora verò aliqualia supersunt, quæ vel ob exiguitatem, vel immaturitatem cum chylo in venas lacteas abripiuntur, circulationisque lege sanguini permiscentur, & in universas corporis partes devehuntur. Habitus autem corpis passim est poris pervia, iis verò quibusdam in locis patentioribus, & in aliis arctioribus: unde fit ut ova illa, vel etiam vermiculi exclusi, per priores una cum sudore vel halitibus perpetim per eos exeuntibus extrudantur; at cùm pori in volis manuum plantisque pedum subsistentes posterioris sunt ordinis, seu à primis principiis, seu à continuo attritu, perpetuoque aeris ambientis attactu, ova retinent, quæ à vicini sanguinis calore fota, & ab halitibus indesinenter avolantibus irrorata, in illorum gremio excluduntur, vermiculosque *Sirones* dictos efformant, qui aliquoties & in facie apparent, in iis partibus, in quibus pori strictiores sunt. Multùm & hic facit manuum applicatio rebus ejusmodi ovis conspurcatis, quæ dein se insinuant cutis porulis & interstitiolis in hunc finem adaptatis, sicque produci possunt. Sicuti Acari è lacticinio veterascente facilè oriuntur; sic Sirones etiam è corruptæ chylositatis ovis refertæ, alimentaris succi roridævе lymphæ particula generari possunt. Quæ dicta animalcula Sirones dicti producuntur sæpè maxima in copia, hinc vidit Celeb. D. *Daniel Ludovici*, *Eph. Germ. Ann.* 9. & 10. *Observ.* 39. fœminam corpulentam per totum aqualiculum consectariaque ejus miserrimè obsessam, & ad summam, impatientiam usque vexatam, quæ fœmina præ pudore domestica saltem, nec incongrua adhibuerat remedia, sed frustrà: unde affinem aliam, in effodiendis istis animalculis exercitatam, dato Sostro dimidio frumenti cariosis modio, adhibuit, quæ continuato per paucos, totos tamen æstivosque dies, labore, ultra quatuor millia se excmisse, & cùm glomeramen cannabis granum æquans collegissent, in cochleari, ferreo cum stridore combussisse jurabat mulier à nugis aliena hodieque vivens. Ista verò sic sibi restituebatur, encheirisin falsa, veneficioque imputans.

Quod *Calli causam* concernit, sciendum est, quòd in Callo canaliculi sunt indurati, & motu non gaudent peristaltico, seu ad hæc canales sint, seu una occlusi in fibras, i. e. filum degeneraverint. Calli ergò ab induratione fiunt, cùm canales membranæ, quæ molles erant, eam duritiem adipiscuntur, qualis in tendinibus, cartilagine & quasi ossibus reperitur. Neque mirari licet, sic indurati tunicas vasorum, quia in cute imprimis manuum & pedum, non modò frequentes calli fiunt, maximè in iis, qui vehementes labores sustinuerunt, verùm Anatome defunctorum docuit, arteriam aortam, & arterias carotides, aliaque vasa nimium quantum ossis duritiem assumsisse; ita in ipsa senectute cutis à succorum defectu dura fit, & in rugas hinc inde contracta, quod etsi nullum foret, indicio est, membranas omnes cum tempore aut his vel illis de causis indurati, uti cartilagines & ossa, quæ in primis annis adeò erant mol- *Calli.*

mollia, ut nondum motibus in stando & incedendo suffecerint, paucis annis soliditatem acquirunt, quæ cùm facta est, non subsistit, sed ultrà pergit: ita quoque membranis contingere & ratio docet & Anatome. Nam ut membra omnia crescunt, atque in majorem molem sensim extenduntur, longioraque & crassiora evadunt, ita etiam duriora redduntur, sensimque per ætatem à fluido & molli principio, unde cœperunt, deflectunt, atque quod senibus evenit ab annis, id hinc inde à morbis accidere solet, ut nimirum canales indurati cartilaginei, callosi aut ossei facti idcircò sint minùs fluxiles, & quod antiquitus credebant, fibræ, i.e. fila sine meatu interno, sunt plane exsucca. In Callo enim deficit *Succus lubricans*, qui membranas, tunicas, cartilagines & vasa omnia oblinit, lævemque & glabram efficit superficiem, quali quoque exteriùs cuticulæ cutisque sulci adimpleantur, hic autem potest deficere, vel crassior ac viscosior reddi, unde facilè callus in manibus aliisque locis oboriri potest. Certum ergò est, Callum fieri vel ab induratione & commutatione, seu compressione ac condensatione cutis canaliculorum in duritiem cartilagineam, aut huic proximam, vel ea majorem soliditatem, id quod à crassiore alimento efficitur: ita ut brevi ad senium suum perveniant membranæ, quæ solent alioquin molles diu remanere, imprimis si succi omnes in istis tubulis quiescant.

Prognosis Manuum Fissurarum. §. 11. Quod *Prognosin* attinet, Affectus hi ut *Fissuræ manuum* nihil mali portendunt, sed tantùm manus dedecorant, & quibusdam artificibus impedimento sunt. Inveteratæ manuum Fissuræ difficulter curantur, sed sæpè homines ad mortem usque comitari solent, imprimis si fuerint nativæ.

Sironum. Nullum quoque à Sironibus imminet periculum, sed facili negotio extingui possunt. Sed quum innata partium succorumque dispositio vel difficillimè vel nullo modo immutari queat, vix præcaveri potest nova eorum generatio. Cùm radices egerint altiores, diu sæpe durant cum maximo & tædioso pruritu, & non priùs curantur, quàm usque omnes vermiculi exempti fuerint, ceu constat ex superiùs dicta historia.

Calli. Cùm & *Callus* sit affectus cutaneus, nullum ergò infert periculum, manibus verò defœdationem quandam affert. Calli inveterati sunt difficillimi curatu, & cùm affectus canaliculorum sit, qui rarò semel uniti & constricti iterùm dissolvi ac dilatari possunt, hinc vix curabilis Callus inveteratus existit.

Cura Diætica. Ut in minimis affectibus *Diæta* opus est, sic & hæc in his affectibus necessaria est, tutum enim bona *Diæta* remedium est, nec in externis affectibus negligendum, quòd sæpè vel solùm de malo præsente triumphat. In his ergò manuum affectibus aer sit temperatus vitetur, frigidus ac nimis calidus, temperatus enim optimus est ad succos nostros fluidiores conservandos, è contra frigidus ac asper succos coagulat inspissatque; hinc videmus, quod cutis à frigore densa, crassa ac minùs pervia reddatur. Accommodatissimi quoque cibi benè nutrientes sint temperati ac humectantes, fugiantur cibi viscidi, acidi, salini ac frigidi, eligantur potiùs elimenta aromatica & sale volatili turgida, quæ virtute incidendi ac corrigendi succos viscidiores, prædita sunt, in Sironibus præserventur imprimis alimenta, ne à muscis conspurcentur ovis. Potus sit largior, imprimis in *Calio* manuum, ubi maxima siccitas est & defectus succorum in tubulis, qui ergò sunt irrigandi, eapropter potus Theæ vel Caffeæ conveniet. In *Sironibus* potulenta optimè obtegantur, ne muscarum ovulis perturbentur. Quies corpo-

ri

ri concedenda, à laboribus enim abstinendum, ne per hos cutis manuum magis densa ac aspera redditur, imprimis manus haud laventur lixiviosis aliisque venenatis acrioribus.

Curatio Galenicorum in Manuum Fissuris. §. 13. *Galenici* in *Fissura Manuum* ad causam à qua producitur attendendum esse inculcant, si à laboribus, nam accedente quavis violentia semper recrudescunt, si à lixiviosis saponariis aquis, ea omnia vitare debent, imprimis omnia acria, salsa, aut aspera, saponaria. Inter localia maximè laudant pinguia, & adipe anserino aut caprino curant, aut cum medulla bovilla aut cervina, ita ut cum sempervivo atque terebinthina unita, illinant, aut gallam omphacitnam tritam, terebinthina aut œsypo liquido aut melle excipiunt & imponunt. Alii gallam & masticehen quàm tenuissimè trita œsypo, i. e. lanæ succidæ sordibus in formam cerati redacto excipiunt & utuntur. Nonnulli gallarum unciam unam, cadmiæ unam, cerussæ quadrantem conterunt cum rosaceo & illinunt. Item Musæ pastillum cum sapa aut vino dilutum satis crassum imponunt. Alii Adipem anserinum, vel sevum caprinum melle ac solani succo mixto adhibent, vel lacte illinunt. Alii decoctum malvæ vel altheæ cum semine lini factum, vel cremor. hordei & mucilag. tragacanth. sem. malvæ aq. ejusdem extract. tepidè lavant. Alii rimas digitorum ac pedum Pice liquida oblinunt, cancrum fluviatilem ad carbones urunt, testam abradunt, ex oleo terunt ad mellis spissitudinem scissuris priùs absterfis instillant, & cornu C. cum sevo caprino mixtum laudant.

In Sironibus. In Sironibus *Veteres* commendant varia amara, imprimis sequens decoctum, quo manus lavandæ sunt sæpiùs.

℞. *Herb. absynth.*
tanaceti,
cent. min. aa. M. i.
Coq. in aqua communi vel vino.

Vel:
℞. *Ol. absynth.*
anagallid.
cydon. aa. ℥iii.
In his dissolvunt
myrrhæ ʒß.
pulv. C. C. ℈i.
M. f. Linimentum.

In Callo. In *Callo Manuum* Balneum ex herbis emollientibus parant & manus imponunt. Pinguibus quoque & oleosis manus callosas lavant.

Paracelsi modus curandi Manuum Fissuras. §. 14. *Paracelsus* in *Scissuris Manuum* sequens magnificit.

℞. *Ex quatuor gumm. oppopanac.*
Serapini,
Galbani aa. ℥i.
Colophoniæ ℥ii.
Terebinthinæ lotæ ʒiiii.
M. f. Vnguentum.

Liquefac illud super carbones, & sic manibus calidum superponatur per duodecim horas, deinceps laventur aqua munda, sursusque superponatur eis calefactum, hoc toties repetendum est, donec liquorem ampliùs non emittant, quod plerumque fit in quindecim plus minusve diebus. Quatuor gummi peculiarem admirandamque virtutem abstersivam exsiccativamque habere memorat. Abstinendum verò esse inculcat ab aquis corrosivis, cantharidibus, à purgationibus, unctionibus, fumigiis, & ligno Guajacano.

Sirones. *Sirones* Paracelsus expellit per vermes in hominibus ortum & sustentationem exhibentes, siccatos, pulverisatos, nec non hominibus intrinsecus administratos, cum quovis liquore, præsertim in caprino lacte. Externa omnia quæ in ulceribus verminosis prosunt, hic quoque conducere ait.

Callum. *Callum Manuum* resina locustarum Abietis curari asserit. In Calli cura postquam in apostema transierit, hac utitur descriptione.

℞. *Olei rosar.* ℥vi.
calcis vivæ extinctæ ℥iii.
caphuræ ʒv.

 Fiat

Fiat Mixtura, quæ superponatur unguenti loco.

Helmontiana Curatio Manuum Fissuris. §. 15. *Helmontius* in *Fissura Manuum* Medullosa inungenda suadet, unde pellis volæ manus rigidior emolliatur, & dissoluta reduniatur, eapropter præ aliis medullam cruris vituli in linimen redactum, appropriatum satis reputat esse remedium.

In Sironibus. *Sirones* Author dicit haud meliùs curari posse, quàm si animalcula hæc in pustulis existentia interimantur, in quem finem commendat aquam communem cum Mercurio vulgi bullitam, qua sæpiùs laventur manus.

In Callo. *Callum* verò *Manuum* curare tentat per balnea & fotus, aliaque calida fotaque unguina pelli volæ manus applicata, item varia Emplastra, quæ odoribus suis resolvunt duram manus pellem.

VVillisiana curatio Manuum Fissurarum. §. 16. VVillisius *Fissuras Manuum* curat illis inungendo vel balsamum Arcæi, vel Peruvianum, vel linimentum ex f vo hircino, pauca cera & pauco ol. hyperici paratum.

Sironum. *Sirones* enecat partibus ipsis infestatis illinendo essentiam aurantiorum, vel pomatum, cui admixtus fuerit Mercurius sublimatus dulcis, vel illas lavando decocto ex herbis absynthii, scordii, centaur. cort. aurant. aut tandem illas inungit aqua sublimata.

Calli. *Callos Manuum* Decoctis emollientibus, & emplastro de Mucilagine applicato emollit, eumque dein scalpro aufert.

Sylviana curatio Manuum Fissurarum. §. 17. *Sylvius* in *Fissuris Manuum* omnia ea commendat, quæ acrimoniam humorum temperant ac corrigunt, in quem finem laudat oleosa plura, oleum ipsum, lac quodvis, & alia acidum absorbentia, ut cretam, saccharum Saturni, tutiam, mastichen, Fissuris manuum inuncta, aliaque cataplasmata sæpiùs dicta.

Sironum. *Sironum* cura, juxta ipsum, absolvitur æquè decoctis internis sudoriferis, quàm evacuationibus Mercurialibus, Decocto Guajaci, centaur. min. tanacet. foveri vult, quibus non proficientibus ad Mercurialia transit, nec non Mercurium præcipitatum unguento Diapompholygos admixtum, & pustulis verminosis manuum applicatum commendat.

Calli. *Callum* verò *Manuum* variis emollientibus impositis curare satagit, in quem finem oleosa, cataplasmata ex emollientibus parata, item emplastra blandiora laudat.

Cartesianorū curatio Manuū Fissurarum. §. 18. *Cartesiani* ad curationem *Manuum Fissurarum* pro voto obtinendam, operæ pratium ducunt, ut fibræ rigidiores siccæ emolliantur & humectentur, atque quod salis acidi acuti in succis istis cumulatum est, hebetetur & corrigatur, quo consolidatio partium sejunctarum facilè subsequatur. Particulas igitur acutas acidosalsas reliquis intentionibus adversas domant remediis porosis & volatilibus, spiritu scilicet vini camphorato, aq. calc. viv. dulci, vel linimento ex oleo lini & terr. vitrioli dulc. vel Fibras rigidiores tum emolliunt pinguioribus, axungiis animalium, oleo ovorum, lumbricor. momordica. Mitigatis particulis acutioribus, & fibris emollitis, consolidationem haud difficulter consecuturam esse confidunt, aut ulceribus profundioribus adhuc manus occupantibus oleum myrrhæ, vel balsamum de Capaiva, vel alium appropriatum imponunt, & cavitatis fissurarum manus oppletionem, sicque ipsam consolidationem, vel unguento Diapompholygos, vel emplastro gryseo, stiptico aut Diapalmæ penitùs perficiunt.

Sironum. Ad corrigendas particulas salsas & acutas in *Sironibus*, & necandis vermibus, medicamentis utuntur porosis & alcalibus amaris permixtis, à quibus non duntaxat particulæ salsæ & acutæ pustulas producentes absorbentur, sed etiam vermes necantur, commendant ergo præ aliis spiritum

vini

vini aloeticum & myrratum, quo pustulæ sunt illinendæ, vel linimentum quod parant ex colocynthide, aloe, hellebor. alb. Mercurialia quoque hic magnifaciunt, & ex pinguedine & mercur. dulc. unguentum paratum pustulis istis illinendum, magnifaciunt.

Calli. In *Manuum Callo* varia emollientia commendant balnea, ac fotus, item immersiones in oleum lini; ex spermate Ceti parant ceratum diuque Callo imponunt, vix tamen remedium hic dari approbatissimum, existimant.

Nostra methodus curandi Manuum Fissuras. §. 19. Ea quæ in curandis *Manuum Fissuris* Cartesianis tribuimus, etiam *nostra* facimus, eò enim operam impendimus, ut fibræ manuum rigidiores emolliantur, quod obtinere possumus per mucilaginosa, tum per porosa, particulas angulares absorbentia, hinc sequens linimentum solenne est, quod paratur ex Sevo Cervino, Tutia, Camphora, Sale Saturni, Oleo ovorum. Novimus aliud parare ex Talco & magisterio Marchasitæ, quod egregium est. Sevum hircinum familiarissimum remedium est contra Fissuras manuum, imprimis à frigore contractas. Nostræ Lavatrices in Fissuris manuum ab aqua saponaria productis, uti solent cerevisia calida, in qua vel butyrum, vel sevum hircinum fuerit solutum, quà lavare solent manus Fissuris de fœdatas. Ex amygdalis, Benzoinis, Camphoratis, aliisque parare solemus massam instar saponis, s: qua manus laventur, item non contemnendum est unguentum de sevo hircino Mynf. vel Emplastr. de carne bubula. M.

Sirones. Quod curationem *Sironum* attinet, quæ nostro judicio curantur vermiculorum vel evulsione, vel enecatione, loci affecti ablutione ac inunctione, sæpè hoc in casu sufficit spiritus matricalis; cujus folius usu vermiculi facilè enecantur, & simul pustulæ pruriginosæ sanantur. Vel abluantur sequenti vel simili decocto.

℞. *Decoct. quorcus* ℥ vi.
pulv. aloes ʒ ii.
aluminis.
myrrh. aa. ʒ i.
Succ. absynth. expr. ℥ ß.
M.

Aqua Theriacalis, cum farina lupinorum, instar epithematis applicata convenit, omnia amara, ut fel animalium, succus flor. persic. acaciar. lapath. nuc. jugland. tanaceti, absynthiaca, aloetica, myrrhata: Item Mercurialia, laudamus imprimis cum Helmontio aquam communem cum Mercurio vulgi bullitam. Omnia ea usurpari possunt, quæ in Phthiriasi conducunt, eodem enim ferè modo hic affectus curari potest. Aliquando nec Amara nec Mercurialia vermes pellere & enecare solent, sed potiùs contra communem methodum piperis & mellis majorem enecandi vim habuisse, in Praxi nostra observavimus, pipere enim muscæ aliaque insecta enecantur, quidni etiam vermes. Sit ergò formula:

℞. *Aq. hyperic.* ℥ vi.
mell. commun. ℥ ß.
pulv. piperis ʒ i.
M. d. pro eluendis Sironibus.

Vel:

℞. *Summ. absynth.*
Tanaceti aa. M ß.
myrrhæ ʒ i.
croci opt. ʒ ß.
Coq. in f. q. vini Gallic. ut colatura fiat ad ℥ x. cum spongia Sironibus applicanda. Si quis Mercurialia amet, sequens proderit:

℞. *Axung. porci* ℥ i.
Argent. vivi ℈ i.
Aq. fort. ʒ ß.
M. f. linimentum flavum.

Sequentia verò priùs usurpanda sunt, antequam ad Mercurialia accedamus:

℞. *Summ. absynth.* M ß.
myrrh.
aloes aa. ʒ i.
tart. alb. ℈ ß.
fulph. viv. ℈ ii.

M. &

M. & detur usui; coq. in f. q. vin. Gallic. ad ℥xii. quibus add.
Spir. sal. armoniaci ʒ i.
camph. ʒ ii.
M.

Vel:

℞. *Spir. matrical.* ℥ i.
extr. absynth.
gentian.
angel. aa. ℥ ß.
ol. lign. sanct. ʒ i.
myrrh.
aloes aa. ʒ ii.
camph. ℥ i.
Spir. sal. armoniaci ʒ iß.
M. ad eludendos Sirones.

Et cùm utplurimùm hisce in hominibus Sironibus vexatis adsint sanguis & succi tenaces ac viscidi acidi, inde ad ova excludenda apti, prout quotidie videmus in aceto aliisque vinis acescentibus & tenacibus factis ejusmodi vermiculos, quod etiam observatur circa carnem, caseum, &c. itidem facili marte ex lympha acida viscida quasi ad putredinem tendente, cum ovulis tamen impraegnata, ad cutem delata, pediculos generari posse haud dubitamus. Quare & interna remedia in Sironibus suademus ad viscidos acidosque succos corrigendos, & sanguinis massam emendandam, in quem finem proderit decoctum lignorum ex Sassafras, Guajac. rad. gentian. angel. bacc. lauri, herb. centaur. cochl. sale tart. Infus. vel in vino Gallic. vel cerevis. vel in sero lactis coctum, ad ℥ xxx. addit. oxymel squillit. ℥ i. bibat aeger pro libitu. Interponat etiam seq. essent. à ʒ ß. ad ʒ j. in vino Hispanico, vel aqua mulsa assumendam.

℞. *Elix. vitae* ʒ ii.
extr. absynth. ℥ i.
R coralliorum ʒ i.
ol. Sassafras gut. vii.
Aurantior. gut. v.
M. D. usui.

Ad Mercurialia quoque interdum accedendum, & vesperi pro re nata seq. assumendae sunt pilulae:

℞. *Resin. Guaiac.* ℈ß.
Gumm. ammon. gr. vi.
Mer. dulc. gr. v.
ol. Guaiac. q. s. f.
Pilulae.

Omnia hic conveniunt, quae vulgò dicuntur putredini resistentia, ut sunt omnia myrrhata, Antimoniata, aloetica, volatilia quaecunque, spiritus matricalis internus, sal volatile oleosum, spirit. volat. cum ol. Tanaceti, vel cort. aurant. vel myrrhatum quo egregium praestabis effectum. Essent. cent. min. absynth. cort. aurant. flor. persic. Nec non aliquando cum mercur. dulci, pulvere Jalappae, sale absynthii instituatur purgatio, & ovula ista ex primis viis eliminanda.

Optimè cura succedit, si statim quando se exhibent Sirones, effodiantur, sic foemina ista cujus mentionem fecimus superiùs, tali modo à quatuor mille Sironibus liberata fuit, immunique ab iis semper vixit.

In *Callo* manuum eò respiciendum, ut tubuli iterum amplientur, ac flexiles raddantur, ut succum nutritium ac liquorem lubricantem majori copia recipere ac continere queant, in quem finem praeter interna absorbentia, volatilia succos attenuantia, & sic pressionem succorum adjuvantia, & per consequens canaliculos amphantia, ut sunt spir. C. C. volat. oleos. spir. cephal. &c. conducent, & externa varia Topica emollientia ac resolventia cataplasmata ex aromaticis, fl. chamomill. sem. foenigraec. cum lacte coct. & saepiùs applicat. vel callus cum spir. vin. camphor. crocat. vel spir. matricali fricetur, vel iis imbuta lintea imponanrur, vel gumm. ammoniac. in spir. vin. solut. & iterum inspissat. applicetur Callo. Balnea ac fotus seu immersiones manuum non negligenda sunt ex emollientibus parata. Spermati ceti fuso & liquefacto linteum intrudatur & applicetur callo manuum, sic quoque laudatur succus sempervivi vel Tabaci Callis impositus, hinc emolliuntur Calli ut postmodum abscindi possint. Sed diutiùs his immorari non operae pretium duximus, quia rarissimè *Callum.*

Me-

Medici vel Chirurgi in his consuluntur ab ægris.

CAPUT II.

De Digitorum Coalitu, Digito Sexto, & Paronychia.

§. I.

EXtremis etiam Articulis insidiæ in tantum struuntur, nobiliorum ut partium infelicitatem non superent, maximè tamen adæquent. Non dicam jam de cunctis Articulorum Adfectibus. Sunto nobis *Digitorum* tormina, quis enim non cum terrore aspiciat *Coalitum Digitorum*, vel non admiretur ac stupeat *Digitum sextum*, quis *Paronychiæ* truculenta ac periculosissima symptomata diu perferre potest? Ut ipsi hi Affectus & in Scriptis Medicorum, & in foro Practico minùs obvii, ejus sub tyrannide vel mœsti, vel gemebundi, tremebundi ac in *Paronychia* furibundi aliquando eheu! apparent.

Digitorum Coalitus. *Coalitus Digitorum* dicitur & ipsorum Coalescentia, Græcis συμφυσις, est enim nihil aliud quam unio & compages duorum digitorum in utero matris facta.

Sextus Digitus etiam fit in claustris Matris, quando scilicet infans in lucem prodeat sex Digitis instructus, vel in una vel utraque manu. Memini etiam Sacer Codex 2. *Sam.* 21. *v.* 20. Viri excelsi, qui *Sex* in manibus pedibusque Digitos habebat. Totidem instructam Neostadii ad Orlam Archi-Diaconi filiam vidit D. *Ioh. Petrus Prukelius, testant. Eph. Germ. Ann* 9. & 10. *Obs.* 8. Sex sæpè, septem verò Digitos in utraque manu vidi semel Limburgi ad Lhanam.

Digitus Sextus. *Paronychia* dicitur à Græco παρὰ & ὄνυξ, i. e. *prope unguem*, quia hic Affectus in summitate alicujus Digiti, lateribusque unguis reperitur, & est Abscessus seu fissura cutis circa radicem unguium. Nonnullis imprimis Latinis *Reduvia* dicitur, alii reduvium, item redubiam appellant: alii verò Reduviam altum dicunt affectum, pterygium vocantes. Panaritium etiam vocatur ab aliis. *Paracelsus lib. de Apostem. r.* 17. *p.* 439. affectum hunc etiam Passam nuncupat, hoc est, distentum, à pateo vel pando, quia extremitates digitorum distendit. *Or fractum* à quibusdam nominatur, quia si non rectè curatur, affectus os corrumpit & perdit. Unguis juncturam Hispani Panarizo, Itali Panaricio hunc affectum dicunt. Gallis verò dicitur Panaris, le ver en doigt, Onglee, i.e. Unguiratio. Belgis *der Nydnagel*, seu unguis invidiosus; nobis Germanis audit *der VVurm*, à dolore mortificativo vermis ad instar rodente. Aliis vocatur *das mittel*, quasi mediale, meditullium enim digiti infestat. Pariter ob genuini nominis ignorantiam, partim ob vulgi creduli imaginationes simpliciter *dar Vngenannte*, *das bose ding* cognominatur.

Discerni tamen merentur, quòd affectus ille sit levis, qui externam solummodò cutim affligit, ex. gr. Reduviæ, inde *Plutarchus libr. de inutil. pudor.* risu prosequitur hepate laborantem, quòd à Medico remedia ad Reduvium peteret; unde etiam Proverbium enatum, Reduviam curare, i. e. rem levem: de hoc tamen impræsentiarum animus non est agere. Propriè verò dicta *Paronychia* periculi dolorisque plena, interiores Digitorum partes corrodens *Panaritium Arabum* salutatur, & hunc affectum hoc loco enodandum sumpsimus.

Describi potest hic affectus, quod sit tumor in extremitatibus Digitorum delorificus, cum periculosissimis non rarò symptomatibus, à stagnatione succorum acrium, circa periostium, eorundemque è tubulis suis effluxu productus. Extuberantia equidem in initio tantùm levis est extremis *Descriptio Paronychiæ.*

in

in partibus Digitorum, neglecto autem morbo tota manus imò brachium ipsum intumescere consuevit. Sunt qui hunc affectum modò per abscessum, seu apostema, modò per inflammationem, modo per ulcus definiunt, cùm nonnunquam vel inflammatio, vel abscessus intercurrat, & ulcus sæpè producatur. Sed nostro judicio nihil interest per quod definias, modò causam & curationem benè noveris.

Differentia Paronychiæ. *Differentias* quòd attinet; Paronychia alia est superficialis alia profunda, illa cum exiguo dolore extremas tantummodo partes, hæc verò nervos, periostium, fibras tendinosas, & ipsa ossa immanissimis excruciat doloribus. Paronychia à pterygio differre dicitur, quod illa plerumque abscessus fit circa unguium radices coiens, hoc verò carnis salutatur incrementum, partem tantùm operiens, ex Paronychia aliaque causa proveniens. Ratione Subjecti alia extremam solùm cutem afficit, ut Reduviæ, alia verò interiores partes, ut duræ matris processum, periostium scilicet & os ipsum clandestino modo afficit: alia insuper in manuum, in pedum digitis reperitur juxta *Theophor. Paracelsum de Myster. Verm. c. IX.* alia anterioris, medii alia, in tertio alia reclinat digito, veram ac genuinam propè unguem, spuriam verò juxta reliquas partes invenire licebit, alia in latere unguis, alia in dorso digiti, alia in ventre ejusdem existit.

Pars affecta. §. 2. Continuè *Cornelius Celsius l. 4. de re Medica c. 1. p. 63.* inquit, faciliùs omnium morbi curationesque in notitiam venient, si priùs eorum sedes ostendero, quibus Subjecti accuratæ notitiæ necessitatem clarè admodum posteritati reliquit. Sunt ergò Digiti, de quibus hic agimus, qui constant plurimis canaliculis nerveis, tendinosis, membranosis seu periostio, venosis, arteriosis, lymphaticis, osseis, &c. hinc iisdem externis morbis obnoxii sunt quàm aliæ partes externæ.

Subjectum verò Principale Paronychiæ dici potest Periostium, (aliquando & ipsum os:) Periostium cum membrana sit tenuissima, & nervea, facilè patet quàm exquisitissimè sentiat. Minùs Principale seu adæquatum, ut cum Scholis loquat, sunt digiti manuum & pedum, eorumque maximè extrema cum annexis partibus, quæ in consensum trahuntur, ut sunt cuticula, cutis, carnosa progenies, venæ, arteriæ, glandulæ & tubuli ad vitam & nutritionem facti, imprimis nervi ad sensum destinati; imò ipsa ossa non sunt à læsione libera, quia non rarò corrosionem & cariem ob hanc ipsam causam patiuntur. Experientia constat pollicem præsertim huic malo subjici, seu quod major sit, seu quod præ reliquis injuriis externis & laboribus sit expositus, præcipuè cùm ipse singulorum reliquorum quasi minister & adjutor existat.

§. 3. Nunc paucis Digitorum Affectuum *Diagnosin* perspiciamus. *Coalitus digitorum*, quando scilicet fœtus in lucem prodit, digitos alterutrius vel utriusque manûs mutuò conjunctos & unitos habens, ita ut unicam partem constituere videantur, sufficienter dignoscitur, & oculis nostris percipitur. Sic infantis alicujus, cætera sanissimi, digitus dextræ manus annularis & minimus, itemque pollex & index ope ligamenti coaluerunt, hoc modo, ut pollex minor justo indicem annexum, sicut arcum funis incurvat, ad se traheret, accreta in medio eorum carnis parte, velut novi pollicis rudimento: in sinistrâ quoque manu pari ratione uniebantur digitus minimus & huic proximus, interjecta ad superiorem articulationem etiam caruncula exigua: ceu testantur *Decur. Eph. Germ. Ann. 6. Obs. 58.* *Diagnosis digitorum coalitus.*

Digitus sextus, cùm fœtus in lucem prodiit, hinc in sensus nostros incurrit, hinc non necessarium ducimus longiorem de hoc affectu proponere *Diagnosin*. *Digiti sexti.*

Signa sequentia & imminentem & præ-

Parony-chia. & præsentem Paronychiam produnt. Imminentem enim indicat dolor circa radices Unguium exiguus, levis & adhuc tolerabilis: præsentem verò indicant dolor exquisitissimus, seu cruciatus incredibiles, tumoris æquè ac ruboris præsentia, totus enim digitus maximè tumidus est, ut quater crassitiem ordinariam superet; pulsatio adest vehemens, quæ accidentia ob consensum nervorum per totum sæpe brachium extenduntur, accedunt vigiliæ, deliria, quæ dependent ab inflammatione periostii. Appetitus est prostratus, lipothymiæ, inquietudines percipiuntur à Chirurgis, si dolor non cessat, & remedia inconcinna applicantur, sæpè Gangræna ac Sphacelus aliaque graviora accedunt symptomata.

Ætiologia secundum Galenicos digiti coalitus. §. 4. *Causam* horum affectuum, & quidem primò *Digiti Coalitus*, ipsi *Galenici* statuunt, digitos vel in Utero Matris protinus, vel propter communem exulcerationem cohærere, & inde deducunt causam à vi plastica. A qua causa quoq; derivant.

Digiti sexti & Paronychia. *Sextum digitum* in Utero ob errorem vis plasticæ productum: adnasci enim dicunt digitos, quandoque prope magnos digitos, quandoque juxta parvos, rarò autem circa alios digitos visos esse statuunt. Qui verò ita agnoscantur, partim per totum carnosi sunt, partim etiam ossa in se habent, quandoque etiam ungues qui ossa habent partim ab articulo exortum habent, in commissura ad articulum cum altero digito communicantes: partim ab internodio enati sunt: qui igitur ab internodio sive spatio inter articulos enati sunt, penitùs immobiles sunt, reliqui quandoque moventur. Causam immediatam seu proximam Panaritii, dicunt esse ῥεῦμα seu affluxum humorum factum jam & consistentem, mediatæ proximioris causæ titulum sibi vindicat influxum faciens & irruens humor calidus, biliosus & acris, seu sanguis non quidem floridus sed humoribus tenuibus, venenatis ac malignis inquinatus, vel pituita concreta putrescens & corrosiva, vel tenuissimus biliosus sanguis. Alii ex ipsorum classe à sanguine adusto & atrabilario deducunt causam hujus affectus. Causam quoque ejus aliquando esse dicunt ab ossis ipsius fractura, qua ossis frustulum partibus nervosis & sensibilibus infigitur. Peccat etiam juxta ipsos sanguis quoad essendi modum, tum quantitate, si plus ad partem hanc affluit quàm à Deastra Natura ipsi fuit adsignatum, si extravasetur, quantillum etiam illud sit, & hinc ob prohibitam reassumptionem stagnet & corrumpatur. Hinc apertione facta, macula una vel altera rubicundior sæpè occurrit, ceu causa continens omnis mali. Considerandа volunt hoc in affectu, membrum mandans, recipiens, vias, modum, & partem mittentem. Ipsi totam pro subjecto causæ agnoscunt massam sanguineam, concurrunt etiam viscera coctioni & sanguificationi, Hepar imprimis aliaque, dum certa quædam ob impedimenta munia naturalia ritè atque decenter obire non valentia: inde sanguis bile, acribusque imprægnatur humoribus, quæ infausto auspicio parti affectæ affiguntur. Recipiens pars sunt digiti manuum & pedum totius extrema, & adeò justo debiliores & remotiores, hinc eo locorum vitiosam sibique valdè inimicam materiam ablegare consuevit ridicula Natura. Viæ ipsis sunt venæ & arteriæ hic desinentes.

Paracelsi opinio de causa digiti coalitus. §. 5. Theophrastus Paracelsus *Coalitum digitorum* contingere ait ab inæqualitate Spermatis, & quod Natura in liquore vitæ non sit planè perfecta, utplurimùm autem, quòd sperma, ex quo exitus hic Uteri debet, aut defectu aut excessu peccet, unde in superfluum transeat additamentum, quod digitos in Utero matris cohærere faciat, in quo Naturæ totum hoc vitium putat attribuendum.

Digiti sexti. *Sextum* verò digitum fieri itidem putat ab inæqualitate seminis, quod

quod tamen solummodo excessu peccat, unde in superfluum transeat additamentum, quod *sextum* efformet *digitum*, & itidem hoc vitium aberranti adscribit Naturæ.

Panaritii. Author noster de *Panaritio* disserens, in corporibus nostris duplicem putrefactionis ac corruptionis constituit speciem, unam in humoribus naturalibus, in mineralibus alteram, tandemque concludit, affectum hunc pro vera matre habere humores minerales, quia eo ipso addit rationem, quod in radicibus solum ad ungues locum habet, ibi enim est radix salis nitri; vel in eo loco, per quem transmigrat. Cùm in unguium radicibus dolor, ustio, tumor & inflammatio tanquam ignis sævitent & corrosio vermium instar panaritium esse dixeris. Sic quoque Crollius, & quamplures alii cum Paracelso ridiculè admodum sacra vulgi simplicitate persuasi, vermem semper in medio pustulæ latentem nigello capite præditum adstruunt. Plures eorum hypothesibus innixi etiam num idem propugnando microscopii fide innixi mira sibi imaginantur.

Helmontii sententia de causa Digitorum coalitus. Digiti Sexti & Panaritii. §. 6. *Helmontius* causam *Coalitus digitorum*, ut & *sexti digiti* ex vitiosa conformatione esse credit, aut ex spermate in Uterum ad fetum formandum nimio effuso.

Panaritium non esse affluum cruoris Author existimat, vel defluxum è capite aut Jecinore, eo missum per ambages viarum intellectui impossibiles: Sed esse laticem acidum tyrannidem suam prope ungues in digito exercens. Inquit enim Helmontius; ac licet incautos sensus decipiat, videanturque sentire defluxum supernè, sensuum tamen sunt fallacia indicia, prout dolente dente in totum capitis latus depluere videtur augmentum causæ dolenti. Non secus atque ad dolorem Panaritii, glans sub axilla apparet. Topico enim remedio odontalgia abir, vel eradicato cessat, & glans evanescit, ubi digitus dolore levatur.

VVillisii Ætiologia Digitorum coalitus. §. 7. *VVillisius* arbitratur, *Digitos* in Utero materno *coalescere*, quando scilicet fœtus manuum altera ab aliqua parte ipsi superimposita comprimitur, digitique sibi invicem propiùs adjunguntur, & mutua ista, quam inter se patiuntur, confrictione, mollem cuticulæ ac cutis solvunt texturam: idem contingere quoque autumat, cum talis accidit in dictis partibus continui solutio ab humore acri & corrodente in illis reside: papillæ enim carneæ tegumentis suis tunc exutæ, & à liquore nutritio perpetim advenienté distensæ, ac elongatæ, versus oppositum digitum tendunt, ejusque interstitiis implantatæ & adnascentes, atque à subcrescentibus cute & cuticula contectæ digitos mutua connexione colligant.

Digiti Sexti. *Sextum Digitum* formari censet à materia seminali, conceptionis tempore copiosiùs aggesta eo in loco in quo digiti staminari debent, & à succo spirituosiore in semine contento, & plastica vi donato in digitum viciniori, cujus compositioni tota ista materia distincta erat, consimilem, efformata minor tamen legitimo digito contingit superfluus iste, quia supervacanea tantum illa materiæ seminalis portiunculà illi efformando impeditur. Credit etiam istud evenire ob perceptum à prægnante muliere primis conceptionis temporibus *Sextum Digitum*, talis enim charactet spiritibus animalibus matris impressus, & in sensorium commune ipsius delatus, ab iisdem in fœtus sensorium commune devehitur, ejusque spiritibus animalibus communicetur, qui tali imagine imbuti similem digitum in fœtu excitant.

Paronychia. *Paronychia*, juxta VVillisii placitum, oboritur ex humore seroso, summè acri & corrodente, aquæ forti simili, nitrosis ac ardentibus particulis referto, in periostium vicinasque partes nerveas exstillante & circumposita vasa sanguifera exedente atq; aperiente. Sanguis enim è vasis suis delapsus, & in parte in quam exci-

excidit stagnans, mora corrumpitur & putrescit, ac in pus convertitur, tumoremque *Paronychiæ* nomine producit.

Sylvii opinio de causa digiti coalitus & sexti. §. 8. Sylvius *Digitorum Coalitum* ac *Sextum Digitum* esse vitia à primo ortu & connata, vel à matris forti imaginatione, vel terrore, vel alio modo à superfluo semine producta, statuit.

Paronychia. Author noster succi Pancreatici defensor, illum succum salsuniacrem ceu inquinantem massam sanguineam, ac per consequens talem tumorem *Paronychiæ* nomine insignitum inducentem accusat.

Cartesianorum iudicium de causa Digitorum coalitus. §. 9. *Cartesiani Digitorum Coalitum*, vel digitorum accretioni in Utero, vel extra eum Ulceribus malè curatis, succo nutritio glutinoso existenti contingenti accensent, unde Digiti unà concrescunt.

Digiti sexti. *Digitum Sextum* itidem in Utero matris contingere ajunt, vel à matris forti imaginatione, vel terrore, materiam seminalem non ritè mediantibus spiritibus animalibus dispensante.

Panaritii. *Panaritium*, secundùm Cartesianorum sententiam, producitur ex succorum quorumvis particulis acidis pungentibus, scindentibusque, in periostium vicinasque digitorum partes nerveas & membranaceas imò osseas effusis, ibidemque vasa omnia tendinosas ac nervea exedentibus atque corrodentibus, sicque Ulcus Paronychiæ vel Panaritii nomine insignitum producentibus.

Nostra causa Digitorum coalitus. §. 10. Adeò, nostro judicio, miseranda est hominis conditio, ut & ante exitum ab utero materno sexcentis calamitatibus obnoxius sit, innumerisque affligatur affectibus, priusquam communi potiatur aura; si autem affectus vel illi communicantur à materno quo sustentatur sanguine, matre scilicet morbo quodam detenta, vel à præpostero quodam animi corporisque parentibus doloris potius quàm gaudii à primo ortu creantes, vel ob mancas quasdam partes aut superfluas, vel ob easdem malè efformatas ac alienum situm obtinentes; & quoniam digiti quamplurimis usibus sint necessarii, rectaque eorum dispositio sit maximè requisita; valde dolenda est eorum sors qui in lucem eduntur cum iis vel malè efformatis aut prave dispositis: tales sunt ii, quorum *Digiti una coalescunt* mutuisque vinculis sunt invicem coniuncti. Fœtus autem in Utero adhuc hospitantis genuinus situs vel ex matris casu, saltu, ictu, vel eiusdem vehementiori animi pathemate, imaginatione scilicet perversa invertitur, illiusque manuum alterutra vel utraq; hoc pacto graviori cuidam corporis parti supponitur, & ab illa premitur. Digiti ergo sibi invicem superimpositi, se invicem confricant, mollemque ad huc cutem tenoresque musculos hac ratione dilacerant. Fibræ itaque disciflæ continuo nutrimenti appulsu excrescunt & exsurgunt, quædamque ex iis in oppositum partem, seu in adversum digitum deflectuntur, & in eundem inseruntur, ubi cum propriis digiti fibris intricatæ, iisque accretionis ope arctius colligatæ, validiorem efficiunt digitorum Coalitum, principii cujus nulla deinceps animaduertuntur vestigia, cute loco ferruginato superextensa. *Coalitum Digitorum* ex matris anserum vescendorum appetitu frustrato enatum (horum enim ferè pedes connexio hæc digitorum æmulabatur,) esse, *Ephemerides Decur. Ann. 6.* testantur.

Digiti Sexti. Quantum vis imaginationis valeat in prægnantibus, & sic sæpè fœtum à matre aliquando lignari, exstat historia in *Ephem Germ. Ann. 6. & 7. Obs.* 118. ubi viri cuiusdam uxor prægnans quinto mense accepit dono cancros egregia magnitudine, illos admirantis & manu contrectantis digitum minimum unus chela comprimit, ita ut manui adhæreret: illa perterrita quidem cancrum tamen manu excussit, nil amplius de illo sollicita. Quid fit? iusto tempore filium parit, qui in utraque manu digitum minimum habe-

habebat duplicem, unum debito loco positum, alterum ab illius articulo infimo dependentem, in sinistra quidem manu magis adhærentem, in dextra verò planè pendulum. In pede autem dextro digitus minimus uterque articulo suo inserti, sed carne & cute ad supremum apicem usque sibi adhærebant, ut ferè chelyn cancrinam formarent. Sic etiam vis plastica in manu dextra geminum formavit pollicem in filiolo Limburgensi, utèrque enim omnes partes & articulos ipsum etiam unguiculum habuit, quod & testantur *Ephem. Decur. Ann.6. Obs.*88. ut ergò optimè intelligatur, quomodo hæc contingant, paulum dilucidius ea explicaturi sumus. Jam plures clarissimi Anatomici non solùm fœtum ex ovo formari probarunt, sed modum quo partes omnes in eo fabrefiunt, demonstrarunt. Superfluæ verò quandoque in fœtu progignuntur partes, quæ non solum inter inutiles referuntur, sed etiam in deformium & incommodarum censu reponuntur; spiritus seminales fibras, quarum contextus embryonem facit, & ex quibus universæ corporis partes constitui debent, subingressi, eas penetrant, transcurrunt & extendunt: Si enim iidem vel robustiores fuerint, vel copiosiores ad articulum digiti cujusdam, cujus textura laxior molliorque reperiatur, delati fuerint, virtute qua pollent fibras quasdam, ex iis quas occupant, & in quibus abundantiores inhabitant, sublevant, & ab aliarum fasciculo separant: quum verò fibræ primatiam, qua donatæ sunt in prima formatione, dispositionem non exuant, earumque numerus compositus sit rum ex iis ex quibus constitui debent vasa sanguinea, & lymphatica: inde fit ut ex ipsarum connexione alter exsurgat digitus illi similis, cujus est appendix; quo tamen minor esse videtur, quoniam potior fibrarum pars spirituum seminalium impetui obstitit, minimaque ab ipsis abrepta fuit. Istud etiam evenire potest, ceu dictum, si gravida mulier fortuitò ac cum terrore, vel commiseratione hominem sextum digitum habentem intueatur, tunc enim in retina Sexti digiti forma depicta, spiritus animales illius occasione certo modo moventur, ut ad Uterum delari, & ad ovum attingentes spiritus seminales, quibus cum conjunguntur, pari motu agant, eosque in eam impellant partem, in qua efformari debet digitus illi similis, cujus ipsi imaginem susceperunt; quod eò faciliùs accidit, quò partes eximiæ adhuc sunt mollitiei, cunctis impressionibus excipiendis sunt dispositæ.

Immediata seu proxima causa *Paronychiæ*, me judice, est obstructio inflammatoria tubulorum digitorum à succis salso-acribus facta, qui succi acriores facti effluunt, sicque periostium distendunt, lacerant, tamque dolorem vehementissimum cum reliquis symptomatibus producunt, scatent enim succi totius corporis in ejusmodi ægro particulis salinis acribus corrosivis, insigni igitur acrimonia massa hæc maritata, ad digitum quendam delata, facili negotio ruptionem tubulorum, ac sic productionem ejusmodi tumoris efficere potens est. Subsistens hic extra sphæram suam materia magna activitate ac fermentatione ferociam suam exercet, & in acerrimam malignam seu quasi venenatam non rarò degenerat. Remotè suum symbolum addere possunt corpora cacochymica, quæ facillimè Paronychia corripiuntur. *Paronychia.*

Aer frigidus & nimis calidus affectui huic fores aperire possunt, & imprimis ab inæqualitate aeris subitanea ut quando ex aere frigido membra rigida statim loco calido admoventur, vel viceversâ, cum motu & labore calentia extrema aquæ frigidæ immerguntur, oriri malum sæpiùs observavimus. Cibus quoque qualitate peccans, acris salsus, acidus ac viscidus hoc malum producere potest, par ratio est potus, si vina acida, etiam spiritus vini aliaque potulenta fortiora sangui-

guini phlogosin inducentia, & partes sulphureas & acres inferentia, peregrina copiosiùs hauriantur, ut & aquæ frigidæ nimia ingurgitatio, qua succi nostri facilè coagulantur. Vigiliæ mediocritatis limites excedentes suppetias ferunt, excreta & retenta, sudor imprimis prohibitus &c. suum addunt Symbolum.

Ita etiam contusiones, distorsiones, violentæ tensiones, festucæ digito intrusæ, puncturæ &c. infelicem hunc fœtum non rarò excludunt. *Simon Pauli loc.cit.* Observationem sequentem domesticam communicavit: Observare, *inquit*, mihi visus, vel rarenter vel nunquam Paronychiam ab internis causis obsidere digitos, nisi malorum morum morbi, ut sunt malignæ & petechiales febres diuturnæ, tertiæ, non ut par erat, per crisin desinentes, itemque variolæ, & morbilli præcesserint: maximè ubi error vel ab ægro vel adstantibus in iis committitur.

Jam dum hæc scribo puero 6. annorum Medicinam facio, cujus digitus spina ventosa laborat, panaritio non multùm absimili, nisi quòd caro magis spongiosa existat. Spina enim ventosa plerumque infantes afficit, præsertim circa articulos, cum tumore, livore, & Ulcere aliquando partium mollium ac carnosarum, quæ non duntaxat ab acido fixo & lentescente lympha exeduntur, sed etiam ipsum os subjectum, quod focus hujus mali plerumque esse videtur, cariosum & nigrum reddit, hinc non malè *ein Beinfresser* dicitur: Apostema quoque ossis est, seu lentus ossis & adjacentium partium Sphacelus, ab acido fixo & maligno fermento intra osseam substantiam, aliquando ipsis in Uteri cunabulis matris primitùs congesto, productus. Sicuti enim fermentum variolosum intra tubulos partium carnosarum à lacte quibus infans nutritur, & ex quo etiam formatur, in ipso Utero colligitur, & postmodum occasione novi & insoliti ætheris cum aere, ventis, vino aliisque advecti in actum erumpit; ita hoc fermentum in ossium uno vel altero tubulo ab eodem lacte corrupto generatur, & mora, alimentis, novisque allabentibus succis acrius & deterius redditur, donec focum suum perfodiat, os cæterasque partes exedat, lympham inficiat, & malignum hunc producat tumorem. In aere quoque latet aliquid, quod fermentum latens in apricum deducat: sic anno decrepito 1688. *Paronychiam* observavimus *Epidemicam*, plures enim infestavit, & plus quam centum hac in civitate notavimus Panaritio affectos.

§. 11. De *Prognosi* nunc aliquid addamus, ante omnia asterisco hic notandum est, in *Coalitu Digitorum*, ut & *Digito Sexto* curam esse dolorificam, & post sectionem sæpè Symptomata Vulneribus solennia obvenire solent, ut sunt hæmorrhagia, tumor, inflammatio, aliquando à medicamentis incautè applicatis ipsa Gangræna ac Sphacelus accidere potest. *Prognosis Digitorum Coalitus & Digiti Sexti.*

Si adnatus Digitus fuerit parvus, & sine ossibus quasi pediculo appendens, curatio facilior est, quàm si sua ossicula habeat.

Prognosin *Paronychiæ* quod concernit, licet ille affectus in principio levi cum dolore partem affectam occupet, adeò ut sæpè susque deque habeatur, nihil minùs tam altius paulò si irrepserit, tristissimum eventum sortitus est, quoniam nervosas invadit partes, Gangræna & Sphacelus sæpiùs præsto est, hinc facili marte accedente ægrotantium supina negligentia, quosdam mortem sibi accelerasse Practicorum observationes testantur, & *Mercurialis* Autor est, se vidisse interdum aliquos de vita periclitatos, imò sæpe ex dolore mortuos est ager observante Barbette, & Blankardo. Nuper vidimus Chirurgum Castrensem nostrum Paronychia periculosè laborantem, cum Gangræna fabri, & deliquiis animi instantibus, qui tamen adhibitis con- *Paronychia.*

gruis remediis optimè convaluit. Vulnera lethalia Digitorum & notavit Celeberrimus *Bartholinus Hist. Anat. c. 4. Observ. 89.* Dum verò malum adhuc quasi in cunis est, & erudita accedit manus, faciles in promittendo esse possumus. Quo materia stagnans ab osse & periostio remotior est, eò faciliorem spondet curam, & viceversa, quo magis conspicuus est tumor, eò melior, *teste Hipp. 5. aph. 65.* Extremam occupans partem periculosior est quàm 2. vel 3. digitorum partem. Si fucci sunt dulces ac mites in corpore ægrorum, affectus facilè terminatur, sin verò corrosivi ac acerrimi existunt, ossis articuli extremi, imò totius digiti corruptio, & pro re nata vitæ periculum metuendum. Quo enim fervidior, & malignior seu acrior succus, eò etiam symptomata graviora sunt.

Modus eventus unicus esse solet, ad salutem terminatur, si fucci corrigantur ac fluidiores reddantur, ut affluere ac refluere possint. *Discussione* quoque ad extra resoluta in halitus, & exspirantibus particulis acrioribus; vel ad intra si recipiatur iterùm in vasa aliisque modis difflectur, quæ terminatio optima est, & ex eo patescit, si membrum se ipso fiat levius, calor, dolor & pulsatio cessent. Vel suppuratione, maturata materia ut dicunt, adeoque per incisionem purisque extractionem. Ad sinistrum verò eventum & mortem quandoque finitur corruptione partis & totali abscissione tubulorum periostii, &c. Unde non tantùm actio partis parit, sed & accedentibus, febre, deliriis ac convulsionibus ipsa mors sequitur. Malum denique est si induretur, & caro fiat spongiosa vel nigra, sæpe ultra mensem cura durat.

Diæta. §. 12. Cùm plerique, qui de *Digitorum Affectibus* imprimis de *Panaritii* curatione quicquam æternitati consecrarunt, diætandi rationem commendent, quos inter Chirurgorum non postremus *Iacobus Ryff*: vel hinc hæc in externis digitorum morbis, & *nostro iudicio*, non contemnenda est. Nos ergò æquè in coalitu digitorum, imprimis verò in Paronychia violenta aerem quemcumvis, præsertim verò frigidum arcendum esse jubemus, cibus quoque sit euchymus & boni fucci, vitentur ceu dictum, alimenta acida, salsa, ac acria quævis. Potus esto moderatus, cerevisia benè cocta & fermentata, hinc laudem meretur Cerevisia Naumburgesis ac Brunsvicensis, hac in vicinia Grebensteinensis; acidorum etiam imprimis vini acidi usus immoderatus cane & angue pejus fugiendus est, concedi potest vini Galli vel Hispanici moderatus usus, nunquam verò intermittendus est potus calidus Theæ vel Copheæ, vel alius herbæ vulneraria.

Somnum largiorem in hisce Digitorum morbis concedimus, Vigilias verò nimias improbamus, his enim succus nerveus vel spiritus animales tantùm acriores redduntur, qui ita facti Paronychiæ magnum damnum inferre possunt. Motus & quies mediocritatis non transcendant limites, præstat tamen quiete blanda malo inducias procurare, quàm motu intempestivo id irritare, licet ipse dolor præsertim in Paronychia sat atrox hanc sæpissimè excutiat.

Alvi lubricitas semper proficua, hinc proderit vel enema, vel crem. tartar. vel per se vel cum oleo amygdalar. mixt. vel passul. vel pruna laxativa &c. Venus medullisorba, variorumque affectuum mater feracissima, præsertim illicita & cum scortis instituta, maximoperè vitanda.

Animi affectus temperandi sunt, & ubi vel levissima commotio percipitur, confestim ejusmodi ignis, ut cum *Quercetano* loquar, aqua continentiæ à ratione sublimata & elembicata, exstinguendus est. Vitentur ergo ira, mœror, curæ, & plura alia vehementiora animi pathemata, animùs è contrà sit placatus.

§. 13. Hi-

Curatio Pharmaceutico-Chirurgica secundum Galenicos in Digitorũ Coalitu. §. 13. Hisce præmissis ipsam *curationem Pharmaceutico-Chirurgicam* aggredimur, quam *Galenici* in Coalitu Digitorum instituunt sequenti modo: primò digitos cohærentes scalpello diducunt, dein separatim utrumque non pingui emplastro circumdant, ita per se uterque sanescit. Si verò sit Ulcus in digito, posteaque malè inducta cicatrix curvum eum reddit, primùm malagma tentant. Dein si id nihil prodest, vident, nervine id vitium, an cutis sit. Si nervi est, non attingunt, & tanquam incurabile relinquunt, si cutis, totam cicatricem excindunt, quæ verò callosa efficit, ut extendi digitum non patiatur tum rectum, sic ad novam cicatricem perducunt.

In Digito Sexto. Sextum verò digitum non aliter curandum esse ajunt quàm superfluum ferro abscindere, vel si nihil obest, relinquere. Carnosorum verò digitorum facilem esse amputationem, scalpello enim abscindunt: eorum verò qui ab articulo exortum habent, difficilorem esse aggressionem dicunt: at eorum qui ab internodio enati sunt, carnem primùm in circulum ad os usque resecant, ipsum verò os excisorio Scalpro dissecant, aut serra amputant, dein in curatione radunt ipsa, & cicatrice obducunt, quemadmodum in Vulneribus ossium.

In Paronychia. *Galenici* etiam in *Paronychia* suam medendi methodum propinant, qui juxta ipsos gaudet tribus indicationibus, curatoria, præservatoria & denique vitali. Hisce igitur indicationibus manus auxiliatrices suppeditant ex tribus usitatis fontibus Chirurgico Pharmaceutico, ac Diætetico. Ex fonte Chirurgico depromunt venæsectionem, addentes hanc rationem, quod V. S. balsamum vitæ à furibunda bilis effervescentia accensum refrigeret, insimulque febrillis caloris focum destruat. Astrologi veteres suadent, ut ea hora sanguis mittatur, qua Horoscopus signo gaudet idoneo, Dominusque adscendentis, & lun. in IV. & VIII. domo saturn. conspiciuntur, neque ullum cum Domino VIII. ceu mortis domus aspectum habent. Commendant aliquando ceu vicarias cucurbitulas: Frictiones quoque, Sinapismos & vesicatoria instituunt.

Ex Pharmaceutico fonte depromunt purgantia modo Electuaria, modo Apozemata, ex rad. acetos. cichor. fumar. fl. borrag. bugloss. tamarind. uv. pass. fol. Senn. Alex. Rhabarb. prun. damascen. parat. & in sero lactis coct. add. Syr. de cichor. c. Rhabarb. ℥i. Vomitoria quoque ad biliosorum humorum Saburram ἄνω viam affectantem, feliciori successu ex corporibus eliminandam, viribus adhuc robustis, concedunt, in quem finem commendant Elect. Diaspri F. Dein alterantia his subjungunt, quæ in genere humorum calorem & fervorem ceu causam morbificam corrigere, & visceribus fomitem subministrantibus succurrere apta nata sunt. Si hepar in segregatione officium suum non ritè faciat, aperientia, si Uterus in culpa simul sit in sexu fœmineo hysterica, & sic porrò alia quoque opponunt.

Inter Topica externa *Galenici* respiciunt tum humorem influentem, qui divertendus est, tum eum, qui jam influxit, hinc pro temporis diversitate Topica variant, & commendant ab initio *Repellentia* tum acida, tum aquea, & terrea frigida, sive adstringant simul, sive refrigerent, hinc suadent submersionem digiti Paronychia affecti in aquam frigidam, vel acetum, vel applicant succum solani, portulacæ, & sæpè cum oleo rosarum miscent, ex compositis laudant ungu. refrigerans *Galeni*, ungu. de lythargyrio, Empl. album Camph. & imprimis ex succis herbarum refrigerantium, solan. hyosciam. parat.

Defensiva etiam partibus vicinis, seu manui ipsi applicanda esse jubent, commendantque varia Emplastra Defensiva, præsertim sequens:

℞. *Acet. Saturnisat.* ℥ ii.
alb. ov. N. ii.
mucilag. sem. psyll. cum aq. solan. extract. ℥ ß.
Camphor. gr. vi.
M. f. l. a. Emplastrum.

Vel imponunt *Epithema de Marmor. cærul. Schenck.* ℥ iii.
Ol. Camph. gr. vi.
M.

Post hæc ad Digerentia & Paregorica accedunt, quæ sunt tenuium partium, exsiccant & fovent calorem nativum partis, vel per se adhibita, vel cum leniter repellentibus prout usus postulat accuratè permixta. Imprimis omni seculorum memoria à Dioscoride, Galeno aliisque laudatissima ad hunc affectum fuit herba, ob hoc ipsum adepta nomen Paronychiæ, sed quasi invideretur tantum remedium, dissensus tot Auctorum, quæ & qualisnam sit, dubium reddidit. Ut enim alios plures taceamus Auctorum hypotheses, à *Matthiolo* Celeberrimo Botanico pro ea exhibetur Adianthum & Paronychia altera, à *Dodonæo* Paronychia alsine folia, & altera minor crenata rutaceo, à *Lonicere, Myff, Gesnero*, Lunaria Italica, ab hoc etiam Lunaria arthritica, cui contra *Matthiolum* utrique potiùs folia peplii attribuit. *Glandorpius & Simon Pauli* interim alsine foliam *Dodonæi & Lobbelii* ab experientia commendant. Quam verò litem dirimendam relinquimus Botanici. Veteres ad Paronychias incipientes, priusquam suppurentur, sive in manuum sive pedum digitis fuerint, lanam ex aqua frigida imbutam imponunt, aut per linteolum ex aqua expressum assiduè refrigerant. Thus quoque & gallum cum melle trita simul aut seorsim imponentes, folia myrti trita inspergentes, aut ceratum myrteum imponentes, aut sordes aurium assiduè illinentes Paronychiam sanant. At si fuerint inflammatæ, panem aqua madefactum cum rosaceo adhibent, vel olivæ folia tenera imponunt, Cadmiam tritam inspergunt, carnem verò undiquaque ab ungue separant, linimentis convulsivis è linteo interpositis, & probè adhibita Medicamenta alligant. Spodium quoque simili modo applicant. Ad Paronychias exulceratas alio modo incedunt & opponunt seq.

℞. *Æruginis.*
spumæ argenti aa. ℥ ß.
Sarcocollæ ℥ i.

Terunt & largè inspergunt, aut farinam ervi adhibent. Carnem quoque separantes, linteum ex vino expressum, itemque spongiam vino imbutam apponunt, at vero depascendo jam proserpentes sistunt, auripigmento usto trito ubertim inspersо, & linteo cum vino madefacto superimposito. Alii Sandaracham & auripigmentum, æquis portionibus simul trita adhibent, & si cicatricem inducturi sunt, Tereb. liquidam applicant. Quòd si suppuratæ fuerint Paronychiæ, primùm ipsas perforantes humorem exprimunt, & deinde lenticulam cum melle imponunt, aut rosas virides, aut siccas aqua madefactas tritas adhibent. Sunt qui statim ab initio ad incisionem mali transeunt, qua facta, mundificantibus & detergentibus benignioribus utuntur, quod si sordities major conjuncta sit, cum ung. digestivo miscent Ægyptiac. Apostol. Alumn. ust. &c. Prospiciunt etiam Catici ossium.

§. 14. *Paracelsus Bombast. ab Hohenheim* dictus in curando Coalitu Digitorum, aliam non novit curationem, quàm instrumento eum separare, & dein curare ut Vulnus. Sic quoque *Digitum Sextum tollere* non valet quàm per Sectionem ferro seu Scalpello institutam. *Secundum Paracelsum curatio Digitorum Coalitus & Digiti Sexti.*

Panaritii verò curam per naturalia fieri asserit, sicut sunt sperniolum & anodyna, cùm ex corio sacculus digito constructus aptusque sperniolo ter vel quater madefactus induitur. Etiam externis putrefactis curam peragi posse contendit, ut porcorum stercore cum aceto decocto superpositoque. Author noster lumbricos ivvos imponere jub t. *Panaritii*

§. 15. *Helmontius* in Curatione *Coalitus Digitorum*, & *Sexti Digiti*, cum *Helmontiana cura*

Pa-

In Digitorum coalitu, Digito Sexto & Panaritio. Paracelso convenit & scalpello vel coalita separanda, vel scalpello superflua membra abscindenda esse vult. In *Panaritio* Talpæ cruorem pellemque recentem digito circumductam una nocte illud mortificari promittit. Idem præstare scribit sanguinem vespertilionis. Vel juxta ipsum lumbricus terrestris vivus imponatur, donec moriatur. Allium quoque cum fæce calculosa Matularum contusum & mistum applicat.

VVillisi modus curandi Digitorum coalitum. §. 16. *VVillisius Digitos Coalescentes* maturè ferro separat, & deinceps vulnera illis illata balsamo Sulphuris aut Peruviano conglutinat, curatque.

Digitum Sextum. *Digitum Sextum* vel filo sericeo, vel filamento radicis Thymelææ in radices ligat, & ejus casum exspectat.

Paronychiam. Digito *Paronychia* afflicto opitulatur liquore lumbricorum in clibano facto, spiritu lumbricorum, balsamo Sulphuris, linimento ex sordibus aurium cum saccharo saturni admit. & pauc. oleo avellan. express. facto. Jubet etiam digitum sterquillinio intrudi, vel linteum sterquilinio humectatum calidè digito applicari.

Sylvii curatio Coalitus Digitorum, & Digiti sexti. §. 17. Sylvius æquè in *Coalitu Digitorum* quàm in Sexto Digito ferrum commendat, & dein exinde facta vulnera ad ipsius mentem traumaticis curanda esse præcipit.

Paronychia. In *Paronychia* commendat salia volatilia quæcunque, internè sumpta æque ac externè applicata. Omnia enim quæ acre acidum absorbent ac emendant egregia esse scribit.

Cartesianorũ modus curã di Digitorum Coalitum. §. 18. *Cartesiani Digitorum Coalitum* ut ritè curent, ad ipsas respiciunt causas, Digitorum accretionem separando cultello, & prohibendo ne denuò accrescant, qua in operatione eodem modo ac Nos, procedere solent.

Digitum Sextum. *Digitum Sextum* anabrochismo vel ferro cum reliquis Authoribus tollunt, dein curant instar alius Vulneris.

Paronychiam. In *Paronychia* præter sudorifera ex antimonio diaphoretico, oculis canc., myrrha, Tinctura antimonii, bezoard. etiam sal. volatilia oleosa exibent: item digitum affectum usque ad nos secundùm longitudinem cultro secant, & dein sequenti lavamento eluunt digitum apertum & vulneratum:

℞. *Spir. vin. Camph.* ℥ii.
Theriac. veter. ʒii.
mell. chelidon. ℥i.
M.

Imponunt quoque Cataplasma emolliens cum Emplastro quodam defensivo.

Alii eorum illinunt digitum ol. sulphuris, vel imponunt ol. calido, vel immittunt ad imitationem *Riverii* in aurem felis. Alii digito vermes vel lumbricos vivos applicant. Nonnulli Moxam inustam magnifaciunt. Item ex asa fœtida, allio & albumine ovorum unguentum parant illinuntque.

Inflammatione simul existente intensiore, non propediem vulnus consolidant, sed potiùs apertum servant, & quidem per globulum impositum, ut ex melle Chelidon. confectum. Apparentibus ossium festucis, eas ab ossibus separant eximuntque, corruptumque exscindunt. Ad consolidandum Ulcus sequens magni pendunt.

℞. *Ung. Apostol.*
Basilic. aa. ʒvi.
mell.
terebinth. aa. ℥i.
myrrh.
aloes
thuris aa. ℈i.
M.

Nostra cura in Digitorum Coalitus. §. 19. Nostro Consilio *Digitorum Coalitus cura* à ferro tantùm eoque à prudenti Artifice administrato, sequenti modo expectari potest. Cùm unionis hujus inconvenientis vinculum sit tenue, nec multis vasis sanguineis majoribus aut tendinibus intermixtum, aut sola cute contextum, fit, facilè cura succedit. Hoc in casu uno ictus, acuta forfice incidi potest cutis carnosæ paries integerrimus exscissis utrobique superfluis digitorũ novorum quasi fũdamentis; non opus hic est ligno triã-

gulari, ad imitationem *Plateri Mantiss. Obs.* 43. nec scalpello, quo uti solet *Hieronymus ab Aquapendente Part.* 2. *Chir. c.* 101. *Obs.* 43. Hic tamen asterisco notandum venit monitum Celeberr. *Ronhys. Obs.* 10. *p.* 41. quod deligentur digiti in novam cohæsionem proni, quod optimè institutis ligaturis ac Medicamentis idoneis facilè præcaveri potest. Sic quoque cura Coalitus Digitorum feliciter cessit, testantibus *Ephem. nostr. Decur. Ann.* 6. *Obs.* 58.

In Digito Sexto. *Sexti Digiti* Cura, me arbitro, in ejus ablatione consistit, & optimè perficitur abscissione cum ferro, novacula scilicet, ligatura prius instituta, & hoc potest fieri in infantibus. Legimus enim in *Ephem. German. Ann.* 6. & 7. *Obs.* 118. Cùm infans tertiam septimanam tantùm complevisset, ligatura priùs instituta digitum firmius adhærentem novacula absciderunt Chirurgi, mox altera die absque ligatura alium adhuc digitum amputarunt, quod sine magno dolore & sanguinis profusione factum, & vulnera facilè sanata sunt, ita ut vix vestigium relictum fuerit, Confer Cl. *Riedlini Obs. p. m.* 187. Sunt qui exemplo *Plateri test. Ob.* 42. *Mantiss.* à resectione abstinent usque infantes adulciores facti sunt, sed non videmus ob quam rationem id omitti debeat, cùm digitus tantùm quasi petiolo pendeat, & exiguus sit, is instituto Anabrochismo facilè curari potest h. e. ligatura cum filo sericeo instituta; hinc enim digitus superfluus marcescit & decidit, postmodum facili negotio Medicamentis congruis penitus sanari potest. In adultioribus verò Digitus Sextus commodè cum ferro, quod Germani *ein Meissel* dicunt, extirpari potest.

In Paronychia. *Paronichiæ* notitia in superioribus abundè detecta, reddit nunc Medicamentorum inventionem. Curatio ex Pharmaciæ fonte *Paronychiæ* conducens institui debet, scilicet stagnantes acriores corrosivi in Digito affecto subsistentes succi corrigantur ac emendentur, inter quæ absorbentia & sudorifera aliis palmam præripiunt, ab initio verò morbi concedimus Lenientia tartarea aliaque solutiva ad acres feculentias in primis viis latentes eliminandas, ne lege circulationis ad partem affectam deveniant, purgantia verò omnia quæ ad sanguinem transeunt, & ibidem tyrannidem suam exercent, hic ac ubique exulare jubemus, uti & vomitoria, & diuretica acriora, mitiora tamen aliquando usum inveniunt.

Sudorifera ergo, & absorbentia hic sola sufficiunt pro re nata anodynis maritata, quæ enim acrimoniam succorum corrigunt, subsistentes & coagulatos succos resolvunt, & per sua vasa iterum refluere faciunt, ut sunt omnia bezoartica viperina, antimonialia, imprimis ℞ nostra antimonii. Sunto in juniorum Medicorum gratiam formulæ nonnullæ.

℞. *Antimonii diaphoret.* ℈ i.
Sal. C.C. volat. gr. v.
M. F. pulvis.

℞. *Aq. scabios.*
fl. sambuc.
card. bened. aa. ℥ i ß.
℞ *Antimonii nostr. descript.* ℥ i.
Essent. lignor. ℨ ii.
Syr. fumar. ℨ vi.
M. D. Cochleatim.

℞. *Malvat. Sambuc.*
Spir. tart. rectif. aa. ℨ i.
Vitrioli mart. gr. vi.
Essent. lignorum ℨ i.
M. dentur guttæ 50.

Decocta lignorum, item omnia salia volatilia. C.C. viperar. herb. Paronychiæ, item omnia nervina, quæ alias in doloribus & irritatione nervosarum ac membranosarum fibrarum proficua usus monstravit, quibus omnibus palmam præripiunt Cinnab. ver. gr. Cinnab natic. Ungar. Sol. antim. Panacea Hartmann. Pulv. spasmod. nostr. descr. specificum Cephal. *Michaelis* & alia sulphure Solari pollentia, Essent. lumbric. terr. succinata, imprimis spiritus noster matricalis internus, oleum balsam. Ind. nigr. Balsam. nervin. quæ quantum

tum possint in solando hoc ardore & dolore, illis nosse datum est, quibus & selectior & accurata praxis obtigit.

Anodyna utpote Symptomati æquæ ac acrimoniæ succorum urgenti debita, circa horam somni commodè interponi & propinari queunt, ut sunt papaveracea, imprimis Theriaca cœlestis nostra reformata Cassellana, singulari modo non ita pridem parata, Anodynum nostrum Solare, vel laudan. opiat. Theriaca Andr. item laudanum Langelotti, cydoniat. Hoffmanni vel simplex, Essent. anodyna Zvulferi, Tinctura Nepenthes nostra, vel liquor opii, vel Sydenhammii Essent. sc. anodyn. cum vino Malvat. parata, quæ opiata simul acrimoniam succorum corrigunt, hinc ea in omnibus ulceribus tùm externis tùm internis magni æstimantur, legitima verò dosi exhibita, sed quis omnes descriptiones recensebit? Sunto formulæ nonnullæ apprimè in dolore Paronychiæ maximè conducibiles.

℞. *Spir. lumbric. volat.*
lignorum
matricalis aa. ℨ i.
℞ *anodyn.* ℨ ß.
M. D. guttatim.

Vel:

℞. *pulv. spasmod.* ℈ ß.
anodyn. A. S. gr. ii.
elæosacch. cinamoni gr. iii.
M. f. pulvis pro dosi vesperi exhibendus.

Vel:

℞. *Essent. succin. tartaris.*
℞ *Corallor. cum cera parat. vel menstruo cælesti* aa. ℨ ß.
Essent. opii liquid. gr. vi.
M.

Vel in forma boli.

℞. *Confect. de hyacinth.* ℨ i.
laudan. opiat. sol. gr. ii.
sacch. q. s.
M. f. bolus, pro una dosi assumendus. Dictis jam internis generosis remediis Externa Topica semper sunt interponenda, quæ sæpè apud vulgum sola sufficiunt. Succi enim in digitis stagnantes ac jam evasati & viscidi, hinc ad refluendum in sua vasa inepti facti, resolvendique sunt. Hinc exulent omnia repellentia tum acida tum aquea & terrea frigida, sive adstringant simul sive sine obstructione, ut dicunt, refrigerent, hinc angue pejus fugienda est, quam commendant nonulli, submersio digiti in aquam frigidam vel acetum. Sed hic potiùs conveniunt calidissima remedia, quæ te nunquam effectu frustrabuntur, in Panaritio seq. methodo insistimus, præmissis internis absorbentibus volatilibus oleosis aliisque sudoriferis superiùs dictis, seq. cum carptis linteis imponere soleo.

℞. *Elix. vitæ n. d.* ℨ i.
Spir. sal. arm. arom. ℈ ß.
ol. sabin. gt. v.
camphor. gr. ii.
M.

Vel sequens simul epithema calidè applicare iubemus, & ita plures feliciter curatos vidimus.

℞. *aq. flor. sambuc.* ℥ ii.
Spir. vini camph. ℥ i.
fl. sambuc. ℥ ß.
M.

Vel sola lintea sequenti liquore madefacta, Inflammationi Paronychiali circumponere solemus:

℞. *Spir. lumbr.* ℥ ß.
Sal. arm. calc. viv. par. ℨ iß.

Vel:

℞. *Elix. vitæ* ℨ ii.
Ol. sabinæ ℈ ß.
Camphor. gr. vi.
M.

Sufficit quoque sal volat. ol. vel balf. Peruvian. externè tepidè applicand. Vel in forma Cataplasmatis seq. modo:

℞. *Herb. scord.*
rutæ
paronychiæ
fl. chamomillæ
melilot.
farin. lini
fænigræc.
bac. lauri.

Coq. in vin. Gallic. vel lact. & calidè Digito affecto applicetur sæpiùs. Vel

ſpir. vini camph. crocat. cum ℞ caſtorei vel balſamo arthritico externè imponi poteſt. Communiſſimum remedium dicitur, ut digitus Panaritio laborans in panem ſimilagineum calidum, quantum patiens perferre poteſt, ponatur, ſic *Riverius Cent. 4. Obſ. 19. & 63.* vidit mulierem quandam Paronychia laborantem, cùm immiſiſſet Digitum in aurem felis, intra horæ quadrantem ſanatam. Lumbrici vivi Paronychiæ impoſiti ſæpè ad experientiam aliorum votis reſpondebant. Hinc *Iulius Cæſar Baricellus*, Ego, inquit, profectò certiſſimum experimentum comprobavi, lumbricos vivos ſuper Panaritium alligatos præſertim in principio mirabiliter apoſtema compeſcere & ſanare, ut vix diei ſpatium affectus pertranſeat: Conſentit *Kesler. Proceſſ. Chym. LXIV. Croll.* de ſign. In levi quidem Panaritio hoc ſemel contigiſſe credimus, in fortiori verò negamus, hic enim generoſioribus opus eſt remediis. Inter Emplaſtra vix melius datur quàm noſtrum de Labdano, add. pulv. lumbric. terreſtr. ℥i. Theriac. ℈i. vel:

℞. *Ol. maſtich.*
lumbric. aa. ℥ ß.
Antimonii depurat. ℨi.
tutiæ ppt. ℨiii.
ceræ alb. Venet.
Gumm. Labdan. depurat. aa. ℥ ß.
M. f. l. a. Ceratum.

Sed ſæpè egregia hæc remedia fruſtrà adhiberi ſolent, quin ullum inde reſultet commodum, unde ſæpè ad ferrum tranſeundum eſt, imprimis ſi profundius malum radicatum eſt, & caries oſſium obſervatur. Hinc *Hildamus*, *Bayer*, *Paræus* aliique ſtatim ad ſectionem confugiunt, qua nihil quicquam ægrotantes magis ſublevare dicunt. Materia verò altiùs ſi penetrat digitum, tunc per aliquot dierum ſpatium adhibitis ſuppurantibus inciſionem quidem differendam cenſent, ſectionem tamen inſtituere ſolent cum raſorio lateraliter ab ungue uſque ad os, à ſummitate digiti ad juncturam excluſivè, quamvis autem inciſio hæc ſtatim ab initio, non exſpectata maturatione, aut notabili tumore, vel inflammatione, ſecundùm longitudinem à quamplurimis commendetur, eam tamen *Nos* inſtituendam niſi ſumma urgeat neceſſitas non permittimus quid enim proderit tubulos integros ita diſcindere? Si verò adfuerit caro emortua, ut ſæpè accidit, hæc ferro abſcindi debet, cauſtica verò ſine carne emortua exiſtente potius fugere conſultius eſt, plures enim malè ſtatim ab initio, uti ſolent Mercurio præcipitato vel ſublimato, cavendum enim eſt ne tendinoſis fibris vitium altiùs affricetur; oſſis denique caries non negligenda eſt, quæ & aliorum & noſtra obſervatione ſæpiùs in oſſibus Digitorum obſervata eſt. Eam autem adeſſe, doloris pungitivi perſeverantia ac continuitas, hyperſarcoſis declarare poſſunt, plurima enim mihi reſervo fruſtula oſſiculorum carioſorum à digitis in Panaritio diſciſſa: quomodo verò Caries curanda, peculiari jam indigitavimus Capite, quo lectorem remittimus.

Si verò adfuerit *Spina ventoſa* in Digito, ut ſæpè fieri ſolet, non cum ignavis Chirurgis ad oxycroceum aut ſtipticum, vel alia aſtringentia imprudentius confugiendum eſt, ſed hoc in paſſu conducet ſectio quæ ad formam crucis inſtituenda, uſque ad os ipſum Digiti affecti, quod dein vel ſcalpendum, aut urendum aut exſcindendum. Vulnus dein more ſolito conſolidandum, & hic egregium eſt notiſſimum *Emplaſtrum Norimbergenſe*, cujus vera deſcriptio eſt ſequens.

℞. *Minii ſubtil. pulv.* ℥ viii.
ol. roſar. coct. ℥ xii.
Camphoræ ol. roſ. diſſolut. ℥ ß.
Fiat l. a. Emplaſtrum.

Internè hoc in caſu non negligenda ſunt ſuperius jam commendata ſudorifera, imprimis bezoarticum Mineral. Joviale ac Martiale, ℞ antimonii noſtr. & Tartariſata. Omnia Viperina etiam hic proſunt ipſæ

ipsæ enim viperæ in brodio carnium decoctæ & brodia assumta. Vel pulvis anglicus vel alia gelatina viperina, item vinum viperinum maximè prosunt: pilulæ quoque Mercuriales hoc in affectu magnipenduntur.

Externè spir. vini Camph. vel Elix. vit. vel ℞ sol. cum spir. sal. parat. Euphorb. cum melle & spiritu vini Camph. proderit, Empl. Vigon. cum quadruplo Mercurii; quod si malum contumax hęc omnia eludat pręsidia generosa, pręsentissimum erit remedium cauterium actuale, vel amputatio, de quibus omnibus Consule *Severinum* & *Iacobum van Mekeren*.

CAPUT III.

De Vnguium Inæqualitate, Crassitie, Rugositate, Scabritie, Coloris mutatione, Curvatura, Fissura, Casu.

§. 1.

Vnguium Inæqualitas & Crassities. Rugositas ac Scabrities. Coloris mutatio. Curvatura & Fissura.

VNgues si gibbosi & rugosi sint, maximam inferunt deformitatem in manibus; sic quoque deformes sunt Unguium omnium solutæ continuitates, eoque magis si in manibus, cùm semper oculis pateant, hęc vitia existant, inter quę frequentior est *Inæqualitas* & *Scabrities Vnguium*, perseverans in quibusdam deformitas, eoque major, si simul illi crassescant, & sic *Crassi* dicuntur; vel color ipsorum mutetur, & vel *liveant*, vel etiam *nigricent*, vel *maculas plures albissimas* accipiant vel *incurventur*. Huc & pertinent *Fissuræ* Unguium, si nimitum in longum fissi sunt, vel quod sæpissimè contingit, si pertransversum divisi, & veluti in duas laminas dissecti existunt. Ex quibus vitiis quædam aliorum morborum ut Psoræ, Elephantiasis ac Luis Venereæ comites sunt, cæterisque copulantur, aliis verò sunt tanquam dedecorantia vitia, quo & pertinet ipsorum *Callositas* duritie se prodens. Postremò & Ungues *situ* interdum *permutatato* huc illucque inclinant, ac mobiles facti sæpè diu antequam *decidant*, sic hærent & deformitatem inferunt, quandoque etiam planè decidunt. *Reduviæ* quoque dici possunt istę pelliculæ, quæ in digito circa radicem Unguis prostant. Qui Affectus omnes absque *Definitione* aut Descriptione sufficienter intelliguntur, hinc non necessarium duximus illam apponere, sed festinamus ad *Partem affectam*. *Casus.*

Pars affecta.

§. 2. *Partem affectam* quod concernit, sunt *Vngues*, qui dicuntur partes solidæ, mediæ ferè inter ossa & cartilagines, in digitorum extremitatibus, quibus numero & magnitudine respondent, occurrentes planæ, siccæ, lęves, albæ seu cornee, ad majorem digitorum fortitudinem & meliorem operationem facientes. Ungues, nostro judicio, substantie sunt cartilaginee, membrana sensili intus tectę, externe digitorum loco superiore claudunt moderatè, molles, flexiles, densi, coloris ex albo rubicundi vinculo circa radices, quas vasa accedunt, firmati, ad id ut velamentum sint atque apprehensionem faciant. Ordinario Ungues albescunt, Æthiopibus verò nigrisque brutis magis nigricant. Externè Ungues sunt convexi, internè verò concaui. Sunt nihil aliud, quàm fibræ tendinosę invicem concretę, si enim ope microscopii conspiciuntur, ex plurimis filamentis & canaliculis eos esse conflatos diceres. *Cl. D. Blankardus* ex pilis invicem concretis Ungues esse compositos existimat. Confer prelaudati *D. Blankardi Anatomiam Reformat. Capite de Vnguibus*.

Diagnosis Vnguium affectuum.

§. 3. *Diagnosin* Unguium affectum quod spectat, ii per se sufficienter dignoscuntur, quùm oculis percipiantur, & in sensus nostros incurrant, hinc amplam *Diagnosin* hic formare non operæ pre-

pretium duximus, sed iis studiò neglectis, ad eorundem causas explicandas statim nos accingemus, ne inutiliter tempus teramus.

Ætiologia secundùm Galenicos Inæqualitatis unguium.

§. 4. Veteres & ex illis maximè *Galenici*, *Unguium Inæqualitatem* originem ducere ajunt ab humoribus vitiosis & excrementitiis non benè dispensatis, & inæqualem nutritionem præbentibus. Sic quoque *Crassitiem Rugositatemque* Unguium deducunt ab humorum crassiorum in Ungues se insinuantium copia, tum etiam à topicis refrigerantibus, aut actu frigidis sæpè applicatis, quæ Ungues crassiores reddunt vel rugosiores.

Unguium Scabritiei.

Unguium Scabritiem derivant à succo, melancholico seu attrabilario, coloris verò in album mutationem ab humoribus crassis & imprimis pituita spissiore, Unguibus per frustula impactis, deducunt.

Curvaturæ, Fissuræ & Casui.

Curvaturam ac Fissuram, ut & causam Unguium, vel à materia quadam sicca ungues ita depravante, vel à causa violenta, vel ex aliqua offensa, contusione fortiori Unguium *Casum* inducente, provenire ajunt.

Paracelsi opinio de causis unguium Inæqualitatis, Crassitiei, Rugositatis ac Scabritiei.

§. 5. Ex *Paracelsi* Principiis Unguium *Inæqualitas* ac *Crassities* causam agnoscit ipsam materiam, sive sal cum Mercurio primo resolutum, & in Ungues majori copia influens; & si simul cum Sulphure inspissetur & coaguletur *Rugositas* etiam & *Scabrities* producitur.

Unguium Coloris mutationis.

Unguium *Coloris mutatio* in albissimas maculas, juxta ipsum, oritur à separatione spiritus salis, cum Mercurio à sulphure, sal enim subtile fluidius sese ex consortio sulphuris eripiens, & cum Mercurio resolutum subter Unguem se diffundit, & rubedinem sulphuris exstinguit, eapropter Unguis peregrinum, vel induit colorem, vel maculas albas ipsis imprimit Unguibus.

Unguium Curvaturæ & Fissurarum.

Curvaturam & Fissuras Unguium ex sale Unguis vel sanguinis fieri contendit, ex quo sale *Scissuræ* istæ *siccæ* unguium oboriuntur.

Casus.

Casum Unguium itidem esse statuit ex sale caustico ab ulcere, vel contusione productum.

Helmontii sententia de causis unguium inæqualitatis & Crassitiei.

§. 6. *Helmontii* juxta Fundamenta in hoc differt digestio unguium à digestione aliarum partium: quòd hæc fiat in culinis sibi internis, illa verò in culina radici illorum contiguis. *Inæqualitas* ergò & *Crassities* unguium, juxta ipsum, oritur à succis mucilaginosis cum laticè ad ungues delatis, atque ibidem inspissatis, qui cum arctè adhæreant, nec se tam facilè ab unguibus patiantur divelli, ejus vel inæqualitatem faciunt, vel ejus substantiam augent & crassiorem reddunt.

Rugositatis ac Scabrities.

Rugositatem verò ac *Scabritiem Unguium* itidem deducit à latice sale multo referto, & sic ad ungues delato.

Coloris mutationis.

Coloris Unguium mutationem derivat Author ex proximo venarum nutrimento, ad ungues delato, & diversas maculas imprimis verò à latice effuso, albas producente.

Curvaturæ Fissurarum.

Curvaturam ac Unguium *Fissuras* excitari ait à latice sal quoddam asperum sibi copulante, quo ungues dirumpit, quoque illis sæpius ab externo aere communicatur.

Casus.

Casum verò *Unguium* vel oriri credit à latice corrosivo radices unguium non tantùm corrodente, sed planè exedente, hinc eos necessariò excidi debere haud dubitat.

Porri.

Porrum provenire ex acri liquore, qui nutrimentum radicum esse debet unguium, scribit, norat etiam, ubi porrus, non longe distant ungues: itaque radices earum in excrescentiam abeunt, quæ porros efficit. Cùm in digitis pedum aut manuum porri nascuntur, quibus tactus dolorem infert, ac indies magis excrescunt, in avellanæ nucis medietatem porros fore dixerit. Ultimò simul cum carne crescunt in unguium duritiem, & cùm per corrosivas aquas vel in-

incisionem aperti fuerint, in Elephantiæ principium incidunt: incisionesque majores efficiuntur.

Juxta VVillisii causa Inæqualitatis unguium. §. 7. *Vnguium Inæqualitas* ex *VVillisii* mente, fit ex crassioribus terrestrioribusque succi nutritii particulis, quæ ob molem in certis tubulorum, ex quibus constant ungues, angustioribus locis retentæ atque aggestæ, coacervatione sua quasdam producunt in unguibus extuberationes, quæ ipsos *inæquales* efficiunt.

Crassitiei ac Rugositatis. *Crassitiem Vnguium* emergere statuit, quando particulæ istæ paulò minùs crassæ, sed viscidis involutæ, universos unguium tubulos, totumque illorum canalem opplent; ipsisque inhærentes eos extendunt, & elevant, unguemque crassum reddunt. Si verò quidam tantummodo tubuli à crassiore viscidioreque humore infarciantur, reliqui verò liberi subsistant, *rugosos* fieri *ungues* statuit, tubulis obstructis liberos superantibus.

Stabritiei. *Scabros* devenire *Vngues* afferit à salibus liquori alibili viscidiori permixtis, quæ cùm liberè per unguium tubulos iter facere nequeant, aculeos suos eorum poris infigunt; qui in superficie promitentes ejus *Scabritiem* edunt.

Coloris mutationis. Color *Vnguium*, juxta ejus sententiam, mutatur à sanguine in aliqua eorum parte remorante, & stagnante, vel ob vasa suppositæ carnis à quodam instrumento gravi & contundente compressa & angustata, vel ob ipsum sanguinem à particulis quibusdam acidis congelatum, & in iisdem vasis retentum.

Fissurarũ. *Vnguium Fissuras* deducit Author à salibus acrioribus in succo nutritio luxuriantibus; qua validis, quibus gaugent, spiculis unguium tubulos dividunt ac dissecant, pluresque eorum disperdentes Fissuras in ungue excavant.

Casus. *Vngues excidere* contendit, quando scilicet genio suo defraudantur, requisitoque succi alibilis subsidio privantur, quod accidit vel ab obstructis vasis, liquorem ipsis nutriendis dicatum deferentibus, vel ab iisdem cum fibris nerveis, per quas in ungues accedunt spiritus animales, à quodam humore corrosivo instar aquæ fortis exesis, vel tandem ab iisdem surculis nerveis obturatis, spirituumque influxum unguibus denegantibus; qua de causa succus nutritioni partis destinatus nequaquam actuatus, in ejus alimoniam nullatenus cedit. Non reparato ergo detrimento à continua evaporatione dilatantur pori, qui papillas ex suppositis partibus protuberantes excipiunt, & ungues hisce sustentaculis orbati, à vicinis partibus separantur, ac tandem decidunt: hoc etiam contingere contendit ab exesis papillis, quæ unguium poris inosculantur, vel à pure, vel ab alio humore acri & erodente.

Sylvii sententia de causa Inæqualitatis & Crassitiei unguium. §. 8. Sylvius *Vnguium Inæqualitatis* & *Crassitiei* causam deducit à pituita viscida, cum sanguine per arteriolas unguium humori nutritio affusa, quæ dum unguium tubulis arctiùs adhæret, & cum tempore induratur, ungues *crassiores* & *inæquales* reddit.

Rugositatis ac Scabritiei. *Rugositatem* ac *Scabritiem* deducit à salibus lixiviosis sanguini & succo nutritio commixtis, una cùm viscidiore pituita, & in unguibus subsistentibus, eosque rugosos ac scabros reddentibus.

Coloris unguiũ mutationis. Sic quoque *Coloris mutationem* à sanguine circa ungues stagnante, vel pituita commorante provenire contendit.

Curvaturæ ac Fissurarum. *Curvaturam* ac *Fissuras* Unguium à salibus acrioribus in sanguine luxuriantibus & ad ungues delatis, quæ dividendo ac dissecando Fissuras producunt, incurvando & distendendo Curvaturam excitant.

Casus. *Casum* verò *Vnguium* fieri contendit, quando radices ipsorum corroduntur, vel ab acidis vel acribus humoribus, sive in massa sanguinea præexistentibus, sive ab ulcere, vulnere ac contusione, productis.

Cartesianorum. §. 9. *Cartesiani* causam *Vnguium Inæ-*

Inæqualitatis & Crassitiei imputant variis particulis terrestribus fucci nutritii glutinosis commixtis, sese fibris illis ungues constituentibus infetentibus & quiescentibus, quo pactis fibris illis arctiùs adhęrentes, illorum immutant texturam accompagem, ut inęquales & crassiores reddantur ungues.

Notum opinio de causis unguium Inæqualitatis.

Vnguium Rugositatis ac *Scabritiei* causam dicunt esse particulas acutas & salsas, vel cum succo chylosiore, ex sanguine per arteriolas, vel cum lympha per canaliculos lymphaticos unguibus illatas, quarum figurę minimè respondeant poris & interstitiis fibrillarum eorum, proinde pori à particulis istis peruertuntur, & unguibus Scabritiem & Rugositatem inferunt, imprimis si deficiat liquor lubricans adeò necessarius.

Rugositatis.

Vnguium Coloris mutationis causam dicunt esse particulas succi nutritii vel crassiores unguibus illatas, quę radios solares vel impediunt in eorum progressu vel eos deflectunt, vel quandoque facile permittunt, hinc enim ungues vel livent, vel nigrescunt, vel albescunt.

Coloris mutationis.

Vnguium verò *Curvatura* vel *Fissuræ* à particulis austeris, & multis angulis aut hamulis præditis ad ungues delatis, ibidemque hætentibus, ad mentem Cartesianorum inducuntur, unde ungues indurati ac rigidi curvaturam faciunt, & si simul particulæ hæ rigidæ discindant unguium tubulos, *Fissuræ* eorum oboriuntur.

Curvatura vel Fissura.

Vnguium autem *Casum* deducunt à succorum ungues irrorantiam particulis acrioribus scindentibus ac erodentibus, radices unguium devorantibus, & ita eos planè tollentibus.

Casus.

§ 10. Jam demum & *nostram* de causis Unguium morborum profiteamus sententiam: Ungues, ceu diximus, variis affliguntur affectibus, tum à propria structura, tum à peculiari succorum dispositione, tum à causarum externarum inclementia enatis; quum enim tubuli ex quibus contexti sunt ungues, arctè invicem fiunt connexi strictioribusque polleant canaliculis, tenuiores tantùm admittunt fucci nutritii particulas. Si verò in sanguine contineantur crassæ, terreæ, viscidęque particulæ, quædamque ex iis cum sanguine ad ungues deportatæ sese in eorum tubulos insinuant, tubuli ii, qui tales exceperunt particulas ab illis infarciuntur, & à novis continuò advenientibus attolluntur ac extumescunt. Sed quum crassiores sint istæ particulæ, quàm ut omnes fibras subire valeant, & ad finem usque earum quas sunt subingressæ pervenire possunt, contingit ut *Vngues* in certis locis promineant, in aliis verò *æquales* remaneant.

Nostrum iudicium de causa unguium Inæqualitatis.

Cùm verò sanguis superiùs dictis particulis, nimisque crassis, pauciorique viscíditate inuolutis scateat, eæque abundantes ad ungues appellant universos, vel saltem plerosque eorum tubulos complent & extendunt, & in ipsis novo affluxu coacervatæ Unguem *crassiorem* reddunt, *molemque* illius *adaugent*.

Crassitiei.

Vngues quando *rugosi* apparent, quod tum fit, quam scilicet propositæ jam particulæ fibras eorum aliquales ab origine ad finem usque compleant, dum verò aliæ pristina fruuntur libertate; quum verò hæ constituant interstitia, à quibus illæ ab invicem separantur, efformantur hac ratione sulci seu rugæ, à quibus ungues *rugosi* dicuntur.

Rugositatis.

Copiosæ interdum adsunt in sanguine salinæ particulæ pluribus prę ditæ angulis, à quadam terrestreitate admixta parum per obtusis, quę per circulationem ad ungues delatæ, illorum tubulos subintrant, in iisque ob improportionatam figuram remorari coguntur; sed quum perpetuo agitentur motu, penitiùs in tubulos sese insinuant, spiculaque sua fibrarum parietibus insurgunt, quæ continua actione sua tandem ad externam superficiem perveniunt, quam denso suo ordine scabram faciunt, illam verò non findunt obtusis,

Scabritiei.

tufis, ut jam dictum, earum acuminibus ab adjuncta terra.

Coloris mutationis. Fibræ unguium contextum componentes sunt ex nervearum genere, coloreque albo ideò donatæ, sed à sanguine ipsas perpetuo affluxu irrorante rubro induuntur colore, facta autem levi quadam in vasis sanguiferis unguem perreptantibus obstructione, statim appatet innatus unguium color eo in loco, quem sanguis non inundat; diu tamen non perdurant similes obstructiones, brevique evanescit color iste albus; sanguis siquidem continuato suo motu, spirituumque animalium subsidio adjutus, oppositos sibi obices tollit, pristinoque tramite pergit iter suum, quod antea per anastomoses inter vasa congenera communes fecerat.

Curvatura unguium. Crassæ succi nutritii particulæ, quæ unguium fibras subeunt, aliquando tantæ sunt molis, limine ferè hæreant, earumque principia impleant: & cùm salinas easque acuminatas quasdam possideant, fibras in origine vellicant; hæ verò sic irritatæ versus principia contrahuntur, & finem vi elastica adhuc gaudentem versus eundem terminum retrahunt, unguemque sic *invertunt incurvantque*.

Vnguium Fissura. Particulæ salinæ copiosè in sanguine ac succis nostris existentes, si duris rigidisque polleant spiculis, quæ nullo phlegmate, nullave terra hebetentur, fibras in quas protruduntur discindunt ac dilacerant, atque ab invicem *dividunt fissurasque* in unguibus progignunt.

Vnguium Casus. *Vngues* interdum *decidere* conspicimus, quod à plurimis causis tum internis tum externis evenire potest; quæ scilicet unguium fibras necessaria orbant alimonia, vel earum commercium tum cum fibris nerveis, tum cum partibus vicinis, quibus sunt alligatæ, interrumpunt: internæ sunt, v. gr. obstructiones pertinaces, quæ fiunt in unguium tubulis à quibus præpeditur influxus spirituum animalium, succique alimentatii, unde sensim emarcescunt fibræ, interstitiisque quibus inosculantur musculorum fibræ, quarum ope fiebat cum musculis commercium, dilatatis, hæ juris sui fiunt, unguesque dimittunt, qui nullis adminiculis sustentati excidunt: nonnunquam verò acres atque lixiviosæ quædam particulæ tenuiores, in aliis tamen supradictis casibus in fibris cespitantes, eas sensim ac sine sensu erodunt ac dissecant, atque ab aliis quibuscum conjunctæ erant dividunt ac separant, obstructionesque mora sua producentes, commodum sanguinis Spirituum commeatum præpediunt, & sic *Vnguium Casum* inferunt. Earundem sunt virium Ulcera & Abscessus in partibus unguibus subjectis facta. Causæ externæ, quales sunt contusio, vulnus &c. simili modo ac prædictæ unguium casum inducunt.

Reduvia. Causæ Unguium Reduviæ sunt particulæ acriores ad carneam & radices unguium delatæ, itidem cuticulam & cutem discindentes, ac ejusmodi Reduvias excitantes.

Prognosis. §. 11. *Prognosin* quòd attinet: Omnes hi affectus unguium vix periculum, sed potiùs defœdationem manibus inferunt, sunt etiam aliquando difficillimi curatu hi affectus. Sic unguium crassities nimia, si non duntaxat in illis qui jam sunt, ast etiam in succrescentibus similiter se offerat, corrigi nequit, cùm, etsi quid ab illis deradatur, rursum in aliis, qui recrescunt, vitium hoc redeat. Sed hi affectus unguium non planè negligendi sunt, quia constant ex fibrillis & filamentis nerveis, & facilè ex eorum irritatione spasmus, convulsio ac mors oriri potest, ceu patet ex *Ephem. Germ.* ubi ex improvida sectione unguium mors secuta est.

Puncta & maculæ albæ in unguibus apparentes non pro vitiosis, sed potius pro vitæ longævæ indicibus habentur, in iuvenibus

bus laudantur, in senibus spem vitæ longioris faciunt, ceu vulgus loquitur.

Cura Diætetica unguium affectuum. §. 12. *Diæta* nec in minimis ac vilissimis morbis contemnenda est, sic & ea nec negligenda venit in affectibus unguium externis, quia à succo nutritio ex cibis & potu parato hi affectus oboriri solent, & cùm utplurimùm hi affectus, ceu in causa diximus, à stagnatione coagulationeque succorum, imprimis succi nutriti producuntur necessariò eò respiciendum est, ut stagnatio ac coagulatio æquè observata congrua Diæta, quàm applicatis remediis impediatur. Aer ergò eligatur purus, temperatus, fugiatur frigus angue pejus, cibi eligantur boni succi lactescentis, ut inde optimus emergat succus nutritius, ab omni terrestreitate ac viscididate alienus, vitentur cibi acidi, salsi, saccharati, muria conditi, gaudeant potiùs copia salis volatilis. Potus sit cerevisia benè fermentata, ac herbis vel radicibus aromaticis, sal. volatili abundantibus maritata, & vinum Gallicum interponatur, vel sit potus calidus Theæ vel Caffeæ; fugiantur vina acida, aliaque refrigerantia, succos, imprimis nutritium tantùm coagulantia. In hisce casibus imprimis munditiei studendum est, ne manus cum digitis ac eorum unguibus rebus sordidis multum applicentur, vel diutiùs aquæ frigidæ immergantur. Reliqua sunt pro re nata observanda.

Curatio secundùm Galenicos unguium inæqualitatis & crassitiei. §. 13. Ordine nunc devolvimur ad *curationem Pharmaceuticam & Chirurgicam* quam Veteres *Galenici* in Unguium *Inæqualitate* & *Crassitie* instituunt evacuando priùs humorem superfluum, pituitosum scilicet; dein ad *Topica* transeunt inter quæ humorem crassum attenuantia maximè laudant, adipem ovillum emollitum, & super linteum extensum adhibent, ac tertio die solvunt, & si mollem unguem repererunt, deradunt & eundem rursus imponunt, & tertia die solutum similiter deradunt, atque hoc tamdiu faciunt donec ungues glabri & æquales ac tenues fiant. Alii thus tritum cum adipe ovillo excipiunt, ac eodem modo utuntur. Alii alumen scissum anserino adipe mixtum usurpant pari modo. Nonnulli ex cujus usu successum sentiunt, Mastichen Chiam in aquam ferventem conjectam ac emollitam ungui imponunt ac obligant, & tertia die solvunt & deraso ungue iterum imponunt, atque hoc faciunt usque ad perfectam restitutionem.

Rugositatis Scabritiei. In *Rugositate* & *Scabritie* Unguium Hordei farinam cum Pice ad emplastri formam coquunt ac imponunt, si hæc non juvant ad fortiora accedunt, quæ efficiunt ut ungues ita deturpati decidant, & novi meliores recrescant, in quem finem sequentia laudant. Auripigmentum colore aureo, & sandaracham æquis portionibus probè terunt, terebinthinam ad emplastri formam excipiunt & imponunt, ubi priùs per unum atque alterum diem farinam hordeaceam cum aceto & silvestris cucumeris radice tritam adhibuerint. Item calcem vivam cum oleo, aut mastichen cum opobalsamo imponunt.

Coloris mutationis. In *Coloris mutatione* Unguium rasionem commendant Veteres, dein varia excoriatoria ex cantharidibus, sulphure vivo, chalcitide, nasturtio, sinapi, nigella, atramentario sutorio, &c. parata applicant.

Curvaturæ. In *Curvatura* & *Fissuris* unguium plurimum hic conferre ajunt pulmentum avenaceum, cum pulvere radicis altheæ in aq. in cataplasmatis formam coctum. Ungues incurvatos vitro priùs terendos esse ajunt, dein adipe ovi sæpiùs emolliendos. In *Fissuris* vel *Scissuris* commendant aquam folior. cynogloss. quam linguam canis vocant, sæpiùs applicatam.

Casu unguium. Ad *motos ungues* ex aliqua offensa, caricas cum melle tritas mitigare dicunt. Quod si dimidium unguis exciderit, nitrum aut saltem

cum

cum pari fellis vitulini mensura mixtum, adhibent, sanantque.

Ad *contusos Vngues* Myrti & mali Punicæ folia tenera imponunt, aut felle tauri evacuato, in ipsam fellis vesicam unguem indunt, ac sinunt, donec perfectè sanetur. Vel sal fossile cum aqua & oleo tritum illinunt.

Ad *suberuentos Vngues*, picem siccam liquefactam, & cum farina mixtam apponunt. Aliquando subcruentatum unguem in medio perforant, ac cruorem effusum exprimunt.

Ad *reparandos* Ungues commendant sequens:

℞. *Myrrh.* ℥ i.
alum.sciss. ℥ ß.
panis hordeacei succ. ʒ i.

Excip. melle & imponunt.

Laudant quoque ad ungues ægrè orientes, Betæ agrestis semen cum aceto tritum ac impositum, vel polium, cum adipe vitulino & terebenthina tritum adhibent.

Paracelsi cura in unguium Inæqualitate & Crassitie. §. 14. *Paracelsus* in Unguium *Inæqualitate* & *Crassitie* uti solet resolventibus, ut nimirum coagulatum illud ex sale & Mercurio cum Sulphure ritè dissolvatur, in quem finem commendat lapidem calaminarem, gummi Arabicum, aliaque commendat.

In Rugositate & Scabritie. In *Rugositate* & Unguium *Scabritie* laudat vapores, qui ascendunt instar fotus ex radic. urticæ minoris; vel sequens laudat:

℞. *Farinæ hordei*,
siliginis aa. ℥ i.
Pirolæ,
Agrimoniæ
Centaureæ,
Prunellæ aa. ℥ ß.

Aqua puræ quantum sufficit pro decoctione. Aut illinit sequens:

℞. *Ol. ex Iunipiris* ℥ i.
de spica ʒ ii.
laterini ʒ vii.

Fiat Mixtura.

Ungantur Ungues hoc unguento.

In Coloris mutatione. In *Coloris Vnguium mutatione* commendat Tincturam lapidis scissi, vel sequens:

℞. *Camphoræ* ℥ ß.
Sigilli Salomonis ℥ ii.

destillat, postmodum linteo hac madefacto parum inungit lavatque Ungues.

Curvaturæ ac *Vnguium Scissurarum* cura, juxta ipsum, fieri debet seq. modo. *In Curvatura.*

℞. *Rad. urticæ minoris* ℥ vi.
Raponticæ ℥ iii.
consolidæ regalis ℥ i ß.

Aquæ puræ q. S. est pro Decoctione.

In Decoctione superpone Ungues, & olla sit optimè cooperta, ut vapor ungues meliùs tangat, hoc fac singulis diebus quater aut quinquies, postea purgabis sanguinem, uti sequitur.

℞. *Gamandreæ*,
cichoreæ aa. q. v.

bulliant in optimo vino. Hanc potionem dicit rectificare sanguinem. Vel in forma unguenti sequens applicetur.

℞. *Petrolei*,
Axung. cati silv.
cervi,
taxi aa. ℥ ß.

M. f. Unguentum super carbones manè & serò illine.

In *Casu Vnguium* omnia ea approbat, quæ extrinseca accidentalia avertunt, laudibus extollit oleum quercinum circa radices unguium illitum, vel axungiam catti, vel oleum de coste, de granatis, & quæcunque alia, quæ modicè astringunt, applicat quoque hoc in casu realgar & talcum. *In Casu.*

In *Porro* ab incisionibus & corrosivis aquis abstinet, & seq. commendat. *In Porro.*

℞. *Oleum ex baccis Iuniperi*.
Besonnæ, *Agarici* aa. ʒ i.
fellis bovis q. s. pro unguento:

Unde dies & noctes linteolo, quo magis triveris eo melius efficiuntur nigri siccanturque: post oppodeltoch ad 4. vel 5. septimanas utere.

Vel:

℞. *Realgaris* ℈ i.
Olei vitell. ovor. ʒ ß.
calcis exstinct. q. s. pro unguento.

§. 15. *Helmontius* ad *Inæqualitatem* & *Cras-*

Helmontii curatio unguium Inaequalitatis, Crassitiei, Rugositatis ac Scabritiei. & *Crassitiem*, ut & *Rugositatem* & *Scabritiem* Unguium corrigendam eo intendit, ut spissior ista accretio resolvatur, & alliciatur latex purior ad ungues, in quem finem commendat tanquam arcanum axungiam muris, saepiùs unguibus illinendam.

Vnguium Coloris mutationis. In *Vnguium Coloris mutatione* omnia ea commendat, quae laticem purificant, & interiùs mucaginem abluunt, & sic ungues nitidos reddunt; in quem finem commendat interna sudorifera, externè verò fel leporis. Si verò à sugillatione fuerit, laudat ea quae in hoc affectu jam deteximus.

Curvatura Fissurarum. Casus. *Curvaturam*, *Fissuras* & *Casum* iisdem curat remediis ac praedicti Authores fecerunt.

VVillisii Cura in unguium Inaequalitate, Crassitie, Rugositate ac Scabritie. §. 16. *VVillisius* in omnibus suprà descriptis affectibus exhibet medicamenta, quae succo nutritio fluidiori, volatiliori, & dulciori reddendo conveniunt. Quoad externa verò ea ipsorum singulis juxta variam liquoris Diathesin affectusque naturam administrat.

Inaequalitatem, *Crassitiem*, *Scabritiem* & *Rugositatem* sanat Empl. de cera, pice aut resina, vel etiam mastiche imposito; ut prioribus decrescentibus novi aequaliores succedant. Si fortioribus sint detrahendi, folia ranunculi applicata approbat, uti & arsenicum cerae admixtum.

In Coloris mutatione. Quum *Coloris mutatio* in hoc casu à sugillatione fiat, Author medicamenta sanguini dissolvendo appropriata praescribit, qualia sunt catapl. ex farina fabarum, foenigraeci, pulv. cymon. croc. vel catapl. ex melle, nucl. nuc. & sale, item oleum coctum raditis bryoniae, & unguentum de Alabastro.

In Curvatura. *Curvaturam Vnguium* corrigit Emplastris emollientibus, qualia sunt Empl. Diachyl. de mucilag. &c.

Fissuris Vnguium medetur Emplastro ex colophonia, terebinthina & thure.

In Casu. Ars Medica in *Casu Vnguium* nullum auxilium afferre novit, radix enim Unguis absumta nullis remediis reparari potest, novusque est expectandus, qui ex radice in carne contecta repullulet.

Sylvii cura in unguium Inaequalitate ac Crassitie. §. 17. *Sylvius* ad curandam *Inaequalitatem* ac *Crassitiem Vnguium* in eo occupatus est, ut *humor* peccans ac viscidus corrigatur medicamentis incidentibus & attenuantibus, seu sale volatili praeditis tum internis, tum externis. Et si simul copia peccent hi humores, evacuentur per phlegmagoga tum communia, tum maximè Chymica, Mercurium potissimum dulcem. Externè verò commendat spiritum vini cum oleo aromatico, vel balsamo sulphuris, maritatum, saepiùs *Vnguibus* applicatum.

In Rugositate, Scabritie ac Coloris mutatione. *Rugositatem Vnguium* ac *Scabritiem*, item *Coloris commutationem* quod spectat in curatione cum aliis consentit.

In Curvatura ac Fissuris. *Curvaturam* & *Fissuras Vnguium* curat ungues à siccitate rigidos emollientibus, ut unguento Dialtheae, axungia caponis, & id genus aliis remediis.

In Casu. In *Casus Vnguium* cura Author cum VVillisio consentit.

Cartesianorum ratio curandi Vnguium Inaequalitatem & Crassitiem. §. 18. *Cartesiani* ad *Inaequalitatem* & *Crassitiem Vnguium* varia destruentia, resolventiaque adeoque ab ipsa quiete ad motum excitantia adhibent, ut sunt spiritus vini, calcis viv. sal. armoniaci, sed cùm haec vix sufficiant, ad cultrum accedunt, ut Vngues tamdiu rodantur, donec aequales & tenues reddantur.

In *Rugositate* ac *Scabritie* commendant medicamenta aliquantum pinguia, quibus anguli haberentur, & rigiditas unguium cornuum flectatur, ut sunt butyrum recens, lardumque ungu. Dialth. &c.

Curvaturam ac *Fissuras Vnguium* corrigunt medicamentis particulas habentibus teretes, lubricas, vim angulorum eludentes, quae fibris unguium irrepentes, & Fissuras replentes, efficiunt, ut vis illa angulorum scindentium valdè minuatur, & benigniores particulae succi nutritii admittantur, fibras denuò

nuò glutinantes, quod præstant omnia Medicamenta mucilaginosa, & blandiora ramosa, particulas acutas invifcantia & hebetantia, imprimis linimentum ex butyro recenti insulso, cum creta & camphora, vel unguentum aureum.

In *Vnguium Casu* commendant eadem & alia in ulceribus ipsis solemnia, ex Saturno, Tutia, &c. parata, spir. vin. camphor. aliaque remedia acidum absorbentia, mitigantia & hebetantia, alibi jam dicta, & inferiùs adhuc dicenda, adhibent.

Cura inæqualitatis ungū secundum Nostram methodum. §. 19. Quoad *Nostram* sententiam, cura in *Vnguium Inæqualitate* consistit in eo, ut emolliantur & dein abradantur; ad emollitionem varii fotus, cataplasmata, unguenta, olea, succi, &c. applicari possunt: Emplastrum ex cera, resina, mastiche, & succo heder. arboreæ egregium erit, nec Empl. nostrum de Thea & spermat. ceti, vel de Labdan. contemnenda sunt. Si hisce medicamentis & rasioni non cedant, ad fortiora accedendum est; & quidem corrosivis, ut sic prioribus decrescentibus novi æqualiores succedant ungues, in quem finem conducet aqua nostra corrosiva Mercurialis, qua sola imposita statim decidit unguis. Sed semper durante cura unguis ab aere muniatur, facilius enim tunc recrescunt. Rarum est quod nuper in filio 12. annorum Illustris alicujus Baronis observavi, cui ungues non crescunt, sed succus nutritius unguibus destinatus ad partem carneam transit, & ibidem tumorem instar clavi producit.

Crassitiei unguium. Vix *Crassities Vnguium* aliis remediis curari potest, quàm abrasione sæpiùs cultello instituta, vel illinantur elix. vitæ nost. d. vel spir. matrical. vel aq. Regin. Vngar. tunc facile recrescere solent ungues, & vix impediri potest, ne iterum incrassescant ungues, alluente sc. novo succo nutritio.

Ad *Crassitiem* hanc *Vnguium* impediendam commendamus etiam varia Emplastra, imprimis istud quod solemus parare ex cera, pice, thure, mastiche, succo anagallidis, quod continuò super unguem gestandum est, vel Empl. Cinnabarinum nostrum.

Vnguium Scabritiei & Fissuræ. *Vngues Scabri* vel *Fissi* vix redintegrari aut æquales fieri possunt, sed procrescentes tandem cadunt, quod ut meliùs fiat, neque alii similes succedant, sequentibus uti solemus, vel si adhuc subsistunt, ut auferantur, applicari solemus Empl. de Labdano, vel applicetur cera cum mastiche liquefacta, vel spirit. matricalis, vel fiat cerat. ex colophon. terebinth. addito sulphure, camphora, & sale armoniaci. Empl. Vigon. cum quadruplo Mercurii. Inter fortiora Vngues scabros detrahentia commendantur varia medicamenta caustica imposita, quibus tamen cautè incedendum esse. Author ero, ne tubulos illos fibrosos nimis irrites & discindas: sic quidam Empiricus oleo antimoniis ungues tollere conatus est, inde verò puero 12. annorum pessima symptomata acciderunt, caput dolebat & lachrymæ continuò involuntariè ex oculis effluebant.

Vnguium Coloris mutationis. Si ungues *liveant* ob pallorem corporis, vel si maculam nigram contineant ob sugillationem sub ipsis factam, cùm hi colores non in ipsis, sed in substrata carne existant, & per ipsos pellucidos tantum transpareant, non alia cura, quàm in pallore ac sugillatione revelata fuit; his quoque assignanda est, quòd si ungues *nigri* existant, prout apud *Bartholinum in Act. Hafn. T. 1. p. 64.* exemplum exstat, nulla superest cura æthiopibus. Quod puncta vel maculas unguium albas attinet, cùm longævitatem hominibus portendant, & jam præjudiciis his occupati homines sint, potiùs intactæ relinquendæ, quàm attingendæ sunt, cùm Medicus in vili tali morbo artem suam sæpiùs prostituere cogatur. De quibus, ut & de

 Hh Den-

Dentium sera regeneratione vide *Helmontium*, qui nugas has innanes optimis instructus rationibus & experimentis rejecit, non decet enim rationalem Medicum hisce aliisque præconceptis opinionibus fidem adhibere.

Curvatura unguium. Quod si experimentum Celeberr. *Boyle & Papini*, Profess. Marburgensis, ad ossa mollia reddenda institui possit in vivis hominibus, in Medicina egregium præstaret usum, imprimis etiam ad ungues emolliendos & planandos, sed cùm hoc non possit fieri, ad Medicamenta accedere cogimur, commendamus etiam hic varios fotus, limenta ac Emplastra, nec contemnimus spirituosa unguibus sæpiùs apposita, huc facit præ aliis spiritus Matricalis, Terebinthinæ, vel Empl. Diachyl. de mucilaginibus, de Thea, de Labdano, de Cinnabari, vel etiam Norimbergense, unguis etiam diu in lacte in quo flores chamomillæ & meliloti cocti erant, detineatur, qui fotus diu continuandus est, vel decocto malvæ fovendus, vel pro re nata aliquomodo radendus est; si malum fuerit ab Elephantiasi nullam admittit curam.

Casus. *Casus* Unguium cura in eo consistit, ut Medicus bene advertat, à qua causa casus fuerit productus, si est ab ulcere, illud priùs, ritè curandum est balsamicis ac spirituosis, in quem finem præ aliis balsamum nostrum divinum commendamus; si verò casus oboriatur à particulis acribus corosivis, succo nutritio permixtis, sanguis ac succus nutritius priùs ab ipsis liberandus est, per decocta & Essentias lignorum, Antimonii, aliaque sudorifera balsamica, Elix. antiscorbut. nostr. spir. matrical. Si à Lue Venerea malum ad Mercurialia sæpè transeundum est, ut corrigatur istud acidum-acre, in Lue hac ubicunque abundans: itidem conducent sal vel spiritus Guajaci, Sassafras, Sarsaparill. decocta lignorum, essent. Antimoniis, & sexcenta alia alibi dicta. Decidentiam unguium, si necesse est, accceleramus scalpello, eum molliter separando, atque emplastr. de ammon. bdellio aut galbano imponendo. Ungue sublato, quo novus citiùs succrescat, digitale ex cera virginea, sæpe renovandum imponatur.

Reduviæ Cura. *Reduviæ* primò diligenter amputentur, dein detineantur digiti in vino adstringenti, in quo bullierit cupressus, & parum aluminis, nam hujusmodi ablutio ita constringit, ut postea non facile renascantur pelliculæ istæ Reduviæ, quoque nomine insignitæ.

CAPUT IV.

De Morbis Tibiarum, Roseolis nempe Saltantibus, Zostere, & Thymo.

§. I.

Roseola Saltantes. Affectus Manuum Pedumque persequentes, reperimus affectum, qui percrebuit, & cui *Roseolæ Saltantis* nomen imposuerunt Majores nostri, quæ est pustula subrubra, fœculenta, & recondit tuberculum, quod tactu fabæ vel lupini magnitudinem ac formam repræsentat, dolore se declarans, sæpè & ulceratam pustulam comitem habet. Roseolæ dicuntur, quòd rosarum formam & colorem præ se ferunt, vel quod rosidas quasdam inspersiones repræsentant. Dicuntur autem Saltantes, seu Salturiciæ, quòd Tibias privatim occupare consuetæ, per dolorem faciant ut stantes & iis vexati homines salturiant, i.e. tibiis alternè sublatis aut terra pressis crebrò agitentur. Saltantes hæ pustulæ indefinitis ac incertis sedibus inhærescunt, vagisque excipiuntur locis.

Zostere. Alter Tibiarum affectus *Zostere* dictus, aliis vocantur *Zona*, & habetur pro Herpetis specie, quæ occu-

occupat Tibiam, & illam quidem regionem, ubi homines Zona se cingere solent, unde & aliis *Circinus* appellatur, vocatur & *Zwerip*, *Helmontio* aliisque *Zinzilla* dicitur: Flandri & Batavi vocant *den roden Vmloop*, Germanis dici potest, *der feurige Vmblauff*.

Rarissimus est hic affectus, ex Veteribus enim præter *Scribonium*, *Apuleium*, *Marcellum*, & *Plinium* nemo ejus meminit. *Ioh. Langius Epist. Med. l. 1. Epist.* 32. Sub alterius cujusdam erysipellatis, & quidem perniciosi specie, quæ à Cingulo *Swerip* appellatur, eundem quoque depingit & binis exemplis demonstrat. Affectus ergò hic meritò vel ad Herpetem vel Erysipelas referri potest, quia unus idemque est affectus, utriusque eadem essentia, unaque causa, unaque curandi ratio, discrimen in eo tantùm consistere videtur, quod Erysipelas in uno loco plerumque persistat, in volatica autem seu Zona rubor priorem locum sæpè deserit, ulterius tamen progreditur, locaque vicina invadit. Liquor quoque Zonæ est acrior ac subtilior, tubulosque subtilissimos occupat, quàm fieri solet in Herpete & Erysipelate.

Thymus. *Thymus*, aliis est verrucæ species, Veteribus verò tumor parvus, asper, subruber & oblongus, qui si abscindatur major effunditur sanguinis copia, quàm pro magnitudine tuberculi, & non solùm in ano extuberat sed & inter coxas. Nomen autem habuit à summitate vel cacumini Thymi herbæ. Porrò cùm multùm increscit Thymus, in *συκώσεις* abit, ficosas eminentias Veteres appellant, quarum duas esse dicunt, malignas, & malignitatis expertes; *Thymum* verò hic tractamus, qui Tibiam occupat.

Differentia Roseolarum Saltantium. Sunt qui Roseolas Saltantes cum Pernionibus confundunt, non ergò sunt Chymethla Græcorum aut Perniones Latinorum. Nec sunt Terminthi *Galeni*, Roseolæ enim sunt pustulæ latæ potiùs quam phyma ac tuberculum. Terminthi verò phymata sunt ac tubercula elata supra cutem, & rotunda non lata, & fusa, suntque supernè pustulata. Roseolæ noctu imprimis molestissimæ sunt, quod de Terminthis non observatur. Hinc sunt qui existimant, *Hipp. lib. 6. epid. comm. 2. Sect.* 30. per hæc indicasse Roseolas Saltantes: *Latæ pustulæ non admodum pruriginosæ quales Simon hyeme habebat, qui cùm ad ignem innungeretur, aut calida lavaretur, iuvabatur, vomitus non iuvabant, puto si quis calida fomenta adhibuisset, utilitatem percepturum*. Roseolæ sunt vel lenes, breviores, & curatu faciliores, quæ per se ipsas discedunt appropinquante vere, quæ hyeme fuerunt ortæ; aliæ verò sunt superiores dictæ, quæ manuum articulos, & internodia afficere consuetæ sunt pruriginosæ, ac de uno in alios digitos, deque sinistra in dextram manum vagæ, in metacondylis verò natæ ad extremum discessum ungues ab radicibus plerumque divellunt, proprietates nempe, quæ in alteris non percipiuntur. Affectus Roseolæ dictæ cum plerisque vitiis extimi corporis conveniunt, similis enim est Terminthis, latis Exanthematis, Esseris, Benat noctis, sic & Syphilia tubercula sunt Inflammatoria, noctuque perdolentia, quæ manus pedesque & eminentes omnes corporis partes occupare solent, ad quæ accedunt maximè Roseolæ, accedit & Podagricos quædam sors, quæ jam dictas Roseolas, per exsuscitatos manibus pedibusque nodulos rubeolas, & affligentes æmulantur, sed Roseolæ non articulos tantum, sed & mediam Tibiam occupant, quæ etiam utplurimùm pueris, & maximè puellis contingunt, nec non fœminis junioribus, præsertim iis quibus menses non ritè fluunt. Si grandioribus id eveniat, apparente quidem imagine Roseolarum, non tamen erunt veræ Roseolæ, plurimum

enim Syphilidos, & hoc germen, verrucosam simul, & impetiginosam vitii formam referens, quam ex deleteria sua causa sedulus indagator facilè deprehendet.

Pars affecta. §. 2. *Pars* horum morborum affecta utplurimum est Tibia, & varii sunt liquores per hanc circulantes, Græcis dicitur Tibia κνήμη, est tota cruris inter talum & genu in interiori parte sita, cujus Tibiæ pars anterior tenuis & carnis fere expers *Ocrea* vocatur, posterior verò carnosa pars *Sura* appellatur. Roseolæ crura Tibiasque potissimùm affligunt, Zoster verò Tibias non tantùm, sed imprimis Zonam, seu eum locum ubi Cingulum in Tibia gestare solemus, unde & nomen habet, occupat: sic etiam aliquando femora ad genua usque, brachium, & manus aliaque corporis loca sub alio tamen titulo afficere solet. Thymus hic etiam Tibiam tantùm occupat, cùm aliàs etiam alia possideat loca.

Roseolarum Saltantium. Diagnosis §. 3. Nunc pergimus ad horum affectum *Diagnosin*, & quidem primò *Roseolarum*, quarum non una est apud omnes Practicos facies, sunt qui putant esse macularum modo cutem Tibiarum supremam lambentes, & efflorescentes, iterumque evanescentes. Ad Suppurationem, me judice, aliquando perveniunt Roseolæ. Signum Pathognomicum habetur, quòd noctu invadant & exasperentur. Insolens quoque & singularis apparet forma tumoris, qui Roseolarum Saltantium promeritus est nomen, est tumor intra sua limina, non verò ut alii extra, circa septa sua latiusculum, sed uniforme latet tuberculum, quin potiùs tubercula plurima simul coacervata, singula suis latebris involuta, ob id autem quod unitate contenta non sint, ob id ipsum à Veteribus Roseolæ numero plurium sunt nominatæ, singula pressulam referunt rotunditatem, adeò ut apprimè fabis *Cornelius*, & alii Lupinis æquipararint, visentur in inspectione radii quidam ex albo rubescentes, quas sanguineas fibras dixeris, per cutem translucentes, & maximè alterantur, luculenterque turgescunt, ubi per noctem dolor simul incurrat. Roseolæ hæ ut plurimùm ad hyberna tempora facilè erumpunt, & iis Scorbutici ac Cacochymici sæpiùs afficiuntur.

Zosteris. *Zostere* cognoscitur ex eo, si cutis fuerit exasperata instar Herpetis, in ea regione media Tibiæ, ad quam homines Zona se cingere solent.

Thymi. *Thymus* autem cognoscitur ex exuberantia in Tibia oborta, Thymi florem referente & figura morum.

Galenicorum opinio de causa Roseolarum Saltantium. §. 4. *Galenici Roseolarum Saltantium causas* varias enumerant, & quidem ante omnia è quatuor humoribus cunctis, quorum vitio morbus emergat, maximè verò à sanguine vitioso abundante deducunt causam, quod hi affectus plurimùm in calidis atque humidis ætatibus, habitibus, &c. visatur, quæ maxime ad sanguineam exuperantiam accedunt. Post sanguinem, esse quoque aliquando pituitam in causa, statuunt, quæ non difficilè congeritur in fœminis & albidis corporibus. At neque rejiciunt bilem, quæ vellicatum aliquem, & acrimoniam præ se ferat, quia ob pruriginem, & dolorem saltare faciant homines Roseolæ. Multò verò maximè derivant à melancholica portione, præsertim aliqua parte retorrida, cujus & malignus mos, & fuscus color, & pertinacia sæpe observantur. Itaque nullum excludunt vitiosum humorem, sed omnes aut plures confluere ajunt, sæpè, & sanguini nonnihil viscidæ pituitæ vel ichoris admistum esse contendunt. Evidentiores ipsis causæ sunt hujus morbi, aeres, aquæ & loci, maximè cùm ad frigidam ac humidam exuperantiam exorbitent. Hunc ergo affectum populis dicunt esse Endemium, potissimùm

ſimum verò Neapoli frequentem, propter loci ſitum & victum inordinatum, & quia Lues Venerea ſeu Neapolitana ſolennis eſſe ſolet, & quaſi initia ſua ibidem petiit. Inter cauſſas remotiores etiam referunt ſuppreſſionem ſuperfluorum, unde fœminis morbum hunc eſſe ſolennem, contendunt.

Modum generationis Roſeolarum quod attinet, earum puſtularum in aperto corporis generationem aperiit *Galenus ipſe ad libr. 6. Epidem. text.* 30. dicens: Egerminant puſtulæ natura corporis altiores ſedes repugnante, ut nonnunquam per excretionem, ita & per depoſitionem ad cutaneas partes, ſubtiliores ſiquidem, dilutioresque ſuccos extenuans natura diſcutit; craſſioribus autem cuti, ſed potius pelliculæ, quæ epidermis vocatur, utpote denſiori inhæreſcentibus *puſtulæ* exoriuntur, idque magis incidit, his qui denſiore ac duriore cute ſunt, difficilis eſt enim per ipſam pinguiorum tenaciorumque ſuccorum tranſitus.

Zona ſeu Zoſteres; Zonam ſeu Zoſterem *Galenici* communiter bilem flavam in partem illam Tibiæ, ubi Zona ſe cingere ſolent homines, effuſam accuſant, remotiores verò omnia ea dicunt cauſas, quæ bilem augere poſſunt.

Thymi. ***Thymum*** verò dicunt eſſe à pituita viſcida, aliquando cum melancholico humore commixta, & ad Tibiam delato, ibidemque ejusmodi tumorem producente.

Paracelſi ſententia de cauſa Roſeolarum Saltantium. §. 5. *Paracelſus* Roſeolas Saltantes ex ſale minerali deducit, & quidem in loco Tibiæ cumulato, ubi ejus centrum figitur, ibidemque pruritum & dolorem excitat, & ſæpè materiam peccantem eſſe ſal aluminatum ab aeris elementis extra ſuum chaos expulſum ad cutem ſecundùm aereorum expulſivorum operationem.

Zoſterem verò eſſe conſumptum ſal vitriolatum, hoc primum in rubedinem & corroſionem, aliquando in ulcerationem tranſit, locus ejus eſſe dicitur inter genua & calces circumcirca crus, ibidem enim juxta ipſum eſt Morbus Mercurialis. Notata etiam quamvis vitriolatum ſal Morbum efficiat, eſt tamen ipſa minera Mercurialis tantùm à qua proprium receſſit balſamum, & liquor ſalis, ejuſque ſpecies pro quantitate receſſus demonſtrantur.

Thymum à ſale ſtiptico in Tibia ſuccum nutritium coagulante eſſe contendit.

Helmontii opinio de cauſa Roſeolarum Saltantium; §. 6. *Helmontius* cauſam *Roſeolarum Saltantium* in acido conſiſtere, ait, cum latice ad Tibiam delato, ibidemque tyrannidem ſuam exercente.

Zona. ***Zonam*** verò ſeu *Zoſteren* ex ira Archæi eſſe contendit, & ſimul eſſe Apoſtema igneum, circa Tibiam, ubi homines cingulo ſe muniunt, contendit.

Thymi. ***Thymum*** verò eſſe puſtulam pruriginoſam ex latice incraſſato, & circa Tibiam ſtagnante.

VVilliſii ratio de cauſis Roſeolarum. §. 7. *VVilliſius Roſeolas Saltantes* deducit à liquore acido-ſalſo, & à ſanguine permixtis: ſanguis enim in parte remorans à ſucco nerveo in carnem protuberantem commutatur: ſerum verò ſuperiora petens, & ob viſciditatem evaporationi inhabile exiſtens, in cutis poris aggeritur, ibique ſtagnans corrumpitur, ac putreſcit.

Zona; *Zoſteren* derivat à ſale abundantiori atque fixiori, qui per arterias ad glandulas militares cum ſanguine appellens, & per eas ab ipſo ſeparatus, in anguſtioribus cutis poris illa in regione Tibiæ, in qua cingimur, colligitur, atque coacervatur, & aggerie ſua puſtulas in ſuperficie excitat.

Thymi. ***Thymum*** procreari cenſet à copioſiori ſucco alibili ſanguinem admixtum habente, & in quadam Tibiæ parte ad eum excipiendum diſpoſita aggeſto, ibidemque à ſucco nerveo in carnem illam ſuperfluam efformato.

§. 8. *Sylvius in Roſeolis Saltantibus*

Sylvii opinio de causis Roseolarū Saltantium. *tibus* accusat acidum acre pustulam in Tibia excitans. In *Zona* verò accusat solam bilem sine sanguine in partem illam in qua cingulo se cingunt homines effusam & eruptam, illamque acrimonia sua vexantem & malè afficientem, unde ex conflictu dolor excitatur.

Thymi. In *Thymo* accusat acidam pituitam in Tibia tuberculum excitantem.

Cartesianorum iudicium de causa Roseolarum Saltantium. §. 9. *Cartesiani Roseolarum Saltantium* causam deducunt à part culis acutis & oblongis seu salsis, vel cum succo chylosiore ex sanguine per arteriolas, vel cum lympha per ramulos lymphaticos Tibiæ tubulis illatis, quarum figuræ minime respondeant poris & interstitiis fibr llarum ejus: proinde pori à particulis istis pervertantur, & fibrillæ nimis distendantur, unde pustulæ in Tibia emergant, & dolorem maximum inferant, spiculis suis acutis membranas vellicando.

Zosteres. *Zosteren* seu *Zonam* derivant à succo quodam multis particulas angularibus imbuto, sive acido glandulas cutaneas, circa eam Tibiæ partem, qua Zonam gestare solemus, obstruente, easdemque in tubercula quædam distendente, *Zonam* oriri volunt.

Thymi. *Thymum* verò *Cartesiani* produci volunt, quando particulæ istę acutæ à crassioribus obtusangulis, quibus succus nutritius simul scatet, adhuc in Tibia parte detinentur & opprimuntur, quæ tamen temporis tractu ab acutioribus arrodi, attenuari, sicque vinci & pari modo acui possunt.

Nostrum iudicium de Roseolis Saltantibus. §. 10. Perceptis ita sufficienter aliorum judiciis, jam demum & *nostrum* de affectuum horum causis liberum dabimus judicium. *Roseolarum* igitur *Saltantium* causam dicimus esse acidum succos per tubulos Tibiæ circulantes coagulans, relicto tuberculo magnitudine fabæ vel lupini, maximum dolorem inferens, succorum enim particulæ salinæ pessimè figuratæ, per tubulos Tibiæ transire nequeunt, quia hæ per motum ex massa sanguinea vel lymphatica segregata, duntaxat densiùs agglomerantur, ut circa tubulos Tibiæ stagnent, & hasce *Roseolas Saltantes* inferant.

De Zona. *Zosteres* verò aut *Zonæ* causam itidem deducimus ab obstructione tubulorum, si enim Tibię tubulorum obstructioni interdum glandulæ miliares minutissimæ, quibus cutis maxima ex parte contexitur, obstruantur, & succus, circa eam partem Tibiæ, qua cingulo cingimur, stagnans & evasatus, mediante acido & alcali incalescat, nonnihil elevantur, tubercula minima, seu pustulas cum rubore partis efficiant, quæ etiam ob jam dictam effervescentiam inter alcali & acidum multùm pruriunt, inde instar Herpetis species Zostere seu Zona oboritur.

De Thymo. *Thymum* quoque esse ab acido viscido ac coagulante, & sępè à sanguine in Tibiæ tubulis coagulato, vel succo nutritio non ritè assimilato, & speciem floris Thymi exhibente.

Prognosis Roseolarum Saltantium. §. 11. Et hæc de causis sufficiant: haurienda jam *Præsagia*. Roseolas neminem ad interitus pericula perducit, si Hipp. fides adhibenda 1. Epid. Sect. 3. ajens, nocturna non admodum lethalis, verùm longa. Sed tamen in Arthritim & membrorum languores sæpè finivisse, observarunt Veteres, qui itidem notarunt, in ulcus etiam sępè transmigrasse latam hanc pustulam, fomentis acribus & salsis incautè fotam: sunt autem morbi more cum obsesso corpore semper longę. Sed cùm hic affectus rarissimè hisce in locis occurrat eapropter non operæ prætium duximus ampliorem prognosin proponere.

Zona. *Zona* seu *Zostere* est affectus non negligendus, sæpè enim in exulcerationem transit curatu difficilem, & omnis prognosis Herpetis & Erysipelatis huc applicari potest.

Thy-

Thymi. *Thymus* facilè ob acidum, quod haud ratò nimis corrosivum ob stagnationem reddi solet, in Cancrum transit.

Diæta. in Roseo- §. 12. *Diætam* quod spectat, in his *Tibiæ* affectibus ante omnia eò respiciendum est, ut aer eligatur calido-temperatus, in iis enim locis ubi minimus est solis lucisque collustratus, & in ea regione in qua etiam pluviosa nimiùm est anni pars, & sæpè austrina constitutio, hinc Affectus; Roseolæ Saltantes dicuntur esse Neapolitanis solennes, prout testatur M. A. SEVERINUS, in qua urbe propter celsitudinem ædificiorum, quæ se proximè, id est, pauca loci intercapedine spectant nulla Solis adest collustratio. Quibus causis accedit & victus crassus, ex carne bubula & suilla, ex omni brassicæ genere, & ex salsis cibis acidisque, ac piscibus quibus abutuntur incolæ. Eligatur ergò victus euchymus & eupeptus, lacteus & dulcis, qui optimum in se continet succum nutritium, vitentur carnes & pisces minùs bonæ notæ, omnia nimis salsa, acria, saccharata, acida; Omnes fructus horatii, legumina quæque, fugienda. Item brassica capitata more Germanorum sale condita, quæ maximè est noxia, quamvis plures est ignorantia ea delectantur, & ob purgationem quam excitat, amant, sed falluntur & sæpe inde magnas corporis sui luunt pœnas. Cerevisia non defæcata, item omnis potus glacie refrigeratus per quam noxius existit, è contra potus calidus Theæ vel Caffeæ egregius & perquam utilis est, si simul reliqua potulenta non assumantur nimis frigida, si enim à potu Theæ solamen exspectare quis velit, omni potui frigido renunciare debet, alias plus noxæ, quàm emolumenti experietur. Somnus & vigiliæ sint moderata. Motus sit corporis conveniens, nocet verò quies & otium, inde enim fiunt cruditates, obstructiones, cacochymię, cacochyliæ, & foyetur cacoethia. Alvus & menses in fœminis consueto ordini respondeant.

Animi affectus immoderati omnes abigendi, maximè enim nocent Venus, Ira, Bacchus, mœror, sollicitudines.

§. 13. Veteres *Galenici* præsertim *Roseolarum Saltantium* Curationem sequenti aggrediuntur appatatu. Primò Diætam præscribunt congruam, dein corpus evacuant *purgatione*, per quam delinquentem humorum qualitatem expugnant, & *Venæsectione* cujus ope plenitudinem exhauriunt, quam tamen plures non admittunt, qui causam Roseolarum magis in pituita & humore melancholico ponunt. Si mas sit, è brachio vel manu sanguinem detrahendum esse volunt, si verò fœmina è pede. Inter Cathartica eligunt phlegmagoga & melanagoga, ex his autem præcipuè laudant mel rosarum solutivum, & Serapium de polypodio, confectionem Catholicam *Arnoldi* & Regis Hamech', quæ pro virium, habitus, ætatis & regionis modo plus, aut minùs commiscent & offerunt Serapiis præparantibus ad hæc ordinatis è cortice citri, & è succo fumariæ cum aqua melissæ vel buglossæ. Post hæc viscera corroborant, in quem finem exhibent tanquam specificum genistæ flores saccharo condita, sunt autem & qui decoctum lenticulæ cum melle dicant satis benè fecisse. Plurima verò pars polypodium prædicant, optimè juvare, quod humores crassos lentosque terget, digerit, siccat, bilem atram, & pituitam vel crassam, vel lentam purgat etiam à juncturis, hinc & Sennam exoticam minoris non faciunt. In attemperandi facultate primum afferunt centaurium majus à divino *Chirone* primo quidem Chirurgiæ, at non secundo Pharmaciæ Magistro inventum. Magni quoque ab ipsis in Roseolis existimatur Smilax, rubus nempe Indorum viticulosus. Ex *Galenicorum cura in Roseolis Saltantibus.*

quibus Medicamentis compositum unum & alterum parant, ex. gr.

℞. *Centaur.* ℥ iii.
polypod. ℥ i ß.
senn. ℥ i.
Coq. in ℔ vi. aq uæ commun.

Colat. detur, quale potus genus per tres vel quatuor hebdomadas hauriendum esse dicunt. Vel sequentem axhibent Serapium, ex anguibus cervinis paratum,

℞. Anguem cervinum ętate media ac bene habito corpore in arcula ligneola, quæ furfures ac salem receperit, aliquandiu conclusum, capite & cauda podice tenus exsectis, excoriatum & exenteratum in multas partes concide, & coq. in aqua fontana, quanta suffecerit cum his simplicibus medicamentis.

℞. *Radicis Centuarii maioris vulgò.*
rhapontici succosi in taleolas præsecti ℥. iii.
smilacis asperæ contusarum ℥ iii.
polypodii quercini ℥ i ß.
buglossi,
endiviæ,
cichorei,
graminis,
asparagorum,
adianthi,
asplen. aa. M j.
rad. glycyrhizæ ℥ iii.
eupatorii,
chamædrios,
scabiosæ,
rad. pimpinellæ,
coronopi,
phyllitidos.
hepaticæ,
betonicæ,
melissæ aa. M j.
plantaginis M ij.
hordei P ij.
uvarum exacinatarum ℥ ß.
fol. senn. or. ℥ i.

Ferveant omnia simul ordine competenti, & succi colatura cum saccharo albo condiatur modo & consistentia Syrupi, qui conclarescat ovi albumine despumato S. A. Dosis ab unciis ℥ iij. ad unc. ℥ vj.

Post hæc ad *Topica* transeunt & ad pustulas has exsiccandas varia commendant exsiccantia sine mortificatione tamen, ut sunt Silphii succus aqua solutus, aut cicuta trita & inspersa. Vel apium cum polenta tritum & illitum laudant, item brassicæ folia trita & imposita, vel alterci folia ex melle trita & applicata. Solanum per se, & cum cicuta viridi, aut olivæ foliis cum aqua coctis usurpant alii, & uvas passas ademptis acinis tritas admiscent, easque splenio illitas imponunt, adianthum quoque ex melle tritum adiiciunt. Alii addunt argenti spumam & sulphur ignem non expertum, pari portione cum aceto applicitum; alii myrtum in lævorem redactum fordium illinitione cum oleo & vino æstimant. Alii herbam quoque sanguinalem, vel viride coriandrum præ aliis commendant, sic & juxta eosdem ulcera ex pustulis facta tollit spuma argenti cum semine fœnigræci mista, sic ut his invicem rosa, atque intybi succus adjiciatur, donec mellis crassitudo fiat. Ex Junioribus Veterum sunt, qui commendant cataplasma ex hyosciami foliis contusis, cum melle mistis, atque ex brassica, apio, & hordei farina concorporatis, vel ex coriandro viridi cum cymis oleæ coctis. Alii ad Roseolas fel porcinum aut bovinum adhibent, hordei farina, vel crassiore item aliqua materia, quæ consentiat, exceptum, interim ad 9. dies oblato plantaginis succo. Sed omnia medicamenta hæc. superare ajunt Chirur-

rurgicum experimentum, quod est *Scarificatio*, tùm ad ipsas Roseolas, tùm ad tibiarum anteriorem faciem, semel aut ampliùs phlebothomo facta, non alia ferme ratione, quàm quæ à *Prospero Alpino* de Medicina Ægyptiorum de Scatificatione vulgata est, à Barbaris plerisque nationibus & Asiaticis exercita, qua Scarificatione, experientia comprobata, in Roseolis his Saltantibus nullum excellentiùs ac præstantius esse scribit *M. A. Severinus*.

In Zona. Ad *Zonam* seu *Zosteren* Veteres *Galenici* instituunt purgationes, & V. S. dein ad Hepar confortantia accedunt, omniaque ea, quæ in Herpete, cùm hujus speciem esse dicunt, conveniunt, hic quoque conducere ajunt. Inter externa Topica referunt cicutam viridem benè tritam & impositam, item sequens Medicamentum:

℞. *Cerussæ* ℥x.
aluminis fissi ℥iß.
Croci ℈i.
Thuris ℥ß.
acaciæ ℥i.
diphrygis ℥ß.
opii ℈i.

Ex aqua teritur, & quùm opus est ex eadem dilutum perungitur.

Vel:

℞ *Galla*,
aluminis rotund.
chalcitidis,
cretæ sutoriæ aa. ℥ii.
mysi,
cortic. malorum,
acaciæ aa. ℥iii.
calcis vivæ ℥xvi.

Mali cortex in aceti sextario uno decoquitur, donec madida fiat, deinde teritur acacia aceto eodem, macerata nocte & die admiscetur, & unà teritur; postea cætera adjiciuntur, & fiunt pastilli, quùm opus est diluuntur aqua. Ad utrumque autem genus vitii, mirificè medicamentum Andronicum facere dicunt.

Thymi curationem in ejus ablatione consistere ajunt, in quem finem commendant Pharmaca consumentia ac resiccantia Thymos, quæ sunt ea quæ communiter curant etiam reliquas verrucas, ex. gr. *In Tymo.*

℞. *Aluminis scissi*,
atramenti sutorii usti,
glutinis aa. ℥i.
squamæ æris ℥vi.

Trita glutine excipiunt, & cum aceto prædissoluto illinunt.

Vel:

℞. *Squamæ æris* ℥i.
Sandarachæ ℈ii.
auripigmenti ℥i.
aluminis scissi ℥ii.

Terunt omnia & cum rosaceo, & ad strigmentitiam crassitudinem redacta largè illinunt, & rasuram linteoli imponunt, atque bis singulis diebus curant & aceto diluta illinunt. Pastillum Arete dictum magni æstimant, item elaterium. Ubi medicamenta frustra adhibentur, accednnt ad ferrum, & volsella radicitùs excinduut Thymos, & post sectionem, quùm magni fuerint, multi ustionem adhibent ad sanguinem sistendum, & regenerationem imposterum prohibendam. Adhibita igitur ustione, curationem decernunt ad perusta; primùm videlicet ea, quæ crustas amovere possunt, applicant, deinde accedunt ad repurgatoria, postea resiccatoria. Crustas autem in talibus removere posse dicunt lac & mel per linamenta adhibita. Quod si scalpello solùm excisi fuerint Thymi, post excisionem siccum sanguinem sistens adhibent, & reliquum curationis ductum resiccantem.

§. 14. *Paracelsus* in *Roseolis Saltantibus* mundativum aeris sequens commendat: *Paracelsi cura in Roseolis saltantibus.*

℞. *Succi cichoreæ*,
Gamandræ aa. ℔.i.
Succi capillorum Veneris. ℔ ß.
Mannæ ℥ii.
Liquoris vitrioli ℥ i.

Fiat

Fiat Mixtura & destillatio per alembicum, usque ad oleitatem. Dosis à ʒi. usque ad tres.

Sequens quoque mucilaginosum remedium applicari vult:

℞. *Liquoris de mumia*,
de mastice,
de caphura aa. ℥ß.
Mucilag. de Fœnugræco,
de psyllio,
de citoniis aa. q. s.
F. l. a. instar Cerati.
Vel:
℞. *Realgaris crystallin.* ℥i.
Olei ardentis ℥ii.
cerussæ ʒii.
M. f. Vnguentum. Circumponatur Sironibus Saltantibus.
Vel:
℞. *Olei lini* ℔ß.
æris viridis,
ceræ ad quartam.
F. Ceratum,
cui superaddantur
Bdellii colati ℥i.
Liga secundùm artem.

In Zona. In Zona vel Zostere commendat præ aliis Sperniolum.

℞. *Spermaticis ceti*,
ranarum,
Cherefolii,
Iuniperi aa. ℥i.
Fiat destillatio in Sole.
Vel:
℞. *Glutinis aquatici* ℥ii.

Destillentur in aquam, cui fimus mineralium imponatur, & bulliant simul per horam, aut donec in formam pultium reducantur, adde.

Caphuræ ℥i.

Fiat Unguentum, quo cum ligetur crus terno quoque die semel per tres septimanas continuando. Postea sæpiùs abluendo mundetur aqua foliorum querci, vel aqua salsa.

In Thymo. Thymum verò curari asserit per corrosivum dulce:

℞. *Olei laterini* ℥i.
de Iuniper. ℥ß.
ex myrrha ʒi.
Misceantur.

Vel:
℞. *Olei laterini* ʒi.
Aquæ aluminosæ ℥ß.
viriditatis salis ad pondus omnium.
Fiat Mixtura.

§. 15. *Helmontius* in Roseolis Saltantibus acidum peccans per saponaria & lixivialia corrigit, sicque affectum hunc curat, omniaque quæ laudat in strumis, hic convenire dicit. *Helmontiana cura in Roseolis Saltantibus.*

In Zona. *Zonam* verò seu *Zosteren* sanari ait aqua vitæ, vel sanguine leporis, odore enim lintei leporino cruore tincti & siccum applicati curari contendit, sic quoque stercus humanum calidè applicari vult, quod una nocte sæpè omne acidum extrahit & necat, ut vix ampliùs deinceps redeat.

In Thymo In *Thymo Talpæ* cruorem, item sanguinem vespertilionis illinendum esse existimat.

§. 16. *VVillisius* ad Roseolarum Saltantium curam se accingens corpus statim expurgat, medicamentaque sanguinem purificantia propinat. Deinde verò parti illinit unguentum ex floribus Sulphuris, butyr. zinzib. pulv. paratum, cum pauco præcipitat. rubr. vel unguent. Ægyptiac. admixto. *VVillisii cura in Roseolis Saltantibus.*

In Zostere In *Zostere* mitia quædam Diaphoretica administrat, partique inungit linimentum ex unguento rosflor. Sulphur, & succ. citri compositum, cui si libuerit addi potest Mercurius sublimatus dulcis ad grana aliquot.

In Thymo *Thymum* curare tentat Author ea propinando medicamina, quæ liquori nutritio fluiditatem conciliant, illumque discutit applicatione gumm. ammoniaci, galbani, aut Emplastr. de meliloto.

§. 17. *Sylvius* in *Roseolis Saltantibus* commendat ad sanguinem & acidum acre corrigendum decocta lignorum, item salia volatilia ex animalium partibus paratata. Externè laudat sal volatile cupri tinctura imbutum, quo quascunque pustulas fœdas & plane malignas feliciter curare solet, vel abluit decocto Guajaci *Sylvii cura in Roseolis Saltantibus.*

jaci & cæterorum Aromaticorum potentium.

In Zona. In *Zona* verò magnifacit lactis cremorem cum creta mixtum, vel aquam calcis vivæ, cum Mercurio dulci decoctam, appositam, item aquam sambuci externè applicatam. Internè sudorifera blanda propinat.

In Thymo. In *Thymi* curatione externè laudat Author gummi Bdellium, Galbanum, Ammoniacum, nec non thus, myrrham, &c. Emplastri forma applicata.

§. 18. *Cartesiani* ad corrigendas particulas salsas & acutas in *Roseolis Saltantibus*, medicamentis uti solent porosis & alcalicis, à quibus priores facili marte possint absorberi, & fibrillæ cutis in Tibia distentæ in statum pristinum reponi, ut sunt oculi cancr., mat. perlar. C. C. f. foc. pp. sal. saturni. Abstergentibus quoque amaris abluunt, & iterum consolidant.

In Zona. In *Zostere* sive *Zona* lympham in glandulis contentam corruptam corrigunt, particulas angulares pungentes & rodentes abigendis internis itidem sudoriferis, & antimonio potissimùm & lignis paratis, quibus succus iste circa Tibiæ cingulum attenuatur, & obstructio glandularum cutanearum Tibiæ solvitur. Locum affectum ubi Zona cingimur, abluunt vel aqua Mercurialia vel decoctis lignorum, aut lixivio ex cineribus quercus, vel sequens illinunt unguentum:

℞. *Vngu. rof.* ℥i.
sacch. saturni ʒß.
ol sambuc. ʒii.
cinnab. nat. ℈i.
antimonii Diaph. ʒi.
M. f. unguentum.

In Thymo. Dum *Thymus* existit, resolutionem & discussionem duri crassique illius succi instituunt, adhibitis topicis gummosis, ex ammoniaco videlicet paratis & galbano cocto, vel etiam pro re nata ad sectionem accedunt.

§. 19. Nos in Curatione *Roseolarum Saltantium*, tali ordine progredimur; internè sudorifera laudamus subtilia, poros cutaneos citò deobstruentia, lympham spissiorem resolventia, & attenuantia, nec non particulas angulares acutas, sive sales acidos acres mitigantia, inter quæ palmam aliis præripiunt spirit. matrical. camph. spiritus volat. oleos. electuarium Diascord. rob. sambuci. Cinnabar. Antimonii, sal. volat. C. C. viperar. Pustulas aliquando aperire jubemus, & aqua theriacali cum Diascordio permixta abluimus, tum unguento aureo, vel linimento oleo hyperic. nostro, calce viva & Camphora sanamus. *Nostrâ methodus curandi Roseolas Saltantes.*

Zonam. In *Zona* vel *Zostere* curanda commendamus blandiora & lenia Diaphoretica ex decoctis rad. Chinæ, santal. citr. Sarsæparill. rob. sambuc. Essent. antimonii spirit. matrical. &c. Externè verò commendamus varia mundificantia lavamenta, ex. gr.

℞ *Decoct. cal. viv.* ℥ vi.
extr. absynth. ʒ iii.
myrrh. ʒ v.
Camph. ʒ ii.
M.

Vel:

℞. *Vngu. rosar.* ℥ i.
sal. saturni ʒ i.
ocul. canc. ℈ ii.
flor. sulph. ʒ ß.
Sal. armoniaci ℈ß.
M.

Vel pulveres aspergendi sunt ex cerussa, lap. calaminar. ocul. cancr. sal. saturn. cret. Cinnab. &c. Omniaque illa quæ describi solent in Affectu Herpete dicto, cùm tantùm loco differant hi affectus.

Tymum. *Thymi* Curationem quòd attineat, cum exsiccandum esse vel medicamentis fortioribus, ut spiritu matricali cum sale saturni, lap. calaminar. Cinnabar. vel aqua Mercuriali, vel balsamo nostro divino, quod hoc in casu generosum est remedium: vel conducet unguent. ex chalcit. pulv. sandarach. alum. ust. terr. Hassiac. succ.

gra-

granat. cum melle appositus. Medicamentis nihil proficientibus, ad ferrum accedendum est, si anabrochismus institui nequit, vel unguentum Ægyptiacum imponendum, donec decidat Thymus; vel ferro candente leviter & successivè eum tangere ac comburere solemus.

CAPUT V.

De Pedis Distorsione, Pernionibus, Clavo, Ungue hallucis sub carne se defodiente, Fœtore pedum, ac Dolore in Palma ac Calce pedum.

§. 1.

NUnc, DEO T. O. M. duce pervenimus ad ultimum *Nostræ Encyclopædiæ Chirurgicæ Rationalis* Caput, & quidem ad *pedes* eorumque *Calcem*, quorum affectus etiam more solito tractabimus, ut nihil ampliùs nobis restet enodandum.

Pedis Distorsio. *Pedis ergo Distortio* nobis est, quando ipse pes ex articulo suo elapsus, vel vi protrusus fuerit à causa utplurimùm violenta vel interna, vel externa, vel in utero matris producta.

Descriptio Pernionū. *Pernio*, aliis Chimelton, Germanis dicitur *die Frostbeulen der Frost* à Veteribus, imprimis *Galeno* describitur, quòd sit mortificatio partium imprimis pedum à nive facta. Alii definiunt Pernionem, quod nempe sit soluta continuitas aut Fissura, vel in detrimentum manuum & pedum hyberno tempore à summis algoribus, producta.

Nos verò Perniones describere solemus, quod sint tumores inflammatorii, nunc cum nunc sine exulceratione, à summo frigore in manuum & pedum utplurimùm extremitatibus aliisque oborti.

Clavi. *Clavus* Germanis dicitur *Aelster-aug, oder Huner-aug* & quidem à forma oculus gallinaceus. Clavus etiam appellatur, quia instar clavi cuti infixus est, qui est verrucæ species, & non tàm tuberculum, quàm callosa est substantia, ad periostia usque penetrans, præsertim ad digitos, & in plantis pedum ex calcei pressu & intertrigine accita: interdum dolore sponte feriens, semper verò ingredienti molesta, à succo crassiore stagnante coagulato ac inspissato utplurimùm nerveo, & periostium pungente exortus.

Unguis hallucis sub carne se defodiens. *Unguis hallucis sub carne se defodiens* est nihil aliud, quàm quando Unguis se carni hallucis inserat, & continuum solvit, ob carnis nimiam excrescentiam, & succi alibilis copiam proveniens.

Fætor pedum. *Fœtor pedum* est ex ipsorum poris expirans odor teter & hircum olens, à miasmatis putridis obortus.

Dolor calcis pedū. Præ reliquis partibus *Pedes* sæpiùs *dolore* affici, arthritici haud interrogati testantur, adeò enim illis familiaris est hic dolor, ut & aliis nomen præripuisse videatur, nec enim facilè quis dolorem Pedum ad Arthritidem non pertinentem, sub nominem Podagræ delineatum reperiet, de quo dolore Podagrico nunc nobis sermo non est, sed de eo, qui vel in palma, vel in calce Pedum contingit, qualem sæpissimè in praxi nostra plurium annorum inter mille ægros observavimus: talem dolorem calcis vehementissimum in ipsa Pedum calce, applicatione Cauterii potentialis sanatum notavit *Guilhelmus Fabritius Hildanus, Cent. 3. Obs. Chirurg. 98. p. 282.* Sic quoque *Iacobus Hollerius* recenset *in Comment. ad aph. 93. f. 4.* cuidam plantam Pedis ita incaluisse, ut eidem comburi pars videretur. Quem dolorem & calorem in plantis Pedum Hectici plerumque sentiunt experiuntque.

Pars affecta. §. 2. *Subjectum* seu *Pars affecta* Distorsionis Pedis est Pes cum suo articu-

articulo. Pernionum verò sunt partes extremæ & à corde remotiores, quæ plerumque aeris injuriis magis expositæ minusque calidæ sunt, ut *Pedes*, manus, imprimis eorum digiti, aliquando etiam aures, apex nisi, labia, Penis. cujus exemplum novimus &c. Ast non tantùm harum partium cuticula, & quod substratum est reticulare corpus, inter cujus foraminula crebriora, microscopii ope conspicua sunt sudoris hæc vascula, patitur, sed & tota substantia fibrosa, præsertim quæ propriè Cutis nomen meretur, ex arteriarum, venarum nervosarum, ac tendinosarum fibrarum extremitatibus contexta, cum pyramidalibus papillulis, ipsis nervis continuis, & cum sudoris vasculis ad Cuticulam exsurgentibus afficitur, quam Cutem Celeberrimus Anatomicus *Dn. Bohn.* sub fasciculo fibroso ingeniosè satis depingit.

Diagnosis. §. 3. *Signis*, pro dignoscendis his affectibus Pedum, adeò multis opus non est, sunt enim per se satis noti, hi affectus, suaque deformitate cuivis se intuenti de facili manifestant, imprimis *Distorsio pedis*, quare paucula tantùm hic addidisse sufficiet.

Pedis Distorsionis. Distorsio pedis incurrit in sensus, cùm pes vel extrà vel intra distortus est, & malum sæpè est à nativitate, vel ab alia causa violenta externa, tunc dolor est circa juncturam intensus, & gressum impedit.

Pernionum. *Pernionum Signa Diagnostica* sunt part s affectæ tumor inflammatorius, cum rubore & dolore, aliquando prurignoso aliquando dolorifico, non intenso tamen, aliquando Perniones exulcerantur, & senies ichorosa effluit. Durante gelu & existente Cœlo clariore, non adeò facilè inflammantur, quàm cùm gelu mitescere, ac cœlum pluviosum vel nive repletum redditur.

Clavi. *Clavi* facili marte cognoscuntur ex tuberculis duris profundius in digitis vel ad latus Pedis latentes, & patent ex relatione ægri, imprimis si præcesserit fortis calcei nimis angusti pressio. Patet etiam clavus inde, quòd centrum quodam velut foramen habeat, forma sit rotunda, & instar clavi fixus.

Unguis hallucis sub carne se defodiens cuilibet aspicienti in conspectum se tradit, cùm nempe hallucis Unguis cum dolore maximo, & sæpè inflammatione intensa, se carni protuberanti insinuet, tubulosque ac fibrillas dilaceret. *Unguis hallucis sub carne se defodientis.*

Fætor pedum facilè naribus percipitur, qui sæpè adeò est pertinax, ut etiam adstantes eum tolerare nequeant: testantibus enim *Act. Hafn. Volum. 3. Obs. 19.* Fœmina quædam adeò bominabilem spirat pedum fœtorem, ut nemo eam ferre possit, nisi cum benè odoratis sopiret. Affectus hic sæpissimè occurrit in iis qui pedes suos negligenter muniunt linamentis ac soccis. *Fætoris pedum.*

Plantæ & Calcis pedis dolor innotescit ex relatione ægri. Hectici utplurimùm de dolore urente plantarum Pedum conqueruntur: sic non ita pridem duobus Paralyticis Medicinam feci, qui maximè de dolore plantarum pedum conquesti sunt, ac præ dolore stare non poterant. Nunc quoque dum hæc scribimus, sub cura nostra versatur fœmina quædam sexagenaria, quæ talem vehementem dolorem in plantis pedum habuit, ut ab initio per totos pedes discurrere coacta fuerit, dein dolor adeò urens factus fuit, ut vix pedes amplius præ dolore plantarum movere valuerit. *Plantæ ac calcis pedis doloris.*

§. 4. *Ætiologiam* pedum affectuum nunc instituturi, aliorum opinionem, more solito, nostræ præmittemus. Agmen autem ducent *Galenici*, pedis *Distorsionis* causam adscribentes vitiosæ in Utero formationi, vel convulsioni, vel catarrho, articuli ligamenta relaxanti: utplurimùm verò dicunt *Distorsionem* hanc fieri vel à causa violenta, lapsu, ictu, vel pedem distorquendo, vel quorumvis modo, ex articulo suo removendo. *Iuxta Galenicos causa pedis Distorsionis.*

Per-

Pernionū. *Pernionum* causa juxta ipsos est frigus, quod dolorem excitat, & partem adstringendo debilitat, unde causa antecedens est sanguis, qui illuc fluit, & dum in parte continetur, ob prohibitam à frigore condensante difflationem, putrescit, partemque inflammat primò, dein exulcerat.

Clavi. *Clavum* Veteres dicunt tumorem rotundum, album, clavi capiti assimilem, circa omnes corporis partes consistentem, maximè tamen in plantis ac digitis pedum; quem oriri statuunt ab humore pituitoso & melancholico, mediante pressu calcei, attritu, intertrigine, labore, &c.

Vnguis sub carne se defodiētis. Hallucis *Vnguis sub carne se defodientis* causam dicunt esse ipsum Unguem se in carnem nimis prope Unguem exuberantem defodientem, & continuum solventem.

Calcis pedis dolori. *Calcem dolore* affici ajunt ab unitatem solventibus, vel fluxione acriori ad plantas & calcem facta.

Paracelsi opinio de causa pedis. Distorsionis. §. 5. *Paracelsus Distorsionem pedis* contingere statuit vel abortu, vel à motu quodam violento per ictum, lapsum aut ingressum præcipitanter factum, à quibus omnibus facilè pedem ex articulo suo elabi posse, contendit.

Pernionū. *Pernionum seu membrorum congelatorum* causam esse gelu inquit, à quo membrum aliquod prorsus rigidum fit, ab eoque vita separatur, ut, ubi Tibia congelatur, vita moritur in ea, separatique necessum est à vivo, quod mortuum existit, à superiore parte genu videlicet. Ista congelatio priusquam emoriatur membrum, ejus est vehemens indormitio, postquam à vita sua decidit. Et non alias ac ignis membrum aliquod superat ac vincit, frigus idipsum etiam efficit. Item prout aqua fervens etiam ignis ingenti frigore congelatur ac exstinguitur, non secus & naturalis calor, quum arripitur ab illo. Exstinguitur itaque primò calor, & postmodum gelu vincitur. Nam, cùm membrum suo calore privatum est, ei nunquam restitui potest. Cum hoc incipit congelari, calor à carne primò recedit, ob suæ humiditatis congelationem, postmodùm à nervis, & postremò quidem à medullis ossium. Quapropter evenire solet, ut caro frustatim decidat, alia non corrupta, quod istam natura vehementer defenderit. Quandoque medullæ moriuntur, unde postmodum nulla sanitas vera succedere potest.

Clavi. *Clavum Paracelsus Porrum* dicit, quem provenire ait ex avio liquore, qui nutrimentum esse debet Unguium. Ubi Porrus non longè distant Ungues, itaque radices eorum in excrescentiam transeunt, quæ porros efficit.

Vnguis hallucis sub cute se defodientis. Quod *Vnguis Hallucis sub carne se defodiat*, accidere ait ex eodem liquore nutritio Unguium in nimia copia ad Ungues delato, & dein carnis excrescentia nimia.

Fœtoris pedum. *Fætorem pedum* ex calida natura, & pravis fuliginosis effumationibus è pedibus exhalantibus provenire arguit.

Plantæ ac calcis doloris. *Plantæ ac calcis dolorem* à Mercurio exoriri docet.

Helmōtii sententia de causa pedis Distorsionis. §. 6. *Helmontius Distorsionis pedum* ortum eundem agnoscit, quem reliqui Authores, nimirum dislocationem ex articulo suo, ipse enim Author empturus villam, obambulabat cum insigni appetitu, tum fortuitò distorsit pedem, lapsus est, rigor statim obvenit cum nausea, vomitu & suffocato edendi priore appetitu, mox verò distortum pedem, ac semi-dislocatum reposuit, atque eodem instanti redditus ipsi est pristinus appetitus, cessataque est nausea. Juxta ipsum, orificium stomachi erat apertum, tàm in appetitu quàm nausea. Pylorum verò clausum habuit in appetitu, & mox in nausea apertum, tam in appetitu quàm nausea.

Pernionū. *Pernionum* causam esse frigus statuit Author, frigus enim, juxta ipsum, tollit sensum tactus conglaciando & abigendo vires introrsum. Perniones Ulceribus forantur, tanquam

quam si igne ambusti: qui tamen sæpè ante vel post hyemem obveniunt iis qui tota hyeme in hypocaustis nullum sensere frigus.

Clavi. *Clavum* verò dicit esse à latice coagulato & aberrante.

Vnguis hallucis. *Vnguis hallucis sub carne se defodientis* causam deducit ab excrescentia sanguinis in Halluce oborta.

Fœtoris ac doloris calcis pedum. *Fœtor pedum* esse à putredine vel fermento fracido è plantis pedum producto, ut & *dolor plantarum ac calcis pedum* à spina quadam infixa illi dicitur.

VVillisii iudicium de causa pedis Distorsionis. §. 7. *VVillisius Pedis Distorsionem* contingere judicat tùm à causis externis tùm ab internis. Ad externas refert casus, ictus, aut præposteram pedis positionem, quæ omnia efficiunt, ut ligamenta malleoli istius, in quem tota causæ vis prorumpit, validiùs extendantur, ossaque sibi appensa in proprio situ ampliùs continere nequeant: Eundem quoque affectum exsurgere opinatur à convulsis alterius malleoli ligamentis, quæ partem oppositam vehementius ad se attrahentia, ejus ligamenta fortiùs extendunt, illiusque ossa è naturali situ educunt, & hæc altera ex causis internis, quam sequitur laxitas ligamentorum alterius ex malleolis, quam exoriri ait vel à spiritibus in iis deficientibus, vel ob obstructionem tum fibrarum ligamentorum, tum surculorum nerveorum in illis disseminatorum, aut tandem ob redundantem in istis humiditatem.

Pernionū. *Pernionum* origmem adscribit succo nervoso in partibus nerveis à frigore coagulato ac remoranti, & in iis acescenti. Hinc avolatis spiritibus, massa reliqua stagnare incipit, induitque indolem corrosivam, ac pungit roditque, sicque inducit Perniones.

Clavi. *Clavum* produci existimat à coacervatis sub cute, atque aggestis recrementitiis seri particulis, per poros evaporati solitis, arumque arcta interstitia tunc oppientibus, densitatemque ipsarum ac duritiem adaugentibus.

Vnguis hallucis sub carne se defodit. *Vnguis ex VVillisio* sub carne se defodit, quando vi quadam latus ejus in carnem suppositam retruditur, illiusque continuum solvit, & fibras ejus dilacerat ac discendit, ampliore tum spatio sub ungue existente, canales illius succo nutritio perpetim irrorati, & à nullo corpore ambiente compressi, magis ab ipso dilatantur, ac versus interiora extenduntur, quo fit ut Unguis profundiùs adhuc in carne defigatur.

Doloris calcis pedum. Calcem dolore infestari asserit à succo nerveo acidiore & viscidiore, in partium nervearum calcem subcingentium fibris remorante, easque pungente & irritante; vel à sero recrementitio acriore per poros evaporando, sed ob eosdem obstructos retento, fibrarumque dictarum partium spermaticarum fibris infixo, & eas vellicante ac convellente.

Sylvii opinio de causa pedis Distor. sionis. §. 8. *Sylvius Distorsionis pedum* originem eandem existere concedit, quam Antecessores jam manifestarunt.

Pernionū. *Perniones* verò ortum suum debebere arguit *Acido*, quoniam profligantur feliciſſimè alcalibus, ut sunt cineres quibus calidis fovendos pedes monet, certum enim esse dicit, cineres acidum imbibendo esse frugiferos: *Acida*, inquit *Hornius*, aciditate exuuntur per cines, calces corporum, &c. probatque Author per hæc, cùm Perniones hyeme oboriantur, tum temporis acidum augeri, viresque acquirere majores, ut latius serpat, tempore æstatis è contra aerem alcalibus volatilibus scatere, id quod abundè satis in oratione sua demonstrat *Polyhistor noster Sylvius*, qua itidem docet, ubi eruditè diversi tigonis causas, earumque originem inculcat. Particulæ ergò acidæ ab aere frigido se partibus insinuantes, earum fibras vellicando, inque iis dilacerationem & dolorem & per consequens Perniones inducunt.

Clavi. *Clavus*, juxta ipsum, oritur à forti calcei compressione, hinc materia in istis canalibus inclusa fortiter comprimitur, quæ tandem

in

in talem abit duritiem *Clavum* constituentem.

Vnguis sub carne se defodientis. *Vnguis sub carne se defodientis* causam esse dicit excrescentiam carnis nimiam à sanguine nimis laudabili inductam, & cùm Unguis crescat, tunc necessariò se in carnem hanc insinuare ac fibras dilacerare debet, unde dolor oritur intensus.

Doloris calcis pedum pedum. *Dolor verò calcis* oboritur vel à continui solutione, vel ab acrimonia partes nerveas plantæ vel calcis vellicante & dolorem inducente.

Cartesianorum opinio de causa pedis Distorsionis. §. 9. *Cartesiani Pedis Distorsionem* sæpius contingere norunt ab incessu infelici, aut violento lapsu, concussione, ligamentorum laxatione, & aliquando, quamvis rarissimè, ex musculorum ac Pedum debilitate, ob spirituum animalium parciorem influxum, quo fit, ut musculorum fibræ non sufficienter tendantur, sed flaccescentes ad levem quamcunque causam articulum pedis ex pristino suo loco excidere permittant.

Pernionũ. *Perniones* dicunt à frigore produci, quia illud ansam dat, quòd succi in cute tardius circulentur, adeo ut plus affluxus quàm transitus ipsis concedatur, propterea partes affectæ imprimis pedes intumescere solent. Quando incalescunt, & coagulatæ ac rigidæ factæ particulæ à materia subtili plùs quàm antea, durante sc. frigore, moventur, tunc pruriunt valdè Perniones. Dum verò succi liberum non obtinent transitum, juxta ipsos particulæ rigidæ coagulati & inspissati succi instar muscarum inter se commoventur, hinc Incalescentiam & ardorem deducunt, & quoniam ejusmodi commotio fieri nequit absque aliquali quamvis blandiori attactu subtilium canalium ac fibrarum, hinc necessariò pruritus exoriri debet.

Si verò motus succorum planè cessat in parte aliqua, partem illam mori necessum esse dicunt, quæ mortificatio observatur primò in superficie cutis, quæ tunc facilè à vera cute separatur. Si verò frigus fortius admittitur, vera etiam emoritur cutis, & sic Perniones generari contendunt.

Clavus oritur, juxta eos, à succo quodam lymphatico vel nerveo inspissato. Dolor verò calcis oritur à particulis pungentibus.

Causa Distorsionis ex Nostra opinione. §. 10. Nostra sententia *Causa* Pedis Distorsionis oritur à causa violenta externa, quando scilicet articulus è sua cavitate violenter in incedendo moveatur, item sæpè malum est à nativitate, imprimis à lapsu matris, ceu plura novimus exẽpla.

Pernionũ. Causam quod concernit *Pernionum*, ex Oeconomia animali notum, & sæpiùs à nobis inculcatum est, omnes corporis nostri humores in statu incolumi tubulos partium solidarum, omnisque generis vasa tùm majora tùm minora, torrentis instar & celerrimè perfluere, quod si eorundem fluiditas imminuatur, aut celerrimus ac continuus motus, à quacunque id tandem fiat causa, retardetur ac sufflaminetur, pertinaces hinc oriri obstructiones, ipsosque succos in offam crassam degenerare, uti id in gelatina C. C. calido & fluido, dein aeri exposito cernere licet, ut viscositati huic & plurium affectuum natales meritò in acceptis ferantur, utpote è quorum sinu, tanquam ex equo Trojano, prodeunt agmina morborum, variæque calamitates à tergo sequuntur, ut nulla ferè pars corporis nostri sit, quæ non pœnam prævaricationis huius luere cogatur. Prælibatis his fontibus, *Pernionum* causam proximam & immediatam facilè eruere possumus, quam existimamus esse obstructionem inflammatoriam, dum fluidi & agiles humores ab externo frigore in motu suo præpediuntur, atque ab abeuntibus particulis volatilioribus, inordinata quadam & confusa reliquarum intra tubulos & extremitates vasculorum introducitur mixtura, quæ inepta est ad circulandum, fibras circumiacentes premit, ipsisque spiritibus animalibus obicem ponit, ut pristino more influere nesciant. Quod etiam fieri potest

quando

quando ipsa vasa à frigore quasi coarctantur, corrugantur ac constringuntur, unde, & transitus humoribus denegatur, hinc semper formicationis sensus, tumor, aliaque apparent phænomena, humorum restagnationem, & spirituum inertiam haud obscurè indicantia.

Tempore enim frigoris deficit in aere materia subtilis, quę nō sufficiens est ad succos fluidos conservandos, hinc necessario succi stagnare coguntur, sed non in totum stagnant, sed quoad partem. Quod enim cutis vel potius ipsius vasa constringantur, apparet ex eorum curatione, cùm ol. Terebinth. in malo hoc quasi remedium specificum obstructiones resolvit, fibrillas demulcet, reditque flexiles. De obstructione ergò vasorum nullum restat amplius dubium, quæ tamen duobus modis fieri solet; vel enim tubuli partis alicuius solidę in totum obstruuntur, ut nec sanguinis nec reliquis circulantibus succis, imò ipsis spiritibus animalibus ingressus, & egressus concedatur, quæ pars necessariò emori, & Gangræna vel Sphacelo corripi debet; aut tubuli in tantum obstruuntur ut aliqualis succis concedatur ingressus, isque facilior quàm egressus, unde cùm plus inferatur, quàm egredi possit, tumores varii oriuntur. Quòd si eousque augeatur obstructio, ut salia poros partis alicujus membranosæ in tantùm obstruant, ut exigua saltem juxta se relinquant intervalla, soli materiæ primi elementi pervia oritur *obstructio Inflammatoria*, h.e. tunc ignis ibidem excitatur, dum rigidæ hæ partes perniciссimo hujus elementi nullibi inclusi, motu agitatæ fibrillas divellunt, & dilacerant, quæ in cincinnos resilientes, vicino tubulos anteà adhuc patulos comprimunt, unde brevi fit inflammatorius tumor, in abscessum tandem, aut etiam Gangręnam, nisi citius occurratur, abiens.

Hinc videmus Perniones circa mensem Februarii, & Martii exasperari: cùm tunc temporis influxus materiæ subtilis major est, & per consequens succi abundāt, & cùm vasa hæc nimis constricta sint, ea permeare nequeunt, hinc stagnare cogũtur, & aliis à tergo venientibus viam seu transitum denegant. Et cùm inflāmationis hujus varii dentur gradus, fortè non errabimus, Perniones Inflammationē appellare, & ad ea referre, eadem enim hic apparent, phęnomena, qualia in partibus inflammatis conspiciuntur, v.g. dolor, tumor, rubedo, calor &c.

Causa ergo mediata proxima est frigus, cujus essentia consistit in quiete & hoc quidem per se, & solitariè nullā inducit corruptionem, sed per accidens ipsam destruit partis alicujus texturam dum succorum transitum sistēdo, mixturam eorundem turbat; qui enim volatiles, & agiles valdè sunt, avolant, hinc reliqui acriores facti, eò potentiùs hæc ludunt dramata.

Clavi. Clavum progigni existimamus à fibris, à duro quodam premente ac constringente corpore vel dilaceratis, vel arctiùs pressiusq; sibi invicem adjunctis ac superimpositis, & à coacervatis sub ipsis atque aggestis recrementitiis seri particulis, per poros evaporari solitis, earumque arcta interstitia tunc opplentibus, densitatemque ipsarum ac duritiem adaugentibus.

Vnguis hallucis sub cute se defodit. *Vnguis* se defodit, quando vi quadam in carnem suppositam detruditur, illiusque continuum solvit, & fibras ejus dilacerat ac discindit. Ampliores tunc tubuli existentes succo nutritio, magis irrorati faciunt, & carnem excrescentem, in quam tunc faciliùs se insinuat.

Dolor is calcis, & palmæ. *Dolor calcis, & palmæ* oritur ab acribus salinis succis, fibrillas calcis vehementer commoventibus, & dolorem inducentibus.

Prognosis pedis Distortionis. §. 11. Antequam autem ipsam aggrediamur curationem, necesse est, ut pro existimationem Medici cōservanda, *Prognosticum* introducamus, quo

quo eventum, & modum eventus scire liceat.

Pedis Distorsio inveterata, vel in Utero materno facta, vix curatur, nisi statim eò collimetur, ut idoneis ligamentis ad convenientem situm sensim deducatur, quod sępius factum fuisse in tenellulis infantibus, sæpè observavimus. Ubi verò Distorsio pedis fuerit facta ex violēta luxatione pedis in junctura tibiæ cum talo, tunc sæpe res periculi plena est, inde enim motus spasmodicus, extremorum totiusq; corporis refrigeratio, insolitę anxietates, deliria, & sæpe mors sequi solent, ceu id constat exemplo *Eph. Germ. Decur. Ann.6.Obs.67.* Imò ipsam mortem à temerariè tentata luxati *tali* repositione notavit *Nicol.Tulpius l.4 Obs.anat. c.47.* Acri igitur, si ullibi, in hoc saltem articulo circumspectione opus esse scribens, Hippocratisque testimonio periculum huius mali confirmans occultum enim esse nequit, quam late se turbatio regiminis animalis extendat, quamque interdum graviter nervosi generis affectiones luere vitæ cardines cogantur.

Prognosis Pernionum — *Perniones* non exulcerati meliores sunt quàm *exulcerati*. Perniones non exulcerati nullum habent periculum, molestiam tamen maximam creant ægris.

Nisi statim ab initio radix mali exstirpetur, posteà Perniones difficillimè sanātur, ceu nos novimus exemplū in Principe quodam, quamvis optima, & egregia usurpata fuerint remedia, tamen usq; reccurrunt. Notū enim est, particulas acres paxillorum instar fibrarum poris infixas esse, & acutis suis extremitatibus scindendo continuitatem earum dissolvere, quæ inde chordarum instar in cincinnos resilientes, acres has particulas arctissimè cōplectuntur, in quorum interstitiis tamdiu jacent consopitæ, donec à certa materia subtili commoveantur.

Hinc iam liquet ratio, cur hyeme potius pruritus, dolor, & rubedo sentiatur quam æstate. Materia enim subtilissima non semper una eademq; versus hæc inferiora spargitur, sed pro diversitate locorum annique temporum nunc parciùs nunc copiosiùs dispēsatur, & nunc alia atq; alia ad nos accedit, prout sc. tellus vel propriùs vel longiùs à Sole aliisque sideribus distat.

Clavi. — *Clavi* sunt affectus faciles curatu, modò non altas egerint radices, tunc enim sæpè Chirurgū spe sua frustrant, hinc etiam, præsertim si incautè exscindātur, periculum maximum oboriri potest, ceu in Nobili novimus exemplum, qui inde in spasmum, convulsiones ac deliria incidit, quæ symptomata excepit mors atrox.

Hallucis sub carne se defodiētis. — Affectus hic non vilipendendus est, sed sępè atrociora infert symptomata, sic Chirurgus quidam Norimbergensis Unguem hallucis sub carne se defodientem forcipe violēter nimis extraxit, à quo Patiens singulis diebus aliquid Convulsivi passus, quod duravit usque ad ipsius mortem, quæ inter unius anni spatium subsecuta est. Sicque Præses Cameræ *Zedlitius* pręcidit sibi Ungues pedum, facitq; incisionem nimis profundam, accedit Gangræna, & moritur. Digitum læsum molliter haud tractavit, sed potiùs irascens cōtra terram tutudit. Vide de his *Eph. Germ. Ann.3. Obs.* 310. ob fibras enim nervosas ac tendinosas facilè quis damnum exinde accipere potest.

Calcis doloris. — *Dolores calcis, & palmæ Pedum* inferunt sæpe Hecticam, & sunt aliquando intolerabiles, & sæpè diu durant, adhibitis tamen congruis remediis facilè curari possunt, ceu nos aliquot exempla novimus.

Cura diætetica Pedū affectuū. — §.12. His in affectibus Pedum etiam ad ea quæ vel ore assumantur, vel externè ipsis accidant respiciendum est, ut sanguis ac succi vividiores, hoc est, fluidiores serventur, ut sic meliùs ad dissita hæc loca fluere, & calorem ipsis participare queant, ne affectus accersantur, vel jam præsentes magis adaugean-

geantur. Ante omnia ergo frigus quãtum possibile, arcendum est, ob frigus enim aeris afficitur sãguis cũ reliquis succis in vasis valdè exiguis, ac succi in tubulis suis subsistere coguntur, ac progressu temporis acorem quendam contrahunt, unde tumor inflammatorius, rubor ac dolor. Cibi etiam sint fluidiores ac laudabiles, succo sc. lacteo volatili gaudentes, vitentur verò crassi, terrestres, acidi, salini & saccharati. Potus sit potus Theæ vel Caffeæ, singulis vel alternis diebus assumtus, vel vinum dulce Gallicum, vel Hispanicũ. Acida verò vina angue pejus fugiantur: Motus, vigiliæ, animi pathemata sint juxta leges Mediocritatis.

Galenicorum cura pharmaceutico-Chirurgica in pedis Distorsione

§. 13. Post *Diætam* ad ipsam properamus *Pharmatiam*, & *Chirurgiam*, & ut eò melius hoc fieri possit, aliorum quoque Medicinæ Antistitum consilia de curatione Pedum Affectuũ feliciter instituenda percipiemus. Omnium verò primò *Galenicorum* scopus in *pedis Distorsionis* curatione eò collimat, vt primo statim tempore id quod exciderat, reposuerint, & quo facilius hoc obtinerent, partem affectam priùs relaxant fotibus ex decocto malv. parietar. alth. sem. fœnigræc. & illinitionibus, hinc extendũt pedem, quo spatium sit liberum, ubi articulus queat moveri, & in sedem pristinam cõpelli. Ad impediendã inflammationẽ V. S. imperant, & ingressũ defendunt, deìn pannum cerato liquido aut oleo rosaceo madidum imponunt. Tandem pede satis confirmato vinculũ resolvunt articulum pedis foventes, & Medicamento quodam emolliente illinentes.

In Pernionibus.

Perniones Veteres curant pediluvio facto ex decocto raparum, alii pedum in gelidam immersione curantur, non secus ac ova congelata à cõgelatione aqua frigida liberantur. Alii ex iis accipiunt mel, & sal aut sulphur, iisque commixtis manẽ, & vesperi fricant. Nonnulli illorum accipiunt sevũ suillum, & cum succo limonum ad unguenti consistentiam agitant, membrũq; ad hyemis initium eo illinunt: vel etiam liquefacto sevo cervino in aqua vitæ illinunt manus pedesque, quod si magna adsit inflãmatio hyosciami succum appositum, vel decoctũ cyclaminis applicatum laudant: Vel marina tepida, vel betæ, aut lenticulæ, aut ervi, aut radicis asphodeli decocto persundunt Perniones. Post perfusionem lenticulam vino incoctam tritã illinũt, aut ficus ex oleo lævigatas imponunt, aut alumen, & farinam paribus portionibus in vino coctum adhibent. Myrrhæ quoque trientem, aluminis liquidi sextantem, aceti q. s. præparant, & Pernionibus non ulceratis, ac pruriginosis servidis eruptionibus imponunt. Vel sequens.

℞. *Succi uvæ acerbæ* ℔ j.
thuris ℨ iij.
ceræ ℥ ij.

Coq. simul ad succi fermè consumtionem, deinde in mortario subigunt, & utuntur. Sequens valde dicunt insigne esse ad reliquas quoque inflammationes commodum.

℞. *Cerussæ*
spumæ argenti
aluminis liqid. aa. ℔ j
myrrh.
thuris aa. ℥ ij.
ovorum assatorum vitel. n xvj.
adipis suilli veteris ℔ j.

Acida cum aceto terunt, in quo malicorium decoctum est, & ubi strigmentitiam compagem habuerint, adipem adjiciunt, ac simul probè subigunt, & in plumbeo vase servant: usu verò postulante, rosaceo aut myrteo oleo diluunt, ac illinunt. Ex allio cum oleo & cera emplastrũ parant imponuntque, vel amurcã illinunt. Sequens Perniones imminentes arcere dicunt:

℞. *atramenti sutorii.*
flor. mali punici sativi aa. ℨ ß.
aluminis scissi ℨ iij.
myrrhæ.
thuris aa. ℨ ij.
ceræ ℥ ß.
adipis suilli ℨ j.

olei Myrtei q. f.

Vel: ℞. *aluminis rotundi* ℥. ß.
calcis vivæ ʒ ij.
ceræ ℥ j.
rosacei aut myrtei olei ʒ iij. *M.*

Ad Perniones ulceratos recipiũt olei omphacini, taurini adipis, ſucci hyoſciami aa. ℔ j. ſpumę argenti ſeſcuncē, Colophoniæ trientem, mellis ſeſcuncem, vel foveantur decocto corticum granatorum, cum aquà, & vino facto, cui quoque addũt aliquid aluminis, vel excavant rapam, & implent unguento roſaceo, coquunt ſub cineribus, & contuſum, addito pulvere Cancrorũ fluviatilium, applicant. Ad idem imponunt cutem halecis infumatæ, vel talpæ pellem : ſequens Vnguentum dicunt eſſe probatiſſimum :

℞. *Cimular. tritici ſub nive vireſcentis q. f.*
Contunde in mortario, dein add.
Vngu. roſacei vel
pingued ſuillæ q.f.

Bulliant ad ignem, fiat Vnguentum Cerebrum cornicis Emplaſtri modo applicatum Perniones infallibiliter curare aſſerunt.

In Clavo. *Clavum* vix abſque cura recedere ajunt, hinc duplicem inſtituunt curã, vel Inſtrumentis vel Medicamentis. Balneum pedum ex herbis emollientibus paratum per aliquot dies uſurpandum commẽdant, dein laminàtim cultello, quoad fieri poteſt, citra hæmorrhagiam exſcindunt, & per octiduum folia ſempervivi, viridi pellicula exuta, bis de die applicant, renovantque. Vel apponunt picem Burgundicam. Vel ſequens.

♃ *Refin. pini.*
colophon. aa. ℥ ß.
M. bene ad ignem, & dum omnia fuerint liquefacta, pertrhae linteola, & fac ſparadrappum viridem.

Alii herbam nigellæ cum aceto tritam applicant, vel lupinos exuſtos cum melle mixtos ſuperponunt. Inciſionem non volunt fieri prope nervos in uſtione per cauſtica etiam cavendam eſſe inflammationem per rotundum, & perforatum defenſivum. Ad clavos quoque prĕmũdatos unam aliquam ex corrodentibus compoſitionibus imponunt, aut ęruginem raſam aut ſandaracham, aut Fiſtulis dicatũ pulvillum ſiccum, aut fiſtulare collyrium, gummi vice ammoniaco exceptum lupinorum crudorum uſtorum cinerem cum melle myſi pice liquida exceptum, melanthium cum puer impuberis urina, fabæ lomentum cum aceto coctum applicant. Sequens pro experto exclamant.

♃. *Cantharidum*
atramenti ſutorii.
caſtorei aa. ʒ ij.

Excipiantur terebinthina ad emplaſtri formam, & clavo præmundatò imponunt.

Vel: ♃. *Fæcis vini uſtæ*
calcis vivæ, viſci aa. ℥ j.
cum lixivio aut urina pueri impuberis. Miſc. atque applicant.

Ad *Vnguem in carnem ſe inſinuantem* vel cultello Vnguem a carne ſeparant, & dein excreſcentem carnem impoſito alumine uſto vel galla cum melle ſubſidere faciunt, & varia anodyna, & emollientia imponunt, vel in forma Cataplaſmatis, vel linimenti, vel olei chamomill. lini, ſeſami, amygd. &c. *In Hallucis Vngue.*

Dolorem vero in Calce, & Palma Pedum urentem tollunt internis anodinis & externis tùm linimentis, tùm Balneis, tum fotibus, in quem caſum ſequens commendant linimentum. *In Calcis dolore.*

♃. *Vngu. popul.*
refrig. Galen. aa. ℥ j. *M.*

quo Vnguento illinunt Calcem, & Plantas pedum, quod, & ſomnum provet. Vel Balneum quod ſequitur laudant.

♃. *fol. ſalici* M. ij. *malv.*
biſmalv.
fl. chamomill.
nymphææ aa. M j.
rad. alth. ℥ j.
ſem lini ʒ i ß.

fœni-

fœnigræc. ℥ß.
bacc. Iuniper. ℥iii.
Dentur incis. pro Balneo, in quo pedes mane & vesperi immergantur.

Paracelsi cura in pedis Distorsione. §. 14. *Paracelsus Pedis Distorsionem* per restiturionem pedis articuli luxati curari posse asserit, & quo faciliùs curatio impetretur, partes emollit balsamo ex axungiis parato, ne verò pes restitutus denuò elabatur, ligamenta obfirmat emplastro suo oppodeltoch, quod etiam apponit, si ligamenta vel articulus pedis ab alia causa fuerit luxatus.

In Pernionibus. Cura *membrorum congelatorum* ipsius est; ut unius Mumiæ per additionem conservetur altera, nempe debilitata hunc in modum qui sequitur.

℞. *Olei costi* ℔ß.
sevi hircin. ℥iii.
ceræ ℥ivß.

M. fiat Unguentum, quod singulis quaternis horis applicandum est, aut sæpiùs, quo locus melius humiditatem suam retinere valeat.

℞. *Olei ex laganis avium* ℥v.
adipis cervi ℥iiß.
ceræ
liquorum ex ovis aa. ℥iiii.
Misc. simul & utere.

Hujusmodi Medicamentum ab initio curæ sufficiens esse dicit in finem usque, nec opus alio, quod in eo mumia constituta sit, qua quidem frigoris congelationem curari asserit. Membrorum congelationes duplicia damna secum adferre scribit, ut *Paroxysmos* & tumefactiones. Paroxysmi, juxta ipsum, successu temporis nascuntur magis aucti; verò tumores in putrefactionem incidunt. Sequens Medicamentum certò certius expertum esse notat; *Oleum* nempe *urinæ*, quod in proprio sale suo conservatur, congelationibus in aqua natis & similibus omnem Paroxysmum aufert. Quod inflationes concernit, sequens experimentum pro certissimo venditat. Urinam perungantur aut laventur optimè membra congelata, postmodum fodicationum emplastris ligentur, aut conservari poterunt, præsertim ubi mox ab initio remedium hoc fiat. Si tamen caro mortificata sit, post illa, fodicationum emplastris, aut similibus aliis vulneraribus Medicamentis mundificat. Animadvertendum quoque vult, ubi gelu tenderet ad interiora cor versus, ut Patientibus theriacam & aquam ardentem in potum, ambas commistas Medicus administret, ut calor in membro congelato restauretur. Quicquid oleo prædicto fuerit unctum, ante mortificationem, juxta ipsum, absque damno restitui potest in integrum.

In Clavo & porro. Curationem Clavi sive porri quod attinet: ab incisionibus & corrosivis aquis abstinet, sequens verò maximè commendat.

℞. *Ol. ex bacc. Iuniperi*
besonnæ
agaric. aa. ℨi.
Fellis bouis q. s. pro unguento: unge dies & noctes, quo magis triveris eo meliùs efficiuntur nigri siccanturque. Post hæc commendat suum Empl. oppodeltoch ad quatuor ve quinque septimanas.

Vel:

℞. *Realgaris* ℈i.
ol. vitell. ovor. ℨß.
calcis exstinctæ q. s.
pro linimento.

Hoc porros reddit nigros ac putridos.

Vnguem sub *carne se defodientem* curare satagit emollientibus.

Ad *Fœtorem pedum* abigendum verò adhibet varia Arcana sudorifera, & chelidonium suadet calceis imponendum.

In Planta ac calcis pedum dolore. *Plantæ ac Calcis pedum dolorem* placat dolorem placantibus soporiferis Medicamentis.

Helmōtii curandi methodus in pedis Distorsione. §. 15. *Helmontius Distortum* ac *semidislocatum pedem* restituendum vult in locum pristinum, prout in se ipso comprobavit.

In Pernionibus. In Pernionum Cura cum aliis Authoribus consentit, & nihil peculiare propinat, conglaciatos non vult statim à frigore ad hypo causta deferri.

In Clavis *Clavorum* curationem fieri ait per sui

sui mortificatione exstinctionemque totalem attactu & impressione Medici agentis & mortificantis sympathetici & magnetici, ut lumen lunare frigidum in cono collectum unitumque per vitrum eos superradians, donec à frigore penetrentur, suaviter, adeoque sic in radice mortificentur, ut deinceps sua sponte evanescant: idque Luna decrescente, quia tùm defectus Lunæ crescentia auscultant. Eundem effectum præstare dicit cadaveris humani manum impressione forti applicatam. Vel sudor agonalis immorientium imponatur, vel pomi transcissi pulpa interna affricetur *Clavis* donec putrescant.

In Vngue hallucis sub carne se defodiente.

Vnguis hallucis sub carne se defodientis, item *fætoris pedum* ac *doloris* curationem eandem instituendam vult ac reliqui Authores faciunt.

Willisiana Cura pedis Distorsionis.

§. 16. *Willisius Distorsi pedis* ligamenta corroborat decocto ex herb. betonicæ, chamom. ror. marin. summitat. hyperici, rad. symph. aristoloch. rot. & sem. 4. calid. maj. in aqua & vino rubro coctis, patato, & deinceps Unguentum Comitissæ ipsi illinendo, idoneisque fasciis illum constringendo. Si verò à convulsione ortum duxerit affectus, antispasmodica propinat, & externa nervina & antispasmodica applicat.

Pernionū.

In *Pernionibus* petroleum illitum commendat, tum ad curam, tum ad præcautionem, quem effectum etiam edere ait oleum pini: decoctum quoque ex rapis exsiccatis mirè laudat, ut & unguentum de rapis Mynsichti. Applicat etiam cum linteis multiplicatis partibus Pernionibus afflictis mucilag. sem. cydon. cum aq. solan. extract. cui parum tutiæ admiscet.

Clavi.

Clavum tollit applicatione emplastri de galbano Mynsichti, vel emplastri Vigonis de ranis cum Mercurio.

Vnguis sub carne se defodientis.

Vngui sub carne se defodienti medetur parum lintei concerpti cui momentum aluminis usti inspersum fuerit, in illud spatium, quod unguis excavavit, immittendo, ad carnem excrescentem exedendam, ut Unguis profundiùs delapsus forficibus tutò secari possit, & ad pristinum statum recrescentibus deinceps carnibus reduci valeat.

Calcis doloris.

Dolorem Calcis Author curat per interna Diaphoretica anodynis admixta Partem verò dolorificam illinit sapone Veneto spir. vin. dissoluto, cum spiritu cerasorum nigrorum & liliorum convall. misto. Galbaneti Paracelsi spir. vin. dissolut. usum quoque laudat.

Sylviana cura Pedis Distorsionis.

§. 17. *Sylvius Distorsionem Pedis* curat, articulum elapsum reponendo in locum & situm pristinum, quod manibus potissimùm perficitur, deinde retinendo & corroborando illud ipsum, ne denuò excidat, quiete videlicet, abstinentia ab ingressu, pulvinis & fasciis, nec non emplastris subastringentibus ex mastiche, olibano, colophonia, resina & oleo myrtin. vel emplastro communi ad fracturas etiam hoc in casu appropriato.

Pernionū.

In *Pernionibus Sylvius*, ut præserventur partes illæ extremæ alias facilè obnoxiæ illi injuriæ, vult, ut priùs benè muniantur antequam frigido committantur, manus Chirothecis ex animalium pellibus conflatis defendantur, pedes verò, si tibialia & socci linei spiritu vini humectentur: vel juxta ipsum possunt foveri decocto ex herbis aromaticis alcali volatili abundantibus. Spiritus vini tum temporis liberaliori quoque manu intra corpus assumatur, ut ita spiritus aucti liberiùs per totum corpus ferantur, humoribusque majorem concilient motum, quo minùs coagulentur, externum hostem aut planè non admittant, aut accedentem promptius ejiciant, aut saltem magis resistant, ne prorsus internecioni dentur.

Quando verò jam partes malo illo obsessæ sunt, operam dat ut non statim ad calida & ignem accedant ægri, sed priùs nive vel aqua frigida fricent: his peractis fovere jubet pedes cineribus calidis quibusvis, quo omni extracto frigore, quod cognoscitur ex dolore pun-

pungente sedato, fovet partes decocto aliquo, in quo plantæ aromaticæ sunt coctæ, aut lacte dulci tepido incocto iisdem plantis. Alcalibus quoque admiscet lenientia pinguia, quæ poros non nimium occludunt, sed simul discutiunt, ut mel &c. ne inflammationem suppressis effluviis augeat. Medicamenta quoque interna discutientia aromatica & sudorifera non negligenda vult, ut illa, quæ in toto corporis habitu sunt collecta ex frigido expellantur: commendat ergo varias mixturas hinc inde præscriptas, item decocta lignorum & salia volatilia ex animalium partibus parata hinc inde jam recensita. Si affectus degeneraverit in Ulcus, curat Author inter alia imposito Unguento diapompholygos, in quo præter alia alcalia est plumbum, quod insignem habet vim infringendi acidum, eoque nomine est proficuus ejus usus in Cancro, ut olim percepimus ex ore Authoris.

Clavi. In *Clavo* tollendo commendat varia gummata, imprimis de galbano, ammoniac. de Labdano, quæ imposita ut plurimum eum tollere perhibet.

Unguis sub carne se defodiens. Ubi *unguis se sub carne defodiat*, operam dat ut cultro vel instrumento separetur à carne, & dein lenientia imponantur ac mitiganria.

Dolorem verò calcis fugat, internè sudorifera, salia volatilia anodynis mixta porrigendo, partem verò illinit sapone Veneto, vel in forma linimenti, vel emplastri, vel fotum instituit, vel balneum ex emollientibus paratum.

Cartesianorum cura in Pedis Distorsione. §. 18. *Cartesiani*, quod attinet *Pedis Distorsionem*, si sit à leviori causa, facilè illam restitui posse contendunt, & quidem manu experti Chirurgi.

In Pernionibus. In *Pernionum* Cura eò respiciunt, ut ab initio peragatur frigidis, satius enim esse putant, quàm si partes admoveantur calidis, rationem, qua peragitur illa curatio à frigidis, vide apud *Cartes.* quod curatio, quæ per calida instituitur, in pejus ruat, putant inde fieri, quod acidi figuræ ab igne immutentur, & curventur, sicque arctiùs implicentur sibi invicem, quo minus easdem vias relegere queant, per quas intrarunt: adde quod ignis particulæ illis acidis junctæ abeant in novum acerrimum, quod conspirat in partium interitum, uti apparet ex pomis congelatis, quæ si immittuntur rei calidæ, fiunt intus nigra, & sapor perit, alias illæsa quoad illa phænomena, si solvantur frigidis. Conglaciatum virum liquescere dicunt sine jactura virium, si vas in aqua frigida suspendatur, sin verò calore ignis solvatur vires amittir. Medici Cartesiani venesectionem ac scarificationes hoc in morbo contemnunt. Si Perniones non fuerint exulcerati applicant crepitum lupi, qui partes calefacit & omne arcet frigus externum. Optimum remedium dicunt esse, pedes calidos conservare. Item suadent, ut pedes Pernionibus afflicti proximè igni admoveantur, donec frigus expulsum fuerit, item Perniones Oleum Terebenthinæ priùs illinunt, vel imponunt succo raparum tepefacto. Vel decoctum flor. Chamomillæ, absynthii, addita portione salis communis parare solent, eoque fovent pedes.

Vel: ℞. *Terebinth.* ℥ ii.
boli armen. ℥ ß.
camph. ʒ ii.

Coq. in consistent. emplastri.

Resinam quoque pini laudant, item Balsamum de *Voorden*. Magnifaciunt quoque raptas & cæpas assatas Pernionibus impositas. Exulceratos tractant instar aliorum Ulcerum.

In *Clavis* eadem prodesse dicunt *In Clavo.* quæ capite de verrucis commendarunt, imponunt quotidie folia hederæ arboreæ. Vel succum hederæ terr. chelidon. vel gum. Ammoniacum, vel resinam pini, vel Emplastrum Gratiæ Dei, vel galbanum, vel Emplastrum viride, succum tithymalli, diachylon, cum gumm. de Ranis cum quadruplo Mercurii imponunt, item pedes Clavis affectos muriæ sæpiùs immergunt, & tanquam balneo utantur. Vel saponem communem Pernionibus alligant.

gant. Alii ex ipsis linteum sanguine menstruo tinctum clavo impositum magni aestimant.

In Vngue sub carne se defodiente. *Vnguis ex Cartesianorum sententia se defodit sub carne*, à liquore nutritio in Unguium tubulos copiosiùs affluente, eosque supra modum inflante, sed quum tubuli ad Unguium latera constituti liberiùs extendi possint, abundantiorem succum nutritium excipiunt, à quo ultra requisitos fines excrescentes, subjectam carnem subeunt, & in ea se defodiunt.

In dolore Calcis pedis. *Calcem & Plantam Pedum* dolore affici asserunt à succi nervei aliorumque particulis rigidis acutis, scindentibus ac pungentibus, quibus scatet sanguis hecticorum, scorbuticorumque, quae particulae vel in sanguine, vel sero, vel succo nerveo, vel nutritio hospitantes, & ad calcem & plantam Pedum delatae partes fibrosas, partes has subcingentes pungunt ac irritant, doloremque hunc ardentem inferunt.

Nostra curatio in Pedis Distorsione. §. 19. Visis sic Aliorum Curationibus Pedum Affectuum, *ipsam* tandem *nostrae sententiae* innixam aggredimur. In *Pedis Distorsione* curam maturandam esse monemus, ne cavitas repleatur viscidis humoribus, tum enim difficiliùs restituitur. Restitutum verò malleolum idoneis fasciis, imposito cerato de cumino & spir. vin. camphorato madefacto, & adhuc linteo eodem spiritu imbuto superimposito curare solemus. Ultimò spir. lumbricorum, bals. Uchiat. vel topico nostro saepiùs partem ad corroborandos spiritus animales & tubulos obstructos aperiendos illini curamus. Si malum à convulsione originem duxerit, antispasmodicis & nervinis tùm internis tùm externis uti solemus. Si verò fit à nativitate, difficiliùs tum curatur, idoneis verò fasciis ac calceis in hunc finem adaptatis saepiùs pedem ab ortu distortum feliciter curatum vidimus.

In Pernionibus. *Pernionum* Curam quòd concernit, statim notandum est, an malum *recens* sit, an aetas jam egerit radices. Quippe in recentibus Pernionibus ipsis frigidis *curam* rectiùs auspicamur, quia frigoris lues frigore pellenda est, calor enim subitaneus plus damni infert, dum subitò obstructionem solvit, & partes constrictas exagitat, quae plus spatii occupantes, ipsam texturam destruunt, quod quotidie experimur circa rapas & poma congelata, quae igni statim admota redduntur mollia instar pultis, & postea corrumpuntur ac putrescunt, quod & pulchre ostendit *Cl. Dn. Rohault in Physica sua*, in floribus congelatis. Imò si digiti fuerint à frigore quasi rigidi facti, & si tum igni propiùs admoveantur, sensum percipies, ac si mille aciculis pungereris, quod incommodum non senties, si priùs cum aqua frigida vel ipsa nive fricentur membra congelata. Methodus haec pluribus Paradoxum esse videbitur, cùm in succorum stagnationibus frigida maximè noceant; sed si ritè haec examinentur, & quidem rationis trutina pensitentur, facilè te extricabis. Cura enim Pernionum frigidiùs his quidem inchoatur, sed non perficitur, & quòd frigida primò applicentur, ratio haec est, quòd congelatae partes sensim resolvi, & postea ad priorem mixturam redigi debeat, quod praestat lenis frictio cum nive, vel aquae frigidae immersio, in qua adhuc amica fluit subtilissima materia, & quae sine aliqua magna vi congelatis liquoribus aut succis fluiditatem suam ordinariam reddere potest, sine ulla laesione alicujus fibrae ad pristinum redeunt statū. Idem enim corpus nostrum experitur fatum, quod pomis congelatis accidere solet, quae aquae calidae injecta statim corrumpuntur, igne majori cum impetu in ea irruente, ut in putrilaginem, ceu jam diximus, abeant. Vulgus quidem causam hujus rei, quaerit, nescio in qua frigoris extractione, qualem verò nos haud admittimus, sed rectiùs fit id ob materiam subtilem succis nostris magis amicam, vel quod poma congelata in majori constituta quiete, quàm aqua frigida, hinc quendam suae quietis gradum communicent. Ex his abundè constat, quod aeger Pernionibus vexatus è longinquo igni tantùm apponendus sit, aut leni

ni primùm fristione cùm nive frigus demulceatur, & sensim levique agitatione articuli vellicentur, ut instituta frictione sanguis queat revocari, & sopitæ partes citiùs reviviscant. Sic etiam nix teste experientia, nostris in manibus soluta amicabilem succis nostris communicat calorem: item per frictionem & agitationem fibrillæ & particulæ sopitæ resuscitantur, & hinc motus succorum pro movetur. Sed hæc curam in Pernionibus, ceu diximus, non absolvunt, nec ægrum à malo penitùs liberant, sed ad potentiora deobstruentia transeundum est, qualia sunt spir. vin. camph. Elix. vitæ, spir. Matrical. ol. Terebinth. Juniperi, Philosoph. terebinth. spir. lumbricorum, fuliginis, eboris, fornicarum spir. sal. armoniaci cum balf. Ischiatico mixtus elegans remedium est, Balsamus quoque nervinus extern. ac intern. noster Tinct. Castor. Tinct. Balsamica Dekeri, ass. fœtid. ol. Lullian. Cl. Dn. *VVeidenfelsii* quod mihi per literas maximè commendavit. ol. Guajac. ol. balsam. Peruvian. Camphor. spir. sinapi, convulf. noster liq. C.C. succ. sal. Tart. & sexcenta salia volatilia ex herbis, radicibus, & baccis aromaticis parata. Fotum etiam externè magnifacimus esto in Juniorum gratiam una atque altera formula.

℞. *Summ. rorismar.*
herb. salv.
scordii
absynth.
fol. Nicotian. aa. M. iß.
Rad. bryon.
galang.
trifol. fibr. aa. ℥ß.
sem. anis.
cumin. aa. ℥i.
erucæ
urtic. aa. ℥ii.
piper. ℥ß.
sal. armoniaci
tart. aa. ℥iß.
Coq. in vino Gallico, adde
spir. vini ℥vi.

pro pauperibus verò in sola vri. coqui possunt, & huic balneo immergantur vel manus vel pedes Pernionib. affecti.

Ol. Terebinthinæ tempore pruritus ad ignem sæpè illitum egregium in Pernionibus est remedium. Crocus cum spir. vin. membris frigore læsis applicatus à pluribus magni penditur. Sic quoque alii cum Veteribus extollunt decoctum raparum, vel aridarum, vel frigore congelatarum, alii rapas coctas calidè Pernionibus applicant. Plures sevum cervinum, hircinum, caprinum & vaccinum laudant, quæ in cadum glaciei liquida infundunt & dein applicant; vel nostra experientia sapo Batavorum niger dict. vitell. ov. aa. P. æq. conquass. invicem, corio illinatur & Pernionibus applicetur, ab initio vesiculæ excitantur, quæ aperiendæ sunt. Nonnulli ex recentioribus salivam propriam Pernionibus illinunt, & dein pedes igni admovent: vel

℞. *farin frument. filic. groff. modo parat. (geschrodene)* subiugatur *aqua frigidiss. & applicetur* tepidè ter vel quater de die, & dein inungantur Perniones sequenti linimento.

℞. *Picis Martial. vel aq. Martial. f. c. cera alb.* q. s. linimentum.

Pinguedo anseris, quia subtilis est, præservare creditur contra frigus externum, si membra frigori exposita eo inungantur. Oleum Camphoræ verum ex India allatum nostra experientia egregii usus est. Mutatio quoque aeris multum ad curationem facit, ex. gr. Si quis in Italia vel Germania Perniones acceperit, & dein ad Indos proficiscitur, vix aliquid incommodi sentiet, ceu prostant exempla nonnulla. Optimum verò remedium est ad recidivam arcendam *procul à Frigore*. Plures stercus ovillum cum butyro recenti frixum & colatum magni pendunt. Cataplasma alii ex pomis putridis confectum applicanr. Alii suffitus laudant ex cinnabarinis, & balsamicis resinosis, præstat vapor ex accenso Spir. vin. progrediens, quod si dolor valdè urgeat conveniunt *Paregorica* cum anodynis alth. malv. fl. cham. sambuc. sem. lini &c. sequens experientia & ratione approbatur.

℞. *Spir-*

℞. *Spir. vini* ℥ ii.
Vel *Aq. Hung.* ℥ ii.
R croci ʒ ii.
ol. terebinth. crass. ʒ iii.
M. illinantur Perniones.

Sic quoque Cineres Juniperi acidum aeris frigidi valde mortificant, si pedes iis calidis fuerint impositi. Sic quoque ol. succini pluribus solamen præstitit, aliis adeps expeditibus vitulin. vel hædin. in aq. decoct. & refrigerat, qua Perniones inungunt. Sunt qui pro Præservatione Pernionum soleis vel soccis ex pelle pedum cervi paratis uti solent, quia in hac pelle pori constrictissimi sunt, aërem frigidum ac crassum vix permittentes. Terra foliata tart. more Tachentano parata in Pernionibus à pluribus magni æstimatur, ejus preparationem vide in *Apolog. contra Tachen. Zwelfer. p. m.* 72. Terra hæc liquida externè illinatur Pernionibus, Petroleum, axungia cati silv. ol. Pini, Unguent. contra Perniones *Schræderi*, *Barbett*, *ex rapis Mynsicht. Timæi à Guldenklee*, & huius Cataplasma ex farina avenacea à pluribus magni penduntur. Sequenti in Serenissimo quodam Principe cum commodo usus sum.

℞. *Spir. vini Camphor.*
matrical. crocat. aa. ℥ i.
lumbric. ʒ iii.
Spir. arm. cum calc. viv. par. ℥ i.
M. pro illinitione.

Vel: ℞. *Calc. viv.* cum *aq. salv. fiat liniment. add:*
ol. hypericon. n. ʒ i.
spicæ.
Iuniperi aa. ℈ ß.
M.

Ubi nodi & tumores inflamatorii adsunt mercur. dulcis cum axungia Taxi misceatur, quo calidè nodi inflammatorii perungantur, & desuper Empl. de Ranis cum merc. Vigonis, vel cum quadruplo merc. imponatur, vel empl. de Labdano, vel nostrum de Thea tantæ in abigendis tumoribus efficaciæ. Pro divitibus nihil excellentius est quàm lixivium cum Thea paratum, in quo infundantur pedes Pernionibus obsessi ac inflammati. Qui linimenta potiùs amant sequens non erit contemnendi usus.

℞. *Medull. crur. boum rec. extr.* ℥ ß.
axung. Taxi ℥ i.
viperar. ʒ ii.
bals. saturni ʒ i.
ol. Camphor. ʒ ß.

M. quo calidè Perniones illinantur sæpiùs. Si quis verò maiorem effectum ex emplastro expectat, sequens proderit.

℞. *Picis*
resinæ aa. ℔ ß.
olibani ℥ i ß.
axung. bovis
ovin. aa. ℥ iii.
ol. lini
olivar. aa. ℔ ß.
ceræ ℥ v.
sub finem add.
Cinnab. nat. ℥ ß.
Camphor. ʒ iii.
Minii ℥ i.
M. f. ceratum.

Vel Empl. saponis ad ʒ. ii. malaxetur cum oleo tart. fœtid. succin. aa. ʒ ß. *M.*

Sequens fuit Celeberrimi Faustii, Profess. Heidelbergensis remedium.

℞. *Ol. resinæ*
pini aa. ℥ i.
M.

Fœces quoque Cerevisiæ, vel muria Harangum imposito à pluribus laudantur. Vel:

℞. *pingued. vulpis.*
lupi aa. ℥ ß.
M.

Vel: ℞. *ol. laurin.* ℥ ß.
mell. ℥ ß.
terebinth. ʒ ii.
M.

Singulare experimentum dicitur cerebellum, ex capite cervi vel lupi desumtum & Pernionibus appositum, alii extollunt sequens:

℞. *ceræ flav.*
pic. alb.
ol. olivar.
lini. aa. ℥ iv.
sev. cervin.
vervecin. aa. ℥ ii.
Thuris alb.
Minii
Saturni offici. aa. ℥ i ß. *M.*

Om-

Omnia ea Medicamenta, quæ multum salis volatilis oleosi in se continent, hic proficua sunt, quæ acidum in sanguine ac succis stagnantibus corrigunt, sic etiam sperma ceti supra ignem fusum, & calidè inunctum Pernionibus egregium, & à Celeberrimo *D. Muys* approbatum remedium.

Exulceratis Pernionibus imponatur Balsamus noster Divinus, quò nullum datur generosius, vel Terebinth. vel Empl. de creta, vel diachl. s. Ung. Cancrinum; curantur enim instar aliorum Ulcerum, ex quorum capite reliqua possunt peti remedia, cineres quoque stercoris ovilli inspergantur Pernionibus exulceratis. Cæterum toto curationis tempore frigus externum quantum possibile arcendum erit, in quo totius curationis cardo vertitur, hinc pellis leporina vel cervina, vel charta emporetica cum spir. vin. madefacta, vel vesica bubula cum Terebinthina illita, vel charta quadruplicata pedibus Pernionibus vexatis applicata magni penduntur, quia frigus arcent. Nos ad præcavendum malum cucurbitulas atque sanguisugas partibus affectis applicatas tanquam noxias reiicimus, quoniam hoc modo obstructiones vasculorum non tolluntur, sed potiùs augentur, & vascula distorta ad pristinum suum statum haud revertuntur, sed magis distorquentur.

In *Pernionibus* nec interna cura negligenda venit, hinc Celeberr. *Lowerus*, Medicus Anglus solis internis Martialibus exhibitis Perniones curare promittit. Nostra etiam ex sententia interponenda sunt varia volatilia, imprimis oleosa, quæ succos stagnantes fluidiores reddunt, spiritus ad impellendum & fores obseratas apperiendas incitant, omnemque stagnationem impediunt, hinc sudorifera omnia conveniunt, & commendamus seq.

℞. *Sal. volat. oleos.* n.
Elix. vitæ aa. ℨi.
vin. calid. ℥ii.

M. pro una vice & sudor exspectetur, & inde magnum resultabit commodum. Vel sal. volat. C. C. ad ℨ j. in mensa more solito assumantur.

Cur verò ægri hoc affectu infecti semper hyberno tempore, & quidem vel in principio, vel in fine hyemis iterum recidivam patiantur, ratio hæc est, quoniam vasa à frigore semel constricta ac angustiora facta tempore æstivo succis quidem transitum concedunt, hyberno verò tempore accedente succi nostri aliquantum crassiores redduntur, tunc ipsis canales sunt nimis constricti, & permeare nequeunt, sed succi stagnare coguntur, eundem sic affectum producere debent. Tempore enim hyberno non influit tanta copia materiæ subtilis, ut in æstate, in qua spirituosæ, oleosæ, & aqueæ particulæ in succis nostris per continuum transfluxum materiæ subtilis expanduntur, & sic obstructionem vasorum ab externo aere minitantem impedit. Hinc remedia sæpiùs etiam optima effectum non præstent, quamvis Celeberr. *Bartholin.* Act. Hafn *Vol. 3. Obs.* 10. infallibile dicat remedium adversus manuum Perniones, cruorem adhuc calentem ex bove recens mactato effusum, si eidem manus vel pedes imponantur, quod remedii genus sæpius tentavi ast frustraneo effectu. Hinc videmus remedia etiam generosa nobis visa sæpiùs fallere Medicos & ægros, quod quilibet in praxi sua experietur.

Curam Clavorum nostram quod concernit, felicissimè eos curavimus solo illito ol. lini tepidè facti, priùs tamen clavo profundiùs inciso, quod arcanum nobis hactenus fuit, vel imponi potest linteum oleo lini imbutum, quod te raro fallet. Podex recens galli junioris, inciso priùs clavo, impositus plurimis magnum attulit commodum: vel

℞. *Gumm. Galban.* ℨii.
Sal. armoniaci ℈ii.
resin. ℨiii.
picis ℨii.

M. f. l. a. Empl.

In Clavis sequens aqua calcis nostra egregia est ut in omnibus fun-

fungosis aliis excrescentiis.

℞. *Calc. non exstinct.* ℔ iii.
Acet. vin. ℔ iß.
Aq. commun. ℔ ii.
M. f. calx exstincta, colat. add.
Merc. dulc. ℥ ii. *M.*

Emplastrum de ranis cum quadruplo mercurii valde Clavos emollit discutitque. Sunt qui Empl. diachyl. simpl. cum sale fimi columbini magnifaciunt. Empl. de Thea, de Labdano etiam hic praestant commodum. Solum saepè gummi galbani impositum juvat. Alii ad corrosiva accedunt, ad lapidem sc. infernalem vel ol. antimonii, ol. vitrioli, butyrum antimonii, quibus tamen cautè mercandum esse existimamus, ne fibrillae nerveae non tantùm ab his irritentur, sed & planè discindantur, hinc omnia haec cum arsenicalibus improbamus; sunt qui cum effectu sulph citrin. in forma pulveris Clavis incisis imponunt, munito priùs loco gummi ammoniaco vel instrumento plumbeo, & desuper bis vel ter accedunt, & dein Clavum cum radice eximunt.

In Ungue sub carne se defodiente. *Ungui sub carne se defodienti* medemur sequenti modo, si caro prope unguem nimis propullulat, imponimus patùm aluminis usti vel Empl. ex Labdan. vel spir. matrical. dein cultello ad hunc finem excogitato, unguem parùm abscindimus, & dein impositis variis balsamicis curam absolvimus. Saepè inflammatio accedit, quae abigenda est phlegmate vitrioli egregio remedio internè & externè usurpato in inflammatione.

In pedis Calcis dolore. *Color calcis ac Palmae Pedum ardens* si fuerit ab Hectica, ea curata facile cessat, alias & interna aeque ac externa postulat remedia hic dolor: imprimis commendamus Diaphoretica cum anodynis mixta, & egregia ℞ nostra opii volatilis, quae paratur ex spit. C.C. volat. & opio, quae ad guttas 20. & 30. usque exhiberi potest, imprimis circa vesperam: notandum enim est junioribus Practicis, quòd semper eò reflectant, ut opiata semper vespertinis horis suis aegris in quocunque exhibeant morbo. Inter externa hic magnifacimus saponem, vel Emplastrum saponis, vel oleum saponis calci ac plantae pedum illitum. Sequens nostrum Emplastrum Anodynum, ut in omnibus externis doloribus, sic etiam in hoc magnum afferat commodum:

℞. *Mini*
cerussae,
sapon. Ven. aa. ℥ vi.
ol. olivar. ℥ iß.
axung. porcin. ℥ iß.
Coq. ad consistent. Emplastri add.
opii ℈ iv. *spir. vini solut.*
Empl. diapalm. ℥ i. *M.*

Vel: ℞. *Empl. diapalm.* ℥ ii.
sperm. ceti ℥ ß.
Camphor. ℥ ii.
croci ℥ i
M. f. Emplast.

Vel: ℞. *Aq. vel decoct. cal. viv.*
spir. fl. sambuc. ℥ iß.
M. calidè imponatur linteis.

Quae imposita aegrum non deserent: item balnea, fotus, linimenta varia in hunc finem institui possunt.

In Pedum Foetore. In *Fetore Pedum* ab Indis maximè laudantur folia *Pinan* cum *Seribean*, aut *Arre* foliis cum calce paratis, calceis imposita, foetorem arcent, uti in ore masticata omnem graveolentem arcent anhelitum: nihil verò hoc in casu magis juvat quàm mundities, quando scilicet pedes semper novis muniantur soccis.

Nunc ad Finem hujus Operis tandem pervenimus. Faxit Deus Ter-Optimus Maximus, ut quemadmodum haec omnia suscepimus, & absolvimus, (certè inter maxima aequè Aulae ac Praxeos negotia,) animo candido, in veritatem proclivi, & in publicum mortalium Bonum fervente; ita succedant eadem in Divini Nominis gloriam, juniorum Medicorum informationem, consummatorum verò Praxeos confirmationem, ac Aegrorum quovis tempore obvenientium solatium & restitutionem.

FINIS TOTIUS OPERIS.

